

47-49

K. MAY:

ZBRANI SPISI

PETA KNJIGA

PO DEŽELI ŠKIPETARJEV

V MARIBORU 1932

TISKARNA SV. CIRILA V MARIBORU

PO DEŽELI ŠKIPETARJEV

PRVI ZVEZEK

BRATA ALADŽIJA

V MARIBORU 1932

TISK IN ZALOGA TISKARNE SV. CIRILA V MARIBORU

46780

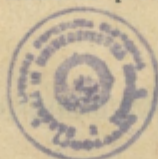
VSEBINA:

	Str.
1. Razkrinkani Mübârek	5
2. Raztrgani kuftân in turška razsodba	42
3. Neranljiv	79
4. Pobožni šerif	117
5. V zasedi	144

Po nemškem izvirniku

K. MAYA

avtoriziran prevod

F2C 1988/
1952

Razkrinkani Mübârek.

Dežela Škipetarjev* se začenja pri Strumici in sega čez Vardarsko dolino in Šar planino v Albanijo. Domovina Škipetarjev je gorata, težko dostopna, Škipetarji sami so bojevita plemena in so si neprestano v laseh. Krvna osveta je pri njih stroga verska dolžnost, roparski pohodi, napadi na sosede in na tujce veljajo za junaške čine. Politično spada njihova dežela sicer pod Turčijo, pa podložni so padišahu le po imenu, za turške oblasti se ne zmenijo, te pa jih pustijo pri miru, ker jim v njihovih gorskih gnezdih ne morejo do živega in ker se jih bojijo. Po nekod so še celò v zvezi z njimi. Le eno oblast poznajo Škipetarji, oblast pesti, slabejši se mora umakniti močnejšemu.

Da v takih razmerah bujno uspevajo razne zločinske družbe, je umevno. Zato so vedno imele v goratih deželah Škipetarjev najboljšo zaslombo po vsej Turčiji razpredene tajne organizacije političnih beguncev, ki so morali bežati »v gore« ali pa se prostovoljno umaknili iz človeške družbe, da so laže in brezskrbneje živeli od ropa in umora. Te organizacije so imele svoje člane, zaveznike in zaupnike vsepovsod, na deželi in po mestih, celò politični uradniki so bili njihovi pomočniki ali pa vsaj zavezniki. In če si bil napaden ali si se kakorkoli zameril tem ljudem pa si se pritožil, se ti je prav lahko pripetilo, da si prišel pred sodnika, ki je bil tudi zaveznik teh zlo-

* Škipetar je domače, albansko ime za Albanca in pomeni razumnega človeka. Škipetarji so torej Albanci. Turki jih imenujejo Arnaute. Njihov jezik je soroden z evropskimi jeziki, po veri so mohamedani in kristjani. Tudi mnogo katoličanov je med Albanci. — Op. prev.

čincev ali ki se jih je vsaj bal. Sodne razmere v teh deželah so bile torej vse drugo prej ko zanesljive.

In tako se je tistikrat godilo tudi nam.

Pripotovali smo iz Stambûla čez Odrin in Melnik v Strumico. Štirje smo bili, Črnogorec Očko, beduin Omar iz Alžerije, Halef, moj »spremljevalec in zaščitnik« in jaz. V Strumico nas je spremljal še handžija Ibârek, gostilničar iz strumiške okolice. Zlikovci so mu tisto noč ukradli sto zlatih funtov in ženin nakit pa je šel z nami, da bi se pritožil pri strumiškem kâdiju in dobil nazaj svoj denar. V Strumici je imel svaka, ki je tudi bil gostilničar, pri njem smo se nastanili.

Komaj pa da smo pošteno sedli k obedu, že so nas prišli iskat kawwâsi — policisti —. Podali smo se h kâdiju in ta nas je obdolžil, da smo pretepli njegovega kawwâsa in ogrožali življenje enemu njegovih podložnikov, ki je bil po poklicu mestni brodar. Prvo smo res tudi »zagrešili«, pa kawwâs si je Halefov bič pošteno zaslužil s svojo lenobo in s svojimi psovkami, drugo pa je bilo izmišljeno. Strumiškemu kâdiju vobče ni narekovala pravičnost njegove vneme, v ječo nas bi bil rad spravil, kjer bi naj bili izginiti, ker smo bili napoti trem zločincem, ki smo jih zasledovali že iz Odrina sem in ki je bil z njimi v zvezi tudi strumiški kodža bašâ.

V vsej zadevi je imel svoje nečedne prste vmes »svetnik in čudodelnik« stari Mübârek, zločinec, ki je sleparil v Strumici in okolici, si pridobil ugled in veljavo pri ljudeh in se hvalil z raznimi »čudežnimi« zmožnostmi, ki da jih je prejel od Allâha. Celò »nevidnega« se je znal narediti, tako so pravili lahkoverni ljudje. Poleg vse svoje »svetosti« pa je bil član zločinske organizacije roparjev in morilcev, ki je uganjala svoj posel po mestih in po deželah evropske Turčije. In zdelo se mi je, da je celò eden najodličnejših članov organizacije.

Ta slepar me je strupeno sovražil. Nisem vedel zakaj, po poznal me je, to sem mu videl na obrazu, ko sva se srečala pri »toplem vrelcu« zunaj mesta. Odkod da me pozna, o tem sem zaman ugibal. Mübârek mi je bil nevaren, to sem slutil. In tudi to, da je on pravzaprav tisti, ki je nahujskal kâdija na nas.

Oglasili smo se torej pri kâdiju. Pa iz »sodne obravnave« zaenkrat ni bilo nič. Dokazal sem kâdiju, da spada naša zadeva pred mešano sodišče, da ne sme on sam, ki je bil obenem tudi kodža bašâ, politični uradnik, nastopiti kot sodnik. Vdati se je moral, izpustiti nas je moral, obljubili pa smo mu, da se bomo koj odzvali, ko bodo zbrani prisledniki sodišča.

Smeli smo torej še nekaj ur uživati svobodo.

Porabil sem priliko in šla sva s Halefom obiskat razvaline strumiškega gradu. Zvedel sem namreč med potom v Strumico, da se skrivajo v razvalinah ubežniki, ki smo jih zasledovali. Trije so bili, Barûd el-Amazat, Manah el-Barša in odrinski jetničar. Moja tovariša Očko in Omar bi bila rada obračunala z njimi za razne zločine in tudi meni je bilo mnogo na tem, da jih dobim v pest in preprečim nove zločinske namere, ki sem za nje zvedel v Carigradu in Odrinu.

Res sva jih našla, jih prijela in zvezala, pa zaenkrat pustila v razvalinah ter se vrnila v mesto. Našla sva pri njih tudi denar in nakit, ki so ga ukradli Ibâreku. Zvedela sva tudi, da jih je Mübârek že obvestil o našem prihodu, da bo nahujskal kâdija in nas dal vtakniti v ječo. In v ječi so nas mislili umoriti.

Spotoma k razvalinam sva gledala zanimiv prizor.

Mukoma se je vlekel po bližnjem rebču v hrib hromi berač Busra, ki smo ga srečali že opoldne, ko smo prišli v mesto, in ki smo ga našli tudi pri kâdiju. Ko je prilezel do goščave pod vrhom grajskega hriba, je izginil za grmom — in čez pet minut je stopil iz goščave »svetnik« Mübârek.

Stari slepar Mübârek se je torej po potrebi spremenil v berača Busro in narobe. Taka je bila njegova »nevidnost«. Slutil sem že prej, da sta svetnik Mübârek in berač Busra ena in ista oseba, in sklenil, da o prvi priliki razkrinkam svetnika tudi javno.

In prilika se mi je ponudila še tisti večer.

Kodža bašâ nam je poslal vest, da so prisledniki sodišča zbrani in da naj pridemo k obravnavi. Mračilo se je že, ko smo se odpravili. Ljudje so stali po ulicah in zijali za nami.

Dvorišče »sodne palače« je bilo polno radovednežev. Vse je hotelo videti in slišati, kako bodo sojeni Franki. Ko smo vstopili, so kawwâsi zaprli za nami vrata.

»Hm —! Topot pa mislijo zares!« je menil Halef.

»Stari Mübârek jih je nahujskal!«

Prerili smo se skozi gnečo radovednežev do častitljivega predpotopnega naslanjača, ki je služil kodža baši za sodni stol. Dolgo leseno klop so postavili poleg njega, menda za gospode prislednike. Priprava za bastonado je še vedno molela svoje štiri noge kvišku in čakala na nas. Na preprostih podstavkih so stali lonci, napolnjeni z oljem. Za stenj so djali predivo v olje in ga zažgali. Te nenavadne bakle so obsevale z rumeno, plapolajočo lučjo sodni prostor, kawwâse, prav do zob oborožene, radovedno občinstvo in nas štiri obtožence ter nas zavijale v smrdljiv dim. Res čisto pravilna razsvetljava za pustolovski prizor, ki bi se naj koj začel.

Eden kawwâsov je namreč stopil v »sodno palačo«, predalasto stavbo z zeleno pobarvanimi tramovi in modro prepleskanimi stenami. Najbrž nas je šel najaviti. Gospodje prisledniki so menda že kje za vrati čakali, koj so prikorakali drug za drugim, dostojanstveno in častitljivo, kakor se spodobi za tako resno dejanje. Pet jih je bilo, tudi Mübârek je bil med njimi, za sodnega zapisnikarja si ga je imenoval kodža bašâ, tako nam je pravil handžija.

V gneči je zavladal svečan molk. Kawwâsi so nas obstopili, narednik je zahreščal neko povelje, postavili so se v pozor in izdrli sablje.

Halef me je dregnil.

»O Allâh —!« je hlastnil. »Kako se bo izteklo, gospod —? Kar strah me je!«

»Mene tudi!«

»Mar mislijo ti bedakî, da se njihovih sabelj res bojimo?«

»Vsekakor nam hočejo nagnati strahu in spoštovanja do oblasti.«

»Jim naj z bičem dopovem, kako zelo jih spoštujemo?«

»Ne počenjaj neumnosti! Dovolj je, da si naklestil kawwâsa zunaj v goščavi! Da se nisi tistikrat tako neumno prenaglil, bi ne stali nocoj pred sodiščem! Lepo kašo si nam skuhal!«

Gospodje sodni prisedniki so se razposadili. Kodža bašâ je dostojanstveno položil svojo dolgo, neznanško mršavo postavo v oguljeni predpotopni naslanjač, njegovi štirje prisedniki, mufti — javni tožitelj — namestnik, zastopnik ljudstva in zapisnikar, pa so sedli na klop poleg njega. Iz množice se je pririla debela ženska in se postavila za namestnikom. Nohûda je bila, kar pomeni po naše grah. Naša dobra znanka je bila, našli smo jo pri zdravilnem toplem vrelcu zunaj mesta. Tam si je z okrožolto usedlino vrelca, s posušenim in stolčnim rožnim listjem in drugimi takimi sredstvi pomlajevala svojo lepoto, ker jo je njen mož zmerjal, da je star strok. Namestnik je bil najbrž tisti njeni nevljudni soprog.

Prvi za kodžo bašo je sedel Mübârek. Iz žepa je izvlekel kos papirja in si ga razgrnil na kolena. Tako namreč pišejo orientalci. Med njim in njegovim sosedom je stal lonček. Gosje pero je molelo iz njega in zato sem zaslutil, da pomeni tista priprava črnilnik. Saj je bil Mübârek za sodnega zapisnikarja mesta Strumica.

Kodža bašâ je nevarno zamajal z glavo, pomenljivo pokašljaj in zamahnil z roko. Te priprave so menda pomenile, da se bo sodna obravnava začela.

Kawwâsi so se še strumneje vzravнали, ljudstvo je zajel groben molk in kodža bašâ kot kâdi je odprl usta ter povzel besedo. S hreščečim glasom je govoril:

»V imenu preroka in v imenu padišaha, ki mu naj Allâh nakloni tisoč let! Zbrali smo se, da sodimo o dveh zločinih, ki sta se danes dogodila v našem mestu in okolici.«

Svečano je pomolčal ter mignil enemu kawwâsov.

»Selim, pojdi sem! Pripoveduj, kaj se ti je pripetilo!«

Kawwâs Selim je stopil pred svojega gospoda in pripovedoval. Lagal je, da se je kadilo. Službeno da je bil zaposlen zunaj mesta, naporno je delal in zasledoval zločince, pa smo planili nad njega, je pravil, in ga mislili umoriti. Le svoji junaški neustrašenosti in svojemu velikemu pogumu se mora zahvaliti, da si je vsaj življenje rešil.

Tako je pravil. Resnica pa je bila, da je leno ležal v goščavi za grmom in kadil svoj čibûk. In ko smo ga vprašali, kaj počenja, je dejal, da v mislih hiti za lopovi, ki so tisto noč okradli kmeta in gostilničarja Ibâreka ter mu odnesli sto funtov v zlatu pa ženin nakit. Zabavljaj je čez slabo plačo, na misel mu ne prihaja, da bi se potil in pehal za zločinci pri taki plači, je dejal, in v miru bi se bili ločili, da ga ni oštel okradeni Ibârek, ki nas je spremljal v Strumico. Kawwâs se je ujezil in nas ozmerjal z grdimi priimki. In za njegovo psovanje mu je dal Halef zasluženno plačilo ter ga namlatil z bičem.

Tako je bilo. Pravica je bila seveda na naši, oziroma na Ibârekovi strani. Prijavil je tatvino kâdiju in, seveda šele za drag bagšiš, dobil od njega zagotovilo, da bo napel vse moči in tatove izsledil. Sam da

se bo postavil na čelo svojim kawwâsom in priredil veliko gonjo za zločinci od Strumice do Dojrana.

Halef je namlatil kawwâsa za psovke, ki nam jih ni bilo treba mirno vtakniti v žep, Ibârek pa se je upravičeno razjezil. Prepričan je bil, da bo vsa policija na nogah za tatovi, — pa našel enega samega kawwâsa »službeno zaposlenega«, mirno je ležal v travi in v »mislih tekal za zločinci«.

Kawwâsovo lažnivo poročilo je bilo seveda naročeno. Mübârek bi me bil rad spravil s poti pa je nahujskal kawwâsa in mu naročil lažnivo pričevanje.

Ko je kawwâs skončal, ga je vprašal kâdi:

»In kateri je tisti, ki te je napadel?«

Kawwâs je pokazal na Halefa.

»Tale je!«

»Dobro! Zločinca torej poznamo. Njegov zločin je tudi dokazan. Posvetovali se bomo le še, kako kazni si je zaslužil.«

Prisedniki so vtaknili glave, vkup in šepetali. »Posvetovanje« je bilo kmalu pri kraju. Z velikim dostojanstvom in nad vse svečano je proglasil kâdi:

»Sodišče je sklenilo, da dobi zločinec štirideset udarcev na vsak podplat in štiri tedne zapora. Tako smo razsodili v imenu padišahovem. Allâh naj ga blagoslovi!«

Halefu je šinila roka za pas po bič. Mene pa je lomil smeh.

»Pa še en zločin se je zgodil,« je nadaljeval strogi kâdi. »In o njem nam boš poročal ti, brodar!«

Brodar je obotavljaje se stopil bliže. Strah ga je bilo, bal se je Mübâreka. Kâdi mu je mignil, naj začne.

Pa še preden je zinil, sem se oglasil sam. Vljudno sem vprašal kodža bašo:

»Ali bi ne hotel vstati?«

Res je vstal, nič hudega ni slutil za mojo vljudnostjo.

Brž sem ga porinil na stran ter sedel na njegovo mesto v stari sodni naslanjač.

»Hvála lepa!« sem dejal. »Spodobi se nižjemu, da izkaže spoštovanje višjemu. Čisto prav si storil, da si meni prepustil sedež.«

Žal vam ne morem naslikati njegovega obraza. Popisati pa se ne da. Njegova glava, nataknjena na neskončno dolg vrat, se je zamajala tako nevarno, da sem mislil, zdaj pa zdaj se mi bo zakotalila pod noge. Hlastal je za sapo, požiral in požiral, pa od osuplosti ni spravil besedice iz sebe. Vse, kar je zmožgel, je bilo, da je iztegnil svoje koščene roke proti meni, jih dvignil v nemem obupu proti nebu in jih sklenil nad majajočo se glavo.

Gledalce je zajel groben molk. Tudi izmed kawwâsov se nobeden ni genil. Vse je napeto čakalo, kedaj in kako bo izbruhnila jeza strumiškega zapovednika.

In ta je končno res tudi našel besedo. Dal si je duška v izrazih, ki jih ni mogoče prevesti v naš jezik. In nazadnje me je nahrul:

»Kaj ti je na misel prišlo —? Kako se drzneš, da —.«

»Hadži Halef Omar!« sem prekinil kodža bašo. »Vzemi bič v roke! Kdor zine le še eno nespoštljivo besedo, ki bi mene žalila, dobi bič, da mu bo koža počila, pa najsi bo kdorkoli!«

Halef je nemudoma ubogal.

»Emir, pripravljen sem! Le migjni mi, pa bom izvršil povelje.«

Žal je bila razsvetljava prepričla, sicer bi bil videl same začudene in prepadle obraze. Kâdi me je negotovo gledal. Ni vedel, kaj naj stori, pri kraju je bil s svojo pametjo.

Tedaj pa mu je Mübârek mignil. Sklonil se je k svetniku in ta mu je nekaj šepnil. Koj se mu je vrnil pogum.

Obrnil se je h kawwâsom.

»Primate ga! Spravite ga v klet!«

Pokazal je na mene.

Kawwâsi so pristopili z golimi sabljami v rokah. Vse je pridržalo sapo in čakalo, kako se bo Frank branil.

Izdrl sem oba samokresa.

»Nazaj!« sem nahrul policiste. »Kdor se me dotakne, dobi kroglo!«

Hip pozneje ni bilo videti nobenega kawwâsa več. Porazgubili so se med občinstvom.

Prijazno sem se obrnil h kodža baši.

»Kaj te je tako razburilo? Čemu stojiš? Zakaj ne sedeš? Naj Mübârek vstane, ti pa sedi na njegov prostor!«

Množica se je zgenila, nevarno mrmranje je šlo po ljudeh.

Da sem razžalil kodža bašo, tega mi niso tako hudo zamerili, kruti in krivični padišahov zastopnik menda ni bil posebno priljubljen v Strumici. Da pa sem se prezirljivo obregnil ob »svetnika Mübâreka«, ljubljenca vsega ljudstva, to pa jim je bilo le preveč. Stari slepar si je znal pridobiti ugled pri ljudstvu, priljubljen je bil, za dobrotnika je veljal, ker je ljudem pomagal z domačimi zdravili in raznimi nasveti. Mnogo sem tvegal, ko sem se lotil tega človeka. Pa najnevarnejši je bil, njega sem moral ugnati, razkrinkati sem moral sleparja, če sem vobče hotel obvladati položaj in dobiti v pest zločince, ki smo jih zasledovali.

Razpoloženje občinstva je koj vrnilo kâdiju pogum. Jezno se je zadrl nad menoj:

»Človek, bodi kdorkoli, pa za to tvojo predrznost te bom najstrožje kaznoval! Mübârek je svetnik, je ljubljenelec Allâhov, čudodelnik je! Če hoče, lahko priključuje ogenj z neba na tebe!«

»Molči, kodža bašâ!« sem ga zavrnil. »Ako misliš govoriti, govori pametno, ne pa takih neumnosti! Tale stari Mübârek ni nikak svetnik in tudi ne čudodelnik! Slepar je, hudoben človek, zločinec!«

Med občinstvom so se čuli grozeči glasovi. Najbolj glasen pa je bil Mübârek sam.

Vstal je, dvignil roko proti meni in kričal:

»Džaur je, neveren pes! Preklinjam ga! Naj se džehenna odpre pod njim in naj ga pogoltne pogubljenje! Hudobni duhovi ga bodo še —.«

Dalje ni prišel.

Halef je zamahnil in oplazil starega grešnika z bičem, da je nemudoma utihnil in z obema nogama hkrati poskočil.

Drzno je bilo, kar smo počenjali, tvegali smo vse. Nekaj trenutkov je vladal grozeč molk, nato pa je zalovel med občinstvom. Ljudje so vpili, grožnje so padale, vse je tiščalo naprej.

Položaj je utegnil postati usoden. Brž sem stopil k Mübâreku in zavpil z močnim glasom v grozečo gnečo:

»Tiho pa mir! Dokazal vam bom, da je tale človek res slepar in velik zločinec!«

Mignil sem Halefu:

»Posveti bliže!«

Stopil je po najbližnji lonec, sam pa sem pograbil sleparja z desnico za vrat, z levico pa sem mu raztrgal cunjavi kuftân.

In res je bilo, kar sem slutil.

Svetnik Mübârek in hromi berač Busra, ki se je mukoma vlačil po berglah, sta bila ena in ista oseba. Kakor mu je kazalo, se je Mübârek prelevil v berača na berglah in narobe. In kadar se je pokazal med ljudmi kot Mübârek, je nosil bergle s seboj pod kuftânom.

In tiste beračeve zločljive bergle so visele Mübâreku na desni in levi pod pazduho. Vzel sem mu jih in jih pokazal ljudstvu.

»Poglejte, vi ljudje, kdo je Mübârek! In kako vas je varal! Poznate tele bergle? Ali niso tiste, ki jih je nosil berač Busra?«

Opazil sem tudi, da je sleparjev kuftân od znotraj drugače pobarvân ko od zunaj. In vse polno žepov je imel.

Segel sem v prvi žep, ki mi je prišel pod roko, in izvlekel kosmat predmet. Lasulja je bila, prav tisti kuštravi, sršavi lasje, ki jih je nosil berač Busra.

Mübârek se je izprva tako prestrašil, da na odpor niti mislil ni. Ko pa sem mu segel v žepe, je zakričal na pomoč ter suval z rokami in nogami v mene.

Mignil sem tovarišema.

»Očko in Omar, držita ga! Pa krepko! In če ga tudi boli!«

Pograbila sta ga, Halef je svetil, sam pa sem segal v žepe, vlačil na dan različne predmete in jih razlagal ljudstvu. Nihče ni ugovarjal, vse je molče in napeto gledalo in poslušalo.

»Tegale človeka ste imeli za svetnika,« sem pravil. »V resnici pa je zaveznik Žutega, ali pa morebiti celò Žuti sam. Njegova kočâ gori pri razvalinah je skrivališče tatov in roparjev, kar vam bom koj dokazal. Preoblečen za berača se je plazil po mestu in po okolici ter iskal, kje bi se našla prilika za tatvino ali pa za kak drug zločin.

Berača Busro vsi dobro poznate, kajne? In glejte, berač Busra pa svetnik Mübârek sta ena in ista oseba! Tule vidite bergle, ki se je po njih vlačil Busra! Kadar se je preoblekel za Mübâreka, si je privezal bergle pod pazduho. Ropotale so pri hoji pa ste pravili, da mu kosti šklepečejo. In tule vidite lasuljo! Ali niso isti kuštravi lasje, ki ste jih videli na glavi berača Busre?«

Segel sem v drug žep in privlekel na dan škatlo.

»Tule vidite škatlo s semleto barvo! S to barvo si je namazal obraz, kadar se je spremenil v berača, da so bila njegova lica zasinela, kot da je ozebel.«

Spet v drugem žepu sem našel cunjo in steklenico. Pregledal sem oboje in razlagal:

»Tole je cunjja, ki si je z njo barvo brž obrisal, kadar se je spremenil v Mübâreka. In tole je steklenica, voda je še v njej. S to vodo se je umil na krajih, kjer ni bilo lahko dobiti druge vode.«

Spet sem segel v žep.

»In tule — kaj pa je to? Dve polkrogli iz gumija. Čemu ju je neki rabil? V usta si ju je dal, kadar se je naredil za berača, da so bila lica napihnjena. In — ali vidite, da je njegov kuftân od znotraj temnejše barve ko od zunaj? Kadar je bil za berača, ga je obrnil in kuftân je bil podoben staremu, temnemu površniku.

Berač Busra se je torej lahko spremenil v svetnika Mübâreka, kadarkoli je hotel. To dokazujejo ti predmeti. Pa še en dokaz vam bom povedal.

Ali ste kedaj videli Mübâreka skupaj z beračem Busro? Nikdar ne! In vendar sta si bila dobra prijatelja. Seveda, bila sta oba ena in ista oseba!

In še tole. Kedaj se je pojavil Mübârek v Strumici? Pred šestimi leti, kajne? In prav ob tistem času je prišel v Strumico hromi berač Busra, kakor se vsi prav dobro spominjate.«

Moji dokazi so delovali prepričevalno. Od vseh strani so doneli klici pritrjevanja in odobravanja.

Iz žepa sem potegnil nekaj v cunjo zavitega. Razgrnil sem cunjo in našel v njej zapestnico, niz starih benečanskih cekinov. Dvanajst jih je bilo, na nekaterih je bil kov še dobro ohranjen. Kje neki je lopov ukradel zapestnico?

Pokazal sem jo ljudstvu.

»Tule sem našel zapestnico iz samih zlatih cekinov. V tole cunjo je bila zavita. Gotovo jo je ukradel. Poizvedujte, morebiti najdete lastnico.«

Tedaj se je oglasil za menoj prevpit glas.

»Zapestnica z dvanajstimi cekini —? Pokaži! Morebiti je moja. Pretečeni teden mi je nekdo tako zapestnico ukradel iz omare.«

Nohûda je bila, tista, ki je zdravila svojo mladost in lepoto z usedlino čudodelnega strumiškega vrelca. Vzela mi je zapestnico iz roke in jo iznenađena gledala.

»Allâh —!« je kriknila. »Moja je! Podedovala sem jo po materi. Źe stoletja je last naše rodbine!« Pokazala jo je možu.

»Poglej pa povej, ali ni res mojal!«

»Pri Allâhu —!« je pritrdil. »Tvoja je!«

Z Nohûdo sva se že pri studentu dobro razumela, pač zato, ker sem voljno in potrpeŹljivo poslušal njene slavospeve na čudodelni vrelec, od katerega je upala zdravja in lepote. Važen zaveznik je z njo prirastel moji stranki in koj sem porabil njeno naklonjenost.

»Povej, Nohûda,« sem jo vprašal, »se morebiti spominjaš, kedaj je bil Mûbârek zadnjikrat pri vas?«

Niti za trenutek ni pomišljala.

»Mûbâreka že dolgo ni bilo pri nas,« je pravila. »Pač pa je bil berač Busra. Vlekel se je po berglah, prav po tehle berglah se je vlekel mimo nas pa smo ga poklicali v hišo in mu dali jesti. In prav tedaj sem odloŹila zapestnico ter jo shranila v omari. Busra je videl, kam sem jo djala. In ko sem jo oni dan iskala, je ni bilo več.«

»No, sedaj veš, kdo ti jo je ukradel!«

»On mi jo je ukradel, tale lopov! Dokazano je! O, ti lopov, ti mrcina grda, ti tat, ti —! Oči ti izpraskam in —.«

Prekinil sem jo.

»Tiho bodi sedaj pa vzemi zapestnico in poskrbi, da bo tat prejel zasluŹeno kazen!«

Poznal sem njeno gostobesednost in vedel, da je slovar njenih psovk kar neizčrpen. Bal sem se, da bi navala njene zgovornosti vobče ne moŹel več ustaviti. Uspelo mi je, umolknila je.

Obrnil sem se spet k občinstvu.

»Vidite, kakega lopova in zločinca ste častili za svetnika in Allâhovega ljubljenca! In tega človeka je vaš kodža bašâ celò imenoval za sodnega zapisnikarja —! Sam je zločinec, pa bi naj druge sodil —! Mene je prekrel v pekel in malo je manjkalo pa bi bil izzval vašo jezo nad mene in moje tovariše!

Zahtevam, da ga vržete v varno ječo, ki iz nje ne bo mogel pobegniti, in da zadevo prijavite solunskemu makredžu!»

Javno mnenje se je izdatno preokrenilo na mojo stran. Nihče ni več grozil, vse je pritrjevalo in nekateri so že celò vpili:

»Pretepsti ga bo še treba prej! Bastonado mora dobiti! Razbičajte mu podplate!»

Najbolj se je hudovala Nohûda.

»Zavijte mu vrat« je vpila vsa jezna in grebla s prsti Mübâreku pred obrazom, kot da mu res misli izkopati oči.

Pa tudi Mübârek se je oglasil. Na ves glas je kričal.

»Ne verjemite mu! Džaur je! Sam je ukradel zapestnico pa jo meni podtaknil! On je —.

Wai — wai — wai —!»

Halefov bič ga je oplazil po hrbtu in prekinil njegove laži.

»Čakaj, lopov!« je hrul hadži nad njim. »Dokazal ti bom, da ni moj effendi tat! Ali nismo šele danes prispeli v Strumico, tale spoštovana gospa pa je pravila, da je opazila tatvino že pred nekaj dnevi —? Kako je mogel torej tale emir ukrasti zapestnico —? Sicer pa tak odličen in slaven effendi ne krade, zapomni si to! Tule imaš dokaze!»

Pomeril mu je še nekaj krepkih udarcev in stari lopov je tulil, kot da mu kožo odiramo.

»Aferin —! Aferin —!« so vpili ljudje, ki so nam pred nekaj minutami še grozili, ker sem se dotaknil časti njihovega svetnika.

Kodža bašâ je igral klavrno vlogo. Ni vedel, kaj bi rekel, kaj bi storil. Ni si upal ugovarjati. Le eno je brž pogodil. Ko sem vstal in prijel Mübâreka za vrat, je nemudoma spet sedel v svoj stari naslanjač ter vsaj s tem nekoliko rešil svoje dostojanstvo.

Njegovi prisedniki so molčali. Na obrazih sem jim bral, da se ne počutijo dobro. Pogumni kawwâsi pa so brž razumeli ljudsko razpoloženje, opazili so, da je javno mnenje na moji strani, zaupali so, da sem spet dobre volje in da jim moja samokresa nista več nevarna, — drug za drugim so prišli bliže.

»Zvežite lopova!« sem jim zapovedal.

Koj so ubogali. Nihče ni ugovarjal, niti kodža bašâ ne, čeprav nisem imel pravice zapovedovati njegovim policistom.

Mübârek je menda uvidel, da je pri kraju z njim in da je bolje, če se vda. Pustil se je zvezati in se je potrt sesedel na klop. In koj so vstali prisedniki, niso marali sedeti na eni klopi z zločincem in sleparjem.

Obrnil sem se h kodža baši.

»Tudi s teboj se moram še pomeniti! Obsodil si tegale mojega spremljevalca in prijatelja na bastonado in ječo. Tudi mene si mislil obsoditi. In temu tvojemu sodnemu izreku ugovarjam!«

»Zakaj?«

»Ker ne poznaš postave.«

»Poznam jo! Studiral sem visoko šolo prava.«

»Ne verjamem!«

Užaljen je bil.

»Kako moreš tako govoriti?«

»Če si studiral pravo in če poznaš ustavo, — povej, zakaj pa ne sodiš po njej?«

»Vsikdar sem se ravnal po postavi in tudi topot.«

»Ni res!«

Ponosno je vzravnal svojo mršavo postavo.

»Ne pozabi, da govoriš s padišahovim uradnikom, ki je povrh še službeno zaposlen!«

»Prav nič nisem tega pozabil! Dokazal ti bom, da nisi sodil, kakor zapoveduje postava! Postava zahteva, da mora sodnik dovoliti zagovor tudi najhujšemu zločincu. Ti pa si obsodil mojega prijatelja in spremljevalca, ne da bi mu bil dovolil le eno samo besedo v zagovor! Obsodba je torej neveljavna. Razen tega morajo prisostvovati razpravi vsi obtoženci in tudi vse priče. Ti pa nisi vseh povabil!«

»Vse sem povabil!«

»Ne! Ibâreka manjka, poleg je bil, ko se je zgodilo dejanje, ki si radi njega mojega spremljevalca obsodil. Kje je?«

V zadregi je bil. Zamajal je z glavo in vstal.

»Pa pojdem po njega.«

Oditi je mislil. Prijel sem ga za roko. Slutil sem, kaj se je zgodilo z Ibârekom.

Mignil sem kawwâsom.

»Pripeljite Ibâreka! Pa prav takega, kakršnega bode te našli!«

Dva sta odšla in kmalu pripeljala našega handžijo. Roke je imel zvezane na hrbtu.

Res sem prav slutil. Kodža baša se je bal njegovega pričevanja pa ga je dal zapreti.

Naredil sem se začudenega.

»Kaj vidim —? Kaj je mož zakrivil, da si ga dal zvezati?«

Kodža bašâ je pomajal z glavo na desno in levo pa dejal:

»Mübârek je tako naročil.«

»Tako —? Strumiški kodža bašâ mora torej ubogati svojega pisarja —? Kdo je višji, ti ali tvoj pisar? Pa praviš, da si studiral postavo! Ni čuda, če v tvojem sodnem okraju nastopajo največji lopovi za svetnike!«

»Storil sem, kar mi dovoljuje postava,« se je izgovarjal malodušno.

»Postava ti tega ne dovoljuje!«

»O pač! Vas nisem dal zapreti, ker ste tujci. Tale handžija pa je moj podložnik, pod mojo oblastjo je.«

»In zato misliš, da smeš storiti z njim, kar se ti zljubi —? Tule stoji nekaj sto ljudi, ki so vsi tvoji podaniki. Ali jih smeš kar meni nič tebi nič zapreti? Morebiti si tako počenjal dosedaj, toda odslej tvoje samovoljnosti ne bodo več tako potrpežljivo prenašali! Naučili se bodo danes, da mora biti tudi kodža bašâ pravičen in da se mora držati postave.

Pa še vse huje si se pregrešil zoper postavo. Ibâreka so okradli. Prijavil ti je tatvino in zahteval pomoči. Mesto pa da bi bil dal zločince zasledovati, si dal okradenega Ibâreka zapreti! Ali je tako ravnanje pravično —? Kako se boš zagovarjal, če zvejo za to krivico tvoji predstojniki?

Zahtevam, da mu nemudoma snameš vezi!«

Trmasto je zagodel:

»Naj mu jih odvzamejo kawwâsi!«

»Ne, ti sam mu boš snel vezi! Krivico si mu storil in sam jo moraš popraviti!«

Uporno me je pogledal.

»Kdo pa si, da poveljuješ, kot da si naš makredž?«

Segel sem v žep in mu dal svoje potne liste.

»Tule poglej!«

Imel sem tri potne liste, navadnega, ki ga imenujejo tezkere in ki ga dobi vsak tujec za osem piastrov, bujuruldi, priporočilno pismo, ki ga izdaje paša za svoj okraj in ki v njem priporoča popotnika svojim podrejenim oblastim, in pa fermân, najvišji potni list z lastnoročnim podpisom sultânovim, ki ga izdaje sultânova kabinetna pisarna le prav odlično priporočenim osebam. Kdor ima fermân, potuje »v senci padišahovi«. V njem je priporočeno oblastim, da morajo lastniku fermâna kar moč olajšati potovanje in mu poskrbeti za vse mogoče udobnosti.

Ko je zagledal kodža bašâ pečat sultânove pisarne in sultânov podpis, je prestrašen pomežiknil s svojimi krmežljivimi očmi, glava se mu je zagugala na dolgem suhem vratu kakor hruška na dolgem peclju,

djal si je pismo na čelo, na usta in prsi, kakor je predpisano, in osupel vzkliknil:

»Effendi, v senci padišahovi potuješ —?«

»Dal Skrbi, da bo del te milosti obsenčil tudi tebe!«

Globoko se je priklonil.

»Storil bom, kar zahtevaš!«

In stopil je k Ibâreku ter mu snel vezi.

»Si zadovoljen?«

»Zaenkrat sem zadovoljen. Pa še več bom zahteval od tebe.

Tvoj kawwâs Selim ti je čisto napačno poročal o našem srečanju zunaj pred mestom. Najbrž mu je Mübârek naročil, kako mora govoriti, čim zanesljiveje nas je hotel spraviti v ječo.«

»Ne verjamem, da bi bil.«

»Pa jaz verjamem, ker vem za čisto podoben slučaj.«

»Za kak slučaj?«

»Mübârek je tudi brodarja nagovarjal, naj krivo priča.«

»Je res?«

Zadeva z brodarjem je bila tale.

Ko smo prijezdili v mesto, sem opazil, da postopa za nami razcapan človek. Zasumil sem, da vohuni za nami po naročilu Mübâreka. Pognal sem vranca za njim, ga zgrabil v diru za obleko, potegnil k sebi na sedlo ter odjezdil z njim v naš han. Tam sem ga trdo prijel in priznal mi je, da ga je res Mübârek najel, naj pogleda za nami, kje se bomo nastanili. Izpustil sem ga. Črez nekaj časa pa se je vrnil in mi povedal, da ga je prišel iskat Mübârek. Naročil da mu je, naj izpove pred kâdijem, da smo ga na dvorišču hana pretepli in mislili ubiti. Silno se je bal svetnika, meni pa se tudi ni hotel zameriti. Ni vedel, kaj naj stori. Potolačil sem ga, mirno naj pove resnico, nič da se mu ne bo zgodilo, sem mu obljubil, Mübâreku da je v Strumici odklenkalo.

Mož je videl, da je s svetnikom pri kraju, brez strahu je povedal, kako da je bilo z njim in da ga je Mübârek nagovarjal h krivemu pričevanju.

»Vidiš,« sem pravil kodža baši, »ni res, da bi bil temule človeku ogrožal življenje! Mübârek ga je poslal za nami in ker ne morem dovoliti, da bi kdo vohunil za menoj, sem ga vzel s seboj, da ga zaslišim.

Tako je bilo! Ako misliš, da sem zagrešil zločin, me lahko zločina obtožiš, pa dovoliti moraš, da se zagovarjam.«

»Gospod, ne bom te obtožil in ne kaznoval. Nikakega zločina nisi zagrešil!«

Fermân je močno zalegel. Malo prej sem bil še zločinec —

»Dobro!« sem dejal. »Pa tudi moj spremljevalec ni zagrešil zločina, ki si ga radi njega obsodil na bastonado.«

»Pretepel je kawwâsa —,«

»Priznam. Pa kawwâs si je bič zaslužil.«

»Kako to?«

»Ker je lenaril, mesto da bi bil storil svojo dolžnost. In tega si ti kriv, kodža bašâ!«

»Jaz —?«

»Ali ni prišel tale Ibârek k tebi in ti javil, da so ga okradli?«

»Da.«

»No, in kaj si ukrenil v zadevi tatvine?«

»Vse, kar je bilo treba.«

»Namreč —?«

»Naročil sem kawwâsu Selîmu, naj razmišlja, kako bomo tatove najhitreje prejeli.«

»Drugim kawwâsom nisi ničesar naročil?«

»Ne. Ni bilo treba.«

»Ni bilo treba —? Eden sam bi naj našel tatove?«

»Da. Drugi bi ne bili nič naši.«

»So pač veliki duševni siromaki, tisti tvoji kawwâsi, da jim ne zaupaš! Zločin se je zgodil v tvojem

okraju, v bližini Strumice. Kako je neki, da si zadevo izročil temule Selimu, ki je šele pred nekaj dnevi nastopil službo v Strumici in ki kraja in ljudi vobče še ne pozna?«

»Ker je najpametnejši med vsemi mojimi kawwâsi.«

»Tako —? Meni pa se zdi, da iz drugega razloga.«

»Ne vem, iz katerega drugega razloga bi mu naj bil naročil —.«

»Ti bom pa povedal, če ne veš. Dober policijski uradnik bo vse moči napel in vse svoje ljudi spravil na noge, da izsledi zločince. Ti pa si poklical k sebi tegale svojega Selima, ki je pravzaprav tujec v Strumici, in le njemu si naročil, naj se peča z zadevo. Pa kako peča! Teden dni si mu dal časa, da premišluje, kako bo tatove našel —.

Dragi kodža bašâ, nekaj sumim!

Nezaupno me je gledal.

»Kaj sumiš?«

»Izročil si zadevo kawwâsu, ki je tod tujec, in si mu dal šest dni časa za razmišljanje, — ker bi bil rad dal tatovom priliko, da spravijo sebe in ukradeni denar na varno!«

Poskušal je vzrojiti.

»Effendi, kaj misliš o meni —!«

»To mislim, kar sem povedal.«

»Krivo me sodiš!«

»Zakaj pa nisi dal v Strumici iskat tatov?«

»Če pa so v Dojran zbežali —.«

»Kdo je rekel?«

»Sami so tako pravili Ibâreku.«

»Si pač zelo omejen, če verjameš! Ali bo tat povedal, kam misli pobegniti z ropom —? Pravo si studiral, policijski predstojnik si, — to bi vendar moral vedeti!

Sumim, pravim, da si hotel dati tatovom čas za beg!«

Glava se mu je tako zamajala na dolgem vratu, da se mu je utegnila vsak hip utrgati. Silno se je prestrašil.

»Effendi,« je vzkliknil, »ne vem, kaj naj rečem na take besede —!«

»Rajši nič ne reči! Mojeга mnenja ne boš spremenil!

Da si se lotil zadeve, kakor ti veleva dolžnost, bi bil tatove že danes našel.«

Porogljivo me je gledal.

»Mar misliš, da se mi bodo sami najavili?«

»Ne. Pa lahko bi jih bil našel, ker sodim, da so se tukaj v Strumici skrili.«

Porogljivost mu je izginila z obraza.

»Ni mogoče! V nobenem hanu se niso nastanili trije tujci.«

»Jim tudi na misel ne bo prišlo, da bi šli v han. Taki lopovi se ne bodo pokazali v mestu. Skrili so se.«

»Kako naj vem kje —.«

»Moral bi vedeti. Policijski nadzornik si! Jaz sem tujec v Strumici, pa vendar vem, kje so se skrili.«

Topot me je gledal že čisto nezaupno.

»Kaj —? Ti da bi vedel —?«

»Čisto natančno vem.«

»Si vseveden?«

»Tisto nisem. Pač pa znam misliti.«

»Kaj ti pomaga razmišljanje v taki stvari!«

»Pa le pomaga. Saj si tudi svojemu najpametnejšemu kawwâsu naročil, naj šest dni razmišlja, kam so izginili tatovi! Tudi jaz sem razmišljal.«

»In kaj si našel?«

»Koj ti povem. Lopovi se družijo z lopovi. Našel jih bom v Strumici, torej pri lopovih. In kdo je največji lopov v vsem mestu?«

»Misliš Mübâreka —?«

»Prav njega mislim.«

»Pri njem da bi bili?«

»Da.«

»Kako se motiš!«

Samozavestno je govoril, pa njegov glas je bil le zelo negotov.

»Prav nič se ne motim. Staviva, da vem, kje so?«

»Kaj bova stavila, ko pa ne veva, kje so!«

»Pojdi jih iskat v razvaline!«

Pogled mu je ušel k Mübâreku. Sta le res bila zaveznika —.

Njegov glas je bil hripav, ko je povedal:

»Zaman bi se mučil, effendi!«

»Pa še zelo uspešen bi bil tvoj trud! Tatove bi našel v razvalinah, pa tudi denar in zlatnino, ki so jo ukradli.

In zato,« sem pridjal s poudarkom, »te pozivljam, da greš z menoj k razvalinam! Pa kawwâse moraš vzeti s seboj.«

»Šališ se!«

»Čisto resno mislim.«

»V tej temi naj grem k razvalinam —?«

»Te je strah —?«

»Ne. Toda taki ljudje so nevarni. Če jih res izsledimo, se bodo branili.

Počakaj rajši do jutri!«

Razumel sem ga. In koj sem mu tudi povedal, da ga razumem.

»Utegnili bi zbežati —!«

»Saj bi ne slutili, da vemo za nje.«

»O — zdi se mi, da so tu med nami ljudje, ki bi jih posvarili —.«

»Teğa bi nihče ne storil. Bi tudi ne smel. Sam bom poskrbel, da nihče nocoj ne bo šel k razvalinam.«

»Poskrbi rajši, da bomo čimprej odrinili! Daj prnesti svetiljke in bakle pa koj odrinimo!«

»Effendi, opusti to misel!«

»Ne! Šel bom. Lahko ostaneš doma, ako nočeš storiti svoje dolžnosti. Našel bom ljudi, ki bodo vrednejši uradniki padišahovi ko ti!«

Zaleglo je.

Sumljivo je še sicer majal z glavo, pa le povedal:

»Effendi, saj se ne branim. Le za tebe se bojim. Nočem, da bi se podajal v nevarnost. Utegne se ti kaj pripetiti pa bi bil jaz odgovoren za tebe.«

»Ne boj se za mene! Bom že sam skrbel za svojo varnost!«

»Kaj pa bomo z Mübârekom?«

»S seboj ga vzamemo.«

»Čemu?«

»Pot nam bo kazal.«

»Torej pa dovoli, da poskrbim za luči. In oborožiti se moram.«

Odšel je v hišo.

Tudi od občinstva jih je mnogo odšlo. Spremljati so nas menda mislili, pa so si šli po svetiljke in bakle.

Ibârek naju je molče poslušal. Pa za njegov denar je šlo, oglasil se je:

»Effendi, res misliš, da jih bomo našli?«

»Čisto gotovo.«

»In da dobim nazaj svojo lastnino?«

»Dobiš jo!«

»Effendi, ne razumem te! Zdi se, da vse veš — Z veseljem pojdem s teboj!«

»No, kaj praviš k vašemu svetniku?«

»Kar verjeti ne morem, da je tak zločinec in slepar —! Pa si nam tako prepričevalno dokazal, da ne moremo več dvomiti.«

»Bal si se ga, pa si ga vkljub temu hvalil. Pa že ko si mi na potu v mesto pravil o njegovih čudežnih lastnostih, sem slutil, da je velik slepar. Dokazal sem vam, da je. Pa še vse hujše reči boš videl! Tatovi so pri njem skriti. Njih zaveznik je.«

Kodža bašâ se je vrnil. Prinesel je nekaj starih, potrlih svetiljk, bakle in treske. Tudi ljudje so prinesli svetiljke in bakle. Prižgali smo luči in se odpravili.

Nočen pohod po tatove v skrivnostne razvaline, kjer straši —. Takega dogodka Strumica še ni doživela. Zato je bilo skoraj vse mesto na nogah in za nami.

Ker nisem zaupal kodža baši in njegovim kawwâsom, sta Očko in Omar prevzela Mübâreka, sam pa sem ostro pazil na policijskega predstojnika. Naprej so šli kawwâsi, za njimi kodža bašâ s svojimi prisedniki, za njimi Mübârek sredi med Očkotom in Omarjem, zadnja sva stopala midva s Halefom, z Ibârekom in njegovim svakom. Za nami pa se je gnetlo mlado in staro, moški in ženske, vse, kar se je utegnilo odtrgati od doma.

Ljudje so si razlagali dogodke seve po svoje. Eden je pravil, da sem princ iz sultânove rodbine, drugi, da sem perzijski knez. Tretji je prisegal, da sem indijski čarovnik, in eden je celò kričal in zatrjeval, da sem ruski prestolonaslednik in da bom Turčijo zavojeval za Moskvo.

Pa čim bliže smo prihajali razvalinam, tem tiše je bilo za nami. Saj smo šli iskat tatove in kdor hoče tatove ujeti, ne sme na vso moč kričati —.

Ko se je začel gozd, jih je mnogo zaostalo. Strah jih je prijel. Pa sveto so zatrjevali, da se ničesar ne bojijo, da bodo le rob gozda zasedli in tatove prijeli, če bi utegnil uiti.

Ko smo prišli na jaso, je zavladala grobna tišina med ljudstvom. Strumiški junaki se le niso dobro počutili v bližini skrivnostne kočice in razvalin, v katerih je »strašilo«. In zločinci so utegnili stati kje za drevjem, za stenami, vsak hip je lahko počil strel —. Rahlo so stopali, drug za drugim so zaostajali, nobeden ni hotel biti prvi.

Napeto pozornost je za trenutek zamotil nepričakovan dogodek. Presunljiv ženski krik je namreč nenadoma prekinil nočno tihoto.

Skočil sem bliže — in našel Nohûdo v zelo neprijetnem položaju.

V gozdu pod razvalinami je namreč bil studenec. Pri njem sem tisto popoldne našel prve sledove o zločincih. Gonili so svoje konje napajat in ti so popasli travo. In v tisti studenec je sedla nesrečna Nohûda, menda ga v temi ni opazila, pa se ji je spodrknilo na kamenju. In z vso svojo priznano zgovornostjo je osrečevala svojega ljubljenelega moža z nagovorom, ki nikakor ni bil primeren za javnost.

Pomagati ji je hotel, pa branila se je, ni se pustila potegniti iz mokre kopeli, pravila je, da se bo v mrzlem nočnem zraku prehladila, ker je vsa njena obleka mokra.

Vljudno sem jo poučil, da se ji prehlada ni treba bati, ker je zrak vsekakor toplejši ko voda v studencu, in hvaležno je dejala:

»Effendi, verjamem ti! In ubogala te bom. Ti veš vse to mnogo bolje ko drugi ljudje in že celò bolje ko tale moj mož, ki je edini kriv, da sem padla v studenec.«

Potegnil sem jo iz vode. K sreči je bil studenec komaj za čevelj globok. Ali je nočna kopel škodovala njeni lepoti, pomlajeni z okrožolto usedlino strumiškega toplega vrelca, tega ne vem.

Medtem je šel Mübârek k svoji koči in mislil vstopiti. Očko in Omar mu nista pustila, poklicala sta mene.

Nisem mu zaupal. Koča je morebiti imela tajni izhod, kar ni bilo nemogoče, saj je slonela trdo ob razvalinah. Ali pa je imel v koči tajne priprave, ki so bile nevarne neljubim in nepoklicanim gostom. Zmožen je bil vsega.

»Po kaj hočeš v kočo?« sem ga vprašal.

Ni mi odgovoril. Niti pogledal me ni, tako je bil jezen na mene.

»Če mi ne odgovoriš, ti tudi tvoje želje ne izpolnim.«

Pomagalo je.

»Živali so v koči, nakrmiti jih moram, sicer bodo poginile.«

»Tiste živali bom že jutri sam nakrmil. Ne boš več stanoval v tej koči, tvoje stanovanje je odslej ječa.

Izpolnim pa ti željo, če mi boš na moja vprašanja odkritosrčno odgovarjal.«

»Vprašaj!«

»Te je kdo obiskal te dni?«

»Ne.«

»Ali še kdo drug prebiva v koči ali v razvalinah razen tebe?«

»Ne.«

»Torej ni nikogar tu gori na hribu in tudi ne v razvalinah?«

»Nikogar.«

»Poznaš Manah el-Baršo?«

»Ne.«

»Ali pa morebiti Barûd el-Amazata?«

»Tudi ne.«

»In vendar pravita tista dva, da tebe dobro poznata.«

»Lažeta.«

»Pravila sta, da si ju obvestil o mojem prihodu v Strumico.«

»Ni res.«

»In ti bi naj poskrbel, da me bo kodža bašâ zaprl. In v ječi ste me mislili umoriti. In če bi me kodža bašâ ne zaprl, ste me mislili poiskati v hanu.«

Ni odgovoril.

Zaslutil je, da vem za njegove zveze z našimi ubežniki in da vem za vse njegove skrivnosti. Zaslutil je najbrž tudi, da sem bil pri razvalinah, med-

tem ko je čakal na mene pri kodža baši. Zbal se je, da najbrž ne bo vsega tako našel, kakor je bilo, ko je odšel z doma. Požiral je in požiral, kot da ga davi, nazadnje pa je hlastnil:

»Effendi, ne vem, kaj praviš! Kaj hočeš od mene? Ne poznam ljudi, ki si jih imenoval, nobenega posla nimam z njimi.«

»In menda tudi ne veš, da prideta iz Melnika sela, brata, ki bi naj poročala, kako so z nami opravili vaši melniški zavezniki?«

»Ne razumem, kaj praviš —.«

»Sila neveden si, kar smiliš se mi in zato ti bom pokazal, kaki nevarni ljudje živijo v tvoji bližini. Pojdi!«

Prijel sem ga in peljal v razvaline. Halef je svetil naprej, kodža bašâ, prisedniki sodišča, Ibârek in njegov svak so stopili za nami. Drugi ljudje pa so morali ostati zunaj, ker v razvalinah ni bilo prostora za nje.

Kaj se je pač godilo v Mübârekovi duši, kako me je zasovražil, ko je videl, kako točno poznam pot k skrivališču, ki je o njem bil prepričan, da ga živa duša ne more najti!

Prišli smo do stene, kjer je bršljan zakrival vhod. Pred dvema urama sva bila s Halefom v razvalinah, sledila sva konjem do bršljana in zaman bi bila iskala vhod v skrivališče, da nama ga ni izdal ostrí konjski duh, ki je prihajal skozi bršljan.

Halef je odgrnil naravno zaveso. Stari Mübârek je zaklel. Do zadnjega je upal, da ne vem za vhod.

Stopili smo dalje in našli konje.

»Kaj —? Konji —?« se je iznenadil kodža bašâ.

Tema je bila, z baklami smo svetili. Konji so bili nemirni, begali so po dvorišču.

»Da, konji!« se je rogal Halef. »In kjer so konji, tam so tudi jezdecí blizu. Le za menoj, koj vam jih pokažem!«

Še nekaj korakov in v svitu bakel so ležali pred nami ubežniki, tesno povezani v snop, prav tako, kakor sva jih pustila s Halefom ležati.

Nihče ni zinil besedice.

V gluhem molku sva s Halefom snela ujetnikom vezi z rok in jih postavila na noge.

»Manah el-Barša, poznaš tegale človeka?« sem pokazal na Mübâreka.

»Allâh naj te pogubi!« je zagodrnjal.

»Barûd el-Amazat, ga ti poznaš?«

»Naj te džehenna požre!« se je zadr.

Obrnil sem se k odrinskemu jetničarju.

»Govori ti! Mislim, da nisi tako zakrknjen ko tvoji tovariši. Druga nisi zakrivil, ko da si osvobodil Barûd el-Amazata iz ječe. Huda kazen čaka tvoja tovariša, mnogo imata na vesti. Tvoja kazen pa naj ne bo tako huda, če pokažeš dobro voljo.

Govori odkrito! Poznaš tegale?«

Pomolčal je pa odgovoril:

»Da.«

»Kdo je?«

»Stari Mübârek.«

»Poznaš tudi njegovo pravo ime?«

»Ne.«

»Tudi tvoja tovariša ga poznata?«

»Da. Manah el-Barša je bil pogosto pri njem.«

»V Melniku ste me hoteli umoriti?«

»Da.«

»In tudi nocoj ste me mislili umoriti. Mübârek bi naj vplival na kodža bašo, da me vtakne v ječo, in tam bi me bili ubili?«

»Da.«

»In še nekaj. Poznaš tegale?«

Pokazal sem na Ibâreka.

»Da.«

»Tvoja tovariša sta ga okradla, medtem ko si ti kazal Ibârekovim ljudem svoje kvartaške umetnosti?«

»Da. Pa jaz nisem kradel.«

»Že dobro! Pa pomagal si, zamotil si Ibârekovo družino, da sta tovariša laže vršila svoj posel. Dovolj sem čul.«

Obrnil sem se h kodža baši.

»No, ali nisem prav povedal? Tatovi so skriti v razvalinah!«

»Effendi, našel si jih, še preden si govoril z menoj!«

»Seveda! Pa ti bi jih bil moral najti, ne jaz! Danes sem prišel v Strumico in koj sem jih našel. Vidiš, kako lahko jih je bilo najti! Tudi ti bi jih bil našel, da si storil svojo dolžnost!

Tele tri zločince boš dal odpeljati v ječo in strogo jih boš zastražil! Jutri zarana boš napisal za solunskega makredža poročilo. Tudi sam bom pridjal svoje opombe. In makredž bo odločil, kaj se mora z njimi zgoditi.

Ibârek, poglej tjale! Tisti denar in nakit je, mislim, tvoja last.«

Ko sva s Halefom zvezala tatove, sva jim izpraznila žepe in zložila vsebino na tri kupe. Ibârek je koj spoznal svojo lastnino. Ves srečen se je sklonil, da pobere denar in nakit.

Pa kodža bašâ ga je prijel za rokav.

»Stoj! Ne pojde tako naglo! Vse tele reči moram vzeti s seboj.«

»Čemu?« se je čudil Handžija.

»Ukradene so, za dokaz nam bodo pri razpravi in za merilo, ki bomo po njem določili kazen zločincem. Tako zahteva postava.«

Poznal sem turške uradnike in njihove navadice. Ni bilo prvokrat, da sem imel z njimi opravka v sličnih slučajih. Izgovarjajo se na postavo, zasežejo in zaplenijo prijetim zločincem, kar najdejo pri njih, — in živa duša ne vidi več zaplenjenega blaga. Vse izgine v žepih slabo plačanih padišahovih namestnikov in sodnikov.

In prav tako bi se bilo zgodilo tudi Ibâreku. Potegnil sem se za njega.

»Ni treba, da zapleniš tele reči! Sestavil bom zapisnik o vsem, kar sem našel pri tatovih, in najdeno blago tudi ocenil. Zapisnik ti lahko služi za dokaz njihove krivde in za merilo pri določevanju kazni, če že hočeš tako.«

»Effendi, nikak uradnik nisi!«

»Effendi, dokazal sem ti, da bi bil boljši uradnik, nego si ti! Če ne ubogaš, bo moje poročilo na makredža tako, da ti prav nič ne bo ugajalo. Gradiva za tako poročilo imam dovolj, to sam dobro veš! Ubogaj torej, če hočeš sam sebi dobro!«

Zinil je, robato mi je mislil odgovoriti. Pa premislil si je. Le ni vedel, pri čem da je z menoj. Bal se je, da bi mu res utegnil škodovati.

Pa brž si je pomagal. Na tleh sta bila še dva kupa denarja in raznega blaga.

»Naj ima, kar je njegovega. Ampak vse drugo, kar tule leži, bom pa zaplenil.«

Sklonil se je in grabežljivo iztegnil roko. Pa spet sem ga ustavil.

»Stoj! Te reči so že zaplenjene.«

»Kdo jih je zaplenil?«

»Jaz.«

»Kdo ti daje pravico?«

»Sam sem si jo vzel. Tudi o teh rečeh bom sestavil zapisnik, podpisal ga boš in se prepričal, da ničesar nisem zamolčal. In potem bom oboje, zapisnik in zaplenjeno blago, poslal makredžu.«

»Vse to spada v moje roke.«

»Tudi ti boš dobil svoj delež. Zapleni konje in kar je na njih! Drugo pa vzamem jaz.«

Mignil sem Halefu.

»Poberi!«

Mali Halef se je jadrno sklonil in v treh sekundah so izginili mošnjički z denarjem v njegovih žepih.

»Tatovi!« je zagodrnjal Mübârek.

In takoj je prejel plačilo. Halefov bič mu je dal zelo jasno in občutno razumeti, da se ne damo zmerjati.

Zadeva z zaplembo je bila poravnana, odpravili smo se.

Ker so kawwâsi čakali zunaj na jasi, so moji tovariši vzeli ujetnike na sredo in jih odgnali. Mi drugi smo stopili za njimi. Jaz sem šel zadnji in strogo pazil, da se mi Mübârek in kodža bašâ nista kje skozi kak skrit izhod izmuznila.

Čudenje in vzklikanje je šlo po ljudeh, ko smo stopili na jaso. Ibârek je moral pripovedovati in ves vesel je pravil, da je dobil nazaj vso ukradeno lastnino.

Kawwâsi so prevzeli ujetnike in v svečanem sprevodu, s kodža bašo in njegovimi prisedniki na čelu, odkorakali po hribu. Množica se je vsula za njimi, glasno ocenjujoč svoja in naša junaštva.

S Halefom sva zaostala. Mignil mi je, nekaj mi je hotel povedati. Slutil sem, kaj bo.

»Gospod,« je pravil, »pol bakle mi je še ostalo. Ugasnila je sicer, pa prižgala jo bova. Pojdiva pa si poglejva Mübârekovo kočo!«

»Poskusiva.«

»Še imaš ključ? Videl sem, da si ga vtaknil v žep, ko si pri kodža baši preiskoval Mübârekov kuftân.«

»Ključ sem našel, pa ne vem, če bo od kočice.«

»Kak drug ključ pa bi naj stari grešnik nosil s seboj?«

Počakala sva, da so ljudje izginili v gozdu, šla h koči in jo odprla. Halef je prižgal baklo in vstopila sva.

Kočica je bila prislonjena na razpadle stene gradu. Na zunaj je bila podoba, kot da ima eno samo sobo. Pa slutil sem že pri prvem obisku, da je tudi kočica, kakor njen lastnik, le sleparija in da samo maskira

vhod v prostore nekdanjega gradu. In res je bilo tako.

Koča sama je bila le nekaka predsoba, njena zadnja stena je bil grajski zid in v njem so bila vrata. Predsoba je bila prazna, najbrž je v njej strumiški čudodelnik sprejemal obiske.

Poskusila sva vrata v drugo sobo, niso bila zaklenjena. Odprl sem jih in opazil pri luči bakle niti, razpredene po dolgem in počrez čez vhod.

»Čemu so te niti?« je vprašal Halef in mislil vstopiti.

»Počakaj!«

Dotaknil sem se niti z jahalno palico.

Res je bilo kakor sem sumil.

Strel je zagrmel, votlo je odjeknilo. Za vhodom je bilo še gotovo več prostorov, nekdanjih sob starega gradu. In strelu so se odzvali čudni glasovi. Mačke so mijavkale, psi so lajali, vrane so krakale in razne druge živali so se oglašale. Mübârek ni lagal, ko je dejal, da so živali v koči in da jih mora nakrmiti.

Halef se je nasmejal.

»Pri Allâhu, zašla sva v Noetovo barko! Toliko živali je v tejle koči, da vseh glasov niti poznam ne! Čemu si jih je le nabral stari slepar —?

Ampak, gospod, svetujem ti, da pustiva kočo za nocej rajši pri miru! Počakajva, da bo dan!«

Rad sem se vdal. Le ni bilo varno.

Stari grešnik in lopov Mübârek sicer najbrž ni bil kdo ve kako izobražen človek, pa toliko znanja sem mu le zaupal, da je zavaroval svoje stanovanje za slučaj napada ali pa neljubega in nenadnega obiska z raznimi varnostnimi napravami, ki bi ga posvarile, vsiljivce pa ubile ali pa vsaj ostrašile.

Odšla sva, zaklenila kočo in ugasnila baklo.

Na robu jase je smuknila izza drevja ženska postava. Obstala sva, roka mi je šinila za pas po samokres.

Ženska pa me je prijela za roko in mi jo poljubila, še preden sem se ji utegnil ubraniti.

»Spoznala sem te pri svitu bakle, ko si stopil iz kočel!« je dejala.

Zeliščarica Nebatja je bila, uboga revica, ki je z nabiranjem zdravilnih zelišč preživljala sebe in kopicu otrok. Bolna je bila, trgalo jo je po udih in v velikem siromaštvu je živela. Našel sem jo pri toplem vrelcu blizu mesta v družbi Nohûde in ji dal majhno podporo.

»Česa iščeš tod?« sem jo iznenaden vprašal.

»Effendi, saj veš, da sem zeliščarica. Prišla sem iskat k razvalinam zdravilnih rastlin, pa sem te videla, ko si s svojim tovarišem stopil iz kočel, in pohitela k tebi, da se ti še enkrat zahvalim.«

»Se ne bojiš Mübâreka? Pravila si, da je tvojega sinčka nagnal, ko si ga poslala sem v hrib po zelišča —.«

»Ne bojim se ga več! Bila sem na dvorišču kodža baše, ko so te mislili obsoditi. Vse sem videla in slišala, effendi! Razkrinkal si mojega sovražnika in videla sem pravkar, da so ga ujetega gnali v mesto. In zato sem brez skrbi šla na hrib.

Effendi, zelo pogumen si bil, da si si ga upal razkrinkati! Ampak hudega sovražnika si si nakopal!«

»Mübâreka misliš?«

»Ne. On ti ni več nevaren, čeprav te sovraži. Kodža bašo mislim.«

»Verjamem, da me ne ljubi posebno. Pa mislim, da se mi tudi njega ni treba posebno bati.«

»Prosim te, bodi previden!«

»Je hudoben?«

»Da. Kodža bašâ je sicer, najvišjo oblast ima v Strumici, skrivaj pa drži z Žutovimi ljudmi.«

»Res —? Odkod veš to?«

»Ker sta si z Mübârekom dobra prijatelja.«

»Z Mübârekom —? Odkod pa to veš?«

»Ponoči je hodil sem gori h koči na obisk.«

»Si ga sama videla?«

»Da. Dostikrat sem ga videla. In tudi po glasu sem ga spoznala.«

»Torej tudi ponoči hodiš zelišč iskat?«

»Da.«

»Pa jih vendar ponoči ne vidiš!«

»Effendi, vedi, da ljubim noč! Noč je moja prijateljica. V tihi, samotni noči se človek laže pogovarja s svojim Bogom. In zato prihajam tudi ponoči sem gori, da sem bliže svojemu Bogu.

Pa tudi zato, ker se sme nekatere cvetlice utrpati le ponoči.«

»Res?«

»Da! Nekatero cvetlice duhtijo le ponoči, nekatere pa samo ponoči bedijo, po dnevi pa spijo. In te se sme le ponoči utrpati. In take cvetlice so moje posebne prijateljice. Ponoči jih obiskujem, sedim pri njih pa poslušam, kaj mi bodo povedale.

In tudi nocoj sem prišla, da si utrgam tako cvetlico. Kralj je.«

»Kralj —?«

»Da. Ga ne poznaš?«

»Ne.«

»Kralj je in če umre, umre z njim vred tudi ves njegov rod, vsi njegovi podaniki.«

Revna, preprosta zeliščarica je imela globoko, nežno čutečo dušo in prav čudovito se je razumevala z naravo. V potu obraza se je mučila in preživljala svojo družinico, pa še je našla čas, da je ponoči obiskovala svoje prijateljice cvetlice, se pogovarjala z njimi in prisluškovala njihovim skrivnostim —

»Kralja torej poznaš med cveticami?« sem rado vedno vprašal. »Kako pa mu je ime?«

»Hadž Marjam. Škoda, da te cvetlice ne poznaš!«

»Poznam jo. Pa nisem vedel, da ima svojega kralja.«

»Ima ga. Pa le malokdo ve za kralja in tudi med temi se le redkokateremu posreči, da bi ga našel.

Zelo je treba ljubiti cvetlico hadž Marjam in zelo dobro jo je treba poznati, le tak bo našel kralja. Njegov rod raste na nerodovitnih mestih, na pobočjih, v skalovju, po golih rebrih. V krogu je naseljen okoli svojega kralja. Ta krog je majhen, včasih pa tudi precej velik. In natančno sredi kroga stoji kralj.«

Hadž Marjam sem poznal. Med osate spada. Po naše pomeni njegovo ime »Marijin križ«. Pri nas ga imenujejo Marijin osat, pa le redko ga je najti. Doma je v deželah Sredozemskega morja.

Zeliščarica je vneto nadaljevala.

»Hadž Marjam je zelo suh in krhek osat. Njegovo steblo je tenko ko noževno rezilo, kralj se razraste za dva pednja na široko in vrhu glave ima na temnem ozadju zarisan svetel križ. In tisti križ se blešči ponoči.«

»Res?«

»Ne lažem, effendi! Sama sem cvetlico že opazovala in tudi nocoj jo bom videla.«

»Torej veš, kje raste kralj?«

»Vem. Že dolgo ga opazujem.«

»Pa ga boš utrjala?«

»Da. Samo nocojšnjo noč se ga sme utrgati.«

»Pa si pravila, da umre ves rod, če umre kralj — Ves rod boš uničila!«

»Da, res je, da poginejo podaniki, ako jim vzameš kralja. V enem mesecu ovenejo. Sicer pa doživijo visoko starost.

Ampak s tem mojim kraljem je stvar drugačna. Deset let je že skoraj star in nov, mlad kralj je zrastel poleg njega. In ako dobi rod novega kralja, jim lahko starega vzameš.«

»In to se sme zgoditi samo nocojšnjo noč?«

»Da.«

»Kaka noč pa je nocoj?«

»Ne veš? Nedelja po mlaju je in nocojšnjo noč se kralj najbolj sveti. Nocoj pojdem po njega. Če bi utegnili, bi ga tudi ti lahko videli. Šel bi z menoj.«

»Rad bi šel, ker se zanimam za skrivnosti narave. Pa žal moram nemudoma nazaj v mesto.«

»Jutri ti ga prinesem!«

»Pa se ne bo več bleščal!«

»O, če ga utrgaš nocojšnjo noč, se sveti še nekaj dni. Ob tem času je najmočnejši.«

»Ne vem, ali bom jutri še v Strumici.«

Užalostila se je.

»Tako kmalu nas misliš zapustiti, effendi?«

»Žal! Moj čas je kratko odmerjen. Mudi se mi.

Pa nekaj mi še povej! Čemu pojdeš po Marijin križ? Ali je tudi zdravilna rastlina?«

»Pa še zelo zdravilna je! Čaj iz navadnega osata ozdravi jetiko, če že ni zastarela, kralj pa ozdravi tudi jetičnega, ki je že na robu groba.«

»Si sama preizkusila to zdravilno moč Marijinega križa?«

»Ne. Pa verjamem. Stvarnik je vsemogočen in je položil tudi v neznatna zelišča veliko moč.«

»Pa mi prinesi kazat kralja jutri, če bom še v Strumici! Veš, kje stanujem?«

»Vem. Lahko noč, effendi!«

»Mnogo sreče ti želim s tvojim kraljem, Nebatja!«

Odhitela je.

Stopila sva s Halefom po hribu.

»Gospod, ali verjameš tisto, kar je pravila o kralju osatov?« je vprašal Halef.

»Prav nič ne dvomim, da bi ne bilo res.«

»Nisem čul, da bi imele tudi rastline svojega kralja.«

»Jutri ga boš videl, če ga bo prinesla.«

Nisem slutil tisti večer, da mi bo kralj osatov rešil življenje. Da ga zeliščarica ni šla iskat, bi ne bil zvedel o nevarnosti, ki mi je pretila, slepo bi bil šel v njo in kdo ve, ali bi bil dočakal drugega večera.

Vrnila sva se v mesto in obiskala najprvo kodža bašo.

Pregledali smo plen, ki smo ga odvzeli tatom, in sestavili zapisnik. Kodža baši so se poželjivo bleščale oči, ko smo šteli zlatnike. Spet je silil, naj prepustim zlato njemu, da ga bo sam poslal v Solun. Pa nisem se mu vdal, dobro sem vedel, da bi denar za vselej izginil v njegovem večno lačnem žepu. Sam da ga pošljem, sem poudaril.

In že drugo jutro se je pokazalo, kako prav je bilo, da mu denarja nisem izročil. Da bi me jezil, je zahteval, da bo sam mošnje zapečatil. Na to sem seveda koj pristal.

Tudi ujetnike sem si dal pokazati. Spravil jih je v temno, nesnažno klet, zvezani so bili in enega svojih hlapcev je postavil za stražo pred vrata. Ugovarjal sem, da jih brez potrebe muči, saj da ne morejo uiti, čemu da jih je zvezal. Pa strogo mi je odgovoril, da taki lopovi niso nikdar dovolj varno spravljene in da bo čez noč stražo še podvojil.

Nisem slutil, da jih je dal le zato zvezati, ker je pričakoval, da jih pridem gledat. Njegova strogost je bila gola hinavščina. Pa če bi bil tudi sumil, saj bi mu ne bil smel reči, da mu ne verjamem. Osebnost sem se lahko prepričal, da so ujetniki na varnem, in več nisem mogel zahtevati.

Pomirjen in zadovoljen sem odšel v konak.

Večerjali smo skupno z Ibârekom in njegovim svakom. Govorili smo seveda o razburljivih doživljanjih tistega dneva, Ibârek in konakdži sta bila dobre volje in Halefu so se kar sipali dovtipi na račun čudodelnika Mübâreka in mrševega kodža baše.

Polnoč je že minila, ko smo šli spat.

Odkazali so mi »častno sobo« v nekakem prvem nadstropju. Vsaj po stopnicah se je prišlo do nje in okno je gledalo na ulico. Dvoje postelj je stalo v njej in vzel sem Halefa s seboj. Tako odlikovanje mu je sila dobro delo.

II.

Raztrgani kuftân in turška razsodba.

Bilo je menda ob dveh po polnoči, ko sva legla spat. Pa nisem še prav zadremal, ko je pri glavnem vhodu glasno potrkalo.

Odprl sem okno in pogledal. Nekdo je stal pri vratih, pa tema je bila, nisem ga spoznal.

»Kdo je?« sem vprašal.

Ženski glas je odgovoril:

»Si ti, effendi?«

Nebatja je bila, zeliščarica.

»Sem. In ti si Nebatja?«

»Da, effendi! Pridi doli! Nekaj ti moram povedati.«

»Je važno?«

»Zelo važno je.«

»Bo dolgo trajalo?«

»Ne vem, če boš koj spet šel spat.«

Nekaj minut pozneje sva stala s Halefom pri njej na ulici.

»Effendi,« je začela, »veš, kaj se je zgodilo? Ampak — toliko še že utegneš, da boš pogledal, kaj sem ti prinesla.«

Segla je v nedrije.

»Poglej si tule mojega kralja!«

Dala mi je bodeč osat, za dve dlani širok, pa res tako tenek ko noževo rezilo. Sredi ozkega, temnega cveta se je rahlo bleščala vijugasta črta, za silo podobna križu.

»Sedaj verjameš?« je vprašala.

»Vobče nisem dvomil nad tvojimi besedami. Pa rad bi videl tvojega kralja pri belem dnevu. Pridi jutri spet k meni!«

Sedaj pa mi povej, kaj si mi mislila sporočiti!
Praviš, da je zelo važno —.«

»Zelo važno je! In zelo nevarno za tebe! In zato sem tudi prišla, vkljub temu, da je že zelo pozna ura.

Effendi, tisti ujetniki so ušli!«

Res prestrašil sem se.

»Kaj —? Ušli —?«

»Da!«

»Kdo ti je povedal?«

»Sama sem jih videla in tudi slišala.«

»Kje?«

»Na hribu pri Mübârekovi koči.«

Kar osupnilo me je. Ujetniki so bili vendar zastraženi in zvezani —. Kdo jih je izpustil? Mübârek —? Kodža bašâ —? Ali pa morebiti oba —?

Tudi Halef je bil ves razburjen.

»Gospod, za njimi morava, nemudoma morava za njimi! K razvalinam! Postrelila jih bova! Za življenje nama gre!«

»Le počasi!« sem ga miril. »Najprvo morava vse zvedeti. Povej, Nebatja, koliko jih je bilo?«

»Vsi. Tisti trije tujci, ki so jih ujete gnali kaw-wâsi v mesto, pa Mübârek je bil poleg in tudi kodža bašâ.«

»Kodža bašâ, praviš, da je bil poleg —?«

»Da! Saj jih je sam izpustil iz ječe. Mübârek mu je za to plačal pet tisoč piastrov.«

Hinavski kodža bašâ! Pa se je delal strogega in neizprosnega —!

»In to praviš, da si čula?«

»Da. In še mnogo več.«

»Pripoveduj! Pa kratko in jasno! Ne utegnemo se mnogo pogovarjati. Čas je dragocen.«

In Nebatja je pripovedovala.

»Šla sem po svojega kralja, ga našla in se vrnila po hribu. Ko sem bila na jasi pri koči, sem zagledala moške, iz mesta so prišli. Zbala sem se jih, pa smuknila v kot med steno razvaline in koče.

Štirje moški so bili. Šli so h koči ter poskušali vrata, pa so bila zaklenjena. Enega sem spoznala, Mübârek je bil. Treh pa nisem poznala. Menili so se in pravili, da jih je kodža bašâ izpustil in da koj pride za njimi, ker mu mora Mübârek izplačati pet tisoč piastrov za svobodo svojih prijateljev. In ko bo kodža bašâ plačan, so pravili, bodo nemudoma odšli. Vsi, tudi Mübârek z njimi. Pa maščevali se bodo še prej. Eden je menil, da boš potoval najbrž v Radovič in Štip. In spotoma bi vas naj napadla Aladžija.«

»Kdo sta Aladžija?«

»Ne vem.«

»Je prišel kodža bašâ?«

»Da. In ker niso imeli ključa h koči, so vrata vlomili. Prižgali so luč in odprli oknico prav na tisti strani, kjer sem bila skrita. In skozi okno so zleteli ptiči, mačke so prilezle ven in druge živali. Silno sem se prestrašila, zbežala sem in letela po hribu, kar so me noge nesle. Kar naravnost k tebi sem prihitela.

To je tisto, kar sem ti mislila povedati.«

»Hvala ti, Nebatja! Najbrž si mi življenje rešila. Vsekakor pa je tvoja novica zelo važna. Poskrbel bom, da dobiš primerno nagrado!

Pojdi domov! Jutri te poiščem. Sedaj moram oditi.«

Vrnila sva se v hišo. Ljudi nama ni bilo treba buditi. Čuli so trkanje in prišli gledat, kaj se je zgodilo.

V dveh minutah smo bili oboroženi in koj smo odšli. Halef, Očko in Omar so me spremljali, Ibâreku in njegovemu svaku pa sem naročil, naj poiščeta nekaj zanesljivih ljudi in naj jih peljeta na cesto proti Radoviču. Mübârek in njegovi ljudje so računali, da se bomo obrnili proti Radoviču, gotovo so tudi sami mislili potovati v Radovič. Prijeli bi jih, če bi se že prej nam ne posrečilo, da bi jih dobili v pest. Konakdži je v svoji vnemi nasvetoval, da bi zbudili vse mesto in šli iskat ubežnike. Pa zabičal sem mu, da

besedice nikomur ne sme ziniti. Zločinci so gotovo imeli tudi po mestu svoje zaveznike, zvedeli bi za naše namere. Pa se tudi nisem mnogo zanašal na pomoč dobrih meščanov. Velik hrup bi zagnali, ubežnike bi nam splašili, koristili pa bi nam strumiški domobranci gotovo nič.

Hiteli smo v hrib, kar se je dalo. Šele v gozdu pod vrhom smo stopali počasneje. Med drevjem je bila trda tema, tla so bila kamenita in od dežja izprana.

In tam se mi je zazdelo, da čujem korake. Nekdo je prestrašen kriknil, votlo je zabobnelo, kot da je padel.

»Stojte!« sem šepnil tovarišem. »Nekdo je tamle pred nami. Počakajmo!«

Previdni koraki so se nam bližali. Neenaki so bili, ena noga je močneje stopala ko drugo. Neznaneč pred nami je šepal. Najbrž je padel in si izvinil nogo.

Kmalu je bil trdo pred nami. Nisem ga spoznal v temi, le bolj slutil sem dolgo, sloko postavo, čisto podobno strumiškemu kodža baši.

Skočil sem in ga prijel za suknjo.

»Stoj in ne zini!« sem mu zagrozil.

»Jâ 'llâh —!« je prestrašen kriknil.

»Tiho, sicer te pobijem na tla!«

»Kdo si?«

»Me ne poznaš?«

»A ti si —? Tisti tujec —! Česa iščeš tod?«

Spoznal me je.

»In kdo si ti —? Zdi se mi, da si strumiški kodža baša —, Osvobodil si ujetnike!«

Ves osupel je kriknil:

»Wai —! Vse ve —!«

In že je tudi skočil.

Trdo sem ga držal, pa njegov stari, prepereli kuftân ni držal. Lep kos mi ga je ostal v roki, kodža

bašâ pa je izginil med drevjem. In tam je kričal na ves glas:

»Bežite bežite —! Brž brž —!«

»Gospod,« se je hudoval Halef, »kako si neroden! V pesti si ga že imel, pa ti je ušel —! Da sem jaz kaj takega —.«

»Tiho! Za očitke ni časa. Brž h koči!«

Nad nami se je nekdo oglasil:

»Čemu naj bežimo?«

In kodža bašev glas je odgovarjal iz gozda:

»Tujci tujci —! Brž, hitite, skočite —!«

Seveda smo tudi mi pohiteli in skočili po gozdu. Pa temno je bilo, butali smo v drevje in se spotikali ob kamenju in koreninah. Prišli smo prepozno.

Pri razvalinah je zagrmelo, silen plamen je šinil v nočno nebo. In potem je tema objela za nekaj trenutkov gozdnato višino.

Halef je sopihal za menoj.

»Gospod, raketo so zažgali!«

Pa ni bila raketa. Najbrž je Mübârek zažgal zalogo smodnika, ki ga je imel shranjenega v koči. Učinki eksplozije so se morali kmalu pokazati.

»O Allâh —!« je spet vzkliknil Halef. »Gori!«

Res je med drevjem žarelo in ko smo prispeli na jaso, smo zagledali kočo v plamenih.

Nekdo je kriknil:

»Tamle prihajajo! Streljajte!«

Požar je osvetljeval jaso in tudi nas. Če so znali količkaj streljati, so nas morali zadeti.

»Nazaj!« sem zavpil in skočil za bližnje drevo.

Tudi tovariši so se k sreči še o pravem trenutku umaknili. Pri koči so počili trije streli, nobeden ni zadel.

Še v skoku sem dvignil puško. Bliski so mi izdali mesto, kjer so stali ubežniki. Ustrelil sem in tudi zadel. Nekdo je zavpil:

»Wai —! Wai —! Na pomoč! Zadet sem!«

»Nad nje!« je kričal Halef in skočil izza drevja.

Prijel sem ga za suktnjo.

»Stoj! Dvocevke utegnejo imeti!«

»Naj imajo tudi sto cevi, ti lopovi, vse jih pobijem!«

Lep kos kuftana mi je ostal v roki —. K str. 45.

Iztrgal se mi je, zgrabil puško za cev in skočil črez jaso.

Kaj sem hotel — za njim sem moral. Na jasi je bilo od požara svetlo ko pri belem dnevu, naskok je bil skrajno tvegan, pa tvegati smo ga morali. Halefa nismo smeli samega pustiti.

K sreči niso imeli dvocevk, za nabijanje pa ni bilo časa. Brez nesreče smo prišli čez jaso. Pa to je bilo tudi vse, kar smo dosegli. Nikogar več ni bilo pri koči.

»Kje so?« je sopihal Halef.

»Kdo ve! Kaka neumnost, da si planil izza drevja!«

»Bi me spet rad kregal?«

»Zaslužiš si! Prepodil si jih s svojim nepremišljenim napadom!«

»Kaj za to! Saj bi jih itak ne bili dobili!«

»O pač!«

»Kako neki?«

»Tiho bi se jim bili po gozdu splazili za hrbet.«

»Meniš, da bi te bili res počakali?«

»Menim tako! Napada so se seveda ustrašili, ker vejo, da imamo boljše orožje, da bi jih utegnili zalezovati, na to pa bi niti mislili ne bili. Posebej še ne, če bi bil eden izmed nas ostal v gozdu in oddal nekaj slepih strellov. Mislili bi, da smo še vsi v gozdu.«

»Pa pojdemo za njimi in jih poiščimo!«

»Le išči jih po tej temi! Ne vemo, kje tičijo, kako lahko se utegne zgoditi, da trčimo iznenada na nje ali pa da nas slišijo.«

»Pa bi jih ti sam zalezoval! Saj znaš!«

»Tako previdno zalezovanje je zamudno. Preden jih najdemo, so jo že davno popihali.«

»Kaj pa bomo storili?«

»Poslušajmo!«

Stali smo seveda v temi za razvalinami in govorili polglasno. Poslušali smo.

Daleč še gotovo niso bili. Odkar so počili strelji, je minila komaj minuta, previdno so se morali plaziti, da se niso izdali, in po temnem gozdu se ne da hiteti.

Prasketanje požara me je motilo, pa uho se je navadilo na enakomerno pokljanje ognja, kmalu sem čul precej razločno šuštenje v gozdu. Tudi Očko ga je čul.

»Effendi, slišiš? Tamle po gozdu se plazijo!«

»Slišim. Kakih sto korakov daleč so. Pripravite puške! Za njimi!«

Izdrl sem iz strehe plamenečo skodlo in planili smo v gozd, tovariši s puškami, pripravljenimi za strel.

Nevarno je bilo, pa prepričan sem bil, da ne čakajo na nas in da jih ne bomo našli. Toda vsaj njihovo sled bi našli in iz nje lahko sklepali, kam so se obrnili in koliko jih je bilo.

Res smo kmalu našli gosto podrast. V svitu treske sem videl ulomljene veje in pohojena tla. Obrnili so se po hribu navzdol.

Pravkar sem se sklonil, da preiščem sledove, ko je pod nami v pobočju zarezgetal konj, kopita so zapela v temni noči in nekdo je posmehljivo zaklical:

»Srečno pot, lopovi! Pojutrišnjem se bodete pekli v džehenni!«

Res zelo razločne besede —! Če bi mi ne bila Nebatja povedala, da nam mislijo pripraviti zasedo, bi bil njihove namene uganil iz tega neprevidnega izzivanja.

Nasmejal sem se. Preveč previdni ti zlikovci ravno niso bili. Halefa pa je njihovo roganje silno ujezilo. Djal je dlani k ustom in na ves glas zatulil v nočno temno:

»Jezdite k vragu in njegova prababica naj vas požre! Pišite me v uho, desetkrat v desno in dvajsetkrat v levo!«

In tako se je razvnel, da je v eni sapi kričal dalje:

»Roparji — morilci — požigalci — lopovi — strahopetneži —! Zreli ste za vislice — vi — vi — vi —!«

Zmanjkalo mu je je sake.

Divji krohot mu je odgovoril iz doline.

Ves zasopel se je obrnil k meni.

»Ali jim nisem dobro povedal, gospod?«

»Da, zelo dobro! Kar smejali so se.«

»Da! Neizobraženi so, ne poznajo olike! Nimajo pojma o pravih vljudnosti in o lepem vedenju! Tudi do sovražnika mora biti človek dostojen, premagati ga mora z vljudnimi pokloni.«

»Da, Halef! Tvoje besede so bile sami vljudni pokloni!«

»Moje besede mi je narekovala jeza. Da nisem bil jezen, bi bil govoril vljudno.

Kaj pa sedaj?«

»Zaenkrat nič.«

»Nič —? Ušli so nam!«

»Da, ušli! In po tvoji zaslugi!«

»Spet sem jaz vsega kriv!«

»Seveda! Dvakrat si jih prepodil!«

»Dvakrat celò —?«

»Prvikrat, ko si čisto po nepotrebnem planil črez jaso, drugikrat pa prav sedajle. Če bi ne bil tako noro vpil za njimi, bi ne bili vedeli, da jih zasledujemo, pa bi bili manj previdni, počasi bi jezdili in morebiti bi jih bili še kje došli.

Vse je izgubljeno! Ves naš trud je bil zaman. Ušli so nam in iznova se lahko podimo za njimi in kdo ve, ali jim bomo še kedaj tako blizu prišli —.«

»Prav si povedal, gospod! Le da vsega tega nisem kriv jaz, ampak kodža bašâ. Obesiti ga je treba!«

»In ne samo, da jim je dal svobodo, tudi konje jim je dal!«

»Misliš?«

»Seveda! Saj si čul topot kopit. Tamle spodaj na pobočju so stali pripravljeni.«

»Ne bo priznal!«

»Mu bomo že dokazali, da je s tatovi v zvezi. Prejle sem ga zgrabil za kuftân in ko je zbežal, sem mu ga lep kos odtrgal, v žepu ga imam. Izlahka dokazem, da je bil pred nami pri koči.«

»Kaj pa misliš storiti z njim? Ga boš kaznoval?«

»Žal nimam take pravice.«

»No, bom pa sam vzel zadevo v roke.«

»Kaj boš storil?«

»Se bo že še pokazalo.«

»Ne prenašli se, Halef!«

»Ne boj se, gospod! Prav nič se ne bom prenašnil, čisto mirno, premišljeno in s poudarkom bom rešil zadevo!

Vrnimo se h kočil!«

Zaslutil sem, kako misli »s poudarkom« rešiti zadevo kodža baševe kazni —.

»Pojdimo! Morebiti se da še kaj rešiti.«

Mübârek je imel shranjenih v svoji koči zelo mnogo lahko gorljivih snovi, da je gorela s takim visokim plamenom. Ljudje so se nabrali krog ognja, gledali in ugibali, da bi pa gasili, to jim še na misel ni prišlo.

Pravkar smo stopili izza drevja na jaso, ko je od druge strani prihitel kodža bašâ. Zagledal nas je, pokazal na nas in vpil:

»Primite jih! Držite jih! Tile so zažgali!«

Mož je bil res nesramno predrzen. Njegova predrznost me je bolj osupnila ko ujezila. Bati se mi njegove grožnje pa ni bilo treba. Meščani so sami videli, kako sem mu zaigral na sodišču. Res se ni nobeden genil.

Njihova upornost ga je silno ujezila.

»Ste čuli?« jih je nahlul. »Primite jih, požigalce!«

Tedaj se je zgodilo nekaj, na kar pač tudi kodža bašâ ni bil pripravljen.

Mali Halef je namreč stopil k njemu in ga prijazno vprašal:

»Kaj da smo, si dejal, ljubi prijatelj?«

»Požigalci stel!«

»Mi da smo kočjo zažgali —?«

»Da!«

»Motiš se, kodža bašâ! Nismo požigalci, čisto nekaj druga smo. Strojariji smo in da ti prav nazorno dokažem, kaki strokovnjaki smo v svoji obrti, ti bomo kar sedajle nekoliko kožo ustrojili. Pa ne cele, nikar ne misli! Ne utegnemo. Le tisti del kože, ki je za sedenje neobhodno potreben. Prav po kraljevsko boš vesel, kajti zelo trpežno ti bomo ustrojili kožo na tistem delu telesa.

Očko, Omar, pojdita sem!«

Nista si dala dvakrat reči, razumela sta ga. Pogledala sta sicer po meni, kaj bi rekel k bojevitim namenom Halefovim, in ker nisem rekel ne da ne ne, ampak malomarno molčal, sta pograbila starega mršavega tresoglavca in ga položila na tla.

Zaslutil je, kaj ga čaka. Zagnal je prestrašeno vpitje.

»O Allâh —! O Allâh —! Kaj nameravate —! Nad božjo in človeško oblastjo se misliti pregrešiti —! Allâh naj vas uniči —! In padišah vas bo kaznoval —! Obglaviti vas bo dal in razobesiti vašo trupla pri vratih vseh mest in vasil!«

»Molči!« se je zadrhl Halef nad njim. »Prerok je zapovedal svojim vernikom, da morajo vdano nositi svojo usodo, ker je zapisano v knjigi življenja. Včeraj sem bral v knjigi življenja, da boš dobil danes bastonado in ker sem tudi sam veren sin preroka, bom poskrbel, da se bo ta lepi in hvalevredni kismet izpolnil nad teboj.

Položita ga na trebuh, ako ga vobče ima! In trdno ga držita!«

Očko in Omar sta točno ubogala. Strumiški oblastnik je sicer napenjal vse moči, da bi se izmuznil svojemu kismetu, pa nič ni pomagalo. Tovariša sta imela krepke pesti in mišičaste roke, trdno sta ga prijela in držala. Tem huje pa je vpil kodža bašâ.

Priznam, da mi Halefovo počenje ni bilo simpatično. Tako tepežkanje ni po mojem okusu. Pa tudi varno ni bilo, kar je nameraval. Tujci smo bili

in domačinov je bilo vse polno krog nas. Nismo še vedeli, ali bodo mirno gledali, kako bo Halef vihtel bič nad njihovim zapovednikom. Prav lahko je bilo mogoče, da se je Halefov drzni nastop slabo iztekel za nas.

Toda kodža bašâ je bil lažnivec in hinavec, v zvezi je bil z zločinci, podpiral jih je. In nas je hotel čisto po nedolžnem v ječo spraviti, kjer bi nas naj njegovi somišljeniki enostavno umorili. Plačati se je dal, da je izpustil zločince, dolžil nas je, da smo kočo zažgali. Če že za drugo ne, za to predrznost si je zaslužil trajen spominek. Morebiti so ga udarci popboljšali, da bo v bodoče pravičneje razlagal in obračal padišahovo postavo svojim podložnikom.

Tovariši so ga položili na trebuh. Očko ga je držal za ramena, Omar pa mu je pokleknil na kolena. Ljudje so se radovedno drenjali okoli nas, da bi bolje videli, kako bo njihov predstojnik dobival bič. Zaenkrat se nobeden ni genil, da bi ga branil.

Šele ko je Halef dvignil bič, se je eden oglasil:

»Stoj! Ali bodeste res dovolili, ljudje, da bi tile tujci pretepali našega predstojnika? Branimo ga!«

Grozeče mrmranje se je čulo. Nekaj ljudi se je porinilo bliže k nam. Najbrž so bili kodža baševi somišljeniki in obenem zavezniki zločinske tolpe, ki je gospodarila po deželi.

Počasi sem stopil pred nje, sunil s puškinim kopitom ob tla, prekrižal roke na cevi in jih mirno gledal. Umaknili so se, nobeden ni nič rekel.

Spet drugi pa so kričali:

»Prav je! Prav je! Le ga! Le ga!«

Halef je milostno pokimal tem svojim »somišljenikom« in začel s svojim »strojarskim« poslom. Z ginljivo vnemo se mu je vdajal.

In ko je po končanem delu vtaknil bič spet za pas, je pokašljaj, se obrnil h kodža baši in ga takole nagovoril:

»Sedaj pa ti svetujem, da nekaj dni ja ne sedeš na kaj trdega! Vsaka trda podlaga tvojega sedala bi kvarno vplivala na blesk tvojih oči, na lepoto tvojega obraza, na umerjenost tvojih kretenj in na svečanost tvojih besed. Nikar ne moti učinka našega plemenitega dela pa boš od svojih mladih let in do poznih dni življenja blagoslavljal tujce, ki je bil njihov prihod v Strumico tako blagoslovljen za tebe.

Upam, da se boš vsako leto hvaležno in pobožno spominjal današnjega dneva in zbranega duha obhajal njegovo obletnico. Mi pa bomo prav ob tistem času s posebno naklonjenostjo mislili na tebe.

Vstani pa mi daj poljub miru in zahvale, ker tako se spodobi!«

Bučen krohot je zadonel po zbranih strumiških meščanih na te Halefove resne in pomaziljene besede.

Tovariša sta izpustila kodža bašo. Počasi je vstal in držal roke na tistem delu telesa, ki ga je Halef označil, da je »za sedenje neobhodno potreben.« In ko je stopil Halef k njemu, ga je ves besen nahrul:

»Človek — lopov — pes —! Kaj si storil —! Onečastil si telo višje oblasti! Ukleniti bom dal tebe in tvoje spremljevalce in —.«

»Ne razburjaj se!« ga je prekinil mali Halef. »Če misliš, da sem te onečastil, ker sem ti jih naštel samo dvajset, pa spet lezi, da popravimo in nadomestimo, kar smo opustili!«

Prestrašen je iztegnil kodža baša roke.

»Ne ne —! Že grem! Že grem!«

Mislil je oditi.

Pa prijel sem ga za kuftân.

»Stoj, kodža baša! Tudi jaz bi še rad govoril s teboj!«

Umikal se mi je in kričal:

»Nič, prav nič nimaš govoriti z menoj! Nič več nočem slišati o vas! Dovolj mi je, kar sem doživel!«
Potegnil sem ga nazaj v krog tovarišev.

»Rad verjamem, da ti je dovolj, kar si nocoj doživel, in da nočeš prav nič več slišati o nas! Pa mi bi še radi to in ono zvedeli od tebe. In zato boš še nekaj trenutkov ostal!

Toda vzemi roko proč tam od zadaj! Ne spodobi se za takega visokega uradnika, da bi držal roke na sedalu! In posebej še ne, če govori z effendijem, kakršen sem jaz.«

Brž je odmaknil roke. Pa človek je že tak, da se rad prijemlje za tisti del telesa, ki ga boli, in zato je tudi kodža bašâ segal nazaj, pa vsaj toliko upošteval moj opomin, da je šel nazaj sedaj z eno, pa spet z drugo roko.

Pustil sem mu njegove silno smešne ročne gibe in začel z zasliševanjem, resnobno, kakor je zahteval položaj.

»Rekel si, da smo požigalci. Kake dokaze imaš za svojo trditve?«

Vprašanje ga je spravilo očitvidno v veliko zadrego. Ako je ostal pri svoji trditvi, se je utegnilo »strojenje« ponoviti. Ako jo je preklical, pa bi se sam izdal za lažnivca. In turški kâdi je nezmotljiv, kar pove, to drži.

Počehljaj se je z levico po pleši, desnico pa držal na ustrojenem delu telesa, in odgovoril diplomatično:

»Mislil sem si tako.«

»Zakaj si tako mislil? Kodža bašâ mora imeti za vsako svojo misel tehtne razloge. Odgovori!«

»Ker ste bili pred nami tukaj. Videli smo iz mesta požar in pohiteli na hrib. In ko smo prispeli, ste bili že tukaj. Zato sem zasumil, da ste vi zažgali. Ali ni moj sum upravičen?«

»Ne! Prav kakor ti smo tudi mi lahko opazili požar iz mesta in pohiteli na hrib.

Ampak dobro premisli! Ali smo res bili pred teboj tukaj?»

»Seveda ste bili! Ko sem prihitel na jaso, ste bili tamle na drugi strani in tistile tvoj spremljevalec je stopil k meni.«

»Mislim, da si bil ti pred nami tukaj!«

»Ni mogoče!«

»O pač! Srečali smo te spodaj v gozdu, ko si prišel od razvalin po hribu navzdol.«

»Zelo se motiš!«

»Ne. Spoznal sem te.«

»Gospod, res se motiš! Naj ti povem, kako je bilo! Doma sem bil, spal sem. Krik na ulici me je zbudil. Vstal sem, stopil k vratom pa zagledal ogenj na hribu. Pohitel sem na breg, kajti kot kodža bašâ moram biti prisoten pri taki nesreči.«

»Ali si kot kodža bašâ tudi dolžen posvariti zločince, ki so ušli?«

»Ne razumem te!«

»Ne laži!«

»Ne lažem!«

»Koj ti bom dokazal, da si lagal! Kje so tisti štirje ujetniki, ki sem ti jih sinoči izročil?«

»V ječi seveda.«

»So dobro zastraženi?«

»Zelo dobro! Dvakrat so zastraženi. Ena straža stoji pred ječo, druga pa pred hišo.«

»Koga si postavil za stražo?«

»Svoja hlapca.«

»Koliko hlapcev imaš?«

»Dva.«

»In oba stražita?«

»Seveda.«

»Kaj pa tale počenja tu gori?«

Tisti namreč, ki se je prej potegnil za kodža bašo, tisti je stal čisto blizu nas. Spoznal sem v njem hlapca, ki je stražil ujetnike, ko sem jih obiskal.

Zgrabil sem ga za suknjič in potegnil pred kodža bašo.

Polijski predstojnik Strumice se je naredil jeznega.

»Kaj pa postopaš tod?« ga je nahrul. »Glej, da se mi pobereš! Nemudoma se vrni domov na svoje mesto!«

Nasmejal sem se.

»Le pusti ga! Nima več kaj stražiti. Ujetniki so ušli.«

Sila prestrašenega se je naredil.

»Ušli —?«

»Ne delaj se nedolžnega! Sam bolje veš, da so ušli, ko jaz! Sam si jih izpustil in Mübârek te je za to uslugo plačal.«

Tako je osupnil, da je hkrati obe roki dvignil, jih sklenil nad glavo in kričal:

»Kaj praviš —? Česa me dolžiš —? Kdo si, da se drzneš dolžiti kodža bašo takega zločina? Plačati da bi se naj bil dal —? Izpustil da sem ujetnike —?

Dal te bom zapreti in postopal bom zoper tebe z vso strogostjo naše postave.

Ne ne —! Pusti me —!« se je prekinil.

Halef ga je namreč prijel za roko in zamahnil z bičem nad njim. Zagrozil mu je:

»Ali ti naj ustrojim še druge kraje tvojegega častitljivega telesa? Se še vedno nisi naučil, kako moraš z nami govoriti? Le eno samo besedo še zini, ki žali moje uho, pa bodo padali udarci biča na tebe kakor toča, ki pobije vsako bilko na polju!«

Ljudje so utegnili le verjeti kodža baševim hinavskim besedam. Zato sem se obrnil k njim in jim pripovedoval, kar mi je pravila Nebatja. Njenega imena seveda nisem imenoval. Pripovedoval sem tudi, da sem srečal kodža bašo v gozdu, da sem ga prijel, da pa mi je ušel in posvaril ubegle tatove.

Ko sem končal, je stopil eden iz množice k meni in vprašal:

»Effendi, ali smem govoriti?«

Spoznal sem ga. Bil je eden izmed prisednikov sodišča.

»Govori!«

»Effendi, čudim se temu, kar si povedal! Veliko dobroto si nam storil, hvaležni smo ti, kajti razkrinkal si največjega zločinca, ki smo ga kedaj videli, tistega Mübâreka. Ako so tatovi z Mübârekom res ušli, kakor praviš, in ako jim je kdo k begu pomagal, bo treba tistega človeka najstrožje kaznovati. Videl sem te danes in tudi slišal, pa mislim, da ničesar ne rečeš, česar si nisi prej dobro premislil. Ako torej dolžiš kodža bašo, da je pomagal ujetnikom k begu, imaš za to gotovo tudi svoje tehtne razloge. Ker pa opravljam službo muftija — javnega tožitelja — moram nadomestiti kodža bašo, ako se pokaže, da je nevreden svoje službe. Obrniti se boš torej moral na mene.«

Zdelo se je, da mož pošteno misli, čeprav ni ravno preveč odločno nastopal. Brez pomisleka sem mu odgovoril:

»Veseli me, da sem našel človeka, ki se briga za varnost in za pravico svojih someščanov. Upam, da boš sodil brez strahu in brez ozira na osebnosti.«

»Storil bom tako. Toda dokazati mi moraš, da je res, česar dolžiš našega kodža bašo!«

»Seveda bom.«

»Povej mi torej, odkod veš, da je bil kodža bašâ pred teboj v razvalinah z ujetniki, da jih je izpustil iz ječe in se dal plačati za uslugo!«

»Ne, tega ti ne bom povedal!«

»Zakaj ne?«

»Ker ne maram izdati in oškodovati osebe, ki ga je videla v družbi tatov.«

»Nič se ji ne bo zgodilo!«

»Dovoli, da dvomim! Pošten človek si, ampak niso vsi taki, kakor si ti. Poznam vas! Ko bom odšel, bo tale kodža bašâ spet vladal in gospodaril po

Strumici, kakor bo hotel. In tista oseba, ki mi je vse povedala, bi občutila njegovo jezo. Zato je bolje, da je ne imenujem.«

»Potem pa tudi ne moreš dokazati svoje trditve.«

»Pač! Rekel sem, da se je dal plačati za svobodo, ki jo je vrnil tatovom. Tisti denar je prejel od Mübâreka in ga ima še v žepu ali pa ga je shranil doma. Pet tisoč piastrov je. In da je bil pred menoj tu gori in da sem ga srečal in prijel, to tudi lahko dokažem. Prijel sem ga za kuftân, pa iztrgal se mi je, kos njegovega kuftâna mi je ostal v roki.«

Koj se je oglasil kodža bašâ:

»Ni res! Poglej! Ali je kuftân raztrgan?«

Segel je z obema rokama na mesto, kjer sem mu ga raztrgal. Res je bil cel.

Tudi sodni prisednik je pogledal.

»Res je kuftân cel! Zmotil si se, effendi!«

»Šališ se!« sem se mu nasmejal.

»Saj vendar sam vidiš, da kuftân ni raztrgan!«

»Na obrazu ti je videti, da si pameten človek.

Torej si gotovo tudi opazil, da se je kodža bašâ sam izdal.«

»Izdal —?«

»Da! Kodža bašâ je, pa vkljub temu je zelo neroden, cel začetnik je. Ali nisi videl, kam je pokazal, ko je dejal, da kuftân ni raztrgan?«

»Seveda sem videl.«

»No kam?«

»Na levo stran prsi.«

»Ali sem povedal, kje sem mu kuftân raztrgal?«

»Ne.«

»No, prav na tistem mestu, kamor je pokazal. Odkod pa ve, da bi naj bil kuftân tam raztrgan?«

Osupel me je gledal zastopnik postave.

»Effendi, ali si morebiti višji uradnik policije?«

»Zakaj?«

»Ker zna le visok uradnik policije tako bistro-
umno misliti.«

»Se pač motiš! Nisem iz padišahovih dežel, iz
Nemčije sem. In pri nas doma bi pač vsak otrok
opazil in razumel, kako neumnost in neprevidnost
da je kodža bašâ zagrešil.«

»Torej je Allâh vaše dežele obdaroval z bistrej-
šo pametjo ko naše?«

»Bodisi kakorkoli. Pa spoznal si vsaj, da je res,
kar sem trdil.«

»Da. Kajti če je sam pokazal na tisto mesto,
mora tudi vedeti, kje si mu kuftân raztrgal.

Kaj praviš na to, kodža bašâ?«

Jezno je zagodrnjal:

»Nič. Preponosen sem, da bi govoril s člove-
kom, ki je doma iz Nemčije.«

Smejal sem se mu.

»Tvoje obnašanje pa ni ravno preponosno! Kaj
pa iščeš z rokami tamle zadaj?«

Jezen me je nahrul:

»Molči! Velika nesreča bo prišla nad tebe in
še dolga leta boš mislil na nocojšnje svoje obreko-
vanje. Ali ne vidiš, da je moj kuftân cel, ne pa raz-
trgan, kakor trdiš!«

»Seveda vidim. Vidim pa tudi, da je tale kuftân
drug ko tisti, ki si ga prejle nosil. Tisti je bil star in
oguljen, tale pa je skoraj nov.«

»Nimam dveh kuftânov.«

»Bomo videli.«

Spet se je potegnil hlapec za svojega gospo-
darja.

»Res je! Kodža bašâ ima le en sam kuftân, in
sicer tegale.«

»Govori, kadar te vprašamo!« sem poučil usluž-
nega hlapca.

Muftiju pa sem dejal:

»Ali veš, koliko kuftânov ima kodža bašâ?«

»Ne, effendi! Kdo se bo brigal za obleko svojega bližnjega.«

»Pa vsaj to veš, kam je djal konje, ki jih je tatovom zaplenil?«

»V svoj hlev.«

»Ali ima tudi sam konje?«

»Da.«

»Koliko?«

»Štiri.«

»Kake barve so?«

»Sami vranci. Ali ne, kodža bašâ?«

»Kaj so mar temu človeku moji konji!«

»Zelo mnogo so mi mar! Pač sam najbolje veš! Zamenjal si ujetnikom konje, dal si jim svoje vrance, ker je povsod znano, da so do Strumice jezdili belce. Zabrisali bi radi sled za seboj!«

»Ni res, da bi jim bil dal konje!«

»Saj bomo videli! Le dobro bo za tebe, če bomo našli tvoje vrance doma.

Pojdimo! Koča je pogorela, rešiti se ne da nič več, kmalu bo tema. Stari Mübârek je zelo previden človek. Zažgal je kočo, preden je za vedno odšel z doma, da bi ne našli v njej še hujših dokazov njegovega zločinskega življenja. Celò smodnik je imel pripravljen, da je kočo laže pogнал v zrak. Pravzaprav je škoda. Marsikaj bi bili našli v njej! Zato je bilo zelo neumno tisto sumničenje, da bi bili mi zažgali kočo. Ravno mi bi jo bili radi preiskali.

Pojdimo na stanovanje kodža baše, da vidimo, ali so ujetniki še v ječi.«

Ko smo se odpravljali, je skočil Halef v gozd in koj nato sem čul njegov grozeči glas:

»Stoj! Sicer ti porinem nož med rebra!«

»Pusti me!« je nekdo ugovarjal. »Ničesar nimam opraviti s teboj!«

»Ti z menoj seveda ne. Pa jaz tem več s teboj! Moj ujetnik si!«

»Oho —!«

»Da! In če ne ubogaš, ti dam okusiti bič, ki bo hlapcu prav tako dobro teknil, kakor je gospodarju!«

Razumel sem, kaj se je zgodilo.

Kodža bašev hlapec se je mislil izmuzniti, da bi nas prehitel, prispel pred nami domov ter posvaril kodža baševe ljudi.

Vzeli smo njega in gospodarja na sredo in odšli.

Vse mesto je bilo seveda pokonci in dvorišče sodne hiše je bilo polno kakor prejšnji večer, ko so nas mislili »soditi«.

Najprvo sem pogledal v ječo.

Seveda je bila prazna in o dvojni straži ni bilo ničesar videti. Pogledali smo tudi h konjem. Belci so stali v napol podrtem hlevu, kodža baševi vranci pa so izginili. Zaslišali smo tudi hlapca. Vse sta tajila, ničesar nista vedela. Konji in ujetniki, sta pravila, so izginili, da sama ne vesta ne kod ne kam.

Gospod javni tožitelj je vse bolj verjel, da so moje trditve in obtožbe resnične.

»Pa tudi denar bomo našli, ki ga je kodža bašâ prejel,« sem pravil. »In tudi raztrgani kuftân. Primerjal ga bom s kosom, ki sem mu ga iztrgal, in prepričal se boš, da ga nisem brez tehtnega razloga sumničil sporazuma s tatovi.«

»Kje pa boš našel denar?«

»Pri njegovi ženi.«

»Tajila bo!«

»Bomo videli! Treba je take ljudi le prav prijeti! Pojdi z menoj!«

Šla sva v hišo. Kodža bašo pa so stražili moji tovariši.

Mufti je dobro poznal vse prostore. Tipal je po temi in odprl neka vrata.

Stopila sva v majhno sobo. Miza in leseni stoli so stali sredi nje, ob stenah pa so ležale blazinice za tiste, ki se jim je zljubilo sedeti čepe po turško.

Na mizi je gorela lončena svetiljka in poleg nje je sedela postarna ženska.

»Tistale je njegova žena!« je pravil tožitelj.

Skrbeče in boječe naju je gledala. Stopil sem k njej, udaril s puškinim kopitom ob tla in se kar moč osorno zadržal:

»Kje je možev kuftân?«

Morebiti je mislila tajiti, pa moj nastop jo je preplašil. Pokazala je na neka vrata:

»Tamle v zaboju!«

»Prinesi ga!«

Odšla je. Lesen pokrov je zaropotal, vrnila se je s kuftânom.

Razgrnil sem ga. Na levi prsni strani je bil raztrgan. Položil sem kos, ki mi je ostal v roki, na raztrgano mesto in mignil muftiju.

»Se ujema?«

»Res! Točno!«

»Je dokazano, kar sem trdil?«

»Popolnoma, effendi!«

Žena naju je plašno gledala. Gotovo je vedela, kaj vse je počenjal njen mož.

»Prinesi še denar!« sem ji spet osorno zapovedal.

»Kak denar?« je obotavljaje se vprašala.

»Tisti,« se je oglasil javni tožitelj, »ki ga je nočoj prejel tvoj mož od Mübâreka. Kje je? Brž ga prinesi!«

Tudi sam je govoril robato.

Res se je dala oplášiti. Trepetaje je priznala:

»Tudi denar je v zaboju.«

»Prinesi ga!«

Šla je. Dolgo je ni bilo nazaj, denar je bil globoko skrit v skrinji in zavil v star šáš.

Mufti ga je preštel. Res je bilo pet tisoč piastrov, tista vsota, ki mi jo je imenovala zeliščarica.

»Kaj bo s tem denarjem?« me je vprašal.

»To moraš sam najbolje vedeti!«

»Zasegel ga bom.«

»Seveda. Makredžu ga moraš poslati.«

»Da! In to bom storil, koj ko se zdani.«

»Je dokazano, da je kodža bašâ izpustil ujetnike?«

»Da! Gotova sva. Pojdiva!«

»Ne še. Govoril bi še rad s tole žensko. Slaba ji bo predla, če mi ne bo po resnici odgovarjala. Bastonada je za ženske v njenih letih nevarna reč.«

Prestrašena je padla na kolena in dvignila roke.

»Ne bastonade —! Ne bastonade, veliki, slavni, milostljivi effendi! Saj vidim, da je vse izdano! Vse bom po resnici povedala!«

»Vstani! Le pred Allâhom se sme klečati. Povej, tvoj mož je izpustil ujetnike?«

»Da.«

»In jim je dal svoje vrance?«

»Da.«

»Kam so bežali?«

Obotavljala se je.

»V — v — — Radovič.«

Sumil sem, da ni povedala resnice. Zagrozil sem ji:

»Vse povej! Čemu se obotavljaš? Če ne poveš vsega po resnici, te bom dal na klop privezati in tvoje dekle te bodo morale bičati.«

Spet je preplašena dvignila roke.

»Ne ne —! Effendi, vse bom povedala! Res so šli v Radovič.«

»In od tam?«

»V Zbigance.«

»K mesarju Čuraku?«

»Da.«

»In h koči, ki leži v soteski?«

»Poznaš jo, effendi?«

»Odgovori!«

»Da, tja so namenjeni.«

»In od tam?«

»Več ne vem.«

»Po kaj pa pojdejo v Zbigance in h koči?«

»Tudi tega ne vem. Mož mi takih reči ne pove.«

»Pa Žutega pozna?«

»Morebiti. Ne vem.«

»In s starim Mübârekom sta si bila dobra prijatelja?«

»Da.«

»Ga je tvoj mož pogosto obiskoval?«

»Pogosto je bil pri njem na hribu. In Mübârek je prihajal k njemu na dom.«

»In kaj sta počenjala?«

»Ne vem. Nikdar nisem čula, kaj sta govorila.«

»Si videla ujetnike?«

»Da.«

»Jih poznaš?«

»Le enega.«

»Odkod ga poznaš?«

»Prišel je včasih k nam na obisk.«

»Kdo je tisti? Najbrž Manah el-Barša?«

»Ne poznam ga po imenu. Le to vem, da je bil svojčas davkar v Skoplju in da je moral oditi.«

»On je bil. Še kaj več veš o tistih ljudeh?«

»Ničesar, effendi! Vse sem povedala, kar mi je bilo znano.«

»Vidim, da si resnico govorila. Ne bom te več mučil in nadležoval.

Le eno mi še povej! Si že kedaj čula ime brata Aladžija?«

»Ne, effendi.«

Javni tožitelj se je vtaknil vmes.

»Kaj je z njima, effendi?«

»Ju ti poznaš?«

»Poznam ju ne. Pa čul sem že njuno ime.«

»Dva sta in brata sta.«

»Da.«

»Kaj pa veš o Aladžijih?«

»Najdivjejša Škipetarja štā, kar jih živi pri nas. Prava orjaka sta, silno močna. Njuna kroгла nikdar

ne zgreši in njun nož zadene nezmotljivo. Njuna čakana sta strašno orožje. Tako daleč vržeta čakana, kakor daleč krogla leti, in tako varno zadeneta svojo žrtev v tilnik, kot da je sam šejtân meril. Tudi pračo znata sukati, ni jima para v rabi prače.«

»Kje pa živita?«

»Povsod in nikjer. Povsod ju je najti, kjer je treba koža ubiti ali pa izropati.«

»Sta bila že kedaj v Strumici?«

»V Strumici sami še ne. Pač pa blizu mesta. Ni še temu dolgo, da so ju videli v okolici Kočan.«

»Kočane niso daleč odtod. V petih urah, mislim, se pride na konju, kajne?«

»Vidim, da dobro poznaš naše kraje!«

»Le približno cenim, da bo tako daleč.

Odkod pa sta tista brata?«

»Pravijo, da sta iz Tetova, s Šar planine. Tam živijo najdivjejši Škipetarji.«

»In zakaj jima pravijo Aladžija?«

»Ker jezditá šarce.«

Alâ se res pravi po turško pisan, raznobarven. Junaška Škipetarja sta torej dobila svoje bojno ime po svojih konjih šarcih.

»Njuna šarca,« je pravil tožitelj, »sta prava šejtâna. Prišla sta na svet trinajstega dne meseca moharrema, tistega dne, ko je Allâh šejtâna vrgel iz raja. Njuna gospodarja jima dasta vsako jutro med krmo po en list iz korâna, pozobljeta ga z ovsom vred. Zato ju nobena krogla ne more raniti. Nagla sta ko blisk, nobena bolezen se ju ne prime in nikdar ne zgrešita koraka.«

Naredil sem se prestrašenega.

»O joj —! Slaba mi bo predla, če sta res taka junaka —!«

»Zakaj?«

»Mübârek je naročil Aladžijema, da me morata ubiti.«

»Kdo ti je pravil?«

»Tista oseba, ki mi je tudi pravila, da je kodža bašâ izpustil ujetnike in da je dobil pet tisoč piastrov nagrade.«

»Pa ji verjameš?«

»Da.«

»Je tudi res verjetno, ker sta bila Aladžija te dni blizu Strumice.

Effendi, čuvaj se! Trideset takih, kakor si ti, ne premore nič proti tistima dvema Škipetarjema. Če te dobita, si izgubljen. Ponavljam, čuvaj se! Dobro ti želim!«

»Hvala za tvojo naklonjenost! Pa brez potrebe se skrbiš za mene. Ne bojim se ju.«

»Effendi, ne prevzemi se!«

»Nič se ne bom prevzel. Previden sem, pa bati se mi Aladžijev ni treba, ker imam mogočnega zaščitnika.«

»Kdo pa bi bil tisti?«

»Moj mali hadži Halef Omar.«

Mož me je gledal, obraz se mu je skremžil in nekaj kakor posmehljivost je šinilo po njem. Dvignil je obrvi in prezirljivo dejal:

»Tisti pritlikavec —?«

»Da. Ne poznaš ga še!«

»No, bič zna vihteti prav strokovnjaški. Videl sem —. Toda kaj mu pomaga vsa njegova spretnost v vihtenju biča v boju s takima nepremagljivima junakoma!«

»Pravil si, da trideset takih, kakor sem jaz, ne premore nič proti tistima dvema Škipetarjema. Toda povem ti, petdeset takih, kakor sta Aladžija, ne pomeni nič v primeri z mojim hadžijem. V njegovem varstvu potujem, nobenega sovražnika se mi ni treba bati.«

»Effendi, izgubljen si, če se zanašaš na tistega svojega zaščitnika!«

»O ne! Vedi namreč, da moj hadži ne pojè samo po eden list korâna dnevno, ampak da pojužina

dnevno po celo sũro. In kakor sta konja Aladžijev ob taki tečni hrani neranljiva in jima nobena krogla ne more doživega, prav tako je tudi moj mali Halef neranljiv. Celò topovska krogla bi se odbila od nje-ga. In ne samo, da mu nobena krogla nič ne more, tudi pred nožem je varen in noben udarec, noben sunek mu ne škodi. Požiral je že nože, bodala, smod-nik in goreče šibice, pa so mu take reči prav tako izvrstno teknile, kot da bi jedel najtečnejši pilaw.«

Vlekel sem ga, hudo vlekel. Pa če mi je on na-vezaval vse mogoče in nemogoče lastnosti junaških Aladžijev, sem mu pač smel vrniti enako z enakim. Poleg pa sem še zasledoval svoje posebne namene.

Mufti me je resno in pozorno gledal, pokimaval pa vprašal:

»Šališ se, effendi, kajne?«

»Prav nič! Kar sem povedal, je prav toliko res kakor tisto, kar si pripovedoval o konjih Aladžijev. Če sem se šalil jaz, se je šalil tudi tisti, ki ti je pri-povedoval o čudežnih močeh šarcev.«

»Ampak tisto vendar ni verjetno, kar si pripo-vedoval o hadžiju —!«

»Prav toliko kakor tisto, kar si pripovedoval o konjih —!«

»Tisto o konjih je čisto nekaj druga!«

»Isto je!«

»Ne, effendi! List korâna za konja ni nevaren, prebavi ga. Ampak noži in bodala —! Da bi jih bil tvoj hadži požiral —? Pa še celò smodnik in goreče šibice —! Hm —! Smodnik se je vendar vnel in tvoj mali hadži bi se bil razpočil —!«

Smeh me je mučil, pa resnobno sem odgovoril:

»No, počilo je sicer res. Pa tisti pok se je po-razgubil po notranjosti telesa. In še to bi se ne bilo zgodilo, da je pojedel dve sũri mesto samo ene.«

Neverno je majal z glavo, pa spet pokimaval in nazadnje povedal:

»Effendi, zadeva s tvojim hadžijem mi je nerazumljiva —. Toda Allâh je velik, v sedmih nebesih prebiva in vsemogočen je —.

Pogledal si bom tvojega hadžija natančneje.«

»Stori to! In spoznal ga boš! Povem ti, tak silen človek je, da mu niti sto Škipetarjev nič ne more!«

»Ali smem poskusiti?«

»Kaj pa bi rad poskusil?«

»Ali je res neranljiv.«

»Kako pa misliš poskusiti?«

»Priplazil se mu bom tiho za hrbet in ustrelil s pištolo v njegovo glavo. Bi le rad videl, ali mu res ne bo škodovalo.«

»Le poskusi!«

»Pa misliš, da mu res ne bo škodovalo?«

»Tisto ne. Ampak nekaj druga se bo zgodilo.«

»Kaj? Bo morebiti opazil in se maščeval?«

»Opazil bo seveda. Kajti tako čisto neopaženo le ne poteče tak poskus. Ko mu bo krogla udarila ob glavo, jo bo seve čutil.«

»Seveda si lahko mislim, da bo tako!«

»In zato se bojim, da tak poskus ne bo brez posledic za tebe.«

»Zakaj ne?«

»Krogla se bo sicer od njegove glave odbila, pa zato najbrž tebe zadela.«

Prestrašil se je.

»Effendi, to — to — to bi se seveda lahko zgodilo —.«

»In če bi se to ne zgodilo, bi se pa utegnilo nekaj druga zgoditi —.«

»Kaj?«

»Halef bi se ujezil pa bi ti sunil nož med rebra.«

»Ujezil da bi se —? Čemu?«

»Nad tvojo nevernostjo. Ne vidi rad, če kdo brez njegovega dovoljenja poskuša pištolo na njegovi glavi.«

»Kaj pa če bi ga prosil za dovoljenje?«

»Prosi ga!«

»Bi mi dovolil?«

»Bi, če založim besedo za tebe.«

»Boš govoril za mene?«

»Bom. Ampak sedaj ne. Ne utegnem. Važnejši posel imam.

Ali si prepričan o krivdi kodža baše?«

»Popolnoma.«

»Torej ga izročam tebi. Kaznuj ga! Tudi hlapca moraš prijeti, sokriva sta.

In s tem je zadeva končana. Nočem se več brigati za te ljudi.«

»Effendi, kako pa naj sam opravim z njimi?«

»To boš že sam najbolje vedel. Saj si mufti. Padišah ti je dal tako važno službo, ker je gotovo vedel, da si za njo sposoben. Upam, da se ni varal.«

»Prav gotovo ne! Strogo in pravično bom sodil.

Ali naj dam tudi tole žensko zapreti?«

»Ne. Ničesar ni zakrivila. Ubožala je svojega moža in zato ni odgovorna za lopovstva, ki jih je mož zakrivil.«

Vneto se mi je žena zahvaljevala in mi poljubljala rob haika. Odtegnil sem se njeni orientalski klečeplaznosti in naglo odšel.

Javni tožitelj je stopil za menoj. Denar je vtaknil v žep, kodža bašev kuftân pa je nosil na roki. Prepričan sem bil, da smatra oboje odslej za svojo nepoporekljivo lastnino in da nikomur besedice ne bo omenil, vsaj o denarju ne, najmanj pa solunskemu makredžu. Morebiti je po mojem odhodu celò navihano trdil, da sem jaz vzel denar.

Zunaj so čakali na nas ljudje, tisti junaki namreč, ki sem jih poslal, da zasedejo cesto proti Radoviču. Ibârek in njegov svak sta jima poveljevala. Praznih rok so se vrnili. Vnaprej sem vedel, da zločincev ne bodo dobili.

Ibârek me je previdno vprašal:

»Effendi, nimate jih?«

»Ne, kakor vidiš.«

»Tudi mi jih nimamo,« je resnobno povedal.

Najrajši bi se mu bil nasmejal.

»Nimate jih —? No, si pač drug drugemu ne moremo ničesar očitati.«

»Seveda ne. Storili smo svojo dolžnost, vi pa tudi.«

»No, kako pa ste storili svojo dolžnost?«

»Nabrala sva s svakom nekaj zanesljivih ljudi in se podala z njimi na cesto, ki pelje v Radovič. In tam smo jih čakali v zasedi.«

»Da, tako sem naročil. In kako je bilo potem?«

»Čakali smo.«

»In potem?«

»In potem smo se vrnil v mesto.«

»In zgodilo se ni nič?«

»Nič.«

»Zelo dobro! Koliko vas je bilo?«

»Dvanajst.«

»Torej dvanajst proti štirim!«

»Da. In oboroženi smo bili. Vse bi bili postrelili in poklali.«

»Gotovo! Saj Strumica slovi po svojih junakih.«

»Da. In tudi okolica.«

»Saj res! Kajti ti si okolice strumiške in tudi velik junak.

Čakali ste torej. In kaj ste videli?«

»Marsikaj.«

»Na primer?«

»Videli smo požar in koj uganili, da gori Mübârekova koč. Veselilo nas je.«

»Veselilo? Zakaj?«

»Ker smo mislili, da cvrete in pečete lopove.«

»Ne, cvrli in pekli jih pa nismo. Nismo taki junaki. Sicer pa jih ni bilo več v koči, ko smo prispeli na vrh.

In kaj ste še druga videli?«

»Ljudje so hodili z baklami po goščavi.«

»Tisti smo bili mi.«

»Tudi zabavljanje smo čuli.«

»Kdo pa je zabavljaj?«

»Najprvo smo čuli starega Mübâreka, nato pa tvojega malega spremljevalca Halefa.

»Hm —! Torej Mübâreka si spoznal po glasu?«

»Seveda.«

»Zakaj pa ga nisi prijel?«

»Nisem mogel, effendi.«

»Pa praviš, da ste pogumni ljudje!«

»Tisto že. Ampak smeli nismo.«

»Kdo vam je branil?«

»Branil nam ni nihče. Toda naročil si, naj stražimo na cesti. In to smo tudi storili. Lopovi pa niso prišli po cesti, ampak črez polje.«

»Pa jih niste zgrabili?«

»Ne. Nismo smeli zapustiti mesta, kamor si nas postavil. Pogumni junak ostane na svojem mestu, pa če bi moral tudi pasti.«

Ponosno je govoril in izzivalno me je gledal. Pričakoval je menda, da ga bom pohvalil.

Kar strmel sem nad takim pojmovanjem »vojaške dolžnosti«. Nisem menda kazal preveč duhovitega obraza. Halef me je namreč sunil med rebra in mi šepnil:

»Gospod, zapri usta! Ali misliš pojesti tegale junaškega domobranca?«

Kaj bi naj bil storil s temi ljudmi? Bi jih bil naj pohvalil? Ali ozmerjal?

Položaj je rešil mufti. Sicer bi ga bilo moralo poročilo Ibârekovo zanimati. Zločinci so ušli —. Pa niti zmenil se ni za Ibâreka, menda njegovega poročila niti slišal ni. Ves čas je opazoval Halefa. In ko je končal svoje poročilo, je stopil k meni in mi šepnil:

»Effendi, sedajle je lepa prilika!«

»Za kaj?«

»Da založiš dobro besedo za mene pri Halefu, kakor si obljubil.«

»Kaj pa bi rad od njega?« sem se delal nedvednega.

»No, saj veš! Poskusil bi rad —!«

Vestnega padišahovega uradnika je bolj zanimalo in skrbelo, ali je Halef res neranljiv, ko pa vsi Mübâreki in zločinci.

Odpravil sem ga.

»Jutri poskusi, ko se bomo naspali! Nocoj ne utegnemo. Najprvo moraš storiti svojo dolžnost.«

»Kako dolžnost?«

»Javni tožitelj si! Tamle stoji kodža bašâ in čaka. Dolžil sem ga sporazuma z zločinci in mnogo drugih grehov. Zahteval si dokaze, dal sem ti jih. Kuftân imaš v rokah in denar v žepu. Kuftân in denar pričata dovolj jasno, da je kodža bašâ zaveznik Mübâreka in njegovih prijateljev.«

»Kaj naj storim, effendi?«

»Dokaži pred ljudstvom kodža baši njegovo krivdo in obsodi ga! Pa zdi se mi, da se obotavljaš nastopiti zoper glavnega krivca —.«

»Kako govoriš, effendi! Koj boš videl, kako vestno pojmujem svojo dolžnost! Strogo in nepristranski bom sodil.«

»Upam.«

Ljudje so se zgrnili krog nas, »javni tožitelj« je stopil naprej in začel:

»Čujte, možje, sinovi korâna in otroci prave vere prerokove! Tule stojim pred vami v imenu padišahovem, ki mu naj Allâh nakloni veselje raja. Povedati vam moram, da je naš kodža bašâ res kriv zločinov, ki so se zgodili. Našel sem njegov kuftân, raztrgan je na levi spodnji strani, in tisti kos, ki ga manjka, ima tale tuji effendi v žepu. In tale effendi trdi, da je srečal kodža bašo pri Mübârekovi koči, da ga je prijel, da pa se mu je iztrgal in pri tem pu-

stil kos kuftâna v njegovi roki. Po besedah postave bi moral sicer kuftân plačati, ker ga je raztrgal, in lahko ga plača, ker je bogat. Denar pa bo prišel v sodnijsko blagajno. Dokazano je, da je bil kodža bašâ res pri Mübâreku. Torej je tudi vedel, da so tatovi ušli.

Razen tega smo našli na kodža baševem stanovanju mošnjo denarja s pet tisoč piastri. Tudi tisti denar je dokaz za kodža baševo krivdo. Tale effendi je namreč trdil, da je kodža bašâ izpustil iz ječe tatove in da mu je za njihovo svobodo plačal Mübârek pet tisoč piastrov. Res smo našli denar in dokazano je, kar je effendi trdil.

In še eden dokaz smo našli. Spet je tale effendi trdil, da je dal kodža bašâ tatovom svoje vrance za beg, pa prevzel v zameno njihove belce. Šli smo gledat in našli v hlevu belce, njegovih vrancev pa ni bilo nikjer. Kodža bašâ je torej res dal ubeglim tatovom svoje konje.

Prav nič torej ne moremo dvomiti, da je kodža bašâ res sokriv zločinov, ki so se godili v našem mestu. In zato vprašam tebe, imenitni effendi, ali boš plačal raztrgani kuftân in koliko boš plačal?«

»Allâh akbar —!« je vzkliknil poleg mene Haléf ves zavzet.

Tudi sam sem osupnil nad takim nenadnim preokretom v govoru javnega tožitelja. Pričakoval sem, da bo prisodil kodža baši izdatno bastonado in najmanj celoletno ječo, — pa je mene vprašal, ali bom plačal kuftân! Res turška rabsodba —! Razumel sem seveda, zakaj ga ravno to vprašanje najbolj skrbi. Za denar mu je šlo in izkupiček za kuftân bi seveda sam vtaknil v žep.

Glasno sem odgovoril, da so vsi čuli.

»Zelo me veseli, o mufti, da je tvoja pravičnost prav tako velika kakor tvoja bistrournost! In zato mi dovoli vprašanje, kdo je pravzaprav raztrgal kuftân?«

Začuden me je gledal.

»Ti vendar, effendi!«

»Ne!«

»Saj si vendar sam priznal!«

»Ne! Dovolj mi še nekaj vprašanj!«

»Govori!«

»Ali je dovoljeno prijeti človeka, ki hodi po potih zločina?«

»Ni samo dovoljeno, celò dolžen je vsak pravoverni, da ga prime.«

»Torej me vendar ne boš kaznoval, ker sem prijel kodža bašo! Saj je dokazano, da je hodil po prepovedanih potih.«

»Za to te tudi nihče ne bo kaznoval.«

»Druga pa nisem nič storil.«

»O pač! Raztrgal si kuftân.«

»Ne! Zaklical sem mu, naj obstoji, in ga prijel za kuftân. Ali bi mu bil raztrgal obleko, da me je ubogal?«

»Gotovo ne.«

»Me je ubogal?«

»Ne. Iztrgal se ti je.«

»Kdo je torej raztrgal kuftân?«

Osupel je molčal. Slučaj je bil pretežek za njegove turške možgane. Nazadnje je le povedal:

»O Allâh —! Kako težko vprašanje! Sam ga ne morem rešiti. Najbolje bo, če poročam o zadevi na višjo oblast.«

»Ni treba! Tvoja lastna pravičnost in duhovitost ti bodeta zadostovali, da sam rešiš vprašanje.«

»Boš pač moral počakati, da o zadevi razmišljam.«

»Čakati ne utegnem in tudi ljubi se mi ne. Priznam, da je kuftân raztrgan in —.«

Ves vesel me je prekinil.

»O, res priznaš —? Torej je zadeva rešena in kuftân boš plačal!«

»Le počakaj še! Še nekaj te moram vprašati. Ali se je tale kos odtrgal od kuftâna, ali se je kuftân odtrgal od kosa? Pomisli, kako je bilo! Pri miru sem stal, zaklical kodža baši stoj in ga prijel za kuftân, kodža bašâ pa se mi je iztrgal in zbežal.«

Molče je zrl javni tožitelj v tla in razmišljal. Takih slučajev pač še ni srečal v svoji sodni praksi —.

Pa nazadnje se mu je obraz razjasnil ko nebo, kadar se razpršijo težki oblaki, in z velikim glasom je povedal:

»Čujte, o prebivalci mesta Strumice! Zvedeli bode, kako pravičen je vaš sodnik! Odločam namreč v imenu postave, ki je v korânu, da se je kuftân odtrgal od kosa. Ali tudi vi tako sodite?«

In v zboru so vsi odgovorili da.

Obrnil se je k meni.

»Še ti, effendi, mi nekaj pojasni! Dejal sem prej, da bi bil moral pravzaprav ti plačati kuftân, ker si ga, tako sem sodil, ti raztrgal. No, dognali smo, da ga nisi ti raztrgal. Toda moje načelno stališče še vedno velja, to namreč, da mora kuftân plačati tisti, ki ga je raztrgal. Ali ne sodiš tudi ti, da je tako?«

»Seveda!«

Razumel sem, kam meri. Za denar mu je pač šlo. Najprvo bi bil moral jaz plačati kuftân, ker da sem »bogata in imeniten effendi«, in ker mu z menoj ni uspelo, je koj obrnil jadra za vetrom in poskušal drugje priti do denarja.

Zadovoljen z mojim odgovorom je nadaljeval:

»In kdo je pravzaprav raztrgal kuftân?«

»Kodža bašâ.«

»Kdo ga mora torej plačati?«

»Kodža bašâ.«

»In kdo dobi denar?«

»Ti.«

»Tako je! Ampak djaj ga bom v sodnijsko blagajno, kakor je predpisano.«

Razumel sem ga.

In nato je dobri mufti stopil na dan z najvažnejšim vprašanjem:

»In koliko mora plačati?«

Rade volje sem mu pomagal.

»Toliko, kolikor je kuftân vreden.«

»Čisto prav! In koliko je vreden? Ti sam odloči, ker se gotovo dobro razumeš na take reči!«

»Star in oguljen je že bil,« sem resnici na ljubo povedal. »Ne cenim ga više ko na petnajst piastrov.«

Pa mufti očitvidno ni bil zelo zadovoljen z mojo strokovnjaško oceno. Odmajal je z glavo.

»Premalo bo!«

»Ni bil več vreden.«

»Kaj pomeni petnajst piastrov za sodnijsko blagajno strumiškega mesta! Nič!«

»Padišah rad sprejme vsak, tudi najmanjši prispevek.«

»Gotovo!«

Pomolčal je, v skrbeh gubal čelo, ugibal, kako bi izsilil čim večjo vsoto za »sodnijsko blagajno strumiškega mesta« in nazadnje našel še precej dober izhod.

»Ampak povej, ali se spodobi za kodža bašo tak umazan, oguljen in preperel kuftân?«

»Pač ne.«

»Dostojanstvo njegovega poklica zahteva, da nosi snažen, spodoben kuftân. Pravzaprav bi moral biti nov, kajne?«

Spet sem mu rade volje pomagal, da dobi »za sodnijsko blagajno« primerno visok prispevek.

»Vsekakor.«

»In koliko stane nov kuftân?«

O navihani Turek —!

Povedal sem najvišjo vsoto, ki sem jo vedel za nov kuftân.

»Videl sem v stambúlskih bazarih nove kuftáne po tri sto do pet sto piastrov.«

»Tisti še davno niso bili najboljši in najdražji!« je vneto ugovarjal. »Kuftân za tri sto piastrov naj nosi navaden občinski pisar, kodža baši pa se spodobi kuftân za najmanj pet sto piastrov in še več! Misliš, da ne?«

»Gotovo!«

»In vprašam te, ali naj nosi strumiški kodža baša kuftân, kakor ga nosi navaden pisar, ali kuftân za pet sto piastrov?«

»Gotovo se spodobi za kodža bašo kuftân, ki je vreden pet sto piastrov.«

»Tako je!«

Obrnil se je h kodža baši.

»Izrekam torej predvsem kodža baši grajo, da se ni oblačil, kakor bi se bilo spodobilo za strumiškega kodža bašo. In potem ga obsodim, upoštevajoč dostojanstvo njegovega stanu, da plača nov kuftân za pet sto piastrov, ker je svojega raztrgal. Ako nima denarja v gotovini, ga bom dal za pet sto piastrov zarubiti. Denar bom djâl v sodnijsko blagajno.

Tako določam in odločam po postavi svetega korâna, ki je naše vodilo in pravilo. Kodža bašo in njegova hlapca pa bom dal zapreti. Strogost postave jih bo zdrobila v prah.«

Kodža baša je kričal in ugovarjal.

Pa nisem jih poslušal. Vobče nisem hotel nič več slišati, besedice ne. Dovolj sem imel te balkanske in turške pravice.

Mignil sem tovarišem, odšli smo. Ibârek in njegov svak sta šla z nami.

III.

Neranljiv.

Pri vratih je stala Nebatja.

»Effendi,« je pravila, »čakala sem na tebe.«

»Imaš novice za mene?«

»Ne. Ampak strah me je bilo.«

»Strah —? Za mene si se bala?«

»Ne. Saj tebi se ne more nič zgoditi. Pa za mene me je bilo strah.«

»Zakaj?«

»Bojim se, da bi se gospodje od sodišča maščevali nad menoj. Si jim povedal, kdo ti je izdal novico o ubeglih tatovih?«

»Besedice ne.«

»Hvala ti! Ničesar se mi torej ni treba bati?«

»Le čisto mirna bodi! Ne bom te izdal! Še poskrbel bom, da bo tvoje revščine konec. Zarana te obiščem.«

»Effendi, dobrodošel mi boš! Tvoj prihod bo za mene jutranja zarja lepšega dneva! Allâh naj ti da mirno spanje in prijetne sanje!«

Odšla je. Pa poklical sem jo nazaj.

Že odkar mi je povedala, da nas bodeta brata Aladžija čakala v zasedi, sem se pečal z mislijo, kako bi ju ukanil. In izmislil sem si pustolovsko prevaro, ki pa sem za njo potreboval neko zelišče. Morebiti je zanj vedela Nebatja.

»Poznaš rastlino, ki ji pravijo kustovnica?«

»Poznam jo. Trnje ima in njene jagode so grenke. Velike pa so kakor poper.«

»Ali raste tod?«

»Pri nas ne. Pa v okolici Banje jo je najti.«

»Škoda! Potreboval bi jo.«

»Jagode?«

»Listje.«

»Dobiš ga.«

»Ti bi mi ga poskrbela?«

»Poskrbela bi ti ga, pa čakati bi moral. Ampak naš lekarnar ga ima. Nabrala sem mu ga, ni še dolgo temu.«

»Čemu pa rabi vaš lekarnar listje kustovnice?«

»Obliž dela iz listja, ki pomaga pri oteklinah. Listje tudi kuha in uporablja izvarek pri bolečinah v ušesih, pri gnitju zobovine, pri očesnih boleznih, tudi za razpokane ustnice je dober.«

»Hvala ti! Kupil bom pri njem listje.«

Poslovila se je in odšla.

Izvarek iz listja kustovnice ne pomaga namreč samo pri različnih boleznih, ki jih je naštela Nebatja, ampak ima še neko drugo lastnost. In tisto sem nameraval izrabiti. Le da nisem vedel, če mi bo uspelo.

Spotoma sta pripovedovala Ibârek in njegov svak o junaštvih, ki »bi jih bila izvršila«, da so jim tatovi prišli pod roke. Nisem ju poslušal. Ibâreka vsaj sem imel za poštenega, pametnega človeka, pa ni bil nič boljši ko drugi njegovi balkanski rojaki.

Pozno je že bilo, šli smo domov.

S Halefom sva imela skupno sobo. Zaspata pa nisva mogla. Dan je bil buren in poln doživljajev, pripovedovala sva si in izmenjavala misli. Pa tudi o naših nadaljnjih potih in načrtih sva se menila.

»Gospod,« me je vprašal, »kako dolgo ostanemo v Strumici?«

»Prej ko slej bomo odšli. Ne ljubi se mi dalje ostati, nego je neobhodno treba. Sit sem teh ljudi.«

»Tudi jaz, gospod! Kar gâbijo se mi. Sami lopovi, lažnivci, hinavci, bahači —! Najrajši bi kar jutri zarana odpotoval!«

»Jutri zarana? Menda misliš reči danes, kajti polnoč je že precej mimo. Zaspiva! Zarana obiščem Nebatjo in potem odjezdimo.«

»Če nas ne bodo pridržali —!«

»Ne dam se držati.«

Za hip je pomolčal pa vprašal:

»Gospod, je bilo prav, da sem dal kodža baši okusiti bič?«

»Hm —!«

»Hm —? Mar misliš, da bi naj bili njegove žalitve mirno vtaknili v žep?«

»Hm —!«

»Zaslužil si je bič!«

»Zaslužil si ga pa je!«

»In še tudi nekdo drug!«

»Kdo?«

»Tisti mufti. Lopov je kakor vsi tod. Kako bi me veselilo, če bi mi dovolil, da tudi njega namlatim!«

»Ljubi Halef, čisto nor si na tisti tvoj bič! Včasi je dobro, da ga zavihtiš. Ampak ne pozabi, da je včasi tudi nevarno!«

»Gospod, ali se naj midva nevarnosti bojiva?«

»Hm —! Dosedaj sva vsako nevarnost še srečno prebredla!«

»Pa jo bova tudi v bodoče.«

»Bova —? Kaj pa, ko ne bova več skupaj —? Dosedaj se mi je še vsakikrat posrečilo, da sem te izvlekel iz zagate, če si se zamotal v njo s svojim bičem. Kako pa bo, če mene ne bo več poleg —?«

»Gospod, na to niti misliti nočem!«

»In vendar se bova morala ločiti!«

»Gospod, če bi se moral ločiti od tebe, le naj kar pridejo in me do smrti bičajo! Niti črhnil ne bom.«

»In vendar se bova morala s to mislijo sprijazniti! Dan za dnem se vse bolj bližava ločitvi. Tebe kliče tvoja domovina, mene pa moja. In žal sta na-

jini domovini tako daleč narazen, da se bova morala ločiti.«

»Za vedno —?«

»Skoraj gotovo, da za vedno.«

Molčal je.

Načel je vprašanje, ki sem se z njim že tudi sam bavit. Mesece in mesece sva potovala skupaj, vzljubil sem ga, tudi Halef je mene vzljubil, ampak končno — vedno nisva mogla biti skupaj. Iti sva morala vsak svojo pot.

Ali bom še kedaj spet potoval po Orientu —? Ali bom še kedaj spet zrl brezkončne ravnine Mezopotamije, sedanjo Halefovo domovino —?

Otožen je vprašal:

»Ne misliš nikdar več priti v Arabijo?«

»Kdo ve? Kakor bo Allâhova volja. Človeška volja je kakor dih v primeri z voljo Vsemogočnega.«

»Prosil bom Allâha, naj te spet pošlje v Arabijo. Čemu bi naj sedel doma? Kaj imaš doma? Nič, prav nič! Nimaš puščave, nimaš kamel, nimaš dateljnov!«

»Pa imam nekaj, česar ti nimaš. Starše imam in sestre.«

»O, jaz pa imam svojo Hanno, cvetlico vseh cvetic in ženo vseh žen! In kje imaš ti svojo Hanno —? Ali boš dobil dekle, ko te toliko mesecev ni bilo doma? Pri nas pa si lahko izbiraš in izbereš najlepšo, — samo moje Hanne ne.

In čemu siliš domov? Je morebiti lepo pri vas? Morebiti je, ampak puščave nimate! In svobode ni! Pomisli! Če te kdo razžali, ga ne smeš z bičem oplaziti, ker bi sicer stekel h kâdiju, pa bi te zaprli ali pa bi moral plačati petdeset piastrov kazni! Pa poglej, kako je pri nas! Še samega kâdija bi namlatil, če bi me hotel zapreti! Taka je pri vas svoboda in taka je pri nas!

In kaj vse druga še počenjate! O Allâh —!«

»Kaj ti veš, kako je pri nas!«

»O, mnogo vem! Sam si mi pravil, kako je, in tudi v Stambûlu sem mnogo zvedel o vaših deželah. Kaj vse na primer jeste! Krompir, repo, gobe, ki so strupene, polže, žabe, rake, ki žro mrhovino! Strašno življenje! Po vlaku se vozite v kletkah, ki se v njih niti geniti ne morete! Kadar se srečate, se drug drugemu odkrijete ter razgalite čast in dostojanstvo moške glave. Če si pri kom na stanovanju, mu moraš za to plačati. In kdor po volji Allâhovi pridno dela, mora za svoje delo plačati kazni, ki jo imenujete obrtni davek. Ako je pri vas mrzlo, nadenete psom nagobčnike, kadar je pretoplo, pa jih denete na vrv. Kakor da bi nagobčnik in vrv kaj pomagala proti mrazu in toploti! Ako pri vas ženski žepni robec pade na tla, morajo vsi moški planiti in ga pobrati, ako bi moški rad kadil svoj čibûk, pa mora prej ženske prositi dovoljenja. Vaše žene in vaša dekleta nosijo obleke, ki so zgoraj in spodaj prekratke, in vaši mladi ljudje si natikajo prstane kakor ženske in si češejo lase, kot da je glava preklana. Ako hočejo vaši ljudje vedeti, koliko je ura, zijajo v cerkvene stolpe, kadar pa vaš duhovnik zahteva, da morajo živeti po Allâhovi volji, ga ozmerjajo. Kadar se kdo pri vas prehladi in kihne, mu zakličejo Bog pomagaj, ko je vendar kihanje znamenje ozdravljenja in prijetna olajšava, kadar pa kdo kašlja, kar je znamenje jetike, pa vsi molčite, čeprav je kašljanje mnogo nevarnejše ko kihanje. Svoje otroke ziblžete, da se jih loteva omotica, in vaša dekleta si uničujejo zdravje z neprimerno obleko. Očala si natikate na nos in mesto da bi studirali korân, pa studirate karte noč in dan. Kdor si hoče privoščiti veselja in zabave, nese obleko in posteljino v zastavljalnico, pa za drag denar pleše in skače ko nor.

Povej mi, ali je taka dežela lepa? Povej mi, kako moreš hrepeneti po taki deželi? Odkrito mi povej!«

Moj dobri hadži Halef Omar je imel čisto svoje posebne pojme o zapadu in o njegovem življenju. Kaj bi mu naj bil odgovoril? Marsikaj je pretiraval, marsikaj je napačno sodil in umeval, saj je bil sin puščave in svobode, ki je še ni obliznila kultura zapada, — pa v marsičem je žal s svojo obsodbo zadel čisto prav in dobro.

Molčal sem.

»No, kaj praviš k vsemu temu?« je silil.

»O marsičem si popolnoma napačno poučen, ljubi Halef! To in ono si sicer pravilno obsodil, pa povedati ti moram, da tvoja obsodba ne velja za vse dežele zapada. Ponekod je še slabše, nego si pravil, mnogokje pa tudi bolje. Kultura je prinesla našim deželam marsikaj dobrega, pa je tudi mar —.«

»Hvala lepa za tako kulturo!« me je živahno prekinil. »Moja kultura je taka, da ubogam Allâha in njegovega preroka, da ljubim tebe, svojega gospoda in prijatelja, in da pokažem bič vsakemu lopovu, ki mi ne da miru. In zato se bom obrnil proti domovini, ko prideva v kraje, kjer vlada tista vaša kultura —.«

»Torej ne maraš več potovati z menoj?«

»S teboj —? Hm —! Da, če bi smel biti pri tebi in če bi smel imeti svojo Hanno pri sebi, bi že ostal, pa bi se za nič drugega ne brigal ko za tebe.

Koliko je še do dežele, kjer se začne tista kultura?«

»Če bi potovali naravnost in če bi nas nič ne zadrževalo, smo v sedmih dneh pri morju.«

»In potem —?«

»In potem bi se morala ločiti.«

»O gospod, tako kmalu —?«

Žalosten je povetil glavo.

»Žal! Odpeljal se boš s parnikom v Stambûl in od tam v Egipt ali pa v Beirût ter jezdil k svoji Hanni, jaz pa odpotujem proti severu, v deželo, ki

ti njene razmere ne ugajajo, ki pa bi jo vzljubil, če bi jo temeljiteje poznal.«

»Tako kmalu pa nisem mislil, da se bova morala ločiti —.

Le eno me tolaži, gospod!«

»Namreč —?«

»Da ne bomo tako naglo potovali. Mübârek in njegovi lopovski prijatelji nam bodo dali še mnogo posla.«

»Tudi moje mnenje je tako. Pa še nekdo drug nas bo zadrževal.«

»Koga misliš?«

»Brata Aladžija.«

»A tista —! Si kaj novega zvedel o njiju?«

Pripovedoval sem mu, kaj mi je pravil o Škipetarjih javni tožitelj, in mu tudi povedal, da velja odslej v Strumici za neranljivega.

Skrbeče je gubal čelo.

»Gospod, tako mnenje utegne biti zame nevarno —!«

»Misliš?«

»Seveda! Kaj pa, če bi mi kdo za poskušnjo kroglo pognal v glavo —!«

»Tega ne bo storil, ker se boji tvojega noža.«

»Tisto je res. In dobro je, da si ga na to opozoril, tistega muftija! Sicer bi res utegnil poskusiti, koliko je resnice na moji neranljivosti.

Ampak, hm —! Lepo in imenitno pa bi le bilo, če bi se dalo ljudi kakorkoli prevariti in če bi človek veljal za neranljivega.«

»Tudi sam sem že razmišljal o tem in ne bilo bi samo lepo in imenitno, tudi koristilo bi nam mnogo.«

»Meniš?«

»Seveda! Aladžija nas bodeta čakala v zasedi kje na potu v Radovič. Pomisli, kako dobro bi bilo, če bi zvedela, da nam s krogli ne moreta do živega!«

»Bi se dalo narediti?«

»Hm —! Morebiti —.«

»Ne reci samo morebiti! Poznam te! Po glasu te poznam! Če tako govoriš, že imaš pripravljen kak načrt.«

Kar razvnela ga je moja misel. Skočil je iz postelje, sedel na njen rob in živahno pravil:

»O, vse znaš! Povej, saj veš za sredstvo, ki bi človeka obvarovalo pred kroglo!«

»Takega sredstva seveda ni. Pač pa poznam sredstva, ki se z njimi da preslepiti strelca in gledalce.«

»Kako se to naredi?«

»Na več načinov. Strelcu daš naboje, ki v njih ni krogle. Pa to ni mnogo vredno. Strelec zasumi sleparijo, odpre naboje in prevare je konec.«

»Poznaš še druga sredstva?«

»Sam nabiješ puško, pa prej pokažeš kroglo. Pri nabijanju pa jo spustiš v rokav in vtakneš samo zamašek v cev. Pa tudi to ni mnogo vredno. Krogla ti lahko zdrkne mimo rokava in pade na tla.«

»Take prevare so za nič, gospod! Strelec sam mora nabiti puško, ne pa tisti, ki hoče veljati za neranljivega. Strelec in gledalci, vsi morajo biti prepričani, da tiči krogla v cevi. In krogla mora res tudi biti v cevi. Ali se to ne da narediti?«

»Mogoče.«

»Oklep bi si moral obleči —.«

»Oklep bi te izdal. Udar krogle se sliši. In kaj bi se zgodilo, če bi oklep ne bil zanesljivo neprodiren —?«

»O Allâh. —! Pri kraju bi bilo s tvojim ubogim Halefom!«

»Seveda! In to se ne sme zgoditi!«

»Pa vendar veš, kako se naredi, da krogla ne škodi! Na obrazu ti vidim, da veš!«

»Znal bi narediti —.«

»Povej kako!«

»Zliti je treba kroglo, ki je na videz podobna pravi svinčenki, ki pa se pri strelu razleti.«

»Iz česa se zlije taka krogla?«

»Iz dveh kovin, iz živega srebra in iz bizmuta. Živo srebro poznaš, bizmuta pa še nisi videl. Drag je in v Strumici ga skoraj gotovo ne bo dobiti.«

»In kje bi ga dobil?«

»V lekarni.«

»Poprašaj!«

»Bom. Jutri, ko vstaneva.«

»Pa praviš, da se taka krogla pri strelu razleti —?«

»Da. Za las je podobna pravi krogli iz svinca, tudi težka je približno kakor svinčenka. Pri strelu pa se razleti v prah.«

»Ampak pomisli, gospod, — če bi se ne razletela! Tvoj Halef bi bil mrtev!«

»Ne boj se! Vsekakor bi kroglo preizkusil, preden bi šlo za res.«

»Si že kedaj streljal s tako kroglo?«

»Da. In gladko se je posrečilo.«

»Pa tisti prah se vidi —.«

»Niti sledu ne! Še lepše se da strelca in gledalce prevariti, če imaš skrito v dlani pravo kroglo. Ko počí strel, zgrabiš z roko po zraku, kot bi hotel kroglo ujeti, pa pokažeš svinčenko. Lahko jo imaš tudi skrito v rokavu.«

Ves radosten je vzkliknil:

»Tako bova naredila, gospod!«

»Če dobiva bizmut.«

»Dobila ga bova! Naredila bova krogle, ki se razletijo, in preslepila ljudi s svinčenimi krogli! In prepričani bodo, da me nobena krogla ne more ubiti —.

»Pa misliš, da bodeta tudi Aladžija zvedela za to mojo čudežno lastnost?«

»Gotovo. Mübârek ima svoje zaveznike v Strumici, opazujejo nas. In prav nič ne dvomim, da je

nastavil vohuna, ki bo Škipetarjema sporočil, kedaj odpotujemo in kam.«

»In tisti vohun, — ali bo zvedel, da sem neranljiv?«

»Poskrbeli bomo, da bodo ljudje zvedeli za tvojo »čudežno lastnost«. Sicer pa mislim, da je že dobri mufti poskrbel za to. Pozvali bomo najpogumnejšega strelca, naj poskusi tvojo neranljivost. Radovednežev se bo nabralo vse polno in prepričan sem, da bo prišel tudi vohun.«

»Veš kaj, gospod, sijajno bi bilo, če bi tudi ti veljal za neranljivega —!«

»Seveda bi bilo dobro.«

»Pa naj tudi na tebe streljajo!«

»Le počakaj! Najprvo morava dobiti bizmut. Ako ga dobim toliko, da lahko zlijem več krogel, pa bom dal tudi na sebe streljati.

Vobče mislim, da bom te nasilne in divjaške ljudi premaгал le z zvijačo. Prevaril jih bom z novico o naši neranljivosti. Pa še tudi na drug način —.«

»Kako, gospod?«

»Danes imam še črno brado in črne lase. Jutri pa bodo brada in lasje plavi.«

»Čemu?«

»No, da me Aladžija ne spoznata.«

»Kako boš to naredil?«

»Pobarval si bom lase in brado.«

»S čim?«

»Ako skuhaš listje kustovnice v lugasti soli in si z izvarkom opereš lase, dobijo svetlo barvo. In listje se dobi v strumiški lekarni.«

»Ah — tista rastlina je, ki si o njej govoril z zeliščarico?«

»Da. Spremenil se bom iz črnolasca v plavolasca in mirno jezdil proti Radoviču na poizvedovanje.«

»Ti sam —?«

»Da.«

»Spoznala te bodeta!«

»Nemogoče! Tudi preoblekel se bom.«

»Riha boš jezdil in Mübârek je prav gotovo povedal roparjem, da jezdíš čistokrvnega arabskega vranca. Spoznala ga bodeta!«

»Saj ga ne bom jezdil!«

»Peš pojdeš?«

»Ne.«

»Ne razumem te!«

»Tvojega konja bom jezdil.«

»In Riha pustiš v Strumici?«

»Riha boš jezdil ti.«

Zahreščalo je in hip pozneje je sedel Halef na robu moje postelje.

»Kaj pa počenjaš, mali?«

Brez sape je pravil:

»Skočil sem iz svoje postelje sem k tebi, gospod!«

»Čuj, prijatelj, take telovadne vaje o polnoči —!«

»Je res, da bom smel jezditi Riha?«

»Seveda.«

»Allâhi — wallâhi — tallâhi —! Riha bom jezdil, tvojega Riha —? Kaka sreča! Mesece in mesece že potujem s teboj, pa šele dvakrat sem ga smel jezditi —! Še veš, kje je bilo in kedaj?«

»Seveda vem! Take prilike si človek dobro zapomni!«

»In jutri bi ga naj jezdil tretjokrat —! Mi ga zaupaš, gospod?«

»Mirno! Ti si edini, ki znaš pravilno ravnati z njim.«

Če bi bil dobri človek slutil, da mu mislim dragocenega konja ob koncu potovanja podariti, — kako bi šele bil poskočil!

Ves vesel in ponosen je pravil:

»Da, gospod, znam ravnati z njim! Od tebe sem se naučil. Rih je pametnejši ko marsikateri neumen

človek, vsako besedo razume, vsak glas, vsak mig-ljaj. Hvaležnejši je za vsako dobroto ko ljudje. Tako mi bo kakor prijatelj in brat.«

»O tem sem prepričan.«

»In kako dolgo ga bom smel jezdit? Celo uro?«

»Morebiti nekaj ur, morebiti ves dan, utegne biti, da celò nekaj dni.«

Glas mu je zadrhtel.

»Kaj —? Kako —? Effendi, gospod, prijatelj, lastnik moje duše —! Srce mi prekipeva radosti, počilo bo —! Ubog, reven, neumen ben Arab sem, ti pa si velik gospod, — vkljub temu mi moraš dovoliti, da te poljubim, da se dotaknem tvojih ustnic, ki so mi sporočile tako veselo novico! Če te ne poljubim, se bom razpočil od radosti!«

»Ne, Halef, razpočiti se ti ne bo treba! Saj se tudi nisi razpočil, ko si požiral nože, bodala, smodnik in goreče šibice!«

Veselo se je nasmejal.

»Ne, razpočil se nisem, pok se je porazgubil po notranjosti telesa.«

In nato sem začutil na svojih brkih njegove brke, to je, osem kocin na desni in devet kocin na levi velikega njegovega orlovskega nosu. Tako globoko je bilo njegovo spoštovanje do gospoda in zapovednika, da si ni upal dati pravega poljuba.

Pritisnil sem pridnega, dobrega človeka k sebi in ga poljubil na lice, da je tlesknilo.

In učinek je bil čudovit.

Ni namreč poskočil od radosti, šinil je pokonci ter obstal tiho in nepremično.

»No, Halef, mi ne boš vsaj lahko noč voščil?«

Ginjen je povedal:

»Gospod, poljubil si me —! Ali veš, kaj to pomeni?«

Stopil je po sobi in čul sem, da brska po svoji prtljagi.

»Kaj pa počenjaš?«

»Nič. Boš že jutri videl.«

Nekaj časa je molčal in iskal po prtljagi, pa sedel na posteljo in dejal:

»Torej ves dan bom jezdil Riha? In morebiti celò nekaj dni? Kako pa, da tako dolgo? Ali ne misliš več z nami potovati?«

»Na to ti še ne vem odgovora, ker ne vem, kaj vse se še pripeti. Spremenil bom svojo zunanost in potem —.«

»Vkljub temu te bodo spoznali!«

»Dvomim. Aladžija me še nista videla. Mübârek jima je le mojo zunanost popisal. In njo bom temeljito spremenil.«

»No, morebiti se ti posreči, da ju prevariš. Kaj pa, če prideta v Strumico?«

»Ni verjetno.«

»Zakaj ne? Saj se jima ni treba bati Strumičanov.«

»Bati se jima jih ni treba. Sama bi ustrahovala vse mesto in okolico. Saj si videl, kaki junaki so tod. Toda jaz ju ne smem videti! In razen tega hočejo ti junaki odvrniti od sebe vsak sum. Nihče ne sme vedeti, kdo me je umoril. Zato nas bodeta Aladžija čakala v zasedi in zunaj na samoti.

Sam jima bom jezdil naproti, preoblečen v mirnega deželana. Tudi pušk ne bom vzel s seboj, tebi jih bom izročil. Upam, da bom Aladžija kje med potom srečal.«

»In če se skrijeta?«

»Bom poiskal njuno sled.«

»Kako pa jo boš našel! Saj vendar ne moreš preiskati cele dežele od Strumice do Radoviča!«

»Tudi ni treba. Iskal bom sled le na takem mestu, ki je za zasedo pripravno. In takih mest ne bo mnogo. Našel ju bom torej.

In kaj bo potem, tega trenutno še ne vem.«

»Kaj pa naj storimo mi?«

»Počasi jezdite proti Radoviču. Pet ur je na konju. Ako se med potom nič ne pripeti in če ne najdete nobene sledi, počakajte v prvi gostilni na desni. In potem je troje mogoče. Lahko je, da me najdete v gostilni —.«

»In to bi bilo zelo dobro.«

»Ali pa me ni več —.«

»— pa si nam pustil vest, kam naj potujemo —.«

»— ali pa še nisem prispel. V tem slučaju počakajte, da pridem.«

»In če ne prideš —?«

»Bom prišel.«

»Človek si in lahko se zmotiš. Se ti le utegne kaj pripetiti. Potreboval bi naše pomoči —.«

»Pa jezdiš ti sam nazaj, in sicer drugi dan, pa ne predpoldne in ne Riha. Rih naj ostane pri Očkotu in Omarju, ne smem ga izpostavljati nevarnosti. Spotoma boš našel kako sled o meni.

Več se danes ne da povedati. Sedaj pa zaspijva! Počitka sva potrebna!«

»Ne vem, ali bom vobče zatísnil oči. Rih in pa tiste krogle mi bodo rojile po glavi. Lahko noč, gospod!«

Rad sem mu verjel, da ne bo mogel zaspati. Troje bitij je vladalo v njegovem srcu. Da sem jaz prvi, to sem vedel. Drugo bitje je bila Hanne, cvetlica vseh cvetlic in žena vseh žen, tretje pa Rih. Da bo smel Riha jezditi, to je bil za njega izreden dogodek.

Pa tudi sam dolgo nisem zaspal. Tudi meni so rojile različne misli po glavi.

Da ni šla Nebatja ponoči k razvalinam po Marijin križ, bi ne bila čula o Aladžijah in bi me ne bila posvarila. Slepó bi bil jezdil v zasedo —. In kdo ve, ali bi bil živ prišel iz nje —. Proti zahrbtni krogli, ustreljeni iz zasede, ne pomağa nobena zvijača in nobena telesna moč.

Res Božja previdnost mi je poslala Nebatjo na pot in jo vodila tisto noč k razvalinam. V Božjo previdnost sem vedno veroval in moja vera me še nikdar ni varala.

Drugo jutro sem našel Halefa že na vse zgodaj v hlevu. Krtačil je vranca s toliko vnemo, da me niti opazil ni. Poklicati sem ga moral.

»Si že vstal —? Družina še vsa spi.«

Krepko je potegnil krtačo po vrančevem hrbtu in tehtno pridjal:

»Pa je prav, da si zgodaj vstal!«

»Zakaj?«

»Še vprašaj! Mnogo posla še imaš danes! In mnogo potov!«

»Res —? Kake posle neki —?« sem se delal nevednega, čeprav sem dobro vedel, kaj mu roji po glavi.

»V lekarno moraš iti!«

»Da. In —?«

»Krogle moraš zlit!«

»Za tisto je še čas.«

»Ne, gospod!« je dejal važno in prenehal s krtačenjem. »Dolgo traja, da so take krogle zlite!«

»Tako —? Odkod veš?«

»Nisem neumen, da bi tega sam ne vedel!«

»No, pa naj bo! Saj moram kuhati še tudi listje kustovnice. In kdo ve, kje in kako bom še lekarno našel. Na ulici pa tudi še ne bo nikogar ob taki uri, da bi ga vprašal.«

»Tak stezosledec, kakor si ti, — pa bi v takem majhnem mestu lekarne ne našel! Še sam si jo upam najti.«

»Bom pa poskusil.«

Odšel sem v mesto.

Res nisem vedel, kje bi bila lekarna. Pa da taka važna trgovina ni kje v kaki zakotni ulici, to sem kot stezosledec vsekakor takoj uganil. In zasodil

sem tudi, da bo najbrž na trgu, kjer je stal tudi naš han, ker je bil trg približno središče mesta.

Počasi sem stopal po praznem trgu in si ogledoval hiše. Med drugimi sem opazil staro podrtijo, ki je menda tudi služila za stanovanje. Nad vrati je visela na že zelo rahlih žrebljih zeleno pobarvana deska in na njej je bil napis v beli barvi. Za silo se je še k sreči dal brati.

In bral sem tole: Hadži Omrak doktor, zdravnik in trgovina z zdravili. Mož, ki je stanoval v stari podrtiji, je bil torej mekkanski romar in obenem tudi zdravnik z doktorskim naslovom, ki si ga je ali s studijem pridobil ali pa kar prisvojil.

Vrata so bila zaklenjena, pa če bi bil krepko sunil z nogo, bi se bila gotovo vdala. Toda vljuden, olikan človek sem in kaj takega ne storim. Zvonca ni bilo, kakor smo ga vajeni pri naših lekarnah in zdravnikih. Pač pa sta visela na vrvici ob vratih dve deščici tako nizko, da ju je odrastel človek lahko dosegel. V svoji duhovitosti sem zaslutil, da bi utegnili pomeniti hišni zvonec. Krepko sem poloputnil z njima. Zaropotalo je, da bi se bil lahko ves trg zbudil in vse mesto in ne samo gospod doktor Omrak.

Pa nekaj minut sem moral loputati, da sem bil končno uslišan.

Nad menoj se je odprla oknica, pa ne hkrati, ampak kosoma, kajti deske oknice so šle že močno vsaksebi. In potem sem po vrsti zagledal tole: najprvo plešo slonokoščene barve, nato visoko čelo, polno gub, potem dvoje zaspanih, mežikajočih oči, nos, ki je bil podoben narobe obrnjenemu izlivku velike rjave in glinaste kavine ročke, velika usta brez ustnic in nazadnje zavihano brado, ki ni bila nič manjša ko nos-izlivek.

In iz velikih ust je zadonel votel glas:

»Kdo je?«

»Bolnik,« sem povedal.

»Kaka bolezen?«

»Želodec se mi je zlomil,« sem se gladko in kratko zlagal.

»Koj! Takoj pridem!« je zakričal gospod doktor z glasom, ki sem iz njega posnel, da na tak važen slučaj še svoj živ dan ni naletel.

Plešasta glava je izginila v najhujši naglici, meni pa, ki sem se pozabil umakniti in ki sem še vedno predrzno strmel kvišku, so prileteli sestavni deli oknice v obraz. Ker sem zelo prisotnega duha, sem odskočil šele tedaj, ko so deske ležale že na tleh.

Komaj minuto pozneje sem začul za vrati ropot, kot da se bliža svetoven potres. Mačke so obupno mijavkale, pes je zavijal in tulil, posoda je padala po tleh, neizrekljivo čudovit ženski glas je kričal vmes, v vrata je nekaj priletelo, kar je bil menda gospod hadži doktor sam, vrata so se sunkoma odprla in učeni gospod doktor hadži Omrak se je res sam in osebno pojavil med trhlimi podboji, se mi globoko priklonil in me z vljudnimi kretnjami vabil, naj vstopim.

Pa kako postavo sem zagledal —! Da je stal ta »doktor zdravnik in trgovina z zdravili« kje na našem polju v prosu, vsi liščeki, čížeki in vrabci bi se ga bili tako prestrašili, da bi v eni sapi zbežali v Marokko in se nikdar več ne prikazali pri nas.

Od blizu pogledan je bil njegov obraz še bolj predpotopen ko prej na oknu. Same gube in grbe so ga bile, niti za nohet ni bilo gladke kože na njem. Njegova »jutranja obleka« je bila nekaki srajci podobna, segala je sicer od ramen do gležnjev, golote pa ni pokrivala, ker je je bila sama luknja in cunjja. Na desni noži je imel nataknjeno oguljeno copato iz rdečega usnja, na levi pa popoten škorenj iz črne klobučine. Pa tista klobučina je bila že zelo zelo prostodušna in odkrita in je dovoljevala prstom obširen razgled po vseh deželah turškega cesarstva. Plešo si je pokrtil s staro nočno pečo, ki je bila men-

da last njegove žene, nataknil pa si jo je narobe, zadnji del je bil spredaj, sprednji pa zadaj. Najbrž se mu je silno mudilo, da brž ko mogoče prinese pomoč mojemu »zlomljenemu« želodcu.

»Effendi, pridi bliže!« me je vabil. »Stopi v revno zdravstveno tovarno svojega ponižnega služabnika!«

Skoraj do tal se mi je priklonil in se ritenski pomikal nazaj v lekarno. Dokler ni obupno zavpil za njim vreščav glas:

»Jâ jazik — o joj —! Stari osel —! Vsa kurja očesa si mi pohodil —!«

Prestrašen je šinil kvišku in jadrno odskočil.

In zagledal sem nežno bitje, ki je dahnilo take krotke besede.

Sestavljeno je bilo tisto bitje iz obraza, iz starodavne preproge in iz dvoje bosih, strašno umazanih nog. In vendar so bile tiste umazane noge še neskončno bolj privlačne ko obraz. Lastnik »zdravstvene tovarne« je bil pravi vzor lepote v primeri s svojo ženico. Moje pero je preslabo, ne morem vam njene lepote dostojno opisati. Zato jo rajši pokrijem z onemoglim molkom.

Stopila je pred mene, se priklonila skoraj do tal in pozdravila:

»Dobrodošel, sultânum — zapovednik —! Vsi vzhičeni smo, da vidimo jutranjo zarjo tvojega obraza!

Česa želiš? Vodopad naše pokorščine se bo razlil nad teboj.«

»In ti si ljubka vila tistega prelepega vodopada!« sem povedal, ker sem galanten človek, ter se tudi globoko priklonil.

Zaklopila je koščene čeljusti, pomenljivo pokimala soprogu, mu svareče zažugala in ga potipala s kazalcem po gubastem čelu.

»Vidiš, ljubka da sem, je rekel —! Njegov okus je mnogo bolj izobražen ko tvoj!«

In milostno se je spet obrnila k meni in povedala z glasom, ki bi naj bil menda dražesten in ljubezniv, pa je bil hreščav in cvileč, kot da bi odpiral staro zarjavelo ključavnico:

»Tvoja usta govorijo prijetno in tvoje oko je dovzetno za lepoto! Saj sem si mislila, da si izobrazhen, olikan in vljuden človek!«

»Me poznaš?«

»Zelo dobro! Govoril si spodaj pri zdravilnem studencu z Nohûdo, ki je moja najboljša prijateljica, in z Nebatjo, ki nam nabira zelišča. Pripovedovali sta mi o tebi. In videla sem te pri kodža baši. Ves svet je poln tvoje slave in moje srce prekipeva slavospevov na tebe. Grenke solze točimo, da si tako nevarno zbolel. Pa studirali smo vseh deset tisoč in eno bolezen in te bomo ozdravili. Še nihče ni šel od nas, ki bi ne bil našel pri nas pomoči in zdravja. Mirno se nam smeš zaupati!«

Njene orientalsko bujne besede so sila mnogo obetale. In čisto taka je bila, kot da tistih deset tisoč in še nekaj zdravil ni samo studirala, ampak tudi použila in kot da še vedno boleha na njihovih učinkih. Kaka sreča za bolnike, ki so se zatekali k temu izvoru zdravja —! Škoda —!

Vljudno sem odklonil.

»Ne zameri, o solnce vsega zdravja, da vas ne bom mučil s svojo boleznijo! Sam sem namreč hekim baši v svoji domovini in dobro poznam svoje telo. Čisto drugih zdravil potrebuje kakor pa telo kakega tukajšnjega deželana. Sam si bom naredil zdravilo, prišel sem le, da kupim nekatere sestavine, ki jih nujno potrebujem.«

»Škoda, velika škoda!« je obžalovala. »Preiskali bi bili razpoko tvojega želodca in natančno bi jo bili izmerili. Zdravilen obliž imamo, na šáš bi ti ga bili namazali in položili na želodec. V nekaj urah bi se bila razpoka zacelila.«

O joj —! Šâš je namreč kos sukna, ki si ga orientalec ovije krog turbâna. Da je tak šâš vse drugo ko snažen, si lahko mislite! In še na želodec bi mi ga bili privezali —.

Spet sem vljudno odklonil.

»Morebiti je vaše mazilo prav tisto ko moje. Tudi moje pomaga v nekaj urah. Dovolj pa, da si ga sam napravim!«

»Tvoja volja je naša volja!

Stopi torej v čumnato naših čudodelnih mazil pa si poišči, česar ti srce poželi!«

Odprla je vrata in vstopila pred menoj. Šel sem za njo in za menoj je stopical srečni lastnik čudodelnih mazil in dražestne vile, ki je kraljevala ob vodopadu pokorščine.

In ko sem se ozrl po notranjščini lekarne, me je obšla groza.

»Čumnata čudodelnih mazil« je bila bolj kurniku podobna ko lekarni. Z glavo sem zadel ob strop, tla so bila sphana prst in stene sirovi krajniki, ki niti olupljeni niso bili. Na zarjavelih žrebljih so visele dolge vrste platnenih vrečic, ena poleg druge. S stropa je na vrvici bingljala ogromna klistirka. Na polici so ležale škarje, cela zbirka, male, velike, ravne, zakrivljene, tope, šiljaste, z ročaji in brez njih, zarjaveli rožiči, brivski kotlički, zgubani in preluknjani, zobne klešče, ki bi z njimi lahko kole pipal, noži in nožiči, žagice in žage, škatle, cevi, tuljave, počeni lonci in lončki, zavoji, steklenice in stekleničice ter vsa mogoča in nemogoča šara. In nad vsem je visel vonj, ki ga ne morem opredeliti.

Dražestna lekarnarka je zavihtela dražestno roko.

»Takole —! Tukaj je naša čarovniška kuhinja! Povej nam, katere sestavine potrebuješ za mazilo svojemu zlomljenemu želodcu!«

Lekarnar se je preril v ospredje in mi napeto gledal v obraz. Najbrž je komaj čakal, da zve, po

kakem predpisu zdravi frankovski hekim baši zlomljen želodec, da bi ga v slučaju potrebe tudi sam uporabil.

»Imaš posušeno listje kustovnice?«

Brž je odgovorila lekarnarka.

»Imamo!« je povedala zmagovito in se vzpela na polico.

»Koliko potrebuješ?«

»Recimo za dobro pest.«

»Lepo! Djala ti ga bom v škrnicelj.«

Na tleh je ležal kos papirja. Sto piastrov bi bil stavil proti enemu, da ga je na cesti pobrala. Sklonila se je, ga zavila v škrnicelj, oslinila robove z jezikom in mi ga napolnila z listjem. Ker sem moral listje itak prekuhati in mislil porabiti izvarek samo zunanje, nisem ugovarjal tej več ko »domači« postrežbi.

»Česa še potrebuješ?« me je vljudno vprašala.

»Imate lugasto sol?«

Tudi lugasto sol je imel doktor Omrak v zalogi.

»Pa živega srebra nimate?«

»Ga tudi imamo. Toplomere in tlakomere polnimo z njim.«

»Tudi tako orodje izdelujete?«

»Seveda! Misliš, da ne znamo?«

»O, rad verjamem! Kdor je studiral deset tisoč in eno zdravilo, zna izdelovati tudi toplomere in tlakomere.«

»Kajne! Pameten in izobražen' effendi si! Pred nekaj tedni smo dobili zalogo živega srebra iz Soluna. Kadar ga nimamo, pa napolnimo toplomere in tlakomere s kozjim mlekom. Je tudi belo, pa natančneje napoveduje vreme ko živo srebro.«

Odkrito sem se začudil tej učenosti.

»Ni mogoče —!«

»Gotovo! Najbrž tega ne veš?«

»Ne, milostljiva!«

»Vidiš, da smo modrejši ko tam pri vas v zapadnih deželah!«

»Kozje mleko da bi napovedovalo vreme?«

»Seveda! Še nikdar nisi opazoval koz?«

»Opazoval sem jih že, opazil pa še nisem, da bi napovedovale vreme.«

»Vreme napovedujejo! Čisto natančno vejo, kako vreme bo! Kadar se pripravlja k dežju, bežijo naravnost v hlev. In zato je tudi kozje mleko dober napovedovalec vremena.«

O srečne dežele balkanske —!

»Res zelo pametni ste tod! Vam moram že priznati. Sicer pa sem ti že na obrazu videl, da si duhovita ženska.«

Dražestno se mi je spet nasmehnila in vprašala:

»Koliko rabiš živega srebra?«

»Približno pet sto gramov. Ga imate toliko?«

»Še več. Koj ti ga dam.«

»Počakaj še! Samo živo srebro mi nič ne pomaga, če ne dobim še neke druge sestavine.«

»Kaj je tisto?«

»Bizmut. Ne verjamem, da bi ga dobil pri vas. Nimate ga?«

»Pač.«

»Ga imate? Čemu pa ga rabite?«

»Lepo belo ličilo pripravljamo iz njega, mnogo ga prodamo.

Torej ti naj dam živega srebra in bizmuta? Kar tule v škrnicelj ti ga bom nasula.«

»V škrnicelj pa ne! Živo srebro bi takoj izteklo.«

»Saj res! Živo srebro je kakor moška ljubezen. Takoj izgine, če — če —.«

»Če jo vliješ v takle škrnicelj —?«

»Da. Pa škrnicelj je srce! Ne drži ljubezni, vsaj moške ljubezni ne. O ljubezen, ljubezen —! Koliko ženskih src je že uničila —!«

Srdito je pogledala moža. In šele tedaj je menda opazila, da nosi njeno nočno pečo. Strgala mu jo je z glave, si jo sama nataknila in zabavljala:

»Človek, kako si moreš nadeti kras ženske glave —? Ali ne veš, da onečaščuješ dušo svoje žene —?«

Mož si je brž pokrili plešo z rokami in vpil:

»Ženska, pregrešila si se zoper sveto dostojanstvo moža! Ali ne veš, da nam je prepovedano razgaliti glavo našega telesa?«

Pa duhovita žena si je znala pomagati. Zgrabila je papirnato škatlo, v kateri je menda shranjevala moko, — nekaj je je še bilo v škatli — in mu jo poveznila na glavo:

»Tule, pokrij si svojo moško dostojanstvo!«

V hipu je bil ves bel. Vkljub temu pa nikakor ni snel škatle s sedeža svoje moške modrosti. Strogo pravoveren musliman je bil in ves srečen je bil, da dostojanstvo njegove glave ni več razgaljeno. Kaj bom rekel jaz k temu čudnemu pokrivalu, to mu je bilo vseeno.

Pokleknil je in grebel med staro šaro pod mizo.

»Kaj pa iščeš?« ga je vprašala žena.

»Steklenico.«

»Čemu?«

»No, da nalijem effendiju živega srebra. Tule je!«

Privlekel je na dan veliko steklenico, tako veliko, da bi menda šla v njo vsa zaloga živega srebra, ki ga je imel, in morebiti še več.

Žena mu jo je vzela, jo pogledala proti luči in dejala:

»Ni snažna! Star firnež se še drži dna.«

»Nič ne škodi!«

»Mnogo škodi! Pojdi pa jo umij!«

Pokorno je odšel s steklenico.

Nekaj časa sem se zabaval z učeno damo. In potem se je vrnil lekarnar, ves rdeč v obraz in ves obupan.

»Ne spravim firneža ven! Ves trud je zaman!
Pojdi pa ti umij steklenico!«

»Si pač nerodnež! Vi moški nič ne znate!«

Odšla je.

Spet sem se nekaj časa zabaval, topot z učenim doktorjem vsega zdravilstva, zaupno mi je pripovedoval o svoji zakonski »sreči«. In potem se je vrnila žena, še vse bolj rdeča v obraz ko prej mož in tudi vsa obupana.

»Effendi,« je tožila, »steklenica je začarana! Firnež se res ne da spraviti iz nje!«

»Seveda se ne da!«

»Zakaj ne?«

»Ker se firnež ne topi v vodi, ampak le v terpentinovem olju.«

Zavzeta me je gledala.

»In to si ti vedel že prej?«

»Seveda sem vedel.«

»Zakaj pa nama nisi povedal?«

»Užalil bi vaju bil.«

»Zakaj užalil?«

»Lekarnar mora vedeti, da se firnež ne topi v vodi. Vobče mora to vedeti vsak količkaj izobražen človek. Zato bi bilo zelo nevljudno, če bi vaju bil na to opozoril.«

»Ne bi bilo nevljudno, effendi!«

»Pač! Neuk človek sem, pa bi naj doktorju vsega zdravilstva nauke dajal —?«

»Res je! Vljuden in zelo obziren effendi si! In zato ti bom podarila firnež, ki se drži steklenice. Nalila ti bom živo srebro kar na njega.

Mož, kje je tehtnica?« je vprašala gospoda doktorja.

»Zunaj na dvorišču.«

»Tako —?«

»Ne veš, da sva sinoči tehtala kunca, ki ga misliš danes speči?«

O joj —! Lekarniška tehtnica, ki na njej tehtata kunce —!

Mož jo je prinesel. Ampak kaka je bila —!

Gredeljnico si je gospod doktor najbrž sam izrezljal iz lesa. Za jeziček je pritrdil kos zarjavele žice med roglja velikih vilic. Za torilca pa je vzel enostavno dve okrogli papirnati škatli. Sicer pa se je dala čudovita tehtnica za silo spraviti še v precejšnje ravnotežje.

Odtehtala sta mi pet sto gramov živega srebra in primerno količino bizmuta. S ceno sem bil zelo zadovoljen.

Kupil sem si še svinca ter se poslovil. Želela sta mi, da bi si kmalu ozdravil svoj zlomljeni želodec, in me z globokimi pokloni spremljala vse ven na ulico.

Obiskal sem še Nebatjo. Vkljub rani uri je bila že pokonci, vsa vesela me je sprejela.

Pokazala mi je svojega kralja in mi ga ponudila v dar. Žal sem ga moral odkloniti, ker bi se mi bil na potovanju zdrobil v prah in smetje. Pa toplo sem se ji še enkrat zahvalil za novico o ubeglih tatovih in o Aladžijih. Vsa srečna je bila, ko sem ji zatrjeval, da mi je rešila življenje.

Revica se mi je smilila. Bolna je bila, trgalo jo je po udih. Tudi njen sinček je bil bolan. Mübârek ga je sunil s skale, ker je nabiral zelišča blizu njegove kočee, pa si je zlomil roko. Njeno stanovanje je bila vlažna luknja, vse drugo prej ko zdrava za njeno bolezen. Dobrega zdravnika je potrebovala. Pa kaj, ko ni imela denarja —.

Razmišljal sem, kako bi ji pomagal. Iz svojega ji nisem mogel dati, sam sem bil revež. Da bi oblast prisilil, naj ji da podporo —? Mufti bi ji bil morebiti kaj dal, pa ji spet vzel, ko bi jaz odšel.

K sreči mi je dala Božja previdnost v roke sredstva, da sem ji lahko pomagal. Zaplenil sem tatovom nakradeni denar. Pravzaprav bi ga moral oddati oblasti. Pa kateri? Čednemu strumiškemu kodža

baši —? Neumnost! Solunskemu makredžu —? Osebno mu nisem utegnil nesti denarja, sela bi bil moral poslati. In ta bi se mi bil pač v pest smejal, makredž pa bi svoj živ dan denarja ne bil videl. Tatovom pa ga tudi nisem mogel vrniti, ušli so. Da bi za njimi nosil denar —?

Ne, najlepše in najbolje je bil obrnjen, če sem ga podaril ubogi Nebatji. Seveda ji nisem smel povedati, odkod ga imam, morebiti bi ga niti hotela ne. Tudi vsega denarja ji nisem smel dati, prepričan sem bil, da bom srečal na potu do morja še več takih potrebnih siromakov.

Dal sem ji vsekakor lepo vsoto, ki si je z njo lahko oskrbela boljše stanovanje in pametnega zdravnika. Kar otrpnila je, ko sem ji izročil denar, kar verjeti ni mogla, da bo odslej, vsaj po svojih razmerah, bogata in da bo lahko plačala zdravnika za sinčka. S solzami v očeh mi je poljubovala roke in siloma sem se ji moral iztrgati.

Doma me je Halef nepotrpežljivo čakal.

»Končno, gospod!« mi je klical naproti s praga. »Toliko dela imamo, tebe pa od nikoder ni! Kaj bo s tistimi kroglami? Si dobil, kar potrebuješ?«

»Vse sem dobil. Je handžija že vstal?«

»Vsi so že pokonci.«

»Koj se bom lotil dela. V kuhinjo pojdem, kuhati moram in topiti.«

»Poleg bom, gospod! Pokazal mi boš, kako se naredi! Tudi sam bi rad znal zlivati krogle, ki nikomur nič ne škodijo.«

»Ne, moj ljubi, poleg pa ne boš!«

»Zakaj ne? Ne smem videti?«

»Ne! Ni dovolj, da vidiš, kako zlivam take krogle. Treba je znati še marsikaj druga, česar pa ti ne razumeš. In še tisti, ki vse dobro razume in zna, se utegne zmotiti, zlivanje se ne posreči in poskus s takimi nepravilno zlitimi kroglami te stane lahko življenje. Zato tudi nikdar in nikomur ne bom povedal

vseh sestavin, ki so potrebne za tako kroglo, in tudi ne, v kakem razmerju je treba sestavine zmešati.

Očko naj mi prinese svojo oblino, njen kaliber je tisti, kakor ga imajo tukajšnje turške puške.«

Sam in za zaprtimi vrati sem delal, kuhal in zlival. V pol uri sem bil gotov. Listje kustovnice sem skuhal v razredčeni lužasti soli in precedil izvarek skozi staro rjuho, ker handžijeva kuhinja ni premogla cedilnika. Živega srebra in bizmuta je bilo za osem krogel. Tako dobro so mi uspeli, da bi jih znalo le bistro in vajeno oko ločiti od pravih svinčenk. Zlil sem tudi nekaj svinčenih krogel, pa si jih narahlo zaznamoval z nožem. In da bi bil res popolnoma varen in miren, sem nabil Očkotovo puško s ponarejeno kroglo, šel za hišo in ustrelil na poldruži meter v plot. Strel je počil kakor vsak drug, v deski pa ni bilo videti niti sledu o strelu. Krogla se je zdrobila v atome.

Zadovoljen sem se obrnil v hišo. Prevara se je morala posrečiti. Treba je bilo le še radovednega občinstva, pa smo svoje namene dosegli.

In na občinstvo nam ni bilo treba dolgo čakati.

Mufti je prišel s kopico prijateljev, zvedavo so nas gledali. Nekaj časa smo se pogovarjali o vsakdanjih rečeh, pa me je poklical javni tožitelj, me peljal v vežo in mi šepnil:

»Effendi, veš, čemu sem prišel?«

»Najbrž si mi prišel pravit, kako se godi našemu kodža baši?«

»Ne, o ne! Vprašal bi te rad, ali bi mi res storil tisto uslugo —.«

»Katero?«

»Sinoči si mi obljubil —!«

»Res ne vem več, kaj misliš.«

»Založil bi besedo pri malem Halefu, da smem poskusiti, ali mu res nobena krogla ne škodi —. Tako si obljubil.«

»Te res tako sila zanima?«

»Seveda! Kar verjeti ne moremo, da bi bilo res —. Strašen čudež bi bil —!

Ali je danes že pojedel svojo suro?«

Smeh me je silil.

»Vprašaj ga!«

»Ga rajši ne bom, effendi! Bi mi utegnil zameriti. Saj veš, tisti njegov nož —. In tudi z bičem je kar na mah pri roki.«

»Da, podjeten dečko je.«

»Ampak povej, — si ga vprašal?«

»Da. Sinoči, ko sva šla spat.«

»Kaj je rekel?«

»Hm —! Se menda ne brani preveč.«

»Krasno! Sijajno! Kedaj pa bomo poskusili?«

»Le počasi! Ne pojde tako naglo, kakor si želiš! Moj mali Halef ima svoje muhe.

Sicer pa ti sinoči nisem vsega povedal. Ni samo Halef neranljiv, tudi mi trije, moja tovariša in jaz, smo neranljivi. Nobene krogle se nam ni treba bati.«

Z odprtimi usti me je gledal.

»Kaj —? Ti — tudi —?«

»Da.«

»Torej tudi ti ješ korân —?«

Siloma sem premagoval smeh.

»Ne vprašaj za takimi rečmi! Takih skrivnosti človek ne izda.«

»Torej lahko poljubno streljamo na vas?«

»Lahko. Če ste namreč siti življenja.«

»Kako to? Prav nič še nisem sit življenja.«

»Torej pa glej, da ne streljaš ne na mene ne na katerega mojih tovarišev brez našega dovoljenja!«

»Zakaj pa ne?«

»Če ti dovolimo, lahko streljaš, kolikor hočeš. Nič se ti ne bo zgodilo. Kdor pa bi zahrbtno poskusil svoje krogle na nas, tega bo njegova lastna krogla zadela, in sicer prav tam, kamor je pomeril na nas.«

»Če torej streljam na glavo tvojega hadžija ali pa na tvojo glavo, bo moja krogla zadela mene v glavo?«

»Da. Boš poskusil?«

»Ne, effendi, hvala! Neprijetno, hm —! Ampak povej, zakaj pa je tako?«

»Na to ti bo tvoja lastna duhovitost odgovorila. Radi naših sovražnikov seve. Če strelja sovražnik na nas, še namreč ni dovolj, da nam njegova krogla nič ne škodi, tudi kaznovan mora biti. Zato zadene samega sebe mesto nas. Tako zahteva pravica.«

»Da! Oko za oko, zob za zob! Rajši ne bom vaš sovražnik.

Kedaj pa odpotujete?«

»Se že veseliš, da bomo kmalu odšli?«

»Ne. Želel bi, da bi za vedno ostali pri nas! Mnogokaj se je spremenilo odkar ste prišli med nas!«

»In tiste spremembe so vsekakor vam v korist, kajne?«

»Seveda. In zato smo vam hvaležni. Čeprav je bolje, da vse tako ostane, kakor je Allâh uredil.«

»Ali je Allâhova volja, da vas je Mübârek varal in da je kodža bašâ izpustil ujetnike?«

»Tisto seveda ne.«

»Kako pa se godi kodža baši?«

»Na varnem je.«

»Upam, da mu ne boš kje pomagal in ga izpustil —!«

Ogorčen je ugovarjal.

»Kaj ti na misel prihaja —! Kako moreš tako govoriti o meni? Zvest služabnik padišahov sem, storil bom, kar mi vелеva dolžnost.

Zato pa bi smel za mene govoriti pri hadžiju.«

»No, ga bom pa spomnil, da mi je sinoči obljubil.«

»Ali smem še tudi druge poklicati?«

»Čemu?«

»Da bi videli —.«

»Kakor hočeš.«

»Koj se vrnem. Tudi Tomi moram povedati. Rad bi videl, če je res —.«

»Kdo je Toma?«

»Naš sel je. V Radovič hodi in še dalje, pisma nosi in naročila izvršuje.«

»Pošten človek?«

»Zelo pošten! Zelo te je hvalil, ko si sinoči odšel. Pravil sem mu, da je tvoj Halef sûre in da je neranljiv. Zelo rad bi videl, ali je res. Vaš prijatelj je. Ga smem poklicati?«

»Pa ga pokliči.«

Naglo je odšel.

Kako preprosti so bili ti ljudje, kako prozorni so bili njihovi nameni —! Zaslutil sem, da je »pošteni Toma« najbrž vohun, ki sta ga nastavila Aladžija, da nas opazuje in jima sporoči, kedaj bomo odpotovali iz Strumice. Zato je bilo čisto po mojih namenih, da je tudi Toma videl poskus. Prepričan sem bil, da bo jadrnih korakov hitel pravit Aladžijema o neverjetnem čudežu.

Uspeh muftijeve reklame se je kmalu pokazal. Kar v gručah so prihajali ljudje, strmeli v nas in zijali. Skrili smo se jim v posebno sobo.

Tudi mufti se je vrnil in nas poiskal. Slokega, švedrastega človeka je pripeljal s seboj in nam ga predstavil.

»Poglej, effendi, tale je tisti sel, ki sem ti pravil o njem!«

Ostro sem ga pogledal.

»Torej ti hodiš v Radovič?«

»Da, effendi. Pa ne hodim, jezdim.«

»Kedaj boš spet jezdil v Radovič?«

»Pojutrišnjem.«

»Ne prej?«

»Ne.«

»To je dobro za tebe.«

»Zakaj?«

»Ker bi bila danes pot za tebe nevarna.«

»Zakaj nevarna?«

»Pravim, da bi bila nevarna. In da si mislil danes jezdit v Radovič, bi ti bil odsvetoval.«

»Ti pa boš vkljub temu danes odpotoval v Radovič?«

»Vsekakor,« sem odgovoril s poudarkom.

»Ob kaki uri, effendi?«

»Točno opoldne.«

»Opoldne ni pravi čas! Odpotuje se običajno ob času popoldanske molitve, dve uri pred solničnim zapadom.«

»Tako je v navadi v puščavi, tod po Balkanu pa ne. Človek ne jezdi rad v temi po gozdovih, posebej še ne, če ve, da sta Aladžija v bližini.«

Naredil se je začudenega.

»Aladžija —?«

»Ju poznaš?«

»Nisem ju še videl.«

»Si že čul o Aladžijih?«

»Kdo bi še ne bil čul o Aladžijih —? Mufti tule mi je celò pravil, da mislita tebe napasti.«

»Tudi sam sem že zvedel o njuni nakani.«

»Od koga?«

»Dober prijatelj mi je pravil.«

»Se ju nič ne bojiš?«

»Če sta pametna, me bodeta pustila pri miru. V takih rečeh ne poznam šale.«

Navihano se je nasmehnil.

»Da, čul sem, effendi! Tebi in tvojim tovarišem nobena krogla ne more do živega —.«

»O, to še ni vse.«

»Da! Krogla prileti celò nazaj na tistega, ki jo je izstrelil.«

Zvito mi je pomežiknil, kot bi hotel reči: »Čuj, nisi neumen, prav kakor tudi jaz nisem. Nikar si ne natvezujva bajk!« Pametnejši je bil ko mufti.

Mufti je opazil njegov neverni smehljaj in ga je tudi pravilno razumel.

»Zdi se mi, da ne verjameš, Toma, kar sem ti pravil?« ga je očitajoče vprašal.

»O, zakaj pa ne? Če effendi sam pravi, da je tako —.«

»Bi ti tudi ne svetoval, da bi ne verjel! Vsak dvom o tem bi bila žalitev za effendija in žaliti ga vendar ne boš hotel? Saj si bil vedno vljuden človek!«

»Da, Allâh ve, da sem vljuden človek! Pa tudi effendi, upam, bo vljuden in nam bo danes pokazal, da mu res nobena krogla nič ne more.«

Halef me je bistro opazoval. Navajen je bil, da je gledal mene, kadar sem s kom govoril, in mi, da tako rečem, z obraza bral, kaj mislim. Najbrž je opazil, da ne sodim preveč dobro o Tomi in da mu nisem naklonjen.

Koj je segel po bič in povedal:

»Človek, boš mar ti učil našega effendija vljudnosti? Glej, da tebi ne napišem vse devetdeset pravil vljudnosti s temle bičem na hrbet! Ti bi mi bil tista žaba, ki bi nas smela nakvakati!«

Vstal je in grozeče stopil bliže.

Švedravi Toma pa je neverjetno naglo skočil za vrata in vpil:

»Nikar, o hadži, nikar! Saj mi na misel ne prihaja, da bi vas jaz vljudnosti učil! Le pusti bič za pasom! Prav nič si ne poželim, da bi se z njim pobratil!«

In Halef ni bil tak, da bi se ne dal preprositi.

»Naj bo!« je dejal velikodušno. »Ampak obnašaj se tako, da bom zadovoljen s teboj! Otroci smo prerokovi in sinovi padišahovi pa si ne damo prav ničesar reči od človeka, ki mu je ime Toma, kajti tako more biti le ime človeku, neverniku, ki sme jesti kvečjemu olupe od sladkih melon pravovernega muslimana.

Sicer pa vam bom dokazal, da ne pretiravamo. Videli boste znamenja in čudeže, da boste kar zijali in da kar ust ne boste mogli več zapreti.

Effendi, začneva?«

»Prav, če se ti ljubi —.«

»Ljubi se mi. Pokazal bi rad tem nevernikom, kaj smo in kaj premoremo. Kar pojdimo ven na dvorišče!«

In šli smo.

Dvorišče je bilo polno ljudi. Vse je čakalo na čudež, ki jim ga je mufti napovedal. Nemi so strmeli v nas in stezali vratove, da bi bolje videli ljudi, ki jim nobena krogla ne more do živega. Taka gneča je bila, da kar skozi nismo mogli.

Halef nam je z bičem odprl pot in nas peljal k leseni steni hleva. Spotoma mi je šepnil:

»Gospod, daj mi krogle!«

»Ne! Sam bom vzel stvar v roke. Ti nisi vajen takih sleparij, utegnila bi se pripetiti nesreča. Najprvo bom dal streljati na sebe in potem —.«

»Gospod, če se zmotiš —!« je prestrašen šepnil.

»Nič se ne bom! Dobro poznam ponarejene krogle. Najprvo jim dam pravo svinčenko, streljali bodo z njo v desko, nato pa krogle zamenjam.«

»In tudi na nas bodo streljali?«

»Da. Le meni vse prepusti!

Sedaj pa zamoti ljudi z lepim nagovorom! Tvoj jezik je gibčnejši ko moj! In lepše znaš govoriti.«

Pohvala je mojemu Halefu vsikdar sila dobro dela. Vzravnal je svojo majhno postavico in začel z velikim glasom:

»Čujte, vi ljudje in možje iz Strumice! Doživeli boste danes nezasluženo srečo in videli štiri krepke junake, ki njihovih teles nobena krogla ne more prodreti. Odprite oči in napnite možgane, da vam ta neverjetni čudež ne uide in da ga boste lahko pripovedovali svojim otrokom, svojim vnukom in pravnukom. Če boste namreč še tako dolgo živeli —.

Bodite mirni, ne drenjajte se in ne kričite, da ne bo nereda! Pa izberite si najboljšega strelca iz svoje sredine, da bo streljal na nas. Puško mora seveda imeti s seboj.«

Gneča je zavalovela, polglasno mrmranje je šlo po ljudeh, iskali so »najboljšega strelca«.

Nekaj časa je trajalo, množica se je porivala in prerivala in nazadnje je stopil pred nas človek s puško v roki. Bil je vobče edini, ki je prinesel puško s seboj.

Zelo zadovoljen sem bil, da je prišel samo eden s puško. Kaj bi si bil počel, da jih je prišla cela četa —. Saj sem imel samo osem ponarejenih krogel —.

»Puška je nabasana, kajne?« sem ga vprašal mimogrede.

»Da, effendi!« je odgovoril boječe.

»Si prinesel še več krogel s seboj?«

»Ne, effendi!«

»Nič ne škodi. Dal ti bom svojih krogel. Streljal boš namreč na nas vse.

Najprvo pa moraš pokazati, da si res dober strellec. Ali vidiš tisto desko tamle, ki moli izza ogla hleva?«

»Da, effendi!«

»Grča je v njej. Poskusi pa jo zadeni!«

Mož je pomeril in ustrelil.

Ljudje so radovedni pohiteli, pogledali in našli, da je zgrešil grčo za centimeter.

»Nisi čisto dobro pogodil!« sem mu rekel. »Poskusi še enkrat!«

»Nimam krogel, effendi!«

»Dam ti svoje.«

Dal sem mu eno izmed pravih svinčenk in Očko mu je postregel s smodnikom in zamaškom.

Spet je ustrelil.

In spet so šli radovedneži gledat. Bolje je zadel, skrbno je meril.

Segel sem v žep po ponarejeno kroglo.

»Dobro!« sem ga pohvalil. »Sedaj pa poskusi, ali boš zadel v luknjo, ki si jo naredil z drugim strelom. Tule ti dam kroglo.«

Dal sem mu ponarejeno kroglo.

»Pa pokaži jo prej ljudem!« sem pravil. »Vsak se naj prepriča, da je prava svinčenka.«

Krogla je šla iz roke v roko, ljudje so si jo ogledovali, tudi Toma si jo je ogledal. Nihče ni opazil, da je ponarejena.

Medtem sem skrivaj vzel v roko pravo svinčenko in dejal:

»Nabij puško!«

Vrnili so mu kroglo, skrbno je nabil svojo dolgocevno puško.

Porinil sem ga bliže k deski.

»Stopi bliže!«

Dvignil je puško. Postavil sem se mu pred desko.

Prestrašen je povetil puško.

»Effendi —!«

»No, streljaj!«

»Kako naj zadenem desko —?«

»Zakaj bi je ne zadel?«

»Napoti si mi!«

»Nič ne dene!«

»Tebe bom zadel —!«

»Streljaj skozi mene!«

»O, effendi, ubil bi te —!«

»Ne! Krogla mi nič ne more. Le streljaj! Saj vam hočem dokazati, da sem varen pred vsako kroglo.«

V skrbeh se je počehljajal za ušesom.

»To je ravno tisto —!«

»Kaj?«

»Nevarno je za mene —!«

»Zakaj?«

»Krogla bi se odbila od tebe pa zadela mene —!«

»Ne boj se! Ujel jo bom z roko.«

Ljudje so začudeni vzklikali.

»Pa je tudi res, effendi?« je strelec boječe dvomil. »Da boš kroglo ujel —? Družino imam, ženo, otroke —. Če me krogla ubije, kdo bo skrbel za nje —? Sam Allâh —!«

»Ne bo te ubila!«

»Res ne?«

»Res ne! Obljubim ti pri bradi prerokovi, da ne!«

»Poskusil bom, effendi.«

»Le kar brez skrbi streljaj!«

Vmes sem ostro opazoval Tomo. Čisto v ospredje se je preril, očesa ni odvrnil od mene.

Mož je pomeril, deset korakov je bil oddaljen od mene. Pa spet je povesil puško, zmajal z glavo in dejal:

»Nikoli še nisem meril na človeka —! Effendi, kaj, če te zadenem —? Saj mi ne boš zameril —?«

»Ne bom ti imel kaj zameriti. Saj me ne boš zadel.«

»In če bi te le —?«

»Ti ne smem ničesar očitati, ker sem ti sam naročil, da moraš streljati na mene.«

Dvignil sem desnico, spustil svinčenko v rokav, skrivaj seve, pokazal prazno roko in glasno povedal:

»S tole roko bom ujel tvojo kroglo. Štel bom. Ko bom prištel do tri, streljaj!«

Povesil sem spet roko in ujel kroglo iz rokava. Gladko se mi je posrečilo, čeprav je bilo nekaj sto uči uprtih v mene.

In nato sem štel.

»Ena — dve — tri —.«

Strel je počil.

Segel sem z roko po zraku, strelu naproti, kot bi hotel prijeti izstreljeno kroglo, in pokazal pripravljeno svinčenko.

»Tule je krogla! Poglejte si jo! Ali pa ti, Toma, jo vzemi! Poglej, če ni ravno tista, ki jo je vtaknil v cev!«

Toma je vzel kroglo, jo gledal — bila je za las podobna ponarejeni krogli, ki jo je malo prej imel v rokah — me gledal, strmeli v mene, kot da sem duh iz onega sveta, zijal in molčal. Lahko sem uganil, kake misli se podijo po možganih Mübârekovemu vohunu —.

Na drugo občinstvo je naš čudež manj deloval. Bili so samo radovedni, dvomili so do zadnjega trenutka, ko pa so na lastne oči videli, da je res, kar jim je pravil javni tožitelj, so bili pomirjeni in zadovoljni. Za nje naša neranljivost ni pomenila tisto kar za Tomo.

Krogla je spet šla iz roke v roko. In ko jo je dobil strelec nazaj, sem rekel glasno, da so lahko vsi slišali:

»Sedaj pa še enkrat nabij in ustrelj v desko!«

Ustrelil je. Krogla je seveda zvirtala luknjo.

Vsi so leteli vkup in strmeli v luknjo.

»Vidiš,« sem dejal, »tako luknjo bi imel sedajle v prsih, da nisem popolnoma varen pred krogliami!

Sedaj pa boš streljal še na moje tovariše!«

Med občinstvom je zavalovelo, vse je bilo do skrajnosti razburjeno. Ista krogla, ki sem jo ujel v roko, je zvirtala luknjo v desko —! To je bil najmočnejši dokaz za mojo neranljivost. Ljudje so si ogledovali mojo dlan, strmeli in molčali. Niso našli besed za svoje brezmejno čudenje. Sledu ni bilo o kaki rani na moji roki —!

»Allâh je z njim —!« so pravili.

»Šejtâna ima!« so trudili drugi.

»Kako mu more šejtân pomagati, če pa sûre je —! Allâh akbar — Allâh je velik!«

Spet ni nihče posebej pazil, kaj počenjam. Vzel sem tri ponarejene krogle iz žepa, jih dal strelcu in postavil Halefa, Očkota in Omarja k steni.

Morebiti se jim izpočetka stvar le ni zdela tako popolnoma varna. Ko pa so videli, da se meni ni nič zgodilo, se tudi sami niso več bali, mirno so »ponudili

svoje junaške prsi« strelcu za cilj. Da bi krogle tudi ujeli, tega jim seve nisem zaupal, premalo so bili vajeni takih sleparij. Skril sem pred vsakim strelom pravo svinčenko v rokav, segel po zraku, ko je strel počil, povesil roko, spustil svinčenko v dlan in jo pokazal ljudem. In po vsakem strelu sem dal svinčenko strelcu, da je z njo preluknjal desko.

In ko je bila končno čarovniška predstava pri kraju in ko so tudi tovariši dokazali, da so neranljivi, je vstal vihar navdušenja. Ljudje so vzklikali, kričali, se drenjali krog nas, nas ogledovali od vseh strani, nas otipavali in nas izpraševali. Vsak bi bil rad vedel, kako se naredi, da je človek neranljiv, ali nam tudi noži ne morejo do živega in udarci, ali nam tudi umreti ni treba itd.

Umaknili smo se njihovi radovednosti v sobo.

IV.

Pobožni šerif.

Skozi okno sem opazoval Tomo, Mübârekovega vohuna.

Iz nevernega Tomaža se je izpreobrnil v pravo-
vernega, močno vernega Tomaža, sredi goste gruče
je stal, živahno krilil z rokami in ves navdušen raz-
lagal ljudem svoje mnenje, posebno tistim, ki so vi-
deli naše strelne vaje le od daleč.

V polni meri sem dosegel svoj namen. Prepričan
sem bil, da bodeta Aladžija še tisti dan zvedela o
čudežu, ki se je zgodil na dvorišču strumiškega
konaka.

Točno pa sem moral zvedeti, kedaj bo od-
potoval.

Pokazal sem ga Halefu.

»Opazuj tistega Tomo! In ko bo odšel, pojdi ne-
opaženo za njim pa poglej, kam se bo obrnil!«

»Zakaj, gospod?«

»Skoraj prepričan sem, da so ga nastavili za vo-
huna. Opazoval bi nas naj.«

»A, razumem! Zato si ga tako bistro gledal, ko
si govoril z njim —. Koj sem si mislil, da mu ne
zaupaš.

Ampak — saj nam nič ne more! Takega gri-
žavega človeka se vendar ne boš bal!«

»Tisto seveda ne. Toda vedeti le moram, kaj
počenja. Naročeno mu je najbrž, naj javi Aladžijema,
kedaj bomo odpotovali.«

»Potem pa bi moral pred nami odpotovati —!«

»Seveda.«

»Pa je dejal, da odpotuje šele pojutrišnjem!«

»Zlagal se je. Poglej za njim, kam bo šel, pa se skrij kje zunaj na cesti v Radovič! Ko bo prišel mimo, mi nemudoma pridi javiti!«

»In če ne pride?«

»Pa čakaš še dve uri in se vrneš. Če ne bo odpotoval, sem se pač zmotil v njem.«

Halef je odšel na poizvedovanje, sam pa sem šel iskat brivca in trgovino z obleko.

Prvi del svojega načrta sem uresničil. Aladžija bi gotovo še tisti dan zvedela, da nam s krogli ne moreta do živega. Pred krogli smo bili varni. Pa prevariti sem ju mislil še z drugo zvijačo, ker bi mi prva morebiti le ne uspela popolnoma. Preobleči sem se mislil v skromnega, pobožnega meniha-derviša. Preoblečen sem hotel poizvedeti, kje tičita v zasedi, ju poiskati in kakorkoli zamotiti, spraviti tovariše mimo nevarnega mesta in mirno nadaljevati svojo pot.

Predvsem sem si dal pristriči lase in brado.

Brivnice so v Orientu priljubljeno zbirališče klepetavih radovednežev. Prav nič se nisem začudil, da je bila soba polna ljudi. Poznali so me, videli so čudež, koj so umoknili, ko sem vstopil, radovedno zijali v mene, opazovali vsako mojo kretnjo in gladno požirali vsako mojo besedo. Tudi brivec me je poznal.

Med striženjem se je eden radovednih lenuhov splazil za moj stol, počenil ter kradoma in hlastno pobiral lase, ki so padali izpod brivčevih škarij. Brivec ga je nekaj časa srdito pogledoval, nazadnje, ko pogledi le niso nič pomagali, pa ga je izdatno brcnil v stran in se zadril:

»Tat —! Pusti to! Kar odpade v moji hiši, je moja last! Ne kradi, lopov! Sicer te poženem!«

Tudi značilno —.

V prodajalni za obleko sem si kupil par dolgih nogavic, ki so mi segale daleč čez kolena, zelen šáš, kakor ga smejo nositi le šerifi, pravi potomci

prerokovi, kupil mimogrede še očala z modrimi stekli in se vrnil domov.

Dobro uro sem se mudil, Halef je bil že doma.

»No, kaj si poizvedel?«

»Gospod,« je pravil, »prav si slutil!«

»Je odšel?«

»Da.«

»Kedaj?«

»Komaj nekaj minut se je mudil na svojem domu.«

»Torej si je že prej vse pripravil za odhod.«

»Najbrž.«

»Je sam jezdil?«

»Štiri tovarne osle je gnal s seboj, privezal jih je drugega drugemu za rep. Sam pa je jezdil mulo na čelu karavane.«

»Je jezdil počasi?«

»Zelo se mu je mudilo.«

»Seveda! Važno novico je nesel Aladžijema!

No, škodovati nam ne more, kvečjemu koristiti. Sedaj pa poslušaj, Halef, kaj ti bom naročil!«

»Odjezdil boš za Aladžijema na poizvedovanje?«

»Da.«

»In mi naj jezdimo počasi za teboj?«

»Da. In skrbno pazite, da kje najdete kako sled o meni. Pustil vam bom vest in po njej se ravnajte.«

»In kedaj naj odpotujemo?«

»Opoldne.«

»In jezdil bom Riha?«

»Da. Sam bom jezdil tvojega konja. Osedlaj mi ga in odidi peš ven pred mesto na cesto v Radovič! Tam me počakaš. Pa svoje molitvene copate vzemi s seboj.«

»Čemu copate, gospod?

»Posodil mi jih boš, obul jih bom, moje škornje pa vzameš ti.«

»Jih naj oblečem, gospod?«

»Ne, mali! Izgínil bi v njih. Za menoj jih boš prinesel. Tudi vse drugo ti izročim, kar imam, tudi puške. Vzemi s seboj tudi posodo z izvarkom!«

Izročil sem mu vse, kar sem imel po žepih in za pasom, tudi orožje in denar. Le nekaj drobiža sem si pridržal in pa svoja dva samokresa sem si vtaknil za vse slučaje v hlačni žep.

Halef je odšel, sam pa sem se poslovil od Ibâreka in njegovega svaka.

Pa slovo ni bilo lahko. Posebno Ibârek mi je venomer stiskal roko in se mi zahvaljeval, da sem mu pripomogel do ukradene zlatnine. In slovesno mi je obljubil, da bo melniška sela pošteno premlatil, če ju najde še doma. Pa nisem verjel, da je imel dovolj poguma. Saj sem zvedel, kako je bilo s pohodom na Mübâreka in ubegle tatove —.

Končno sem smel zajahati. Dobra handžija sta se čudila, da ne jezdim vranca. Zakaj ne, tega jima seveda nisem povedal.

Počasi in kakor na sprehod sem jezdil po mestu in ven proti Radoviču.

Zunaj na samotni cesti me je čakal Halef — in poleg njega je stala Nebatja.

»Čula sem,« je pravila, »da nas res misliš zapustiti. Še enkrat sem se ti prišla zahvaliti —. Tukaj zunaj naju nihče ne vidi. Nikdar te ne bom pozabila in —.«

Stisnil sem ji roko in naglo odjezdil. Nisem mogel gledati njenih solznih oči.

Za cesto je rastla redka goščava. Obstal sem in počakal na Halefa.

Razjahal sem, stopila sva v grmovje. In tam sem se spremenil v pobožnega derviša.

Halef mi je moral previdno umiti lase in brado z izvarkom. Tudi sam sem še pomagal in počakal na učinek.

»Čemu pa si si dal umiti glavo in brado s tole vodo, gospod?«

»Kmalu boš videl zakaj.«

»Res misliš, da se bo barva las spremenila?«

»Upam. Kar čudil se boš.«

»Res radoveden sem.«

Izvlékel sem nogavice iz žepa.

»Čemu pa ti bodo tiste neskončno dolge nogavice, gospod? Jih misliš obleči —? Na škornje? Kako si čuden!«

»Le počasi! Sezul mi boš seveda škornje, oblekel bom nogavice in si nataknil tvoje copate.«

»Da te Aladžija ne bodeta spoznala —?«

»Seveda me ne bodeta.«

Sezul mi je škornje, nadel sem si nogavice in si nataknil Halefove molitvene copate. Nosil jih je s seboj na potovanje, da jih je imel pri roki, če je mislil obiskati mošejo. Kajti s črevlji se ne sme stopiti na »posvečeni kraj« mohamedanske molivnice.

Halef je bil majhen človek in tudi njegove copate so mi bile nekoliko majhne. Pa za silo je še šlo.

Ko me je obul, se je vzravnal in slučajno pogledal po moji glavi.

»O Allâh —! O čudo —! Lasje se ti belijo!«

Ves zavzet je sklepal roke.

»Res —? Že deluje izvarek?«

»Mestoma.«

»Razmaži izvarek na tista mesta, ki so še črna!«

Dal sem mu glavnik, namočil ga je v izvarek in enakomerno razdelil tekočino po laseh. Tudi brado mi je počesal. In ko sem se pogledal v zrcalu, sem videl, da se je res spremenil črnolasi Karâ ben Nemi v plavolasca. Nataknil sem si še tarbûš, Halef mi ga je ovil s šâšem in ga pustil za pol metra viseti po desni rami.

Vmes je zabrižen pravil:

»Gospod, ni prav, kar počenjam! Le pravi potomci preroka smejo nositi zelen turbân. Ti pa nisi pravi potomec preroka, niti v korân ne veruješ —! Onečastil sem znamenje pravega šerifa —! Kako

bom zagovarjal svoje počenjanje, ko bom stopil čez most smrti, ki je ozek ko noževa ostrina —?»

»Čisto lahko se boš zagovarjal!«

»Dvomim!«

»Ne boj se! Mohamedan bi se seveda pregrešil zoper svoje versko prepričanje in naziranje, če bi nosil znamenje pravega potomca prerokovega neupravičeno. Kristjanu pa se za take predpise mohamedanov ni treba zmeniti. Naša sveta knjiga nam ne predpisuje, kako se moramo oblačiti.«

»Vidim, da je vaša vera mnogo svobodnejša ko naša!

Pa vkljub temu sem se pregrešil —!» je dvomil.

»Zakaj?«

»Da si si sam ovil zeleni šâš krog turbâna, bi nič ne delo. Jaz pa sem veren sin preroka in zato bom pač pokoro delal za svoj greh —.«

»Nič se ne skrbi! Rad vzamem na svojo vest tisti tvoj greh!«

»In se boš mesto mene pekel v džehenni —?»

»Rad!«

»O gospod, tega pa ne dovolim, preveč rad te imam! Rajši se bom sam pekel v ognju džehenne. In mislim, da se mi ne bo prehudo godilo —.«

»Misliš, da več preneseš?«

»Tisto ne. Pa manjši sem. Morebiti najdem kje kako mesto v džehenni, kjer se bom lahko med plamene položil, pa me ne bodo tako hudo pekli.«

Hudomušno se je smejal.

Njegovi verski pomisleki niso bili tako hudo resni, kakor jih je povedal. Že davno se je navzel krščanskega mišljenja od mene, v srcu je bil kristjan.

Da bi pobožnega, učenega šerifa izpopolnil, sem si nataknil še očala in si ovil jezdno odejo krog ramen.

Spet je Halef sklepal roke in se čudil.

»Mâ šâ 'llâh —! Gospod, čisto drugačen si —!»

»Res —? Me bodeta Aladžija spoznala?«

»Kaj —? Še sam bi te ne spoznal, če bi takle prijezdil mimo mene —. Le na držanju bi te morebiti še spoznala.«

»Tudi držanje bom spremenil. Pa niti treba ni. Aladžija me še nikdar nista videla, Mübârek jima me je sicer popisal, pa ne verjamem, da je bil tisti popis zelo natančen. Da jezdim vranca, jima je morebiti pravil, pa da imam črno brado, škornje, dve puški in tri spremljevalce. In druga taka zunanja znamenja jima je naštel. Prepričan sem, da ju bom zamotil.«

»Pa Toma te pozna!«

»Ne bo ostal pri Aladžijih.«

»Mislim, da bo.«

»Ne verjamem. Aladžija me bodeta čakala v zasedi. Zaseda pa je mogoča le v gozdu ali vsaj v goščavi, na ozkem, stisnjenem svetu. Poznajo me, da sem previden. Sel pa potuje s štirimi težko obloženimi osli. Take živali so trmaste, nemirne, Aladžija jih ne bodeta pustila v zasedo, utegnile bi ju izdati. In Aladžija računata, da bodeta morala čakati na mene, Toma pa ne utegne čakati, tovore mora odati v Radoviču.

Sodim, da se bo kje spotoma sešel z njima na dogovorjenem kraju in jima sporočil, kaj je izvohal v Štrumici, pa jezdil dalje.«

»Bo menda res tako. Ampak — bojim se le za tebe!«

»Beži beži —!«

»Sam jezdiš k njima —.«

»Saj me ne poznata!«

»Kaj pa če bi se te le lotila —!«

»Čemu? Pobožnega derviša, ki mu nimata kaj vzeti —!«

»Pa bi opravil sam z njima, če bi le kaj začela?«

»Upam.«

»Pomisli, močna sta, prava orjaka —! In dva sta!

Morebiti bi le bilo bolje, da bi te spremljal —. Tvoj prijatelj in zaščitnik sem!«

»Ščutil boš Očkota in Omarja. Potrebujeta te! Tebi ju izročam v varstvo. Razumen, pogumen človek si! In tudi moje puške in mojega Riha moraš čuvati!«

Tako odlikovanje ga je koj potolažilo. Samozavestno se je vzravnal:

»Čisto prav si povedal, gospod! Kaj bi bila Očko in Omar brez mene —? Brez tvojega pogumnega Hadži Halef Omarja —? Nič, čisto nič! In tudi Riha moram čuvati! Njemu bom posvetil vso svojo dušo. Mnogo si mi izročil in zaupal, gospod!«

»Pa glej, da boš tudi vreden mojega zaupanja! Sedaj pa se morava ločiti. Si si vse dobro zapomnil, kar sem ti naročil?«

»Vse, gospod!«

»Da moraš skrbno paziti na znamenja, ki ti jih bom pustil na potu?«

»Da, gospod! Moj spomin je kakor levje žrelo. Kar njegovi zobje zgrabijo, to držijo.«

»Pa zbogom! Skrbno pazi na vse in glej, da se ne boš kje prenaglil in zagrešil kake neumnosti!«

»Gospod, ne žali moje duše s takimi opomini! Mož sem, junak, vem, kaj mi je storiti.«

Vrgel je lonec z izvarkom v grmovje, si djal moje dolge škornje čez ramo in odkorakal v mesto.

Sam pa sem odjezdil proti severozapadu, nevarnemu, morebiti usodnemu srečanju naproti.

Zaenkrat se mi ni bilo ničesar bati. Če bi me Aladžija poznala in zapazila, bi me napadla zahrbtno, poslala bi mi morebiti kroglo iz zasede. Toda kje bi naj slutila drznega Franka v skromnem, pobožnem redovniku —? Kvečjemu, da bi me sredi ceste ustavila, zgrabila in preiskala kakor vsakega drugega popotnega človeka. Pa tudi to ni bilo verjetno. Revnega meniha ni vredno napasti —.

In res sem bil popolnoma podoben šerifu, pravemu potomcu preroka, ki si je izvolil revni derviški stan. Tak derviš živi od milodarov, denarja pa nima. To sta vsekakor vedela tudi Aladžija.

Sicer pa sem imel v žepu svoja dva samokresa. In z njima sem se lahko ubranil pač več ko samo dvema Aladžijema.

Pokrajina med Strumico in Radovičem je lepa in rodovitna. Polja in travniki se menjavajo z gozdovi. Reka Strumica je blagoslov za ves okraj.

Počasi sem jezdil svojo pot. Žive duše nisem srečal, kraj je redko obljuden. Šele čez dobro uro mi je prišel naproti kmet. Bulgar je bil, po noši sem ga spoznal.

Obstal je in se mi spoštljivo priklonil. Tudi najbogatejši musliman počasti šerifa, pa najsi je še tako revno oblečen. Saj je šerif potomec preroka, ki mu je bilo dano, da je že v dnevih svojega življenja gledal v Allâhova nebesa.

Obstal sem pred njim, mu odzdravil in ga vprašal:

»Allâh naj blagoslovi tvojo pot! Odkod prihajaš, brat?«

»Moja pot se je začela v Radoviču.«

»In kam potuješ?«

»V Strumico, kamor bom srečno prispel, če mi ne odrečeš svojega blagoslova.«

»Moj blagoslov te bo spremljal. Si mnogo ljudi srečal spotoma?«

»Ne. Moja pot je bila samotna, zato sem se lahko nemoteno pečal v mislih z Allâhom.«

»Torej nikogar nisi videl?«

»Le sela Tomo iz Strumice sem srečal.«

»Ga poznaš?«

»Vsi ljudje ga poznajo v Radoviču. Pošto nam prinaša iz Strumice in druga naročila sprejema.«

»Si govoril z njim?«

»Le nekaj besed. Ustavil se je v selu ob cesti.«

»In tisto selo je še daleč?«

»Kmalu ga boš videl. Onstran mostu leži.«

»In v selu je gostilna?«

»Da. Ob cesti.«

»Si se tudi ti ustavil?«

»Ne. Nisem utegnil.«

»Ali veš, kje nočuje sel, če pride v Radovič?«

»Bi ga rad poiskal?«

»Mogoče.«

»Ne gre v han, kar si sam lahko misliš, ampak k sorodnikom, ki mu živijo v Radoviču.«

»Kako jim je ime?«

»Zaman bi ti povedal njihovo ime, ne našel bi jih sam, ker ti ulice ne morem točno popisati. Prosim te, da poprašaj rajši še v Radoviču za selom.«

»Hvala ti! Allâh s teboj!«

»In s teboj!«

Odšla sva vsak svojo pot.

Položaj mi je bil čisto jasen. V Radovič Aladžija gotovo nista šla, prenevarno je bilo za njiju. Čakala sta na Tomo v selu, najbrž v gostilni ob mostu. Sel jima je poročal, kaj vse je videl in slišal tisti dan v Strumici, in po njegovem poročilu sta si napravila svoj napadalni načrt. Da me ne bodeta napadla na odprtem svetu, o tem nisem prav nič dvomil. Odločila sta se za zasedo. Dvomil pa sem, da bi streljala na mene. Saj jima je Toma pravil, da mi krogle nič ne morejo. Verjetno je bilo, da se bodeta odločila za čakan ali pa za nož.

Ni še bilo poldne. Sodil sem, da ju bom našel še v gostilni. Saj sem povedal Tomi, da odpotujemo opoldne. Ni se jima mudilo, časa je bilo še dovolj, da si poiščeta primeren prostor za zasedo.

Sklenil sem, da ju poiščem v gostilni. Kar veselil sem se, da ju pošteno potegnem s »pobožnim derišem«.

Črez pol ure sem opazil ob cesti selo. Majhno je bilo, komaj nekaj hiš je štelo. Cesta se je pravo-

kotno obrnila na desno črez most. Koj za mostom je stala hiša. Videl sem s ceste na dvorišče in opazil dve kravi, nekaj ovc in tri konje. Dva sta bila osedlana — in bila sta šarca.

Polkrvna sta bila, zasodil sem, da je bila mati medžerdijska kobila. Konji te pasme so zelo vztrajni, skromni, močen vrat imajo, močne boke, pa so vkljub temu zelo nagli in dobri dirkači. Izkušen jezdec doseže z njimi lepe uspehe.

Ali sta bila šarca last Aladžijev —? Sta bila Aladžija v hiši —? Cesta je peljala trdo mimo hiše, videla bi me —.

Odločilni trenutek se je bližal. Bi me spoznala —?

Bal se ju nisem. Lahko bi mirno jezdil mimo gostilne, jo obšel in se vrnil nazaj na cesto, počakal tovariše in jih po istem ovinku peljal nazaj mimo Aladžijev. Lahko bi se tudi skril kje v bližini gostilne, sledil Aladžijema in poizvedel, kje nam mislita pripraviti zasedo, ter se zasedi s tovariši vred izognil.

Pa ne eno ne drugo ni bilo po mojem okusu. Najvarneje sem preprečil napad, če sem se jima pridružil. Mnogo manj je nevaren nasprotnik, ki ga vidiš, ko pa tisti, ki o njem ne veš, kje tiči in kaj namerava.

Ustavil bi se torej v gostilni. Pa kako, da bi ne zasumila prevare? K sreči sta mi moje namene sama olajšala.

Počasi sem jezdil črez most in se bližal hiši. Pred vrati je na lesenih stebrih slonel pristrešek in pod njem so stale mize in klopi, preprosto iz desk zbite. Dva gosta sta samevala na klopeh, se ozirala po cesti in me seveda koj opazila.

Ostro, nezaupno sta me gledala. V sebe zatopljen, kakor se spodobi za pobožnega meniha, sem se bližal gostilni in se delal, kot da mislim jezditi mimo.

Vstala sta in stopila na rob ceste.

»Stoj!« mi je zaklical eden in dvignil roko. »Boš pil čašo rakije?«

Prepričan sem bil, da sta Aladžija.

Na prvi pogled se je videlo, da sta brata. Zelo podobna sta si bila, oba sta bila visoko zrastle in mišičasta. Vsak izmed njiju je bil brez dvoma močnejši ko jaz. Zagorela obraza in dolgi, navihani brki so jima dajali zelo bojevito podobo. Puški sta sloneli ob mizi, za pasom so jima tičale pištole in noži in ob strani je vsakemu visel čakan.

Obstal sem, si popravil očala, ju pogledal, kakor približno učitelj pogleda porednega šolarja, in dejal očitajoče:

»Kdo pa sta, da motita vnuka prerokovega v pobožnem premišljevanju?«

»Tudi midva sva pobožna sinova prerokova, prav kakor ti. Zato bi te rada počastila, pa sva ti ponudila prijetno okrepčilo.«

»Rakija da bi bila prijetno okrepčilo —? Ali ne poznaš besed korâna, ki prepoveduje rakijo?«

»Ničesar ne vem o tistih besedah.«

»Pa pojdi k razlagalcu korâna in se daj poučiti!«

»Ne utegnem. Pa saj gotovo tudi ti znaš razlagati korân. Pouči naju!«

»Če tako želiš, pa bom storil. Kajti prerok pravi: ‚Kdor reši dušo iz džehenne, pride po smrti nemudoma v tretja nebesa, kdor pa reši dve duši, pride v peta nebesa.‘«

»Pa si ti zasluži peta nebesa! Pomagava ti!

Le kar razjahaj, pobožni mož, in naju izpreobrni, da bova svetnika, kakor si ti!«

In že sta bila pri meni. Eden me je prijel za stremen, drugi pa me je zgrabil za roko in potegnil iz sedla. Na odgovor nista čakala.

Dostojanstveno sem šepal k mizi in sedel. Priesedla sta in se smejala.

»Šepaš? Si si nogo izvinil?«

»Ne. Moj kismet je tak,« sem dejal vdano.

»Si že prišepal na svet?«

»Da.«

»Allâh ti hoče dobro! Kajti kogar Allâh ljubi, tega tepe, kajne?

Ali boš nama ubogima grešnikoma povedal svoje ime?«

»Poglejta v zapisnike prerokovih potomcev, na razpolago so vama v vsakem mestu, pa bodeta našla tudi moje ime.«

»Rada ti verjameva, da je v tistih zapisnikih tudi tvoje ime. Pa trenutno zapisnikov nimava, tvoje ime pa bi le rada zvedela. Nama ga boš moral milostno že sam povedati.«

»No, zvedita za moje ime. Šerif sem hadži Šahaḅ ed-din Abd el-Kâder ben hadži Gazali el-Farabi ibn Jabit Merwân Abu 'l-Ahmed Abu Bašar Hatid eš-Šonahar.«

Tiščala sta si ušela in se krohotala. Prav nič jima ni imponiralo, da sem šerif, pravi potomec velikega preroka, da imam dolgo ime in celo vrsto slavnih prednikov. Da sta pravoslavna ali pa katoličana, bi bila njuna prešernost razumljiva, po njuni obleki pa sem sodil, da sta muslimana. Najbrž se nista mnogo zmenila za preroka in za njegove predpise.

Nadaljevala sta zasliševanje.

»Odkod pa prihajaš, človek z dolgim imenom, ki si ga nihče ne more zapomniti?«

Karajoče sem ga pogledal iznad očal.

»Ki si ga nihče ne more zapomniti —? Ti nisem pravkar povedal svojega imena?«

»Vsekakor.«

»Torej sem si ga zapomnil in ga tudi vem, sicer bi ti ga ne mogel povedati.«

Spet sta se zakrohotala.

»Ja res —! Pa saj bi bila tudi velika nesreča, če bi si niti lastnega imena ne zapomnil! Toda ti si pač menda edini človek, ki si ga je zapomnil!«

»Moje ime ne bo nikdar pozabljeno. Zapisano je v knjigi življenja.«

»Hm, da —! Šerif si in od vas nihče ne pride v džehenno.

Ampak zmenili smo se, da naju boš izpreobrnil in napravil za svetnika ter nama razložil, da je rakija v korânu prepovedana —.«

»Prepovedana je. In sicer zelo strogo prepovedana.«

»V korânu?«

»Prav gotovo in zares.«

»Povej, šerif, ali so ljudje že kuhali rakijo tistikrat, ko je živel prerok in dobival svoja razodetja naravnost iz nebes?«

»Ne, tistikrat še ni bilo rakije, hvala Allâhu. O tem ni nič zapisano v nobeni svetovni zgodovini in tudi ne v naravoslovju.«

»Torej pa je prerok tudi ni mogel prepovedati!«

»Pač! Tiste besede se namreč glasijo: ‚Vse, kar upijani, je prepovedano!‘ Rakija pa upijani, torej je tudi prepovedana.«

»Rakija pa naju vsaj ne upijani!«

»No, torej vama tudi ni prepovedana.«

»Tudi vino nama ne škodi.«

»Pa ga pijta v skromnih merah in s pobožno hvalenostjo do Allâha!«

»Lepo! Tako razlago pa rad slišim! Nisi slab razlagalec korâna! Ali tudi tebe rakija ne upijani?«

»Ne, če jo zmerno uživam.«

»In kaj je zmerno pri tebi?«

»Naprstnik rakije, pomešane s takole steklenico vode.«

Pokazal sem na trebušasto steklenico, polno žganja, ki je stala na mizi.

»Da, potem seveda ne boš pijan! Po vodo pojdem, primešal ti bom naprstnik rakije, pa lahko piješ z nama.«

Vstal je in prinesel lonec vode in čašo. Nalil je žganja, pa za najmanj deset »naprstnikov«, dolil vode in ponudil:

»Takole —! Rakija je pomešana z vodo, brez skrbi lahko piješ, ne boš se pregrešil zoper postavo prerokovo. Allâh naj ti blagoslovi življenje!«

Dvignil je trebušasto steklenico, pil v dolgih požirkih in dal bratu, ki je tudi izdatno potegnil. Sam sem le skromno pokusil.

»Torej, odkod prihajaš?« je spet vprašal tisti, ki je imel glavno besedo. Njegov brat je bil molčeč človek, nasmejal se je, če je kazalo, govoril pa ni, le bistro me je opazoval.

»Pravzaprav prihajam iz Avlet hisarja.«

»In kam potuješ?«

»V Skoplje.«

»Kaj boš tam?«

»Poučeval bom vernike v postavah korâna.«

»V Skoplju —? Tam pač ne boš doživel mnogo veselja s svojim poučevanjem!«

Boječe in začuden sem vprašal:

»Zakaj pa ne?«

»Ali ne veš, da se tam ljudje smejiijo pobožnosti?«

»Čul sem. Pa prav zato jih bom poučil.«

»Jetiko si boš nakopal s svojim pridigovanjem, izpreobrnil pa ne boš nikogar!«

»Kakor bo, tako pa bo. Zapisano je v knjigi življenja.«

»Zdi se, da tisto knjigo življenja dobro poznaš —!«

»Allâh jo pozna in le on sam jo bere. Upam, da so tudi nekateri Skopljani zapisani v njej.«

»Zelo dvomim.«

»Zakaj?«

»Mnogo Škipetarjev živi v Skoplju. In Škipetarji niso ravno pobožni ljudje.«

»Tudi sam sem že čul tako.«

»Da Škipetarji niso pobožni ljudje?«

»Da.«

»Tako tako —! Poznaš kakega Škipetarja?«

»Tisto ne. Pa čul sem, da so tatovi, roparji in morilci. Še džehenna je predobra za nje.«

»So pa res pravi šejtâni! Videl še nisi nobenega, praviš?«

»Ni se mi še pripetila taka nesreča, da bi bil videl katerega tistih grešnikov.«

Žalostno sem vzdihnil in neumno gledal.

Režala sta se, se suvala z nogami pod mizo in se očitvidno zelo dobro zabavala na račun moje abotnosti.

»Pa se jih ne bojiš?«

»Čemu —? Kaj pa mi morejo? Nič druga ko to, kar je zapisano v knjigi življenja.«

»Ampak po deželi Škipetarjev potuješ! Kaj pa, če bi te le napadel kak tak grešen Škipetar?«

»Škoda za trud!«

»Zakaj?«

»Kaj pa bo imel od napada? Tole je vse moje premoženje!«

Vrgel sem šest piastrov po mizi. Res je bilo vse »premoženje«, kar sem ga imel pri sebi. Drugo sem pustil Halefu.

»Hm —! Seveda bi se te ne izplačalo napasti —. Ampak povej, kako pa potuješ? Za potovanje je vendar treba denarja!«

»Denarja —? Čemu?«

»No, za hrano, za prenočišče.«

»Za to ne rabim denarja. Ali ni prerok zapovedal gostoljubnosti?«

»A tako —! Beračiš?«

Naredil sem se skromno užaljenega.

»Beračim —? Bi rad šerifa užalil? Jesti in prenočišče dobim pač povsod.«

»Kje pa si spal pretečeno noč?«

Imel me je tam, kjer me je hotel imeti —. Rado-
veden je bil, ali sem bil v Strumici.

»V Strumici.«

»V Strumici —? Zanimivo!«

Spogledala sta se. Njuna pogleda bi naj bila
tajna, pa slabô sta znala skrivati.

»Zakaj zanimivo? Sta iz Strumice?«

»Tisto ne. Pa čula sva, da je pretečeno noč v
Strumici gorelo. In še velik da je bil požar.«

»Velik? Pač ne!«

»Pol mesta baje je pogorelo.«

»Nekdo vaju je grdo nalagal. Gorelo je, tisto je
res, pa požar je bil le neznamen in v mestu nití go-
relo ni.«

»Kje pa?«

»Na hribu.«

»Tam vendar ni nobene hiše —!«

»Koča je stala na hribu pri razvalinah.«

»Najbrž Mübârekova koča?«

»Da, tista.«

»So zvedeli, kdo je zažgal?«

»Mübârek sam.«

»On —? Ne verjamem!«

»Zakaj ne?«

»Tak pobožen človek — pa bi naj bil požigalec?«

»O prav nič ni bil pobožen človek. Le delal se
je pobožnega.«

»Torej je le res, kar sva slišala.«

»Sta čula o njem?«

»Seveda! Velik lopov in zločinec da je, so
pravili.«

»Topot vaju niso nalagali.«

»Pa veš, da je res bil tak?«

»Da.«

»Ga poznaš?«

»Ne. Pa poleg sem bil, ko so ga prijeli. Bil sem
tudi na hribu, pri požaru in povesod.«

Ponujal sem se jima. In kako rada sta mi šla na limanice!

»Povsod si bil poleg? Si morebiti videl tudi štiri tujce, ki so prišli tisti dan v Strumico?«

»Videl sem jih. Celò prenočeval sem z njimi v istem hanu.«

»Res —? Si govoril z njimi?«

»Da.«

»Bi jih spoznal, če bi sedajle prijezdili mimo?«

»Seveda.«

»To je dobro, to je zelo dobro!« si je mel roke in pokimaval bratu.

»Zakaj? Jih poznata?«

»Ne. Pa pričakujeva jih. Govoriti morava z njimi, pa jih ne pozna. Utegnili bi jezdití mimo. Pa nama boš ti pomagal in naju opozoril, ko pridejo?«

»Seveda seveda! Le da ne utegnem dolgo čakati.«

»Kam pa se ti mudi?«

»Pojutrišnjem bi bil rad v Skoplju.«

»Ne boš dolgo čakal. Kvečjemu tri ure.«

»Tri ure pa res ne utegnem čakati.«

»Plačava te.«

»Plačala bi —? Hm —! Potem seveda je stvar druga. Koliko pa bi dala?«

»Pet piastrov dobiš, če počakaš, da pridejo.«

»In če ne pridejo?«

»Bodo prišli!«

»Kaj pa, če pridejo tako pozno, da ne morem dalje? Po temi se mi ne ljubi potovati.«

»Pa ti plačava še prenočišče in večerjo.«

»Dobro! Ostanem. Pa tistih pet piastrov mi morata vnaprej izplačati!«

»Šerif, mar misliš, da nimava denarja —?«

»Ne. Mislim le, da ga jaz nimam. Zato bi ga rad dobil.«

»No, tisto malenkost ti lahko vnaprej plačava. Tule!«

Vrgel je deset piastrov po mizi.

Naredil sem se začudenega nad tako veliko vsoto. Zaničljivo je dejal:

»Le vzemi! Bogata sva.«

Denarja sta res imela mnogo. Mošnja je bila velika in zlatniki so žvenketali v njej. Seveda sam nakraden in naropan denar —.

Izpraševala sta me še o »Franku« in o njegovih tovariših. Popisal sem jima samega sebe in tovariše, koliko je bilo mogoče napačno.

»Si bil še davi v' hanu?« me je vprašal. Slutil sem, kaj bi rad vedel.

»Da.«

»Slišala sva neverjetne reči. Streljali so na tistega Franka, pa mu nobena krogla ni škodovala. Je res?«

»Sam sem bil poleg pri tistem streljanju in na lastne oči sem videl, da je Frank ujel kroglo z roko.«

»Pripoveduj! Človek bi ne verjel —!«

Pripovedoval sem o naših strelnih vajah.

»Si tudi slišal,« je vprašal, »kedaj mislijo tujci odpotovati?«

»Pravili so, da bodo odšli opoldne.«

»Tako sva zvedela tudi midva. Pa misliva, da ne bodo prišli.«

»Zakaj ne?«

»Ker se bojijo Škipetarjev.«

»Ne verjamem, da bi se. Saj se jih še sam ne bojim! In štirje so! Da sta videla, kako orožje imajo!«

»Čul sem, da ima Frank izvrstne puške. Pa pravili so mu baje, da ga mislijo Škipetarji napasti.«

»O Škipetarjih ne vem nič. Pač pa sem čul o dveh roparjih, ki bi jih naj napadla.«

»Torej je le res —! Si še kaj več čul o tistih roparjih?«

»Stari Mübârek da ju je najel.«

»Odkod pa so to zvedeli?«

»Nekdo je čul, ko so se pogovarjali.«

»Šejtân —! Kaka neprevidnost —! So zvedeli tudi za imeni roparjev?«

»Ne. Mislim, da jih vobče nihče ne pozna.«

»In kaj pravijo tisti štirje tujci?«

»Smejijo se.«

Vzrojil je.

»Allâh wallâh —! Smejijo se —! Smejijo se tistima, ki jih mislita napasti —?«

»Komu pa?«

»Če sta tista dva prava Škipetarja, jih bo smeh kmalu minil!«

»Ne verjamem.«

»Kaj? Ne verjameš —? Mar misliš, da so Škipetarji otroci?«

»Naj so še taki orjaki, tistim štirim nič ne morejo.«

»Oho —!«

»Neranljivi so.«

»Neranljivi —! Prokleto —! Nikdar nisem tega verjel —! Mislil sem, da je prazna bajka —. Neranljiv —!

Si pa res tudi čisto natančno videl, da jim krogle niso mogle do živega?«

»Čisto natančno! Saj pravim, da sem poleg stal.«

»In krogle niso zadele? In Frank jih je ujel —?«

»Z roko. In ko so spet streljali z isto kroglo v desko, jo je preluknjala.«

»Neverjetno —!«

»Nad pet sto ljudi je gledalo streljanje.«

»Krogle niso bile prave —!«

»Frank nam je pokazal krogle, preden jih je strelec djal v cev.«

»Si jo tudi ti imel v roki?«

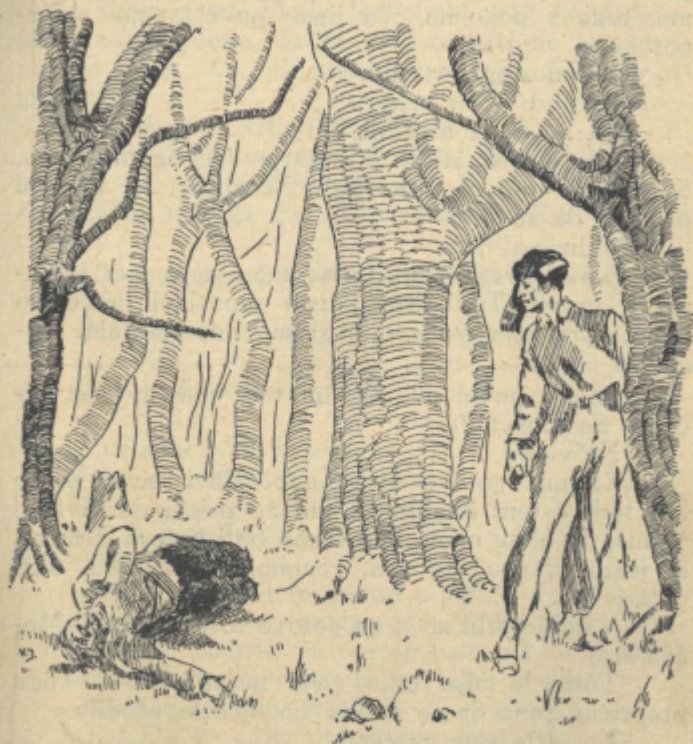
»Tudi.«

»Potem — seveda —. Da bi se človek naredil neranljivega —! Dnevno bi pojedel cel korân!«

Zamišljen je gledal po cesti.

»Korân, cel ali pa samo nekaj listov, to še menda ne bo zadostovalo. Gre gotovo še tudi za kakе druge skrivnosti.«

»Najbrž. Mnogo mnogo bi dal, da bi zvedel za tisto skrivnost —.«

Vrgel sem ga v več metrov oddaljeno drevo. K str. 153.

»Ne bodo ti je izdali!«

»Hm —! Morebiti pa le!«

»Ne verjamem.«

»Pa le poznam dva človeka, ki bi utegnila zvedeti za tisto skrivnost.«

»Koga misliš?«

»Roparja, ki čakata na nje.«

»O, tista pač ne!«

»Tega ne razumeš, čeprav si šerif! Recimo, da jih Škipetarja žive ujameta. Pa pustita življenje enemu, toda s pogojem, da jima pove svojo skrivnost —.«

Hladno sem povedal:

»Pozabil si na nekaj!«

»Na kaj?« je hlastnil.

»Da se tisti štirje Škipetarjev vobče ne bojijo. Se jim jih tudi ni treba bati. Neranljivi so. Sam si priznal, da so!«

Pokimaval je.

»Seveda verjamem. In ne samo zato, ker si nama ti pravil. Tudi drugi, čisto zanesljivi ljudje, so nama pripovedovali o tistem neverjetnem dogodku —.

Ampak povej mi, ali jim tudi nož in pest ničesar ne moreta?«

»Ne vem.«

»Za nož gotovo niso neobčutljivi, sicer bi se bili tudi s tem hvalili. Bi jim že prišla do živega! Meniš, da bi se nama bilo treba bati tistega Franka, ki jezdi vranca, da sva, recimo, midva tista Škipetarja?«

»V rokoborbi se ti ga gotovo ni treba bati. Močen si.«

»Torej le niso tako čisto neranljivi —. Toda prepričan sem, da se jim ne bo ničesar zgodilo.«

»Ne —?« sem zategnil.

»Ker jim bova pomagala.«

»Res —?«

»Dvomiš? Prijezdila sva jim iz Radoviča naproti, iznenadila jih bova. Njihova prijatelja sva. Pri naju bodo stanovali. Gorje tistemu, ki bi se jih lotil!«

»Hm —! Lepo! Pa roparja jih utegneta napasti, še preden pridejo do vaju!«

»Ne. Ni primernega kraja odtod do Strumice.«

»Se razumeš na take reči?« sem se delal zelo neumnega.

»Razujem se. Vojak sem bil. Više gori proti Radoviču je primeren kraj za napad, tam, kjer pelje cesta skozi gozd. Skale ležijo ob cesti in goščava je tako zaraščena, da ni mogoče uiti ne na desno ne na levo. Če jih roparji tam napadejo, so izgubljeni.«

Zamišljen je zrl pred sebe.

Že med pogovorom se mi je zdelo, da čujem otroški jok. Iz hiše je prihajal. Ko sta Škipetarja umolknila, sem ga čul čisto razločno. Res je jokal otrok.

Ali sta morebiti Škipetarja otroku kaj storila —?

»Kdo pa stoka v hiši?« sem vprašal.

»Ne vem.«

»Kje je handžija?«

»V hiši.«

»Pogledal bom, kaj je.«

Vstal sem in stopil k vratom.

Koj sta vstala tudi Aladžija.

»Stoj! Kam?«

»K handžiji.«

»Tamle skozi okno govori z njim!«

Nisem smel na samem govoriti s handžijo —! Gotovo ju je poznal, pa sta se bala, da bi ju izdal.

Odšepal sem k oknu in pogledal v sobo.

»Handžija!« sem zaklical.

»Tukaj!« je odgovoril moški glas.

»Kdo stoka?«

»Mojo hčerko boli zob.«

»Koliko je stara?«

»Dvanajst let.«

»Si bil pri zdravniku?«

»Nimam denarja.«

»Ji bom pa jaz pomagal. Koj pridem.«

Šel sem k vratom. Aladžija sta stopila za menoj. Soba je bila še za balkanske podeželske razmere silno revna. Dekletce je čepelo v kotu, handžija pa je sedel na nizkem stolcu in si podpiral glavo z rokami. Še pogledal nas ni.

»Kje je tvoja žena?«

»Umrta je,« je odgovoril mrko.

»Pomilujem te. Imaš še več otrok?«

»Še tri. Spodaj pri reki so.«

»Kaka neprevidnost! Otrok se ne pušča brez nadzorstva pri vodi!«

Dvignil je glavo in me gledal. Menda se je čudil, da govori tuj človek tako sočutno z njim.

»Zakaj pa ne greš po nje?«

»Ne smem iz hiše.«

»Kdo ti brani?«

Temno je pogledal po Aladžijih. Opazil sem, da mu je eden zagrozil s prstom.

Naredil sem se, kot da ničesar nisem videl, stopil k otroku in ga peljal k oknu.

»Pojdi sem! Odvzel ti bom bolečine! Odpri usta pa mi pokaži bolni zob!«

Dekletce je ubogalo.

Zob je bil videti zdrav. Ali so bile bolečine le živčne? Kako bi pomagal —?

Pri otroku mnogo zaleže prijazna beseda, tudi s sugestijo se da včasi mnogo doseči. Tudi toplota dobro de pri trganju v zobeh. Poskusil sem.

»Zapri usta pa mi le s kimanjem odgovarjaj!«

Pokorno je zaprla usta.

»Povej, te še boli?«

Pokimala je in me verno gledala.

»Pazi! Položil ti bom roko na lice in bolečina bo prenehala.«

Privil sem njeno glavico k sebi in ji djal roko na lice, jo rahlo božal in grel.

Črez nekaj časa sem vprašal:

»Je bolečina minila?«

Pokimala je.

»Popolnoma minila?«

»Da, popolnoma!« je odgovorila. Obraz se ji je razjasnil in oči so se ji hvaležno smehljale.

»Ne govori in dihaj nekaj časa skozi nos pa se bolečina ne bo več povrnila.«

Oditi sem mislil. Mož pa je stopil za menoj in me prijel za roko.

»Effendi, že od sinoči je neprestano jokala, kar poslušati je nismo mogli več in zato so tudi otroci odšli. Čudež si storil!«

»Nikak čudež ni bil, le čisto preprosto sredstvo. In pomagalo bo, če bo hčerka za danes ostala v sobi. Le na mrzli zrak naj ne hodi.

Šel bom po tvoje otroke k vodi.«

Zavzel se je.

»Ti, effendi, ti —?«

»Seveda. Saj ti ne smeš oditi.«

Aladžija sta ga grdo gledala. Sklonil se je, kot bi mislil nekaj pobrati, stopil bliže k meni in mi šepnil:

»Pazi! Aladžija sta!«

Koj je zavpil Škipetar nad njim:

»Kaj je bilo? Kaj si rekel?«

»Jaz —? Ničesar!« je rekel mož nedolžno.

»Čul sem, da si nekaj rekel!«

»Zmotil si se!«

»Pes —! Ne laži! Pobjem te na tla!«

Dvignil je pest. Pograbil sem ga za roko.

»Prijatelj, kaj počenjaš? Ali ne veš, kaj govori prerok? Da se ne smemo vdajati jezi —!«

»Mar je meni tvoj prerok!«

»Ne razumiem te. Obnašaš se ko divjak, pa praviš, da si prijatelj onih tujcev, ki vendar črvičku v prahu nič hudega ne želijo!«

Povesil je roko, srdito pogledal po handžiji in odgovoril:

»Prav si dejal, šerif! Pa resnico ljubim in sovražim laž, zato me je dedec tako ujezil.

Pojdimo spet ven pred hišo!«

Aladžija sta me smatrala za svojega ujetnika, o tem nisem prav nič dvomil. Nazaj v Strumico me nista smela pustiti, naprej po cesti pa tudi ne. Bala sta se, da ju izdam, četudi bi ju ne poznal in ne nameraval izdajstva. Nista me smela izpustiti iz oči.

Vkljub temu sem se obnašal, kot bi bilo samo po sebi umljivo, da smem storiti, kar hočem. Odšepal sem k vodi.

Tam so sedeli otroci in se igrali. Dal sem jim deset piastrov, jim povedal, da je sestrici že bolje, in naročil, naj se vrnejo domov. Kriče in vriskajoč so zlezli na breg in hiteli domov.

Prisedel sem spet k Aladžijema. Pričakovaje sta me gledala. Najbrž sta se domenila, da bo treba oditi.

V gostilni ob cesti nista bila več varna. Utegnil bi kdo priti, ki ju je poznal, pa bi me posvaril. Saj se je celò handžija drznil ziniti svarečo besedo —. Tudi poldne je že minilo, vsak hip je utegnil priti po cesti Frank s svojimi tovariši.

Res je začel tisti, ki je imel glavno besedo:

»Dejal sem ti že, da hočeva pomagati tistim tujcem. Povej, si njihov prijatelj ali sovražnik?«

»Čemu bi jih naj sovražil? Saj mi niso nič storili.«

»To me veseli. Pomagal nama boš, da jih rešiva. Pa tudi ti boš bolj varen, če ostaneš pri naju.«

»Rad vama bom pomagal, če morem. Ne razumem pa, kaka nevarnost bi naj meni pretila. Mene se pač ni vredno lotiti.

Povejta, kaj naj storim!«

»No, saj veš, da mislita roparja tujce napasti?«

»Da, čul sem tako.«

»Napad je mogoč le na enem mestu. Tisto mesto dobro pozna. Moj brat tule meni, da bi bilo

dobro, če bi se tam blizu kje skrili in tujcem prihiteli na pomoč, ko bi jih Škipetarja napadla. Tudi sam sodim, da je tako najbolje. Pojdeš z nama?»

»Hm —! Pravzaprav zadeva mene nič ne briga!«

»O pač! Škipetarja bi tudi tebe napadla! Sicer pa bi ti rada pokazala takle pristen in pravi škipetarski udar. Boš vsaj imel kaj pripovedovati v Skoplju!«

»Res sem radoveden. Z vama pojdem!«

»Pa pojdimol!«

»Si plačal rakijo?«

»Ni treba. Handžija nama jo je dal zastonj.«

Moral jo je dati zastonj, je mislil reči —.

Stopil sem k oknu in položil nekaj piastrov na podoknico.

Smejala sta se mi. Eden je šel po konje, drugi je ostal pri meni. Ujetnik sem bil —.

Ko smo bili na cesti, sem se ozrl.

Na vratih je stal handžija in gledal za nami. Svareče je dvignil roko.

Nisem mislil, da ga bom še kedaj spet videl.

V.

V zasedi.

Cesta se je vila nekaj časa po polju in med travniki, krenila v močvirnat svet med vrbovje in nazadnje v zaraščen gozd.

Tiho smo jezdili. Škipetarja sta srepo zrla v gozd, sam pa sem bil »zatopljen v premišljevanje korâna«.

Vsekakor sta čedna bratca sodila, da sem zelo neumen. Natvezla sta mi, da hočeta rešiti Franka in njegove tovariše, pa načela stvar tako nespretno, da je moral vsak nekoliko razsoden človek zasumiti prevaro.

Pravila sta, da sta roparja skrita v gozdu in da se bomo tudi mi skrili ter v trenutku napada priskočili tujcem na pomoč. Kaka neumnost! Škipetarja sta omenila, da sta bila vojaka. Kot nekdanja vojaka bi morala pač vedeti, da je treba v takem slučaju sovražnika najprej zalezovati in poizvedeti za njegov položaj, potem šele ukreniti, kar je treba za brambo.

V gozdu je krenila cesta v ostrem ovinku po klancu navzdol. Na levi je svet padal v globoko dolino, na desni se je dvigala strmina. Velike skale so ležale na robu ceste in po gozdu. Kraj je bil kakor ustvarjen za zasedo.

In res sta se ustavila Škipetarja.

»Tule je tisto mesto!« je dejal eden. »Tukaj se moramo skriti. Poiščimo si primeren prostor gori v strmini!«

Tiho je govoril. Mislil bi naj, da sta roparja res skrita kje v bližini —.

Prepričal sem se tistikrat, da moj obraz že po naravi ni posebno duhovit. Kajti, da bi se naredil čisto neumnega, tega pa res ne znam. In prav neumen je moral biti moj obraz, čisto bedast, sicer bi si mi ne upala natvezovati takih abotnosti. Škipetarja sta nas morala vendar videti, če sta res čakala kje v gozdu —.

Zlezli smo v hrib. Gozd se je zredčil, jezdili smo še kakih sto korakov, pa razjahali in privezali konje.

Sitna reč —! Nameraval sem se jima v ugodnem trenutku izmuzniti in se vrniti k tovarišem. Za vsako ceno sem moral svojega konja spraviti globlje v gozd.

Poiskal sem gumb, odpel konju podprsní jermen in se delal, kot da ga mislim rahleje zapeti, pa sem mu neopaženo djal koničasti gumb pod sedlo na golo kožo in jermen še močnejše nategnil ko običajno. Učinek moje zvijače se je moral kmalu pokazati.

Aladžija sta medtem poiskala primeren prostor za zasedo. Videlo se je med drevjem po cesti nazaj, sama pa sta bila skrita za skalami. Odložila sta puške in si odpela tudi čakane. Uganil sem, kaj nameravata. Prepričana sta bila, da mi s krogliami ne moreta do živega, pa sta me mislila napasti s čakani. V metanju čakana so Škipetarji zelo spretni. Pa nisem se bal tega orožja. Čakan je podoben indijanskemu tomahawku in v metanju tomahawka je bil moj učitelj neprekosljivi Winnetou.

Prisedel sem, tiho smo se pogovarjali. Čisto tako sta govorila in se obnašala, kot da res hočeta pomagati svojim prijateljem tujcem. Kaj bom rekel in storil, ko se bo pokazalo, da sta pravzaprav sama tista roparja, to jima je bilo seveda vseeno. Lahko sem v Skoplju pripovedoval o »škipetarskem udaru« pa se dal radi svoje neumnosti in lahkovernosti za norca imeti, če sem hotel.

Gumb je medtem že deloval. Halefov konj je bil nemiren, prhal je in brcal.

Aladžija sta se jezna ozirala po njem.

»Kaj pa je tvoji mrhi?«

»O nič,« sem dejal nedolžno.

»Nič —? Nemiren je, izdal naju bo!«

»Zakaj?«

»No, Škipetarja ga bodeta čula. Saj divja in skače ko obseden! Vse nam bo pokvaril!«

Mislil je seveda reči, tujci ga bodo čuli —.

»Lahko da bo še huje divjal,« sem povedal ravnodušno.

»Še huje —? Zakaj?«

»Ne trpi tujih konj blizu sebe. Ne morem mu te muhe odvaditi. Vedno ga moram privezati v stran od drugih konj.«

»Pa ga priveži globlje v gozdu!«

Vstal sem.

»Stoj!« me je prijel. »Pusti odejo in nož tukaj! In tudi šâš odloži!«

Hm —! Bala sta se, da jima kje ne popiham!

»Čemu?«

»Utegnil bi nama uiti,« je odkrito priznal. »Odloži turbân!«

Lepa reč —! Videla bi, da nimam glave gladko obrite, kakor je predpisano za vsakega pravovernega muslimana in posebej še za takega pobožnega šerifa —.

»Kaj ti na misel prihaja!« sem se naredil užaljenega. »Ali sme šerif razgaliti dostojanstvo svoje glave? Poznam naše predpise in natančno vem, kaj smem in kaj ne. Nikdar ne bom onečastil svoje glave in dovolil, da bi mi vetrovi odnesli dušo.«

»Pa pusti vsaj nož in odejo! Pojdi sedaj!«

Odvezal sem konja in ga peljal više v gozd. Tam sem ga za silo privezal pa skokoma in v najhujši naglici zdirjal čez drn in strn po strmini. Za

ovinkom sem se spustil na cesto. Tam me nista videla, iztrgal sem list iz dnevnika in napisal:

»Jezdite posamič drug za drugim! Očko in Omar počasi, Halef pa v najhujšem diru! Dva tisoč korakov onstran soteske počakajte!«

Z žepnim nožičem sem pritrdil list na deblo trdo ob cesti. Morali so ga videti. Seveda je utegnil tudi kdo drug priti mimo. Ni bilo pomoči, morebiti pa je le pustil list pri miru. Sicer pa so morali tovariši vsak trenutek prijezditi.

Dve minuti sem se zamudil s pisanjem in spet sem hitel in hlatal po gozdu v strmino nazaj h konju. Vzel sem mu gumb izpod sedla in konja trdno privezal.

Nisem še bil gotov, pa me je že prišel iskat Aladži.

»Kje tičiš tako dolgo?« me je nahrul.

»Tule pri konju,« sem povedal duhovito in ga neumno gledal.

»Vidim. Pa se moraš tako dolgo muditi?«

Njegov glas mi ni ugajal. Rezko sem odgovoril:

»Bom mar tebe vprašal, koliko časa se smem muditi? Sam svoj gospod sem.«

»Odslej ne več! Najin si in storil boš, kar ti vlevava!«

»Tako —? Si mi zapovedal, kako dolgo smem ostati pri konju?«

»Ne kvasi neumnosti, osel! Poberi se pa pojdi z menoj!«

»Če se mi zljubi!«

Njegovo zapovedovalno obnašanje mi je predsedalo. Morebiti se moj odgovor ni čisto ujema z vlogo pobožnega šerifa, pa da bi hrul v mene kakor v pobalina, tega pa res nisem mogel dovoliti.

»Tebi se ne sme nič zljubiti, razumeš!« se je zadr. »Če ne greš nemudoma, ti pomagam!«

Stopil sem trdo k njemu.

»Čuj, ne dovoli si preveč! Za osla si me zmerjal —. Če že ne spoštuješ mojega šerifskega pokolenja, pa zahtevam, da spoštuješ vsaj mojo osebo. In če ne, pa te bom k spoštovanju prisilil!«

Kar osupnil je.

»Kaka predrznost!« je zavpil. »Človeče, tvojo smešno osebo naj spoštujem —? Tebe, ki se te samo dotaknem, pa boš od strahu omedlel!«

Zgrabil me je za nadlaket in me stisnil tako krepko, da bi slabotnejši človek na ves glas zakričal.

Pa smehljaje se sem mu zrl v obraz.

»Bi moral že drugače prijeti, recimo takole — in takole —!«

Položil sem mu palec pod ključnico, prste pa na gornji del lopatice, ki tvori z nadlehtnico ramno kost. Kdor zna ta prijem in ga pravilno uporabi, lahko z eno roko prisili najmočnejšega človeka na kolena. Krepko sem stisnil, zakričal je, izviti se mi je hotel, pa ni mogel, bolečina mu je šla skozi mozeg in kosti, padel je na kolena in se zavalil po tleh.

Brat je čul kričanje in prihitel.

»Kaj je, Sander?« je zavzet popraševal.

»Pri Allâhu, tega ne razumem —! Pomisli, mene, močnega človeka, je z eno samo roko podrl na tla! Najbrž mi je ramo zlomil.«

»Pri šejtânu —! Človek —!« me je nahrul brat. »Kaj ti je prišlo na misel —? Te naj zdrobim?«

Zgrabil me je za sukno in me stresel.

Za pobožnega meniha se sicer res ne spodobi, da bi se pretepal, toda da bi me stresal ko pobalina, tega pa tudi nisem prenesel.

Zgrabil sem ga za prsi, ga potegnil k sebi, pa spet krepko sunil od sebe, da me je izpustil. Naglo sem se sklonil, mu položil podlaket po trebuhu navzdol, se po bliskovo vzravnal, ga dvignil in vrgel čez glavo po tleh.

Za hip je osupel obležal, pa šinil kvišku in segel po meni.

»Še enkrat —?« sem dejal in stopil za korak nazaj.

Ujezilo me je. In najbrž je zazrl v mojih očeh vse kaj druga ko krotko pobožnost meniha. Odskočil je, strmel v mene in vzdiknil:

»Človek, ti si ja orjak —!«

Ponižno sem sklonil glavo.

»Tako mi je zapisano v knjigi življenja. Kaj morem za to.«

Zakrohotala sta se.

»Veš, Bibar,« se je režal Sander, »niti sam ne ve, kako močen je!«

Pa Bibar me je sumljivo gledal od temena do opank.

»Ni samo močen! Tudi izvežban je! Za take prijeme je treba dolge vaje. Povej, šerif, kje si se naučil takih zagrabkov?«

»V Stambûlu pri tulečih derviših,« sem dejal skromno. »Pestili in pretepali smo se, kadar nam je bilo dolgčas.«

»A tako —! Že sem mislil, da si vse kaj druga ko pobožen menih! Tvoja sreča! Da si naju mislil prevariti, bi tvoje življenje ne bilo več vredno ko črviček v ptičjem kljunu!

Odslej boš sedel med nama! S teboj mora biti človek previden!«

Vrnili smo se in res sta me vzela na sredo. Nista mi več zaupala. Moj položaj se je zelo poslabšal, pa bal se ju vkljub temu nisem. Dva samokresa sem imel v žepu, tudi v najslabšem slučaju sem jima bil kos.

Govorili nisimo več. Meni je bilo seveda ljubo, da smo bili tiho. Za sebe se nisem bal, pač pa za tovariše. Morebiti mojega obvestila niso našli, morebiti ga je medtem že kdo drug pobral. Vsak hip so utegnili priti. Preprečiti sem moral napad. In ker

smo tiho sedeli, je moje vajeno uho lahko že od daleč slišalo topot njihovih konj, vse prej bi jih slišal, nego bi jih Aladžija videla. Pripravljen sem bil na vse, mirno in na videz ravnodušno sem sedel med njima, pa ostro poslušal in bistro prežal na cesto.

Dolgo smo sedeli. Že mi je pojemala potrpežljivost, nemir se me je loteval in ugibal sem, kako bi bilo najbolje ukreniti, ko je zapeketalo.

Tudi Aladžija sta čula glas.

»Stoj! Prihajajo!«

Prijel je za čakan.

»Ne, pusti! En sam jezdec je!«

Ozrl sem se.

Kako sem bil vesel! Omar je bil in pa sam. Našli so listič —!

Počasi je jezdil in s sklonjeno glavo, ni se ozrl ne na desno ne na levo.

Bibar je prijel za puško.

»Bi —?«

»Ne! Ni vredno! Nič nima. Revež je, videti mu je!«

Prav nič nista več skrivala svojih pravih namenov.

Omar je jezdil mimo, niti enkrat se ni ozrl v gozd. Zelo pametno in previdno se je obnašal.

Spet smo molče čakali. In spet je zatopotalo kopito.

»Nekdo prihaja!« je dejal Sandar.

»Tudi tak nemanič!«

»Ga pustiva mimo?«

»Seveda! Ni vredno!«

»Ampak, čuj —, ali bova vse takole mimo pustila?«

»Zaenkrat vse. Pravi šele pridejo. Mogoče, da so že čisto blizu. Čuli bi streljanje.«

»Seveda —! Škipetarji, ki so v gozdu skriti!« sem nedolžno pripomnil.

»Budalo!« se je režal Sandar.

Očko je prišel. Brezskrbno in malomarno je jezdil mimo nas in njegova zunanost res ni bila taka, da bi dala sklepati na bogastvo.

Halef je bil na vrsti.

Bal sem se za njega. Vranca je jezdil, spoznala bi ga. Saj jima ga je Mübârek gotovo natančno popisal. Zaskominilo bi ju po krasnem konju, ustrelila bi mi Halefa. Do tega pa bi seveda davno ne prišlo, prej bi ju sam ustrelil.

Toda bolje je bilo, če sem se izognil prelivanju krvi. In čisto zanesljivo le ni bilo, da ju bom prehitel s samokresom. Odvrniti sem moral njuno pozornost.

Previdno sem prežal na cesto. Tedaj je zapeketalo. Vranec je bil. In že sem tudi opazil Halefa med drevjem. Aladžija ga še nista videla.

Vstal sem.

»Kam?« je robato vprašal Sandar.

»K svojemu konju. Špet je nemiren.«

»Šejtân naj vzame tvojega konja! Ostanil!«

»Meni ne boš zapovedoval!« sem osorno povedal in stopil.

Skočil je na noge in me prijel za roko.

»Stoj, če ne, te —.«

Bibar je opazil Halefa.

»Špet prihaja eden! Tihol!«

Sandar se je ozrl na cesto.

»Tisoč šejtânov —! Kak konj —! On je, Frank!«

»Ne. Jezdec je premajhen!«

»Pa konj je polnokrven arabski vranec, čista, plemenita kri —! O Allâh —! Dirja ko veter —!«

Seveda je dobesedno prav povedal.

Vrancu je bilo ime Rih, kar res pomeni po arabsko veter. Kolikokrat sem že dirjal na njegovem hrbtu z vetrom za stavo, videl pa še nikoli nisem, kak prelep prizor nudi Rih, kadar hiti v najhujšem diru.

Telo se je skorajda dotikalo tal, nog skoraj videti ni bilo. Griva je vihrala jezdecu krog glave in dolgi svileni rep se je vil po zraku kakor zastava. In vendar se je Rih šele samo igral. Da sem sam sedel na njem, da sem uporabil skrivnost, ki ga požene v smrtni dir, — vse drugače bi še bil letel.

In moj mali Halef je stal v stremenih, daleč nagnjen naprej na vrančev vrat. Njegova in moji dve puški so mu visele po hrbtu. Zadaj na sedlo si je privezal moj kuftân in moje škornje. Njegov kuftân je plahutal za njim v vetru divjega dira. Izvrstno je jezdil, krasno. Pot je bila posuta s kamenjem in skalami, za tako dirkanje skrajno nevaren svet! Pa moj Rih še nikdar ni zgrešil koraka. Njegovo ostro oko pa njegova prožnost in gibčnost njegovih nog in mišic je sijajno premagala vsako oviro in težkočo.

In koliko časa je trajalo, da je predirjal pot od ovinka do nas? Tako divje naglo je jezdil, da nisem utegnil niti misliti. Komaj da se je na ovinku prikazal in komaj da sem izpregovoril tiste besede, že je bil pri nas in že je šinil po soteski kakor puščica.

Ves razburjen je zgrabil Sandar za puško.

»Ustavi ga! Ustrelj ga! Brž brž —!«

Bibar je šinil s puško k licu in pomeril. Pa kaj pravim pomeril —.

Meriti vobče ni utegnil. Niti sam nisem utegnil zabraniti strela. Strela sta počila, oba hkrati sta ustrelila. Pa kako daleč daleč za Halefom sta odžvižgali krogli čez cesto —!

»Za njim!« je kričal Sandar. »Tamle spredaj je gozda konec, tam bova laže merila!«

Planila sta po strmini, na mene niti mislila nista več.

Lahko bi se jima bil izmuznil, pa nisem smel.

Naročil sem tovarišem, naj dva tisoč korakov onstran soteske počakajo. Obstali bi sicer ne, pa počasneje bi jezdili, Škipetarja bi jih dohitela in napadla. Zadržati sem ju moral.

Z dolgimi skoki sem planil k šarcema. V hipu sta bila odvezana, izdrl sem jahalno palico in udaril po njiju. Zdivjala sta in zdirjala v goščavo.

Kričal sem Aladžijema:

»Sandar, Bibar —! Konja sta ušla!«

Zaleglo je, obstala sta, svojih konj le nista hotela izgubiti.

»Priveži ju!« je vpil Sandar.

»Ušla sta!«

»Kam?«

»Mar vem?«

»Osell!«

Prihitela sta, kriče in zabavljaje. Ves besen je palnil Sandar nad mene.

»Pes! Zakaj ju nisi držal?«

»Saj niti opazil nisem, da sta se odtrgala! Zijal sem za vrancem prav kakor vidva.«

»Paziti bi bil morali!«

»Streli so ju splašili. Zakaj pa streljata na ljudi, ki vama niso nič storili!

Sicer pa konja nista moja. Tudi vajin hlapec nisem!«

»Tako si upaš govoriti, ti —? Tule — plačilo za tvojo predrznost!«

Držal je puško v desnici, z levico je sunil proti meni.

Dvignil sem roko in stopil za korak nazaj, da bi prestrigel udar. Pa sem se spotaknil ob skali, ki je ležala za menoj, in padel. Zgrabil je puško za cev in me sunil v prsi. Brž sem se sicer zakotalil na stran, pa kopito me je le zadelo.

Sunek mi je vzel sapo, pa v hipu sem bil spet na nogah, zgrabil Aladžija za pas, ga dvignil v zrak in vrgel v več metrov oddaljeno drevo. Nezavesten je obležal.

Tedaj pa me je njegov brat zgrabil od zadaj.

»Lopov —! Ti bom že pokazal!«

Objel me je črez pas in me mislil dvigniti od tal. To se še nikomur dotedaj ni posrečilo.

Razkoračil sem noge, skrčil ramena in globoko šel po sapo, da bi bil kolikor mogoče težek.

Pa zbolelo me je v levem gležnju. Noga mi je odpovedala — najbrž sem si jo pri padcu izvinil.

Aladži je napenjal vse moči, jezilo ga je, da mi ni kos, njegov brat je ležal nepremičen ob drevesu, morebiti je mislil, da je mrtev, maščevati se je hotel. Čutil sem, da dolgo ne bom več vzdržal.

Segel sem po nož in ga zabodel v roko.

Izpustil me je in zatulil.

»Pes —! Z nožem si me —? Bom pa tebe s kroglo!«

Seveda sem se bliskoma obrnil, morebiti bi ga bil še prehitel s samokresom, pa nisem ga hotel ubiti, udaril sem po pištoli v hipu, ko je sprožil. Strel je šel mimo. In že sem ga tudi sunil s pestjo v obraz, pa od spodaj navzgor, da sem mu razparal usta in raztrgal nos. Glava mu je odletela v tilnik. Trenutek pozneje sem mu iztrgal pištolo in jo vrgel v stran.

Segel je z rokama k ustom, močno je krvavel. Tulil je ko ranjen vol in segel po meni. Pa sklonil sem se, ga zgrabil za bedra, da sem mislil, prsti so se mi zagrebli v meso, ga dvignil in vrgel črez glavo nazaj. Koj sem se obrnil, planil nad njega, da se ni utegnil pobrati, in ga udaril po sencu. Nezavesten je obležal.

Ne bil bi verjel —. Premagal sem Aladžija, tista orjaka, ki jima »trideset takih ni kos, kakor sem jaz«.

Gotovo da je bil vsak izmed njiju močnejši ko jaz, toda hitrejši sem bil — in poznal sem svoje prijemke in zagrabke, katerih se seveda nisem naučil pri tulečih derviših v Stambûlu.

Preiskal sem Aladžija. Mrtva nista bila, kmalu bi se zavedla. Pobral sem jima mošnjičke za smodnik in krogle in jima polomil puške.

Pri tem poslu sem žal opazil, da me leva noga resno boli. Prej sem se delal hromeča, pa se je »moj kismet« uresničil —. Pobral sem še Halefove copate, ki so mi zlezele z nog med pretepanjem, odvezal konja ter odšepal na cesto. Tam sem zajahal in odhitel za tovariši.

Cirilova knjižnica obsega sledeče zvezke:

1. Dr. Karl Capuder: Naša država. (Razprodano.)
2. Dr. Leopold Lénard: Jugoslovanski Piemont. Din 7'—.
3. Dr. Leopold Lénard: Slovenska žena v dobi narodnega preporoda. Din 10'—.
4. * Moj stric in moj župnik. (Razprodano.)
5. G. J. Whyte Melville: Gladijatorji, I. del. (Razprodano.)
6. G. J. Whyte Melville: Gladijatorji, II. del. (Razprodano.)
7. H. G. Wells: Zgodba o nevidnem človeku. Din 7'—.
8. B. Orczy: Dušica, I. del broš. Din 16'—, vezan Din 30'—, II. del broš. Din 25'—, vezan Din 40'—, III. del broš. Din 32'—, vezan Din 44'—.
9. A. Conan Doyle: V Libijski puščavi. Din 12'—.
10. Arnold Bennet: Živ pokopan. Din 8'—.
11. Illamo Camelli: Izpovedi socialista. Din 16'—.
12. E. R. Borroughs: Džungla, I. del Din 18'—, II. del Din 14'—.
13. Elza Lešnik: Šumí, šumí, Drava ... Din 5'—.
14. Matija Ljubša: Slovenske gorice. Din 7'—.
15. Ereckmann Chatrian: Zgodbe Napoleonovega vojaka. Din 12'—.
16. Antonio Fogazzaro: Mali svet naših očetov. Din 28'—.
17. Anton Kosi: Iz otroških ust. I. del Din 8'50.
18. Dr. J. Jeraj: Kadar rože cveto. Din 8'50.
19. J. F. Cooper: Zadnji Mohikanec. Din 11'—.
20. Pavel Keller: Dom. Broš. Din 22'—, vezan Din 35'—.
21. Gabriel Majcen: Zgodovina Maribora. Din 10'—.
22. H. R. Savage: Snubitev kneza šamila. Broš. Din 32'—, vezan Din 42'—.
23. Kazimir Przerwa-Tetmajer: Rokovnjači izpod Tatre in druge povesti. Broš. Din 16'—, vezan Din 28'—.
24. Arthur Sills: Smrtna past. Din 9'—.
25. Anton Kosi: Iz otroških ust. II. del Din 16'—.
26. Dr. I.: Črni križ pri Hrastovcu. Broš. Din 18'—, vezan Din 28'—.
27. Ksaver Meško: Legende o sv. Frančišku in druge. Broš. Din 16'—, vez. Din 24'—.
28. Karl May: Križem po Jutrovem: Jezero smrti. I. knjiga, 1. zvezek Din 13'—.
29. Artur Achleitner: Planinski kralj. Broš. Din 26'—, vezan Din 35'—.
30. Karl May: Križem po Jutrovem: Kako sem v Mekko romal. I. knjiga, 2. zvezek Din 13'—.
31. Karl May: Križem po Jutrovem: Pri šammarih. I. knjiga, 3. zvezek Din 13'—.
32. B. Orczy: Mož v sivi suknji. Broš. Din 20'—, vez. Din 32'—.
33. Karl May: Križem po Jutrovem: Med Jezidi. I. knjiga, 4. zvezek Din 13'—.

Vsi štiri zvezki (28., 30., 31. in 33.) vezani v eno knjigo polplatno Din 65'—, celo platno Din 70'—, z naslovno sliko Din 75'—.

34. Dr. Ilauinig: **Tatenbach**. Broš. Din 18'—, vezan Din 28'—.
35. Karl May: **Po divjem Kurdistanu: Amadija**. II. knjiga, 1. zvezek Din 13'—.
36. Karl May: **Po divjem Kurdistanu: Beg iz ječe**. II. knjiga, 2. zvezek Din 13'—.
37. Karl May: **Po divjem Kurdistanu: Krvna osveta**. II. knjiga, 3. zvezek Din 13'—.
38. Karl May: **Po divjem Kurdistanu: Med dvema ognjema**. II. knjiga, 4. zvezek Din 13'—.
Vsi štiri zvezki (35., 36., 37. in 38.), vezani v eno knjigo polplatno Din 65'—, celo platno Din 70'—, z naslovno sliko Din 75'—.
39. Karl May: **Iz Bagdâda v Stambûl: Smrt Mohammed Emina**. III. knjiga, 1. zvezek Din 13'—.
40. Karl May: **Iz Bagdâda v Stambûl: Karavana smrti**. III. knjiga, 2. zvezek Din 13'—.
41. Karl May: **Iz Bagdâda v Stambûl: Na begu v Evropo**. III. knjiga, 3. zvezek Din 13'—.
42. Karl May: **Iz Bagdâda v Stambûl: Družba En Nasr**. III. knjiga, 4. zvezek Din 13'—.
Vsi štiri zvezki vezani v eno knjigo polplatno Din 65'—, celo platno Din 70'—, z naslovno sliko Din 75'—.
43. Karl May: **V gorah Balkana: Kovač Šimen**. IV. knjiga, 1. zvezek Din 13'—.
44. Karl May: **V gorah Balkana: Zaroka z zaprekami**. IV. knjiga, 2. zvezek Din 13'—.
45. Karl May: **V gorah Balkana: V golobjaku**. IV. knjiga, 3. zvezek Din 13'—.
46. Karl May: **V gorah Balkana: Mohamedanski svetnik**. IV. knjiga, 4. zvezek Din 13'—.
Vsi štiri zvezki vezani v eno knjigo polplatno Din 65'—, celo platno Din 70'—, z naslovno sliko Din 75'—.
47. Karl May: **Po deželi škipetarjev: Brata Aladžija**. V. knjiga, 1. zvezek Din 13'—.
48. Karl May: **Po deželi škipetarjev: Koča v soteski**. V. knjiga, 2. zvezek (v tisku).
55. Karl May: **Winnetou I: Prvikrat na divjem zapadu**. VII. knjiga, 1. zvezek Din 13'—.
56. Karl May: **Winnetou I: Za življenje** —. VII. knjiga, 2. zvezek Din 13'—.
57. Karl May: **Winnetou I: Nšo či, lepa Indijanka**. VII. knjiga, 3. zvezek Din 13'—.
58. Karl May: **Winnetou I: Prokletstvo zlata**. VII. knjiga, 4. zvezek Din 13'—.

Vsi štiri zvezki vezani v eno knjigo polplatno Din 65'—, celo platno Din 70'—, z naslovno sliko Din 75'—.

59. Karl May: **Winnetou II: Za detektiva.** VIII. knjiga, 1. zvezek Din 13'—.
60. Karl May: **Winnetou II: Med Komanči in Apači.** VIII. knjiga, 2. zvezek Din 13'—.
61. Karl May: **Winnetou II: Na nevarnih potih.** VIII. knjiga, 3. zvezek Din 13'—.
62. Karl May: **Winnetou II: Winnetouov roman.** VIII. knjiga, 4. zvezek Din 13'—.

Vsi štiri zvezki vezani v eno knjigo polplatno Din 65'—, celo platno Din 70'—, z naslovno sliko Din 75'—.

63. Karl May: **Winnetou III: Sans ear.** IX. knjiga, 1. zvezek. Din 13'—.
64. Karl May: **Winnetou III: Pri Komančih.** IX. knjiga, 2. zvezek. Din 13'—.
65. Karl May: **Winnetou III: Winnetouova smrt.** IX. knjiga, 3. zvezek Din 13'—.
66. Karl May: **Winnetou III: Winnetouova oporoča.** IX. knjiga, 4. zvezek Din 13'—.

Vsi štiri zvezki vezani v eno knjigo polplatno Din 65'—, celo platno Din 70'—, z naslovno sliko Din 75'—.

67. Januš Golec: **Guzaj.** Broš. Din 18.—, vez. Din 28.—.
68. Fran Ksaver Meško: **Črtice.** Din 14'—, vez. Din 24'—.
69. Januš Golec: **Trojno gorje.** (V tisku.)

Tiskarna sv. Cirila v Mariboru je izdala poleg Cirilove knjižnice še sledeče knjige:

- Gorkij-Dr. Dornik: **Otroška leta.** Din 28'—, vez. Din 36'—.
Kolenc: **A njega ni...** Din 15'—.
Kolenc: **Odpoved nesrečne žene.** Din 12'—.
Dr. Kotnik: **Lesičjak.** Din 4'—.
Fran Ksaver Meško: **Na Poljani.** Din 25'—, vez. Din 38'—.
Dr. Fr. Sušnik: **Prekmurski profili.** Din 6'—.
Dr. Fr. Sušnik: **Otroci naše ljube Gospe.** Din 25'—, vez. Din 26'—.
Vojaški novinec. Din 5'—.
Zdolšek: **Božične igrice.** Din 11'—.
Dr. Ivan Dornik: **Gruda umira.** Din 25'—.
čestitke mladini. Din 3'—.
Dr. J. Jeraj: **Državljska vzgoja.** Din 15'—.
Dr. J. Jeraj: **Socijalno vprašanje.** Din 28'—.
Dr. J. Jeraj: **Vzor človek.** Din 10'—.
Dr. J. Jeraj: **Narodni prerod.** Din 12'—.
Dr. J. Jeraj: **Ob skrivnih virih.** Din 14'—.
Dr. Franc Kovačič: **Zgodovina lavantinske škofije.** Vez. Din 70'—.
V. Sadar: **Hmeljarstvo.** Din 50'—, vez. Din 60'—.
A. Žmavc: **Vinarstvo.** Vez. Din 50'—.
Pavel Keller: **Zima med gozdovi.** Din 36'—, vez. Din 50'—.

Lastnik: Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Za lastnika in uredništvo odgovarja Franc Hrastelj in za tiskarno Albin Hrovatin, oba v Mariboru. — Izhaja mesečno in ima poleg rednih tudi posebne izdaje. Naročnina mesečno Din 13'—, Stalni naročniki plačujejo letno samo 10 obrokov, oziroma celoletno Din 130'—.

K. MAY:

ZBRANI SPISI

PETA KNJIGA

PO DEŽELI ŠKIPETARJEV

V MARIBORU 1932

TISKARNA SV. CIRILA V MARIBORU

PO DEŽELI ŠKIPETARJEV

DRUGI ZVEZEK

KOČA V SOTESKI

V MARIBORU 1932

TISK IN ZALOGA TISKARNE SV. CIRILA V MARIBORU

VSEBINA:

	Str.
1. Dobri ljudje	161
2. Turški hekîm	186
3. Spet pobožni šerîf	219
4. Mesar Čurak	244
5. V pasti	269

Po nemškem izvorniku

K. MAYA

avtoriziran prevod

I.

Dobri ljudje.

Običajno se človek s svojega potovanja spominja le tistih krajev, ki je na njih kaj posebnega doživel. Meni vsaj je še danes v dobrem spominu Strumica in pot iz Strumice v Radovič, koder sem tistikrat potoval s svojim »spremljevalcem in zaščitnikom« Halefom, z alžerijskim beduinom Omarjem in s Črnogorcem Očkotom. Namenjeni smo bili čez gore Balkana v Skader.

V Strumici sem naletel na starega Mübâreka. Za svetnika so ga imeli, za čudodelnika in Allâhovega ljubljenca in za dobrotnika dežele. V resnici pa je bil velik slepar in zločinec, zaveznik in najbrž tudi eden izmed vodij zločinske organizacije roparjev, morilcev in tatov, ki je bila razpredena po vsej evropski Turčiji. Razkrinkal sem »svetnika« javno in ga dal zapreti. V razvalinah strumiškega gradu je imel skrite svoje prijatelje, trojico tatov, ljudi, ki smo jih zasledovali že od Odrina sem. Izsledil sem jih in tudi dal vtakniti v ječo.

Žal pa je bil strumiški oblastnik in kodža bašâ zaveznik teh zločincev. Mübârek ga je podkupil, izpustil jih je in jim dal še svoje štiri najboljše konje. Krenili so proti Radoviču in bili namenjeni v Zbigance, tako sem zvedel.

Seveda smo si nakopali njihovo smrtno sovraštvo. Prisegli so nam maščevanje in koj tudi poskrbeli, da bi se nas temeljito iznebili. Mübârek je najel dva zloglasna roparja in morilca, Aladžija so jim pravili, ker sta jezdila šarce, kar pomeni beseda Aladži. Napadla bi nas naj bila v gozdni soteski na cesti iz Strumice v Radovič.

Zvedel sem za namero in ju ukanil. Dal sem razglasiti, da nam nobena krogla ne more do živega. S preprostimi kemičnimi sredstvi in nedolžno sleparijo sem našo »neranljivost« res tudi dokazal. Poskrbel sem, da je streljanje s ponarejenimi krogli videl tudi Toma, strumiški sel, ki je nosil pošto med Strumico in Radovičem in ki sta ga Aladžija najela, da jima sporoči, kedaj bomo odpotovali iz Strumice. In da bi bil popolnoma varen, sem se preoblekel za šerifa, za prerokovega potomca, si nadel zeleni turban šerifov in Halefove molitvene copate, si svetlo pobarval svoje črne lase in brado, pustil vranca Riha, svoji dve puški in drugo prtljago tovarišem, pa sem odjezdil iz Strumice proti Radoviču.

Našel sem Aladžija v hanu ob cesti, se jima pridružil in šel z njima v zasedo, kjer sta nas mislila napasti. Nista me spoznala, prepričana sta bila, da sem šerif in pobožen derviš — turški menih —. Izmuznil sem se jima za trenutek, pohitel v gozd na cesto in napisal tovarišem, ki so prihajali za menoj, kratko obvestilo, kako se naj obnašajo. In ko so počasi prijezdili skozi sotesko, sem roparja zamotil, da jih nista takoj opazila. Vse bi bilo šlo gladko, pa skregali smo se in se nazadnje prav pošteno zagrabili. Premagal sem ju, nezavestna sta obležala v gozdu, sam pa sem pohitel za tovariši.

Gozd je prenehal in cesta se je v velikem ovinu obrnila po strmini v dolino. Potok je tekel po njej, ki je izviral pod vrhom, kjer sem čakal z Aladžijema v zasedi.

In spodaj ob potoku so stali tovariši. Z glasnim krikom so me pozdravljali.

Sunil sem konja pod rebra — ne z ostrogami, ampak s Halefovimi molitvenimi copatami, ki sem jih še vedno imel nataknjene, in pohitel k njim v dolino.

Že od daleč mi je kričal Halef naproti:

»Gospod, kako smo se bali za tebe! Kje pa ti-
čiš ves čas?«

»Tamle gori v gozdu.«

»V soteski, ki smo po njej prijezdili?«

»Seveda! Saj sem vam napisal listič.«

»Da! Koj smo si mislili, da si kje blizu.«

»Ste vzeli listič s seboj?«

»Ne.«

»Kaka neumnost!«

»Prebrali smo ga, pa ga spet natakneli na drevo.«

»Kako moreš biti tako nepreviden, Halef!«

»Pustil sem ga za zabavo.«

»Sebi v zabavo —?«

»Ne, Aladžijema. Mislili smo si, ali pravzaprav
sam sem si mislil, kako se bodeta jezila, ko ga naj-
deta. Odprle se jima bodejo oči, opazila bodeta, da
smo ju pošteno potegnili za nos.

Ni bilo prav, meniš, da sem pustil listič na dre-
vesu?«

»Neprevidno je le bilo. Prezgodaj bodeta zve-
dela za prevaro. Pa kar je, to je. Se bodeta vsaj res
jezila. Posebej še, ko z lističa razbereta, da je bil tisti
Frank, ki sta na njega čakala, nekaj ur z njima v
zasedi.«

»Kaj —? Pri Aladžijih da si bil v zasedi —?«

»Seveda! Govoril in pil sem z njima v hanu pri
mostu, kjer ste jezdili mimo, šel z njima v zasedo ter
čakal na vas. In ko ste prišli, sem ju skušal zamotiti,
pa skregali smo se in stepli. Pobil sem ju in pustil
ležati v gozdu.«

»Ni mogoče —! Premaгал si ju —?«

»Menda že. Sicer bi sedajle ne bil tukaj pri vas.«

»In v gozdu, praviš, da sta ostala?«

»Nezavestna ležita gori v strmini.«

»Pripoveduj, gospod, pripoveduj!«

Pripovedoval sem, kako sem, preoblečen v še-
rifa, našel Aladžija v hanu pri mostu, šel z njima v
zasedo in kako smo se sporekli in spopadli v tre-

nutku, ko je Halef jezdil mimo, pa da sem pri pretepanju padel in si izvinil nogo v gležnju.

Čudenje in vzklikanje kar ni prenehalo. Ves navdušen je pravil mali Halef:

»Gospod, brž se moramo vrniti v gozd!«

»Čemu?«

»Tudi sam bi rad izpregovoril kako besedo z njima.«

Podjetno si je vihal redke brčice.

»Ni treba!« sem ga miril. »Dovolj sta čula lepih besed od mene.

Jezdimo dalje! Omotil sem ju samo s pestjo, nezavestna sta sicer, pa kmalu se bodeta zavedla, vsa divja bodeta. Ni mi za pretepanje, noga me boli.«

»Je tako hudo, gospod?«

»Nevarno še ni. Pa peš ne morem hoditi, šepam. Miru potrebuje noga pa bo kmalu bolje.«

»Vzemi Riha, gospod!«

Halef je namreč jezdil mojega vranca, jaz pa njegovega konja, da me Aladžija nista spoznala.

»Ne, obdrži Riha!«

»Kako dolgo, gospod?« je vesel vprašal. Nad vse rad je jezdil plemenito žival.

»Do Radoviča. Ker si prejle tako krasno jezdil skozi sotesko!«

»Si me videl?«

»Seveda. Saj si jezdil čisto blizu mimo nas.«

»In dobro, praviš, da sem jezdil?«

»Sijajno! Še bolje ko jaz!«

Pogledal me je, pol neverno pol hvaležno.

»Gospod, za norca me imaš —! In to ni prav!«

»No, toliko pa je res, da sem te bil vesel.

Ampak povej, si čul strele?«

»Kake strele?«

»Aladžija sta streljala na tebe.«

»Še sanjalo se mi ni!«

»Topot kopit je preglasil strele. In tako naglo si jezdil, da sta te zgrešila. Rih ti je rešil življenje.«

Obstal je in podjetno vzdiknil:

»Gospod, bomo le morali nazaj v gozd! Zahvaliti se moram lopovoma za krogle. Z bičem ju namlatim, da bo njuna koža podobna stari razcapani zastavi, ki je videla že sto bitk.«

»Le pusti Aladžija, mali! Ne poznata šale! Prava orjaka sta, med prsti te zmečkata!«

Užaljen je dejal:

»Gospod, da mi je to kdo drug povedal —! Sicer pa bi le rad videl, kako bi naredila, da bi me zmečkala —.

Toda ubogal bom, če misliš, da je bolje tako. Morebiti pa se naša pota le še kedaj križajo. In tistikrat jima pokažem —!«

Odločno je pobingljjal z nogicami in zakrilil z rokami po zraku. Pa se je še nečesa spomnil.

»Gospod, vsaj njunega pomagača mi moraš prepustiti!«

»Koga misliš?«

»Tomo, sela. Saj ga bomo našli v Radoviču?«

»Mislim, da je še v Radoviču. Sicer bi ga bili srečali.«

»Poiskal ga bom in se mu primerno zahvalil za vse, kar nam je dobrega storil. Da mi ne bo kdo očital nevljudnosti in nehvaležnosti.«

»Ne bomo ga poiskali, Halef! Mirno ti priznam, da si za take dobrote vsikdar zelo hvaležen. Še preveč. Misli na primer na kawwâsa Selima in na kodža bašo! Obema si dal v zahvalo za njune usluge okusiti sladkost svojega biča.«

»Torej praviš, da ga ne bomo poiskali —? Kaj pa če ga slučajno srečamo?«

»Naredili se bomo, kot da ga ne poznamo.«

»Gospod, tako obnašanje pa ni po mojem okusu! Pa mi vsaj povej, kako dolgo ostanemo v Radoviču!«

»Žal, tega še ne vem. Najrajši bi jezdil kar dalje, pa bojim se za nogo. Ko pridemo v Radovič, bom

poslal po zdravnika. Preiskati me mora. In ako bo treba nogo tvegati, bomo ostali v Radoviču. Morebiti nekaj dni. Noga mi oteka, treba jo bo djati v obveze.«

»Torej je le nevarno?«

»Lahko postane nevarno. Naporno potovanje ni nič kaj prida za izvinjeno nogo.«

»No, če ostanemo v Radoviču, mi tisti dobri Toma ja naj ne pride na pot! Djaj mu bom hrbet v obveze, da bo svoje žive dni mislil na nje! On je kriv, da si si izvinil nogo!

Sicer pa sem opazil že v Strumici ljudi, ki bi jim tudi dobro deli taki povoji!«

»Koga misliš?«

»Melniška sela, ki bi naj lopovom poročala v Strumico, kako so z nami opravili v Melniku, in najavila naš prihod.

»In ki sta se naselila pri Ibâreku v Dabili in obhajala njegov rojstni dan?«

»Da! In se napila do nezavesti na njegov račun. Pa najbrž sta svojo pijanost prej prespala, nego smo računali. Kajti komaj da si odšel, sta že prijezdila.«

»Kje si ju videl?«

»Kje —? V našem hanu.«

»Sta te spoznala?«

»Ne. Nas vobče nista videla. Opazovali smo ju skozi okno.«

»Sta že vedela, kaj se je zgodilo z Mübârekom in z našimi ubežniki?«

»Niti slutila nista. Djala sta konje v hlev pa naglo odšla.«

Najbrž k razvalinam, da poneseta poročilo ubežnikom.«

»Najbrž. Seveda nista našla druga ko požgano Mübârekovo kočo in prazne razvaline. Videli smo, da sta se kmalu vrnila. Poizvedovala sta pri handžiji in lahko si misliš, kako grdo sta gledala, ko sta zvedela, kaj se je zgodilo!«

»Sta še v Strumici?«

»Ne vem. Nekam sta spet izginila, nismo ju več videli.«

»Šla sta iskat svoje ljudi, zaveznike in somišljenike. Utegne biti, da ju še vidimo.«

»Upam, gospod! In svidenje ne bo prijetno za nju.«

»Pa jezdimo dalje! Mudi se mi. Noga potrebuje miru, ne smel bi se z njo opirati ob stremen, ležati bi moral. Hitimo, da pridemo v Radovič in k zdravniku!«

Pognali smo konje. Bilo je menda že blizu Radoviča, ko smo prišli mimo neznatne kočice. Pri vratih je sedel star človek. Nekam čudno nas je gledal, pol v dvomih pol v strahu.

Vajen sem, da se na potovanjih pobrigam tudi za malenkosti, posebno če so blizu ljudje, ki bi mi utegnili škodovati. In pred nami so morebiti potovali mimo kočice Mübarek in naši odrinski ubežniki —.

Obstal sem in moža pozdravil. Vstal je in spoštljivo odzdravil. Njegovo spoštljivo obnašanje je seveda veljalo mojemu zelenemu turbānu. Mislil je, da sem res šerif, potomec prerokov.

»Nas poznaš?« sem ga vprašal.

»O ne! Nikdar vas še nisem videl!«

»Pa nas tako čudno radovedno gledaš —!«

»Mislil sem, da ste Škipetarji.«

»Ali smo res Škipetarjem podobni?«

»Gotovo ne. Pa tisti črni konj me je zmotil. Da je jezdec nekoliko večji, bi res mislil, da ste tisti Škipetarji —. Čeprav niste oblečeni po škipetarsko.«

»Tisti Škipetarji —? Katere pa misliš?«

»Oprosti, gospod! Ne smem govoriti o njih.«

»Tako tako —! No, povem ti, da nobenemu poštenemu človeku ne bo škodovalo, če nam poveš, kdo so tisti Škipetarji!«

»Morebiti pa le! Zvedeli bi, pa bi se maščevali —. In napadali poštene ljudi.«

»Ne boj se! Nikomur ne bom nič povedal.

Halef, daj mu bakšiš!«

Halef je izvlekel mošnjo in mu vrgel nekaj drobiža. Stari pa se je zabrižen čehljal za ušesom, pokajšljaj in dejal:

»Effendi, potomec preroka si, spoštujem te, rad bi ti ustregel. Pa ne smem. Vest mi ne dovoljuje, obljubil sem, da bom molčal. Vzemi svoj denar nazaj!«

»Le obdrži ga! Vidim, da nisi ravno bogat.«

»Pa ti bom moral povedati tisto o Škipetarjih?«

»Ne, ne, ni treba! Toda če te vprašam, mi boš odgovarjal?«

»Effendi, dober si! Le vprašaj.«

Preprost človek! Sam si ni upal izdati svojih skrivnosti, pa če bi ga vprašal, bi mi menda vse povedal —.

»Škipetarji bi torej naj prišli tod mimo?« sem začel.

»Tako je effendi!«

»Koliko pa bi jih naj bilo?«

»Štirje. Eden njih, sem zvedel, bi naj jezdil vranca arabske krvi, črno brado ima, visoke škornje in dve puški.

Povej, effendi« je pravil in zvedavo gledal Riha, »ali ni tisti konj arabski vranec?«

»Seveda je.«

»Tako sem si koj mislil in zato bi vas bil skoraj zamenjal s tistimi morilci.«

»Tako tako —! Za morilce si nas torej skoraj imel —? Kdo pa ti je pravil, da bodo prijezdili taki hudobni ljudje mimo?«

»Hm —!«

»Teга najbrž ne smeš povedati?«

»Ne, effendi!«

»Zelo molčeč človek si!«

»Bi ne bil tako molčeč, da nimate nekaj pri sebi, kar mi je zelo sumljivo.«

»Kaj pa bi bilo tisto?«

»Tisti veliki škornji tamle na sedlu.«

Spet nas je zvedavo gledal.

»Škornji —« je štel na prste, »dve puški —, arabski vranec —, vse vidim. Pa tistega ni, ki bi naj škornje tudi nosil in puško in ki bi jezdil vranca —. In ki bi imel črno brado —. In velik bi moral tudi biti —.«

Gledal je mene.

»Da nimaš svetle brade in da nisi blagoslovljen potomec prerokov, bi —.«

Mlad človek je zavil krog ogla. Starec je pokazal na njega.

»Ej —! Tamle prihaja!«

»Kdo je tisti?«

»Moj sin. Za vodnika je bil —. Pa tudi o njem ne smem govoriti —.«

Zaslutil sem, kaj mi prikriva.

Mübârek je prišel s svojimi tremi spremljevalci vsekakor tod mimo koč, pa si je kočarjevega sina vzel za vodnika, ker ni poznal pota čez planino v Zbigance. In za slučaj, da bi mi le ušli Aladžijema in prišli mimo koč, je natvezel starcu bajko, da bodo prišli mimo štirje morilci, krvoločni Škipetarji. In eden od njih bo jezdil vranca, velike škornje bo nosil in črno brado pa dve puški da bo imel. S tem popisom sem bil mišljen jaz. In zagrozil je dobremu kočarju, da mora molčati o njih.

No, morebiti je bil sin zgovornejši.

Prišel je bliže, kislo se je držal, komaj da je pozdravil. V koč je mislil stopiti.

Starec pa ga je prijel za roko.

»No —? Nič ne rečeš —? Si dobil tisti lepi bagšiš?«

Čmerno je odgovoril:

»Bagšiš, da —! Vse kaj druga sem dobil, le bagšiša ne! Ljudje so iz dneva v dan slabši! Celò svetnikom človek ne sme več zaupati.«

»Misliš menda starega Mübâreka?« sem se oglasil.

Z nezaupnim pogledom me je ošinil.

»Kaj pa ti veš o Mübareku?« je neprijazno vprašal. »Ga poznaš? Si morda njegov prijatelj?«

»Poznam ga. In še zelo dobro. Njegov prijatelj pa nisem. Mi smo namreč tisti Škipetarji, ki vas je pred nami posvaril.«

Stari je prestrašen zlezal s klopi.

»Allâhi — wallâhi —! Ali nisem slutil —!«

Proseče je sklenil roke.

»Effendi, prizanesi nam! Reveži smo! Moj sin je košar, koše plete iz protja. Tamle doli na vodi mu ga otroci režejo. Sam pa nisem za nobeno delo več, niti vrbovih šib ne morem beliti, protin mi je zvil prste. Poglej!«

Pomolil mi je roke.

»Ne boj se!« sem ga miril. »Nič se ti ne bo zgodilo! Ali si že kedaj videl Škipetarja, ki bi nosil zelen turbân šerifa?«

»Ne, effendi, nikdar še ne!«

»Med Škipetarji pač ni človeka, ki bi bil potomec prerokov. Torej tudi jaz nisem tak hudoben, roparski Škipetar!«

Dvomeče me je gledal.

»Pa si pravkar rékel, da ste tisti Škipetarji, ki so nas pred njimi svarili —!«

»Tisti smo, ki so o njih govorili, to je res. Laž pa je, da bi bili Škipetarji.«

»Laž —? Da torej niste Škipetarji —? Ampak vranca imate —! In škornje tudi —. In dve puški —!«

Gledal nas je in majal z glavo.

»Tistega ni, ki bi naj imel črno brado —. In vranca bi moral jezdit —. In škornje, velike škornje —.«

Prekinil sem njegovo ugibanje.

»Tisti sem jaz. Menjal sem konja in preoblekel sem se, da bi me ne spoznali lopovi, ki so me čakali v zasedi.«

Poskusil sem pri sinu.

»Slabe izkušnje, se zdi, si doživel z Mübârekom in njegovimi spremljevalci?«

Ni mi odgovoril. Obrnil se je k očetu.

»Da! Pa ne samo jaz, tudi svak. Si videl njihove konje?«

»Kako bi jih naj bil videl? Ležal sem še in komaj da se je daniło, ko so prišli. In gosta megla se je vlékla po dolini. Kaj je s svakom?«

»Okradli so ga.«

»O Allâh —! Siromaka, ki je pred kratkim izgubil ženo, mojo hčerko! Kaj pa so mu vzeli?«

»Najboljšega konja.«

»Allâh —! Pa zakaj ravno njemu? Zakaj niso vzeli konja rajši bogatašu?

In Mübârek, praviš, je bil poleg? Tisti svetnik —? Od kedaj pa so svetniki konjski tatovi?«

»Žal je tako! Ni več svetnikov na svetu, kakor so živeli nekdej! Ljudje so lažnivi, sami roparji, lopovi! Nikomur več ne zaupam, pa naj mi pride tudi najpobožnejši marabût — mohamedanski svetnik — in najplemenitejši šerif!«

Pomenljivo in skrajno nezaupno je pogledal po meni.

Razumel sem ga.

»Prav si povedal!« sem dejal. »Ljudje so lažnivi in roparjev je mnogo na svetu. Pa vsi ljudje niso taki.

Pošteno in odkrito bom govoril. Nisem ne Škipetar ne šerif, Frank sem, ki nima pravice do zelenega turbâna. Poglej!«

Snel sem turbân in mu pokazal svoje dolge lase.

Mohamedan ima gladko ostriženo glavo, posebej pa velja ta zapoved še za šerifa. Moji dolgi lasje so bili najboljša priča za resničnost mojih besed.

Res je ves prestrašen odskočil.

»Gospod, kako si predrzen —! Življenje tvegaš!«

»Ni tako hudo. V Mekki bi bilo seveda nevarno ali pa v kaki čisto mohamedanski deželi, tukaj na Balkanu pa ne, tukaj so mohamedani v manjšini.«

»Torej res nisi mohamedan?«

»Kristjan sem.«

»Pa nosiš hamâil na vratu, ki je pisan v samem svetem mestu prerokovem —!«

»Seveda ga nosim.«

»Pa praviš, da si kristjan! Ne verjamem!«

»Dokazal ti bom, da sem res kristjan! Izjavljam, da mora vaš prerok Mohammed poklekniti pred Kristusom, Sinom božjim, in ga moliti. Ali bo tako govoril musliman?«

»Nikdar ne. Žališ sicer našo vero s takimi besedami, dokazal pa si, da si res kristjan, Frank.

Pravil si, da poznaš Mübâreka, da pa nisi njegov prijatelj. Ko sem spremljal Mübâreka in njegove ljudi čez planino, so neprestano govorili o štirih tujcih, ki da jih preganjajo že od Odrina sem in jim ne dajo miru. Tudi danes so bežali pred njimi. Tudi vi ste štirje —. Povej, ali ste vi tisti, ki preganjate Mübâreka in njegove tovariše?«

»Da, mi smo tisti!«

»A tako —! Grdo so zabavljali čez vas, da jim ne daste miru in kaj da so vam storili, da letate za njimi. In eden izmed njih da je Frank, effendi mu pravijo, so govorili, in tisti da je od šejtâna. Že v Odrinu da jih je preganjal, so pravili, in v Melniku in v Ismilanu in v Strumici da jih je izsledil v razvalinah, komaj da je prišel v mesto, pa jih dal zapreti. In starega Mübâreka, ki ga je vse čislalo in imelo za svetnika, njega je osramotil pred vso Strumico in ga tudi dal zapreti. In celò kodža baše da se je lotil.

Povej, ali si ti tisti Frank?«

»Da.«

»Zakaj pa jih preganjaš in goniš iz mesta v mesto?«

»Ker so zločinci. Predolga bi bila povest, če bi ti pravil, kake zločine imajo na vesti. Tale dva tovariša« — pokazal sem na beduina Omarja in na Črnogorca Očkota — »morata obračunati z njimi, krvna osveta ju veže. Sam pa hočem preprečiti nov zločin, ki ga pripravljajo in ki sem za njega zvedel v Carigradu. V nevarnosti je eden mojih prijateljev. Zato hitimo za njimi in upam, da jih bomo tudi dobili.«

»Verjamem ti, effendi! Torej ti si tisti —? Povej, si ti Mübâreku prestrelil roko?«

»Kedaj bi naj bil to storil?«

»Sinoči v strumiški razvalini.«

»Tisti sem bil seveda jaz. Torej Mübâreka sem zadel —? Hm —! Tema je bila, po polnoči je že bilo, zvedeli smo, da je kodža bašâ izpustil Mübâreka in njegove tri tovariše. Pohiteli smo za njimi, streljali so na nas, pa niso nič zadeli. Tudi sam sem streljal, nekdo je kriknil. Nisem vedel, da sem Mübâreka zadel —.

Ti je sam pravil?«

»Vsi so govorili o tem. Ne zameri, effendi, da sem te prejele žalil in sumničil! Zabavljali so črez tebe, grdo so govorili o vas, pa je že tako, da se v dobro spremeni, kar hudobni ljudje slabega govorijo o bližnjem, ki je pošten človek —. Prepričan sem, da so tisti štirje, ki sem jih spremljal, hudobni ljudje, sovražijo vas, ker jih preganjate. In ker ste njihovi sovražniki, ste gotovo dobri ljudje!«

»Nam torej zaupaš?«

»Da, effendi! Popolnoma!«

»Pa nam povej, kako so te našli in kaj si doživel z njimi!«

»Rad ti bom vse povedal! Razjahaj in sedi tule na klop! Oče pa naj vstane!«

»Tisto pa ne!« sem ugovarjal. »Oče le naj sedi! Njegova glava je osivela, jaz pa sem še mlad. Ne spodobi se, da bi jaz sedel, on pa stal! Razen tega me boli noga, težko stopam. Rajši ostanem v sedlu.

Pripoveduj!«

»Davi je bilo, pravkar sem mislil vstati in iti na delo. Gosta megla je ležala po dolini, niti deset korakov daleč se ni videlo. Pa so v naglem diru prijezdili neki ljudje, obstali pred hišo in me poklicali.«

»Te poznajo?«

»Stari Mübârek me pozna. Stopil sem na cesto in videl štiri jezdece, tovornega konja so imeli s seboj. Enega izmed njih sem koj spoznal, Mübârek je bil, svetnik in čudodelnik iz Strumice. Enega sem šele pozneje spoznal, ko se je zdanilo. Manah el-Barša je bil, prejšnji davkar iz Skoplja. Pravili so, da bi radi prišli v Taš kjöj in če bi jim kazal pot. Plačali da mi bodo, so pravili, trideset piastrov bagšiša so mi obljubili. Effendi, siromak sem in trideset piastrov si zaslužim komaj v celem mesecu. In verjel sem jim tudi, saj je bil stari Mübârek pri njih, ki ga imajo za svetnika. Zato sem jim z veseljem obljubil, da jim bom za kažipota.«

»So povedali, po kaj grejo v Taš kjöj?«

»Ne. Toda pravili so, da jih zasledujejo štirje Škipetarji in tisti da ne smejo zvedeti, kam jih peljem.«

»Lagali so!«

»Seveda! Žal sem prepozno spoznal kaki lopovi so.«

»Kje leži Taš kjöj?«

»Severno odtod. Niti iz Radoviča ne pelje pot v Taš kjöj, dobro mora poznati planino, kdor hoče priti v Taš kjöj. Vas je, majhna in revna, v gorah leži, k Bregalnici in v Zbigance se pride mimo nje.«

V Zbigance —? V Zbigance sem bil tudi sam namenjen, k mesarju Čuraku. Zvedel sem za Čuraka v Ismilanu pri bratu Deselima, ki mi je v Čataku ušel

z mojim vrancem, pa padel z njim pri skoku črez ča-
taški potok in si zlomil vrat. Pri Čuraku, tako mi je
zaupljivo izdal Deselimov brat, ki me ni poznal, bi
naj poprašal za kočo v soteski in od njega da bom
zvedel tudi kaj več o Žutem. Žuti, »Rumeni«, je bil
poglavar po vsej Turčiji razpredene organizacije zlo-
čincev, sleparjev, roparjev in morilcev, ljudi, ki so
zbežali »v gore«, ker so jim postala med svetom tla
prevroča, raznih političnih beguncev, pustolovcev in
poklicnih roparjev. Skrivnosten človek je bil, vsi so
vedeli za njega, pa nihče ga ni poznal, s strahom so
imenovali njegovo ime. Žutovi zavezniki in poma-
gači so bili tudi naši ubežniki, Mübârek, Aladžija in
drugi. Celò politični uradniki so bili njegovi somišlje-
niki. Mož me je zelo zanimal, poiskal bi ga bil rad.

Mübârek je bil torej res namenjen v Zbigance,
kakor sem zvedel tudi v Strumici. Po kaj —? Ali
bom morebiti našel kar na kupu vso čedno
družbo —?

»In še preden ste odpotovali,« sem vprašal, »so
ti naročili, da ne smeš ničesar izdati?«

»Da. Mübârek mi je pripovedoval, da so jih spo-
toma napadli štirje Škipetarji, da pa so jim ušli.
Krvno osveto da imajo do njega, je pravil. In najbrž
da ga bodo zasledovali. Na sever da mora, da pa
noče potovati skozi Radovič, ker bi ga ljudje videli
in izdali Škipetarjem. Zato da bo rajši potoval črez
gore v Taš kjöj.

Zelo natančno vas je popisal. Na čistokrvnem
vrancu da jezdiš, je pravil, visoke škornje da nosiš
in črno brado. Pa dve puški da imaš in štirje da ste.
Preoblekel si se v šerifa, kakor vidim, in drugega
konja jezdiš. Škornje in puške ima tvoj spremlje-
valec, tisti mali človek. Le brada me moti. Si si tudi
drugo brado nataknil?«

»Ne!« sem se nasmejal. »Poobarval sem si jo, da
bi laže prevaril ljudi, ki jih je najel tisti svetnik Mü-
bârek, in ki bi me naj napadli iz zasede in ubili.«

Zavzel se je.

»Mübârek, praviš, da jih je najel —?«

»Da. Saj si si sam izkusil, da ni nikak svetnik. Velik slepar je in zločinec. Zaveznik je Žutega. Razkrinkal sem ga pred vsem ljudstvom v Strumici ter dal njega in njegove tri tovariše zapreti. Maščevati so se hoteli in se me iznebiti, pa je Mübârek najel dva Škipetarja, da nas ubijeta.

Zvedel sem za namero, se preoblekel za šerifa in si pobarval lase, tovarišem pa naročil, naj jezdijo počasi za menoj. Našel sem Škipetarja v nekem hanu in šel z njima v zasedo, kjer sta mislila čakati na mene. Sprli smo se in se spoprijeli, pobil sem ju na tla in jima srečno ušel.«

Zavzet me je gledal.

»V nekem hanu, praviš, si našel Škipetarja —? Kje pa leži tisti han?«

»Na cesti iz Strumice v Radovič.«

»Tam, kjer zavije čez most na desno?«

»Da.«

»Tam —? Si videl tudi handžijo?«

»Tudi njega sem videl.«

»Tisti handžija je moj svak.«

»Res —? Njegova žena je bila torej tvoja sestra?«

»Da. Umrla je pred kratkim.«

»In štiri otroke ima.«

»On je, on —! Vedi, njega so tisti lopovi okradli!«

»Kaj pa so mu vzeli?«

»Najboljšega konja. Tisti je bil, ki so mu naložili tovor. Spoznal sem ga, ko so prijezdili. Pa nisem nič rekel, mislil sem, da nisem prav videl. Spotoma pa so se pogovarjali, stopal sem peš pred njimi in ujel marsikatero besedo. Izprva, so pravili, so imeli samo štiri konje in vsak je vzel del prtljage k sebi na konja. Pa so naleteli na cesti blizu sela, ob mostu,

veš, na dva človeka, ki sta se tam okoli potikala, in tista sta jim povedala, da ima handžija dva konja. Ukradli so mu najboljšega in še sedlo povrh.«

»Revež! Spominjam se, enega konja sem še videl na dvorišču.

Ampak povej, ali nisi ničesar čul o tistih dveh, ki so ju našli za selom?«

»Čul sem, pa nisem prav razumel. Govorili so o šarcih. Šarec pa je konj, ne človek.«

»Njuna konja sta šarca in po konjih sta tudi Škipetarja dobila ime Šarca, Aladžija. Tista dva sta bila, ki sta čakala na nas in ki sem šel z njima v zasedo, ju ukanil in nazadnje premaгал.«

»Aladžija —?« je razmišljal. »Škipetarja —? Spominjam se —. O Aladžijih sem že čul —. Prava orjaka sta, močna ko medved v Šar planini. Nihče jima ni kos. In praviš, da si ju premaгал —?«

»Seveda. Sicer bi ne bil tukaj.«

»Neverjetno —! In oba si premaгал —? Sam —?«

»No, ni bila taka reč. Frank zna že še nekaj več ko takle sirov Škipetar.«

»Sta mrtva?«

»Ne. Omotil sem ju s pestjo. Zavedla se bodeta, spoznala, da sem ju prevaril, in nas prišla iskat.«

»Misliš, da prideta tudi tod mimo?«

»Mogoče.«

»Popraševala bodeta za vami —. Ali jima smem povedati, da ste jezdili tod mimo?«

»Radi mene ti ni treba lagati. Le mirno jima povej, da smo bili pri tebi in da smo namenjeni v Radovič. Zamolči pa jima, kaj smo govorili.«

»Dobro, effendi! Besedice ne bodeta zvedela.«

»Pa pripoveduj dalje!«

»Mnogo več nisem zvedel ko tisto, kar sem ti že povedal. Polglasno so se pogovarjali in v dolgih presledkih. Le tu pa tam sem ujel kako besedo, drugo sem moral sam uganiti.

Pa toliko sem le zvedel, da tisti stari Mübârek ni nikak svetnik in čudodelnik, ampak slepar in zločinec, prav kakor si že tudi ti sam povedal. In veliko dobroto si storil Strumici in vsej okolici, da si tega zločinca ugnal!«

»Si videl, kaj je bilo v tistih tovorih?«

»Ne. Pa čul sem, da je prtljaga Mübârekova last. Dal si ga zapreti, pa ušel je s tovariši vred, v naglici pobral, kar je bilo dragocenega v koči pri razvalinah, nakraden denar, zlatnino in drugo, pa kočo zažgal. Ne misli se baje več vrniti v Strumico.«

»Verjamem, da ne! Tudi ne bo dobil prilike, da bi se še kedaj vrnil. Upam, da ga bom v najkrajšem času dohitel, prijel in izročil oblasti. Prejeti mora zaslužen kaznen.«

Nasmehnil se je.

»Jim torej res še ne boš dal miru?«

»Nikakor ne! Za petami jim bomo, vse dokler jih ne dobimo.«

Razmišljal je.

»O, če bi smel z vami —!«

»Zakaj?«

»Svaka so mi okradli, mene pa opeharili za bagšiš.«

»Lepa reč! Ti niso izplačali obljubljenih potnine?«

»Kaj še! Še tepen sem bil.«

»Pa si do Taš kjöja šel z njimi?«

»Še dalje.«

»Koliko je do Taš kjöja?«

»Pet ur smo rabili.«

»In kam so se potem obrnili?«

»Pravili so, da pojdejo v dolino Bregalnice. Več pa nisem zvedel.«

»Lahko si mislim, kam so namenjeni —.

Povej, zakaj pa nisi zahteval obljubljenega bagšiša?«

»Saj sem zahteval. Toda premeteni so bili, niso me odslovili v Taš kjöju, kjer bi bil lahko poklical

ljudi na pomoč in jih prisilil, da mi izplačajo potnino. Onstran Taš kjöja so se ustavili v gozdu in mi rekli, da me ne potrebujejo več. Prosil sem jih za obljubljeni denar, pa so se mi smejali. Ujezilo me je, povedal sem jim, da poznam tovrnega konja, da je last mojega svaka, kje da so ga dobili, sem jih vprašal, najbrž da so ga ukradli, sem dejal in zahteval, naj mi ga vrnejo.

Tedaj pa so poskakali s konj, dva sta me zgrabila in vrgla na tla, tretji pa me je namlatil z bičem. Preslab sem bil, vdati sem se moral. Im Mübârek, ki je imel ranjeno roko, je stal poleg in zapovedoval.

Effendi, nihče me še ni udaril! Dvanajst ur sem letal, šest ur tja in šest ur nazaj! Dela sem zamudil za cel dan, želodec mi kruli od gladu in mesto da bi bil prinesel trideset piastrov domov, nimam pare v žepu. In hrbet me boli od udarcev. Kaj naj jem —? Kaj naj dam očetu in otrokom —? Da sem ostal doma, bi bil delal ali pa bi bil v Radoviču prodal tri štiri košare. In vsi bi bili siti —.«

»Potolaži se!« se je oglasil oče. »Tale šerif, ki pa ni nikak šerif, mi je podaril pet piastrov. Pojdi v Radovič pa kupi kruha!«

Hvaležno mi je sin stisnil roko.

»Effendi, hvala ti! Pravili so, da si hudoben človek, tudi sam sem si mislil, da si lopov, ko sem te zagledal. Ti pa si bil dober do nas —. Rad bi ti pokazal svojo hvaležnost!«

Njegova ponudba mi je bila zelo dobrodošla. Mislil sem ziniti, ko me je prehitel Halef.

Že med košarjevim pripovedovanjem se je obrnil v sedlu in odvezoval moje škornje, ki so bili, to sem že davno opazil, napeti in okrogli, kot da tičijo noge v njih.

Po ledini so prihajali otroci, obloženi s protjem.

»Ste lačni, malčki?« jih je vprašal Halef.

Večji so molčali in vneto prikimali, najmlajša pa je zajokala. Je pač na Turškem kakor pri nas. Če

vprašaš takole dveletno dekletce, ali je lačno, ga bodo kar solzice zalile.

Mali Halef se je dobrohotno obrnil k očetu.

»No, pa prinesi košaro! Ampak premajhna ne sme biti!«

»Čemu?«

»Izpraznil bom v njo tele večno dolge črevlje. In pogledal, kaj je pravzaprav v njih, da so tako napeti in debeli.«

Mož je prinesel košaro, ki res ni bila premajhna. In mali Halef je obrnil škornje ter izsul iz njih — sadje, meso, pecivo in druge take užitke. Košara je bila polna.

»Takole!« je dejal. »Sedaj pa jejte in Allâh naj vam blagoslovi!«

Ves srečen mu je košar poljubljal roko.

»Gospod, vse to je za nas —?«

»Seveda!«

»Toliko dobrih reči —! Teга ves teden ne bomo pojedli!«

»Vam tudi nihče ne zapoveduje. Le lepo po meri uživajte in glejte, da ne pojedete še košare!«

»Gospod, hvala ti! Tvoje srce je polno dobrote in tvoja usta se cedijo veselosti!«

»Teга bi ravno ne rekel. Posebno veselo mi ni pri srcu, ves otožen in žalosten sem, ko gledam tele prazne škornje. V vsakem škornju je tičal tudi pečen piščanec, rjav in hrustav, kakor ga pečejo le v tretjih Allâhovih nebesih. Vedi namreč, da moja duša kar visi na pečenih piščancih! In ker se moram ločiti od njih, mi krvavi srce, solze mi zalivajo oči in moja duša je žalostna. Toda ker so tile piščanci morali dati življenje, da jih ljudje pojejo, je končno vseeno, v čigavem želodcu da bodo pokopani.

Pojejte jih torej s pobožno preudarnostjo in zadovoljno všečnostjo pa mi shranite kosti do dneva, ko se vrnem!«

Tako resnobno in dostojanstveno je govoril, da smo se mu vsi smejali. Pa tudi pokaral sem ga.

»Čuj, Halef, kako pa ti je prišlo na misel, da si se založil s tako potratno obilico živil? In posebej, kako da si jih vtaknil v moje škornje? Od kedaj pa so škornji shramba za živila?«

»Žal ni meni prišlo na misel, ampak strumiškemu handžiji. Ko sem poiskal denar in mu mislil plačati naš račun, kakor si mi naročil, je dejal, da nismo mi njemu dolžni, ampak on nam. Za uslugo namreč, ki smo jo storili njegovemu svaku Ibâreku, ko smo mu pripomogli do denarja in do zlatnine.

Nič se ne jezi, gospod! Je že tako na svetu, da Allâh vsako dobro delo dvakrat poplača. Kajti tudi pri Ibâreku nam ni bilo treba plačati računa.«

»Dalje vendar!«

»Da, gospod! Torej strumiški handžija ni hotel vzeti denarja. Tedaj pa sem takole mimogrede in previdno omenil, da mi grejo pečeni piščanci prav posebno v slast in —.«

»Lopov ti mali!«

»Ne zameri, gospod! Toda človek ni prejel ust od Allâha, da molči z njimi, ampak da jih odpre o pravem času. Omenil sem torej tisto o pečenih piščancih in handžijevo uho je bilo odprto in njegov spomin si je zapomnil mojo priljubljeno jed. In ko sem pripravljaj prtljago, mi je prinesel dvoje pečenih piščancev in mi želel, da bi nam naj podaljšali življenje. In tedaj sem mu obrazložil, da človek še dalje živi, ako dobi k pečenim piščancem še tudi druge dobre reči.«

»Čuj, Halef, če je to res, si si zaslužil bič!«

»Pohvalo sem si zaslužil, ne pa biča! Če me pohvališ, bom prav tako zadovoljen, kakor tistikrat, ko je handžija prinesel prigrizke, ki jih vidiš v prelepi složnosti zbrane tule v košari.«

»Ničesar bi ne bil smel vzeti!«

»Ne zameri, gospod! Če bi ne bil ničesar vzel, bi ne imeli s čim obdarovati tehle malčkov!«

»Pač!«

»Vem. Pa nič takega, kar nemudoma uteši glad.

Sicer pa sem se branil, da mi je šlo že za življenje. Izgovarjal sem se, da brez tvojega dovoljenja ne smem vzeti ničesar in da tudi ničesar ne bom vzel, ker tebe ni več v Strumici. In vse izgovore sem povedal, ki si jih morejo izmisliti vsi pobožni kalifi. Pa handžija se ni dal prepričati in pregovoriti. Dejal je, da jestvin ne daruje meni, ampak tebi. In te besede so mi omehčale srce, vdal sem se. In da bi se ja ne pregrešil zoper tvojo voljo, niti poleg nisem hotel biti, ko je nosil darove na kup. Za tebe so bili določeni in ker jih handžija ni mogel tebi osebno izročiti, sem postavil tvoje dolge škornje pred njega kot tvoje zastopnike in pooblaščenca pa odšel. In ko sem se vrnil in videl, da so debeli in polni od pridelkov živalstva in rastlinstva, se je razveselilo moje srce. Povedal sem v tvojem imenu handžiji v dolgem, tehtno premišljenem nagovoru zahvalo, zamašil škornje in zavezal ter jih pritrdil zadaj na sedlo. Ako sem se s tem pregrešil zoper tvojo voljo, te prosim, da mi milostno spregleđaš moj greh!«

Ali bi se naj bil jezil nad njim —?

Dober človek je bil, prepričan sem bil, da besedice ni res na vsem, kar je pravil. Še na misel mu ni prišlo, da bi bil handžijo nadlegoval za piščance in druga darila. Tega enostavno ni zmožel, vse preveč rahločuten je bil. Pa rad se je prerekal z menoj in ves srečen in zadovoljen je bil, če sem se delal, kot da me njegovo ugovarjanje jezi.

»Kazen ti ne bo izostala!« sem mu grozil. »In ena kazen te je že zadela. Za nekaj časa se boš tvegala svoje ljubljene jedi. Radi tebe se ne bo kmalu spet takale nedolžna piška ločila od svoje dobre pute!«

»Pa se bom zadovoljil s pečenim petelinčkom. Prav tako dobro mi bo teknil, kakor temle malim teknejo naša jabolka.«

Malčki so sedli krog košare in segli seveda najprvo po sadju. Res zabavno je bilo, s kako vnemo so zasajali drobne, gladne zoboke v jabolka. Stari oče je jokal od veselja. Sin mu je dal kos mesa v roko, pa ni jedel. Samega sebe je pozabil v veselju, da so le vnuki imeli kaj jesti.

Košar nam je stiskal roke in se nam zahvaljeval.

»Effendi,« mi je pravil, »ponavljam, da bi ti z veseljem rad izkazal uslugo. Ali ni mogoče? Me res ne potrebuješ?«

»O pač! Lahko mi storiš veliko uslugo. Celò prisil bi te.«

»Povej!«

»Spremljaj nas v Taš kjöj!«

»Rad te bom spremljal, effendi! Kedaj pa?«

»Te ga še ne vem. Pridi jutri zarana v Radovič! Tam ti bom lahko povedal, kedaj bomo odpotovali.«

»Kje te najdem?«

»Hm —! Tudi te ga še ne vem. Ali ti je znan han, kjer bi se dalo udobno prenočiti?«

»Najbolje boš stanoval ‚Pri visoki porti‘. Poznam gostilničarja. K njemu te popeljem.«

»Tvoje ponudbe ne morem sprejeti. Utrujen si!«

»O, do Radoviča še bo že šlo!«

»Kako daleč je še?«

»V četrť ure smo tam. In bolje je, da te priporočim. Handžija mi daje delo, rad me ima, četudi sem revež. Priporočim te, skrbno ti bo postregel. In jutri te obiščem pa se domenimo radi Taš kjöja.«

»Pravim, da ne vem, kedaj bomo odpotovali. Ko sem se pretepal z Aladžijema, sem se spotaknil ob kamen in si izvinil nogo v gležnju. Boli me, miru in nege potrebuje. In tudi zdravnika. Bojim se, da poškodba ni čisto nedolžna.

Ali imate v Radoviču dobrega, pametnega he-
kima, ki bi mu smel zaupati?»

»Imamo ga. Daleč naokoli je znan. Vsem po-
maša, ljudem in živalim. Celò kože zna cepiti! Tega
tod noben drug zdravnik ne razume.«

»Potem je seveda pravi čudodelnik!

Pa preden te najmem za vodnika v Taš kjöj, se
morava domeniti še za plačilo!«

Odločno je odkimal.

»Effendi, ničesar ne vzamem!«

»Zastonj pa te nočem za vodnika.«

»Saj ste nam že toliko podarili!«

»Tisto smo vam podarili. Denar za pot pa si
boš zaslužil. Med darilom in zaslužkom je velik raz-
loček!«

»Kako naj zahtevam denar od tebe —? Sram
bi me bilo —.«

»No, pa naj ne bo zaslužek, ampak bagšiš. In
da ne boš užaljen, ga bom dal tvojemu očetu.

Halef, daj mi mošnjo!«

Mignil sem starcu in mu naštel petdeset piastrov.
Ves iz sebe je bil, vrniti mi je hotel denar.

Odklonil sem ga seveda.

»Niti enega piastra ne vzamem nazaj! Sin si bo
denar obilo zaslužil.«

»Ne vem, kako se ti naj zahvalim,« je pravil
ginjen. »Naj se posreči hekimu, da ti nogo prav
kmalu ozdravi!«

»Upajmo!

Ampak povej, košar, kako pa je ime vašemu
slavnemu hekimu, ki zdravi vse, ljudi in živino?«

»Čefataš.«

»O joj —! Če je njegovo zdravljenje tudi tako
hudo kakor njegovo ime, potem mi bo slaba predla!«

Čefataš pomeni namreč »mučilni kamen«.

Košar se je nasmejal.

»Le nič se ga ne boj! Zelo dober človek je. In
saj ti ne bo djal svojega imena na bolno nogo, am-

pak zdravilni obliž. In na obliže se imenitno razume.«

»Dobro! Upajmo, da bo tako!

Sedaj pa pojdimo! In če nas res hočeš spremljati, nam bo ljubo.«

Naročil sem še starcu, naj bo previden v govorjenju, če bi prišla Aladžija mimo, sin si je djal v žep kos mesa in odrinili smo.

II.

Turški hekim.

V četrť ure smo bili v Radoviču.

Košar nas je peljal črez bazâr, črez »glavni trg«, in po ozki ulici, stopil skozi širok vhod in se ustavil na prostornem, še precej snažnem dvorišču. S Halefom sta šla iskat handžijo, sam pa sem ostal na konju, da bi si s hojo ne utrudil preveč noge.

Handžija je prišel in se med mnogimi pokloni vljudno opravičeval, da žal nima posebne sobe za tujce. Le eno samo majhno sobico da ima, poleg gostilniške sobe leži, njo bi lahko opremil za spalnico. Pa bilo bi jo treba še prej osnažiti. Ni v navadi v Radoviču, je pravil, da bi tujci zahtevali lastno sobo, je tudi v vsem mestu ni najti. Če bi hotel potrpeti in počakati v gostilniški sobi, dokler mi spalnice ne opremijo —.

Zadovoljen sem bil. Razjahali smo.

Ko pa sem stopil na bolno nogo, sem skoraj v kolena klecnil. Noga mi je otekla, pri vsakem koraku me je zbolela. Le s težavo sem prišel v hišo, krepko sem se moral opirati na Očkota.

Gostilniška soba je bila prazna. Sedel sem v kot k vratom, poleg sobe, ki so jo mislili pripraviti za mene. Tovariši so šli, da poskrbijo za konje.

Še vedno sem nosil turbân in obleko šerifa. Med fanatičnim mohamedanskim prebivalstvom bi bilo nevarno, v Radoviču pa ni pomenilo mnogo, prebivalstvo je bilo po večini pravoslavno.

Košar se je ponudil, da pojde po zdravnika. Odšel je in koj za njim je vstopil nov gost.

Sedel sem s hrbtom obrnjen proti vratom. Krenil sem glavo in pogledal, kdo bi bil.

Bil je — Toma, sel, ki je nosil pošto med Strumico in Radovičem in ki sta ga najela Aladžija za vohuna. Odjezdil je pred nami iz Strumice in se sedel z Aladžijema v hanu košarjevega svaka ter seveda niti slutil ni, da sem, preoblečen v šerifa, prevaril Aladžija in ju premaгал. Prepričan je bil, da sta me ubila in da ležim kje v gozdu med Strumico in Radovičem.

Ni mi bilo, da bi me videl in spoznal. Obrnil sem mu hrbet.

Toda Toma je bil drugačnih misli. Najbrž se mu je zahotelo po družini. Edini gost sem bil, spravil se je nad mene.

Stopil je nekaj korakov po sobi pa obstal blizu mene in vprašal:

»Si tujec?«

Naredil sem se, kot da ga nisem čul.

»Si tujec tod?« je glasneje ponovil.

»Da,« sem odgovoril.

»Boš prenočil v hanu?«

»Ne vem.«

»Odkod si?«

»Iz Stambûla.«

»Iz Stambûla —? Iz prestolice, ki je obličje vsega sveta? Srečen človek, ki smeš stanovati v bližini padišaha, ki ga naj Allâh blagoslovi!«

»Njegova bližina osrečuje le dobre ljudi.«

»Meniš, da je v Stambûlu mnogo hudobnih ljudi?«

»Kakor povsod.«

Pomolčal je pa spet vprašal:

»Kaj pa si?«

»Pisar.«

»Torej učenjak? S takimi ljudmi se pa rad razgovarjam.«

»Jaz pa se ne pogovarjam rad.«

»Allâh —! Kako si oduren! Pa sem te mislil prositi, če bi mi dovolil, da prisedem. Dolgčas mi je, družčine se mi hoče.«

»Dovolim ti. Pa posebno vesela in zadovoljna moja družčina ne bo.«

»Zakaj ne?«

»Moj obraz ne ugaja vsakomur.«

»Ne verjamem! Ali smem pogledati tisti tvoj obraz?«

»Kakor hočeš.«

»Pa bom, da vidim, ali je res tako sila odvraten.«

Sedel je na klop meni nasproti in me pogledal.

Žal je moje pero preslabo, da bi vam popisal njegov osupli obraz. Nosil sem še turbân z zelenim šâšem, kakršnega smejo nositi le šerifi, pravi potomci preroka Mohammeda, in velika očala z modrimi stekli sem še imel na nosu. Tudi brada in lasje so bili še svetli. Obraza seveda nisem mogel spremeniti. Zeleni turbân pa brada in lasje so ga motili. Saj je vedel, da imam črno brado. Moj obraz je seveda dobro poznal, videl me je v Strumici, ko smo poskušali našo »neranljivost«.

Zazijal je, obrvi je potegnil kvišku v oster kot, oči so mu izstopile kakor raku in strmel je v mene, da sem le s težavo premagal prešeren smeh.

Lovil je sapo in končno zajecjal:

»Eff — fen — di —, effendi, kdo — kdo — si —?«

»Saj sem ti že povedal.«

»Si resnico povedal?«

»Se mar drzneš dvomiti nad mojimi besedami? Misliš, da lažem?«

»Ne — pri Allâhu — ne ne —! Saj vem, da si —, da —.«

Strah in dvom sta mu vzela besedo.

»Kaj? Kaj veš?«

»Nič —! Čisto nič!« je hlastnil. »Le to vem, da si pisar in da si iz Stambûla.«

»Kaj pa kvasiš take zmedene neumnosti?«

»Zmedene neumnosti —? Ah, effendi, ni ču-
da —! Zdelo se mi je, da si tisti, ki sem o njem
mislil, da je tisti, ki je o njem —.

O Alláh —!« se je prekinil. »Čisto prav si po-
vedal! Čisto zmeden sem!«

»Zakaj?«

»Strašno si mu podoben —!«

»Komu?«

»Nekemu mrtvemu effendiju —!«

»Mrtvemu? Kedaj pa je umrl?«

»Danes.«

»Kje? Tu v Radoviču?«

»Ne. Na potu iz Strumice v Radovič.«

»Žalostno! Nesrečni so taki ljudje, ki umrejo na
potovanju!« sem pravil zvest svoji vlogi pobožnega
derviša, ki je obenem tudi šerif. »Njegovi dragi mu
ne morejo v zadnji uri moliti sùre smrti.

Za čim pa je umrl?«

»Ubili so ga.«

»Strašno —! Svet je hudoben, vse hujši je —!

Si videl njegovo truplo?«

»Ne, effendi.«

»Odkod pa veš, da so ga ubili?«

»Drugi so mi pravili.«

»Kdo pa bi ga naj bil ubil?«

»Se ne ve. Našli so njegovo truplo v gozdu na
potu med Strumico in Radovičem.«

»V gozdu na potu med Strumico in Rado-
vičem —? Ni mogoče! Pravkar sem prijezdil v Ra-
dovič po tisti cesti. Kako da nisem ničesar slišal o
umoru —?

So ga tudi izropali?«

»Ne, ubili so ga iz maščevanja.«

»Najbrž radi krvne osvete?«

»Ne. Iz drugih razlogov. Tisti človek je bil zelo
nepreviden. Vso Strumico je razburil, ljudi je hujskal
na poštene, miroljubne meščane, celò strumiškega

kâdija je napadel in ponoči je zažgal stanovanje nekega pobožnega moža, ki je veljal za svetnika.«

»Tako dejanje je seveda zločinsko in Allâh ga nikdar ne bo odpustil.«

»O, tisti človek ni veroval v Allâha!«

»Ne? Ni bil pravoveren sin prerokov?«

»Ne. Džaur je bil, kristjan, svinjsko meso je jedel.«

»V džehenni se bo cvrl za ta svoj greh!«

»Razdražil je ljudi pa so ga počakali v zasedi in ubili.«

»Je bil sam?«

»Ne. Trije drugi so potovali z njim.«

»Kje pa so tisti trije?«

»Izginili so.«

»In njegovih tovarišev niso tudi ubili?«

»Najbrž.«

»Kam pa so spravili njihova trupla?«

»Ne vem.«

»Čudno! In tistemu neverniku sem podoben, praviš?«

»Da! Tvoj obraz je čisto njegovemu podoben, tudi takó velik si, kakor je bil umorjeni. Le da imaš brado in lase svetle, umorjeni pa je bil črn. In daljšo brado je nosil.«

»Torej je med tistim džaurom in menoj, ki sem šerif, le še vsaj nekaj razlike! In to me veseli. Ne bil bi rad podoben takemu zločincu, ki ljudi hujska in hiše zažiga.

In kdo si ti?«

»Sel sem.«

»Kje si doma?«

»V Strumici. Pošto nosim v Radovič in še dalje pa tudi druga naročila oskrbujem.«

»Taki seli seveda vse zvejo.

Ampak, hm —! Res —! Pravkar sem se spomnil —. Čul sem spotoma, da se potikata tod dva ro-

parja, škipetarja. Aladžija ju imenujejo. Si že čul o njiju?»

»Da. Mi seli vemo vse.«

»Ju poznaš?»

Dvignil je roke.

»Ne, effendi! Kako moreš tako vprašati? Pošten človek vendar ne bo občeval z roparji —! In jaz sem pošten človek!

Kaj pa si čul o tistih dveh?»

»Videli so ju davi v okolici Strumice.«

»V okolici Strumice —? Allâh naj bo milostljiv ljudem, ki ju bodo srečali!»

»Tudi nekega sela so videli z njima skupaj.«

Z negotovim glasom je vprašal:

»Sela —? Kako mu je ime?»

»Toma mu je menda ime, če se prav spominjam.«

Prestrašil se je. Mirno sem dejal:

»Ga poznaš?»

Za hip se je obotavljal.

»Seveda ga poznam! Moj — prijatelj je.«

»Lahko ga posvariš, če ga kje srečaš!»

»Pred kom?»

»Policija ga išče.«

»Allâhi — wallâhi —! Zakaj?»

»Ker je sokriv tistega umora. Izdal je Aladžijema tistega kristjana. Povedal jima je, kedaj bo s svojimi tovariši odpotoval iz Strumice.«

Ves prepadel me je gledal.

»Je — je res —?»

»Umorjeni sam je tako povedal.«

»Umorjeni —? Ali mrtvi govorijo?»

»Ni mrtev.«

Nem je strmel v mene.

»Niso ga umorili. Vobče nihče ne ve, da bi ga bili umorili. Le ti sam veš o tem, Toma!»

Planil je na nože.

»Poznaš me?» je osupel hllastnil.

»Seveda te poznam. In tisti tamle te tudi poznajo!«

Snel sem očala in šáš ter pokazal k vratom.

Ubogi Toma se je obrnil.

Halef, Očko in Omar so pravkar vstopili. Tako je bil zaverovan v mene, da ni čul njihovih korakov.

Nekaj trenutkov je stal kakor okamenel. In potem je mahoma vse razumel.

Šinil je k vratom.

»Odití moram —. Mudi se mi —. Važne posle še imam —.«

Pa Halef ga je že prijel za vrat.

»Kam pa se ti nenadoma tako zelo mudi, ljubi prijatelj?« ga je prijazno vprašal.

»Posli me čakajo.«

»Mislil sem, da imaš posle samo na potu iz Strumice. Torej sprejemaš naročila tudi za Strumico?«

»Da. Pusti me!«

»Bi tudi od nas sprejel naročilo?«

»Za koga?« je nezaupno vprašal.

»Napisal ti bom naslov in tudi naročilo.«

»Kaj pa bo?«

»Pozdrav bo, samo pozdrav.«

»Rad ga oskrbim. Sedaj pa me pusti!«

»Le počakaj! Ne pojde tako naglo. Napisati ti moram naročilo in tudi naslov.«

»Bo dolgo trajalo?«

»Prav nič dolgo. Pri takih poslih se ne obiram rad. Ne potrebujem ne papirja ne črnila in pišem kar na neustrojeno kožo. Tudi potnino ti bom kar izplačal.

Potrudi se z menoj ven v hlev, ljubi Toma. Tam imam svoj svinčnik. Le kar pojdi!«

Sumljivo je gledal sel malega Hadžija. Ni zaupal njegovim besedam. Pa saj je govoril tako sila prijazno —.

Šel je z njim. Očko in Omar sta se režala in stopila za tovarišem.

Skozi okno se je videlo na dvorišče. Šli so proti hlevu in izginili za vrati. In vrata so se zaprla.

Dobro sem vedel, kaj namerava Halef.

Res sem koj nato čul tiste nepopisne glasove, ki jih je slišati dandanes le še na Turškem ali pa na Kitajskem, glasove, ki jih vzbuja tesno občevanje biča s človeško kožo.

In nato so se vrata spet odprla in sel je stopil na dvorišče. Pa ponosno ravno ni stopal in njegov obraz je pričal o pokvarjenem duševnem ravnotežju. Njegova hoja je bila podobna hoji orang utanga, ki poskuša hoditi brez palice na zadnjih nogah. Kolena so mu klecala in glava mu je bila nagnjena nazaj.

Očividno ni bil čisto nič radoveden, ali se kdo zanima za njegov klavrni odhod s pozorišča. Niti ozrl se ni, niti pogledal ni po oknih, brez vsakršnega zanimanja za gledalce je odšvedral krog ogla.

Koj za to klavrno postavo so prišli iz hleva povzročitelji nesreče, stopili po dvorišču in k meni v sobo.

Halef si je podjetno vihal svoje redke brke, to je, osem kocin na desni in devet kocin na levi svojega velikega orlovskega nosu, se nad vse zadovoljno smehljal in pravil:

»Tega človeka je pač njegov kismet pripeljal k nam! Kako pa je bilo, gospod? Najbrž te ni koj spoznal?«

»Seveda ne. Prisedel je k meni, mi pravil, da sem podoben tistemu Franku, ki so ga davi ubili v gozdu med Strumico in Radovičem. Ne bil bi me spoznal, dolgo sva govorila, nazadnje pa sem mu povedal resnico v obraz, da ga poznam in da vem za njegovo izdajstvo. Ko sem videl vas vstopiti, sem snel šáš s tarbûša in očala. In tedaj ga je pograbil strah, na mah se mu je sila mudilo.«

»Tak predrzen lopov —! No, razločno in pošteno sem mu napisal tistih trideset pozdravov na

njegovo neustrojeno kožo! Naj jih nese v Strumico in porazdeli po mestu, če hoče!«

»Se ni branil?«

»Seveda se je. Pa sočutno sem ga opozoril, da jih dobi petdeset, če ne uboga. Uvideven človek je pa se je prostovoljno položil na tla in jih dobil samo trideset. Poskrbel sem, da mu je tistih trideset prav tako globoko seglo v dušo, kakor če bi jih bil dobil petdeset.

Si zadovoljen, effendi?«

»Topot sem zadovoljen.«

»Da bi mi bil kismet le še večkrat naklonjen in bi mi poslal še več takih lopovov na pot! Je namreč še nekaj takih tod okoli, ki bi jim rad dal izbirati med trideset in petdeset! Upajmo, da ob svojem času še srečamo katerega!

Ampak povej, gospod, kako pa je s tvojo nogo?«

»Prav nič dobro ni. Otekla mi je, boli me. Stvar je resnejša, nego sem si mislil.

Omar, pojdi v mesto pa skušaj dobiti sadre! Kakih pet litrov mi je prinesi! Ti, Halef, pa mi prinesi skledo mrzle vode, da si nogo okopljem!«

Medtem se je vrnil košar in mi poročal, da je dolgo iskal gospoda doktorja Čefataša. Ni ga lahko najti, je pravil, zelo zaposlen da je, pa da bo kmalu prišel.

Zahvalil sem se mu za trud, mu podaril za nekaj pip tobaka in ga poslal domov.

Omar je odšel po sadro in Halef mi je prinesel mrzle vode. Sezul sem se in preiskal nogo.

Res sem si izvinil gleženj, pa k sreči ne popolnoma. Uravnal bi si bil sklep tudi sam, pa rajši sem prepustil stvar zdravniku. Utegnil sem zagrešiti napako, ki bi me bila za več dni priklenila na sobo.

Zaenkrat sem djal nogo v mrzlo vodo, da bi si splahnil otok.

Končno je prišel zdravnik.

Nekoliko razočaran sem ga gledal. Bil je bolj podoben kitajskemu pismonoši ko evropskemu zastopniku medicinske vede.

Končno je prišel zdravnik. K str. 194.

Droben je bil in zelo debel. Lica so se mu bleščala ko sveža jabolka. Njegove majhne oči so ležale poševno in pričale, da je stala zibelka njegovih pradedov nekje v mongolskih pustinjah. Na gladko obriti glavi je tičal star, oguljen tarbûš, pomaknjen

daleč nazaj v tilnik, da je nudil obsežen pogled po »visokem« čelu. Mesto običajnega svilenega čopa mu je bingljalo na tarbûšu šop rdečih, modrih in rumenih papirnatih odrezkov. Kratki kuftân mu je segal samo do kolen. Sestavljen pa je bil menda iz samih ogromnih žepov, kajti na vse strani, zgoraj in spodaj, na desni in levi, spredaj in zadaj je bil napihnjen ko zrakoplov. Najbrž je bila v tistih žepih shranjena zdravnikova popotna lekarna.

Na jermenu mu je razen tega visela z ramen velika, štirioglasta košara, v njej je menda nosil orožarno svojega poklica.

Molče je vstopil, si odvezal copate in prišel v nogavicah k meni. Vsekakor veliko odlikovanje za mene, skromnega človeka!

Ker sem si kopal nogo v vodi, je seveda lahko uganil, kdo potrebuje njegove pomoči. Molče se mi je priklonil in košara z zdravniškim priborom je zaropotala ter mu zdrknila na prsi in jermen ga je skoraj zadušil.

Vrnil sem mu pozdrav, kolikor mi je dovoljevala bolna noga. Snel je košaro, jo postavil na tla in vprašal:

»Rad govoriš?«

»Ne,« sem odgovoril kratko.

»Jaz tudi ne. Torej kratka vprašanja, kratki odgovori! In naglo delo!«

Debeli doktor je bil res zelo odločen! S takim nastopom je seveda učinkoval med orientalsko udobnim prebivalstvom Radoviča in bil vedno zaposlen. No, radoveden sem bil, kako se bo mene lotil.

Samozavestno se je razkoračil, me ogledoval od nog do glave pa od glave do nog in vprašal:

»Ti si tisti z nogo?«

»Ne, tisti z dvema nogama,« sem resnici na ljubo odgovoril.

Zavzel se je.

»Kaj —? Obe nogi si si zlomil —?«

Ni razumel moje šale.

»Ne, le eno, namreč levo.«

»Dvakrat si si jo zlomil?«

O jej —! Kdo mu je neki natvezel, da sem si nogo zlomil —? In še dvakrat —!

Sicer pa je bil zdravnik, poklical sem ga, da me preišče. Sam naj ugotovi poškodbo.

»Ne,« sem povedal svoje nemerodajno mnenje.

»Le izvinil sem si jo.«

»Pokaži jezik!«

Imenitno —! Ali bo na jeziku videl, kaj je nogi —?

Pa ubogal sem in mu pomolil jezik. Ogledoval ga je, otipaval, ga porival sem in tja, majal z glavo in dejal:

»Nevarno!«

»Ne bo. Le deloma je izvinjena.«

»Tiho! Vidim na jeziku. Kedaj si si jo izvinil?«

»Pred tremi štirimi urami.«

Spet je majal z glavo.

»Predolgo si čakal! Lahko nastopi zastrupljenje krvi!«

Najrajši bi se mu bil v obraz smejal. Pa premagal sem se. Čudil sem se le, da je strokovni izraz »zatrupljenje krvi« našel svojo pot že tudi v turški jezik.

»Te boli?« je vprašal.

»Ne preveč.«

»Tek?«

»Izdaten in mnogostranski.«

»Zelo dobro! Čisto dobro! Bomo naredili. Pokaži nogo!«

Počeni! In ker mu je bil obilni trebušček pri čepenju precej napoti, je sedel poleg posode. Zaupljivo sem mu položil mokro nogo na kolena.

Otipaval jo je, izprva rahlo, nato močneje, pokimal in vprašal:

»Si občutljiv?«

»Ne.«

»Jako dobro!«

Krepko je prijel, potegnil, — v sklepu je zaškrtalo. Tudi zbolelo me je, stisnil sem zobe.

Zadovoljno mi je pomežiknil.

»No, kako je bilo?«

»Zelo prijetno.«

»Gotova sva.«

»Tako —? Popolnoma?«

»Ne še. Nogo je treba še obvezati.«

Kot kirurg je bil vsekakor zelo sposoben dečko. Kdo ve, kako dolgo bi me bil mučil kak mazač, samo da bi bila poškodba na videz nevarna in da bi več zaslužil.

»S čim boš obvezal nogo?«

»Z deščicami. Kje jih dobim?«

»Ne maram.«

»Zakaj ne?«

»Deščice so za nič.«

»Za nič —? Bi mar rad srebrne ali zlate, z briljanti posejane?«

»Ne, sadreno obvezo želim.«

»Sadreno —? Si znorel —? S sadro mažejo stene in zidove, ne pa nog —!«

O sadreni obvezi najbrž še ni ničesar vedel. Živel je pač na Turškem.

»In s sadro se dajo tudi zlomljene in zvinjene noge krasno obvezati!« sem ga poučil.

»Bi le rad videl kako!«

»Boš videl, če hočeš! Poslal sem po sadro.«

»Kako boš s sadro naredil obvezo?«

»Počakaj!«

»In če sadre ne dobiš?«

»Si naredim obvezo z lépom.«

Kar kriknil je.

»Z lépom —? Bi me rad potegnil?«

»Ne.«

»Bi ti tudi ne svetoval!«

Smejäl sem se.

»O, če bi le hotel!«

»Kaj? Učenjak sem!«

»Jaz tudi!«

»Kaj si studiral?«

»Vse,« sem kratko in gladko povedal.

»Jaz pa še trikrat več! Poznam celò dispenzatorij Sabur ibn Sahelija.«

»Jaz pa imam v glavi celi medicinski slovar Abd el-Mešida.«

»Jaz pa ga nimam samo v glavi, ampak v vsem telesu in v vseh udih.

Obveza s sadro —! Ali celò z lépom —! Sadra je prah, lép mehok in tekoč —. Obveza pa mora biti trdna!«

»Sadra in lép se strdita. Čudil se boš!

Sicer pa zaenkrat noge še ne smem djati v obvezo. Otekla je, boli.«

»Kedaj pa?«

»Najprvo bom otok odpravil z mrzlimi obkladki. In tudi bolečina bo po obkladkih odnehala.«

»Allâh —! Govoriš ko cel hekim!«

»Sem tudi hekim!«

»No, pa si drugikrat svoje kosti sam uravnaj, kakor si si jih sam polomil! Čemu si me vobče poklical?«

»Da ti pokažem jezik.«

»Povem ti, da mi goveji jezik mnogo bolj ugaja ko tvoj! Da veš!

Obisk stane deset piastrov. Tujec si, zato plačaš dvojno ceno. Si razumel?«

»Tule je dvajset piastrov! Ampak ne prikaži se mi več!«

»Mi na misel ne bo prišlo! Imam topot dovolj!«

Vrgel je denar v enega svojih obilnih žepov, si obesil košaro na ramo in se obrnil. Pri vratih je šinil v copate in mislil oditi brez slovesa.

Prav tedaj pa je vstopil Omar. Lonec je nosil v rokah.

Zdravnik je obstal, pogledal v lonec in vprašal:

»Kaj je to?«

»Sadra.«

»Tako —? To je torej tista sadra, ki z njo delate obveze —? Taka neumnost —! Blaznost —! Smešnost —! Kaj takega si more le norec izmisliti!«

Še je stal Omar v odprtih vratih. Po zdravnikovih besedah pa je počasi postavil lonec na tla, zaprl vrata, da bi mu doktor ne mogel uiti, ga zgrabil za ramena in povedal:

»Ti debeluhar, kdo pa si pravzaprav?«

»Zdravnik sem, razumeš!«

»No, lep mazač si mi! Kako se drzneš govoriti o neumnosti in blaznosti in o smešnosti? Naš effendi je naročil sadro, potrebuje jo in že sam dobro ve čemu. Tisoč takih trebušnjakov, kakor si ti, nima toliko modrosti v vseh svojih možganih, kolikor je ima naš effendi na koncu enega samega lasu! Če ga boš žalil s takimi psovkami, se ti prav lahko pripeti, da boš sedel v blatu! Videti je ja, da je bila neumnost tvoja mati!«

Takih besed mož medicine še pač nikdar ni slišal. Kri mu je šinila v glavo, rdeč od jeze se je iztrgal Omarju, odskočil za nekaj korakov, hlatal za sapo in hlatal pa bruhnil na dan, kot da bi mu bila pljuča počila:

»Ali ti naj — ali ti naj — s temle tarbûšem — zamašim — tvoja umazana usta? Tule ga imaš, ti sin opice, — ti vnuk in pravnuk pavijana!«

Strgal si je tarbûš z glave, ga zmečkal v kepo in ga vrgel Omarju v glavo.

Ta pa je tarbûš ulovil, segel v lonec, zajel pest sadre, jo strosil v tarbûš in rekel:

»Tule, vzemi nazaj pokrivalo svojega luknja-stega razuma!«

In zagnal mu je tarbûš v obraz.

Sadra se je izsula in v hipu je bil hekim bel ko krap, ki si ga posipal s sladkorjem. Sadra mu je prišla v oči, mel si jih je in mel, cepetal z drobnimi, debelimi nogicami, izgubil copate, kričal, kot da ga na raženj nabadajo in si nazadnje strgal jermen z ramen ter vrgel košaro z zdravniškim priborom vred Omarju v glavo.

Omar pa je bil na napad pripravljen in je spretno ujel košaro. Pokrov se je odprl in pribor se je izsul na tla, klešče, kleščice, škarje, lopatice, škatle in druga ropotija in seveda tudi glavno orodje, ki ga pozna in uporablja orientalski zdravnik, kadar le more, namreč klistirka.

In nato se je začelo obupno bombardiranje.

Omar se je gibčno sklanjal, pobiral škarje, klešče, lopatice in škatle ter obmetaval z njimi hekima tako naglo in spretno, da se mu možek niti izogibati ni utegnil. Ni si vedel drugače pomagati, pobiral je, kar je priletelo v njega, in tudi sam obmetaval nasprotnika, kar je le mogel naglo. In povrh sta se spretna borca še obmetavala tudi s psovkami, v katerih je orientalec strokovnjak, katerih mu nikdar ne zmanjka in ki nam jih žal ni mogoče prevesti, ker je naš severni jezik prehladen in preslaboten za take izraze.

Njuna vnema je rastla, njune kretnje so bile vse bolj živahne in nagle, psovke vse bolj izbrane in izrazite, vse gosteje so letele škarje in škarjice, klešče, lopatice in škatle. Mi drugi, Halef, jaz in Očko smo se izprva smehljali, nato smejali, končno pa prasnili v bučen krohot. Ljudje so nas čuli ven na dvorišče, prišli gledat, kaj bi bilo, in tudi sami zagnali prešeren krohot.

Halef je zasodil, da bi bilo treba prijatelju pomagati.

»Gospod, vzemi nogo iz vode!« je dejal. In nič ni čakal, kar sam je postavil nogo iz vode, zgrabil skledo in pohitel z njo k vratom. Pobral je klistirko,

ki je pravkar priletela v Omarja, ki pa se ji je ta spretno umaknil, ter začel s toliko vnemo in spretnostjo brizgati vodo v hekima, da je bil v nekaj trenutkih moker ko miš.

Pa tudi Omarju je prišel nov način napada na misel.

»Lepo —! Krasno —! Sijajno —! Dajmo mu še več sadre! Halef, le pridno brizgaj in ga namakaj! Vode potrebujemo!«

Zgrabil je lonec s sadro in jo izsul svoji žrtvi na glavo. Halef ga je razumel in ga še z večjo vnemo polival.

Rad bi bil bojevite junake razgnal, pa od samega smeha nisem prišel do besede. Prizor je bil za bogove in trebušasti hekim, posadran in namočen, bi bil največjega čmerneža nagnal v smeh.

Tudi gledalci so se zvijali in tresli od smeha. Najhuje se je krohotal handžija. Majhen, čokat človek je bil, rejen trebušček je imel in suhe nogice, ki so komaj nosile obilno truplo. Topi nosek in široka usta, posajena z majhnimi belimi zobmi, okrogla, mastna lica in šegave oči so se čisto ujemale z njegovim, za dobro voljo razpoloženim značajem. Držal se je za trebušček, ki mu je kar odskakoval od smeha, solze so mu stale v očeh, kar krulil je od veselosti in venomer kričal:

»Hai — wai — moj trebuh — moj želodec — moja jetra — moje ledvice —! O moja čreva — o moja prebava —! Razletel se bom, razpočil se bom —!«

Je pa tudi res bilo čisto tako, kot da bi mu koža ne mogla več držati vkup tresoče se in razmajane dele telesa.

Hekim je pred napadalci pobegnil v kot, si zakril obraz z rokavom kuftana, pa izpod njega še vedno kričal, zabavljaj in zmerjal z neusahljivo vnemo. Halefu se je pokvarila klistirka v boju, vrigel jo

je v stran, pograbil posodo in polil celega hekima z vodo.

»Takole se godi človeku,« je kričal od smeha, »ki se drzne našega effendija ozmerjati z norcem!

Očko, prinesi vode, da si bo gospod hladil nogo! Tegale modrega moža in poznavalca obližev, maž in lesenih obvez pa bomo posadili na stol in mu osnažili obraz. Miren bodi, prijateljček, sicer ti postrgamo še tudi nos z lical!»

Posadil je doktorja na bližnji stol, pobral lopatico in mu bril posadrani obraz, počasi in premišljeno. In kar mu je postrgal, mu je obrisal za ušesa.

Hekim se ni branil, mirno se je pustil briti. Le njegov jezik ni miroval. Psoval je in zabavljaj in čimdalje je zabavljaj, tem hujše so bile psovke. Obkladal je napadalce in mene s priimki, ki so bili že zelo žaljivi, pa še vedno novi so se mu sipali iz ust in še vedno je mislil, da nam ni vsega povedal.

Namočena sadra se kakor znano v nekaj minutah strdi v kamen. Hekimov kuftân in turbâš sta bila oba izdatno posadrana in tudi izdatno namočena. Sukno pa mokroto naglo pije, zato je bila vsa njegova obleka v najkrajšem času trda ko hrastova skorja.

In šele tedaj je prenehal Halef z britjem.

»Takole —!« je dejal. »Obril in očedil sem te, kajti človek mora tudi sovražniku dobrote izkazovati. Več pa ne moreš zahtevati. Svoje orodje si le sam poberi in zloži v košaro! Vstani! Opravili smo!«

Trebuščar je mislil vstati. Toda obleka se mu je strdila, geniti se ni mogel. Na lastnem telesu se je lahko prepričal, da je sadra najboljše sredstvo za obveze.

Ves prestrašen je razkrečil prste na obeh rokah, edini gib, ki mu ga je še dovoljeval oklep.

»Ne morem vstati —! Ne morem vstati —! Kuf-tân je ko steklo, lomi se mi!«

Halef je prijel tarbûš za papirnati čop, mu ga potegnil z glave in mu ga pomolil pod nos:

»Poglej, tole je častitljivo pokrivalo tvoje učene glave! Kako ti ugaja?«

Tarbûš je bil seveda tudi trd in podoben beli, zvončasti posodi, ki je imela natančne oblike hekimove glave.

»Moj tarbûš —! O moj tarbûš —!« je tarnal hekim. »Od rane mladosti sem je sedel na moji glavi in me spremljal po potih življenja —! Sedaj pa so mi tele propalice onečastile dostojanstvo njegove starosti in častitljivost njegovih let —!

Daj ga sem!«

Iztegnil je roko po tarbûšu. Pa sadra na rokavu je hreščeče pokala.

»Jâ jazik —! Jâ jazik — o nesreča —!« je kriknil. »Zdravje moje roke se lomi —! Klenost mojih mišic se krha —! Kaj naj storim —? Odití moram —! Bolniki me čakajo!«

Vstati je mislil. Pa ves kuftân je pokal in hreščal. Nesrečni hekim se je sesedel.

Zajokal je.

»Ali ste videli —? Ali ste čuli —? Obrisi moje postave se trgajo, umerjene črte mojega telesa se drobijo —! Čutim, da mi vsa moja notranjost razpada na kosce —! Izginila je nežna somernost mojih udov in mehka okroglost mojega stasa se je skrivila v odurne gube. Ponižali ste me v postavo brez ugleda in mi vzeli prikupljivost moje možatosti. Občudovanje mojih sosedov se bo spremenilo v posmeh in všečnost njihovih pogledov v roganje. Na ulicah bodo s prsti kazali za menoj in v kamrici bo moja ljuba žalovala nad izgubo moje lepote. Uničili ste me, najbolje je, da me daste zanesti ven na pokopališče, kjer toči cipresa solze žalosti. O Allâh —, o Allâh — o Allâh —!«

Njegova jeza se je spremenila v tužo. Izguba lepote ga je sila zabrižila. Spet je gledalce lomil smeh.

Pa dovolj je bilo smeha. Dvignil sem roko, umolknili so.

»Ne jadikuj, hekim!« sem dejal. Tvoja žalost se bo kmalu spremenila v veselje! Kajti obogatel si za velevažno izkušnjo!«

Zakrilil je z rokami.

»Da, za izkušnjo —! Pa važna za mene ni! Izkusil sem si le, da se človek ne sme spečati z ljudmi, ki ne poznajo olike.«

»Mar misliš, da ti poznaš oliko, hekim?«

»Poznam jo! Kajti jaz sem mož, ki zdravi bolna telesa in prinaša izmučenim dušam krepčilo. In taka olika je prava.«

»Ti si mož, ki pripoveduješ svojim bolnikom, da ti njihov jezik manj ugaja ko goveji. Ako sodiš, da je tako govorjenje olikano, potem si seveda zelo olikan človek in velik učenjak. Sicer pa ne razumem, kako vidiš na jeziku, ali je noža izvinjena in ali je poškodba nevarna.«

»Se prav nič ne čudim, da te ga ne razumeš! Si še pač zelo malo razumel v življenju! Ti je videti —! In zato tudi najbrž ne razumeš, da si me spravil v položaj, ki škodi moji časti in podkopava moj ugled v deželi.«

»Ne, te ga seveda ne razumem.«

»Tvoj razum je kratek ko krvava klobasa, tvoja neumnost pa dolga ko vzporednik, ki teče okrog vse zemlje. In vkljub temu vihaš nos nad menoj in sediš tu z obrazom učenjaka in govoriš kakor profesor vseh mogočih učenosti.«

»V primeri s teboj sem še vedno učenjak. In tudi profesor. Predaval sem ti danes zelo nazorno o obvezovanju zlomljenih udov.«

»O tistem predavanju nisem besedice čul!«

»Dejal sem, da je bilo predavanje nazorno. Nisem govoril, le kazal sem ti. Pridobil si si danes znanje, ki te bo naredilo za največjega učenjaka in za najslavnejšega hekima vseh dežel, ki jih vlada padišah.«

Vzrojil je.

»Še za norca me imaš —? Če si res tak učenjak, kakor praviš, mi vsaj svetuj, kako bom zlezal iz tele sadrene skorje!«

»Svetoval ti bom. Najprvo pa poslušaj!

Smejal si se mi, ko sem pravil, da se s sadro naredi obveza. Pravil si, da je sadra le za stene in za zide dobra. Nisi čakal, da ti stvar razložim. In slučaj te je nazorno poučil, da je sadrena obveza boljša ko obveza z deščicami. Spoznal še boš, da je sadrena obveza vobče najboljša.«

»Nikdar tega ne bom spoznal!«

»Takoј se ti bodo odprle oči. Poglej in otipaj svoj kuftân! Prej je bil mehek, ko pa smo ti ga posadrali in namočili, se je strdil v kamen. Sadra namreč hlastno pije vodo in se koj strdi. In to njeno lastnost izkoriščajo pri nas za obveze. Tudi obveza mora biti trdna, kakor veš, če naj da zlomljenemu udu oporo. Razumeš?«

Pogledal je po svojem skorjastem kuftânu, ga otipaval, gledal mene, napeto dvigal obrvi in molčal.

Razlagal sem.

»Obveza z deščicami je za zlomljeno nogo zelo neprijetna. Deščice so okorne, ne priležejo se udu, tiščijo. Taka obveza je za nič.«

»Druge obveze pa ni. Največji učenjaki naše države so si leta in leta zaman belili glave, da bi našli obvezo, ki bi bila trdna in bi se obenem prilegala zlomljenemu udu. Sam sem studiral knjigo o zdravljenju zlomljenih udov. In tam sem bral, da se da take ude obvezati le z deščicami.«

»Kdo je pisal tisto knjigo?«

»Slavni zdravnik Karâ Asfan Zulafâr.«

»No, tisti slavni zdravnik je živel pred dve sto leti. Tistikrat je morebiti veljalo, kar je napisal, danes pa bi se mu smejali.«

»O, ne smejemo se mu!«

»Tvoji nazori so pač silno zastareli! Ne spadajo več v našo dobo. Dandanes poznamo še vse drugačna sredstva za zdravljenje zlomljenih udov.

Pa ostaniva pri sadreni obvezi! Si si pogledal svoj tarbûš?»

»Kako bi ga naj ne bil videl? Tistale mala strupena žaba mi ga je pomolil čisto pod nos!»

»Pa povej, kako obliko ima, odkar smo ti ga posadrali in namočili!»

»Kako obliko —? Žalostno obliko ima! Belemu loncu je podoben. In tisti lonec ima podobo moje častitljive glave.«

»Da! In sicer čisto natančno podobo tvoje častitljive glave! In poglej si svoj kuftân! Ali ni podoben skorji, ali se ne prilega natančno tvojemu telesu? In če vzameš mesto tarbûša ali kuftâna kos platna, ga oviješ krog noge ali roke in pomočiš v sadreno kašo, se bo ovoj v nekaj minutah strdil v skorjo, ki se bo natančno prilegala nogi ali roki. Ako hočeš torej oviti na primer zlomljeno nogo ali roko, pa v povoj, ki se bo točno prilegal obliki zlomljenega uda, boš namočil povoj v sadreno kašo. In v nekaj minutah je ud povezan trdno in varno in povoj prav nič ne tišči noge, ker se njeni obliki prilega.«

Strmel je v mene, po obrazu mu je igralo, spoznanje mu je prihajalo.

»A —! O —!« je hlatal. In potem je šinilo življenje v njega.

Obrnil se je k Halefu. »Snemi mi še enkrat tarbûš!»

Sam si ga namreč ni mogel sneti, ker so mu roke tičale v skorjastih rokavih.

Halef mu je spet pomolil okameneli tarbûš pod nos. Nadaljeval sem pouk.

»Še bolje je, če ovoj najprvo namočiš v sadreno kašo in ga mokrega oviješ krog zlomljenega uda. In da strjena sadra ne tišči, lahko še prej oviješ

zlomljeni ud z vato. Mehko in varno bo počival v trdnem ovoju.«

Spet je strmel v mene.

»Allâh —! Allâh —! Kaka imenitna iznajdba —! Kaka krasna iznajdba! Hitim! Bežim! To si moram zapisati!«

Skočil je na noge in planil k vratom.

»Čakaj!« je vpil Halef za njim. »Vzemi s seboj tudi košaro! In pokrij si dostojanstvo svoje glave s tarbûšem!«

Obstal je. Čudovit prizor je nudil.

Kuftân se mu je strdil med sedenjem in ko je planil, je počila sadrena skorja, pokala križem in se drobila. Zadnji del strjenega kuftâna je silil naprej in ga oviral pri hoji.

Pomolil je roke za hrbet in prosil Halefa:

»Potegni! Ven moram!«

Halef je zgrabil in vlekel, hekim je silil iz kuftâna in silil in šinil nazadnje s toliko silo iz sadrene skorje, da se je kakor iz topa izstreljen zagnal skozi odprta vrata ter padel po tleh.

Brž se je pobral in kričal:

»Vrnem se! Vrnem se! Koj se vrnem!«

Ni se več ozrl, izgínil je na ulici.

Tako je bil navdušen, tako se mu je mudilo domov, prej ko mogoče bi si bil rad napisal dragoceno znanje o sadreni obvezi, da je čisto pozabil na kuftân, na copate, na tarbûš in na svoj zdravniški pribor. Bos, gologlav in v spodnji obleki je zdirjal po ulicah.

Bil je zdravnik z dušo in telesom, ukaželjen človek, znal pa ni druga ko tisto, kar so znali njegovi rojaki.

Oснаžili smo sobo. Podobna je bila kiparski delavnici, ki jo je razdril potres. Kosi strjene sadre so ležali naokoli, sadrena moka je pokrivala tla in mize, po vsej sobi je ležal razmetan zdravniški pribor in po zraku je valovel droben prah. Tovariši so zložili

skorjasti kuftân na stol, pobrali klešče, škarje, lopatice in klistirko ter zložili orodje v košaro. Tudi mojo sobico so mi pripravili.

Očko mi je prinesel sveže mrzle vode, kopal sem si v njej nogo in v svoje veselje kmalu ugotovil, da upada otok. Tudi bolečin nisem več čutil.

Zanesli so me v sobico in položili v posteljo. Kake tri ure sem že ležal in pravkar sem mislil poslati po novo sadro, ker sem prejšnjo vso porabil za »nazorni pouk«, pa po gazovino in vato, ko sem čul iz gostilniške sobe hekimov glas.

»Kje je effendi?«

»V sobi,« je odgovoril Halef.

»Napovej me!«

Halef je odprl vrata in hekim je vstopil.

Ampak kak je bil —!

Oblekel se je, kot da misli iti v svate. Sinjehoder svilen kuftân mu je odeval telo od brade do gležnjev, noge so tičale v copatah iz finega safijana in glavo je krasil modro in belo prižast turbân z granatno spono. Njegov obraz je bil nabran v svečane gube in njegova hoja je bila sila dostojanstvena.

Pri vratih je obstal, prekrižal roke na prsih, se globoko priklonil in povedal:

»Effendi, prišel sem, da se ti zahvalim in te počastim. Dovolj, da vstopim!«

Svečano se mi je spet priklonil.

»Stopi bliže! Dobrodošel si!«

Stopil je tri majhne korake, se spet priklonil, narahlo pokašljajal in dejal:

»Effendim, tvoja glava je zibelka človeškega razuma in v tvojih možganih je sedež vede in znanja vseh narodov. Tvoj razum je oster ko rezilo britve in tvoje misli so pronicave ko igla, ki z njo prebadamo nevarne tvore. Zato je bilo tebi usojeno, da si rešil vprašanje, kako je treba zdraviti zlomljene, zvinjene in izpahnjene ude. Tvoja duhovitost je pregledala vse svetove in preiskala vse vede pa našla

žvepleno kisli apnenec, ki ga navadni ljudje imenujejo sadro. Pridjal si vode in zmešal sadro v kašo, jo namazal na platno in ovil z njo sklepe, kosti in cevi telesa, da bi bile trdne in varne.

S tem boš, o effendi, milijone rok in nog obvaroval ohromelosti in pokvečenosti in učenjaki, zdravniki in profesorji bodo zbirali piastre in ti postavili spomenik, ki bo na njem tvoja glava v marmor vklesana in tvoje telo zlito iz bron. In na spominski plošči se bo bleščalo tvoje ime v zlatih črkah. Tako se bo zgodilo.

Do tedaj pa bo zapisano tvoje ime v knjigi mojih zapiskov in zato te prosim, da mi ga poveš!»

Govoril je svečano, počasi, s prelepimi, zaokroženimi kretnjami in kot da stoji na čelu številnega slavnostnega odposlanstva. Žal pa so stali za njim le moji tovariši in se hudomušno muzali.

»Hvala ti!« sem mu odgovoril. »Resnico ljubim in zato ti moram izjaviti, da nisem jaz iznašel, kako se sadra uporablja za obveze. V moji domovini ve vsak človek za sadreno obvezo, drugih obvez sploh ne uporabljamo. Ako si hočeš zapisati v svoje spomine ime iznajditelja, ti ga bom pa povedal. Učeni mož, ki se mu morajo zahvaliti res milijoni za zdrave ude, se imenuje Mathysen, na Holandskem je bil kirurg. Tvoje zahvale si nisem zaslužil, veseli pa me, da ti je iznajdba všeč, in upam, da jo boš tudi ti uporabljal v prid in korist svojim bolnikom.«

»Dokazal ti bom, da res mislim uporabljati to iznajdbo v blagor svojim bolnikom. Zahvale pa ne smeš odkloniti. Čeprav sadrene obveze nisi iznašel, kakor praviš, si vendar to neprecenljivo dobroto vpeljal v naše dežele. Današnjega dneva nikdar ne bom pozabil in zato me zelo veseli, da leži moj kuftân še zunaj v sobi. Za grb si ga bom izbral, pri vratih svoje hiše ga razobesim in vsi, ki imajo polomljene ude, bodo z veseljem in zadovoljstvom in v svoje pomirjenje videli, kako jih bom zdravil.

Poskusil sem že sadreno obvezo in te prosim, da si moje delo ogledaš in ga presodiš! Hočeš?»

»Prav rad!«

Stopil je k oknu in plosknil.

Črez nekaj trenutkov so se odprla gostilniška vrata, težke korake sem čul.

»Semkaj!« je zapovedal.

Dva moška sta vstopila, velik čeber sta nosila, do roba je bil poln sadrene kaše. Razen tega je eden še nosil zavoj vate, ki bi bila zadostovala za deset polomljenih nog, drugi pa zavoj platna. Postavila sta čeber na tla, položila poleg zavoje in odšla.

In za njima sta prišla dva druga, nosilnico sta vlekla. Na njej je ležal bradat človek od pet do vratu pokrit z odejo. Postavila sta nosilnico na tla in tudi odšla.

»Videl boš moje prve sadrene obveze,« je pravil zdravnih in svečano pokazal na moža v nosilnici. »Kupil sem si sadre, platna in vate in najel tegale človeka, da mi služi za model. Deset piastrov dobi na dan pa hrano.

Dovoli, da odgrnem odejo in poglej si ga!«

Odgrnil ga je.

Ko pa sem si ga pogledal, bi bil najrajši prasnil v nebrzdan smeh. O Allâh —! Tako bi skoraj vzkliknil po mohamedansko. Kak je bil —!

Debeli ukaželjni hekim si je na svojem »modelu« izmislil vse mogoče prelome in izpahe in izvinke in moža primerno djal v sadrene obveze. Ampak kako —!

Ramena, podlakti, nadlakti, brada, stegna, bedra, kolki, — vse je bilo povito in povezano, pa v poveze, ki so bile gotovo za dlan debele. In tudi prsi je obdajal sadren oklep, ki bi ga še krogla komaj predrla.

Mož je ležal na nosilnici kakor človek, ki je že napol mrtev. Geniti se ni mogel, niti dihati ne. In vse to za deset piastrov dnevno! Dnevno —! Torej dan za dnem bi naj ležal v sadrenih obvezah —?

Čemu? Da bi ukaželjni hekim »studiral« na njem učinek sadrene obveze —. Na zdravem človeku —!

»Kako dolgo pa bo mož nosil svoje obveze?« sem vprašal.

»Vse dokler ne bo zdrav. Studirati moram učinke žvepleno kislega povoja na različnih udih.«

»Na zdravih udih —? Edini učinek bo ta, da mož ne bo več dolgo živel.

Ampak povej, zakaj pa si mu tudi prsi djal v obvezo?«

»Zlomil si je pet reber, dve na desni in tri na levi.«

»In ramena?«

»Zlomil si je ključno kost.«

»In kaka je s kolčnimi zgibi?«

»Kolčni krogli sta mu izstopili.

Pa še eno poškodbo ima. Špodnjo čeljust si je izvrgel, ust ne more več zapreti. Kako se taka poškodba dene v sadreni povoj, tega ne vem. Prosil te bom, da mi tudi to pokažeš.«

»O hekim, te poškodbe vobče ni treba obvezati!«

»Ne —? Zakaj ne?« je vprašal razočaran.

»Izravnaj čeljust, pa se bodo usta zaprla.«

»Dobro! Pa denimo, da so se mu usta zaprla.«

»Odvzemi mu tudi z reber obveze! Ne vidiš, kako lovi sapo? Kar dihati ne more več!«

»Kakor želiš! Šel bom k handžiji po orodje.«

Res radoveden sem bil, kako orodje bo prinesel.

Ko se je vrnil, sem pravkar obnavljal mrzle obkladke. Obrnjen sem bil v stran pa nisem videl, kaj počenja.

Težki udarci so zapeli, votlo je bobnelo. Skoraj prestrašen sem se obrnil.

O joj —! S kladivom je razbijal »bolniku« po sadrenem prsnem oklepu in z dleto ga je mrcvaril —.

»Za božjo voljo, kaj pa počenjaš?« sem kriknil.

Prostodušno je odgovoril, kot bi bilo samo po sebi umljivo:

»Obvezo mu bom odstranil, kakor si naročil.«

»Pa s kladivom in dletom —? Mu mar misliš polomiti rebra in mu pognati dleto v prsi?«

»S čim pa naj razbijem trdo sadro?«

»Razbiti mu je vobče ne smeš. S škarjami mu jo razreži, z nožem ali pa z žažo, kakor je pač obveza debela.«

»Žagica je v košari. Po njo pojdem.«

»Naj pride moj mali spremljevalec! Pomagal ti bo, ker sam ne morem.«

Halef je prišel. Na kratko sem mu razložil, kaj naj stori, in koj se je lotil »bolnika«, čeprav je hekim ugovarjal.

Trd posel je bil, zmračilo se je, pa še ni bil »model« rešen vseh obvez. Prižgali smo luč.

Siromak z vsemi mogočimi in nemogočimi namišljenimi prelomi, lomi, izpahi in izvinki in ki mu je mislil vneti hekim še tudi čeljust djati v sadreno obvezo, ta nesrečni mož je molčal ves čas, ko sta žagala in rezala po njem. Ko pa je odpadla zadnja obveza, je dejal, obrnjen k meni:

»Effendi, hvala ti!«

Skok — pa je izginil skozi vrata.

»Stoj!« je vpil hekim za njim. »Nisva še gotova! Potrebujem te še! Iznova bova začela!«

Zaman ga je vabil nazaj.

Ves otožen je zrl za njim.

»Tamle beži —! Kaj naj počnem s tole prelepo sadreno kašo, z vato in s platnom?«

»Pusti ga!« sem se mu smejal. »Kaj ti je vobče šinilo v glavo —? Poln čeber sadrene kaše si pripravil —! Dve celi hiši lahko posadriš z njo!

Nekaj malega od tvoje sadre bom sam rabil. Čas je, mislim, da si obvežem nožo.«

»Lepo lepo, effendim! Koj bom začel.«

»Le počasi! Pomagaš mi lahko, pa točno po mojih navodilih.«

Ves gorel je vneme in zanimanja.

Med povezovanjem mi je pripovedoval o vseh mogočih zdravljenjih, ki jih je že izvršil z novo iznajdbo, sevé le v domišljiji.

In ko sva bila gotova, je dejal:

»Da, taka obveza je seveda čisto nekaj druga! Šel bom po svoj model, ga djal spet v obveze in ti ga jutri pripeljal kazat.«

»In kedaj ga misliš obvezati?«

»Še nocej.«

»O Allâh —! In do jutri naj leži v povojih —? Ubil ga boš! Če se že misliš vaditi na njem, mu ne smeš vseh udov in vsega telesa naenkrat djati v obveze. Poskušaj zaporedoma, najprvo z nogo, nato z roko. In obvezo mu moraš koj spet sneti, ko se strdi! Saj se misliš vaditi samo v obvezovanju. Zapomni si tudi, da se da v obveze vrezati okna.«

»Čemu?«

»Da lahko zlomljeni ud opazuješ in zdraviš.

Vidim, da ti manjka učitelja. Tudi knjig nimaš. Sam se moraš učiti in vaditi.«

»Effendim, ostani pri nas! Poučuj nas! Vsi zdravniki naše dežele bodo tvoji hvaležni učenci!«

»Da! Mi pa bomo za modele!« se je smejal Haleb. »Tega nam je še treba! Dovolj si se naučil nocej, sam glej, kako si boš dalje pomagal!«

»Če ne utegnete, se bom moral pač sam učiti. Tisto pa je res, mnogo mnogo sem se danes naučil. In kar ne vem, kako naj ti bom hvaležen. Denarja najbrž nočeš. Poklonil ti bom, effendi, majhno darilo!« je dejal po kratkem razmišljanju. »Gotovo ga boš sprejell!«

»Kaj pa mi misliš pokloniti?«

»Trakulje in gliste imam shranjene v vinskem cvetu. Zelo sem vesel svoje zbirke, pa podaril ti jo bom, da ti pokažem svojo hvaležnost.«

»Hvala ti! Tiste steklenice bi mi bile zelo v nadlego na potovanju.«

Obžalovaje je dejal:

»Škoda —! Toda videl boš, da sem ti hvaležen! Dam ti najlepše in najboljše, kar imam, človeški okostnjak. Sam sem kosti osnažil, prekuhal, pobelil in zložil v ogrodje.«

»Tudi za tvoj okostnjak se ti moram žal zahvaliti!«

»Me mar hočeš užaliti —?«

»Gotovo ne! Ampak pomisli, na konju potujem! In moja pot je še dolga. Ali naj vzamem okostnjak k sebi na konja?«

»Je res!« je dejal zamišljen. »Pa vsaj dovoli, da ti v priznanje svoje prekipevajoče hvaležnosti stisnem roko!«

Moj hekim je bil dober človek, kakor so navadno vsi debeli ljudje. Ukaželjen je bil in hvaležen, nazorni pouk o sadreni obvezi ga je vsega spremenil.

Povabil sem ga na večerjo, ves srečen je bil. Pristrčno sva se poslovila kot da sva stara, dobra znanca.

Nosači so medtem čakali v gostilniški sobi. Odšli so šele z njim vred in odnesli čeder s sadreno kašo, zavoje platna in vate, mesto »modela« pa je ležala na nosilnici košara z zdravniškim priborom in okamenelim kuftânom, ki si ga je hekim izbral za »grb«.

Obsedel sem še s tovariši, pogovarjali smo se in sestavljali načrte za drugi dan. Vkljub bolni nogi bi bil najrajši koj zarana odpotoval. Naši ubežniki, Mûbârek, Barûd el-Amazat, Manah el-Barša in odrinski jetničar, so na vse zgodaj že jezdili mimo ko-

šarja, za dobrih šest ur so bili pred nami, prav lahko bi bili izgubili njihovo sled.

V Odrinu sem našel pri dervišu Ali Manahu, Barûd el-Amazatovem sinu, listič, ki ga je Hamd el-Amazat pisal svojemu bratu Barûdu. Skrivnostne besede so bile na njem, razbral sem jih šele po dolgem ugibanju: »In pripa veste la Karânorman han ali za panajir Menelikde.«

Bili smo v Melniku, sejm je res bil, ubežnikov pa nismo našli in tudi zgodilo se ni nič posebnega, razen da so nas mislili zavrtno napasti in umoriti.

Kje je ležal skrivnostni Karânorman han —? Nihče ni vedel za njega. Vsekakor se je v Karânorman hanu nameraval sestati Barûd el-Amazat s svojim bratom Hamd el-Amazatom. Kraj je ležal torej nekje med Odrinom in Skadrom, ker je živel Barûd el-Amazat v Odrinu, Hamd el-Amazat pa v Skadru. Oba sta bila zločinca in brez dvoma sta nameravala novo lopovstvo. Sumil sem, da sta si izbrala za žrtev skadrskega Galingréja, veletrgovca, prijatelja odrinskega veletrgovca Hulâma, ki je bil moj dober znanec. Zločin sem moral preprečiti in zato sem se napotil iz Odrina na zapad čez gore Balkana v Skader.

Nismo se utegnili obotavljati. Če so se nam ubežniki izgubili v nedostopne gore zapadnega Balkana, bi jih ne našli več in ves naš trud bi bil zaman. Na vsak način smo morali nemudoma odpotovati.

Toda nismo si bili edini. Halef je vneto ugovajal. Bolan sem, je pravil, noga potrebuje počitka, v postelji da naj ostanem vsaj nekaj dni, bomo pa potem hitreje potovali.

Očko in Omar pa sta bila na moji strani. Šlo jima je za osveto.

Črnogorec Očko se je hotel maščevati nad Barûd el-Amazatom, ker mu je ugrabil hčerko Zenico in jo prodal mamûrju Ibrahimu v Egipt. Zaman jo

je iskal po vsem turškem cesarstvu. Srečen slučaj je nanesel, da sem na svojem potovanju po Egiptu našel Zenico, jo rešil iz rok Ibrahima in jo vrnil njenemu zaročencu Isli, Maflejevemu sinu iz Carigrada. Očko se je po brezuspešnem iskanju vrnil čez Carigrad domov, se oglasil pri Mafleju, našel tam sicer hčerko, ki se je medtem že poročila z Islo, pa vkljub temu prisegel maščevanje človeku, ki mu je povzročil toliko bridkih ur, ter se pridružil meni. V Odrinu smo našli Barûd el-Amazata pri trgovcu Hulâmu, pa ušel nam je. Od tistikrat smo mu bili za petami. Šestnajst ur komaj je bil pred nami, — razumljivo je, da Očkotu ni dalo miru.

Omar, beduin iz Alžerije, pa je hotel maščevati smrt svojega očeta. Njegov oče Sadek je bil vodnik čez nevarni šott Džerid, čez »Jezero smrti« v Alžeriji. Ko sva pred meseci potovala s Halefom po Alžeriji, je Sadek tudi naju vodil čez šott. In tam ga je ustrelil Hamd el-Amazat, Barûd el-Amazatov brat, tisti, ki je iz Skadra pisal skrivnostno pismo. Dolge mesece ga je iskal Omar, maščevanje ga je podilo po Alžeriji, po Egiptu, po Siriji in po Mali Aziji. Nekajkrat je bil morilcu že trdo za petami, pa vsikdar mu je ušel. Tudi njega sem našel v Carigradu, pridružil se mi je, ko je zvedel, da nameravam potovati v Skader in poiskati Hamd el-Amazata. Tudi beduinu Omarju se je mudilo.

»Ed-dam b'ed-dam — kri za kri —!« je pravil, ko je Halef še vedno silil, naj ostanemo. »Prisegel sem, da bom maščeval očetovo smrt. In prisego bom izpolnil. Če jutri ne odpotujete, bom jezdil sam. Ni mam miru, dokler ne bo tičal moj nož morilcu v srcu!«

Divje, nečloveško so donele te besede. Kristjan sem in sem se vsikdar in povsod držal krščanskega načela: »Ljubite svoje sovražnike«, — toda če sem se spomnil na trenutek, ko je Omarjev oče izginil, zadet od krogle, pod solno skorjo šott Džerida, se

mi je le zdelo, da mora priti zadoščevanje tudi za to krivico. Ali se bo božja pravica poslužila Omarjeve roke, da kaznuje zločin, in ali bo zadoščenje tako, kakor si ga je zamislil Omar, tega seve nisem vedel. Vsekakor, tako sem sklenil, bi ne dovolil golega, sirovega umora.

Vkljub Halefovemu ugovarjanju smo torej z večino glasov odločili, da zarana odpotujemo. In potem smo legli spat.

III.

Spet pobožni šerif.

Spal bi bil v beli dan, da me niso zbudili.

Ni v moji navadi, da bi lenaril. Pa topot sem bil res zaspan. Skoraj nevoljen sem vprašal, zakaj me budijo.

Košar je prišel in pripeljal s seboj svaka, handžija iz sela, kjer sem, preoblečen v šerifa, našel Aladžija.

Koj sem zaslutil, da se je kaj posebnega zgodilo, sicer bi handžija ne bil prišel v Radovič in ne bili bi me zbudili. Pomiril sem se in ju prijazno sprejel.

»Effendi,« je pravil handžija, »nisem mislil, da se bova tako kmalu spet videla! Oprosti, da ti kratim spanje! Prinašam ti važne novice!«

»Saj nič ne zamerim. Ampak povej, prijatelj, kako da prihajaš k meni, pobožnemu šerifu —? Me poznaš? Veš kdo sem?«

»Vse vem, effendi! Svak mi je o tebi pripovedoval. In prav zato, ker vem, kdo si, sem prišel, da te posvarim. Pravim, effendi, z važnimi novicami prihajam!«

»Ni mogoče —?«

»Da! Za življenje vam gre!«

»Že spet? Upam, da ni tako hudo!«

»Hudo bi bilo, če bi te ne posvaril.«

»Kaj pa se je zgodilo?«

»Aladžija sta bila pri svaku košarju.«

»Tako —? Kedaj?«

Košar, handžijev svak je pripovedoval:

»Davi zarana je bilo, zgodaj smo se zbudili, veselje nad tvojimi darili nam ni dalo spati. Celò otroci so že bili pokonci. Šel sem k vodi, da pogledam za

trnki, ki sem jih sinoči nastavil. Ko sem se vrnil, sta govorila pred hišo dva jezdeca z otroki. Oče je bil še v postelji.

Vprašala sta me, ali niso morebiti prejšnji dan prijezdili mimo štirje ljudje in ali ni imel eden izmed njih zelenega turbâna, kakor ga smejo nositi le šerifi, in modrih očal. In eden konj da je bil čisto krven arabski vranec.«

»In kaj si odgovoril?« sem napeto vprašal.

»Koj sem si mislil, da sta Aladžija, ki si mi o njiju pripovedoval.«

»Pa si jima povedal resnico?«

»Ne. Odgovoril sem, da nikogar ni bilo mimo.«

»Hm —! Najbrž ti je na tak odgovor slaba predla!«

»Slutiš?«

»Seveda si lahko mislim.«

»Zakaj?«

»Dejal si, da sta govorila z otroki, ko si se vrnil z vode. In otroci so jima vse povedali, še preden si prišel blizu.«

»Žal je bilo tako. Ko sem odgovoril, da nihče ni prišel mimo, sta me namlatila z biči in mi povrh še grozila, da me ubijeta, če jima ne povem resnice.«

»In zato si čisto prav storil, da si jima priznal resnico!«

»Ali veš, da sem priznal —?«

»Na očeh ti vidim. Tvoj pogled je negotov. Slabo vest imaš. Bojiš se, da bom hud, ker si jima vse povedal.«

»Effendi, tvoj pogled je oster in prodre do dna duše! Ne zameri mi! Kaj sem si hotel —? Da sem sam, bi bil ušel. Toda očeta imam doma, otroke —! Nad njimi bi se bila maščevala. In ker so me otroci že itak izdali, sem jima vse priznal.«

»Kaj vse si priznal?«

»Da ste bili pri meni.«

»Druga nič?«

»Pa da ste nas obdarovali z živili in da si dal očetu denarja in da vas bom vodil v Taš kjöj, kamor sem peljal tudi Mübâreka in njegove tovariše.«

»Vse to so jima že tudi otroci povedali, kajne?«

»Da. Ne bodi hud, effendi!«

»Kaj bom hud! Sam sem deloma kriv, ne bil bi smel govoriti pred otroki o naših načrtih.

In kam sta se obrnila, ko sta vse zvedela?«

»Nazadnje sta nas še natepla pa krenila proti Radoviču.«

»Ne verjamem. Krenila sta na pot, ki pelje v Taš kjöj. Tam počakata na nas in nas napadeta. Gotovo dobro poznata kraj.«

»Prav si uganil, effendi! Tudi sam sem sumil, da bo tako. Skrivaj sem se splazil za njima. Nekaj časa sta jezdila proti Radoviču, pa kmalu krenila na desno v gore.

Kaj boš storil?«

»Bomo videli. Najprvo moram vedeti, kaj vse si jima povedal. Si jima izdal, da smo v Radoviču?«

»Da.«

»Si jima tudi pravil o moji bolni nogi in da bom morebiti moral ostati v Radoviču, dokler noğa ne bo boljša?«

»Besedice nisem omenil o tem.«

»Torej nas pričakujeta danes.

Ali sta vprašala, kedaj mislimo odpotovati iz Radoviča?«

»Vprašala sta, pa dejal sem, da ne vem.«

»In kaj sta na to rekla?«

»Vprašala sta me, ali pojdem tudi sam v Radovič.«

»Pa si rekel, da pojdeš?«

»Moral sem reči. Utegnila bi me videti.«

»In potem —?«

»In potem sta klela in prisegala, da me ubijeta in mi zažgeta kočo, če ju izdam. Povedala sta tudi,

da sta Aladžija, da ju gotovo poznam in da bodeta svojo grožnjo gotovo uresničila.«

»In vendar si mi vse izdal —!«

»Effendi, obdaroval si nas siromake. Hvaležni ti moramo biti —! In zato sem tvegal.

Morebiti pa se da tako urediti, da ne bodeta ničesar zvedela —?«

»Prav lahko se bo dalo tako urediti. Tudi jaz sem tebi hvaležen, da si me posvaril. Slaba bi mi bila predla, da me nisi opozoril na nevarnost.«

Svak handžija se je oglasil:

»Da, effendi, izgubljen bi bil! Na lastna ušesa sem čul, kako sta ti prisegala maščevanje.«

»Kedaj?«

»Ko sta prišla k meni, davno preden si prišel ti, preoblečen v šerifa. Davi, veš!«

»A tistikrat —? Res radoveden sem, kaj sta počejala in govorila, preden sem prišel. Ampak povej, si ju tistikrat že poznal?«

»Videl Aladžijev še nikdar nisem, pa čul sem o njiju. Popisali so mi ju, res sta bila taka. Njuna konja sta bila šarca, sama pa orjaka do zob oborožena, prav taka, kakor so mi ju popisali.«

»No, in kako je bilo, ko sta prišla?«

»Zgodaj je še bilo, oblastno sta se obnašala, spravila konja na dvorišče, sedla za mizo pred hišo in zahtevala rakije. In tam sta obsedela in sedela ves predpoldan pa gledala na cesto.«

»Čakala sta na nas. Vesel ju pač nisi bil, kaj?«

»Kar videti ju nisem mogel. Mojega najboljšega konja s tovornim sedlom vred mi je zmanjkalo tisto noč.«

»Ko sta prišla Aladžija, si torej že vedel, da ti je izginil konj s sedlom?«

»Seveda! Koj ko sem vstal, sem opazil, da ni ne konja ne sedla.«

»Ni morebiti konj sam odšel z doma?«

»Ne! Moj konj ni tak, da bi ušel. Sicer pa je tudi sedlo izginilo.«

»Seveda! Sedlo samo ne more od hiše.«

»Pravil sem Aladžijema o tatvini. Opazila sta menda, da nju sumim tatvine, zamerila sta mi, se ujezila, me opsovala in natepla in mi zapovedala, da se ne smem geniti iz hiše.«

»Pa si ju ubogal?«

»Kaj pa naj bi bil storil?«

»Sosedu bi bil poklical na pomoč!«

»Če pa nisem smel iz hiše —! In če bi tudi bil smel, bi si ne bil upal. Kogar obiščeta Aladžija, za tistega ni pomoči, pokoriti se jima mora. Če bi mu tudi za trenutek uspelo, da bi jima bil kos, bi se pa pozneje maščevala.

Ostal sem v sobi. Niti po otroke nisem smel iti, ki so se igrali pri reki. Ti sam si šel po nje, effendi!«

»Pa ni nihče prišel, medtem ko sta bila Aladžija v gosteh pri tebi? Zbala bi se ga bila, vsaj da ju izda, če že druga ne.«

»Sta se tebe zbala, effendi, ko si prišel —?«

»Seveda ne.«

»Pa vobče nikoogar ni bilo. Le eden je prišel mimo in se ustavil, namreč —.«

»— sel Toma iz Strumice, ne?«

»Da. Kako pa veš, da je prišel mimo?«

»Opazoval sem ga v Strumici in zasumil, da je najet vohun, ki bi nas naj izdal Aladžijema. Pravil mi je, da bo odpotoval v Radovič čez dva dni, pa moj spremljevalec ga je videl, da je odšel še tisto opoldne. In zelo se mu je mudilo. Dogovorjen je bil z Aladžijema, da ga počakata pri tebi.

Sicer pa sem prepričan, da sta se Aladžija že prejšnjo noč klatila krog tvoje hiše. Dognala sta, da imaš dva konja, in ko je prišel mimo njun dobri znanec Mübârek s svojimi tremi tovariši pa niso imeli dovolj konj, sta jim nasvetovala, naj tebi ukra-

dejo konja in sedlo. Prav nič ne dvomim, da je bilo tako.«

»Tako mi je pravil tudi svak.«

»Kako dolgo je ostal Toma pri Aladžijih?«

»Ko ju je zagledal, je razjahal, privezal svoje živinče in prisedel. Dobro uro so tiščali glave vkup in se pogovarjali.«

»Nisi čul, kaj so se menili?«

»Pač. Prisluškoval sem na podstrešju. Saj si videl lestvo, ki je slonela v moji sobi, ne? Slutil sem, da pripravljata kako lopovstvo, jezen sem bil, ker sta mi ukradla konja, pa sem zlezal po lestvi na seno in k linici.

Čul sem vsako besedo. Sel je pripovedoval, vse sem zvedel, kaj se je zgodilo v Strumici. Da so prišli štirje tujci — tisti ste bili vi — da ste osramotili svetnika in čudodelnika Mübâreka, ki pa, tako sta smeje se sama priznala, ni nikak svetnik, ampak velik slepar, da ste izsledili tatove, ki so okradli nekega İbâreka, handžijo iz strumiške okolice, jih dali zapreti in da ste celò strumiškega kodža bašo, padišahovega uradnika, obdolžili sleparstva in podkupovanja in ga tudi dali zapreti. Hudo da ste razburili mesto, je pravil Toma. Vse je obširno pripovedoval in tudi to, da bode te opoldne odpotovali iz Strumice in torej ob dveh prišli mimo našega sela. Zvedel sem tudi, da je že prejšnji večer govoril z Aladžijema.«

»Ni mogoče —? Potem seveda razumem, kako da ju je Mübârek tako kmalu našel in ju naščuval na mene —.«

»Zdi se mi, da se je Mübârek sešel z Aladžijema, še preden ste prišli v Strumico.«

»Najbrž ju je naročil v Strumico za kako drugo lopovstvo.«

»Najbrž!«

»In ko smo prišli mi, ga razkrinkali in mu enkrat za vselej onemogočili njegovo zločinsko roko-

delstvo, je porabil ugodno priliko pa naročil Aladžijema, ki sta bila blizu mesta, naj nas spravita s poti.«

»Vsekakor je bilo tako.«

»In kaj si še čul?«

»Čul sem tudi, da je kodža bašâ izpustil Mübâreka in njegove tovariše iz ječe in da je dobil za to uslugo pet tisoč piastrov. Dal jim je tudi svoje konje, da bi laže neopaženo potovali, ker so bili njihovi konji belci in ker ste tudi vi vedeli, da jezdijo belce. Kodža bašâ jim je dal svoje vrance pa obdržal njihove belce. Svojo kočo pri razvalinah da je zažgal pred odhodom, je pravil Toma, pa prej pobral vse, kar je bilo dragocenega v njej.

Ves divji da je Mübârek na vas, je pripovedoval sel, in da morate umreti. Sam je določil prostor, kjer vas naj Aladžija napadeta, v soteski namreč, nedaleč od našega sela, tam, kjer pelje cesta v ostrem ovinku po strmini v dolino.«

»Tam sta nas res tudi čakala v zasedi.«

»Vem. Svak mi je pravil. Preoblekel si se v šerifa, šel z njima v zasedo, ju zamotil in nazadnje ste se spoprijeli. Premagal si ju —.«

»Da. In tovariši so nemoteno jezdili mimo.«

»Allâh ti je pomagal, effendi! Aladžija sta orjaka, močna ko medveda, nepremagljiva! Ne bil bi jima kos, da ti ni pomagal Allâh!«

»Seveda! No, in kaj je še pravil sel?«

»Pravil jima je, da naj se ja ne zanašata na svoje puške in pištole, ker da ste neranljivi.«

»In kaj sta rekla na to?«

»Smejala sta se na vse grlo. Pa pripovedoval jima je vse natančno, kako si dal najprvo streljati na sebe, pa ti krogla nič ni mogla, celò v roko da si jo ujel. In kako da si potem dal ustreliti v desko, pa je krogla zvirtala luknjo —. In prav tako da so streljali tudi na tvoje tri tovariše in da tudi njim kroglice niso mogle nič škodovati, desko pa da so prevrtale. Vsa Strumica je prepričana, je pravil, da ste neob-

čutljivi za krogle. In tudi on sam, je zatrjeval slovesno in svečano, da je prepričan.«

»No, kaj sta rekla na to Aladžija?«

»Smeh jima je minil in priznala sta, da ste menda res neranljivi.«

Radovedno me je gledal.

»In kaj praviš ti?« sem ga vprašal.

»Effendi,« je dejal počasi, »dvoje vrst čarovnij da je, pravim. Pri eni pomaga Allâh, pri drugi pa šejtân. In meni se zdi, da se poslužujete tiste čarovnije, ki pri njej pomaga Allâh.«

Uprizoril sem v Strumici komedijo s ponarejenimi kroglami, zlitimi iz živega srebra, bizmuta in nekkih drugih sestavin in ki so bile popolnoma podobne pravim svinčenkam. Z nedolžno sleparijo, ki jo pri nas pozna vsak količkaj premeten človek, mi je uspelo, da sem prevaril gledalce, jim kazal ponarejene krogle, jih dal strelcu pa skrtil pravo svinčenko v rokav, jo skrivaj spustil v dlan in ko je strel počil, sem naredil, kot da sem kroglo ujel. S to sleparijo sem hotel ukaniti Aladžija, da bi ne streljala na nas.

In sleparija mi je sijajno uspela. Aladžija res nista mislila streljati na nas.

Svoj namen sem torej dosegel. Nikakor pa nisem nameraval varati s svojo komedijo tudi poštenih ljudi. In handžija, košarjev svak, je bil pošten človek. Njemu sem smel in moral zadevo razjasniti.

Dejal sem:

»Ali res misliš, da uganjam čarovnijo s pomočjo Allâha? Vsemogočni Stvarnik bi se naj dal z besedami, znamenji in znaki prisiliti, da bi storil, kar zahteva slabotni človek —?«

»Hm —! Potem bi bil človek mogočnejši ko Allâh —.

Ampak effendi, strah me je —! Uganjal si čarovnijo s pomočjo šejtâna —?«

»Nikakor ne. V obče nisem uganjal čarovnije.«

»Kako pa si naredil, da si neranljiv?«

»S čarovnijo ne.«

»Pa si vendar neranljiv!«

»Pa ne s pomočjo šejtánovo in ne s pomočjo Alláhovo.«

Neumno me je gledal.

»Kako pa?«

»Vedi, prijatelj, da znamo pri nas doma tudi brez čarovnije marsikaj, kar bi se vam zdelo, da je čarovnija! Naša znanost nam nudi sredstva, ki se o njih vam niti sanja ne. In zato znamo tudi zlit krogle, ki nam ne morejo škodovati. Vesel bi bil, če bi bil res neranljiv. Toda žal bi meni svinčenka prav tako škodovala in mi zvirtala prav tako veliko luknjo v kožo kakor tebi in vsakemu drugemu človeku.«

Neverno je majal z glavo.

»Teга ne verjamem! Saj si vendar z roko ujel kroгло!«

»Tisto je bilo le na videz. Nedolžna sleparija je bila!

»Kar odkrito ti povem, da me peče vest, ker sem tiste ljudi pravzaprav zapeljal k praznovernosti ali jih vsaj močno utrdil v njihovem praznoverju. Pomagati mi moraš, da to popravim. Svoj namen sem dosegel in danes lahko ljudje zvejo, kako je s tisto neranljivostjo.

Če prideš v Strumico, ti bodo ljudje gotovo pripovedovali o nas. Povej jim, kako je bilo! Nisem jih mislil oslepariti, jim povej! Čul sem, da nas mislita Aladžija napasti iz zasede in ustreliti, pa sem dal razglasiti novico, da nam krogle ne morejo do živega, in poskrbel, da sta po Tomi tudi Aladžija zvedela o tem. Zavarovati sem se hotel pred krogli Aladžijev, življenje sem hotel rešiti sebi in tovarišem. Tak je bil moj namen, druga pa nič. In uspelo mi je.«

Še vedno ni verjel, majal je z glavo, me gledal in dejal:

»Ne gre mi v glavo —. Krogla je zvirtala luknjo v desko, tebe pa niti oprasnila ni —. Kako je to mogoče?«

»Saj ni bila ista krogla! Tista krogla, ki je zvirtala luknjo v desko, je bila prava svinčenka, tista, ki je z njo streljal v mene, pa je bila ponarejena.«

»Ponarejena —? Pa si pravil, da je bila prava svinčenka —!«

»Kaj še! Poslušaj! Razložil ti bom, kako sem naredil.«

Pripovedoval sem mu, seveda tako, kakor je treba tako stvar razložiti preprostemu človeku, ki je povrh še na Balkanu doma in ki mu popolnoma manjka potrebnega znanja o kemiji. In samo toliko sem mu povedal, da me je vsaj za silo razumel, da pa ni mogel kje sam poskusiti take »umetnosti«.

Čudil se je in čudil, vse daljši je bil njegov obraz, v očeh mu je zaigrala hudomušnost in ko sem skončal, se je veselo nasmejal.

»Zelo me veseli, effendi,« je dejal, »da si mi stvar razložil! Ko pridem v Strumico, bom ljudem povedal, kako je bilo s tisto vašo neranljivostjo. Kar zijali bodo! In občudovali me bodo, da take učene reči razumem! Jaz pa se jim bom smejal in zaslovel bom po svoji brihtnosti in po svojem znanju.

Le nekaj bi še rad, effendi!«

»Kaj neki?«

»Rad bi jim pokazal, da so tiste krogle res ponarejene in da vobče nikomur ne škodujejo.«

»Lahko jim pokažeš. Imam še nekaj takih krogel. Dam ti jih, če mi obljubiš, da boš skrajno previden in da jih ne boš zamenjal s pravimi svinčenkami. Nesreča bi se pripetila —. Najbolje je, če ti ponarejene krogle dobro zaznamujem.«

»Daj mi jih, effendi! Kako me bo veselilo!

Pa veš, da te odslej še bolj spoštujem?«

»Zakaj?«

»S prebrisanostjo in premetenostjo rešiti življenje sebi in drugim je vse kaj druga, ko pa če kdo uganja čarovnijo s pomočjo šejtâna. Zveza s šejtânom je hud greh, kdor pa je sam dovolj brihten in pameten, da si zna pomagati, tak je že nekaj vreden! Sploh pa mislim, da čarovnije ni in kar počenjajo čarovniki, da počenjajo le s pomočjo takih spretnosti.

Pa da nadaljujem, kaj vse sem čul, ko je Toma govoril z Aladžijema —! Pravil jima je torej in za-trjeval, slovesno in svečano, da ste neranljivi. Smejala sta se izprva, nazadnje pa le verjela. In sklenila sta, da vas ne bodeta napadla s krogliami, ampak s čekani in noži. Za to orodje, sta menila, menda niste neobčutljivi. Toma vas je moral po vrsti še natančno opisati, posebej tebe, da jezdiš vranca, da nosiš črno brado in dolge škornje in da imaš dve puški. In nato je odšel proti Radoviču.«

»Za koliko časa je odšel pred menoj?«

»Četrť ure za njim si prišel ti, preoblečen v šerifa. Videl sem te skozi okno. Počasi in zamišljeno si stopal črez most in proti hiši. Aladžija sta te ustavila, te poklicala k sebi in ti ponudila rakije.«

»Kdo pa si mislil da sem?«

»Prepričan sem bil, da si šerif. Kako bi naj bil slutil, da se skriva pod zelenim turbânom tuji effendi, ki sta ga mislila umoriti —.«

»Si čul, kaj smo se pogovarjali?«

»Ne. Nisem več prisluškoval. Ko je Toma odšel, sem zlezal spet v sobo. In tvoja skromna osebnost se mi ni zdela tako važna, da bi spet lezel na podstrešje.

Prišel si v sobo, prijazen si bil z menoj, me pomiloval in rešil mojo malo obupnega zobobola. In po otroke si šel, ki so se igrali pri vodi. Prikupil si se mi. Nisem sicer vedel, kaj nameravata Aladžija s teboj, pa bal sem se za tebe. Tako dober si bil z menoj —. Zato sem te posvaril.«

»Tvegal si življenje!«

»Življenja pač ne. Kvečjemu bič. Pa dokler si bil ti blizu, si nista upala ničesar, le grdo sta me gledala, ko sem dejal, da ne smem iz sobe. Saj si videl, kajne?

In ko sta odšla, me je bilo šu huje strah za tebe. Tako čudno sta se spogledovala —. Zato sem stopil na prag in ti še enkrat svareče pomignil, ko si se obrnil.«

»Razumel sem tvoj migljaj.

In kaj si storil, ko smo odšli?«

»Šel sem k sosedom in jim pripovedoval o Aladžijih in da mislita napasti mirne ljudi, ki jim niso ničesar storili, pa jim prigovarjal, naj grejo z menoj, da bomo tebe, šerifa, rešili iz njunih rok in tudi tiste štiri tujce, ki sta na nje čakala v zasedi.«

»Pa seveda niso hoteli iti, kajne?«

»Žal res niso šli —.«

»Da! Zbali so se Aladžijev in njunega maščevanja pa se rajši skrili doma v varni kot! Tako je bilo! Pri nas bi se take reči ne dogodile. Take občestne roparje bi kmalu imeli pod ključem.«

»Pri vas v vaši domovini, misliš reči?«

»Da.«

»Torej živijo tam taki junaki, da bi si upali nad Aladžija?«

»Tisto ne. Toda pri nas bi bilo vobče nemogoče, da bi takle Škipetar strahoval ljudi. Nimamo strožjih postav ko vi, še milejše so, toda naše postave veljajo, oblasti se jih vestno držijo. Pri vas pa se za postavo nihče ne zmeni, žal pogosto niti oblasti ne. Saj so celò vaši politični uradniki in policijski predstojniki zavezniki roparjev in zločincev, kakor sem prav v Strumici doživel. In zato se pri nas nikomur ni treba bati, da bi ga takle Aladži napadel ali se maščeval nad njim, če se mu postavi po robu. Orožništvo in policija sta močna dovolj, da ščitita poštene in dobre ljudi. Kdo pa vas ščiti?«

»Nihče, effendi! Strah je naša najboljša in najvarnejša bramba. Če bi se na primer pri nas kdo drznil pa bi se postavil Aladžijema po robu in ju ne ubogal nemudoma, kar mu naročita, tega bi namlaila ali pa celò ubila in nobena oblast bi ga ne branila.

Zato se pa tudi nisem prav nič čudil, da sosedje niso hoteli iti z menoj. Saj poznam svoje ljudi —.«

»Pač menda nimaš mnogo sosedov?«

»Malo jih je, kraj je redko obljuden. In povrh je tod razširjeno mnenje, da je eden sam Aladži kos desetim možem.«

»Hm —! Torej sem jaz kos dvajsetim, ker sem premagal oba Aladžija —.«

»Premagal si ju z Allâhovo pomočjo, effendi! Aladžija sta strašna, veš, effendi!

Sosedje mi torej niso hoteli pomagati. Pa sem sklenil, da bom sam storil, kar morem. Sedel sem pred hišo in čakal, da bi prišli mimo tisti štirje tujci. Posvaril bi jih bil.«

»Štirje pa seveda niso prišli, ampak le trije, ker sem jaz že jezdil mimo. Si videl moje tri tovariše?«

»Ne. Otroci so se sprli v hiši pa sem jih šel mirit. In medtem so menda tvoji tovariši jezdili mimo.«

»In tudi nje vidiš danes zdrave in žive v Radoviču!«

»Da, hvala Allâhu, effendi!«

»Ti je že pravil svak, da smo srečno prišli mimo roparjev?«

»O, že doma sem zvedel. Aladžija sta mi pravila.«

Začudil sem se.

»Sta se vrnila k tebi?«

»Seveda.«

»Pa dobre volje menda nista bila?«

»Kako moreš tako govoriti, effendi! Kar ustrašil sem se ju, ko sem ju zagledal.«

»Sta prijezdila?«

»Seveda. Na šarcih.«

»Prepodil sem jima konja, da bi ju zamotil. Sta si pač konja spet ulovila. Kaka pa sta bila?«

»Pravim, da sem se ju kar ustrašil. Preklicano si ju zdelal, effendi! Eden se je držal krivo, kot da si je hrbtenico zlomil —.«

»Tisti je bil Sandar. Vrgel sem ga v drevo pa si je menda to in ono polomil.«

»Da. Pravil mi je.«

»In kak je bil drugi, Bibar?«

»Neprestano je krvavel. Sunil si ga s pestjo od spodaj navzgor ter mu razparal gornjo ustnico in raztrgal nos s palcem, tako je pravil. Nos mu je štrlel kvišku in ves otekel je bil pa okrogel in hruškast ko osinjek.

Gnala sta me v sobo, rane bi jima naj obvezal in jima postregel. In bilo je, kot da je vstopilo z njima vred tisoč šejtânov. Hudo se mi je godilo. Pa ni nesreče brez sreče, effendi! Vesel sem bil vkljub vsem udarcem, ki sem jih prejel! Iz njunega pripovedovanja sem namreč posnel, da ju je tisti abotni, pobožni šerif tako strašno zdelal.«

»Hm —! Torej še nista vedela, da je šerif tisti Frank, ki sta na njega čakala?«

»Ne, zaenkrat še ne.«

»In kako je bilo potem?«

»Divjala in besnela sta, da ti kar popisati ne morem. Puški si jima polomil —.«

»Sta vzela kosce s seboj?«

»Da. In čutil sem jih na svojem hrbtu, vsakega posebej. Otroci so zajokali, osuvala sta jih in natepla. Kaj sem si hotel —! Da sem jih branil, bi me bila ubila. In še postreči sem jima moral. Prinesel sem jima rakije in Sandarja sem moral neprestano drgniti z rakijo po polomljenem hrbtu in ga mazati s sirovim maslom.

Polagoma sta se pomirila, sedla k žganju in eden je izvlekel iz žepa listič. Tistega sta brala pa

spet brala. Čul sem, da je tičal na drevesu ob cesti. Nista razumela, kaj pomeni. Le to sta vedela, da so prišli mimo trije jezdeci in se točno držali navodila, ki je bilo napisano na lističu.«

Tisti listič je bil, ki sem ga napisal tovarišem in jim naročil, kako se naj obnašajo, ko prijezdijo v sotesko.

»Ali sta sumila,« sem vprašal handžijo, »da so bili jezdeci tisti, ki sta jih čakala?«

»Ne. Saj so bili samo trije. In glavne osebe, Franka, tebe namreč, je manjkalo. Le to ju je motilo, da je eden jezdil čistokrvnega vranca. Streljala sta na jezdeca, pa nista zadela.«

»Kako dolgo sta ostala pri tebi?«

»O, dolgo. Prišla sta namreč še dva druga taka lopova.«

»Še dva? Katera?«

»Prava pristna potepuha sta bila. Da si ju videl —! Prespala sta noč pri handžiji Ibâreku v Dabili in —.«

»A, tista dva sta bila —? Poznam ju. Brata sta, si opazil?«

»Čul sem iz pogovora, da sta brata, prav kakor Aladžija. Dobro vas poznata in tudi z Aladžijema se poznata.«

»Po kaj pa sta prišla? Sta vedela, da bodeta našla Aladžija pri tebi?«

»Ne. Čisto slučajno so se našli. Pa veseli so bili drug drugega, ko so zvedeli, da so enih misli in enih željâ, da se namreč hočejo maščevati nad vami —.«

»Verjamem, da se hočejo —. No, in nato so si seveda pripovedovali, kajne?«

»Da! In mnogo, zelo mnogo! Vse sem zvedel, o Odrinu, kjer si razkrinkal in pregnal nekega lopova, ki se je pravkar pripravljaj, da izropa veletrgovca Hulâma, in kjer so te imeli že trdno v pesteh, pa si jim ušel. O Melniku sem čul, kjer so vas tudi že

imeli v pasti, pa ste se jim izmuznili. Posebno sta se jezila nad vami in vas klela tista dva, ki sta prenočila pri Ibâreku. Pravila sta o nekem golobnjaku, ki da se je podrl —.«

»Da, v Melniku je bilo. Naši dobri znanci, ubežniki, ki jih lovimo, so zborovali s svojimi melniškimi prijatelji v sobici pod golobnjakom. Tudi tista dva lopova sta bila poleg, ki sta prišla k tebi. Skril sem se v golobnjak, prisluškoval in zvedel, da nas mislijo tisto noč ubiti. Vse bi se bilo dobro izteklo, pa je prilezel moj mali spremljevalec za menoj v golobnjak, pod ni vzdržal teže pa se je vdrl. Seveda smo koj odpotovali in se jim umaknili.«

»In tam ste, tako sta pravila tista dva, tudi zvedeli, da se skrivajo neki njihovi prijatelji, torej vaši sovražniki, v razvalinah strumiškega gradu. Zbali so se, da bi jih utegnili poiskati, pa so poslali prav tista dva brata v Strumico, da posvarita skrite ubežnike.«

»Spotoma pa sta se zapila pri Ibâreku v Dabili, obležala pijana in se šele drugi dan napotila v Strumico. Prišla sta prepozno, Mûbâreka in njegovo gnezdo smo že razdiali.«

»Da, effendi! Zvedel sem, kako hudo ste gospodarili v Strumici!«

»Čemu pa sta pravzaprav jezdila tista čedna bratca v Radovič? Nisi zvedel?«

»Namenjena sta bila pravzaprav v Zbigance.«

»V Zbigance —? Čemu?«

»Zvedel si baje v Ismilanu pri nekem kahwedžiji, Deselimovem bratu, da moraš iti v Zbigance, ako želiš govoriti z Žutim. Oglasil bi se naj pri mesarju Čuraku in poprašal po koči v soteski. Prevaril da si Deselimovega brata, pokazal si mu kopčo in se izdajal za člana njihove organizacije.«

Kopča je gumb, ki so ga člani tajne zločinske družbe nosili na turbûšu ali pa na turbânu. Res sem si prisvojil kopčo Deselima in jo pokazal njegovem bratu, kahwedžiji v Ismilanu.

»Čemu pa se je dal prevariti!« sem dejal. »No, seveda so ti ljudje čisto divji, ker sem zvedel za Žutovo skrivališče, kajne —? Pa so poslali melniškega sela naprej v Zbigance, da posvarijo Čuraka?«

»Da. In ko sta Aladžija čula, da veš za kočo v soteski, sta kar besnela. Pravila sta, da za nobeno ceno ne smeš priti do koč, zabranila da ti bodeta, in če bi te morala napasti tudi kar na cesti in ob belem dnevu.«

»Sta mislila, da še vedno nismo prišli mimo?«

»Seveda. Sedela sta tako, da sta videla vsakega človeka, ki je prišel mimo hiše. In melniška sela sta tudi vsa divja na vas, zaklela sta se, da vas počakata. Štirje bodo proti štirim, so pravili, celí vojski bi bili kos.

Njihovo bojovito razpoloženje je trajalo seveda le malo časa. Toma, strumiški sel, je prišel mimo. Vračal se je iz Radoviča —.«

»Aha —! No, tisti je seveda nalil vode na njihovo plameneče navdušenje!«

Handžija se je smejal.

»Povem ti, smešno je bilo! Pa obenem tudi strašno! Spoznali so ga in ga seveda koj poklicali v hišo. Ko je zagledal Aladžija, je kar zakričal, tako se je prestrašil, menda nad debelim nosom Bibarjevim. Povedala sta mu, da tujcev še ni bilo mimo in mu očitala, da ju je potegnil, ko je pravil, da pridejo opoldne. Tedaj pa je Toma dejal, da ste že v Radoviču, da vas je videl in da je bil celò tepen. Aladžija sta se čudila in čudila. In seveda pravila, da ni mogoče, da takih ljudi še ni bilo mimo. Niso se razumeli. Končno je vprašal Toma, ali nista videla pobožnega šerifa, ki da je prijezdil mimo zasede. Tisti da je bil Frank, preoblekel da se je.«

»Škoda, da nisem bil poleg! Rad bi bil videl njune obrazel!«

»Da, effendi, vredno je bilo gledati tiste obraze! Najrajši bi se jim bil smejal. Pa smeh me je minil —. Takega preklinjevanja še živ dan nisem čul! Divjala sta in besnela ko podivjana bika, ko šejtâna. Vse sta polomila po sobi, kar ni bilo trdno in pribito. In kričala sta, da kaj takega še nikdar nisem doživel. Tisti abotni, pobožni šerif —! Mislila sta, da ga bodeta potegnila, pa ju je on potegnil —! Drug drugemu sta si očitala neumnost in slepoto. Le eno sta na mah razumela —. Odkod namreč da ima pobožni šerif in derviš — menih — tako moč in svoje krepke za-grabke, ki sta jih občutila na lastnem telesu —.«

»Pri tulečih derviših se jih vsekakor ni naučil —.

Kaj pa je rekel sel?«

»Sila strah ga je bilo. Sam da se ti je izdal, je pravil. Pripovedoval ti je, da sta te Aladžija umorila. In tudi sam si baje že vedel, da je v zvezi z njima. Bal se je, da se boš vrnil v Strumico in ga naznanil oblasti.«

»Le miren naj bo! Prepuščam ga njegovi slabi vestil!«

»O, vest ga ne bo prehudo pekla! Vsaj tako hudo ne, ko tisti udarci, ki ste mu jih naštelí.«

»Je tudi tisto pripovedoval?«

»Da. In ves besen je bil na tvojega malega spremljevalca. Najbolj ga je jezilo, da si je moral sam izbrati svojih trideset udarcev. Pravil je, da so bili tako izdatni, kot da jih je prejel sto. Njegov hrbet je bil ves razbičan in krvav, suknja se ga je prijemala. Rotil je Aladžija, naj vas ja čisto gotovo ubijeta, da ga maščujeta in da ga ne boš izdal policiji.«

»In seveda sta mu sveto obljubila?«

»Prisegla sta mu, da vas ubijeta. In nemudoma sta mislila odriniti. Pa jima je pravil, da bodete prenočili v Radoviču in da imata še čas do drugega dne, da naj se naspita in si počijeta. Opozoril ju je tudi, da utegneta pri mojem svaku še kaj več zve-

deti o vas, ker vas je, tako da je čul, spremljal v Radovič in v han »Pri visoki porti.«

»In njegov nasvet sta ubogala?«

»Da. Meni seveda je bilo zelo neprijetno, da sta ostala. Ujetnik sem bil v lastni hiši. Nista mi zapala, niti pred vrata nisem smel stopiti. Aladžija sta spala, ona druga dva pa sta menjaje se stražila.«

»In Toma?«

»Toma se je vrnil v Strumico, pa pride jutri spet v Radovič, da zve, ali sta vas Aladžija res tudi zanesljivo ubila.«

»Pri kom pa bo zvedel?«

»Ne vem. Tiščali so glave vkup, da nisem nič slišal.«

»Kje pa bodeta dobila nove puške za napad? Njune puške sem jima polomil in jima pobral tudi mošnjičke s strelivom.«

»Odkupila sta puške in strelivo melniškima seloma. Denar si jima pustil. Kako sta se smejala, da si na denar pozabil!«

»Prepošten sem bil. Ko se spet srečamo, bom že poskrbel, da se mi ne bodeta več smejala!

Kaj pa sta storila melniška sela? Sta jezdila davi z Aladžijema?«

»Vrnila sta se v Melnik. Svoje naročilo pa sta oddala Aladžijema.«

»Naročilo? Za koga?«

»Za nekega Barûd el — el —. Pozabil sem ime.«

»Barûd el-Amazat?«

»Da, tako mu je ime. Torej njemu bi naj sporočila, da je umrl njegov sin. Pa da imate kopčo ter da veste za kočo v soteski in za mesarja Čuraka.«

»Torej to sporočilo bi naj nesla Aladžija v Zbigance?«

»Da.«

»Morebiti nam uspe, da ju prehitimo.«

»Effendi, čuvaj se! Tudi Aladžija jezdita po bližnjici čez Taš kjöj in jo dobro poznata. Če ju

misliš prehiteti, moraš potovati po isti bližnjici in ju objezditi v gozdu. Pa ne veš, kje te čakata —. Napadla vas bodeta in ubila!«

»Ne bo tako hudo. Kdor pozna nevarnost in ve, kje ga čaka, je je polovico že premagal. Da me ne boli noga, bi jezdil za njima, bral njuno sled in točno našel, kje tičita. Pa moral bi pogosto razjahati in mnogo peš hoditi, tega pa z bolno nogo ne morem. Tudi branil bi se težko, če bi prišlo do boja. V gozdu se težko boriš na konju.

Izbrati si moramo drugo pot.«

»Po ovinku boš moral potovati!«

»Nič ne de!«

»Ne boš ju prehitel, effendi!«

»Morebiti pa le! Iz Radoviča odpotujemo po cesti, ki pelje v Stip in Skoplje, pa koj krenemo naravnost na sever, da presekam ovinak Bregalnice. Pri Uljarcih prebredemo Bregalnico in Sletovsko pa smo v Zbigancih.«

Košar se je oglasil.

»Pot je slaba, effendi!«

»Jo poznaš?«

»Zelo dobro.«

»Bi nas vodil?«

»Da! Obljubil sem ti, da te spremljam, in vseeno mi je, ali jezdim čez Taš kjöj ali čez Uljarce.«

»Kod je dalje?«

»Ni mnogo razlike. Nekaj dalje je seveda čez Uljarce. Pa vodil vas bom po odprtem svetu, lahko bomo naglo jezdili. Le v hrib se bo treba pogosto pehati.«

»Bomo že vzdržali.«

»Kedaj pa odpotuješ, effendi?«

»Nemudoma.«

»Ali smem še prej pogledati domov po očetu in po otrokih?«

»Lahko. Pa v pol uri se moraš vrniti.

Ampak konja nimaš —! Si ga boš izposodil?«

»Handžija ‚Visoke porte‘ mi ga posodi.«

»Dobro! Naj ti ga! Plačam ga.«

»Lahko tudi mojega vzameš!« je ponudil svak.

»Sam ga rabiš!« je ugovarjal košar. »Daleč imaš domov.«

»Je res! Pa tudi ne vem, ali bi effendija dohajal. Star je. Najboljšega so mi lopovi ukradli. Nikdar več ga ne bom videl. In tudi denarja nimam, da bi si kupil drugega, čeprav ga nujno potrebujem.«

»Koliko je bil vreden?« sem vprašal.

»Sto petdeset piastrov med brati.«

»Prodaj ga meni!«

Začuden me je gledal.

»Prodam ti ga naj —? Če pa ga nimam več!«

»Nič ne del! Si ga bom že sam našel.«

»Kje?«

»Tatovom ga bom odvzel.«

»Tatovom —? Ki so že bogvedi kje!«

»Dohitel jih bom.«

»In če se ti ne posreči?«

»Tisto je moja briga. Gladko in kratko, tvojega konja kupim. Če ga namreč vobče prodaš.«

»Z veseljem! Saj ga itak nikdar ne bom več videl.

Ampak, effendi, ne zameri —! Plačal mi boš konja seveda šele, ko ga dobiš —?«

»Ne. Kdo ve, kako dolgo bom tatove lovil in kje jih najdem. In vrniti se skoraj gotovo ne bom utegnil več v te kraje. Kako ti naj konja plačam —? Ne! Kar sedajle ti naštejem dve sto piastrov.«

»Sto petdeset sem rekel.«

»Ne, dve sto!«

»Napačno si me razumel!«

»Sem te pač napačno razumel. Rekel si morebiti sto petdeset, mislil pa dve sto. In dve sto ti plačam. Hočeš?«

»Preveč jel!«

»In povrh ti dam še petdeset piastrov za otroke. Tule, vzemi dve sto petdeset piastrov!«

Dve sto petdeset piastrov je komaj kakih sedem sto dinarjev. Pa še njegov najboljši konj je bil —. »Najboljši« seveda po balkanskih pojmi. Cene konjem so tam doli nizke, vsak kočar ima konja. Paše je dovolj in še zastonj je povrh.

Malo sem mu dal po naših pojmi, pa silno vesel je bil. Obilo je bil poplačan za svojo izgubo. Meni pa se ni poznalo. Saj nisem dal iz svojega, ampak od denarja, ki sem ga odvzel konjskim tatovom samim. Škoda, da nisem tudi še Aladžijema odvzel denarja. Še marsikateremu siromaku bi bil lahko pomagal.

Zajutrkovali smo in se pripravili za odhod. Zaskrbelo me je radi noge. Kaj bom oblekel —? Škornjev nisem mogel, saj je bila noga v obvezi.

Še sem razmišljal, ko je vstopil hekim.

»Effendi,« je pravil, »prišel sem, da te pozdravim in poprašam, kako je s tvojo nogo in kako si spal.«

Svečano je bil spet oblečen, prav kakor prejšnji večer, in v rokah je nosil obsežen zavoj.

»Hvala ti!« sem mu odgovoril. »Moja noga se dobro počuti, sladko sem spal in želim, da je bil tudi tvoj počitek prijeten in miren.«

»Allâh ti tvoje želje žal ni izpolnil. Vso noč nisem zatisnil očesa.«

»Kako da ne?«

»Glava mi je bila polna žvepleno kislega apnenca, nisem mogel zaspiti. In ko sem končno le zadrževal, se mi je sanjalo, da ležim v svetovnem morju, polnem sadre in vode, nebo pa je bilo pokrito s samim platnom in z obvezami. Pomočilo se je v sadreno morje in se mi ovilo krog telesa. In tako tesno so se me oklepale obveze, da mi je že sape primanjkovalo. Zakričal sem v groznem strahu in se prebudil. Pa tako divje sem se v snu branil tistih

večno dolgih obvez, da sem padel z divana in se zakotalil na sredo sobe.«

Smejal sem se.

»Boš vsaj vedel, kako se je sinoči počutil tvoj model!«

»Dobro se menda ni počutil, vkljub temu pa leži že spet pri meni. Zlomil si je levo stegno in dva prsta na desni roki. Lepo sem ga obvezal, dobro mu gre, čibûk kadi in limonado pije.«

»Je prišel prostovoljno?«

»Ne. Sam sem šel po njega.«

»In kaka je s tvojim posadranim kuftânom?«

»Effendi, tisti posadrani kuftân bo odslej moj grb. Obesil sem ga pred hišna vrata. Na železnem drogu visi, ljudje se zbirajo krog njega in ga ogledujejo. Postavil sem pred vrata človeka, ki razlaĝa občinstvu vaŝni pomen posadranega kuftâna. Vsak sme brezplačno vstopiti in si ogledati moj model.

Effendi, ne bo minilo mnogo dni, pa bom slaven moŝ in cela deŝela bo romala k meni z zlomljenimi nogami in rokami. In za vse to se moram tebi zahvaliti!«

Tvoja noga je torej v redu?«

»Da, čisto v redu.«

»Je še vedno v obvezi?«

»Da.«

»Kot tvoj telesni zdravnik ti priporočam mir in spet mir! Nobenih naporov!

Zunaj na dvorišču sedlajo konje. Mar misliš odpotovati?«

»Da.«

»Kako si nepreviden!«

»Vem, da smem tvegati.«

»Da, že sinoči si pravil, da boš odpotoval. Ne bo dobro za nogo! Pa če že res misliš odpotovati, — kaj pa boš obul?«

»Sam ne vem. Pravkar sem razmišljal.«

»Tudi jaz sem že razmišljal, ko ponoči nisem mogel zaspati. Pa mi je prišlo na misel nekaj zelo lepega. Bogatega bolnika imam zunaj na deželi, protin ga muči. Noge so mu vse otekle, po vseh prstih in sklepah ga bode in ščiplje, hoditi ne more. Dal sem za njega narediti par lepih mehkih škornjev, te dni so bili gotovi, poslal bi mu jih bil, pa si prišel ti.

Nisi sprejel mojih hvaležnih darov, ne trakulj in ne glist in tudi ne okostnjaka. Zato upam, da me ne boš osramotil in da boš sprejel tele škornje v znak mojega spoštovanja in moje hvaležnosti!«

Razvil je papir in postavil pred mene par škornjev. Iz močnega sukna so bili narejeni, z debelimi podplati podšiti in z usnjem obrobljeni.

»Razveseli me, effendi, pa poskusi levi škorenj!«

Rad sem mu ustregel. Škorenj se je prilegal na nogo, kot da je narejen nalašč za mene.

Izjavil sem, da sprejem darilo. Ves vesel je bil in srečen. Ko pa sem mu dejal, da sem njegov dolžnik, je odhitel k vratom, se še enkrat obrnil in mi želel srečno pot. In potem je izginil.

V pol uri se je vrnil košar. Vprašal sem krčmarja za račun.

»Nič niste dolžni!« je kratko povedal.

»Kako to? Plačali bi radi!«

»Je že vse plačano.«

»Kdo pa je plačal?«

»Hekim. Naučil si ga neke umetnosti, ki mu bo mnogo nesla. Naročil mi je za tebe najvdanejšje pozdrave in srečno pot v domovino.«

»Gospod,« mi je šepnil Halef, »ne ugovarjaj! Le sprejmi! Tisti hekim je res pameten človek in ve, kaj je dostojnost. Nisem verjel, da bi bil tak! Dobro zna ceniti gostoljubnost in zato mu bo v knjigi življenja zapisana mirna in srečna smrt.«

S trudom sem se zavlekel na dvorišče. V sedlo so me morali dvigniti. Ko pa sem bil na konju, sem

se počutil zelo dobro. Jezdenje ni nogi prav nič škodovalo.

Posloveli smo se in odjezdili. Spet ni bilo treba plačati računa. Menda je bil naš kismet, da smo morali potovati brezplačno —.

V neki ulici je stalo vse polno ljudi. Nad vrati postavne hiše je viselo nekaj belega. Spoznal sem hekimov posadrani kuftân in njegov tarbûš. Poleg je stal mlad človek in nekaj razlagal.

Hekim se torej le ni šalil. Izbral si je posadrani kuftân za grb — in za reklamo.

In prav nič smešna ni bila njegova reklama. In tudi ljudje, ki so se drenjali krog vrat, so resno gledali. Stvar je bila za nje nova, pa razumeli so njen pomen. Obstal sem in poslal košarja v hišo vprašat, ali je hekim doma. Ni ga našel, le gospá doktorjeva je bila doma. Nje pa seveda nisem mogel obiskati.

Zunaj mesta smo krenili po cesti proti Stipu in Skoplju. Iz Radoviča v Skoplje je približno toliko kakor iz Strumice v Radovič. V skoku smo jezdili nekaj časa po cesti, potem pa je krenil naš vodnik na desno v planino.

Vzpenjali smo se med gozdnatimi vrhovi po strmi dolini navzgor in prispeli na gol gorski greben, ki je potekal proti severu. Jezdili smo po njem, se spustili v dolino in lezli iznova v strmino. Ceste seve ni bilo nobene, še poti nam je tu pa tam zmanjkalo. Potovali smo večinoma kar po celem, čez drn in strn.

V dolini Bregalnice smo se poslovili od košarja. Dobil je še izdaten bagšiš ter se vesel in srečen obrnil nazaj proti domu.

Prebredli smo Bregalnico, jezdili skozi Uljarce, prebredli še Sletovsko in ob treh popoldne srečno prispeli v Zbigance.

IV.

Mesar Čurak.

Zbiganci so velik kraj. Pri nas bi rekli, da je trg. Saj imajo celò bazâr v Zbigancih, tržišče, posebnost Orienta in tudi Balkana, ulico, v kateri so nastanjeni trgovci, rokodelci in drugi obrtniki in kjer si lahko kupiš, kar ti srce poželi.

Kraj leži med Bregalnico in Sletovsko, okolica je zelo rodovitna in prebivalci so premožni. Hiše so zidane, velike, čedne. Skoraj bi rekel, Zbiganci dajo slutili neposredno bližino srednje Evrope.

Da smo prišli v Zbigance iskat slovitega Žutega, to sem že povedal. In upal sem, da bom našel pri njem vso čedno družbo naših ubežnikov. Pri mesarju Čuraku da naj se oglasim, tako mi je svetoval kahwedži v Ismilanu, Deselimov brat.

Kar naravnost za Čuraka seve nisem smel vprašati. Sumljivo bi bilo. Čurak je bil vsekakor ožji zapupnik Žutega, zvedel bi, da se zanimam za njega, pa bi se pripravil. Iznenaditi sem ga moral.

Poprašali smo torej najprvo po najboljšem hanu. Pokazali so nam obsežno, postavno hišo z velikim dvoriščem in številnimi gospodarskimi poslopji. Posestnik je bil vsekakor bogat. Turek ni bil, najbrž je bil Bolgar.

Nad vse vljudno in spoštljivo nas je sprejel in me častil z najodličnejšimi naslovi, najbrž, ker se je razumel na konje in spoznal v mojem Rihu arabskega čistokrvnega vranca.

Celò dve gostilniški sobi je imel, eno za navadne ljudi, drugo boljšo pa za imenitnejše goste, nekako »posebno sobo«. Čisto po našem vzorcu.

Dva hlapca sta me dvignila iz sedla in me zanesla v posebno sobo. In tam sem zagledal nekaj, kar mi je nemudoma vzbudilo sladko domotožje in hrepenenje po udobni domači hiši. Bilo je nekaka dolga, široka klop z naslonjalom, pokrita s široko, mehko blazino. Vsekakor je mislil nekdo ponarediti našo domačo »zofo«, pa je napravil klop in jo pokrila z blazino.

In na tisto »zofa« so me položili. Handžija je opazil, s kakim zanimanjem opazujem njegovo pohištvo, in se zadovoljno smehljal.

»Čudiš se, effendi,« je dejal, »da najdeš pri nas takle imeniten blazinjak, kajne?«

»Seveda se čudim. Si ga sam naredil?«

»Ne. V Sofiji sem ga naročil, na vozu so ga pripeljali. Vajen si na rãhat oturmak — sedenje s podkrižanimi nogami, kakor »počiva« orientalec —, ker vidim, da si musliman in hadži. Sam sem kristjan in smem sedeti z iztegnjenimi nogami. Zato sem naročil blazinjak. Pa tudi ti smeš iztegniti noge, otekle imaš!«

»Vajen sem od mladosti sem, da sedim z iztegnjenimi nogami,« sem mu odgovoril.

»Kako to?«

»Nisem musliman.«

»Ne —?« je zategnil. »Pa nosiš hamâil — korãn — na vratu, ki ga sme nositi le hadži!«

»Sme —? Ali je prepovedano nositi hamâil?«

»Da! Zelo strogo prepovedano!«

»Kdo pa je prepovedal?«

»Postave kalifov prepovedujejo.«

»Kristjan sem in tiste postave kalifov mene čisto nič ne brigajo. Tudi jaz ne bom branil muslimanu, ako bo hotel nositi naše sveto pismo na vratu ali pa v žepu.«

»Tudi meni je vseeno. Tudi jaz sem kristjan.

Praviš torej, da si na takle blazinjak navajen od mladih nog —? Gotovo si daleč odtod doma?«

»Iz Nemčije sem.«

»Iz Nemčije —? O, Nemčijo dobro poznam!«

Radoveden sem ga gledal.

»Res —?«

»Da! Poleg Bavarske leži, tam, kjer teče Volga, in poleg Švice, kjer se Donava izliva v Sredozemsko morje.«

Grizel sem se v ustnice in hlinil čudenje.

»Pa res dobro poznaš Nemčijo! Takih učenih ljudi je tod malo!«

Sila dobro mu je dela pohvala. Samozavestno je povedal:

»Ker se niso nič učili in si ničesar ne zapomnijo! Jaz pa imam oči in ušesa odprta in si vse dobro zapomnim. Še več, še mnogo več vem o Nemčiji!«

»Vidim!«

»Vaše glavno mesto je Mūnik, — Monakovo — kjer kuhajo najboljši arpa sujú — pivo —. Tako izvrstno pivo lahko tudi pri meni dobiš, kolikor ga poželiš, in —.«

Iznenaden sem ga prekinil.

»Kaj, pivo imaš —? Sam ga kuhaš?«

Na potu iz Cariграда sem v Dabili blizu Strumice tudi naletel na handžijo, ki je točil pivo. Tudi tisti ga je sam kuhal. Naučil pa se je te umetnosti od nekega Bavarca, črevljarja po poklicu. Tisti Bavarec je malo pred menoj potoval po isti poti iz Cariграда kakor jaz, denarja ni imel za prenočnino in hrano, pa je učil balkanske handžije pivo kuhati. V zahvalo za pouk je smel zastonj živeti. Ali je bil dobri Bavarec tudi v slavnih Zbigancih —?

»Da, sam kuham pivo,« je povedal handžija. »In zelo radi ga pijejo, posebno poleti, kadar je vroče.«

»Iz česa pa ga variš?«

»Effendi, te skrivnosti pa ne izdam!« je dejal važno.

»O, na Bavarskem pozna to skrivnost vsak otrok. Tudi sam jo poznam in še več ko samo eno.

Vem, kako se vari temno pivo, svetlo pivo, težko, lahko pivo in še mnoge druge vrste piva poznam.«

»Effendi,« se je čudil, »torej si še mnogo spretnejši ko tisti Bavarec, ki je prišel k meni in me naučil pivo variti!«

»Odkod pa je prišel?«

»Iz Stambûla.«

Aha —! On je bil!

»In kam je potoval?«

»Domov na Bavarsko.«

»Kod je krenil?«

»K Donavi.«

Torej proti severu —! Škoda! Potoval sem na zapad v Skader, sicer bi bil kje še dohitel vnetega apostola Gambrinusovega.

»Čul sem že o tistem Bavarcu,« sem dejal. »Tudi njegovo pivo sem že pil.«

»Kje pa?«

»V Dabili pri Strumici. Ali ni črevljar po poklicu?«

»Da.«

»No, on je tisti!«

»Kako ti je pivo ugajalo?«

»Zelo toplo je bilo.«

»O, temu se da opomoči! Treba je samo doliti malo mrzle vode.

Želiš morebiti vrč piva?«

»Pa prinesil!«

»Velik vrč?«

»Prinesi mi ga zaenkrat majhen vrč, da poskusim.«

Stopil je po pivo.

V tem so prišli tovariši. Spravili so konje na pašo in jih izročili v varstvo pastirju. Povedal sem jim, da dobimo sveže pivo. Veseli so bili. Pa zdelo se mi je, da le bolj meni na ljubo ko pa iz prepričanja. Orientalec se še pač ni navadil na pivo.

Kmalu se je vrnil handžija s pivom. Vrč je držal približno poldrugi liter. Pogumno sem nastavlil trebušasto posodo in zinil. In zares — v nos mi je udarila slutnja o ogljikovi kislini.

»Kako shranjuješ pivo?« sem vprašal handžijo.

»V velikih, dobro zamašenih vrčih.«

»Zakaj pa v zamašenih?«

»Da pivo zavre. Ako je zavreto, je okusnejše.«

Ali ti je tudi to povedal tisti Bavarec?«

»Da. Poskusi še!«

Pa nisem samo poskusil, pil sem. Pivo res ni bilo slabo. Handžija je bil vsekakor nadarjen, sposoben učenec svojega bavarskega mojstra. Tudi tovarišem je ugajal »arpa sujú«. Kot bi se okoli obrnil, je bil vrč prazen in naročil sem še, pa kar velik vrč, s čimer sem se handžiji seve silno prikupil.

Privlekel je ogromen vrč piva, ki smo z njim lahko izhajali do večera, in nas vprašal, ali želimo tudi prigrizek.

Zahvalil sem se mu.

»Pozneje! Posle še imam, ki bi jih rad prej opravil.«

»Aha —! Trgovske posle?«

»Niso ravno trgovski. Z nekim tukajšnjim človekom imam opravka. Povej, ali poznaš vse ljudi v Zbigancih?«

»Čisto vse.«

»Tudi mesarja Čuraka?«

Bistro sem ga opazoval. Čuraka je gotovo dobro poznal. Ali je vedel, da je zaveznik nevarne Žutove družbe —?

Pa prostodušno je odgovoril:

»Tudi njega poznam. Mesar je bil, tisto je res. Sedaj ni več. Živinski trgovec je, mnogo potuje.«

Najrajši bi bil obiskal Čuraka na njegovem domu. V krogu domačih razmer take ljudi najboljše spoznaš in najhitreje presodiš.

Žal pa me je bolela noga, nisem mogel hoditi. In da bi jezdil k njemu na dom in se dal zanesti v hišo, — ne, sitno bi bilo in obenem smešno.

Povabiti sem moral Čuraka v han. Prej pa sem še moral poizvedeti o njegovih razmerah in o njegovem življenju.

»V kakih razmerah pa živi mož?« sem vprašal kar naravnost. »Menim, ali je premožen?«

»Prej kedaj je bil revež, pa si je opomogel. Danes je bogat človek, lahko rečem, eden najbogatejših v deželi. Živinska kupčija mu, je videti, res mnogo nesé.«

Zaslutil sem, kake so tiste »kupčije« —.

»In mož je na dobrem glasu?« sem vprašal.

»O seveda! Priden človek je, pobožen, velik dobrotnik revežev, vobče ugleden človek. In pošten do mozga. Spoznal ga boš, če misliš sklepati z njim kupčije.«

»Me veseli! Res bi namreč rad sklenil z njim nekako kupčijo.«

»Veliko kupčijo?«

»Da.«

»Torej si se pač le mimogrede pri nas ustavil pa se boš preselil k njemu?«

»Ne. Pri tebi ostanem. Bom že odtod vse uredil z njim. Ne morem ga obiskati, noga me boli.

Škoda!« sem pridjal po kratkem molku. »Zelo sem se že veselil na Zbigance. Pravijo, da je okolica zelo lepa —.«

»O, tisto pa, effendi, tisto pa! Kraj leži med dvema rekama. Že to je nekaj vredno. In potem tiste naše planine, ki segajo proti Sletovi in še dalje —! Krasni sprehodi na vse strani!«

»Da, tako so mi pravili. In posebno slikovita je baje pot k Dere kulibi, ne?«

Dere kuliba pomeni v turškem jeziku »koča v dolini, v soteski«. Nalašč sem napeljal besedo na

njo. Handžija, o tem sem bil prepričan, gotovo ni bil član Žutove družbe, od njega, nepristranskega človeka, sem najlaže zvedel, kaj je s tisto kočo.

»K Dere kulibi —? Ne poznam je.«

»Ni mogoče! V Zbigancih živiš, pa ne veš nič o Dere kulibi —?«

»Nikdar še nisem čul o njej.«

»In vendar vem iz čisto zanesljivih virov, da leži tod nekje v bližini stavba, ki ji pravijo Dere kuliba.«

»Ne verjamem. Rojen sem v Zbigancih, vse življenje živim v tem kraju, — poznati bi moral tisto kočo. Vsaj ime bi bil moral slišati.«

»Hm —! Mogoče pa je dal tako ime koči le tisti, ki mi je o njej pravil.«

»Najbrž!«

»Pa če bi temu res tudi tako bilo, — kočica le mora biti nekje in le za ime ne veste domačini.

Ali veš kje za kako kočico v bližini? V hribih —? V soteski, v ozki dolini, recimo?«

»Ali stanujejo ljudje v njej?«

»Ne vem.«

»Če ni obljudena, jo poznam. Gori v gozdu leži, v skrajnem kotu ozke, temne soteske.«

»Vidiš! Jo le poznaš!«

»Kako bi je ne! Saj jo je moj oče postavil, ker je bil tistikrat svet njegov. Lesena je.«

»Tistikrat —? Danes ni več?«

»Ne. Pred kakimi osmimi leti je svet tam okoli kupil čurak.«

Zanimivo —! Čurak je obogatel »z živinsko kupčijo« in kupil skrito kočico v temni soteski, kjer bi našel, tako je pravil kahwedži v Ismilanu, zloglasnega Žuta —.

Prav nič nisem dvomil, da sem na pravi sledi.

»Čemu pa jo je postavil tvoj oče?«

»Za kolarno mu je služila. Shranjeval je v njej vozove, orodje, sekire, žage, motike, lopate in drugo.«

»In čemu jo rabi Čurak?«

»Ne vem. Mislim, da je vobče ne rabi. Le to vem, da je dal klopi postaviti v njo. Prej jih ni bilo.«

»Je zaklenjena?«

»Da.«

»Bi mi jo opisal?«

»Dobro jo poznam. V skrajnem kotu soteske se stisnejo stene v ozek žleb. Ob tistem žlebu stoji koča. Dva oddelka ima, prednji del je prava koča, postavljena iz brun, zadnji del pa je pravzaprav le trioglata luknja, bi rekel. Njene stene so živa skala žleba in pa močna železna vrata, skozi katere se pride iz prednjega dela v skalnato luknjo.

Zakaj pa te zanima koča?«

»Pravili so mi o njej in da je pot k njej slikovita.«

»Slikovita pač ni. Za vasjo pelje pot po polju in nato po gozdu, kjer nikamor ne vidiš. Dolina se vse bolj zožuje, pobočja so skalnata, nazadnje gole stene, potem prideš v ozko sotesko in na koncu soteske stoji koča, tam, kjer se stene strnejo. Poleg koče je studenec, ki izvira iz skale. Lep tisti kraj nikakor ni.«

Halef se je oglasil:

»Gospod, tvoj kismet je, da iščeš kraje, ki jih ne moreš najti! Že nekaj dni sem iščeš neki drugi kraj, ki ga menda tudi nikjer ni. Neko slično ime sem danes čul, košar mi ga je omenil, ki nas je vodil.«

»Misliš vas Karâorman, ki leži tu nekje v bližini?«

»Da.«

»Pa ni pravo ime. Mi iščemo Karânorman. Tako je zapisano na Hamd el-Amazatovem lističu.«

»Morebiti pa se je zmotil —.«

»Mogoče.«

»Vprašaj handžijo!«

»Poznaš Karâorman?« sem se obrnil k handžiji.

»Da,« je odgovoril. »Cesta v Stip pelje skozi Karâorman. Večkrat sem že bil tam.«

»Ali imajo v Karâormanu tudi han?«

»Ne, nimajo gostilne. Vas je majhna in leži tako blizu Stipa, da hodijo ljudje rajši v Stip.

Zakaj vprašaš?«

»Iščem neki kraj, neko poslopje, ki se imenuje Karâornan han.«

Zmajal je z glavo.

»Karâornan hana pa ne poznam. V naši okolici vsaj ni takega kraja.«

»Mislil sem si, da ne.

Ampak povej, kdo pa je kjaja — občinski predstojnik — v Zbigancih?«

»Jaz. Tudi oče je že bil kjaja.«

»Torej vršiš tudi sodno oblast v Zbigancih?«

»Da.«

»Imaš mnogo posla?«

»Zelo malo. Domačini so sami dobri ljudje. In če se že kedaj kaj pripeti, so navadno le pritepeni tujci tisti, ki kalijo mir. Žal ima kjaja premalo moči, da bi nastopil uspešno. Zgodi se, da se mi taki lopovi v obraz smejejo, če nastopim, ker dobro vejo, da jim nič ne morem.«

»Strog bi moral biti!«

»Hm —! Strog, da —! Sem že strog, pa po svoje. Zanesem se bolj na sebe ko na višje oblasti. Tisti lopovi se sicer nikočar ne bojijo, še kâdija ne, edino, kar jih užene, so krepke pesti. In tiste imam, hvala Bogu! In jih tudi izdatno uporabljam. Zgodi se, da pretepem enostavno obe prepirajoči se stran-ki. Kar pa seveda ni v vseh slučajih priporočljivo in tudi ne varno. Pred nekaj tedni na primer mi je šlo skorajda za življenje.«

»Kako to?«

»Si že čul o Aladžijih?«

»Seveda sem že čul.«

»Tista Aladžija sta najdrznejša in najnevarnejša roparja, ki jih je najti, pristna Škipetarja, močna ko medved, prekanjena ko lisica, brezsrčna in sirova. Enemu je ime Bibar, drugemu pa Sandar. In misli si, tisti Bibar pride nekega večera na moje dvorišče, razjaha, stopi v sobo, se oblastno obnaša in zahteva od mene smodnika in svinca!«

»Od kjaje —? Kaka predrznost!«

»Da! Da sem mu dal strelivo, bi bilo pri kraju z mojim ugledom. Rekel sem mu torej, da nič ne dobi. Pa se me je lotil, pomisli, vpričo gostov! In do hudega pretepa je prišlo!«

»Pa obvladali ste ga, gostje so ti prišli na pomoč?«

»Ne, nobeden niti s prstom ni mignil. Bojijo se Aladžijev. Nisem slabič, kakor vidiš, pa tistemu orjaku le nisem bil kos. Vrgel me je na tla in hudo bi me bil zdelal, da me nista rešila moja hlapca. Z združenimi močmi smo ga vrgli čez prag.«

Nasmejal sem se.

»Ni slaba! Kjaja, vrže takega roparja mirno čez prag, mesto da bi ga prijel in vtaknil v ječo!«

»Le smej se! Vesel sem bil, da sem se ga iznebil. Kaj pa bi naj bil počel z njim, da sem ga na primer zvezal?«

»Zaprl bi ga bil in spravil v Skoplje, ki je glavno mesto vilâjeta.«

»Da. To bi bil moral storiti. Pa kako —? Kam pa bi ga naj bil zaprl?«

»Nimate ječe v Zbigancih?«

»Ne.«

»Pa imaš gotovo v svoji hiši klet ali pa sobo, ki se da varho zapreti?«

»Imam jo in različni ljudje so že tičali v njej. Z Aladžijema pa je drugačna. Da bi ga spravili v klet, bi nas moralo biti najmanj deset. In še bi se bil branil z orožjem in ubil enega ali dva mojih ljudi. In če

bi ga tudi bilit razorožili in vtaknili v klet, — kako pa naj ga spravim v Skoplje?»

»Zvezal bi ga in naložil na voz!«

»In spotoma bi me njegovi tovariši napadli!«

»Ali pa bi poslal po vojaštvo v Skoplje.«

»Tisto bi bilo, da. Ampak danes bi ne živel več —. Ko je Bibar odhajal, je strašno preklinjal in mi grozil, da se bo maščeval. Drugi dan sem šel na polje. Pa je počil za grmom strel in krogla me je le za las zgrešila.«

»Bibar je bil?«

»Da. Skočil sem za drevo in izdrl pištolo. Pa ti čisto mirno prijaha Bibar izza grma, šarca je jezdil, zaničljivo se mi smeje in pravi, da mi je le pokazal, kaj me čaka, drugič pa da bo zares —. In odjezdil je.«

»Ga nisi več srečal?«

»Ne. Ampak od tistega dneva ne grem več z doma brez puške. In če se še kedaj srečava, bo eden od naju padel, on ali jaz —.«

»Pripravi se! Utegneta se še danes srečati.«

»Kako —? Danes —?«

»Čisto točno vem, da prideta Aladžija nocoj ali najpozneje jutri v Zbigance.«

»Sveta Mati božja —! Potem seveda se moram pripraviti!

Odkod pa veš, da prideta?«

Pripovedoval sem mu, kako sem se srečal z Aladžijema in kako sem ju premaгал.

Kar strmel je.

»Pa še živiš —?« je vzkliknil. »Čudež, velik čudež —!«

»No, tako čisto poceni le ni bilo. Ko smo se ruvali in suvali po gozdu, sem se spotaknil in si izvinil nogo. Saj vidiš, kake škornje sem obull!«

»Nogo si si izvinil —? Pa si jima vkljub temu ušel?«

»Seveda. Čula sta, da bom potoval v Zbigance, pa gotovo prideta za menoj. Maščevati se hočeta.«

»O joj —! Še tega je bilo treba, da mi boš tista roparja spravil v hišo —!«

»Me mar misliš radi tega pozvati na odgovor kot občinski kjaja?«

»Nikakor ne! Ampak ščititi te moram pred Aladžijema. Pa kako —? Ko še sam nisem varen!«

»Ne potrebujem tvojega varstva. Pa neprijeten gost bom le, to ti moram povedati. Zahteval bom namreč od tebe, ki si kjaja, da zapreš nekega tukajšnjega človeka.«

»Kdo bi bil tisti?«

»Mesar Čurak.«

Šinil je pokonci.

»Effendi, to ni mogoče!«

»Pa je! Poglej si zaenkrat tele moje potne liste! Zvedel boš iz njih, da smem zahtevati tvojo pomoč, ako se mi zdi potrebno.«

Pogledal je v moje papirje, se mi globoko priklonil in spoštljivo dejal:

»Effendim, prav sem slutil, imeniten gospod si, v senci padišahovi potuješ. Žal to ni nikakor prijetno za mene.«

»Zakaj ne?«

»Če ne storim, kar zahtevaš, se boš pritožil in slaba mi bo predla. In če ti ustrezem, bo pa še slabše. Sitnosti bom povzročal svojim predstojnikom in ti se bodo nad menoj znosili. Naj torej storim tako ali tako, — dobro ne bo za mene.«

»Ne boj se! Uredil bom zadevo tako, da ne bo tebi v škodo.«

Si že kedaj čul o Žutem?«

»Seveda! Vodja je zločinske tolpe, ki ima razpredene svoje niti po vsej deželi. Nihče ga ne pozna, nihče ne ve, kdo je Žuti in kje živi, pa povsod ga je najti in tudi njegove ljudi. Skrivnosten človek je.«

»Njega iščem.«

»Ti —? Aha —! Gotovo si eden višjih policijskih uradnikov pa potuješ kot tajni detektiv?«

»Ne, nisem uradnik. V zasebnih zadevah moram govoriti z Žutim.«

»Ne boš ga našel!«

»Sem mu že na sledu. Pri vas v Zbigancih živi človek, ki je njegov zaupnik.«

»To ni mogoče, effendi!«

»Čisto gotovo!«

»Naši ljudje so vsi pošteni!«

»Pa se motiš!«

»Koga misliš?«

»Spet tistega Čuraka.«

»Effendi, vse ti verjamem, le tega ne!«

»Zdi se, da je tisti Čurak zelo navihan in spreten hinavec!«

»Ne, pošten človek je in moj prijatelj.«

»Nisi previden v izbiranju prijateljev!«

»Dokaži, effendi, da ni pošten!«

»Dokazal ti bom! Zahtevam pa, da o vsej zadevi strogo molčiš! Čurak ne sme slutiti, da sva o njem govorila!«

»Molčal bom.«

»Dobro! Zaenkrat ti tole povem. Ali si morebiti kedaj čul o starem Mübâreku iz Strumice?«

»Da.«

»Kaj pravijo o njem?«

»Da je velik svetnik, celò čudodelnik da je.«

»Verjameš?«

»Ne. Nisem musliman.«

»No tisti človek ni nikak svetnik in čudodelnik, nevaren zločinec je. Zdi se celò, da je eden izmed Žutovih prvih zaupnikov in vodij.«

»Effendi, čudim se! Same neverjetnosti mi pri-poveduješ! Prej tisto o Čuraku, pa spet o Mübâreku —!«

»O, sam sem razkrinkal tistega starega grešnika Mübâreka v Strumici pred vsem ljudstvom in stru-

miški kâdi ga je moral zapreti na mojo zahtevo. Pa ušel je in z njim vred trije drugi zločinci. Aladžija sta se jim pridružila in vseh šest je na potu v Zbigance.«

»Sam Bog nas čuvaj —!«

»K mesarju Čuraku so namenjeni.«

»Res misliš, da je zločinec?«

»Da. Toliko sem ti zaenkrat mislil povedati. Nič druga ne zahtevam od tebe, ko da mi ne povzročiš sitnosti. Pusti me, da sam storim, kar sodim, da je treba.«

»Mi na misel ne prihaja, da bi ti bil za sitnost! Zapoveduj, effendi!«

»Dobro! Mogoče je vsekakor, da so ti zločinci že prispeli. In to bi rad zvedel.«

»Niso še. Da so prispeli, bi jih bil videl. Mesar Čurak stanuje tamle onstran ulice, v tisti hiši, ki jo vidiš skozi okno. Danes ga vobče ni bilo doma, šele pred dobro uro je prijezdil od nekod.«

»Ali bi mu sporočil, naj pride k meni, da bi rad govoril z njim?«

»Kakor zapoveduješ, effendi! Ali moram biti poleg, ko se bodeta pogovarjala?«

»Ni treba. Druga ne zahtevam, ko da besedice ne omeniš o tem, kar sva govorila. Bodi prijazen z njim kakor navadno.«

»Torej naj pošljem k njemu?«

»Da, prosim te!«

Odšel je in kmalu nato je stopil čez ulico njegov hlapec ter izginil v mesarjevi hiši.

Zelo sem bil radoveden na Čuraka. Prepričan sem bil, da je vljuden, slinav, prihuljen človek, pravi hinavec.

Poiskal sem kopčo, ki sem jo odvezel ismilan-skemu handžiji Deselimu, ko si je zlomil vrat pri skoku čez čataški potok, tistikrat, ko mi je hotel ulti z vrancem. Nataknil sem si kopčo vidno na tarbûš, tudi Halef si je nataknil svojo, ki jo je dobil

nekje med potom, sedli smo in čakali. Zeleni turbân šerifa sem seveda snel in djal v žep.

Kopča je turško ime in pomeni gumb. Društveni znak je bil, ki so ga nosili člani Žutove organizacije. Kdor je nosil kopčo, je bil »brat«, temu so zaupali. Tudi Čurak je bil član Žutove družbe, zaupal bi mi, ko bi videl kopčo, in če Mübârek s svojimi tovariši še ni prispel, sem utegnil končno od Čuraka zvedeti za skrivnost, ki je obdajala Žutega. Tovarišem sem seveda zabičal, da morajo biti skrajno previdni in s Čurakom prijazni.

In kmalu nato sta stopila iz hiše onstran ulice Čurak in kjajev hlapec.

Pa kako sem se zmotil v Čurakovi osebnosti —!

Nikak prihuljen, slinav človek ni bil. Visoke, krepke postave je bil, vitek in mišičast, pravi planinc. Rdeče turške hlače je nosil, sinjemoder telovnik, okrašen s srebrnimi vrvicami, in rdeč turški jopič z zlatimi vezeninami in širokimi rokavi pa šal iz rumene svile. Handžar in dve pištoli sta tičali za šalom. Na glavi je nosil živordeč tarbûš, na nogah pa svetlo likane škornje, ki so segali do kolen.

Na dvorišču je spregovoril nekaj besed s handžijo in prišel v sobo. Z bistrim pogledom so nas ošinile njegove črne oči in obstale na meni. Hladne so bile, brezsrdne, krute. Zdelo se je, da vobče ne znajo prijazno gledati. Za drobec sekunde so mu zatrepetale obrvi in gubice so se mu naredile v očesnih kotih. In nato so spet gledale malomarno in hladno.

Pozdravil je in se priklonil kakor človek, ki je vljuden, ki pa pozna vrednost lastne osebnosti, in vprašal:

- »Ti si tisti effendi, ki želi govoriti z menoj?«
- »Da. Oprosti. da te nadlegujem! Sedi, prosim!«
- »Dovoli, da stojim. Malo časa imam.«
- »Morebiti te bom dalje zamotil, nego misliš. Si zaposlen? Imaš goste?«
- »Nimam gostov.«

»Pa jih pričakuješ?«

»Ne,« je odgovoril kratko.

Nisem mogel razbrati iz njegovih besed, ali je že prispel Mübârek s svojimi ljudmi.

»Sedi, prosim! Noga me boli, ne morem stati in sram bi me bilo, če bi sedel, ti pa bi stal.«

Sedel je.

Zaman sem opazoval njegov obraz. Ničesar nisem opazil, kar bi mi vzbudilo sum. Kazal je samozavestnega, ponosnega Škipetarja, ki ga je tuj človek povabil in ki bi rad zvedel čemu, druga pa nič. O hinavščini, zahrbtnosti, neodkritosti ni bilo sledu v njegovem obrazu.

Pokazal sem na kopčo.

»Poznaš tole?« sem vprašal.

»Ne,« je odgovoril.

Pričakoval sem tak odgovor. Tujec sem bil, ni me poznal in na prvo vprašanje mi vkljub kopči ni smel priznati, da je tudi »brat«.

»Poglej si gumb natančneje!«

Malomarno je pogledal kopčo.

»Gumb je, druga nič! Si me radi njega dal poklicati?«

»Da!« sem naravnost odgovoril.

»Z živino tržim, z gumbi pa ne,« je odgovoril hladno.

»Vem. S takimi gumbi vobče nihče ne trži.

Pozdrav ti prinašam.«

»Od koga?«

»Od Deselima, ismilanskega handžije, in od njegovega brata.«

Zazdelo se mi je, da gleda njegovo oko prijazneje in da njegov obraz ni več tako resen in hladen. Ali se je hlinil, ali je učinkovalo ime njegovega ismilanskega zaveznika —?

»Ju poznaš?« je vprašal.

»Seveda ju moram poznati.«

»Zakaj seveda —?«

»Ker smo si bratje.«

»Odkod prihajaš?«

»Iz Stambûla. Poznaš usto?«

Usta je turška beseda in pomeni mojstra. Ta naslov so dajali člani zločinske organizacije, ki je bila razpredena po vsej Turčiji, svojim voditeljem v Carigradu, Damasku in Kairi.

»Poznam ga. Čul sem o njem.«

»On me pošilja.«

»H komu?«

»K Žutemu.«

»Ga boš našel?«

Zanimivo je bilo, da pri Žutovem imenu niti trenil ni. Tudi začudil se ni, kot da bi ga ne poznal. S svojim vprašanjem je celò priznal, da ve za njega. Napol sem igro že dobil.

»Upam,« sem odgovoril.

»Hm —! Težko bo!«

»Ne bo težko. Vsaj meni ne.«

»Zakaj ne?«

»Ker mi boš ti povedal, kje ga najdem.«

»Jaz —? Kdo pa misliš, da sem?«

»Človek,« sem dejal s poudarkom, »ki ve, kaj pomeni tale kopča, in ki tudi ve, kaj mora storiti, ako mu jo pokažem.«

»Effendi, točno vem, kaj moram storiti! In to bom tudi storil.

Tvoja kopča je kopča poveljnika, pa ne velja več. Tisti znak smo odpravili, nepoklicani ljudje so kopčo izrabljali v našo škodo. Druga znamenja smo upeljali.«

Priznal se je za Žutovega zaupnika —.

Obenem pa je tudi mene potisnil ob steno. Kaka znamenja so vpeljali —?

Nisem mu smel pokazati svoje zadrege. Malo marno sem dejal:

»Katera?«

Za hipec, se mi je zdelo, je šinila rahla posmehljivost po njegovem trdem obrazu. Pa prav tako hladno kakor jaz je povedal:

»Saj sam razumeš, da nisem jaz tisti, ki bi ti moral povedati, kako znamenje imamo sedaj. Ti sam se moraš izkazati z njim!«

Poskusil sem.

»Besede so?«

»Da. Prva beseda pomeni kraj. Kje boš našel Žutega?«

Spomnil sem se na svoj pogovor z Deselimovim bratom v Ismilanu. Rekel mi je, naj obiščem mesarja Čuraka in naj poprašam za kočo v soteski. Ali je tisto mislil —?

Spet sem poskusil.

»Našel ga bom v Dere kulibi.«

In spet sem zadel. Zadovoljen je dejal:

»Dobro! Čujem, da si eden naših. Ampak oni drugi znak —? Ga tudi poznaš?«

Žal ga nisem poznal. Niti od daleč nisem slutil, kako bi bilo tisto drugo znamenje. Beseda je bila, tako je rekel —.

Tedaj sem se spomnil na melniška sela, ki sta pri Ibâreku v Dabili govorila o nekem geslu, in na strumiškega brodarja, ki mi je pravil, da mora povedati besede »Bir sirdaš«, kdor hoče, da mu Mübârek zaupa. Bir sirdaš pomeni »zaupnik«. Ali je veljalo tisto geslo tudi v Zbigancih —? Ali je bilo splošno veljavno geslo za vse člane —?

Iznova sem poskusil:

»Seveda poznam tisto geslo, ker sem bir sirdaš.«

Zadovoljno je pokimal, mi ponudil roko in prijazno povedal:

»Jako dobro! Vidim, da si naš! Zaupam ti, dobrodošel si mi!

Ali te smem povabiti na svoj dom? Moj gost boš.«

»Hvala! Sam razumeš, da je bolje, ako ostanem tukaj.«

»Pameten, previden človek si! To me veseli in še rajši ti zaupam.

Kako sporočilo prinašaš?»

»Povedati ga smem le Žutemu osebno.«

»A tako —? Zadeva je strogo zaupna —. Hm —! Kaj naj storim?»

Zamišljen je stopal po sobi.

Ali se je hlinil —? Ali je razmišljal, kako bi me ukanil —? Ali pa mi je res zaupal —?

Ako je Mübarek že prispel, se je delal prijaznega, ako pa ne, pa je govoril odkritosrčno.

Spet sem ga ostro opazoval. Pa zaman. In ker tudi ni bilo verjetno, da bi bili naši »znanci« že prispeli, sem zasodil, da je njegovo obnašanje odkritosrčno, da ne ve, kdo da sem, in da mi zaupa.

Obstal je pred menoj in vprašal:

»Ali je tista zadeva zasebna, ali gre za kupčijo?»

»Gre za kupčijo, ki utegne mnogo nesti.«

Oči so se mu poželjivo zableščale.

»In kaj zahtevaš od mene?»

»Da me pelješ k Dere kulibi.«

»Meniš, da boš tam našel Žutega?»

»Upam.«

»No, smem ti povedati, pa strogo zaupno, da te bo v Dere kulibi pričakoval, če ga prej obvestim.«

»Obvestiti ga moraš prej? Torej moram čakati?»

Ni mi bilo všeč, da bi bil moral čakati. Mübarek je utegnil medtem prispeti.

»Kvečjemu slabo uro boš čakal. Utegneš?»

»Če mora biti, pa bom. Čeprav mi je čas kratko odmerjen. Ampak pohiti!»

Vneto je prikimal.

»Pohitel bom. Morebiti se vrnem še prej ko v eni uri.«

Z ostrim pogledom je ošinil moje tovariše.

»Kdo so tile možje?»

»Moji tovariši.«

»So tudi naši?«

»Da.«

»In tudi želijo govoriti z Žutim?«

»Ni neobhodno potrebno. Dovolj je, da sam govorim z njim.«

Rahel, komaj viden, čuden smehljaj mu je šinil po obrazu. Podjetno, bi skoraj rekel, si je povihal konice svojih dolgih črnih brk, še enkrat ošinil z ostrim pogledom moje tovariše in dejal:

»Naj grejo s teboj! Žuti jih bo rad sprejel, ker so prišli s teboj.«

Nič nevarnega nisem zasumil za njegovimi besedami.

»Dobro! Pa naj grejo!«

Pogledal je po mojih obilnih škornjih.

»Ampak, effendi, škornje nosiš, kakor jih nosijo bolniki —! Trga te po nogah?«

Resnice mu nisem smel povedati.

»Pri jezdenju sem si ranil nogo. Ne morem hoditi.«

»Kako pa misliš priti k Dere kulibi?«

»Na konju.«

»O, čujem, da ne poznaš pota! Na konju vobče ne prideš skozi sotesko! Zaraščena je in tudi preozka.—.«

»Ali se ne da stvar tako urediti, da bi se Žuti potrudil k meni?«

»Kaj si domišljuješ! Ne storil bi tega, pa če bi ga tudi sam padašah prosil.«

»Verjamem, da ne!«

»Sicer pa ti moram povedati, da svojega obraza nikomur ne pokaže. Lahko si misliš, zakaj ne! Če ga obišče tujec, si obraz vsikdar počrni. Ali bo prišel s počrnjenim obrazom sem v han?«

Nekoliko sem se čudil tej Žutovi navadi. Sumljiva mi je bila. Pa nevarnosti nisem slutil za njo.

»Razumem!« sem dejal. »Ampak — kako pa naj pridem h koči? Peš ne morem, na konju tudi ne —.«

»Le na en način je mogoče. Nosili te bodo.«

»Hm —! Nerodno —! Nosači bi opešali —! Močen človek sem!«

»O ne!« je dejal živahno. »Saj te ne bodo na rokah nosili!«

»Kako pa?«

»V nosilnici.«

»V nosilnici —? Kje pa jo dobim tukaj v Zbi-gancih?«

»Sam ti jo poskrbim. Moja mati je stara in slabotna, hoditi ne more. Dal sem ji napraviti nosilnico, na sprehod jo dam nositi in na obiske, če si zaželi.«

»Jako dobro! Hvaležen ti bom! Boš tudi nosače poskrbel?«

»Kaj ti na misel prihaja —! Nosači —! Ljudje, ki niso naši zaupniki —? Zvedeli bi za našo skrivnost!«

»Kdo pa me bo nosil? Ti sam?«

»Tvoji spremljevalci naj te nosijo!«

»Zelo dobro! Pa naj koj grejo po nosilnico!«

»Ne še. Prej moram obvestiti Žutega. Koj pojdem, da se ne boš predolgo zamudil.«

Pomišljal je za trenutek.

»In še tole!« je pridjal. »Tudi handžiji moraš povedati, da si moj prijatelj in da mora storiti, kar mu naročim.«

Sum se mi je zbudil. Ali je nameraval zahrbtnost —? Svoježa dragocenega vranca bi pustil v hanu, ker je pravil, da se ne da priti na konju do koč. Če druga ne, — ali je morebiti vranca vzel na muho? Živinski trgovec je bil —.

Pa vdal sem se na videz in nedolžno vprašal:

»Zakaj?«

»Ne vem, kaj boš Žutemu sporočil in kako se bo iztekel vajn pogovor. Utegne biti, da se bom moral vrniti v han kot tvoj odposlanec, da mi boš to in ono naročil. Lahko tudi, da te Žuti povabi k

sebi, da boš njegov gost in da bom moral prinesiti tvoje reči za teboj —. In kdo ve, kaj vse še lahko sklenete —. In zato mora handžija vedeti, da sem tvoj pooblaščenec in da me mora ubogati, če pridem s tvojim naročilom.«

Sum se mi je vse bolj utrjeval. Nisem mu več zaupal. Vkljub temu sem mirno dejal:

»Pa naj bo!«

»Dobro! Šel bom pa Žutega obvestil. Črez slabo uro pošlji svoje ljudi po nosilnico! Sedel boš v njo in potem koj odidite tamle na desno po ulici!«

»Pa ti nas moraš voditi! Sami ne poznamo pota. Kje te najdemo?«

»Čakal vas bom zunaj pred vasjo. Na vasi nas ne smejo videti skupaj.«

Stopil je k dvoriščnemu oknu, poklical handžijo v sobo in mu rekel:

»Čuj, handžija! Posle imam s temle effendijem. Za kupčijo gre. Odšel bo črez slabo uro. Utegne biti, da bo zadržan, pa bo mene poslal z naročilom k tebi. Zato ti bo sedajle povedal, da moraš vse storiti, kar ti bo po meni sporočil. Ali ne, effendi?«

Začuden in vprašaje me je gledal handžija.

»Da, tako je!« sem pritrdil. »Točno boš ubogal, kar ti bom po njem sporočil.«

Čurak je odšel.

Gledal sem za njim, da je izginil v svoji hiši, pa se obrnil k handžiji. Vedel sem, kaj bo povedal.

»Effendi, ne razumem te!« je začel. »Pravil si, da je Čurak zločinec, pa mu daš tako obsežno pooblastilo —! Če pride, moram ubogati —. Ne razumem te!«

»Ni ga treba ubogati! Le na videz sem mu dal pooblastilo. Vedi, da ne velja nič!

Mogoče je sicer, da ga pošljem k tebi. Pa v takem slučaju ti bo prinesel listič iz tegale mojega zapisnika in na njem bo napisana beseda »Alláh«. Ako

ti pokaže listič s tako besedo, boš storil, kar bo naročil, ako ne, pa ne boš ubogal!»

»Jezen bo!«

»Morebiti. Pa to ne bo tako hudo za tebe, ko pa če bi bil jaz jezen na tebe.«

»Mu ne zaupaš?«

»Saj sem ti povedal, kako mislim o njem! Lopov je. Sumim, da se hoče polastiti vranca in mojega orožja.

Povej, se da tvoj hlev zakleniti?«

»Da, effendi!«

»Spravi konje v hlev! In postavi dva hlapca k njim za stražo! Bagšiš dobita. In naše konje nam boš le ti sam izročil, razumeš?«

»Razumem! Ampak moj položaj ni ravno prijeten —!«

»Prav nič ni neprijeten! Izročil ti bom konje in skrbel boš, da nam jih nihče ne ukrade. Ali je to za tebe neprijetno? Handžija si, tvoji gostje smo, skrbeti moraš, da nas nihče ne okrade. Seveda obenem tudi jamčiš za škodo.«

»Za božjo voljo —! Če bi ti moral vranca plačati, lahko kar hišo prodam —! Veš, sam bom na straži pri konjih!«

»Stori to! Sedaj pa nam prinesi kaj za pod zobe!«

Dobili smo večerjo in črez slabo uro sta prinesla Očko in Omar od mesarja nosilnico. Še enkrat sem ponovil handžiji, kaj naj stori, če bi se vrnil Čurak sam, in odšli smo.

Očko in Omar sta me nosila. Orožje smo seveda vzeli s seboj. Očko in Omar sta vzela vsak svojo puško, Halef, ki je stopal naprej, pa je nosil tri puške, svojo in moji dve, ker v nosilnici ni bilo prostora za nje.

Za vasjo nas je čakal mesar. Ko nas je zagledal, je stopil po polju naprej in nas počakal šele na robu gozda. Zelo previden je bil.

Začuden in skoraj jezen nas je gledal.

»Oboroženi ste, kot da mislite iti na vojsko —!«
Njegov ugovor mi ni ugajal. Še bolj me je utrdil v sumu. Rezko sem odgovoril:

»Orožje je znamenje svobodnega moža!«

»Pa v koči ga ne rabite!«

»Vajeni smo, da se nikdar ne ločimo od svojega orožja.«

»Topot pa se bodete le morali ločiti!«

»Zakaj?«

»Ker sicer ne boš videl Žutega. Ne dovoli, da bi se mu kdo približal z orožjem v roki.

Pa obdržite zaenkrat orožje!« je pridjal nevoljno.
»Ampak pred kočjo ga morate odložiti! Sam ga bom stražil.«

»Svojega orožja ne odložimo!« sem povedal. »In če Žuti noče govoriti s svobodnimi ljudmi, ki pridejo k njemu z orožjem v roki, pa tudi prav! Ga pa vobče ne bomo nadlegovali.

Halef, Očko, Omar, vrnimo se!«

Nemudoma so se tovariši obrnili nazaj v vas.

Čurak je zamomljal polglasno kletvico.

»Stojte! Ne smete se vrniti! Naročil sem Žutega, grdo bi se mu zamerili, če bi ne prišli.«

»Pa skrbi, da ne bo zahteval neumnosti!«

Osorno in s poudarkom je odgovoril:

»Žuti nikdar ne počenja neumnosti, zapomni si to! Poskusil pa bom in ga prosil, naj vam pušči orožje. Res čudil bi se, če bi dovolil.«

Jezno je stopal naprej. Šli smo za njim.

Zakaj mu je bilo orožje napoti —?

Ali je Mübârek vendarle že prišel —? Ali je bila kočja v soteski past, ki so nas v njo mislili zva-biti in ki iz nje ni bilo rešitve —?

No, dokler smo imeli puške v rokah, se nam ni bilo treba ničesar bati, tudi pasti ne.

Kaj pa, če so nas mislili napasti spotoma —?

Nosilnica je bila nizka, zaprta, iz protja spletena košara. Ob straneh sta bila pritrjena droga, ki sta si

ju Očko in Omar naložila na rame. Sedel sem v košari stisnjen in po turško s podkrižanimi nogami. Zelo neprijetno je bilo in skoraj geniti se nisem mogel. Če bi nas napadli, bi me zadela krogla, še preden bi vstal in skočil iz košare. Skočil —? S svojo bolno nogo vobče nisem mogel skočiti —. Ubili bi me, pa še braniti bi se ne utegnil. In nič bolje bi se ne godilo tovarišem. Halef je sicer imel tri puške, pa zahrbtna krogla izza grma bi ga položila na tla, še preden bi vedel kako in kaj. Tudi Očko in Omar sta sicer imela vsak svojo puško, pa vlačila sta nosilnico in preden bi jo postavila na tla in segla po orožju, sta bila lahko že davno mrtva.

Položaj je bil res skrajno siten.

Molče smo stopali po gozdu. K sreči je bil redek. Čurak je lagal, ko je pravil, da je zaraščen in da ne bi mogli s konji skozi. Skrbno sem pazil in prežal na vse strani, dobro se je videlo med drevje. Odprl sem vrata nosilnice in vzel v roko samokres, da bi bil pripravljen za vse slučaje.

V.

V pasti.

Dolina se je vse bolj zoževala in končno prešla v skalnato sotesko. Stene soteske so bile strme in poraščene z grmovjem. Pa tudi grmovje je izginilo in gole skale so nas obdajale.

Skale so se strnile v oster kot, soteske je bil konec. Ustavili smo se.

»Tule je koča!« je dejal Čurak. »Izstopi, effendi!« Sunil sem vrata in pogledal ven.

Stene so se dvigale navpično in v kotu soteske je peljal strm žleb navzgor. Nobenega grma, niti bilke nisem opazil na skalah. Na dnu soteske je rastle grmovje in praprot, niže spodaj, kjer je bila soteska še širša, pa je grmovje prehajalo v gozd.

Trdo ob žlebu je stala koča, postavljena iz sirovo obtesanih brun in povrh še s skorjo pokrita. Vrata so bila prislonjena.

»Prijavi me Žutemu!« sem naročil mesarju.

Stopil je v kočo in pustil vrata odprta. Opazil sem, da stojijo ob stenah koče preproste klopi iz brun.

Vhodu nasproti sem opazil druga vrata, tudi tista so bila odprta. Zelo ozka so bila, na znotraj so se odpirala. Na tleh je ležal debel železen drog, menda so ga porinili za zapah skozi močne železne sponse, ki sem jih videl pritrdene v vratih in v zidu.

Za vrati je bila najbrž tista luknja, ki je o njej pripovedoval handžija. Zdelo se mi je, da gori luč v njej.

Na robu stene sem opazil nekak plot iz krepelcev. Zakrival je spodnji del žleba. Za plotom so se utegnili skrivati ljudje —.

Pa ni bilo časa za ugibanje. Čurak se je vrnil.

»Effendi, Žuti zahteva, da morate odložiti orožje!«

»Tega ne storimo.«

Nepotrpežljivo je zamahnil z roko.

»Ampak zakaj ne? Saj je vendar Žuti sam v koči!«

»Ne bojimo se ga. Ne bomo vzeli radi njega orožja v kočo, ampak ker je taka naša navada, da se ne ločimo od naših pušk.«

»Žuti ne dovoli, da bi stal kdo z orožjem v roki pred njim.«

»Tako —? Res —?«

»Da!«

»Čudno —! In vendar si bil ti pravkar pri njem pa imaš za pasom dve pištoli in handžar!«

V zadregi je dejal:

»Z menoj je stvar druga. Njegov najožji zaupnik sem.«

»Če pa je taka, smo opravili z njim. Halef, vrnimo se!«

Očko in Omar sta prijela za droge.

Jezno je zagodrnjal mesar:

»Trdo glavo imaš, effendi! Še enkrat bom poskusil. Počakaj!«

Stopil je v kočo pa prišel javit, da smemo orožje obdržati.

»Nesite me v kočo!« sem naročil tovarišem. Mesar ni ugovarjal.

Prva »soba« je bila prostorna, tucat ljudi je lahko sedelo v njej po klopeh, tudi stalo jih je še lahko kakih šest. Čemu je rabil Čurak samotno kočo, opremljeno s klopmi —? Za sestanke —? Ali so se v tem skrivališču sestajali Žuti in njegovi ožji zaupniki —? Najbrž. Pa kje je Žuti stanoval —? V koči vsekakor ne. Slabo uro je rabil mesar, da ga je obvestil in da je Žuti prišel v kočo. Morebiti je stanoval kje v bližini, v gorah —?

Vsekakor tako sem upal, bom videl Žutega in govoril z njim. Ali mi bo uspelo, da odgrnem zaveso, ki se je za njo skrival tajinstveni vodja?

»Tule je koča!« je dejal čurak. K str. 269.

Halef je pogledal v drugo »sobo« in polglasno javil:

»Eden sam neoborožen človek sedi tamle v kotu, čisto črn je v obraz.«

»Ali ima soba še druga vrata?«

»Nobenih.«

»Spravite me v sobo!«

Vrata so bila ozka, pa so me le zrinili skozi. Ozrl sem se naokoli.

V kotu je stala svetiljka in v njenem svitu sem opazil, da je prostor trikoten. Osnovnica trikota so bila vrata, ki smo skozi nje prišli, in ob vsaki strani vrat za dober meter širok, močen zid. Stranici trikota sta bili daljši in sama gola, živa skala, stene žleba, ki je v kotu soteske peljal navzgor. Stropa nisem videl, pretemno je bilo. Pa strop je »soba« vsekakor tudi imela, sicer bi bil svetil dan v njo.

V kotu poleg svetiljke je sedel Žuti. V črno, dolgo haljo je bil oblečen, njegov obraz je bil s saji namazan.

Tovariša sta postavila nosilnico tako, da so bila njena vrata obrnjena k Žutemu. Zasukal je svetiljko, da mi je svetila naravnost v obraz. Pri vhodu je stal Čurak.

Ves prizor je bil nenavaden, skrivnosten. Ali se je Žuti tako zelo bal ljudi —? Ali pa je bila vse skupaj le komedija, s katero so nas mislili zvbabiti v past —?

No, bal se te pasti nisem. Bili smo do zob oboroženi, Žuti ni imel orožja, vsaj videl ga nisem, in Čurak s svojima pištolama nam štirim pač ni bil prenevaren.

Žuti je začel.

»Poklical si me. Česa želiš?«

Njegov glas je bil votel in zamolkel, nenaraven. Ali radi ozke, skalnate luknje, v kateri smo stali —? Ali je glas spremenil, da bi ga pozneje ne spoznal, če bi ga kje srečal —?

Le kratek stavek je povedal in vendar se mi je zazdelo, da sem njegov glas že nekje čul. Ni bila barva glasu, ki se mi je zdela znana, izreka je donela tako čudno znano.

»Ti si Žuti?« sem ga vprašal.

»Da!« je odgovoril počasi.

»Pozdrave ti prinašam.«

»Od koga?«

»Predvsem od stambûlskega uste.«

Stambûlski usta je bil Ibrahim namûr. Maščevanje ga je zadelo, ni več živel.

»Od njega —? Saj ne živi več!«

Osupnil sem. Preklicana smola —!

»Kaj praviš —?«

»Mrtev je. Padel je z galerije Galatskega stolpa v Stambûlu in se ubil.«

»Šejtân —!« je ušlo Omarju. On je bil tisti, ki ga je sunil z galerije.

Kako je zvedel Žuti za Ibrahimovo smrt —? Nobeden sel ni mogel tako naglo potovati, da bi nas bil prehitel in mu prinesel vest v Zbigance —.

Pa nisem utegnil razmišljati. Žuti me je vprašal:

»Še ne veš za njegovo smrt?«

»Vem,« sem priznal.

»In vendar mi prinašaš pozdrave od njega —? Pozdrave od mrtvega —?«

»Ali mar ni mogoče, da mi je naročil pozdrave pred smrtjo?«

»Mogoče je. Toda njegovega morilca bo zadela kazen, poginil bo od gladu.«

Dalje!«

»Prinašam ti pozdrave od starega Mûbâreka in od Aladžijev.«

»Od tistih —? Tisti so me že sami pozdravili. Tvojega pozdrava torej ne potrebujem.«

So nas le prehiteli —! In Čurak je lagal —. In Žuti je vedel, kdo smo —.

Brezpomembno je bilo skrivanje. V past so nas zvabili —. Pa kje, kaka bi naj bila past —?

Pripravljen sem bil. Izlepa mi tudi Žuti ne bo koš.

»Torej so že prispeli?« sem vprašal hladno.

»Da! In veš, kdo sem jaz —?«

»Žuti da si, si dejal.«

»Ne, žuti nisem. Žutega nikdar ne boš videl. Vobče nikdar več ne boš ničesar videl. Jaz sem —.«

Za nami je treščilo. Ozrl sem se.

Čurak je izginil, zaloputnil je vrata za seboj. Težki železni zapah je zaropotal.

Svetiljka je ugasnila.

»Jaz sem stari Mübârek sam!« je povedal znani glas nekje nad nami. »Vi pa bodete v tejle luknji poginili od gladu in obupa!«

Peklenski krohot je spremljal te besede.

Nad nami se je zasvetilo. Videli smo za trenutek Mübâreka viseti v zraku na dvojni vrvi, ki mu je bila potegnjena pod pazduho. In nato je izginil, lina se je zaprla, črna tema nas je zagrnila.

Ujeti smo bili.

Taka torej je bila past, ki so nam jo nastavili —?

Vse se je godilo tako naglo, da na odpor niti misliti nismo utegnili. Pa da vsaj nisem tičal v nosilnici in da nisem imel bolne noge, lopovi bi nas ne bili tako izlahka prevarili.

Prvi je našel besedo Halef.

»Allâh —!« je vzkliknil. »Tamle je izginil črni skozi lino, mi pa smo mirno gledali in nismo poslali nobene krogle za njim —! Časa je bilo dovolj!«

»Res je!« je menil Očko. »Vsi skupaj smo bili zelo neumni!«

»Da!« se je smejal Halef. »Dosedaj je bil vsikdar samo eden neumen, danes pa smo bili vsi, tudi naš gospod!«

Kaj sem si hotel —! Smejale sem se s tovariši vred.

»Čisto prav si povedal! Pa čuj!«

Divje kričanje so zažgnali zunaj pred vrati. Bili so s pestmi po njih in vsak je povedal svoje ime. Cela naša čedna družba je bila zbrana, Mübârek, Manah el-Barša, Barûd el-Amazat, odrinski jetničar, Aladžija in Čurak. In v najhujših barvah so nam sli-

kali usodo, ki nas čaka, gladovali da bomo, v obupu zgrizli drug drugega, butali z glavami ob skale, zno-reli in nazadnje klavrno poginili po dolgih dolgih in strašnih mukah.

»Gospod,« je menil Halef. »Vsi so prišli, no-benega ne manjka! O da bi mogel ven, kako bi jih z bičem —!«

»Ne govori o biču! Ne bo nas rešil!«

»Torej gladu bi naj poginili —? Misliš, da bomo res —?«

»Upam, da ne.

Poglejmo si predvsem našo past! Skozi skalo ob straneh ne moremo uiti, rešili se bomo le skozi vrata ali pa po poti, koder je izginil Mübârek.«

»Gospod, ali imaš pri sebi tisto svetiljko, ki je v njej olje in fosfor?«

»Imam jo. Vzemi jo!«

Nosil sem s seboj žepno svetiljko, stekleničico, napolnjeno z oljem, ki je v njem plaval košček fosfora. Ako sem odmašil stekleničico, je prišel zrak in z njim vred kisik v svetiljko in fosfor se je zableščal. Slabotno sicer, pa vendar dovolj, da sem se lahko od blizu razgledal po temnem prostoru.

Halef je odmašil stekleničico, rahel svit je zasijal. Posvetil je po vratih.

Bila so od znotraj obita z močno železno pločevino in so visela na železnih tečajih, ki so tičali v kamenju, zaliti s svincem. Morebiti bi se nam posrečilo, da bi zrahljali tečaje in dvignili vrata.

Prej pa smo morali poiskati še druge možnosti. Halef je svetil po skalnati luknji.

Tla so bila živa skala, stranske stene tudi. Za meter široki zid ob vratih je bil iz trdega granita in tako dobro zložen, da bi bili zaman skušali z noži izkrhati luknjo. Železna pločevina na vratih je bila še obita z debeloglavimi žreblji, tudi njim nismo mogli z noži do živega. In strop —? Omar je zlezal

Očkotu na ramena pa stropa ni dosegel z iztegnjeno roko. Tudi na stropu se ni dalo nič opraviti.

Najbolje je bilo, da smo poskusili izruvatı tečaje. In nemudoma so se tovariši lotili dela. Noži so zaškrtali.

Zunaj je zadonel glasen krohot.

Seveda ni bilo posebno verjetno, da bi se rešili. Če bi nam tudi uspelo, da bi dvignili vrata, bi nas sprejeli s krogami, še preden bi sami oddali le eden strel.

Meni niso pustili vrtati, da bi se ne utrudil. Sedel sem v nosilnici in se dolgočasil. Ure so minevale. Očkotu se je zlomil nož, dal sem mu svoj dobri westmanski bowieknife.

Predolgo mi je trajalo, zlezel sem iz nosilnice in se splazil k vratom da vidim, kako daleč je delo uspelo.

Žal, komaj poldrugı centimeter globoko so privrtali —.

Sam sem vzel nož in vrtal, pa se kmalu prepričal, da je delo brezuspešno. Že čez četrt ure sem prenehal. Škoda je bilo za naše moči. In tudi Omarju se je zlomil nož.

»Pustimo to delo!« sem rekel. »In štedimo z močmi! Potrebovali jih še bomo.

Morebiti pride handžija za nami. Povedal sem mu, da je Čurak član zločinske družbe Žutove. Zaskrbelo ga bo, če se ne vrnemo, zasumil bo zločin in nas prišel iskat. Saj ve, da smo šli z mesarjem.

»Pa ne ve, kam smo šli!« je pripomnil Halef.

»Žal sem mu pozabil natančno povedati, kam pojdemo. Pa omenil sem mu Dere kulibo.«

»Ne verjamem, da bi prišel! Preveč se boji Aladžijev. Le samo da ju vidi, pa bo pokazal pete.«

»Kdo ve, če sta vobče še pri koči.«

»Vsekakor. Brez straže kočı ne bodo pustili.«

»Počivajmo sedaj pa počakajmo! Zunaj so seveda na straži, o tem ne dvomim. Če bomo tiho, nas

ne bodo čuli, pa bodo mislili, da smo se vdali v uso-
do. Znočilo se bo, zadremali bodo.«

Tiho smo torej obsedeli in čakali.

Pa tovarišem je čakanje končno le že presedalo,
silili so, naj poskusimo še kako drugo pot k rešitvi.
Vdal sem se.

»Preiskali bomo strop,« sem svetoval. »Lina je
v njem, loputa jo zapira. Tako smo prej videli, ko
so potegnili Mübâreka kvišku.

Poglejmo, kako se odpira!«

»Omar ni dosegel stropa, ko je stopil na moja
ramena!« je dvomil Očko.

»Podaljšali bomo lestvo. Halef naj sede Omarju
na ramena, Omar pa naj zleze tebi na ramena. Mo-
rebiti doseže strop. Dovolj si močan, da neseš oba.«

Halef si je vtaknil svetiljko v žep in zlezal
Omarju na ramena, ta pa je stopil na hrbet Očkotu,
ki je čepel na vseh štirih. Počasi se je Očko dvignil
in Omar mu je stopil na ramena. Da bi ne padli, so
se vsi trije držali za stene.

Halef je dvignil roko in javil:

»Gospod, dosegel sem strop!«

»Tiše govori! Utegnil bi kdo stati na strehi. Pa
posveti po stropu!«

Svetiljka je zableščala. Halef je svetil pod stro-
pom in otipaval.

»Strop je iz močnih brun,« je šepetal, »loputa
pa iz desk.«

»Jako dobro. Tanka bo. Potrkaj, da čujemo, ka-
ko debela je.«

»Čuli me bodo tudi zunaj!«

»Bolje bi seveda bilo, da bi nas ne čuli, kaj po-
čenjamo. Pa tudi za nas je dobro, če vemo, ali stoji
kdo na strehi.«

Halef je potrkal.

Koj se je zunaj nekdo zakrohotal.

»Čujte, pod nami so! Pri loputi!«

In pred kočo je nekdo vprašal:

»Si porinil zapah pred loputo?«

»Seveda!«

»Ne morejo ven! Najbrž so zlezli drug drugemu na ramena.«

»Seveda! Telovadijo! No, ko se oglasi glad, bodo že še vse drugače telovadili! Najrajši bi odprl loputo —.«

»Za nobeno ceno!«

»Dali bi jim s kopiti po glavah!«

»Za tisto je še vedno čas. Naj le trkajo!«

»Si čul, effendi?« je pravil Halef. »Ali naj se damo ubiti?«

»Ne. Prosili bomo tiste gospode, naj se umaknejo z lopute.«

»Teža ne bodo storili.«

»Moja prošnja bo tako nujna, da se ji ne bodo upirali.«

Pridi doli, Halef! Sam bom zlezal Očkotu na ramena.«

Počasi se je sklonil Očko s svojim bremenom. Omar je stopil na tla in spustil Halefa z ramen.

»Počijte si!« sem dejal. »Naporno je bilo. Jaz sem težji ko Halef in bom tudi dalje ostal vrh lestve. Močna morata biti!«

Čakali smo nekaj minut in potem sem zlezal Omarju na ramena.

»Dobro pazita, da ne padeta!« sem svaril. »Za mojo bolno nogo bi bil padec zelo nevaren!«

»Ne boj se, gospod!« je menil Očko. »Stal bom ko hrast. Povrh je žleb ozek, z lakti se lahko upiram ob njega. Varno bom stal.«

Omar je stopil Očkotu na hrbet, ta se je vzravnal in naju dvignil. Skoraj z glavo sem butnil ob strop, rok mi vobče ni bilo treba iztegniti.

Posvetil sem po loputi. Sukala se je v tečajih in na njenem robu je bila zabita železna spona. Skozi njo je bil najbrž vtaknjen zapah, ki so o njem govorili

zunaj. Konice spone so molele skozi desko, pa bile zapognjene nazaj v les.

Potrkal sem na desko. Po glasu sem zasodil, da ni debelejša ko dva do tri centimetre.

Trkanju se je koj nekdo zunaj oglasil:

»Čuješ, že spet trkajo! No, z loputo vred bi me morali dvigniti, če bi jo odprli.«

Spoznal sem glas. Čurak je bil. Iz njegovih besed sem posnel, da sedi na loputi. Nepreviden je bil, zelo nepreviden!

Zaničljivo se je smejal. Poleg njega se je smejal še nekdo drug in povedal:

»Tele miši si naj le nikar ne domišljujejo, da bodo ušle! Mačke sedijo pred luknjo!«

Njegovega glasu nisem poznal. Mož je govoril čisto blizu nekje. Najbrž je sedel poleg lopute, približno tam, kjer je bila moja glava.

»Čuješ, gospod?« je pravil Halef. »Na strehi sedijo! Prosi jih, naj se umaknejo! Bi le rad čul, kako boš prosil!«

»Koj boš čul. Daj mi puško!«

»A tako —! Že razumem! Katero puško želiš?«

»Medvedarico.«

Seveda smo govorili le šepetaje. Zunaj niso smeli zvedeti, kaj nameravamo. Tovariši so mi pomolili puško.

»Pazi, Omar!« sem šepetal. »Tu gori trdo pod stropom ni dovolj prostora, da bi sam nastavil puško. Kvečjemu za cev lahko držim in pomerim, kamor hočem zadeti. Štel bom ena in dve. Na 'ena' sprožiš desno cev in ko bom spet pomeril in rekel 'dve', pa levo cev. Si razumel?«

»Razumel sem!«

Pomeril sem cev v sredino lopute, tja, kjer je sedel Čurak.

»Pazi! Ena!«

Strel je zašermel.

Nad menoj je nekdo zastokal. Mesar Čurak je bil.

In nekdo drug je kriknil:

»Allâh —! Streljajo —!«

Tega glasu nisem poznal. Mož je sedel poleg lopute. Neumnost!

Pomeril sem pod njega, pa med dve bruni, da bi krogla laže prodrla.

»Dve!«

Spet je zagrmela medvedarica. Zadel sem.

»O Allâh —! O Allâh —!« je vpil nepoznani glas.

»Zadet sem —! Ranjen sem —!«

Mesar se ni več oglasil. Neznani glas pa je obupno stokal.

»Očko, ti je pretežko?« sem vprašal.

»Sčasoma že.«

»Počijmo si! Časa imamo dovolj.«

Zlezel sem na tla. Halef je dejal:

»Da, gospod, taki prošnji se seveda ne morejo ustavljati! Si zadel?«

»Obakrat. Mesar je menda mrtev. Zastokal je in se ni več oglasil. Krogla mu je najbrž šla skozi najčastitljivejši del telesa. Drugi je samo ranjen. Stokal je.«

»Kateri je bil?«

»Najbrž jetničar. Da je kdo drug, bi ga spoznal po glasu. Jetničarja pa ne poznam, tudi njegov glas sem samo enkrat čul v strumiških razvalinah.«

»Misliš, da nobeden več ne bo sedel na loputo?«

»Naj le sede! Življenje ga stane! Pa menda si bo premislil.«

»Kako pa odpremo loputo?«

»Prevrtali bomo s krogami desko tam, kjer tiči spona. Nabil bom vsako cev z dvema krogama. Nekaj takih strellov na vsako konico spone, pa se loputa mora vdati.«

»O, če bi se posrečilo —!«

»Bo se!«

»Potem pa brž ven na streho in doli nad nje!«

»Oho —! Le počasi! Kako pa misliš priti ven?«

»Z Omarjevih ramen, kakor ti!«

»In Omar pa Očko?«

»Hm —! Potegnili ju bomo kvišku —.«

»Omarja morebiti. Do Očkota pa ne sežemo.«

»Nič ne škodi. Zlezli bomo s strehe in odprli vrata.«

»Misliš, da bomo kar takole udobno plezali s koče —? Streljali bodo! In s svojo bolno nogo vobče ne morem plezati.«

»No, na eden ali drug način bo že šlo.«

»Seveda! Najbrž še leži na strehi vrv, ki so z njo potegnili Mübâreka kvišku. Po njej bomo potegnili tovariša na streho in se spustili na tla. Razume se seveda, da bodo streljali, koj ko se prikažemo na strehi.«

»Mislim, da ni nikočar več na strehi.«

»Nad nami že ne. Pa nad prvo sobo so še gotovo na straži. Ne pozabi na plot, ki smo ga opazili na robu strehe!«

»Škoda! Torej ne moremo ven —.«

»Poskusili bomo. Jaz pojdem naprej.«

»Ne ti, gospod! Jaz pojdem! Ustrelili bi te!«

»Tebe tudi!«

»Mene ni škoda!« je dejal prostodušno.

»Zelo te je škoda! Misli na Hanno, na ženo vseh žen in cvetlico vseh cvetlic! Jaz pa nimam nobene Hanne, ki bi čakala na mene!«

»Pa ti si brez Hanne več vreden ko jaz z desetimi cveticami vseh cvetlic!«

»Ne prepirajva se! Glavno je, ti odkrito povem, da sebi bolj zaupam ko tebi. Poskus je tvegan in nategel mora biti tisti, ki bo prvi.

Jaz bom prvi, ti pa drugi. Tako bo! Pa ne smeš priti prej za menoj, ko da te pokličem!«

Vzel sem iz žepa šâš in si ga ovil krog tarbûša. Začuden me je gledal Halef.

»Čemu to? Se mar venčaš za smrt?«

»Ne. Nataknil bom tarbûš na puškino cev in pomolil puško skozi lino. Mislili bodo, da leze eden od nas na streho, pa streljali na tarbûš. Samo enocevke imajo, nobene krogle ne bodo imeli več v puškah in tedaj planem nad nje s svojo repetirko.«

»Zelo dobro! Izvrstno! Le dobro meri! In glej, da ti nobeden ne bo ušel!«

»Meri dobro, če je tema!«

»Tema —?«

»Seveda! Pomisli, da že nekaj ur sedimo v pasti! Noč je zunaj.

Pa počili ste si. Začnimo! In dobro si zapomnite! Ko bom zunaj, pride Halef za menoj, prej ne! Pa pri lini mora ostati! Na streho sme zlezti šele, ko ga pokličem.«

Nabil sem medvedarico, si obesil repetirko na ramena in stopil na Očkotov hrbet. Počasi smo se dvignili.

»Spet bom streljal kakor prej, Omar!« sem pravil. »Na eno sprožiš desno cev, na dve levo. Meril bom sponi na konice.

Torej! Ena!«

Strel je zažrmel. Krogla je zvrtala veliko luknjo v desko. Svetilo se je skozi njo. Pri koči so najbrž kurili.

»Kurijo pred kočo!« sem javil tovarišem. »Dobro je za nas. Pa tudi slabo. Videli bomo nje, pa tudi sami bodo videli nas.«

»Kako je z loputo?« je vprašal Halef.

»Poskusil bom.«

Sunil sem loputo, vdala se je. Težka medvedarica je opravila svojo dolžnost.

»Vzemi medvedarico!« sem dejal Omarju. »Loputa se da odpreti.

Trdno stojte na nogah! Poklekniti moram Omarju na ramena.«

Noga mi je nagajala, s težavo sem pokleknil. In skloniti sem se moral, trdo pod stropom sem bil. Dvignil sem loputo, odprla se je.

Čakal sem nekaj trenutkov z repetirko v roki. Nič se ni genilo. Zunaj je bilo svetlo, plapolajoči ogenj je risal bežne sence po skalovju.

Nataknil sem tarbûš na cev in počasi porival puško skozi lino ter poleg stokal kakor človek, ki se mukoma vzpenja kvišku.

Zvijača je sijajno uspela. Dva strela sta počila. Ena krogla je oplazila celò cev, da bi mi bila skoraj puško izbila z rok.

V hipu sem bil z gornjim telesom na strehi.

Spodaj v soteski je gorel ogenj. Na strehi je ležalo truplo. Na prvi pogled sem ga spoznal. Mesar Čurak je bil. Na robu strehe sta stala dva, tista, ki sta streljala na tarbûš. Med njima in med menoj je bil že omenjeni plot.

Neprevidna sta bila! Čisto sta pozabila, da ju bom dobro videl, ker imata ogenj za hrbtom. In res sem ju čisto dobro videl, vkljub plotu. Eden je nabijal puško, drugi pa pomeril v mene.

Brž sem dvignil repetirko in pomeril na levi kolec, ki ga je pri merjenju molil od sebe. Strel je počil, mož je kriknil, vrgel puško od sebe in padel s strehe. Njegov tovariš se je v divjem strahu obrnil, skočil s strehe in zbežal k ognju. Bibar je bil, Škipetar. Pri ognju je sedel njegov brat Sandar, Manah el-Barša in Barûd el-Amazat.

»Že prihajajo —! Že prihajajo —!« je tulil. »Proč od ognja! Vidiyo vas! Zadeli vas bodo!«

Vsi hkrati so planili na noge in zbežali po soteski navzdol v gozd. Junaki —!

Kje je bil Mübârek —? In odrinski jetničar —? Zlezel sem na rob strehe.

Spodaj ob koči je nepremično ležalo mrtvo truplo Mübârekovo. Njega sem zadel na strehi.

Na levi strani kočje je bila tema, svit ognja ni segal do nje. Lahko bi se spustil ob steni na tla, ne opazili bi me iz gozda.

Za menoj se je oglasil Halef.

»Gospod, prišel sem. Smem dalje?«

»Da. Pa ne smeš se vzravhati, videli bi te in streljali.«

»O, saj smo neranljivi!«

»Ne šali se! Pridi!«

Zlezal je na streho.

»Oho —! Kdo pa tule leži?«

»Mesar. Krogla ga je ubila.«

»Kmalu ga je zadela kazen. Allâh naj mu bo milostljiv!«

Opazil sem na skali žezezen obroč. Na njem je visela vrv, tista, ki so z njo Mübâreka potegnili iz luknje.

»Po tejle vrvi se je menda tudi jetničar spustil na tla,« je menil Halef.

»Najbrž. Ker ga nikjer ni videti. Obroč in vrv nista od danes. Ali so že tudi druge ljudi zvabili v tole skalnato luknjo?«

»Morebiti je že marsikdo gladu poginil tule doli, effendi!«

»Ti lopovi so vsega zmožni. Vsaj z nami so mislili čisto resno!

Spustiva vrv v luknjo in potegniva tovariša ven!«

Kmalu sta tudi Očko in Omar stala poleg naju na strehi. Prežali smo v temo, pa nikogar nismo opazili.

»Se bomo spustili po vrvi na tla?« je menil Halef.

»Seveda! Tule na levi strani kočje. Tu je temno, nihče nas ne bo opazil.

Sicer pa lahko poskusimo. Spustimo najprvo mrtvega mesarja s strehe, na njega lahko streljajo! Pripravil bom repetirko. Bliski njihovih strelcev jih bodo izdali. Vsaj preginal jih bom.«

Počasi smo spuščali mesarja na tla, da bi jih zapeljali k streljanju. Pa niso se oglasili.

»Spustite mene na tla! Pa pazite! Zlezal bom koj v grmovje in v gozd, jih poiskal in prisluškoval. Morebiti zvem kaj važnega.

Dal vam bom znamenje. Ob koči je studenec in kjer je voda, so tudi žabe. Zakvakal bom, kvakanje ne bo sumljivo. Ko slišite kvakanje, pridite za menoj, pa ostanite pri koči, dokler se ne vrnem. Ako ne dam znamenja, pa ostanite na strehi. Ste razumeli?«

»Prenevarno je za tebe samega, gospod!«

»Kaj še! Če se le stari Mübârek tamle doli ni potuhnil in se ne dela mrtvega —! Tudi jetničar mora še nekje tičati. Ta dva nam edina utegneta biti nevarna. Onih drugih pa se nam ni treba bati. Daleč so bežali. Bodite torej previdni!

Sedaj pa pojdem!«

Obesil sem si repetirko na ramo, prijel za vrv in se naglo spustil po steni. Spodaj je ležal mrtvi Čurak in poleg njega Mübârek.

Vrv je bila zelo dolga. Odrezal sem je lep kos ter zvezal starega grešnika na rokah in nogah, da ni mogel biti kje v zadnjem trenutku še nevaren. Kraval je na laktu. Najbrž sem mu ga zdrobil.

Zlezal sem v grmovje in med praprot, trdo ob skalah. Pozorno sem pri tem prežal proti ognju. Če bi se le kateri bližal koči, sem ga moral koj videti.

Čisto varnega sem se čutil. Kaj so vedeli ti ljudje o indijanskem zalezovanju —! Prepričani so bili, da smo še na strehi, pazili so na kočo, še na misel jim ni prišlo, da bi utegnil kateri izmed nas tičati za njimi v gozdu. In če bi me bili tudi opazili, bi se jih ne bil bal. S svojo repetirko, ki je imela petindvajset strellov, sem jim bil popolnoma kos.

Kakih petdeset korakov daleč sem prilezel pa navohal konje. Lezel sem še dalje in čul glasove. In kmalu nato sem jih videl, konje in ljudi. Konji so bili

privezani k drevju, naši »znanci« pa so stali poleg in se pogovarjali.

Konji so bili nemirni. Bili so s kopiti, brcali in se otepali muh. Njihovo topotanje je uglasilo vsak šum, ki ga je morebiti povzročila kaka moja neprevidna kretnja.

Končno sem bil trdo za njimi. Legel sem med dva konja v globoko praprot. Tri metre oddaljeni so stali in se pogovarjali, Manah el-Barša je bil, Barûd el-Amazat in Aladžija.

»Mübârek je mrtev!« je pravil Manah el-Barša. »Osel stari —! Čemu pa gre in se postavi na streho!«

»Torej sem tudi jaz osel —?« se je oglasil Bibar.

»Previdnejši si bil, nisi se dal zadeti!«

»Tudi mene bi bil ustrelil, da nisem skočil s strehe.«

»Kateri pa je bil?«

»Kateri —? Še vprašaj —? Seveda tisti, ki mu pravijo effendi!«

»Tisti z bolno nogo da bi bil zlezal na streho —?«

»Seveda! Da si je rajši vrat zlomil, tistikrat, ko smo se ruvali in suvali! Hvaležen bi bil Allâhu! Pa zvedeli smo vsaj, da le ni čisto neranljiv. Vsaj nogo si lahko zlomi! In z nožem pa s čekanom se mu bo tudi dalo priti do živega!«

»Beži beži —! Sama gola sleparija! Niti za trenutek nisem verjel, da bi bilo res!«

»Sleparija —? Čuj, prepričan sem, da je res! In danes bolj ko kedaj prej! Mübârek ga je vzel na muho, ko je pomolil glavo skozi lino, jaz pa tudi. In tisočkrat ti prisežem, da sva ga zadela. Porinil sem cev skozi plot, ni bila za dva lakta oddaljena od glave. Glava se mu je zamajala, ko jo je zadela krogla, saj ima taka krogla, od blizu izstreljena, silno moč. Pa v tistem trenutku sem čul, kako sta krogli udarili ob skalo. Odbili sta se od glave in bi naju bili gotovo zadeli, da ni bil plot vmes. In hip pozneje je lopov pomeril in ustrelil Mübâreka. Zadel ga je menda v

glavo, kajti stari je kriknil pa padel mrtev s strehe. Tudi meni bi se bilo tako zgodilo, da nisem zbežal.

Tako je bilo, ti pravim! Tisti človek je neranljiv, od šejtâna je!»

»Čudno, zelo čudno —!»

»Da! Sami veste, da se še šejtâna ne bojim. Pred tistim človekom pa me je kar strah! Ni mu priti do živega drugače ko z nožem ali s čekanom. In čekan dobi nocoj!»

»Pa natančno veš, da si nabil puško?» je vprašal Manah el-Barša.

»Čisto natančno! In dvakrat sem podložil kroglo! Mislite si, meter oddaljen sem bil od njega!»

»Hm —! Čudno —! Ko bi človek mogel —! Še sam bi poskusil —!»

»Ne drzni se! Izgubljen si! Krogla prileti nazaj in zadene tebe!

Da ste vendar ubogali moj nasvet in jih napadli spotoma, ko so ga nesli v sotesko! Že davno bi bili opravili z njim!»

»Mübârek je prepovedal!»

»Neumnost!»

»Da! Pa kdo bi si bil mislil, da bodo prilezli ven —! Saj je bila res krasna misel, da bi ti psi tulili od gladu v tisti luknji —. Ampak šejtân jih je vzal v svoje varstvo. Upam, da nam jih bo nocoj prepustil.»

»Res od šejtâna je! Ti gre tisti človek pa ti ustrelili mesarja skozi streho —! Onemu drugemu pa prestrelili nogo —! Klavrne smrti je poginil!»

»Ni ga škoda!» je menil Barûd el-Amazat. »Že dolgo sem mi je bil napoti, povsod, kamor smo prišli. Nobene zaupne besede nismo smeli več ziniti pred njim. Zato sem mu še posebej dal eno s kopitom po glavi, ko so ga prinesli v kočo.»

S tistim drugim je mislil odrinskega jetničarja. Strašno —! Jetničar je tvegaj življenje in službo, da je rešil Barûd el-Amazata v Odrinu iz ječe, pobegnil

je z njim. In v zahvalo mu je tisti Barûd el-Amazat »dal še posebej eno s kopitom po glavi« —. Ti ljudje so bili res pravi peklenščeki.

»Torej odločimo se! Čas mineva!« je silil Sandar. »Jih napademo pri koči spotoma?«

»Pri koči ne!« je odločil Barûd el-Amazat. »Pre-svetlo je tam. Videli bi nas, izgubljeni bi bili. Njim krogle nič ne škodujejo, sami pa lahko streljajo na nas.

Ne, v temi jih moramo napasti in nepričakovano. Štiri udarci s čekanom pa smo opravili z njimi.«

»Dobro! Kje?«

»V gozdu seve!«

»Ne! V gozdu tak napad ni čisto zanesljiv. In zanesljiv mora biti! Napad se mora, se mora posrečiti!

Zato predlagam, da jih napadimo na robu gozda, med grmovjem. Zvezde svetijo, dovolj jasno bo, da bomo videli, kam naj udarimo. Vrnili se bodo po isti poti, koder so prišli, saj druge ne poznajo. Ne moremo jih zgrešiti. Najbolje je, da jih počakamo na koncu gozda, tam, kjer se začne polje.«

»Dobro!« je pritrdil Bibar. Na glasu se mu je čulo, da ima ranjen nos. »Štirje smo, nasprotniki pa so tudi štirje. Vsak enega! Vzemite vi drugi nosače in tistega malega človeka. Effendi je moj. Razmesaril mi je obraz, vrniti mu moram.«

»V nosilnici bo sedel, hoditi ne more. Kako mu boš prišel blizu? Preden odpreš vrata, ti tiči njegova kroglja v mesu!«

»Misliš, da se bom tako počasi obiral krog tiste škatle? Iz protja je spletena, en sam silen zamah, pa se razleti nosilnica v kosce in obenem zadene lopova tako izdatno, da pač drugega zamaha ne bo več potreboval.«

»In če se ne posreči —?«

»Mora se posrečiti! Mora se!«

»Mislite na to, kaj vse se je že zgodilo! Kolikokrat smo ga že imeli in vsakokrat smo mislili, da se

mora posrečiti, — pa vsakikrat so nam ti varovanci šejtâna ušli! Treba je misliti na vse!«

»Na kaj neki?«

»Utegne biti, da pride kdo vmes!«

»Kdo?«

»Kjaja recimo ali pa kak drug tak nepridiprav! Spet se nam izmuznejo!«

»Hm —! Da bi človek vedel, kedaj odrinejo iz Zbiganc —!«

»Vsekakor jutri. Mislili bodo, da se nam mudi, pa jo bodo koj ubrali za nami.«

»No, pa dobro! Izvršili bomo načrt, ki sem o njem že opoldne govoril. Poslali mu bomo našega Suefa na vrat, on nam jih zanesljivo pripelje pod nož. Najpremetenejši dečko je, kar jih imamo, deželo pozna odtod do Prizrena kakor jaz svoj žep. Njemu lahko zadevo mirno zaupamo.«

»Dobro! Predlagam, da odidemo! Ne vemo, kedaj bodo lopovi zapustili kočo. Sitno bi bilo, če bi prej odšli ko mi.«

Dovolj sem čul in čas je bil, da se umaknem. Prišli bi bili po konje pa me našli.

Zlezel sem nazaj k skalam ter čakal, ali bodo res odšli. In šele ko so odjezdili, sem se vrnil h koči. Noga me je bolela, preveč sem jo utrudil, skal sem se moral oprijemati.

Znamenja mi ni bilo treba dati tovarišem. Stal sem v svitu ognja, videli so me.

»Pridite!« sem jim zaklical.

Spustili so se po vrvi. Tako sem bil utrujen, da sem moral sestiti.

»Preiščimo tale dva!« je menil Halef ter pokazal na mrtvega mesarja in Mübâreka. »Morebiti najdemo kaj koristnega v njunih žepih.«

»Mesarju pustite vse, kar ima!« sem naročil. »Ni naš. Kjaja naj stori z njim, kar hoče. Kar najdete pri Mübâreku, tisto pa vzamemo.«

Nož in dve stari pištoli sta mu tičali za umazanim pasom. Njegova puška je ležala na strehi. Njegovega orožja nismo potrebovali. Pa dva mošnjčka, dva velika mošnjčka mu je privlekel Halef iz žepa.

»Hamdulillâh —!« je vzkliknil. »Tule tičijo kafifi in učenjaki korâna! Gospod, to je zlato, zlato, zlato —!«

»Seveda! Kdor zmore pet tisoč piastrov za odkup svojih prijateljev, tak že mora imeti zlato. Vzeli mu ga bomo, prav nič se ne pregrešimo.«

»Seveda mu ga bomo vzeli!«

»Ampak za koga, Halef? Bomo delili?«

»Effendi, me hočeš osramotiti? Mar misliš, da je tvoj Halef tat? Vzeli mu bomo zlato, pa ne za nas, ampak za reveže. Pomisli, kako srečna je bila Nebatja! In kako srečna sta bila handžija in njegov svak košar! In mnogi drugi! S tem denarjem še lahko posušimo mnogo solz in si odpremo Allâhova nebesa!«

Hvaležno sem ga pogledal.

»Pričakoval sem, ljubi Halef, da boš tako govoril!«

»Torej pa shrani denar!«

»Ne, ti ga shrani! Naš blagajničar boš, naš miloščinar, ljubi Halef!«

»Hvala ti, gospod! Zvesto bom opravljal svojo službo, ne boš se pritoževal!

Bomo šteli?«

»Ne utegnemo. Oditi moramo.

Spravite tale dva v kočo! Jetničar že tudi leži v koči.«

»Si ga tudi ustrelil?«

»Ne, le ranil. Pa Barûd el-Amazat ga je ubil s puškinim kopitom.«

»Zakaj? Njegov zaveznik je vendar bil!«

»Zdi se mi, da jim je bil že neprijeten in nadležen. Niso mu več zaupali.«

»Lopov —! O, če ga dobim v pest!

Primita, prijatelja! Najprvo zanesemo effendija v kočo.«

Posadili so me na klop in šli po Mübâreka in Ćuraka. Za nekaj trenutkov sem bil sam.

Obupno stokanje je pretrgalo tišino. Prisluhnil sem. Kateri je bil —?

Poklical sem Halefa in mu naročil, naj prinese ogorek.

V njegovem svitu smo našli Mübârekovo svetiljko, jo prižgali in pogledali po Mübâreku in jetničarju.

Jetničar je stokal. Strašen je bil. Moja krogla mu je zdrobila stegno, Barûd el-Amazat pa mu je s kopitom razbil lobanjo. Izgubljen je bil. S praznimi očmi je buljil v nas.

»Vzemi moj tarbûš, Halef, pa prinesi vodo!«

Tarbûši so izdelani iz gostega sukna in držijo vodo. Dal sem mu piti hladne studenčnice in mu polival glavo. Dobro mu je delo. Oči so se mu zjasnile, zavest se mu vračala.

»Nas poznaš?« sem ga vprašal.

Pokimal je.

»V nekaj minutah boš stal pred večnim sodnikom. Ali veš, kdo te je udaril po glavi?«

»Barûd el-Amazat« je šepnil.

»Da! Tisti, ki si ga rešil iz ječe! Zapeljali so te, Allâh ti bo odpustil, če se boš skesano ločil od sveta.

Povej, ali je Mübârek žuti?«

»Ne.«

»Kdo pa je žuti?«

»Ne vem.«

»Kje živi?«

»Nekje v Šar planini.«

»V Tetovem?«

Spet je odkimal. Ni mogel več govoriti. Le tiho je govoril, v presledih in vse počasneje.

»Umira!« je pomilovalno šepnil Halef.

»Prinesi še vode!«

Šel je.

Pa jetničar ni več potreboval naše pomoči. Izdihnil je.

»Spravili ga bomo v skalnato luknjo. Tudi Mübâreka. Kjaja naj sam pride po nju!«

»Effendi,« je dejal Očko, »stari je odprl oči. Zavedel se je.«

Posvetil mu je v obraz. Tudi Halef je pogledal.

Res se je staremu grešniku vrnila zavest. Besedice sicer ni rekel, pa njegovi pogledi so pričali jasno dovolj, da nas pozna. Toliko besnega sovraštva se je bliskalo iz njegovih oči, da niti pri najhujšem sovražniku nisem kaj takega videl.

»Še živiš, stari okostnjak?« mu je pravil Halef. »Bi bilo res tudi škoda, če bi te bila krogla spravila s sveta. Kajti takega lepega odhoda si pač nisi zaslužil! Mukoma boš umrl, da boš že na tem svetu okusil pekel!«

»Pes —!« je siknil stari.

»Grdoba —! Od gladu bi naj poginili, tako si računal —? Mar meniš, da boš ti, stari osel, res kos takim slavnim junakom —? Nas ne drži nobena stena, pa če je tudi iz železa ali kamna. Ti boš pa v lastni pasti zaman tulil in klical na pomoč!«

Halefove besede so bile seve le prazne grožnje. Pa nič ni škodovalo, če si je okusil malo strahu in groze, ki jo je mislil pripraviti nam.

Zanesli so ga v skalnato luknjo ter položili med mrtvega Čuraka in jetničarja.

In nato smo se pripravili na odhod.

Ogledal sem si nosilnico in opazil, da se da košara sneti. Razdrli smo jo in pustili samo sedež. Svobodneje sem se lahko kretal in svoji puški sem lahko obdržal v rokah.

Pogasili smo ogenj ter se vrnilo po soteski domov.

Cirilova knjižnica obsega sledeče zvezke:

1. Dr. Karl Capuder: Naša država. (Razprodano.)
2. Dr. Leopold Lénard: Južoslovanski Piemont. Din 7'—.
3. Dr. Leopold Lénard: Slovenska žena v dobi narodnega preporoda. Din 10'—.
4. * Moj stric in moj župnik. (Razprodano.)
5. G. J. Whyte Melville: Gladijatorji, I. del. (Razprodano.)
6. G. J. Whyte Melville: Gladijatorji, II. del. (Razprodano.)
7. H. G. Wells: Zgodba o nevidnem človeku. Din 7'—.
8. B. Orczy: Dušica, I. del broš. Din 16'—, vezan Din 30'—, II. del broš. Din 25'—, vezan Din 40'—, III. del broš. Din 32'—, vezan Din 44'—.
9. A. Conan Doyle: V Libijski puščavi. Din 12'—.
10. Arnold Bennet: Živ pokopan. Din 8'—.
11. Illamo Camelli: Izpovedi socialista. Din 16'—.
12. E. R. Borroughs: Džungla, I. del Din 18'—, II. del Din 14'—.
13. Elza Lešnik: šumí, šumí, Drava... Din 5'—.
14. Matija Ljubša: Slovenske gorice. Din 7'—.
15. Erckmann Chatrian: Zgodbe Napoleonovega vojaka. Din 12'—.
16. Antonio Fogazzaro: Mali svet naših očetov. Din 28'—.
17. Anton Kosi: Iz otroških ust. I. del Din 8'50.
18. Dr. J. Jeraj: Kadar rože cveto. Din 8'50.
19. J. F. Cooper: Zadnji Mohikanec. Din 11'—.
20. Pavel Keller: Dom. Broš. Din 22'—, vezan Din 35'—.
21. Gabriel Majcen: Zgodovina Maribora. Din 10'—.
22. H. R. Savage: Snubitev kneza šamila. Broš. Din 32'—, vezan Din 42'—.
23. Kazimir Przerwa-Tetmajer: Rokovnjači izpod Tatre in druge povesti. Broš. Din 16'—, vezan Din 28'—.
24. Arthur Sills: Smrtna past. Din 9'—.
25. Anton Kosi: Iz otroških ust. II. del Din 16'—.
26. Dr. L.: Črni križ pri Hrastovcu. Broš. Din 18'—, vezan Din 28'—.
27. Ksaver Meško: Legende o sv. Frančišku in druge. Broš. Din 16'—, vez. Din 24'—.
28. Karl May: Križem po Jutrovem: Jezero smrti. I. knjiga, 1. zvezek Din 13'—.
29. Artur Achleitner: Planinski kralj. Broš. Din 26'—, vezan Din 35'—.
30. Karl May: Križem po Jutrovem: Kako sem v Mekko romal. I. knjiga, 2. zvezek Din 13'—.
31. Karl May: Križem po Jutrovem: Pri šammarih. I. knjiga, 3. zvezek Din 13'—.
32. B. Orczy: Mož v sivi suknji. Broš. Din 20'—, vez. Din 32'—.
33. Karl May: Križem po Jutrovem: Med Jezidi. I. knjiga, 4. zvezek Din 13'—.

Vsi štiri zvezki (28., 30., 31. in 33.) vezani v eno knjigo polplatno Din 65—, celo platno Din 70—, z naslovno sliko Din 75—.

34. Dr. Illaunig: Tatenbach. Broš. Din 18—, vezan Din 28—.
35. Karl May: Po divjem Kurdistanu: Amadija. II. knjiga, 1. zvezek Din 13—.
36. Karl May: Po divjem Kurdistanu: Beg iz ječe. II. knjiga, 2. zvezek Din 13—.
37. Karl May: Po divjem Kurdistanu: Krvna osveta. II. knjiga, 3. zvezek Din 13—.
38. Karl May: Po divjem Kurdistanu: Med dvema ognjema. II. knjiga, 4. zvezek Din 13—.

Vsi štiri zvezki (35., 36., 37. in 38.), vezani v eno knjigo polplatno Din 65—, celo platno Din 70—, z naslovno sliko Din 75—.

39. Karl May: Iz Bagdâda v Stambûl: Smrt Mohammed Emina. III. knjiga, 1. zvezek Din 13—.
40. Karl May: Iz Bagdâda v Stambûl: Karavana smrti. III. knjiga, 2. zvezek Din 13—.
41. Karl May: Iz Bagdâda v Stambûl: Na begu v Evropo. III. knjiga, 3. zvezek Din 13—.
42. Karl May: Iz Bagdâda v Stambûl: Družba En Nasr. III. knjiga, 4. zvezek Din 13—.

Vsi štiri zvezki vezani v eno knjigo polplatno Din 65—, celo platno Din 70—, z naslovno sliko Din 75—.

43. Karl May: V gorah Balkana: Kovač šimen. IV. knjiga, 1. zvezek Din 13—.
44. Karl May: V gorah Balkana: Zaroka z zaprekami. IV. knjiga, 2. zvezek Din 13—.
45. Karl May: V gorah Balkana: V golobjaku. IV. knjiga, 3. zvezek Din 13—.
46. Karl May: V gorah Balkana: Mohamedanski svetnik. IV. knjiga, 4. zvezek Din 13—.

Vsi štiri zvezki vezani v eno knjigo polplatno Din 65—, celo platno Din 70—, z naslovno sliko Din 75—.

47. Karl May: Po deželi škipetarjev: Brata Aladžija. V. knjiga, 1. zvezek Din 13—.
48. Karl May: Po deželi škipetarjev: Koča v soteski. V. knjiga, 2. zvezek Din 13—.
49. Karl May: Po deželi škipetarjev: Miridit. V. knjiga, 3. zvezek (v tisku).

55. Karl May: Winnetou I: Prvikrat na divjem zapadu. VII. knjiga, 1. zvezek Din 13—.
56. Karl May: Winnetou I: Za življenje —. VII. knjiga, 2. zvezek Din 13—.
57. Karl May: Winnetou I: Nšo či, lepa Indijanka. VII. knjiga, 3. zvezek Din 13—.

58. Karl May: **Winnetou I: Prokletstvo zlata.** VII. knjiga, 4. zvezek Din 13'—.
Vsi štiri zvezki vezani v eno knjigo polplatno Din 65'—, celo platno Din 70'—, z naslovno sliko Din 75'—.
59. Karl May: **Winnetou II: Za detektiva.** VIII. knjiga, 1. zvezek Din 13'—.
60. Karl May: **Winnetou II: Med Komanči in Apači.** VIII. knjiga, 2. zvezek Din 13'—.
61. Karl May: **Winnetou II: Na nevarnih potih.** VIII. knjiga, 3. zvezek Din 13'—.
62. Karl May: **Winnetou II: Winnetouov roman.** VIII. knjiga, 4. zvezek Din 13'—.
Vsi štiri zvezki vezani v eno knjigo polplatno Din 65'—, celo platno Din 70'—, z naslovno sliko Din 75'—.
63. Karl May: **Winnetou III: Sans ear.** IX. knjiga, 1. zvezek. Din 13'—.
64. Karl May: **Winnetou III: Pri Komančih.** IX. knjiga, 2. zvezek. Din 13'—.
65. Karl May: **Winnetou III: Winnetouova smrt.** IX. knjiga, 3. zvezek Din 13'—.
66. Karl May: **Winnetou III: Winnetouova oporoka.** IX. knjiga, 4. zvezek Din 13'—.
Vsi štiri zvezki vezani v eno knjigo polplatno Din 65'—, celo platno Din 70'—, z naslovno sliko Din 75'—.
67. Januš Golec: **Guzaj.** Broš. Din 18.—, vez. Din 28.—.
68. Fran Ksaver Meško: **Črtice.** Din 14'—, vez. Din 24'—.
69. Januš Golec: **Trojno gorje.**

Tiskarna sv. Cirila v Mariboru je izdala poleg Cirilove knjižnice še sledeče knjige:

- Gorkij-Dr. Dornik: **Otroška leta.** Din 28'—, vez. Din 36'—.
Kolenc: **A njega ni...** Din 15'—.
Kolenc: **Odpoved nesrečne žene.** Din 12'—.
Dr. Kotnik: **Lesičjak.** Din 4'—.
Fran Ksaver Meško: **Na Poljani.** Din 25'—, vez. Din 38'—.
Dr. Fr. Sušnik: **Prekmurski profili.** Din 6'—.
Dr. Fr. Sušnik: **Otroci naše ljube Gospe.** Din 25'—, vez. Din 26'—.
Vojaški novinec. Din 5'—.
Zdolšek: **Božične igrice.** Din 11'—.
Dr. Ivan Dornik: **Gruda umira.** Din 25'—.
Čestitke mladini. Din 3'—.
Dr. J. Jeraj: **Državljska vzgoja.** Din 15'—.
Dr. J. Jeraj: **Socijalno vprašanje.** Din 28'—.
Dr. J. Jeraj: **Vzor človek.** Din 10'—.
Dr. J. Jeraj: **Narodni prerod.** Din 12'—.
Dr. J. Jeraj: **Ob skrivnih virih.** Din 14'—.
Dr. Franc Kovačič: **Zgodovina lavantinske škofije.** Vez. Din 70'—.
V. Sadar: **Hmeljarstvo.** Din 50'—, vez. Din 60'—.
A. Žmavc: **Vinarstvo.** Vez. Din 50'—.
Pavel Keller: **Zima med gozdovi.** Din 36'—, vez. Din 50'—.

Lastnik: Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Za lastnika in uredništvo odgovarja Franc Hrastelj in za tiskarno Albin Hrovatin, oba v Mariboru. — Izhaja mesečno in ima poleg rednih tudi posebne izdaje. Naročnina mesečno Din 13'—, Stalni naročniki plačujejo letno samo 10 obrokov, oziroma celoletno Din 130'—.

K. MAY:

ZBRANI SPISI

PETA KNJIGA

PO DEŽELI ŠKIPETARJEV

V MARIBORU 1932

TISKARNA SV. CIRILA V MARIBORU

PO DEŽELI ŠKIPETARJEV

TRETJI ZVEZEK

MIRIDIT

V MARIBORU 1932

TISK IN ZALOGA TISKARNE SV. CIRILA V MARIBORU

VSEBINA:

	Str.
1. Črna vojska zbiganska	297
2. Krojaček Afrit	340
3. Dvoboj	368
4. Uroki	388
5. Kaj sem slišal v kopi	425

Po nemškem izvorniku

K. MAYA

avtoriziran prevod

I.

Črna vojska zbiganska.

Krvna osveta obvladuje ves mohamedanski svet. Neizprosna, kruta je njena postava, nobenega usmiljenja ne pozna, ne za osvetnika ne za njegovo žrtev. Gorje njemu, ki si je krvno osveto nakopal, pa če je tudi brez lastne krivde in v silobranu prelil kri, gorje tudi osvetniku, če ni maščeval krvi svojega sorodnika.

Nekajkrat sem se zapletel v krvno osveto, čeprav sem branil le lastno kožo. Zadeva se navadno ni dobro iztekla, ne za mene ne za osvetnika. Nekoč pa je bilo, da sem premagal osvetnika. Pa ne toliko z orožjem ko z prizanesljivostjo. Osvetnik, plemenit Miridit, je sklenil z menoj premirje za večno.

Bilo pa je takole.

Potoval sem s svojimi tovariši, s svojim »spremljevalcem in zaščitnikom« Halefom, s Črnoгорcem Očkotom in beduinom Omarjem, v Zbigance, ker so mi pravili, da bom tam našel Žutega, zloglasnega vodjo zločinske organizacije, ki je bila razpredena po vsej evropski Turčiji. Oglasil sem se pri mesarju Čuraku. In ta mi je obljubil, da me popelje k Žutemu, našel da ga bom v Dure kulibi, mi je pravil, v koči na dnu samotne soteske. Pa zvalil nas je s svojimi pomagači v grdo past. Žutega nismo našli v Dere kulibi, pač pa bi naj bila koča naš grob, gladu bi naj bili poginili v njej.

Toda rešili smo se, razstrelil sem spone lopute, ki je zapirala izhod. Na nesrečo je krogla smrtno zadela Čuraka, ki je sedel na loputi. Mrtev je bil. Nevarno sem ranil tudi odrinskega jetničarja in starega

Mübâreka, mohamedanskega »svetnika«, ki pa je bil slepar in zločinec prve vrste.

Zlezel sem iz koč, se splazil za Čurakovimi pomagači, ki so čakali na nas v gozdu pod koč, prisluškoval in zvedel, da nas bodo napadli zunaj gozda na potu v Zbigance, ako se bi nam res posrečilo, da pridemo iz koč. In če bi jim tudi tam ne uspelo, pa so nam mislili poslati vohuna, nekega Suefa, in ta bi jim nas naj spravil v roke. Kje in kako, o tem niso govorili tistikrat.

Ko so odšli, sem se vrnil h koči, poklical tovariše in vrnili smo se v Zbigance. Nesti so me morali, ker sem si prejšnji dan izvinil nožo v borbi z Aladžijema, roparjema, ki sta me čakala v zasedi na cesti iz Strumice v Radovič.

Prave poti iz vasi h koči v soteski seveda ni bilo. Hodili smo kar po celem. Prijetno tako potovanje v temi in po nepoznanem gozdu seveda ni, posebej še ne, če mora človek sedeti v nosilnici in če ve, da ga utegne sovražnik kje izza drevja vsak hip zahrbtno napasti. Tiho so stopali tovariši. Očko in Omar sta me nosila, Halef je stopal spredaj s pištolo v roki in tudi sam sem pripravil samokrese.

Pa nič se ni zgodilo, srečno smo prebredli gozd.

Zunaj gozda v grmovju so nas mislili napasti, tako so se domenili. Krenili smo torej blizu roba gozda na desno in po travnikih. Ovinek je sicer bil, pa izognili smo se zasedi in potovali po odprtem svetu. Tam nam niso mogli izlahka blizu.

Pozno je bilo, ko smo prispeli v han, kjer smo stanovali. Razjahal sem na dvorišču in tovariša sta me zanesla v »posebno sobo«. V sprednji, gostilniški sobi, je sedelo nekaj poznih gostov. V moji sobi pa je sameval handžija.

Ko nas je zagledal, je zavzet planil na noge.

»Ti — effendi?«

»Seveda. Zakaj se čudiš?«

»Saj si vendar odpotoval —!«

»Kam?«

»V Kratovo!«

»Kdo pravi?«

»Mesar Čurak je rekel.«

»Tako —? Torej je bil pri tebi?«

»Da. Zahteval je vaše konje.«

»Seveda mu jih nisi dal?«

»Seveda ne. In da si ga videl, kako jezen je bil, ko sem mu povedal, da mu jih ne smem izročiti, ker da si preklical pooblastilo, ki si mu ga dal, preden ste odšli! Pravil je, da boš hud, če mu konj nemudoma ne izročim. V Kratovo da te bodo nesli tovariši in tam da te naj konji čakajo. Od tam da boš jezdil dalje.«

»Vidiš! Ti nisem pravil, da Čurak ni poštenjak, kakor si mi ga opisal, da je hinavec in zločinec, Žutov zaveznik! Po mojem vrancu se mu je zaskomnilo! Slutil sem, da bo tako, ko je zahteval, da moraš vse storiti, kar ti bom po njem naročil.«

»Kje pa je sedaj?«

»Gori v Dure kulibi leži.«

»Leži —?«

»Mrtev je.«

Zavzel se je.

»Mrtev —? Se mu je nesreča pripetila?«

»Žal —! Ustrelil sem ga.«

Prestrašen je sklenil roke.

»Ustrelil —? Ti —? Effendi, to pa ne bo dobro za tebe —!«

»Zakaj ne?«

Uradno je nagubal čelo. Bil je namreč obenem tudi vaški kjaja — občinski predstojnik.

»Si ga namenoma ustrelil?«

»No, ustreliti ga ravno nisem nameraval, pome- ril pa sem namenoma na njega.«

»Torej je le bilo tvoje dejanje premišljeno! Kot kjaja te moram zapreti!«

»Oho —! Temu pa ugovarjam!«

»Ti ne bo nič pomagalo!«

»Bomo šele videli! Ugovarjam predvsem, da me hočeš zapreti, preden si vobče zvedel, zakaj da sem ga ustrelil. Pripovedoval ti bom in zvedel boš, da sem streljal le v silobranu. Svoje življenje vendar smem braniti —? Pa če bi ga bil tudi namenoma in brez razloga ustrelil, bi se ne dal kar takole zapreti! Prej bi te še opozoril na nekaj. Na Aladžija namreč.«

»Kaj je z njima?«

»Ali mi nisi pravil, da sta roparja in morilca?«

»Da. To ve pri nas vsak človek.«

»Zakaj ju ne daš zapreti? Ali ni prišel Aladži Bibar k tebi, si mi pravil, in zahteval strelivo od tebe? Znan ropar je, morilec je, ti pa si ga spodil od hiše, mesto da bi ga bil dal zapreti —! Njega nisi prijel, mene pa bi koj rad zaprl! In vendar prav nič kaznivega ne veš o meni! Le lastno življenje sem branil.«

V zadregi je povedal:

»Effendi, moram! Moja dolžnost je!«

»Da, tvoja dolžnost! Aladžija si pustil pri miru, ker se bojiš njegovega brata in njegovih zaveznikov in ker si se pač tudi njega samega bal. Jaz pa, tako si menda misliš, se ti bom kar brez odpora pokoril in ker sem tujec tod, se ti ni treba bati, da bi te kdo radi mene s puško v roki pozval na odговор, kajne?«

Tedaj pa se je postavil mali Halef.

»Oho —! Tisto pa ni res, da ni nikočar, ki bi radi tebe kjajo pozval na odговор! Kdor se le samo dotakne mojega gospoda, mu nemudoma požennem kroglo v glavo! Jaz sem hadži Halef Omar ben hadži Abu 'l-Abbâs ibn hadži Dawûd al-Gosarâ in svoje besede nikdar ne snem! Le kar poskusi, handžija, pa ga zapri!«

Odločno in grozeče je govoril mali Halef. In prav nič se ni dalo dvomiti, da bo grožnja tudi uresničil, če bi bilo treba. Uradne gube na kjajevem obrazu so kar izginile.

»Hvala ti, Halef!« sem dejal. »Pa upam, da ti ne bo treba braniti tvojega gospoda. Dobri kjaja bo uvidel, da moje dejanje ni prav nič kaznivo.«

Obrnil sem se h kjaji.

»Pravil si, da je bil rajni Čurak Škipetar, ali ne?«

»Da, effendi! Celò Miridit.«

»Torej vobče ni odtod! Miriditi niso v teh krajih doma, kolikor vem, ampak v Albaniji.«

»Da. Njegov oče se je priselil v Zbigance iz Oroša, glavnega mesta Miriditov.«

»No, kaj te potem briga njegova smrt? Ali so Miriditi padišahovi podaniki?«

»Ne, svobodni Arnauti so.«

»Torej te Čurakova smrt prav nič ne briga! Ustrelil sem ga, ali po pravici ali po krivici, to je za tiste ljudi seveda čisto vseeno. Zapadel sem njihovi krvni osveti, Čurakovi sorodniki morajo maščevati njegovo smrt. Ti, kjaja, pa z zadevo nimaš prav ničesar opraviti!«

Globoko si je oddahnil.

»O effendi, hvala ti! Težko skrb si mi odvzell.«

»Dobro! Zadeva je torej poravnana.

Pa še nekdo drug je mrtev.«

»Kdo?«

»Neki jetničar iz Odrina.«

»Kako pa je tisti prišel v Zbigance?«

»Koj ti bom povedal. Ko sem bil pred dobrim tednom v Odrinu, sem dal po tamkajšnjem kâdiju zapreti nekega Barût el-Amazata, ki je tudi član Žutove družbe, in še celo nevaren član. Obdolžili smo ga, da je nameraval izropati veletrgovca Hulâma. In temule mojemu prijatelju Očkotu je ugrabil hčerko ter jo prodal za sužnjo v Egipt.

Pa Barût el-Amazat nam je ušel iz ječe in tisti jetničar mu je pomagal pri begu. In ker se je zbal roke pravice, je tudi sam pobegnil z njim. Zasedovali smo ga sem do Zbiganc.

Barûd el-Amazat jetničarju za njegovo dobroto ni bil hvaležen. Ubil ga je nocoj pri koči.

In še nekoga boš našel pri tistih dveh mrtvih.«

Sklepal je roke.

»Še enega —? Strašen si, effendi!«

»Nisem prav nič strašen! Mož namreč ni mrtev, le ranjen je. Prestrelil sem mu laket.«

»Kateri pa je?«

»Stari Mübârek, ki si o njem pravil, da je svetnik in čudodelnik. Pa je le velik slepar in zločinec, kar tudi sam priznavaš. Upam, da me radi njega ne boš dal tudi še zapreti!«

»Effendi, res strašen človek si!«

»Pravim, da nisem! Zelo dobrega srca sem. Toda če me ljudje ne pustijo pri miru, se pač tudi ujemim. Ni bilo druge pomoči, moral sem streljati, da sem sebi in tovarišem rešil življenje.«

»Kako pa je bilo? Pripoveduj!«

»Sedi! Vse boš zvedel.«

Časa je bilo dovolj, obširno sem mu pripovedoval o svojem potovanju iz Carigrada čez Odrin, Melnik, Strumico in Radovič, o Barûd el-Amazatu, o skopljanskem davkarju Manah el-Barši, ki je bil tudi zaveznik Žutov in je tudi pomagal Barûd el-Amazatu pri begu ter imel še druge zločine na vesti, pravil sem mu o svojih doživljajih s »svetnikom« Mübârekom, ki je »deloval« v Strumici, se izdajal za Allâhovega ljubljenca in čudodelnika, pa varal, kradel in goljufal in morebiti počenjal še hujše zločine. Razkrinkal sem ga javno in ga dal zapreti, pa pobegnil je in z njim so pobegnili tudi njegovi prijatelji, Barûd el-Amazat, Manah el-Barša in odrinski jetničar, ki jih je imel skrite v razvalinah strumiškega gradu. Pravil sem mu tudi o Aladžijih, dveh zloglasnih roparjih, ki ju je najel Mübârek, naj me napadeta iz zasede na cesti iz Strumice v Radovič, ki pa sem ju ukanil in premagal. Končno sem mu še pripovedoval, kako me je Čurak zvalil v Dere kulibo.

Kar osupel je obsedel, ko sem končal.

»Človek bi niti ne verjel, da se morejo take reči dogoditi —!« je pravil. »Ti in tvoji tovariši ste kakor Harûn ar-Rašid s svojimi junaki, ki so potovali po deželi, zasledovali zločince in ščitili dobre ljudi!«

»O, taki odlični junaki pa nismo! Tisto je seveda res, da se branimo in da ne damo miru raznim roparjem in zločincem. Ljudje, ki sem ti jih pravkar naštel, imajo na vesti mnogotere zločine, stregli so po življenju nam in našim prijateljem, nove zločine nameravajo. In zato jih zasledujemo. Kaznovati jih hočemo in zabraniti hudobijo. Razen tega hočeta moja tovariša tudi še svoje račune poravnati z njimi.

Zvedel si, kako je bilo v Dere kulibi, zvedel si tudi, s kakimi zločinci smo imeli posla. In tisti zločinci so nocoj še v tvojem okraju. Kjaja si, kaj boš storil?«

Ves v zadregi se je čehljal z obema rokama hkrati za ušesi in povedal nazadnje:

»Effendi, svetuj mi!«

»Uradnik si, sam moraš vedeti, kaj ti veleva dolžnost! Moje ga nasveta ne potrebuješ.«

»Bi že vedel, kaj moram storiti, da nisi zagrešil velike neumnosti!«

»Neumnost da sem zagrešil —?«

»Seveda! Zakaj si staremu Mübâreku samo laket razstrelil —? Ali mu nisi mogel pognati krogle v glavo ali v prsi? S poti bi ga bil spravil!«

»Ti tako praviš, ki si kjaja —? Ti, ki si me pravkar hotel zapreti, ker sem v silobranu ustrelil Čuraka —? Kako te naj razumem?«

»Topot ne govori kjaja, effendi! Daj da ti razložim! Če bi bil tudi stari mrtev, bi dal vse tri pokopati in živa duša bi se ne zmenila več za nje. Ker pa Mübârek še živi, ga moram prijeti in izročiti sodnji.«

»No, in kje je tista neumnost, ki praviš da sem jo zagrešil?«

»Prav v tem, effendi! Mübârek še živi in izročiti ga moram sodniji! In to za mene ni dobro!«

»Zakaj? Nasprotno! Koristil boš deželi in državi, še odlikovanje dobiš za svoje zasluge! Le pomisli! Mübârek je slepar in zločinec, ušel je iz strumiške ječe, ti pa ga primeš in odvedeš v Skoplje! Nič hudega ni na tem! Na kratko boš opravil z njim!«

»O ne! Tudi sam bom moral iti v Skoplje poročat. Tudi vi bodete morali nastopiti kot priče in kot tožniki.«

»Radi bomo to storili. Ali je to tako hudo?«

»Za vas seveda ne. Odšli bodete odtod, nihče vam ne bo nič mogel. Mene pa bodo Mübârekovi zavezniki djali na hladno!«

»No, utegne ti biti pri tem vroče. In to je tudi dobro!«

»Ne šali se! Ne poznaš naših razmer, ne veš, kaj se pravi, nastopiti pri nas zoper take nasilneže!

Kakor rečeno, da si lopova ustrelil, bi me bil rešil vseh sitnosti.

Sicer pa,« je nadaljeval po kratkem molku, »tudi tebi se ne bo nič bolje godilo!«

»Zakaj?«

»Če boš moral ostati v Skoplju za pričo, če torej nemudoma ne izgineš iz teh krajev, boš zapadel krvni osveti. Čurakovi sorodniki te bodo ubili.«

»Ali je imel mesar sorodnike?«

»Brata.«

»Je nocoj doma?«

»Da. Vsaj prejle je bil doma, ko sem poslal hlapca po Čuraka. Hlapec vobče ni govoril s Čurakom, le z njegovim bratom.«

»Hm —! Potem je stvar seveda nekoliko sitna! Ako je Čurakov brat tudi tak, kakor je bil Čurak, se me bo koj lotil.«

»Najmanj tak je, če ne slabši. Mislil sem, da je bil Čurak pošten človek, njegov brat pa da je hudoben. Čurak je bil zločinec, — kak bo šele njegov brat!

Effendi, nisi varen tod! Resno ti svetujem, zahajaj nemudoma in odjezdi v Kratovo! Dobrega vodnika ti dam na pot!«

»Saj nismo namenjeni v Kratovo!«

»Mesar je dejal, da ste —.«

»Lagal je. V Skoplje smo namenjeni. In ravno prav bo. Ti boš peljal Mübâreka v Skoplje na sodnijo, mi pa te bomo spremljali.«

»Bog nas varuj! Ubili nas bodo spotoma!«

»Zelo nerodni bi bili, če bi se jim posrečilo!«

»Spet čujem, da ne poznaš naših razmer! V smrtni nevarnosti ste, ti in tvoji tovariši, noben las na vaši glavi ni več varen! Rajši koj odjezdite! Najbolje bo za vas!«

»Pa tudi za tebe, kaj?«

V veliko zadrego sem ga nagnal.

Razumel sem njegov nasvet. Ni mu ga narekovala skrb za nas, za sebe se je bal. Dober človek je bil, pa živel je v turških pravnih razmerah, poznal je slabost in nesposobnost turške pravice, skrbeti je moral, da sebi zavaruje življenje. In če smo odšli, si je lahko pomagal.

Povesil je oči.

»Zakaj bi bilo dobro za mene?«

»Ko odidemo, boš izpustil starega Mübâreka. In ne bo se ti treba bati njegovega maščevanja, še hvaležen ti bo!«

Zardel je. Uganil sem njegove misli. Vkljub temu je ugovarjal:

»Effendi, ne misli tako! Strogo bom storil, kar mi naroča dolžnost! Pa tudi za vašo varnost moram poskrbeti. In zato ti svetujem, da nemudoma odjezdiš!«

»Za našo varnost tebi ni treba skrbeti! Saj si sam videl, da ne potrebujemo tvoje pomoči. Že danes bi bil lahko zahteval, da nas zaščitiš, pa nismo te nadlegovali, vedel sem, da si bomo znali sami pomagati. In tako bo tudi v bodoče.

In ne samo da nismo potrebovali tvoje pomoči, še ti sam si bil tisti, ki si nam nakopal nevarnost!«

»Jaz —?«

»Pravil si, da danes nihče ni obiskal Čuraka. In vendar je prispel že pred nami v Zbigance stari Mübârek s svojimi prijatelji, z Manah el-Baršo, Barûd el-Amazatom, z odrinskim jetničarjem in z Aladžijema, ki nas tudi zasledujeta. Vsi ti so bili pri Dere kulibi.«

»Na vas niso prišli, videl bi jih bil. Zunaj vasi se je sešel z njimi Čurak, morebiti v gozdu. Saj sem ti pravil, da ga ves dan ni bilo doma, šele malo pred vami je prijezdil. Najbrž jih je srečal, zvedel od njih, da si že v Zbigancih, in se z njimi dogovoril, kako te bodo zvalili v past.«

»Najbrž je bilo tako.

Torej nocoj ne odpotujemo, prenočili bomo pri tebi. Kaj nameravaš storiti z Mübârekom, ki smo ga zaklenili v Dere kulibo, pa s trupli Čuraka in odrinskega jetničarja, ki tudi ležita v koči?«

Spet se je čehljajal za ušesi.

»Effendi, pusti me pri miru s tistimi ljudmi!«

»Žal ti ne morem ugoditi. Ne smemo jih pustiti v koči. Zahtevam, da še nocoj primeš starega Mübâreka. Trupli mesarja in jetničarja pa lahko ostane za nocoj še v koči.«

»Kaj pa naj počnem z Mübârekom?«

»Zapri ga!«

»Če pa nimam ječe!«

»Pa ga vsaj spravi na varen kraj, da ne bo ušel! Jutri odpotujemo v Skoplje, ti pojdeš z nami in vzameš Mübâreka s seboj.«

- »Vsi dobri duhovi —! Aladžija bodeta zvedela, da je Mübârek pri meni zaprt, še hišo mi razrušita!«
- »Branili se bomo.«
- »Pa nas napadeta spotoma —!«
- »Se bomo tudi branili.«
- »Maščevala se bodeta pozneje nad menoj.«
- »Se ju bojiš?«
- »Vam seveda se ni treba nič bati! Odšli bode in se nikdar več ne povrne v naše kraje. Jaz pa ostanem in nad menoj se bodo znosili.«
- »Kdo neki?«
- »Aladžija.«
- »Aladžija vzamemo kar jutri s seboj v Skoplje. Pa Manah el-Baršo tudi in Barûd el-Amazata.«
- »Saj jih še nimaš!«
- »Še nocoj jih bomo imeli.«
- »Kje? Kako?«
- »Poslal bom nad nje celokupno prebivalstvo zbigansko.«
- »Nihče ne pojde!«
- »Morajo! Ali nisi bral v mojih papirjih, da potujem v senci padišahovi?«
- »Žal —!«
- »Torej moraš ubogati! Če ne, se v Skoplju pritožim.«
- »Effendi, me res hočeš v nesrečo pahniti?«
- »Ne. Le to hočem, da storiš svojo dolžnost. Zunanaj na robu gozda nas čakata Aladžija z Barûd el-Amazatom in Manah el-Baršo. Obkolili jih bode te, prijeli in pripeljali v vas.«
- »Motiš se! Branili se bodo!«
- »Kaj za to!«
- S takimi velikimi, plašnimi očmi me je pogledal, da se je Halef na glas nasmejajal.
- »Kaj za to, praviš —?« je vzkliknil. »Če nas postrelijo in pobijejo, kaj za to —? Če se nobeden od nas več ne vrne k svoji družini, kaj za to —?«

»Primate jih tako iznenada, da se vobče ne bodo mogli braniti!«

»Kako pa naj to naredimo?«

»To povem ljudem, ko se zberejo.«

»Nihče ne bo prišel, če jim povem, da pojdejo nad Aladžija.«

»Teга jim seveda ne smeš povedati!«

Majal je z glavo, ugovarjal in kazal zabrižen obraz.

»Ali ne veš,« sem mu pravil, »da ti daje v takih slučajih postava pravico in celò dolžnost, zbrati vse prebivalstvo svojega okraja in prijeti zločince?«

»Seveda!«

»In ubogati morajo!«

»Seveda!«

»No, pa daj razglasiti, da se morajo nemudoma zbrati pri tebi tukaj v gostilniški sobi vsi možje, ki so sposobni za orožje, in prinesiti tudi orožje s seboj. In ko bodo vsi zbrani, jim sam povem, kaj morajo storiti. Tako jim bom govoril in tako jih bom navdušil, da bodo kar zakoprneli po boju.«

Neverno je pomajal z glavo.

»Teга ne verjamem.«

»Boš že videl!«

Ugovarjal je še, pa ostal sem pri svoji besedi. Vdal se je.

»Naj bo! Če si res tako neizprosni, bom pa poklical svojega bekdžija — vaškega čuvaja — in mu vpričo tebe naročil, kaj mora storiti.«

Odšel je.

Halef me je dvomeče gledal.

»Ne razumem te, gospod! Res misliš, da bodo tile padišahovi domobranci le samo eno muho ujeli —?«

»Prav nič si ne mislim teга, ljubi Halef.«

»Čemu pa daš sklicati zbigansko vojsko?«

»Za pouk in zabavo.«

»Bi le rad vedel, kako zabavo boš doživel s temi ljudmi!«

»Ljubi Halef, saj vendar veš, čemu potujem! Da spoznavam ljudi in dežele. Rad bi videl zbrane dobre zbiganske domobrance in jih opazoval, kako —.«

»Kako se bodo borili —? Na to ti pač ni treba, da bi bil radoveden!«

»Ne, vem. Pa rad bi tudi videl, kako bodo veseljačili in se zabavali. Priredil bom majhno ljudsko veselico. Ušli smo danes veliki nevarnosti pa si smemo privoščiti nekaj prijetnih uric.«

Radovedni smo čakali na zbigansko črno vojsko.

Handžija se je vrnil in pripeljal bekdžija.

Dobri policijski poveljnik ni ravno vzbujal mnogo zaupanja v vojaške sposobnosti zbiganskih črno-vojnikov. Njegov obraz je bil sicer črez in črez zaraščen z gosto brado in brki, pa je bil suh in sestradan, da se mi je res kar smilil. Hlače je nosil, ki so segale samo do kolen, in pa staro raztrgano jopico. Od kolen niže so bile noge bose. Krog glave je imel ovito volneno ruto, v rokah pa je držal debelo gorjačo. Na njenem gornjem koncu je tičal zarjavel srp. Čemu —? Ali mu je tisti skrhani srp služil za orožje? No, potem je bil mož res sila nevaren!

Kjaja mi ga je predstavil.

»Tale je moj bekdži. Mu boš sam povedal, kaj mora storiti?«

»Ne, ti ga pouči! Njegov predstojnik si, le ti mu smeš zapovedovati.«

In kjaja je naročil svojemu podložniku, naj zbere vse za orožje sposobne moške kar najhitreje v gostilniški sobi, torej prav tako, kakor sem mu sam naročil.

Vprašal sem ga, koliko ima piva.

»Šele včeraj sem skuhal sveže pivo. Toliko ga je, da ga s svojimi tovariši lahko ves teden piješ.«

»Mi ga prodaš?«

Začuden me je gledal.

»Čemu ti bo toliko piva?«

»Bekdži naj pove pogumnim možem zbiganskim, da dobijo piva in rakije, kolikor hočejo, če bodo storili svojo dolžnost.«

Handžija je zijal, bekdži pa je dvignil svojo s srpom oboroženo palico kakor k prisegi in slovesno izjavil:

»Effendi, tvoja dobrotljivost je velika! Pa pri Allâhu in preroku, borili se bomo in se vojskovali, kot da bi šli nad nevernike!«

»Torej že veš, čemu se morate zbrati?«

»Dal! Moj gospod in zapovednik mi je zaupno povedal.«

»Pa boš molčal o tem?«

»Effendi, moja usta bodo kakor knjiga s sedmehimi pečati, ki po njej nihče ne more listati, in kakor železna skrinja, ki se je od nje ključ popolnoma izgubil.«

»Upam, da bo tako. Pohiti!«

»Hitel bom kakor misel, ki v eni sami sekundi prileti okoli zemlje.«

Počasi in z umerjenimi koraki je odšel.

Handžija se me je lotil.

»Teğa pa še nismo doživeli!« je pravil. »Nikdar še ni nihče vsem možem naše vasi kupil piva, najmanj pa tujec —. Effendi, leta in leta bodo slavili tvoje ime! Vse življenje te ne bodo pozabili!«

»Koliko bom dal za pivo?«

»Petdeset piastrov.«

Mož ni bil drag s svojim pivom.

»In koliko jih pride?«

»Morebiti dvajset.«

»Kaj stane rejen koštrun?«

»O, poceni je, mnogo cenejši ko v Stambûlu ali pa v Odrinu, odkoder si prišel. Petnajst piastrov boš plačal.«

»Pa povej ljudem, da si smejo speči na dvorišču dva koštruna, če bodo dobro opravili.«

»Effendi, blagoslov cele vasi si boš priklical na glavo! Ljudje bodo kar —.«

Zbiganska vojaška godba. K str. 313.

»Že dobro! Sam imaš rejene koštrune. Izberi jim dva, pa poskrbi, da dobimo tudi mi pošteno večerjo!«

»Zadovoljen boš z menoj, effendi! Skrbel bom za vas, kot da je sam kalif pri meni v gosteh!«

Odhitel je.

»Dobre volje je!« se je smejal Očko.

»Da! Pa njegova dobra volja mi ne ugaja. Prav nič več se ne boji za življenje svojih podanikov. In to mi je sumljivo. Najbrž je ukrenil vse potrebno, da njegovi dobri domobranci ne bodo preveč tvegali —.«

»Nam vendar ne morejo škodovati —!«

»Nam že ne. Prepodili bodo sovražnika. To je edino, kar morejo storiti.«

Dolgo dolgo je trajalo, da se je prikazal prvi junak. Handžija je odprl vrata in javil:

»Effendi, prihajajo! Jim naj koj dam piva?«

»Ne še. Najprvo morajo pokazati, da so res junaki.«

Res so prihajali. Vsak je stopil k vratom posebne sobe, se priklonil in nas radovedno gledal.

Toda v njihovih pogledih je bilo še nekaj več ko sama radovednost in pa veselje, da bodo pogoščeni. Pretkano, navihano so nas gledali. Kot da skrivajo pred nami nekaj, česar bi ne smeli vedeti —. Oboroženi pa so bili vsi, puške so imeli, pištole, sablje, sekire, nože, srpe in drugo tako bojno orodje.

Kmalu je bila soba polna. Domobranci so zagnali glasen trušč, v gostilniško sobo se je priril bekdži in za njim so se gnetli moški, oboroženi ne samo s puškami, ampak tudi — z godbenim orodjem.

Dostojanstveno je stopil policijski poveljnik zbiganski v našo sobo in se priklonil.

»Effendi,« je dejal, »bojevniki so zbrani in čakajo na tvoja povelja!«

»Dobro! Kdo pa so tile ljudje?«

Možje z godali in pihali so se rinili v sobo.

»Ti so godci.«

»Godci —? Čemu nam bodo?«

»Zaigrali nam bodo za napad in pa tudi za ples in k petju. Podžgali bodo naše čete in jih navdušili k divjemu pogumu.«

Res nad vse zabavno —! Zunaj ob gozdu je čakal sovražnik, obkolili bi ga naj in prijeli. Pa so šli nad njega z godbo —.

Bekdži je govoril o napadu —. Torej je že povedal svojim bojevitim črnovojnikom, zakaj sem jih dal zbrati —. Čeprav sem mu naročil, naj molči! Pa kar se je zgodilo, se ni dalo več popraviti, pustil sem mu veselje.

Pa saj tudi nisem utegnil ziniti.

Bekdži je pograbil najbližnjega, ki je imel za pas privezано nekaj, kar je bilo bobnu podobno, v rokah pa je držal dvoje palic, ga porinil pred mene in razlagal:

»Tale je naš bobnar!«

Potisnil ga je nazaj ter privlekel drugega v ospredje, ki je tiščal pod pazduho dolgo leseno piščal.

»Tale pa cvili na flavto.«

Sunil je moža pod rebra in pograbil dva druga, ki sta bila oborožena z godali.

»Tale piplje gitaro, tale pa žaga gosli!«

In slovesno je pristavil:

»Naj ti pokažem še najvažnejšega moža. On je tisti, ki ima v oblasti glas vojske. On nam zaigra takt za napad, on lahko odpihne sovražnika, ako le samo hoče. On namreč trobi zurno — pozavno —. Njej se nihče ne more ustavljati.

Effendi, zelo boš zadovoljen z našo godbo!«

Dvomil sem.

Tista tako zvana gitaro ni bila druga ko kos deske, ki je na njej bil pritrjen ročaj. Dve struni bi se bili na tej »gitari« majali v večernem vetriču, da nismo sedeli v gostilniški sobi. Gosli so imele le dva dela, neznansko dolg vrat in debelo golšo. Črez koblico so bile napete tri strune, tako debele, da bi jih bil lahko uporabljal tudi basist. Za lok mu je služila upognjena šiba, na katero je bila napeta debela vrv.

V roki je mož nosil velik kos smole, najbrž jo je rabil mesto kolofonija.

In šele pozavna —! Bila je sicer res prava pristna pozavna in kdo ve, odkod jo je mož dobil. Ampak kaka je bila —! Zgrbana, stolčena in zveržena je bila, kot da jo je sam Samson vihtel tistikrat, ko je pobil nekaj stotin Filistejcev. In ko sem vzel možu njegovo čudovito pihalo iz rok in ga poskusil, sem iznenaden opazil, da je popolnoma zarjavelo in povrh tudi še zamašeno.

Lastnik čudovitega bojnega glasila je menda razbral z mojega obraza, da mu ne zaupam preveč. Pohitel je, da mi dvome razprši.

»Effendi, ne boj se! Zurna bo storila svojo dolžnost!«

»Upajmo!«

»In ker si nam naklonil arpa sujú — pivo — in še rakije povrh, bom s tole svojo zurno ubil obadva Aladžija.«

»Osel neumnil!« mu je šepnil bekdži. »O tem ne smeš nič vedeti!«

»A tako —?« je menil junaški zurnist. »Pa naj bo, kot da nisem nič rekell!«

Smejal sem se.

»Nič ne pomaga več! Besede so že zunaj! Torej že veste, čemu vas potrebujemo?«

»Effendi, niso mi dali miru!« se je izgovarjal bekdži. »Povedati sem jim moral. Njihov pogum se je s tako silo razvnel, da bi tvegäl življenje, če bi bil molčal.«

»Prav je, da si si rešil življenje! Ne sme človek preveč tvegati!

In ker že vse veste, pač ni treba, da bi temle vrlim domobrancem še posebej razlagal, čemu da smo jih zbrali.«

»O, kratek nagovor bi bil že čisto na mestu! Še huje bi razpalil njihov pogum, noben, še tako močen sovražnik, bi jih ne premagal.«

»Jih smem jaz nagovoriti?« se je ponudil Halef. Poznal sem njegove govorniške zmožnosti. Pokimal sem mu in vprašal čuvaja:

»In kdo bo poveljeval tej junaški črni vojski?« Strumno se je postavil.

»Kot bekdži sem seveda jaz mušir — vojni maršal — zbiganskih slavnih čet. In po vseh pravilih velike strategije jih bom vodil. Razdelil bom svojo vojsko na dve armadi, vsako bo poveljeval divizijski general. Skrivaj in tiho bomo obkolili sovražnika in ga ujeli. Ne more nam uiti, od dveh strani bomo prišli nad njega.«

»Jako dobro! In na bojnem pohodu vam bo igrala vojaška godba?«

»Da! In sovražnik se nas bo prestrašil, še preden nas bo zagledal. Zvezane ti položimo lopove pod noge!

In ker vidiš, kako smo pogumni in drzni, ti s tistima dvema koštrunoma ni treba šele čakati, da se vrnemo z zmažo ovenčani. Koj sedajle jih lahko daš zaklati in speči. Pripeljal sem s seboj ženske, ki se na tak posel zelo dobro razumejo. Na dvorišču so, začele so že. Kose nad repom, ki so najboljši in najsočnejši, tiste dobite vi, kajti prav dobro vemo, da tako predpisuje vljudnost in olika.«

»Torej tudi ženske bodo poleg?«

»O, drugi ljudje tudi. Poglej na dvorišče! Videl boš tudi sinove in hčere naših žen!«

»Če je taka, pa povej kjaji, naj vam da štiri koštrune!«

Ves radosten je vzkliknil:

»Effendi, tvoja usta prekipevajo dobrotljivosti! Ampak da glavne stvari ne pozabim, — kdo dobi kožuhe?«

»Razdeli jih med najpogumnejše junake!«

»Da, tako je prav! Gotovo dobim tudi jaz vsaj enega.

Naj začne tvoj spremljevalec z nagovorom! Težko že brzdam gorečnost svoje junaške vojske.«

Vrnil se je s svojo vojaško godbo v gostilniško sobo. Halef pa je stopil med vrata in res pričel svoj nagovor.

In prav mojstrski se ga je iznebil. Radodarno je delil zveneče naslove na vse strani, nepremagljivi junaki, slavni vitezi, pogumni branitelji domovine so se mu kar sipali iz ust, vmes pa je natrosil žgoče zabavljivke, ki smo jih pa seveda samo mi razumeli.

Ko je končal, je zadonel glas, ki sem se ga tako prestrašil, da sem vkljub bolni nogi planil s stola. Bilo je, kot da nabadajo pol tucata divjih ameriških bivolov na raženj. Ves zavzet sem vprašal handžijo, kaj se je zgodilo.

Poučil me je:

»Tisto je bila zurna. Zatrobila je k odhodu.«

Črna vojska je vrela iz sobe. Z ulice se je čul glas muširja, vrhovnega poveljnika, razdelil je vojsko v dve armadi. In nato so junaki odkorakali.

Spet se je oglasila zurna in bilo je, kot da se vseh dvanajst bivolov peče na ražnju in tuli v smrtnih bolečinah. Tudi flavta se je oglasila. Poskusila je mično gostolevko, pa je obtičala in gostolevka se je porazgubila v divjem cviljenju. Boben je zaropotal in za njim tamburin. O goslih in o gitari pa ni bilo nič slišati. Njuni nežni, krotki glasovi so utonili v viharju močnejših, boja vajenih pihal in tolkal.

Glasovi so slabeli, čimbolj se je črna vojska oddaljevala. Čulo se je le še, kot da bi veter požvižgal krog oglov, in nazadnje so bojni glasovi zamrli v otožnem cviljenju, kakor če lajni zmanjka sape.

Prepuštil sem junake njihovi usodi, posedli smo in si nadevali čibûke. Na dvorišču so plapolali ognji in čakali na mastne koštrune, komad po petnajst piastrov. Za tako ceno si je človek že smel privoščiti velikodušnost.

Handžija je prisedel k nam, poiskal svoj čibúk, si ga nadeval z našim tobakom, prižgal in se vdal ugibanju, ali bodo zbiganski junaki polovili vse štiri roparje, ali tri ali dva ali samo enega — ali pa morebiti nobenega.

Kazal je pri tem obraz, ki mi ni ugajal. Zahrbten je bil. Mož je bil pošten, pa nekaj mi je prikrival, kar je bilo v tesni zvezi z bojnim pohodom.

Zabrižen je vprašal:

»In če se nam ne posreči — kaj bo potem?«

»No, lopovov ne bomo dobili.«

»Menim,« je urno popravil, »kaj bo s pivom?«

»A tako —! Pili ga bomo vkljub temu.«

»In koštruni —?«

»Pojemo jih vkljub temu.«

»Govoriš ko modrijan, effendi! Kajti če lopovi odnesejo pete, nam tudi največje junaštvo naših bratov nič ne pomaga. In piva in koštrunov bi ne dobili —.«

»Vrhovni poveljnik bo že poskrbel, da bodo odnesli zdrave pete! Vojaška godba jih bo opozorila, kaj se pripravlja. O pravem času se bodo umaknili. Če jih namreč že prej ne bo kdo posvaril —.«

»Posvaril —? Kako misliš?«

»No, bekdži bi utegnil stopiti k njim ven na polje, izdal bi jim, da zaman čakajo na nas, ker smo že doma.«

Gledal me je, kot bi ne verjel prav, ali mislim zares.

»Kaj si neki misliš, effendi —!«

»Mislim si to, kar je čisto lahko mogoče in tudi zelo verjetno. In razen tega bi jim utegnil mimogrede tudi svetovati, naj se nekoliko umaknejo, ker jih misli napasti zbiganska črna vojska.«

»Tega vendar ne bo storil —! Pregrešil bi se zoper svojo dolžnost!«

»Kaj pa, če si mu ti tako naročil?«

Zardel je, gledal v stran in odgovoril z negotovim glasom:

»Meniš, da bi bil sposoben takega izdajstva?«

»Tako čudno pretkano me gledaš —. In tvoja velika skrb za življenje tvojih junakov je čisto izginila in tvoj prvi junak je prispel tako pozno, da res sumim, tvoj bekdži je šel na sprehod ven na polje, je tam slučajno našel naše sovražnike in jim povedal, kaj se pripravlja zoper nje.

Pa ničesar ti ne očitam. Skrb za dobrobit tvojih podanikov ti ne da miru —. Upam, da jih ne bo mnogo padlo.«

V šali in smeje se sem govoril. Tudi sam se je zvito smehljajal.

»Borili se bodo ko levi, effendil!«

In da bi napeljal besedo na drug predmet, je vzel v roke medvedarico, ki je slonela ob steni, in pravil:

»Takahle pušk kajpada nimajo! Pa tudi tiste niso slabe, ki jih imajo. Z našo puško bi seveda ne razstrelil težke železne spone, kakor si jo ti gori v Dere kulibi. Take težke puške še nisem videl.«

Ogledoval si jo je.

»Ti ni pretežka na potovanju?«

»Vajen sem je.«

»Čemu pa izdelujejo tako težke puške? Te vendar roka boli, kadar meriš!«

»Takah pušk dandanes ne izdelujejo več. Tale puška je že zelo stara. Pravijo ji medvedarica, ker so take puške rabili pri lovu na medvede. V Ameriki živijo medvedi, ki imajo siv kožuh. Tako velik in močan je tisti medved, da vola odnese v gobcu. Krogla iz lahke puške mu ni kos, le takale težka puška ga podere na tla.«

»Si že tudi ti streljal take medvede?«

»Da. Čemu pa bi mi sicer bila medvedarica?«

»Ampak pri nas vendar ni takih velikih medvedov —. Čemu pa jo nosiš tod s seboj?«

»Ker pridem na svojem potovanju v kraje, kjer sicer ne živijo medvedi, pač pa druge velike živali. Streljal sem z njo na leva in na črneга panterja. Sicer pa omogoča takale puška prav zato varen strel, ker je težka. In da je tudi sicer zelo koristna, to si danes sam zvedel.«

»Je nabita?«

»Da. Po vsakem strelu jo nabijem. Taka je navada med pravimi lovci.«

»Pa jo bom rajši djal iz rok.«

Položil jo je na mizo in prijel za repetirko.

»Kaka čudna puška pa je tale?«

Omeniti moram, da smo sedeli pri mizi ob odprtem oknu. Sam sem sedel z obrazom obrnjenim k oknu, Halef pa je kazal oknu hrbet. Na moji desnici je sedel handžija, na levi Omar, za menoj pa je stal Očko. Pravkar si je iznova navedal čibûk in vstal, da si ga prižge ob svetiljki. Obstal je in gledal handžijo, ki je položil medvedarico na mizo, k sreči tako, da mi je bila ravno pri roki.

Handžija je ogledoval repetirko, razlagal sem mu, da lahko z njo ustrelim petindvajsetkrat, ne da bi bilo treba nabijati.

Razlago je nenadoma prekinil grozen krik Očkov.

»Effendi —! Za božjo voljo —! Pomagaj —!«

Ozrl sem se.

Kazal je na okno. Njegove oči so bile široko odprte in njegov obraz je bil smrtno bled. Živa podoba je bil okamenelega strahu.

Pogledal sem za njegovim prstom in videl puškino cev, merila je naravnost na mene. Slonela je na podoknici in strelec je stal zunaj na cesti. Nisem ga videl. Le to sem vedel, da meri na mene.

V takih trenutkih misli človek po bliskovo in stori po bliskovo hitro to, kar je edino prav in za kar bi sicer rabil dolge minute.

Puška je merila na moje čelo. Nisem niti videl cevi, le ustje. Da sem se prestrašil le za trenutek, po meni bi bilo. Naglo, po bliskovo naglo sem moral nekaj ukreniti.

Če sem umaknil glavo, bi strel zadel Očkota, ki je stal za menoj. Ne, oba sem moral rešiti, sebe in tovariša.

Naglo sem premikal glavo, da strelec ni mogel več varno meriti, pa zgrabil za medvedarico.

Da sem prijel za puško, tega strelec ni videl, ker je bila miza nižja ko podoknica. Videl pa bi bil, če bi bil dvignil puško k obrazu. Podržal sem medvedarico k ustju cevi ter sprožil oba strela skoraj obenem.

Vse to se seveda ne da tako naglo pripovedovati, kakor se je zgodilo. Od Očkotovega krika pa do strela ni minila niti sekunda. Še je odmeval njegov krik po sobi in že so počili trije streli, moja dva in morilčev. Kajti tudi tisti je ustrelil, ki je stal ali čepel zunaj pod oknom. K sreči je sprožil za drobec sekunde prepozno.

Strelom se je odzval zunaj presunljiv krik.

Halef je planil na nože. Ker je sedel s hrbtom obrnjen k oknu, vobče ni videl cevi, ki je slonela na podoknici.

»Kaj pa je, gospod —? Streljal si!«

»Morilec —! Morilec —!« je vpil Očko in še vedno kazal na okno. Sam pa sem vržal medvedarico na mizo, zgrabil za repetirko in se zagnal z zdravo nogo k oknu. Ako je bil morilec še zunaj, je bil izgubljen. Videl ga sicer nisem, pa za oknom slone, da me ni mogel zadeti, sem zaporedoma osemkrat ustrelil v temo.

Halef je koj razumel.

»Ne streljaj več!« je kriknil.

In v hipu je bil na oknu ter mislil skočiti na ulico.

Zgrabil sem ga za nogo.

»Si znorel —!?»

»Pusti me! Za njim moram!«

In že se mi je iztrgal ter skočil z okna.

Rad bi se bil sklonil za njim, pa okno je bilo za moja ramena preozko. Druga nisem spravil ven ko glavo in levo roko. Videl sem Halefa dirjati na desno proti dvoriščnim vratom, skozi katera je sijal ogenj na ulico.

Obenem pa se je izza Čurakove hiše nam nasproti pognala temna postava za Halefom.

Kdo je bil —? Vsekakor sovražnik. Dvignil sem repetirko k licu.

Na naši strani ulice je mimo razsvetljenih dvoriščnih vrat smuknila druga temna postava.

»Manah el-Barša —!« je kriknil Halef in se pognal za njim.

Torej Manah el-Barša je bil tisti, ki mi je mislil skozi okno ustreliti —.

Pomeril sem na razsvetljeni stožec, ki je sijal skozi odprta dvoriščna vrata. Tam mimo je moral priti tisti, ki se je pognal iz Čurakove hiše za Halefom.

Sedaj se je pojavil v svetlem stožcu. Dobro sem ga videl, bil je prav tako oblečen kakor rajni Čurak. Ustrelil sem.

Pa zgrešil sem ga. Ker je bilo okno preozko, sem moral meriti z levim očesom in streljati z levico. Ni čuda, da ga nisem zadel. Naj mi kdo zadene, zagozden v ozko, nizko okno, s puško ob levem licu, v negotovi, plapolajoči luči —!

Koj sem se obrnil nazaj v sobo ter zaklical Očko-tu in Omarju:

»Brž za njimi! Skozi prednjo sobo in dvorišče pa skozi vhod in na desno po ulici! Halef je med dvema sovražnikoma!«

Zunaj so pokali streljati. Halefove pištole so bile. Tovariša sta zagrabila za puške.

»Pustita puške!« sem dejal. »Vzemita nož in pištolo! Pa brž, brž!«

Odhitela sta. Žal nisem mogel za njima.

Okamenel je sedel handžija za mizo. Roke je še vedno držal tako kakor pred nekaj trenutki, ko je ogledoval repetirko. Odkar je Očko kriknil, se še ni genil, ni zinil.

Ko sva bila sama, je končno našel prvo besedo.

»Ef — ef — effendi —!« je jecljal. »Kaj — kaj — kaj je bilo?«

»Saj si sam videl in slišal!«

»Stre — stre — streljali so —!«

Stresel sem ga za ramena.

»Človek, zavedi se! Čisto trd si od strahu!«

»Je meni veljalo?«

»Ne. Meni.«

»Mislil sem, ker — sem vam pomagal, da so na mene streljali —.«

»Ne, tvoje dragoceno življenje ni bilo v nevarnosti, le moje!

Pa zapri oknice! Ni treba, da bi še kdo drug poskušal streljati skozi okno.«

Omahovaje je stopil k oknu. Gotovo ni bil bojazljivec, pa vse se je vršilo tako naglo, da je bil čisto zmešan. Zaprl je oknice ter omahoval nazaj na stol.

Prižgal sem si čibûk.

»Kadiš —?« se je zavzel. »Oni zunaj pa se borijo —!«

»Jim mar morem pomagati —? Da si pogumen človek, bi pohitel za njimi!«

»Hvala! Mene zadeva nič ne briga.«

»Pa kadi tudi ti!«

»Ko se še ves tresem —? Tvoja stara puška je zagrmela ko top!«

»Da, močen glas ima, dobra stara tetka! Jo bom kar spet nabil. Videl si, kako je dobro, če je puška nabita! Da je bila prazna, bi sedajle moj položaj ne bil ravno zelo zavidljiv!«

»Saj si imel še repetirko!«

»Tisto si ti držal v rokah. Medvedarica pa je ležala na mizi in pri roki mi je bila. Sicer pa ne vem, ali bi bila repetirka tako temeljito učinkovala ko medvedarica.«

»Si streljal na morilca?«

»Ne. Niti videl ga nisem. Videl sem le ustje cevi, merila je naravnost na moje čelo. Druga nisem mogel, ko da sem s svojo kroglo vrgel njegovo cev v zrak. In to mi je uspelo.«

Na dvorišču so vreščali in nemirno letali ljudje. Čuli so strele in kričanje pa mislili, da sta prišla Aladžija. Silen strah jih je zagrabil.

Tovariši so se vrnili. Halef je bil grdo zdelan. Njegova obleka je bila raztrgana in umazana in s čela mu je curljala kri.

Prestrašil sem se.

»Si ranjen? Je nevarno?«

»Ne vem. Preišči me, gospod!«

»Vode sem!«

In ker ni bilo koj vode pri roki, sem namočil robec v pivo in mu umil obraz.

Oddahnil sem si.

»Hvala Bogu! Le praska je. Ni nevarno. V štirinajstih dneh je zaceljena.«

Halef se je smejal.

»Lepo! Ampak namen ni bil tako čisto nedolžen. Za življenje mi je šlo.«

»Kdo je streljal na tebe? Manah el-Barša?«

»Ne. Oni drugi.«

»Kdo je bil?«

»Tema je bila, nisem ga spoznal, čeprav sta bila najina obraza tako blizu skupaj, da bi se bila lahko poljubila.«

»Slutim, da je bil mesarjev brat.«

»Čisto lahko da je bil. Vsaj zagrabil je ko mesar.«

»Pripoveduj! Omar, ti pa poišči obveze v mojem sedlu!«

»Naglo, zelo naglo se je vse vršilo. Ko sem vtaknil glavo skozi okno, sem opazil na tleh pod oknom človeka. Mislil sem skočiti na njega, pa zgrabil si me za nogo. Iztrgal sem se ti sicer, pa ko sem bil zunaj, je neznanec planil na noge in zbežal.«

»Manah el-Barša je bil. Ko sem prisluškoval pri Dere kulibi, je pravil, da bi rad poskusil, ali smo res neranljivi. In res je poskusil. Takale neranljivost ni nič kaj prijetna lastnost, kakor kaže.«

Dal sem namreč v Strumici raztrositi vest, da smo neranljivi, da nam nobena krogla ne more do živega. S preprostimi kemičnimi sredstvi in z nedolžno sleparijo sem tudi »dokazal« našo neranljivost. Zavarovati sem se hotel pred kroglami Aladžijev, ki sta čakala na nas v zasedi med Štrumico in Radovičem. Res sta nam Aladžija nasedla, nista streljala. Manah el-Barša pa je bil neveren Tomaž, sam se je hotel prepričati, ali mi krogla res ne škodi. Zato je tisti večer poskusil.

»O, mislim,« je menil Halef, »da ni samo poskusil. Videli so nas skozi okno pa sklenili, da te spravijo s poti. In Manah el-Barši so naročili, da te ustrelji, ker bi se bil rad prepričal, ali je res tvoja glava trša ko njegova krogla. Pa mislim, da bi te bili vseeno nepadli, tudi če bi ne bil povedal Manah el-Barša svoje pobožne želje.«

»Najbrž.«

»Torej dalje! Skočil sem z okna in se spotaknil ob neki palici ali kaj je že bilo. Padel sem.«

»Manah el-Barševa puška je bila. Izbil sem mu jo s strelom iz roke, njega pa je sunila puška po tleh.«

»Vsekakor je bil za nekaj časa nezavesten, sicer bi ne bil čakal pod oknom na mene. Nemudoma sem se seveda pobral in skočil za njim. Pri dvoriščnih vratih sem ga spoznal in vam zakričal, kdo je.«

»Tudi sam sem ga spoznal.«

»Bežal je, kot da gori za njim, pa ostal sem mu za petami. Spotaknil se je in padel. Nisem se mu

utegnil več umakniti, preblizu skupaj sva bila, padel sem čez njega. Koj se je spet pobral in zbežal.«

»Neumnost! Tebe bi bil moral zgrabiti!«

»Seveda! Ti lopovi se k sreči ne znajo pretepati!«

»Kdo pa je nato streljal? Ti?«

»Da. Izdrl sem pištolo, še ko sem se pobiral od tal. Žal sem streljal v teku. Da sem obstal in mirno meril, bi ga bil zadel. Moja pištola nese daleč. Ne bom več tako neumen!«

Omar je prišel z obvezami.

»Zunaj pod oknom leži Manah el-Barševa puška,« mu je dejal Halef. »Pojdi po njo!«

»Rad bi čul tvoje poročilo.«

»Počakal bom.«

Omar je prinesel puško. Kopito je bilo razklano in na ustju se je dobro videlo, kam sta udarili moji krogli. Manah el-Barša je dobil vsekakor silno krepko zaušnico. Ni čuda, da se je onesvestil.

»Pa ni nabita!« je menil Halef in si brisal kri z obraza. »Je le streljal!«

»Seveda! Skoraj obenem z menoj.«

»Torej je tvoja krogla odbila njegovo puško kvišku in njegova krogla mora tamle v steni tičati ali pa v stropu.«

Očko je posvetil. Res so našli v steni trdo pod stropom luknjo, ki jo je zvrtila Manah el-Barševa krogla. Izgrebli smo jo.

»Tale bi ti tičala v glavi, gospod!« je pravil Očko. »Če bi ne bil o pravem času opazil cevi in te posvaril.«

»Da! Življenje si mi rešil!«

»Ponosen sem na to! Toliko si storil zame! Rešil si Zenico iz rok Ibrahima! Sem vsaj tudi jaz za tebe nekaj malega storil.«

»Malenkost ni bila, kar si storil, Očko! Prisrčna hvala, prijatelj!«

»Nikar se mi ne zahvaljuj! Vsak drug bi bil na tvojem mestu že mrtev. Kako ti je neki prišlo na mi-

sel, da si streljal na njegovo cev? Zakaj pa se nisi umaknil? Rešil bi se bil.«

»In krogla bi bila zadela tebe! Meril je in trenutek pozneje je tudi sprožil.«

»Torej si streljal, da bi mene rešil —?«

»Da. Poiščimo še moji dve krogli! Odbili sta se od cevi in zleteli kvišku. Pogledajte gori na rob okna!«

Res so ju našli v mehki, na solncu posušeni opetki, trdo drugo poleg druge.

»Tudi tile dve si vzamem s seboj za spomin na nocojšnji dogodek!« je pravil Očko in vtaknil krogli v žep.

»Pripoveduj dalje, Halef!«

Halef je pripovedoval.

»Spoznal sem torej Manah el-Baršo in planil za njim. Dohitel sem ga in ga zgrabil za suknjo. V silnem skoku se je pognal na stran in se mi iztrgal. Padel sem.

Topot je bil pametnejši. Vrgel se je na mene in me zgrabil za vrat. Izdril sem nož, da bi mu ga od spodaj porinil med rebra.

Tedaj pa je prihitel od nekod še eden. Kdo je bil, ne vem, pa jutri bi ga koj spoznal, ker sem mu potegnil nož po obrazu. Vsega sem mu razrezal, izpustil me je. Pa je vzel pištolo in mi jo pomeril v glavo. Kri mu je menda zalivala oči, ni dobro videl, rekel je: ‚Manah, dobro ga drži!‘

In Manah me je res pošteno prijel. Ležal sem z obrazom obrnjenim v stran, nastavljal mi je cev na sence. Brž sem krenil glavo in tedaj je sprožil. Bilo mi je, kot da me je kdo z žarečim železom potegnil po čelu, pa zbral sem vse moči, da bi se jima iztrgal. Nož sem izgubil, trdo sta me držala, eden za vrat, drugi za nože.

Mahoma sta odnehala. Eden je zaklel, nekdo ga je pograbil od zadaj.«

»Tisti sem bil jaz!« je pripomnil Očko. »Prišel sem ga za vrat, pa prenašlo in prenerodno. Iztrgal se mi je in zbežal.«

»Da! In medtem je že tudi Manah el-Barša zbežal.

No, hvala Alláhu —! Mislil sem že, da mi je odbila zadnja ura! Sape mi je primanjkovalo in gotovo bi me bili obvladali, da nisi prihitel!«

Res sva oba s Halefom gledala smrti v obraz, pa bila v istem hipu že tudi oba rešena. V takih usodnih trenutkih človek seveda ne utegne opazovati svojih čuvstev, pa čuden, neznan strah ga spreleti, ko je nevarnost mimo in ko misli nazaj na njo. K sreči pač milijoni ljudi nikdar v življenju ne doživijo takih trenutkov.

Obvezali smo Halefu rano. Nič hudega ni bilo, kvečjemu brazgotina bi se mu poznala.

»Spet si si priboril novo znamenje svojega junaštva, ljubi Halef!« sem ga hvalil. »Kaj poreče Hanne, žena vseh žen in cvetlica vseh cvetic, ko ji boš kazal te spominke na svoja slavna dela?«

»Rekla bo, da sem se boril za svojega gospoda, ki ga ljubim in ki ga tudi sama ljubi. O, kaj vse ji bom vedel povedati —! Malokdo bo pač med sinovi Arabcev, ki bi bil toliko sveta prepotoval, ki bi bil toliko videl in doživel kakor midva! In ko bom —.

Pa čuj —!«

Iz daljave je prihajal glas kakor bodeče sikanje mušic. Vse močnejši je bil glas in kmalu smo ugotovili, da čujem bojni glas pozavne. Črna vojska zbiganska se je vračala.

»Prihajajo!« je dejal handžija in vstal. »Ujetnike peljejo!«

»— ki so bili pravkar na vasi ter streljali na mene in na Halefa!« sem dostavil. »Medtem ko so tvoji junaški bojevniki šli na sprehod!«

»Effendi, saj je bil samo eden! Tri pa so gotovo ujeli!«

»Tisoč piastrov plačam za vsakega, ki so ga prijeli!«

»Ne prenašli se! Ne vemo še, ali je bil njihov bojni pohod res čisto brezuspešen!

Pojdem, da jih sprejemem. Vrhovni zapovednik krajevne policije sem.«

Šel je.

Razumel sem, zakaj se mu mudi.

Ves »bojni pohod« je bil seveda le smešna komedija. Ujeli niso nikogar. Pa je šel, da pouči bek-džija, kako naj poroča o svojih junaštvih.

Vrata je pustil za seboj odprta in videli smo, kako je prihajala zmagovita zbiganska črna vojska.

Prvi je bil kajpada vrhovni poveljnik, mušir. Vihtel je svojo s srpom oboroženo gorjačo kakor pri nas kapelnik vojaške godbe svojo palico taktirko. Za njim je prihajala zbiganska črnovojniška godba. Igrala je na vse kriplje, pa ne po sekiricah in tudi ne v taktu in harmoničnem soglasju, vsak je pihal, piskal, godel, cvilil in bobnal po lastnem okusu in po mili volji.

In za godbo so korakali junaki. Vsak se je postavljaj, kot da ima na vesti slavne čine najslavnejših zgodovinskih junakov. Štirje so vlekli nosilnico, narejeno iz vej in mladih debel. Na nosilnici sta ležala mesar Čurak in odrinski jetničar.

V gostilniški sobi so obstali. Godba je zaigrala »tuš« in velika tihota je zagrnila vso junaško vojsko.

Skozi odprta vrata je mameče vel vonj pečenih koštrunov. Mušir, vojni maršal zbiganskih trum, je vihal nos, razširil nosnice, udobno srkal v sebe blagodejne, mastno večerjo obetajoče dišave in dostojanstveno stopil pred nas.

»Effendi,« je začel, »vojna je končana. Aladžija sem lastnoročno ubil. Dva kožuha sta torej moja!«

»Kje sta njuni trupli?«

»V reko sem ju vrgel.«

»In kje sta ona druga dva?«

»Tudi v Sletovski. Utopili smo ju.«

»In kdo ju je ubil?«

»Se ne ve točno. Treba bo žrebatl za kožuhe.«

»Čudno —! Torej utopili ste jih? Škoda, da ne bomo videli njihovih trupel!«

»S takimi lopovi opravimo pri nas kar na kratko, effendi!«

»Da! In tem rajši, ker se potem ne da dokazati, da je gospod vojni maršal lagal!«

Užaljen se je vzravnal.

»Effendi, ne žali me!«

»Od kedaj pa hodijo mrtvi na vas pa streljajo skozi okno?«

Prestrašil se je.

»Effendi, kaj misliš s tem reči —?«

»Mislim le to reči, da so bili tisti štirje zločinci na vasi in da so streljali na mene in na mojega tovariša tule, — medtem ko si ti s svojo vojsko šel nad nje.«

»Ni mogoče —! So bili pač njihovi duhovi!«

»Ti sam si tudi tak strah —! Veruješ v strahove?«

»Da, effendi!«

»Priporočam ti, da skupno s svojo pogumno vojsko povečerjaš duhove tistih štirih koštrunov, ki sem vam jih obljubil. Kajti koštrunov samih ne dobite!«

Obraz se mu je podaljšal v neprijetnem razočaranju.

»Effendi, obljubil si nam jih!«

»Obljubil sem vam jih, res! Pa povedal sem vam tudi svoje pogoje. In tistih pogojev niste izpolnili! Ako misliš, da sem človek, ki se da nalagati od takegale zbiganskega policaja, te dam bičati! Da imam tako pravico in oblast, to ti lahko potrđi tvoj kjaja.«

S povzdignjenim glasom sem govoril, vsi so me čuli, tudi tisti, ki so stali zunaj pri vratih.

Molk je zavladal. Obrazi so se zresnili in zabrižili, skrbeče so stikali črnovojniki glave. Bekdži je stal pred menoj kakor potepen šolar pred strogim učiteljem.

Kjaja je menda zasodil, da mora svojemu podložniku pomagati iz zaagate, pa ne da bi pri tem kaj priznal. Dejal je:

»Effendi, kako moreš tako govoriti! Nihče te ni nalaгал! Kdo bi se drznil takemu gospodu laгati v obraz?«

»Da, kako se drznete, da lažete meni in me imate za norca —? Dobro veš, da potujem v varstvu padišaha in najvišjih oblasti. Kaj je kjaja, kaj je takle vaški policist v primeri z menoj — —? V moji domovini je vsak šolar pametnejši in brihtnejši ko pri vas človek, ki o njem sodite, da je pravi modrijan. In vkljub temu ste mislili, da me bodete varali in nalaгali! Le velika neumnost more roditi tako misel. Celò otroci zunaj na dvorišču že vejo, da ste me prevarili, mi pa, ki smo učeni in modri, mi pa bi naj bili tako slepi in zabiti, da bi tega ne opazili —?

Obljubil sem tvojim ljudem piva, rakije in štiri koštrune, v zahvalo za to pa me obkladate z lažmi —! Tule, obdrži svoj arpa sujú! Koštrune, ki si jih že zaklal, pa vzamem s seboj, našel bom poštenih ljudi dovolj, ki jih bodo vredni.«

Morebiti moja samohvala, ki, mimogrede omenjeno, brez nje človek na Jutrovem ne more izhajati, če se hoče količkaj postaviti, — morebiti ta samohvala ni toliko zaleгла. Tem huje pa je udarila moja grožnja. Piva bi ne dobili, rakije ne, tudi pečenih koštrunov ne —. Prehudo je bilo!

V zadregi se je umaknil handžija. Vojni maršal zbiganskih junaških trum je obžalovaje in pomilovaje srkal mameči vonj koštrunove pečenke, v globoki samozataji stisnil ustnice in si v veliki, nemi zadregi drgnil levo hlačnico ob desni nogi.

Položaj je bil žalosten in kritičen obenem.

Pa znašel se je celò med lažnivimi zbiganskimi junaki človek, ki je s krepkim, odločnim zamahom razvozlal kritični položaj. In tisti odrešenik je bil mož z zurno.

Z dolgimi koraki je prišel bliže, se postavil pred mene in odločno povedal:

»Effendi, pečenih koštrunov se nočemo tvegati! Že radi tega ne, ker bi te vse dni življenja pekla vest, da si nam jih odvezel. Zato pa,« je pokašljaj, »ti bom pomagal v tvoji zadregi in ti rajši povedal resnico.«

»Vidim, da je v Zbigancih vsaj eden pameten in pošten človek doma!«

»O, vsi smo pošteni! Pa je že tako, le eden lahko hkrati govori. Jaz trobim zurno. Moja zurna ima najmočnejši glas in zato bom jaz govoril.

Vedi, nismo se borili! V kočo smo šli po tisti trupli. In Sletovska ni videla nobenega mrliča. Če zapoveš, ti bom na kratko poročal, kako je bilo.«

»Pa poročaj!«

»Sedel sem doma in uravnaval gube, ki jih je dobila moja zurna, ko sem z njo oni dan udaril sosedo, ker me je razžalil. Torej pri tistem delu sem sedel, ko je prišel tale bekdži, ki je moj svak, ker ima sestro moje žene za ženo. Pravil mi je o tebi, o Aladžijih in kaj si zahteval od kjaje. Kjaja pa da mu je skrivaj naročil, naj gre ven h gozdu, kjer čakata Aladžija na tebe, in naj jima pove, da ste jima ušli in da naj se pobereta, ker da bo koj prišla celokupna zbiganska vojska in ju prijela.«

»Mislim sem si, da je bilo tako!«

»Čuvaj javne varnosti v Zbigancih bi mi bil kot prijatelj in svak rad privoščil slavo, da bi tudi jaz govoril z Aladžijema. Povabil me je, naj ga spremljam.«

»Hm —! Rajši reci, bal se je, ni hotel iti sam! Zato je vzel tebe s seboj.«

»Motiš se! V njegovem srcu ni strahu, kakor ga tudi v mojem ni. Niti najhujšega sovražnika se ne bojim, kajti moja zurna je silno orožje, ki sem z njo že marsikatero glavo obložil z bulami.

Odpravila sva se torej in šla.«

»Pa seve počasi?«

»Seveda! Posvetovati sva se morala spotoma, kako se bova kjajevega sitnega naročila najlepše iznebila. Počasi sva stopala in od časa do časa klicala Aladžijema, da ju ne misliva ubiti.«

»Previdna sta bila! Sicer bi bila Aladžija gotovo planila nad vaju.«

»O ne! Ampak prehudo ju nisva hotela prestrašiti.

Pa najino skrbno rahločutnost sta nama poplačala z nehvaležnostjo.«

»Smejala sta se vama, kajne?«

»O ne, nista se nama smejala! Pa njuna nehvaležnost mi daje pravico, da ti povem, kako je bilo v resnici.«

»S čim pa sta pokazala svojo nehvaležnost?«

»Z bičem. Pošteno sta namlatila tegale mojega svaka. Mene si nista upala, ker —.«

Užaljen mu je segel policijski stražnik in svak v besedo.

»Oho —! Ali ti ni Aladži eno prisolil za uho, da si se kar sesedel?«

»Pač nisi dobro videl! Tema je bila in udarci so padali tako nagosto po tebi, da vobče nisi utegnil pogledati krož sebe in paziti na mene. Tvoje besede torej nimajo pričevalne moči in tehtnosti.«

»Ne prepirajta se!« sem posegel vmes. »In kaj sta storila Aladžija?«

Junak z zurno je nadaljeval svoje poročilo:

»Vprašala sta, čemu prihaja naša vojska. Povedala sva jima, da bomo najprvo nju prijeli, pa šli po mrtvega Čuraka in še po nekega drugega mrtvega človeka, ki oba ležita v gozdni soteski.«

»Sta vprašala tudi za Mübârekom?«

»Seveda. In ko sta zvedela, da ni mrtev, sta bila zelo vesela. Rekla sta, da pojmeta nemudoma po nje-ga, ker ti da ga ne smeš dobiti v pest.

In potem je dobil tale moj svak še pošteno brco in —.«

»Ne, ti si jo dobil!« je ugovarjal svak in policijski načelnik zbiganski.

»Molči! Ali si jo dobil ti ali jaz, to je vseeno! Saj sva si v sorodu.

Torej dala sta enemu izmed naju še nekaj brc in potem sta se plašna in prestrašena umaknila v tem-ne gube nočnega plašča.«

»In vidva sta se vrnila, da skličeta črno vojsko?«

»Da. Pohitela sva, da ne bi ti kje zasumil, kaj sva počenjala tako dolgo.«

»In vsakemu izmed slavnih vaških junakov sta povedala, da se nobenemu ni treba nič bati, ker so se sovražniki junaško umaknili?«

»Da, effendi.«

»In da jih čaka le ena velika nevarnost, namreč arpa sujú, rakija in pečen koštrun?«

»Da, effendi.«

»In nato ste se zbrali tule v gostilni?«

»Da, effendi.«

»In odtod ste šli naravnost na bojno polje?«

»Da.«

»Ste našli kako sled o Aladžijih?«

»Ne, nobenega sledu o Aladžijih nismo našli.«

»Torej sta odšla?«

»Ne. Aladžija sama smo namreč našli.«

»Tako —? Kje?«

»Na koncu vaši. In z njima sta bila še dva druga. Na konjih so čakali, dva na desni strani ceste, dva na levi. Tudi Mürâbek je bil poleg. Z godbo na čelu smo korakali mimo njih.«

»Ste šli po trupli v gozdno sotesko?«

»Da. Nikaka šala ni, effendi, mrliče nositi po temnem gozdu!«

Pokazal je k vratom, kjer je stala nosilnica.

»Vse, kar si mi sedajle povedal,« sem dejal, »sem že sam vedel. Še preden ste odšli, sem slutil da bo tako.

Pa resnico si priznal, zato vam nočem kratiti pojedine.«

Obraz se mu je ves razjasnil.

»Torej dobimo arpa sujú?«

»Da.«

»In rakijo?«

»Da.«

»In koštrune?«

»Vse štiri.«

»In kdo dobi kožuhe?«

»Kdo je največji revež v vasi?«

»Drvar Hasna.«

»Je tukaj?«

»Da. Tamle stoji s svojo sekiro.«

»Njemu bomo dali kožuhe.

Odnesite trupli in dajte prinesiti pivo!«

Radostno vzklikanje je pozdravilo moje naročilo. Handžija je odhitel s hlapci, velike trebušaste vrče so prinesli iz kleti, polne piva. Ljudje so hiteli, da se založijo s čašami, kozarci, lončki in lonci, s skodelicami, zajemalkami, vse jim je bilo prav. Pivo je teklo v potokih.

Vmes sem poklical bekdžija in ga vprašal:

»Kam bodete spravili mesarjevo truplo?«

»Na njegovo stanovanje.«

»Ti boš seveda poleg?«

»Ne bom samo poleg, effendi, vodil in poveljeval bom prenos. Kajti jaz sem desna roka postave.«

»Že dobro!

Nekaj bi ti rad naročil. Prepričan sem namreč, da si pameten človek, ki se zna svoje naloge lotiti na pravem koncu.«

»Le kar naroči, effendi! Pravega si si izbral!«

»Poslušaj! Pojdi pa si poglej Čurakovega brata!«

»To vendar ne bo tako težko!«

»Morebiti ne. Morebiti pa se ti ne bo pokazal.«

»O, policist sem! Če zahtevam, mora priti pred mene!«

»Nočem, da bi robato nastopal. Zvito in premeteno ga moraš zvabiti pred sebe.«

»O, za tak posel sem kakor nalašč!«

»Torej pojdi pa si ga poglej! Pet piastrov dobiš, če se ti posreči.«

»Posrečilo se mi bo, tako gotovo posrečilo, da mi lahko kar sedajle daš tistih pet piastrov!«

»Ne, moj ljubi! Nalaгал si me, previden moram biti s teboj! Nikar ne misli, da me boš spet prevaril! Čisto natančno bom vedel, ali si govoril z njim ali ne.«

»Effendi, nobena neresnična beseda ne bo več našla poti črez moje ustnice!

Kaj pa bi pravzaprav rad vedel?«

»To ti povem pozneje. Poglej si ga! Če to storiš, mi je dovolj.«

»Dobro! Pogledal si ga bom, effendi, natančno pogledal!

Pa na nekaj te moram opozoriti! Veliko žrtev zahtevaš!«

»Kako to?«

»Medtem ko bom izvrševal tvoje naročilo, mi bodo ljudje izpili pivo in rakijo!«

»Ne boj se! Dobil boš svoj delež!«

Odšel je. Dva moža sta si naložila nosilnico z rajnim Čurakom in korakala za njim. Jetničarjevo truplo so začasno položili v skrit kot.

In nato se je začela ljudska veselica.

Junaki črnovojniki so čepeli po turško na tleh ali pa sedeli po naši navadi za mizami, si natakali pivo v kozarce, skodelice, lončke in kar so še imeli v rokah ter se vdajali uživanju »ječmenove vode«,

kakor pravijo na Turškem pivu. Na dvorišču so čepele ženske in otroci krož ognjev. Tudi njim je dal handžija piva. Otroci so z veliko vnemo lovili maščobo, ki je kapljala od koštrunove pečenke. Vsak si je pomagal, kakor je vedel in znal. Eni so molili košček lesa pod koštruna, drugi kamen, vsak pa je slastno oblizoval mastne kapljice. Osemletni deček je lovil maščobo v svoj tarbûš in ko se je tarbûš napil masti, ga je oblizoval in grizel tako dolgo, da mu je izsesal vso nalovljeno maščobo. Najdrznejši pa so bili tisti, ki so — kar z jezikom oblizovali na ražnju nataknjenege koštruna. Pri tem so si seve pošteno opekli jezik in si zaslužili krepke zaušnice od »kuharic«.

Arpa sujú je v polni meri storil svojo dolžnost. Dobri vaščani so odložili svojo orientalsko zapetost, jeziki so se jim razvozlali, prišli so bliže in kmalu nas je obdajal krož živahnih Zbigančanov, ki so nudili najlepše prilike za narodopisne studije.

Bekdži se je vrnil in poročal:

»Effendi, posrečilo se mi je!«

»Si ga videl?«

»Da.«

»Kako se ti je godilo?«

»Ni bilo lahko. Deset piastrov mi boš moral dati mesto samo pet.«

»Zakaj?«

»Ker sem moral svojo bistroumnost napenjati desetkrat huje, nego sem računal.«

»Kako to?«

»Ko sem vprašal, ali je doma, so mi odgovorili, da ga ni. Toda vedel sem, da je doma, premeteno in zvito sem dejal, da moram govoriti z njim, da mu prinašam važno novico o zadnjih urah njegovega brata. Dal me je poklicati, sam je sedel v svoji sobi. In ko sem ga zagledal, sem se kar prestrašil. Dolga, globoka rana se mu je vlekla od nosu pa čez levo lice. Neprestano si jo je izpiral.«

»Si ga vprašal, kje je dobil tisto rano?«

»Seveda. Dejal je, da mu je padla sekira z žreblja na steni in mu presekala lice.«

»In potem te je vprašal, kaj mu imaš sporočiti?«

»Da. Dejal sem mu, da njegov brat še ni bil čisto mrtev, ko smo ga polagali na nosilnico, da je še enkrat vzdihnil.«

»Druga nič?«

»Ali mar ni bilo dovolj? Bi naj bil svojo rahlo, čutno vest obtežil s še večjo lažjo —? Tisti vzdihljaj mi bo angel poslednje sodbe že odpustil. Če bi bil rekel, da se je rajni Čurak z dolgim nagovorom poslovil od nas, bi si bil vest preveč obtežil. In tega nisem hotel.«

»Hm —. Sila rahlo vest imaš —! Le čudno, da te tistikrat ni vest pekla, ko si obadva Aladžija vrgel v Sletovsko —.

Sicer pa nisem naročil, da moraš lagati! In deset piastrov mi je le preveč za eden sam vzdihljaj!«

»Tebi —? Odličnemu, slavnemu možu, učenjaku in modrijanu —? Da imam tvoj značaj, tvojo dobro srčnost, bogastvo tvojega srca in nežnost tvojega mišljenja, petdeset piastrov bi si privoščil!«

»Jaz sebi tudi!«

»Mislim sebe, ne pa tebe!

In razen tega ti moram še povedati, da se obisk ni končal tako mirno in nedolžno, kakor si misliš!«

»Kako pa?«

»Razjezil se je, planil na noge in grdo zaklel. Poskrbel bo, je dejal, da bom tudi jaz vzdihnil, in sicer izdatno. Drugo si lahko sam misliš, kako je bilo —.«

»Ničesar si ne morem sam misliti. Položaj mi ni tako jasen, kakor se ti dozdeva.«

»No, pošteno me je nabil, kakor pravimo v navadnem življenju. Pa mirno sem vtaknil udarce v žep, v znak svoje vdanosti do tebe.«

»So bili krepki, tisti udarci?«

»Zelo!«

• »Me veseli!«

»Mene pa ne. Izdatno mero zdravil bom rabil, da se ozdravim. Z rakijo si bom moral drgniti boleče ude telesa, s pivom si bom moral hladiti dušo in večjo količino pečenke bom moral pojesti, da si okrepim oslabeledo prožnost in gibčnost telesa.«

»Bojim se, da ne boš uporabljal rakije samo za drgnjenje —. In gibčnost telesa se ti bo koj vrnila, če se kar sedajle in nemudoma pobereš odtod!«

»Effendi, deset piastrov —!«

Segel sem v žep.

»Tule imaš pa izgini!«

Globoko se mi je poklonil.

»Effendi, tvoje besede so žaljive, pa tvoja dejanja jih omiljujejo. Osvojil si si vso mojo dušo in vse moje srce in moje ledvice dihajo nežno naklonjenost in vdanost do tvojega milega, dobrotnega značaja!«

»Glej, da se pobereš odtod, policaj! Sicer te naučim, kako se pri nas skače!«

Segel sem po biču in nemudoma je izginil.

Skrbna in strokovna preiskava je dognala, da so koštruni pečeni. Treba jih je bilo razdeliti. Da se izognemo prepirom, je Halef prevzel razrezovanje in razdeljevanje. Na razkosanje se je izvrstno razumel. Za kose pa so srečkali. Nam so poklonili »najsočnejše in najnežnejše« dele, tiste nad repom. Pa za svojo osebo sem pečenko hvaležno odklonil, in sicer zato, ker so vaški paglavci prav tiste dele najčešče oblizovali. Najlaže so jim namreč prišli blizu.

Sicer pa se je handžija res potrudil ter nam postregel z obilno in za balkanske razmere res dobro večerjo. Zadovoljen sem bil z njim.

Ko so koštruni brez sledu izginili v lačnih ustih zbiganskih junakov in njihovih žen in otrok, se je postavila vojaška godba v kot dvorišča ter zaigrala za ples.

Plesa vam ne bom popisoval, ker se enostavno popisati ne da. Samo moški so plesali, šele proti koncu so se plesa udeležile tudi ženske. Razen enega para, ki je vsaj za silo dobro plesal, so vsi drugi samo skakali in se pačili, da ni bilo vredno gledati.

Tudi peli so, samospeve in zборе. Samospevi so bili otožni, pa vsaj melodijozni, zbori pa so bili večinoma enoglasne bojne pesmi, tulili so in kričali, da bi si bil najrajši ušesa zamašil. Oboje, petje in ples, je spremljala vojaška godba. Kadar sta spremljala samospeve gitara in gosli, se je še dalo poslušati, kadar pa je imela vodilno besedo zurna, ali pa že celo piščal in boben, pa bi bil najrajši ušel. K plesu je udarjal takt večinoma boben sam.

II.

Krojaček Afrit.

Krog polnoči je prišel samotnen popotnik in prosil za prenočišče. Majhen, mršav človek je bil, staró, koščeno mrho je jezdil, sestradano, se je zdelo, in izmозgano.

Govoril je na dvorišču s handžijem in odpeljal svoje kljuse nekam za hlev. Handžija pa je prišel k meni in me uslužno vprašal, ali potrebujem za drugi dan spremljevalca in kažipota v Skoplje in da nam ga lahko oskrbi.

Njegova ponudba se mi je koj zdela sumljiva.

Ko sem prisluškoval pri Dere kulibi, sem čul, da nam bodo poslali na vrat nekega Suefa, najpremetnejšega človeka iz svojih vrst, ta da bi jim nas naj spravil v roke, ako bi ušli zasedi ob robu gozda na potu v Zbigance. Suef da dobro pozna pot v Skoplje in še dalje v Šar planino.

No, zasedi v gozdu smo se srečno umaknili. Suef bi torej moral nastopiti.

Ali je bil mršavi človek s svojim še bolj mršavim kljusetom Suef —? Verjetno je bilo, da se nam bo na večer pred odhodom približal in vsiljeval za vodnika.

Handžijeva ponudba mi je bila sumljiva, previden sem moral biti. Preden sem ga vzel za spremljevalca, sem moral poizvedeti, kdo dá je in odkod.

Vprašal sem handžijo:

»Kako pa da nam ponujaš spremljevalca? Saj te nisem vprašal za njim! Ne potrebujem ga.«

»Morebiti pa le! Poznaš pot?«

»Nikdar še nismo tod potovali, pa smo vendar vsikdar prav prišli.«

»Torej ne rabiš kažipota?«

»Ne.«

»Kakor želiš! Mislil sem, da ti ustrezem.«

Obrnil se je.

Pa poklical sem ga nazaj. Ni bila podoba, da bi se mu bil neznanec vsiljeval.

»Kdo pa je tisti, ki nam ga misliš priporočiti?«

»No, primeren spremljevalec za vas pravzaprav ni. Revež je, krojač je, še lastnega doma nima.«

»Kako mu je ime?«

»Afrit.«

»Zanimivo! Tak droben, mršav človek, pa ima tako ime —! Pravzaprav bi se moral imenovati pritlikavec.«

Afrit pomeni namreč orjaka.

»Kaj more siromak za to, da so mu dali tako ime! Očetu se naj zahvali za njega! Najbrž je bil oče tudi tak pritlikavec, pa si je želel, da bi bil sin orjak.«

»Odkod pa je?«

»Nihče ne ve, kje je rojen. Pa vsi ga poznajo, pravijo mu, da je potujoči krojač. Kjer najde delo, tam ostane, in ko je gotov, pa gre dalje. Zadovoljen je, če dobi hrano in še nekaj piastrov povrh.«

»Je pošten?«

»Tisto pa! Pošten pa ko zlato! Radi svoje nesebičnosti je prišel celò v pregovor. Pošten ko potujoči krojač, tako pravijo.«

»Odkod je prišel nocoj?«

»Iz Sletove.«

»In kam potuje?«

»V Skoplje in še dalje. In ker si tudi ti v Skoplje namenjen, sem mislil, da bi ti ga lahko priporočil.«

»Za kažipota?«

»Da.«

»No, do Skoplja bomo že našli. Saj pelje cesta v Skoplje, ne?«

»Da. Toda po cesti je ovinek, bližnjico pa je težko najti.«

»Si že govoril z njim o nas?«

»Ne, effendi! Vobče ne ve, da imam tujce v gosteh.«

»Kaj pa sta govorila zunaj na dvorišču?«

»Vprašal me je, ali bo dobil prenočišče. Delo sem mu ponujal, pa ni sprejel. Mudi se mu, je pravil.«

»Zakaj pa?«

»Bolan je, k zdravniku potuje.«

»Kje je sedaj?«

»Za hišo. Konja je peljal na pašo, tisto mrho. Že konju je videti, da je gospodar velik revež.«

»Dobro! Povej mu, naj pride k nam! Naš gost bo.«

Handžijevo poročilo me je pomirilo. Mož ni bil sumljiv. Če je prišel iz Sletove, ki leži severno od Zbiganc, ni mogel biti tisti, ki sta ga mislila najeti Aladžija. Pa da bi bil čisto varen, sem ga moral še osebno spoznati.

Prišel je.

Droben človek je bil in slabotno, siromašno oblečen. Nekam potrť in zagrenjen se mi je zdel. Njegovo obnašanje je bilo skromno, tiho, skorajda ponižno. Orožja ni imel, le nož mu je tičal za pasom. Tak človek ni bil zaveznik roparjev in morilcev —

Skromno je sedel v oddaljen kot, izvlekel iz žepa kos trdega koruznega kruha in si ga počasi drobil.

Povabil sem ga, naj prisede k nam, in mu ponudil ostanke naše večerje.

»Effendi, dober si!« je dejal vljudno. »Res sem lačen in žejen. Toda reven krojaček sem in nisem za tako imenitno družbo. Če mi res misliš kaj podariti, bom hvaležno sprejel, pa prosim te, da smem ostati tule v svojem kotu.«

»Kakor želiš! Halef, postrezi mu!«

Halef mu je nesel večerjo. Toliko je je bilo, da bi se bili lahko še trije do sitega najedli. Tudi piva in rakije sem mu dal.

Ko se je navečerjal, je prišel k meni, mi dal roko in se spoštljivo zahvalil. Njegov obraz je bil pošten in njegov pogled odkritosrčen. Mož mi je ugajal.

»Imaš sorodnike?« sem ga vprašal.

»Žive duše ne, effendi!«

»Si oženjen?«

»Bil sem,« je dejal otožno.

»Ti je žena umrla?«

»Pred leti na osepnicah. In tudi otroci. Sam sem, effendi.«

»Kako ti je ime?«

»Ljudje mi pravijo potujoči krojač, ime pa mi je Afrit.«

»Kje si doma?«

»Iz Šar planine onstran Tetovega.«

Onstran Tetovega —?

Čul sem spotoma, da leži nekje blizu Tetovega Karânorman han, kjer da živi zloglasni Žuti. Žutega sem iskal, zaman pa sem povsod poizvedoval, kje leži Karânorman han. Potujoči krojač Afrit je morebiti kaj več vedel o njem, njegova družčina nam je utegnila še koristiti —.

Vprašal sem ga:

»Poznaš tiste kraje?«

»Zelo dobro. Saj pogosto pridem tja.«

»Kedaj spet potuješ v Tetovo?«

»Prav topot. Jezdil bom čez Skoplje.«

»Na obisk?«

»Ne.«

»Za delom?«

Ni mu hotelo prav iz ust, po kaj potuje v Tetovo.

»K nekemu čudodelniku potujem.«

»Si bolan?«

»Da.«

»Zakaj pa ne greš k pravemu zdravniku?«

»Saj sem bil pri zdravniku, pa mi ni znal pomagati. Tisti čudodelnik pa mi je pomagal. Bolezen mi gre že na bolje.«

»Kaj pa ti je?«

»Kamene imam v jetrih.«

Njegov upadli, shujšani obraz je bil res čisto tak, kot da je mož bolan. Zasmilil se mi je.

»Kedaj odrineš?«

»Zarana.«

»V Skoplje?«

»Jutri ne bom prišel čisto do Skoplja, je predaleč za en sam dan.«

»Boš spotoma prenočil?«

»Da.«

»Kje?«

»No, dobrih prenočišč je več na potu v Skoplje.«

»Bi nas vzel s seboj?«

»Vas —? Kako naj jaz z vami potujem —? Ne znam niti govoriti s takimi gospodi!«

»No, pa si vendar govoril z menoj! Ugajaš mi! Če si zadovoljen, pa potujmo skupaj! Plačal te bom, če nam pokažeš pot in poskrbiš za prenočišče.«

»Ne govori tako! Častno bi bilo zame, če bi smel z vami potovati. In v družbi se prijetneje potuje. Če zapoveš, se vam pa pridružim.«

»Dobro! Pa potujmo skupaj!«

Skromno je spet sedel v kot, pa se kmalu poslovil in šel spat. Tovariši so bili polni hvale za skromnega krojača in tudi sam sem bil prepričan, da je mož pošten in da mu smem zaupati.

Obsedeli smo še pri pivu in se dogovorili o odhodu. Gostilniška soba se je po polnoči izpraznila in na dvorišče je legel mir. Tudi za nas je prišel čas, da ležemo k počitku.

Handžija mi je pripravil mehko ležišče na dî-wânu, tovariši pa so šli spat h konjem. Nismo jih smeli pustiti brez straže.

Zaklenil sem vrata in zaprl tudi oknice. Izlepa nihče ni mogel do mene. Zanesel sem se na svoj do-
bri posluh in mirno zaspal.

Drugo jutro sem se zbudil šele, ko me je prišel
Halef klicat.

Odprl sem okno, beli dan je že bil. Zaspal sem si.

Povabil sem krojača k zajutrk, plačali smo ra-
čun, topot sami, in se pripravili za odhod.

Handžija je nekam odšel, pa se kmalu vrnil. V
slovo nas je počastil z navdušenim nagovorom in pri-
djal še tole:

»Effendi, kot prijatelja se ločiva, čeprav si mi
prinesel težke skrbi v hišo! Pa vse se je gladko iz-
teklo in zato ti dam na pot še tole svarilo.

Bil sem tam onstran pri Čurakovih. Sožalje sem
moral izreči družini kot sosed. Vprašal sem za Ču-
rakovim bratom, pa so mi rekli, da ga ni doma, da je
nekam odjezdil. Toda na dvorišču je stal najboljši
mesarjev konj, osedlan in obrzdan —.

Effendi, pazi! Bratov odhod velja tebi!«

»Morebiti pa odhaja po kupčiji.«

»Nikar ne misli tega! Ranjen je, ves obraz ima
razrezan, tako mi je pravil bekdži. S tako rano na
licu ne bo hodil po kupčijah. In razen tega ima mrli-
ča v hiši —. Ne, krvna osveta ga žene z doma! Pazi!«

»Kak je bil konj?«

»Rjavec z dolgo, široko liso. Najboljši konj je v
vsej okolici. Če namerava jezdit za teboj, se ne bo
prej vrnil, da boš mrtev. Kajti po običajih krvne
osvete bi bil brezčasten, če se ne maščuje.«

»Pa lepa hvala za svarilo! In z Bogom!«

»Z Bogom, effendi! In ne prestraši se, ko pri-
jezdiš na ulico!«

»Čemu bi se naj prestrašil?«

»Boš že sam čul in videl zakaj!«

Odrinili smo, jezdil sem naprej.

Dvoriščna vrata so se odprla in ko je pomolil vranec glavo na ulico, je zunaj zagrmelo, kot da je strela udarila. In oglušujoč trušč je sledil tresku.

Kaj se je zgodilo — ?

Poslovilni »tušč«, lepo, častno odhodnico so nam zaigrali. Celokupna vojaška godba zbiganska in številna množica vaščanov je stala na ulici.

Zurna je prva zatrobila in za njo so zagodli, zatrobili in zabobnali drugi. Grmelo, piskalo, vreščalo, cvililo in ropotalo je, kot da se bliža sodni dan.

Končno se je zurnist le usmilil naših ušes, odločno zamahnil z zurno in molk je legel na zbrane množice.

Zurnist, kapelnik, pa me je nagovoril:

»Effendi, častil si nas sinoči in gostil, zato ti hočemo povrniti dobro z dobrim. Spremljali vas bomo pred vas, ako dovoliš. In upam, da nam prošnje ne odbiješ.«

Pa nič niso čakali na odgovor. Obrnili so se, zavihтели pihala, zamahnili z loki, udarili po bobnih in vsa četa s častnim občinstvom vred je odkorakala pred nami po vasi.

Zunaj na polju so obstali. Halef se je v lepih, izbranih besedah zahvalil gospodom za častno spremstvo in nato so se vrnil na svoje domove. Mi pa smo odjezdili proti Uljarcem, koder smo prejšnji dan prišli. Pri Uljarcih šele bi krenili na desno proti Skoplju.

Onstran sletovskega mostu sem dejal Halefu:

»Jezdite v koraku dalje! Nazaj moram, nekaj sem pozabil. Kmalu vas dohitim.«

Odjezdili so.

Ni mi seveda hodilo na misel, da bi se vrnil v vas. Druge namene sem zasledoval, ki pa o njih krojaču ni bilo treba nič vedeti. Nisem ga še dobro poznal, nisem mu smel vsega zaupati.

Čurakov brat je mislil na osveto. O tem nisem prav nič dvomil. Handžija je dobro uganil, kaj name-rava. Pripravil si je konja, zasledovati nas je mislil.

Kedaj bo odpotoval —? Vsekakor kmalu za nami. Opazoval je naš odhod, ne bo treba dolgo čakati, pa bo prišel.

Krenil sem med grmovje za reko, se skrila in čakal.

In nisem se zmotil.

Komaj pet minut je minilo pa je že pridirjal. Jezdil je rjavca z liso, na sedlu mu je visela puška in ob pasu hajduški čakan. Obraz mu je pačil obliž, ki si ga je prilepil čez čelo, nos in lice.

Ni jezdil proti Uljarcem, držal se je Sletovske do njenega izliva v Bregalnico, in krenil v planino.

Previdno sem jezdil za njim in ga opazoval v daljnogledu. Vranec je stopal mehko in mirno, nisem se bal, da bi me slišal.

Jezdil je čez cesto, ki pelje iz Karâorman hana v Uljarce, in krenil na travnato planoto, poraščeno z redkim grmovjem. Napoti mi je bilo, nisem ga več videl v daljnogledu. Držal sem se njegove sledi, ki je bila k sreči razločna.

Na levi je vstajalo strmo pobočje, sled je peljala k njemu. Trava je izginila, svet je bil kamenit in obraščen z grmovjem. Sled je bila slabo vidna, pa nisem je izgubil.

Trdo ob kamenitem pobočju sem bil, ko je iznenada čisto blizu mene za grmom prhnil konj.

Naglo sem obrnil vranca, se skrila za sosednjim grmom in previdno prežal skozi vejevje.

Res — rjavec je bil privezan h grmu, sedlo pa je bilo prazno.

Tvegala sem nekaj korakov in zagledal Miridita. Počasi je stopal, k tlom je bil sklonjen, kot da nekaj išče. Izginil je za grmovjem.

Kaj je iskal —? Sledove —? Je koga pričakoval —? Tovariše —?

Rad bi ga bil zalezoval. Pa na konju se ne da zalezovati sovražnika, peš pa nisem mogel za njim, ker me je bolela noga.

Toda nekaj druga sem lahko storil. Puško bi mu pokvaril. Krogle mu sicer nisem mogel potegniti iz cevi, ni bilo časa, pa zamašil bi mu prašnico. In če me je pri tem poslu tudi zalotil, kaj za to. Kos sem mu bil, vsaj njemu samemu. Neprijetno bi seveda bilo, če so bili njegovi tovariši kje blizu.

Tvegal sem.

Zlezel sem iz sedla in vzel repetirko v roko, deloma, da sem se naslanjal na njo in laže stopal, pa tudi, da sem bil za vsak slučaj pripravljen.

Prišepal sem do rjavca, vzel Miriditovo puško, odprl petelina in snel zapalko. Bucike imam na potovanju vedno pri sebi, vzel sem eno, jo vtaknil globoko v prašnico in jo odlomil. Prašnica je bila trdo zamašena in puška nerabna kakor zabit top. Nataknil sem spet zapalko, spustil petelina in obesil puško na sedlo pa odšepal nazaj k vrancu ter jezdil za nekaj grmov v stran. Tam sem se skril in čakal.

In o pravem času sem se umaknil.

Kopita so zapela, glasove sem čul.

»Dolgo smo čakali,« je pravil nekdo, menda je bil Barûd el-Amazat. »Ne maramo več laziti za njimi! Jezdimo kar dalje pa jih počakajmo, kakor smo se izprva domenili.«

»Pozno so odšli,« je pravil nekdo drug. Njegovega glasu nisem poznal, najbrž je bil Miridit. »Tudi mene je že grabila nepotrpežljivost.

Pa že prihajajo. Počakal bom na nje v zasedi in brž opravil.«

»Glej, da ti spet ne izpodleti kakor sinoči!«

»Tisto sinoči je bilo drugače. Danes mi ne uide! Nabil sem puško s sesekanim svincem.«

»Pazi! Neranljiv je!«

»Samo za krogle! Sesekan svinec pa ni krogla!«

»Je res —! Čudno, da ni prišlo nam na misel —.«

»Sicer pa ne verjamem na tisto bajko!«

»Oho —!« sem čul Manah el-Baršo. »Tudi jaz sem sinoči zelo skrbno nabil puško, zlezel pod okno

in jo naslonil na podoknico. Natančno na glavo sem meril. Ko sem sprožil, je strašno zagrmelo in puška mi je zletela iz rok, sam pa sem padel po tleh. Da ga nisem zadel, to si sam videl.«

»Da. Pri vratih sem stal. Čudno je bilo —! Videl sem te, luč je sijala skozi okno. Tudi tistega človeka — džehenna naj ga pogoltne! — sem videl, vsaj polovico njegove glave. Videl sem, kako si prislonil puško. Cev je merila na njegovo glavo. Tvoj strel se je zabliskal, počilo je, kot da si nabil funt smodnika. Padel si, tisti človek pa je stal pri oknu, zdrav in živ —. Kar razumeti ne morem, kako je bilo —.«

»Neranljiv je!«

»No, poskusil bom danes s sesekanim svincem. In če se ga tudi sesekan svinec ne prime, se ga lotim s čakanom. Sam dobro veš, da sem v metanju čakana mojster, tisti Frank pa takega orožja še gotovo nikdar niti videl ni. Niti iz zasede ga ne ubijem, odkrito in oko v oko ga napadem.«

»Ne upaj si preveč!«

»Beži beži —! Preden prime za puško, bo mrtev!«

»Ampak njegovi ljudje —!«

»Tistih se ne bojim.«

»Napadli te bodo!«

»Ne bodo utegnili. Ne pozabi, da jezdim rjavca! Sicer pa si izberem za napad z grmovjem poraščen svet, tam se jim lahko naglo umaknem in skrijem.«

»Njegov vranec je tvojemu rjavcu desetkrat kos!«

»Kaj mi more vranec, če sem ubil jezdeca!«

»Drug ga bo zajahal in te dohitel!«

»Kateri neki?«

»Tisti mali satan, ki je gibčen in nagel ko opica.«

»Bi mi bilo le ljubo! Mu vsaj lahko vrnem za tole rano ki mi jo je usekal sinoči.«

»Grdo te je zdelal!

No, želimo ti mnogo uspeha! Brata moraš osvetiti, tvoja stvar je pravična. Zato ti bo dal Allâh svojo pomoč. Če pa ti le ne uspe, pridi za nami! Saj veš, kje nas najdeš! Nocoj sklenemo, kako jih bomo končno ugnali.

Sedaj pa se moramo ločiti. Prišli bodo!«

»Kod mislite jezdit?«

»Po bližnjici.«

»Pa vas pospremim nekaj korakov.

Velja torej, kakor smo se domenili! Ako drevi ne pridem, se mi je posrečilo in nikdar več ne bodete videli tistega effendija, kajti zakopan bo ležal kje v hribih. Pojdimo!«

Kopita so zatopotala, odjezdili so.

Previdno sem pognal vranca za njimi.

Res so bili naši znanci, Aladžija, Manah el-Barša, Barûd el-Amazat in Mûbârek. Medlo je visel na konju in roko je imel v obvezi.

Če bi bili vedeli, da sem komaj pet metrov za njimi —! To bi bil prizor —! Da je vranec le samo enkrat prhnil, pa bi me bil izdal. Toda djâl sem mu za trenutek dlan na gobec in pametni Rih je dobro vedel, da se ne sme oglasiti.

Dovolj sem videl in slišal, lahko sem se vrnil k tovarišem. Krenil sem na desno, v Uljarce mi ni bilo treba jezdit, gotovo so bili že mimo.

Njihovo sled sem srečno našel in stopil za njo. Peljala je po divji, kameniti dolini navzgor in v gozd. V mehkem mahu je bila dobro vidna, hitro sem jezdil in kmalu došel tovariše.

Skrbelo jih je že, kje sem zaostal.

»Gospod,« je pravil Halef, »pravkar sem mislil predlagati, da počakajmo. Kaj pa si pozabil v Zbi-gancih?«

Pogledal sem po krojaču. Prav nič ni kazal, da bi bil radoveden, po kaj sem se vrnil. Ničesar ni sumil, se mi je zdelo.

»Ogledal sem si Miridita, Čurakovega brata. Saj veš, da sta oba Miridita.«

»Kaj nas briga tisti Miridit!«

»Mnogo nas briga! Mene na primer misli spotomu ustreliti s sesekanim svincem, ali pa me bo ubil s čakanom.«

»Tako —? Kdo pa ti je pravil?«

»Sam je pravil.«

»Tebi —?«

»Svojim prijateljem, našim dobrim znancem, ki so nas zvabili v Dere kulibo.«

Pripovedoval sem jim, kako sem zalezoval Miridita in prisluškoval pogovoru v goščavi. Zamolčal sem seve, da sem zamašil puško.

Med pripovedovanjem sem bistro opazoval krojača. Njegov pošteni obraz je kazal odkrito čudenje.

»Effendi,« je dejal, ko sem končal, »kdo so ti ljudje? Je mogoče, da živijo na svetu taki hudobneži —? In še celò med nami —?«

»Seveda je mogoče! Sam si čul!«

»O Allâh —! Niti slutil nisem kaj takega! Kaj pa ste jim storili?«

»To boš že še zvedel, če boš nekaj časa z nami potoval.«

»Pa misliš ostati v Skoplju?«

»Ne. Jezdil bom kar dalje, v Tetovo in v Prizren.«

»V moj domači kraj? Me pa res zelo veseli!

Sinoči so mi hlapci pravili, kaj se je zgodilo v tisti koči. Strašno —! Kar žive so vas mislili zopati —! Allâh vam je pomagal, utekli ste smrti!

In danes vam že zopet smrt grozi —! Kar strah je človeka —!«

»Če te je strah, pa nas zapusti!«

»Mi na misel ne bo prišlo! Morebiti vas prav jaz lahko rešim in vam pomagam, da uidete tistemu Miriditu!«

»Kako pa bi to naredil?«

»Poznam deželo tod. Vodil bi vas tako, da vas Miridit gotovo ne dobi, čez travnike in po odprtem svetu, kjer se ne more skriti. Pozneje pa pridemo itak na široko Ovčje polje, ki leži južnovzhodno od Skoplja in sega do Velesa. Tam zidajo novo železnico, tam vam ne more blizu. In če vam je prav, ostanim še tudi za Skopljem pri vas.«

»Zelo nas bo veselilo. Vidim, da si mnogo potoval.«

»Le po domačih krajih. Te pa dobro poznam.«

»Mi smo seveda tod tujci in ne poznamo ne krajev ne ljudi. Pa čul sem spotoma o nekem človeku, ki mu pravijo Žuti. Kdo pa je tisti človek?«

Pritlikavi krojaček je dvignil obrvi in skrivnostno dejal:

»Zloglasen ropar je!«

In boječe se je ozrl in nadaljeval:

»Ni dobro o njem govoriti. Povsod ima svoje ljudi. Za vsakim drevesom utegne kateri stati.«

»Torej je Žuti poveljnik roparjev?«

»Da.«

»In njegovi zavezniki so številni?«

»Povsod ima zveze, v vsaki vasi, v vsakem mestu. Najvišji kâdi in najpobožnejši imâm — mohamedanski duhovnik — utegne biti njegov zaveznik.«

»Pa mu ni priti do živega?«

»Ne. Postava mu ne more nič. Nisem sicer učnik korâna in njegovih razlag, pa čul sem nekoč, da so naše postave nejasne in mnogoznačne, da več škodujejo ko koristijo. Vsak sodnik lahko tako postavo obrne in razlaga po svoje.«

»Žal je le prerese!«

»In kako je šele, če se nihče ne briga za postavo —! In tako je pri nas. Misli na naše Albance, na Arnaute, Škipetarje, Miridite in na druga naša plemena! Vsako pleme ima svoje postave, svoje pravo, svoje navade. In taka dežela je pravo torišče za človeka, kakor je Žuti. Smeje se padišahu in njegovim

uradnikom, kâdijem, oblastim, policiji in celò vojaštvu! Nihče mu ne more nič. Vsaka vas si je v laseh s sosedi. Večna vojska je med njimi, tatvine, umori, krvne osvete so na dnevnem redu —. Tisti zmağa, ki je večji zločinec, večji nasilnež!

Ampak, effendi,« je pridjal ponižno, »ničesar nisem rekel, prav ničesar! Revež sem in ne maram biti še večji revež!«

»Se bojiš, da bi te izdal?«

»Ne! Preplemenit si! Pa drevesa imajo ušesa in zrak tudi!«

»V drugih deželah bi pač ne bilo tako!«

»Ali po drugod ni roparjev?«

»So, pa redki. In ne gospodarijo dolgo. Postava je v tistih deželah dovolj močna, da užene take ljudi.«

»O, zvijača je močnejša ko postava!«

»Zvijačo je treba premagati z zvijačo! Pri nas ni noben zločinec tako zvit, da bi mu ne bil kos kak še bolj zvit policist. Če bi prišel tak policist k vam, bi kmalu ugnal Žutega.«

»Kaj še! Žuti bi prej zvedel za njega, ko on za Žutega. In potem —?«

V krojačevem glasu je bilo nekaj, česar še nisem prej čul pri njem. Poudarek, prikrito roganje, posmehljivost —. Pa morebiti sem se zmotil.

»No, policist bi bil seveda izgubljen. Pa prišli bi drugi —.«

»Ti bi tudi izginili! Je že tako pri nas, da Žutemu ni mogoče priti do živega. Najbolje je, da se ne govori o njem. Tudi mi ga rajši pustimo pri miru! Revež sem, pa me je le strah, če mislim na njega. Po parah si služim denar, ne nabere se mnogo. Pa prihranil sem si nekaj piastrov za čudodelnika, ki me bo zdravil. In če me tisti ropar napade in mi vzame moje siromašne prihranke, bi niti za zdravila ne imel —.«

»Praviš, da poznaš svet onstran Tetovega?«

»Da.«

»In Šar planino tudi?«

»Seveda. Tam sem doma.«

»Pravijo, da stoji za Tetovim v Šar planini znamenit in zanimiv han —. Ali veš za njega?«

»Kako mu je ime?«

»Ne spominjam se več prav. Pa zdi se mi, da je beseda Karâ poleg.«

Bistro sem ga pogledal. V njegovih očeh se je zabliskalo, naglo in plameneče. Pa koj so spet gledale njegove oči krotko in skromno.

»Karâ — karâ —?« je ugibal. »Hm —! kako bi se naj ime glasilo —. Če bi povedal celo ime, bi ti morebiti lahko ustregel s točnejšimi podatki —.«

»Morebiti pa se še spomnim na tisto ime. Karâ — karâ —?

Halef, tudi ti si čul tisto ime. Se ga spominjaš?«

Halef me je dobro razumel.

»Karânorman misliš?«

»Da, da, Karânorman! Tako je bilo!

Poznaš tisti kraj, Afrit?«

Razmišljal je, vsaj zdelo se je tako, in po kratkem molku dejal:

»Da, vem, kaj misliš! Toda Karânorman ni han, le razvalina je. Živa duša ne stanuje v njej. Prej kedaj pred stoletji, je bil velik karawanserâj, pozneje karaul — stražni stolp —, sedaj pa je razvalina.

Kaj so ti pravili o tistem hanu?«

»Da tam živi Žuti.«

Po obrazu mu je zadrhtelo, kot da mora nekaj siloma premagovati. Kaj —? Smeh —? Roganje —?

In koj se mu je obraz spet pomiril, krotko kakor po navadi je menil:

»Mislim, da so te potegnili!«

»Misliš?«

»Da. Poznam razvalino zelo dobro. Bil sem v njej po dnevi in tudi ponoči, pa nikdar nisem videl kaj sumljivega. Razvalina je zapuščena. Tudi v okolici

nihče nič ne ve o Žutem. Trdil bi, da prav tam ljudje manj govorijo o Žutem ko po drugod.«

»V domačem kraju pač ne bo vznemirjal ljudstva s svojim zloglasnim imenom!«

»Mogoče. Vidim, effendi, da si premeten človek in da pogledaš stvari do dna! Pa to utegne biti usodno za tebe!«

»Zakaj?«

»Sumim, da iščeš Žutega —.«

»Kako moreš kaj takega sumiti?«

»Vse tvoje obnašanje in govorjenje kaže na to.«

»Čuj, opažam, da tudi tvoja bistrumnost ni samo od včeraj! In to utegne biti tudi za tebe usodno!«

»Šališ se! Reven krojaček sem, ti pa, tako sem čul, že tedne sem preganjaš Žutove ljudi in jih še misliš preganjati. Veš, kaj si? Policist, tajni policist, eden tistih, ki si prej o njih govoril!«

»Nisem!«

»Pa se mi le zdi! Misliš, da boš našel Žutega v Karânorman hanu? Niti prišel ne boš do Karânorman hana!«

»Zakaj ne?«

»Ker te bodo prej umorili. Žuti že čisto natančno ve, kaj nameravaš. Smrti si zapisan!«

»Bomo videli!«

»Nič ne boš videl, ker boš prej mrtev!«

»Ponavljam ti, da nisem nikak uradnik in ne detektiv! Žuti in njegovi ljudje naj me pustijo pri miru!«

»Ti pa nje —!«

Zapovedujoče je povedal te besede. Njegov glas je bil na mah hripav, trepetal je. Mož je bil kar razburjen.

Odkod taka sprememba —? Prisegel bi, da ni bil tisto, za kar se je izdajal. Pa neverjetno dobro se je znal potuhniti. Mali skobec si je nadel golobje perje —.

Ali je le bil pohlevni krojaček tisti vohun Suf, ki bi nas naj spravil v roke Žutovim ljudem —?

Pa saj ga je poznal handžija, da je pošten človek, tako pošten, da je prišel celò v pregovor —! In tisti večer šele je prispel iz Sletove —. In ni mu bilo ime Suef, ampak Afrit in handžija ga je poznal po tem imenu —.

Toda morebiti so mu samo Žutovi ljudje pravili Suef —? Kot reven, pošten krojač je potoval po deželi in iskal ugodne prilike za ropanje in plenjenje —? Njegov pomagač, priganjač je bil, vohun —? Nabrisan in prekanjen človek, ki se je znal potuhniti —? Saj so pravili, da je najpremetenejši v njihovih vrstah —.

Nisem mu več zaupal. Previden, skrajno previden sem moral biti. Obenem pa sem ga moral še boljše spoznati. Morebiti sem mu le bil kos vkljub njegovi premetenosti. Izzvati ga je bilo treba, dražiti, ujeziti. V jezi človek rad zine kako neprevidno besedo. Iznenaditi sem ga moral.

Dejal sem:

»Saj jih pustim pri miru! Nisem se zmenil za nje, dokler se me niso lotili.«

»Pa se naredi, kot da se te niso lotili!«

»Ne, moj ljubi, to pa ni po mojem okusu! Kdor mi je napoti, tega pogazim, pa če bi bil tudi sam Žuti. Le naj se me poskusi lotiti! Podlegel bo!«

Dvignil je glavo in iztegnil vrat, kot da se misli zakrohovati. Porogljiv, zelo porogljiv smeh bi naj bil, to sem mu videl na obrazu.

Toda potuhnil se je in svareče povedal:

»Noben oblastnik padišaha mu ne more do živoga, celò vojaštvo je preslabo. Ti, tujec in edini, sam človek, ti pa mu groziš. —?«

»Tudi on je sam, prav kakor jaz. Tudi on je meni tujec, kakor sem jaz tujec. Če trčiva skupaj, bo odločil med nama le pogum, zvijača in spretnost.«

»Vidim, da res nameravaš poiskati Žutega!«

»No, preponosen sem, da bi zanikal.«

»In tudi boriti se misliš z njim?«

»Kakor bo kazalo. Tujec sem v tej deželi, njene razmere me nič ne brigajo. Malo mi je mar, ali živi tod neki Žuti, ali ima dežela enega roparja več ali manj. Vseeno mi je. Toda zasebne račune imam poravnati z Žutim. Ako uboga, bo —.«

»Ako ti prošnjo usliši, misliš reči, effendi —!«

»Ne. Pošten človek je več vreden ko lopov, zapovedovati mu sme in lopov mora ubogati. Torej ako Žuti uboga, se ločiva in nič se mu ne bo zgodilo, ako pa ne, je Žuti bil.«

Krojačeve ozke, stisnjene prsi so globoko sople. Mali pritlikavec je bil smrtnobled. Silno je bil razburjen, pa še se je premažoval. Mirno je dejal:

»Effendi, obnašaj se, kot da si nepremagljiv, kot da ti Žuti nič ne more!«

»Je tudi tako!« sem povedal in udaril z dlanjo po kolenu, da je tlesknilo. »Štirje smo, obračunati moramo z Žutim, on in njegovi zavezniki se nas morajo bati, ne pa mi njih! Vse te lopove odpihnem kakor prašek z dlani! Takole —!«

Dvignil sem dlan in pihnil po njej.

Niti na misel mi ni hodilo, da bi se hvalil ali bahal. Le izzival sem krojača, izvabil bi mu bil rad kako nepremišljeno besedo.

Pa mali pritlikavec je pokazal, da ga nimajo zapupniki zaman za najpremetenejšega človeka v svojih vrstah —.

Veselo mi je pomežiknil.

»Le kar pihaj, dokler tebe ne bodo odpihnili! Tvoj prijatelj sem, prijazno si sprejel in pogostil ubogega krojačeka. Hvaležen sem ti, posvaril sem te, nesreče bi te rad obvaroval. Ti pa me nočeš poslušati in zato ti ne morem pomagati. Tujec si tod, jaz pa poznam deželo. Obljubil sem ti, da te popeljem v Teto. Toda prepričan sem, da tega mesta nikdar v življenju ne boš videl, kajti tvoje življenje je prekratko za tako pot.«

»V dveh, kvečjemu v treh dneh sem tam.«

»Namreč v deželi smrti!«

»Tako natančno veš —? Čuje se, kot da bi zelo dobro vedel, kaj namerava Žuti —!«

»Tega pač ne misliš resno —! Govoril sem le tako, ker iz izkušnje vem, da se z Žutim ni šaliti.«

»O, z Deselimovim svakom se vobče ne bom šalil.«

Prestrašen je hlastnil:

»Effendi, kdo ti je to izdal —?«

Nasedel mi je —. Vkljub vsej svoji premetenosti in potuhnjenosti.

Pa topot sem se tudi sam potuhnil. Ničesar ni smel opaziti. Še več bi mu bil rad izvabil.

»Sam mi je povedal,« sem odgovoril.

Blisk mu je šinil iz oči, kratko in bežno. Njegov pogled je bil sovražen. Poznal je Deselima, Žutovega zaveznika iz Ismilana, vedel je, da si je radi mene zlomil vrat —.

Mali, pritlikavi, ponižni krojaček me je smrtno sovražil —.

Pa prijazno je dejal:

»Zelo nepreviden je bil! Ampak kako pa ve Deselim, kaj počenja njegov svak in da je Žuti?«

Aha —! Spoznal je, da se je zagovoril. Popravljaj je pogrešek in hlinil otroško nevednost —.

»Seveda ve. Sicer bi mi ne bil povedal.«

»Kako pa si mu izvabil tako skrivnost?«

»Z zvijačo.«

»Pri Allâhu, nevaren človek si! Da sem Žuti, koj bi moral umreti. Toda navaden krojač sem in pošten človek. Zato me veseli, da še živijo pametni ljudje na svetu, ki znajo hudobneže ukaniti.

Ampak nevarno je za tebe, da veš za Žutovo skrivnost! Žuti bi te moral spraviti s sveta, da čuva svojo tajnost.«

»Beži beži —! Že nekajkrat bi bil moral umreti te dni! Še sinoči dvakrat in predvčerajšnjim tudi. In danes me misli Miridit spraviti s poti s sesekanim

svincem ali pa s čakanom, če se me svinec ne bo prijel.«

»Kako da si si upal jezdit za njim?«

»Še vse drugačne ljudi sem zasledoval!«

»Da se je obrnil, si bil izgubljen!«

»Ne jaz, ampak on!«

»Ne misli tega! Miridit je, pogumen človek je!«

»In kaj da sem jaz, to boš danes videl. Ko sem ga zasledoval, je jezdil pred menoj. Lahko bi mu bil čisto mirno poslal kroglo. Ali je bil on izgubljen ali jaz?«

»Tistikrat je bilo njegovo življenje v tvojih rokah, — seve, če si dober strelec. Toda ko se spet srečata, si izgubljen ti!«

»Ne verjamem.«

»O pač! V zasedi bo čakal na tebe in te ustrelil, kadarkoli in kjerkoli bo hotel. Niti slutil ne boš kedaj. Niti videl ga ne boš, prej boš mrtev!«

Kako prepričevalno je govoril —!

»Jaz pa ti povem, izgubljen je, če pomeri puško na mene!«

Jezno je vzkliknil:

»Gospod, Allâh mi je priča, da govoriš predržno!«

»Ne govorim predržno. Dobro vem, kaj pravim.«

»Jaz pa ti tako povem, da te bo ubil njegov čak, če bi te tudi njegova puška kakorkoli zgrešila. Mojster je v metanju čakana. Ti pa — si že kedaj v življenju imel hajduški čakani v rokah?«

»Ne.«

»Izgubljen si! In če mu tudi uideš, te čakajo drugi, tisti, ki si jim sinoči ušel. Za vsakim grmom lahko tičijo in te napadejo.«

»Ne.«

»Zakaj ne?«

»Ker niso tod jezdili. In če bi tudi bili, bi se jih ne bal. Našel bi njihovo sled.«

»Kaj ti pomaga sled, če pa ne veš, kje te čakajo!«

»Moj vranec mi bo povedal.«

»Kako?«

»Navajen je, da prha, če so tuji ljudje kje v bližini skriti.«

»Prepozno bo! Že prej te zadene krogla!«

»Od daleč bom opazil zasedo, ker so moje oči že leta sem vajene na gozd.«

Vse bolj se je razvnel. Slep in gluhi bi moral biti, da bi ne opazil, kaj govori iz njega. Prepričan je bil, da v dobri uri ne bom več živel, zato ga je jezilo moje bahavo govorjenje in mislil je, da se mu ni treba več skrivati.

»Ponavljam ti, za tebe ni več pomoči! Niti resnice več ne verjameš! Ne razumem te!«

»Me boš že še razumel! Povem ti, če hočem, se Miriditova puška vobče ne sprožil!«

»Znaš čarati?«

»Kaj še! Ne znam več ko drugi. Pa srečal sem se že z vse drugačnimi ljudmi, nego je tale Čurakov brat, in dobro vem, kako se je treba takim ljudem ubraniti.

Halef, če nas napade, ga prepustite meni!«

Dobro me je razumel.

»Kakor hočeš, gospod!« je rekel hladno.

Med pogovorom smo jezdili v precej strmo gozdno pobočje in prispeli na široko planoto, poraščeno s kratko travo. Redko grmičje je tu pa tam zakrivalo razgled.

In tam smo srečali sled konja. Od leve sem je prihajala in krenila v našo smer.

Pridržal sem konja in si ogledoval sled.

Krojač me je radovedno opazoval.

»Kaj pa iščeš?«

»Rad bi vedel, kdo je jezdil tod.«

»Kako boš to zvedel?«

»Po svoje. Teža seve ti ne razumeš in zaman bi ti razlagal.

Miridit je bil, pred četrto ure je jezdil tod.«

»Teža vendar ne moreš vedeti!«

»O pač! Pohojena trava mi natančno pove, keda j je prišel tod mimo.

Jezdimo dalje!»

Na dve strani sem moral odslej paziti, na sled in na krojača. In opazil sem, da se je krojača loteval nemir. Njegov pogled je bil negotov in poostiril se je. Oziral se je sedaj na desno sedaj na levo in zdelo se je, da posebno ostro pazi na grmovje.

Čemu —? Ali je česa iskal na grmovju —? Najbrž.

Pazil sem še tudi na grmovje in res kmalu našel, da Miridit daje krojaču znamenja.

Na levi pa spet na desni je bila tu pa tam nalomljena veja in obrnjena v smer, koder smo jezdili.

Seveda sta se tako dogovorila in si domišljevala, kdo ve kako premetena da sta. Lahko bi bil o svoji najdbi molčal, pa mi ni bilo, da bi se mi krojaček na tihem smejal. Vedel je, da me bo Miridit napadel, zvedel bi naj, da vem jaz še več.

Ko smo spet prijezdili mimo take nalomljene veje, sem obstal in vprašal Halefa:

»Hadži, ali vidiš tole nalomljeno vejo?«

»Da, gospod!«

»Kdo jo je nalomil?«

»Žival.«

»Velika žival je morala biti in tudi njena sled bi se videla.«

»Se je pač trava že vzravнала.«

»Trava se vzravna šele po mnogih urah, ako jo pohodiš. In če je minilo toliko časa, odkar je veja nalomljena, bi bila prelomina zvenela. Poglej pa, sveža je še in mokra! Komaj četrť ure je nalomljena.«

»Kdo pa bi jo naj bil nalomil in kaj nam je tisto mar? Čemu se tako zanimaš za tole nalomljeno vejo?«

»Ker mi pripoveduje lepo povest.«

»Povest —? Vem, da znaš brati sledove, kakor pač menda nihče drug ne. No, Miriditovo sled vidimo pred seboj, kaj nam mar še nalomljena veja?«

Krojač je stal ob strani in me gledal. Njegov pogled bi naj bil miren. Pa ustnice so bile nalahno od-

prte in v kotih upognjene. Slabo prikrita porogljivost mu je ležala na obrazu.

»Če ne veš,« sem rekel Halefu, »kaj nam tale nalomljena veja pripoveduje, pa nam bo naš vodnik Afrit povedal. Morebiti je bistrumnejši ko ti.«

Krojač je koj potegnil obraz v začudene gube.

»Gospod, nič ne vem! In tudi ti ničesar ne veš! Kaj mi naj takale veja pripoveduje?«

»Marsikaj!«

»Da, o minljivosti vsega posvetnega pridiguje! Včeraj je še zelenela, danes pa že vene.«

»Da! In pravi mi, da sem tudi jaz smrti zapisan.«

»Ne razumem te!«

»Prepričan sem, da jo je nalomil Miridit.«

»Čemu?«

»S čisto posebnimi nameni. Ali nisi opazil spotoma že več takih nalomljenih vej?«

»Ne.«

»Tale bo približno enajsta.«

»Slučaj, gospod!«

»Človek utegne na potu v zamišljenosti utrgati vejo, igraje in nevede. Pa kdor nalomi zaporedoma enajst vej, in sicer menjaje se enkrat na levi, pa spet na desni, tak človek zasleduje posebne namene.«

»Kake namene?«

»Pazi pa boš tiste namene koj spoznal.«

»Na čem?«

»Najbrž bomo srečali še več takih nalomljenih vej. Videl boš, da so vse obrnjene v isto smer.«

»Seveda! Žival je dirjala v isto smer!«

»Ne govori o živali! Saj pravim, izredno visoka žival bi morala biti. Noben srnjak in noben jelen ne sega tako visoko.«

»Kaj pa je bilo?«

»Poglej! Veja je nalomljena točno v moji višini, v višini jezdeca. Jezdec je prišel tod, iztegnil roko in nalomil vejo.«

»Kak jezdec bi naj bil?«

»Spet poglej! Čigava je tale sled?«

»Dejal si, da je Miriditova.«

»Da. In ali ne vidiš, da gre sled vsakikrat h grmu, ki je na njem nalomljena veja?«

»Res bistroumen si! In ker si tako silno bistroumen, boš gotovo tudi uganil, kaj da namerava Miridit s temile nalomljenimi vejami?«

»Sem že uganil.

Ali morebiti poznaš nekega človeka, ki mu je ime Suef?«

Mali pritlikavi krojaček se je znal neverjetno dobro premagovati. Niti trenil ni, ko sem mu povedal njegovo ime. Le rahla senca mu je šinila črez oči. Da mi ni vzbudil suma že prej, bi me bil gotovo prevaril.

Začuden je dejal:

»Suef —? Ime sem že čul, pa nikogar ne poznam, ki bi bil Suef.«

»Pravil si, da deželo tod dobro poznaš, pa sem mislil, da poznaš tudi tistega človeka.«

»Ne poznam ga. Kdo pa bi bil?«

»Žutov zaveznik. Danes bi nas naj spravil Miriditu pred puško.«

»Gospod, kaj neki misliš —!«

Skrb, skorajda strah se mu je zrcalil na obrazu. Pa morebiti se je bal le za mene —.

»Kdo ti je pravil?«

»Vem. Sinoči so se domenili, da se nam naj tisti Suef pridruži.«

»Gospod, vseveden si!«

»Tisto ne, pač pa skrbno pazim.«

»Pa kje bi bil to zvedel —?«

»O tem ne bom govoril. Vajen sem, da pazim na vse, kar se godi krog mene. In da sklepam iz svojih opazovanj. In prav tako bom storil tudi topot.«

»Je tisti Suef prišel k vam?«

»Ne. Za vodnika bi se nam naj vsilil, so pravili. K sreči pa smo prej našli tebe in Suef je menda uvidel, da ga ne rabimo.«

»Torej Miridit še ne ve, da Suefa ni pri nas?«

»Seveda ne ve. Tisti vohun se nam je mislil najbrž pridružiti kje spotoma, pa se je skrila in nas opazoval. Videl je tebe, pa si je premislil. Najbrž se plazi kje za nami.«

Krojaču se je obraz razjasnil. Res ga je že skrbelo, da smo ga morebiti spoznali.

Prepuštil sem ga njegovi zmoti.

»Prepričan sem,« je pravil, »da se motiš, gospod! Tvoj sum je čisto neopravičen!«

»Kako to?«

»Čemu je bilo treba Miriditu lomiti veje? Tisti izdajalski Suef bi vendar na sledi videl, kod vas mora peljati. Saj je sled razločna dovolj!«

»Pa svet je lahko mestoma kamenit, sled se ne vidi. Zato je treba drugačnih znamenj.«

»Tod je svet mehek! Čemu je tod lomil veje?«

»Da bi Suef čisto zanesljivo vedel, kod naj nas vodi. Sled se utegne tudi zabrisati, pa bi Suef ne vedel, kam naj nas pelje v zasedo.

Pa to še ni vse.«

»Kaj pa še?«

»Napačno si me namreč razumel. Miridit ne misli z nalomljenimi vejami samo pokazati, kod je jezdil, ampak tudi, kod mora Suef nas voditi.«

»Ni to vseeno?«

»Ne. Videl boš, kmalu se bo smer nalomljenih vej ločila od njegove sledi.«

Začuden je dvignil roke.

»Allâh —! Kaj vse veš —!«

Topot je bilo njegovo čudenje nehlinjeno. Pravo sem zadel.

»Nič posebnega mi ni prišlo na misel. Le da sem se v položaj natančno vmislil. V duhu vidim Miridita, vidim tudi nas. Izdajalski Suef nas vodi. Miridit nas misli napasti iz zasede, zato mora kreniti v stran med grmovje, mi pa moramo jezdit mimo zasede. Ali ni tako?«

»Seveda je.«

»Torej mora Suefu prej pustiti znamenje, da ne sme več slediti njemu. In tisto znamenje bomo kmalu našli. Znamenje je seveda dogovorjeno.

Jezdimo dalje!«

Pognali smo konje. Krojač je dejal:

»Res radoveden sem, ali prav sklepaš!«

»Ne motim se! In čisto dobro vem, da se mi zaenkrat še ni treba ničesar bati. Šele za tistim dogovorjenim znamenjem čaka Miridit v zasedi.«

»Res duhovit si!«

»In prav kakor sem ti sedajle pokazal, da berem Miriditove in Suefove misli iz tehle nalomljenih vej, prav tako vem še mnogo druga in več, nego slutiš. Žuti za mene ni nevaren človek.«

Res smo našli še več nalomljenih vej. Opozoril sem krojača na nje in mu tudi pokazal, da pelje sled Miriditovega konja trdo k nalomljenim vejam.

Kmalu smo tudi našli znamenje, ki sem ga napovedal. Sled je peljala na levo, na grmovju desno in levo od naše smeri pa sta nalomljeni veji kazali naravnost naprej.

»Vidiš, tule je tisto znamenje!« sem mu razlagal. »Miridit je jezdil na levo v zasedo, Suef pa bi naj nas peljal naravnost v grmovje, trdo mimo zasede. Ali meniš, da ni tako?«

»Gospod, ne razumem te! Tvoje misli so mi previsoke.«

»Saj sem ti vse točno obrazložil!«

»Da. Pa ne morem ti slediti. In mislim, da si se zmotil.«

»Nisem se.«

»Kaj boš storil?«

»Najprvo bi tistega Suefa kar tule na mestu dal bičati, da bi ne mogel več vstati.«

»In prav bi se mu zgodilo! Žal pa ga ni —!«

»Vsekakor je kje za nami. Najrajši bi ga kar počakal.«

»Ne bo ti prišel blizu!«

»Je res! Pa dobil ga bom v pest in tistikrat prejme zaslužen plačilo!«

»Prav je tako, effendi!«

»Misliš, da bi bilo sto udarcev dovolj?«

»Ne! Če ga dobiš, ga moraš do smrti bičati! Kajti izdajalec je hujši ko morilec!«

»Čisto res! Pa petdeset jih bo le dovolj, ne?«

»Izredno mehkega srca si, effendi!«

»Dobro si zapomni svoje besede in ne prosi milosti za njega!

Pa to šele bo. Zaenkrat imamo posla s sedanostjo.«

Halef je bil že nepotrpežljiv.

»Da, effendi! Pojdimo! Večno vendar ne bomo tule stali! Miridit tiči morebiti kje blizu!«

»Ne verjamem. Jezdili bomo mirno dalje, pa ne v smeri, ki jo nakazujejo nalomljene veje, ampak nekoliko bolj na desno, da bo več prostora med nami in njim.

Počakal bom nekaj trenutkov. Jezdite sami dalje! Kmalu pridem za vami.

In še tole, Halef! Vzemi puško v roke! Ne vemo, kaj vse se utegne zgoditi. Z Miriditom bom že sam opravil. Ti pa pazi na druge! Če bi kje slučajno zagledal tistega Suefa, mu takoj poženi kroglo v glavo!«

»Razumem!« je pokimal Halef.

»In ker naš dobri Afrit nima orožja, moramo mi poskrbeti za njegovo varnost. Očko in Omar naj ga vzameta na sredo, ti pa boš jezdil trdo za njim in boš koj pri roki, če opaziš kaj sumljivega!«

»Ne skrbi se, effendi! Takoj bom prijel tistega sumljivega Suefa!«

Moj hadži me je čisto dobro razumel. Z menoj vred je bil prepričan, da je pritlikavi Afrit naročeni vohun Suef. Mirno sem mu ga lahko prepustil, ustrelil bi ga, če bi poskušal pobegniti.

Krojač me je v skrbeh in negotovo gledal.

»Effendi, ne brigaj se za mene!«

»Moram! Z nami potuješ, sovražnik si naših sovražnikov. Če te najdejo pri nas, te z nami vred ubijejo. Branili te bomo.

Mojih tovarišev ne smeš zapustiti, sicer se ti utegne pripetiti nesreča, ki bi za njo mi ne bili odgovorni. Le pri nas si varen!«

»Ne boš jezdil z nami?«

»Ne. Zaostal bom nekoliko.«

»Zakaj?«

»Strah me je. Miridit naj najprvo vas ustrelj. Pojdite!«

Halef se je nasmejal in mignil z očmi po Miriditovi sledi. Uganil je, da pojdem za njo.

III.

Dvoboj.

Počakal sem, da so izginili za grmovjem, ter počasi odjezdil na levo po Miriditovi sledi.

Napeto sem pazil na vse strani. Miridit me je utegnil mnogo prej videti ko jaz njega. Krenil sem še bolj na levo ter jezdil vzporedno z njegovo sledjo.

Grmovje je stalo naredko, osem do deset metrov narazen. Za vsakim grmom sem obstal, prisluškoval in previdno prežal. Konja je imel s seboj, zanesel sem se, da ga bom slišal topotati ali pa prhati.

Tedaj sem čul oster žvižg. Glas je prihajal od desne, kjer so jezdili tovariši.

Kdo je zažvižgal —? Halef —? Da bi me posvaril? Ne! Izbral bi si drugačno znamenje. Krojač —? Sta se z Miriditom dogovorila, da bo zažvižgal, ko pridemo do zasede —? Skrajno predrzen je bil! Saj sem mu vendar pravil, da vem za njegove nakane.

Komaj da je odjeknil žvižg, sem že čul izza bližnjega grma, kot da bi bil nekdo vzkliknil: »Končno!«. Obenem so zamolklo zatopotala kopita.

Vzravnal sem se v sedlu in prežal čez grm.

Res —! Miridit je pravkar skočil v sedlo. Menda je stal ali pa sedel poleg konja in čakal na znamenje. Tudi sam sem se vzravnal v stremenih ter gledal ven na ravnino.

Priznal sem si, da si je izbral prav dober prostor za napad. Ko blisk je lahko udaril na nas, pobil svojo žrtev in prav tako naglo spet izginil v grmovju. Njegov nagli napad bi nas iznenadil, prestrašeni bi na obrambo niti mislili ne.

Napad si je torej res prav lepo zamislil. Pa računaj je brez mene. Temeljito sem mu sklenil zmešati

račune, že med potom v grmovje sem si odvil lasso od pasu.

Lasso je v spretnih, izurjenih rokah strahovito orožje. Napačno pa je naziranje, da lasso poznajo samo Indijanci. Vsi nomadi-živinorejci ga poznajo vsaj v bistvu, oblika in način uporabe sta seveda različna.

Zato ni bilo prav nič smešno, da sem vzel na potovanje po pustinjah Orienta s seboj tudi svoj ameriški lasso. Saj sem vedel, da bom srečaval nomade-konjerejce. In res mi je moj trdno spleteni, petnajst metrov dolgi jermen zelo koristil in mi nekajkrat rešil življenje. Bil je pristen indijanski lasso, delo indijanskih rok. Zal sem ga moral razrezati, pri razvalinah babilonskega stolpa je bilo, pa spletel sem si drugega, ki sicer ni bil tako dober, pa vendar trden dovolj.

Privezal sem konec jermena na sedlo. Vnaprej sem vedel, kako se bo razvil dvoboj, ujeti sem mislil Miridita. Nikdar v življenju še pač ni videl lassa in zato tudi vedel ni, kako se mu je treba ubraniti. Da bi ne zasumil, kaj nameravam, si ga nisem koj nakolobaril na roko, ampak ga zaenkrat obesil na sedlo.

V roko sem vzel medvedarico, edino orožje, ki sem z njim mogel prestreči čakan.

Miridit je sam pravil, da me bo napadel s čakanom, če mi s sesekanim svincem ne pride do živega. Tolažil se je, da hajduškega čakana pač še nikdar v življenju nisem imel v rokah. Tisto je bilo sicer res, pa bal se hajduškega čakana vkljub temu nisem, ker sem se mnogo uril in vadil v rabi indijanskega tomahawka, ki je čakanu zelo podoben. Miridit je pravil, da je mojster v metanju čakana. No, moj učitelj v metanju tomahawka je bil neprekosljivi Winnetou. Prepričan sem bil, da je temu balkanskemu roparju Winnetou še že tudi kos.

In ne samo v metanju tomahawka sem se uril, tudi brambe me je Winnetou učil. Ubrani pa se napadeni tomahawku s puško. Ko vrže napadalec to-

mahawk, mora napadeni natančno preračunati, kam je namerjen, in točno mora razločevati na naglo se vrtečem tomahawku toporišče in sekiro, sicer udari tomahawk okoli cevi in nazadnje vendarle zadene. Prestreči pa je treba tomahawk s puškino cevjo. Kopito je treba držati z obema rokama, ker je udarec silen in ker se sicer lahko zgodi, da dobi napadeni puško s tomahawkom vred v obraz. Cev je treba držati poševno, da jo zadene tomahawk v ostrem kotu in se v topem kotu odbije.

Ni lahka ta umetnost, dolge vaje je treba za njo, pa tudi telesne moči, bistrega očesa in prirojene spretnosti.

Položaj je bil tale. Obrnjen sem bil v smer, koder so jezdili tovariši, Miridit pa je bil na moji levici. Napeto je prežal za nami.

Videl sem, da je hlastno in nevoljno zaokrenil z glavo. Jezen je bil, da se Suf ne drži nakazane smeri. Da nisem poslal tovarišev dalje na desno, bi bili jezdili čisto blizu mimo Miridita.

Predaleč zunaj so mu bili, ni jih dobro videl, vsaj za strel ne. Pognal je konja in jezdil izprva počasi, pa vse hitreje, nazadnje v diru.

Pojezdil sem za njim. Medvedarico sem držal v desnici in pazil, da je bilo vedno dovolj grmovja med nama. Sicer pa ni bilo zelo verjetno, da bi me zapazil. Gledal je za tovariši, še na misel mu ni prišlo, da bi se ozrl. Slišati pa me tudi ni mogel. Tla so bila mehka, travnata. Rih je stopal rahlo in previdno, in če je že prišel kak zamolkel glas do njega, ga je preglasil topot njegovega konja.

Odločitev se je naglo bližala. Vsak hip je moral zagledati tovariše in opaziti, da mene ni poleg. Prav nič se nisem bal, kvečjemu da me je skrbelo radi čakana.

Še dva grma sta bila med njim in tovariši, pognal se je, — bil je zunaj na odprti ravnini — pre-

sunljivo je kriknil, da bi nas prestrašil — ustavil konja — dvignil puško.

Streljal pa ni. Niti meril ni, le kriknil je, iznenađen, jezen.

Mene ni videl —.

Tudi tovariši so obstali. Halef se je glasno zakrohotal.

»Kaj pa bi rad, mož? Kaj stojiš pa se kremžiš, kot da si lastno glavo z obližem vred pogoltnil?«

»Pes —!« je zaškrtal.

»Jezeni si —? Pač, ker tistega ni med nami, ki ga iščeš? Obrni se vendar!«

Miridit se je okrenil in me zagledal. Kakih petnajst korakov sem bil za njim.

»Mene iščeš?« sem vprašal.

Sunkoma je obrnil konja, zgrabil za puško in kriknil:

»Da, tebe hočem imeti, ti — šejtân! Me poznaš?«

Nisem se genil, le z da sem odgovoril. Ostro sem ga opazoval.

»Brata si mi umoril v Dere kulibi! Maščeval bom njegovo kri, ustrelil te bom, pa ne zahrbtno, odkrito te ustrelim, možato!«

»Ne streljaj! Neranljivi smo!«

»Bomo videli!«

Pomeril je.

Zapalka je počila, puška pa se ni sprožila.

Nasmejal sem se.

»Vidiš! Posvaril sem te! Sedaj pa si moj!«

Dvignil sem medvedarico, kot da mislim streljati. Seveda tega nisem nameraval, le izzvati sem ga mislil, da bi zagnal čakan. Potem je bil res moj, ker razen pištol nobenega orožja ni imel.

Res je izdril čakan in divje zakričal:

»Ne še! Če te puška ne zadene, te bo pa sekira!«

Zakolobaril je čakan in ga vrgel. Iz take bližine mi je moral razklati glavo, če sem ga le za las napačno prestregel.

Za trenutek, za majhen trenutek sem čul žvižganje čakana, zamolklo, pa presunljivo je žvižgal. Trdno sem obsedel v sedlu, držal medvedarico in bistro zasledoval žvižgajočo sekiro.

Sedaj je bil trdo nad menoj. Po bliskovo sem sunil puško kvišku, — čakan je udaril ob cev in odletel v travo.

Miriditu so padle vajeti iz rok, tako je osupnil. Nem in nepremičen kakor kamenit kip je stal in strmел v mene.

»Vidiš, da se tudi tvojega čakana ne bojim!« sem mu zaklical. »Sedaj pa se bom jaz maščeval! Pazi!«

Pomeril sem. Spet sem ga samo izzival. Vedel sem, da ne bo čakal na kroglo, pobegnil bo. In potem je bil moj —.

Zganil se je, zgrabil za vajeti, sunil konja okoli in šinil v ravnino.

Dosegel sem, kar sem nameraval.

Pojezdil sem k Halefu in mu dal medvedarico. Na poti mi je bila pri lovu. Ves vznemirjen me je opominjal:

»Brž brž —! Ušel ti bo!«

»Kaj še! Časa je dovolj! Tale dobri naš krojaček Afrit naj vidi jezdeca, ki se z njim pač tudi Žuti ne more meriti! V skoku prijezdite za menoj!«

Požvižgal sem vrancu in šinila sva za beguncem.

Obesil sem mu vajeti na vrata in se vzravnal v stremenih. Bolna noga me je precej ovirala.

V diru sem nakolobaril lasso krog levega komolca, razširil zadnji kolobar, snel lasso s komolca in si naložil kolobarje na levi podlaket; da bi se hitreje odvijali. Zadnji kolobar sem obdržal v desnici.

Vranca mi ni bilo treba voditi. Razumel je, za kaj gre. Sam je dirjal za rjavcem.

Miridit je spremenil smer in krenil na levo, kjer je videl grmovje. Tam se mi je mislil skriti. Prehiteti sem ga moral. Med grmovjem je lov z lassom negotov.

Rih je sam krenil za njim, da bi rjavcu presekala pot. Pa sem se le predolgo mudil pri Halefu. Rjavec je bil izvrsten dirkač, čeprav bi petdeset takih konj ne zamenjal z Rihom. Videl sem, da bo pred menoj dosegel grmovje.

Pohiteti sem moral, pognati vranca, da je dal od sebe, kar je mogel. Uporabiti sem moral njegovo »skrivnost«.

Taka »skrivnost« je posebnost, ki jo je najti le pri arabskih rodovih. Vsak Arabec, ki ima čisto-krvnega dirkača, mu priuči znamenje, ki pa ga uporabi le tedaj, če je treba, da konj napne vse moči.

Pristen arabski dirkač se tudi v najhujšem diru le igra s svojimi močmi. Samega sebe pa prekosi, če mu jezdec da priučeno znamenje.

Takrat divja konj kajpada za življenje. Ne dirja več, leti. Nog skoraj da ni več videti, le truplo plava in hiti po zraku. Trenutek — in konj in jezdec sta le še drobna točka na obzorju.

To znamenje imenuje Arabec »skrivnost«, ker ga lastnik konja nikomur ne izda. Niti ženi, niti sinu, svojemu edinemu dediču, niti najboljšemu prijatelju ne. Le kupcu jo pove in na smrtni postelji tistemu, ki bo konja podedoval. V življenju pa mu tudi najhujše muke ne morejo izvabiti »skrivnosti«. Šla bo z njim v grob.

Riha, svojega vranca, sem dobil v dar od Mohammed Emina, šejha Šammarov v severni Mezopotamiji, ker sem mu pomagal v boju zoper združene številnejše sovražne rodove. Mohammed Emin mi je povedal tudi vrančevo skrivnost. Ako sem mu položil roko med ušesi in pri tem zaklical njegovo ime Rih, je šinil ko strela v daljavo. Nekajkrat sem Rihovo skrivnost uporabil in vsakikrat z neverjetnim uspehom. Rešil mi je življenje.

Topot ni šlo za življenje. Pa nameraval sem ob slovesu v Skadru podariti Riha Halefu, le še samo

nekaj dni bi ga jezdil in potem najbrž nikdar več. Še zadnjikrat bi bil rad »letel« z njim.

Djal sem mu roko med ušesa in zaklical:

»Rih —!«

V skoku je osupnil. Kratko, globoko je zakašljal. In nato je planil —.

Kaj pomagajo besede —. Ne morem vam popisati, kako je bilo. Nisem več sedel na konju, bilo je, kot da brzim po zraku, sedeč na puščici.

Prispel sem do grmovja, kamor je meril Miridit, in še mnogo mnogo prej ko on. Dobrih štirideset konjskih dolžin je bil za menoj.

Obrnil je rjavca in zdirjal nazaj v ravnino.

Pognal sem se za njim, pa ne več s tisto blazno hitrico. Ni bilo treba. Božal sem vranca po svetlem, vitkem vratu, nežno in pomirljivo, in mu kazal, da sem zadovoljen z njim. Popustil je, pa v nekaj minutah sem bil trdo za Miriditom.

»Stoj! Zapovem ti!« sem mu zaklical.

Okrenil se je. Pištolo je imel pripravljeno. Ustrelil je.

Videl sem, da me ne bo zadel. Zakolobaril sem lasso nad glavo.

Miridit je že prej z bičem priganjal rjavca do skrajnosti. Ko sem se pognal za njim, je vrgel pištolo proč, vzel nož in ga sunil konju v vrat. Pa zaman.

Vrgel sem lasso. V trenutku, ko je visel kakor velik obroč nad beguncem, sem pridržal vranca in ga vrgel nazaj. Sunek — krik — Rih je stal, rjavec je prazen dirjal dalje, Miridit pa je ležal na tleh, z zanko krog telesa in z rokami, trdo povezanimi. Lasso ga je vrgel iz sedla.

Prav nič se mi ni mudilo k njemu. Počasi sem jezdil bliže.

Ni se genil, oči je imel zaprte, onesvestil se je. Ostal sem v sedlu in božal vranca v zahvalo za njegov napor. Rih je bil za take nežnosti zelo občutljiv. Zasukal je vrat in segal z jezikom za menoj. In ko mu

to ni uspelo, me je skušal vsaj z repom doseči. Pomagal sem mu, se sklonil nazaj in iztegnil roko. Pač desetkrat me je »pobožal« s svojim krasnim, svilenim repom ter rezgetal od veselja.

Tovariši so prijezdili bliže. Čudil sem se, s kako lahkoto je dirjalo staro, mršavo krojačevo kljuse. Zdelo se je, da mu je tako dirjanje kar v zabavo.

In pritlikavi krojaček je tičal v sedlu, da ga je bilo veselje gledati! Oba sta bila hinavca, krojač pa njegova mrha —!

Prvi je prihitel Halef.

»Je mrtev?«

»Ne vem. Poglej!«

Skočil je s sedla in preiskal Miridita.

»Le spat je legel lopov! Tule, vzemi njegov čakan!«

Krasno delo je bilo. Toporišče je bilo ovito v bisernato kožo morskega volka, sekira sama je bila fino, staro delo, umetno cizelirano. »Li ma'ak kelimet!« — Besedo imam s teboj! — je bilo vrezano na eni strani, na drugi pa: 'Awâfi hatrak!« — Zdravstvuj! — Umetnik, ki je čakan izdelal, je bil nekam bodečega značaja.

Vrnil sem čakan Halefu:

»Deni ga nazaj, kjer si ga vzel! Ni moj!

No, in kaj praviš k mojemu Rihu?«

Globoko je šel po sapo, z lesketajočimi se očmi je navdušeno povedal:

»Kaj bi naj rekel, gospod —? Povedal si mu skrivnost?«

»Da.«

»Sem si mislil! Letel je ko puščica! Videlo se je od daleč, kot da vobče nima nog. Še preden sem si utegnil misliti, je bil že pri grmovju. In poglej ga! Ali vidiš le kapljico potu na njegovi gladki koži?«

»Ne.«

»Se peni?«

»Tudi ne.«

»Je zasopel? Mu poljejo pljuča, mu udarjajo boki?«

»Ne.«

»Da! Miren in vesel stoji, kot da se je pravkar prebudil! Krasen, prelep prizor je bil! Niti prerok sam ni jezdil takega konja! Škoda, da je žrebec in ne kobila! Ta pogršek je edini, ki bi mu ga lahko očital! Dal mu bom nocoj velik hleb koruznega kruha, namočenega v rakijo. Taka jed mu je najljubša. Sladkosnedež je!«

Obrnil se je h krojaču.

»No, Afrit, ti orjak, kako ti je všeč vranec?«

»Ni mu para! Nisem še videl takega konja!«

Gledal je vranca z očmi veščaka.

Takle reven krojaček — pa se je razumel na konje? Ni bil tisto, za kar se je izdajal!

In slabo prikrit pohlep je gledal iz njegovih oči. Vranca se mu je zahotelo —! Kaj bi počel s takim konjem skromen, ponižen krojaček —? Ni bil krojač, ta pritlikavec —!

»Lepo!« je odgovoril Halef, zadovoljen z odgovorom. »Kaj pa praviš o lastniku?«

»Vreden je takega konja. Dobro je jezdil.«

Tudi na jezdenje se je razumel — ta krojač!

Halef se je razjezil.

»Kaj —? Dobro da je jezdil —? Človek, kaj ti hodi na misel —! Tudi ti dobro jezdiš, pa v primeri z njim si kakor žaba, ki sedi volu na hrbtu! In kdo te je vobče vprašal, kako jezdi —? Čisto nekaj druga sem mislil. Ali ni izpolnil, kar je povedal?«

»Priznam!«

»Priznaš —? Moraš priznati! Ali ni dokazal, da je Miridit v primeri z njim otrok, ki si niti suknjiča ne zna sam zapeti —? Kako sijajno ga je ukanil —! Si slutil, da ga bo spet zalezoval?«

»Ne.«

»Vedel sem, da ne slutiš! Tvoji možgani so kakor testo, ki ga je vročina osmodila in ožgala, da ni užit-

no! Kako je gledal Miridit, ko ga ni našel pri nas, kako se je prestrašil, ko ga je zagledal za seboj —! Kako natančno je pomeril na njega. In puška se ni sprožila —!

»Veš, zakaj ne?«

»Ne vem. Morebiti je bil smodnik moker, ali pa je zapalka odpovedala.«

»Kaj še! Ker smo neranljivi, razumeš, ti krojač vseh siromašnih krojačev! Neranljivi smo in nobena krogla nam ne more do živega! In če nočemo, se puška vobče ne sproži.«

In potem tisti čakan —! Bi ga ti znal tako prestreči?«

»Pri svoji ubogi duši da ne!«

»Pri svoji ubogi duši vobče nikdar nič ne boš znal! Kajti tvoja duša je kakor dolga, okorna glista, ki se zaman zvija, da bi našla pametno misel!«

In potem tisti lov —! Si že kedaj videl, kako se s takim jermenom ujame bežečega jezdeca?«

»Nikdar še ne.«

»Verjamem da ne! Vobče še marsikaj nisi videl, še tisoč in tisoč reči nisi videl, ki jih mi znamo in razumemo! Kaj more tvoj Žuti mojemu effendiju —? Naša zvijačnost in naš pogum se bodeta zajedla v tvojega Žutega kakor vijak v les!«

»Moj Žuti —? Ne reci vendar tako!«

»Saj si ga zagovarjal!«

»Zagovarjal —? Kaj še!«

»Nisi dejal, da je močnejši ko mi, da nas bo uničil —?«

»Le ljubeče sem vas mislil posvariti.«

»Povem ti prav tako ljubeče, da bodi v bodoče rajši tiho! Ne potrebujemo tvojih svarill! Sami sebe dobro poznamo in tudi naše sovražnike. V primeri z nami so kakor bilke, mi pa smo palme, ki kopljejo svoje vršiče v oblakih. Tisti Žuti bo ležal pod našimi nogami prav kakor Miridit, ki ga vidiš tule na

tleh! In vse, ki mu služijo, bomo zgrabili, kakor zgrabiš ščep tobaka in si ga neseš v nos.«

»Ampak, hadži, kaj pa sem ti storil, da si tako hud na mene?«

»Žutega si poviševal nad nas! Ali to ni dovolj? Nikdar še nisi videl pravega slavnega junaka. Tule pa vidiš može in junake, ki je v primeri z njimi Žuti kakor muha. Ujameš jo pa zmečkaš med prsti!«

Kdo ve, kake bi bil gostobesedni in bavahi Halef še povedal krojaču v svoji bujni orientalski zgovornosti. Segel sem mu v besedo.

»Čul sem žvižg, ko sem v grmovju opazoval Miridita. Kdo je zažvižgal?«

»Tale krojač!« je pokazal Halef.

»Zakaj?«

»Pravil je, da je videl psa leteti po grmovju.«

In krojač je naglo pridjal:

»Da, effendi, res sem ga videl.«

»Kaj te briga tak potepen pes?«

»Izgubil se je najbrž pa sem mu zažvižgal, da bi ga vzel s seboj v bližnjo vas, odkoder se je najbrž zablodil.«

»Tako —? Meni pa se zdi, da je Miridit čakal na tisti žvižg —!«

»O, gotovo ne!«

»Koj je skočil v sedlo, ko si zažvižgal.«

»Slučajno!«

»Seveda! Pa zdi se, da je bil tisti žvižg dogovorjeno znamenje med Miriditom in onim izdajalskim Suefom —!«

»Kako dogovorjeno znamenje?«

»No, Suef bi nas naj spravil Miriditu v roke. Miridit mu je z nalomljenimi vejami označil mesto napada in Suef bi ga naj z žvižgom opozoril, da prihajamo.«

Sicer pa je tako znamenje dokaz, da sta oba zelo otročja, Suef in Miridit! Žvižg bi vendar čul in uganil, da sta dogovorjena! Upam, da mi pride tisti izdajalec

kmalu v pest! In tistikrat ga poučim, kako neumen da je!»

Moje zbadljive besede krojaču menda niso uga-jale. Zasukal je pogovor na drug predmet.

»Glej, Miridit se je zganil!« je pokazal.

Res se mu je vrnila zavest. Zacepetal je z no-gami, odprl oči in nas srdito gledal.

»No,« sem ga nagovoril, »kako ti ugaja izid na-jinega dvoboja?«

»Bodi proklet!« je zagodrnjal.

»Tvoja usta se ne cedijo ljubeznivosti! In vendar sem ti hotel dobro!«

»Vem, kako bo!«

»Kaj pa veš?«

»Ubil me boš —!«

»Motiš se! Da te mislim ubiti, bi te bil danes že nekajkrat lahko!«

»Pa nameravaš še kaj hujšega!«

»Kaj?«

»O, na različne načine se lahko iznebiš krvnega sovražnika, ne da bi ga bilo ravno treba ubiti!«

»Lahko ga na primer pustim gladu poginiti, kaj-ne? Kakor ste vi z nami nameravali!«

»Šejtân vam je pomagal, da ste prišli iz kočel!«

»Ne! Rajši bi bili ostali v koči, ko pa da bi bili klicali šejtâna na pomoč.«

»In vendar ste od šejtâna! Neranljivi ste!«

»Misliš, da je treba k temu šejtânove pomoči? K temu je treba le pameti in znanja. Tvojih krogel in tvojega sesekanega svinca se vsekakor ne bojimo.«

»Mojo puško si pregledal?«

»Ne. Še vedno visi na sedlu, kamor si jo obesil, in tvoj vranec je ušel z njo.«

»Kako pa veš, da je nabita s sesekanim svin-cem?«

»Vsikdar vem, kar moram vedeti. In tudi to vem, da se danes ne boš vrnil domov v Zbigance, ker ti

napad ni uspel, ampak da pojdeš za svojimi zavezniki, kakor ste se domenili.«

»Jaz —? Kam?«

»To že sam dobro veš. Ali niso jezdili po bližnjici, da bi nas prehiteli?«

»Effendi, kdo ti je povedal?« se je zavzel.

»Moje sanje. Videl sem tvoje tovariše v sanjah, čakali so te na višinah pri Uljarcih. Prišel si, razjahal in jih poiskal. Povedal si jim, da smo pozno odpotovali. In nato ste se domenili, da me boš danes napadel. Če ti uspe, ne bodo tistega effendija nikdar več videli, ker bo ležal zakopan kje v hribih. Če pa ti ne uspe, se najdete na dogovorjenem mestu. In tam bode iznova in še enkrat poskusili, kako bi nas spravili s poti. In nato ste odjezdili. Ločil si se od njih in jezdil sam na kraj, kamor bi naj tudi nas Suef pripeljal.«

Prestrašil se je.

»Suef —?«

Spogledala sta se s krojačem. Naredil sem se, kot da pogleda nisem videl. Krojač mu je pomirljivo namignil.

In pomirjen je vprašal Miridit:

»Kdo je Suef?«

»Tvoj prijatelj.«

»Ne poznam ga.«

»No, morebiti ga spoznaš, ko ga damo pred tvojimi očmi bičati, kar se bo, upam, prav kmalu zgodilo.

Napad ti ni uspel. Dogovoril si se s tovariši, da prideš za njimi. Boš šel?«

Gledal me je in ni vedel, kaj naj misli o meni. Mrko je povedal:

»Ne vem, kdo ti je vse to povedal —. Mi tudi ni treba vedeti. Opravi brž pa me ubij!«

»Čemu?«

»Ker sem tvoj krvni sovražnik.«

»Vem. Pa radi tega te še ne bom ubil. Vobče ne ubijam, kristjan sem. In kristjanu naroča njegova vera, da mora hudo z dobrim povračati.«

»Ne poznaš zakona krvne osvete?«

»Poznam.«

»Torej pa tudi veš, da te moram ubiti, da prej ne smem mirovati, dokler ne maščujem bratove krvi?«

»Vem.«

»In vendar me ne boš ubil?«

»Ne. Branil sem se, ko si me napadel, in nič mi nisi mogel. Rešil sem si življenje. In to mi zadostuje. Mi kristjani ne poznamo krvne osvete, po naših postavah je krvno maščevanje umor in umor se kaznuje s smrtjo.

Tebe pa sili tvoja postava krvne osvete, da me ubiješ. Ne morem ti zameriti, če misliš, da moraš to postavo ubogati.«

Kakor v sanjah me je gledal. Ni me razumel.

»Toda,« sem nadaljeval, »pomisli, ali sem zares tudi zaslužil, da se maščuješ! Zvabili ste nas v Dere kulibo, v past, poginili bi naj od gladu in žeje. Ali se smem rešiti, ako mi grozi smrt —? Mislim da! Tudi ti bi se branil umreti! In rešili smo se. Streljal sem, pa nisem vedel, da sedi tvoj brat na loputi. Sam si je kriv, da ga je zadela moja krogla. Šaj je vedel, da imamo orožje pri sebi. Nepreviden je bil.«

Počasi je dejal Miridit:

»Effendi, v tvojih besedah je mnogo kapljic resnice!«

»In čemu ste me zvabili v past —? Kaj sem storil tvojemu bratu —? Sem ga razžalil, okradel, oropal —? Ne! Prišel sem, da poizvem pri njem o Žutem. Nisem ga silil, da mi mora odgovoriti. Lahko bi bil rekel, da mi o Žutem ne more in ne sme ničesar povedati, pa bi bila šla v miru narazen. Čemu me je nalagal —? Zakaj me je hotel spraviti s poti?«

»Ker so njegovi prijatelji tvoji sovražniki in ker hočeš Žutega uničiti!«

»Ni res!«

»Iščeš ga. Tudi njegovega svaka Deselima si ubil. Zapadel si krvni osveti in krvni osveti boš podlegel!«

»Nisem jaz ubil Deselima. Ukradel mi je vranca, zasledoval sem ga, bežal je, skočil čez čataški potok in si zlomil vrat. Sem mar radi tega morilec —?«

»Pustil bi ga bil! Zakaj si ga zasledoval?«

»A tako —! Zato sem zapadel krvni osveti, ker si nisem pustil ukrasti svoje lastnine, dragocenega vranca —?

Čuj, cenil sem vas, mislil sem, da ste odkriti, pošteni junaki! Vidim pa, da ste zahrbtni, strahopetni lopovi. Tatovi ste, roparji! In če se človek ne pusti okrasti in oropati in če vam vzame plen, svojo lastnino, — pa ga zasledujete, pa pravite, da je zapadel krvni osveti!

Pljunil bi na vas! Vaš Žuti ni druga ko pobalin! In vsi, ki mu služijo, so klavrni pretepači, ki niso vredni, da bi se človek zmenil za nje!

Glej, da se pobereš odtod! Ne bojim se te! Streljaj na mene, kolikor se ti zljubi!

Halef, odvzemi mu lasso!«

»Gospod,« se je prestrašil, »streljal bo na tebe —!«

»Odveži ga!«

»Tega ne storim!«

»Ga naj mar sam odvežem?«

»Ubiti te misli!«

»Napadel me je, pa ne zahrbtno, odkrito, možato je streljal na mene. In preden je ustrelil, me je počastil z lepim nagovorom, lahko bi ga bil ustrelil. Ni zahrbtnen morilec. Zato tudi ne bom ravnal z njim, kakor se ravna s takim človekom.

Odveži mu lasso!«

Ubogal je.

Miridit je vstal.

Pa zmotili smo se, ko smo mislili, da bo odšel. Stezal je otrple ude in strmel v mene.

»Effendi, ne vem, kaj naj pomeni tvoje obnašanje —.«

»Saj sem ti povedal!«

»Prost sem?«

»Da!«

»Lahko grem, kamor hočem?«

»Da!«

»In ničesar ne zahtevaš od mene?«

»Ne.«

»Tudi ne obljube, da ti bom prizanesel?«

»Mi na misel ne prihaja.«

»Ubiti te moram!«

»Poskusi!«

»Sam veš, da moram še danes za tovariši —!«

»Pojdi!«

»Veš, kje čakajo na mene?«

Na obrazu mu je bilo videti, da se bori sam s seboj. Ponos in ginjenost, sovraštvo in pomirljivost, strast in uvidevnost sta se prepirali za nadvlado.

In potem je dejal:

»Ali me boš imel za bojazljivca, če sprejemem življenje iz tvojih rok?«

»Ne! Tudi sam bi na tvojem mestu sprejel tako ponudbo, pa vkljub temu mislim, da sem pogumen človek.«

»Dobro! Sprejemem življenje od tebe.

Toda krvni osvete se ne smem odreči. Izgubil bi čast, nihče več bi se me ne dotaknil, če bi za ceno odpuščanja sprejel življenje od morilca svojega brata. Krvna osveta ostane med nama.

Pa zaenkrat naj molči. Tule je čakano, tebi ga dam. Čeprav je itak že tvoja last, ker si me premagal. Veš, kaj to pomeni?«

»Ne.«

»Pomeni, da sva zaenkrat pokopala krvno osveto. Le če mi čakano vrneš, bo spet oživela.«

»Dokler torej čakano obdržim, bo mir med nama?«

»Da.«

Vzel sem čakan.

Obrnil se je in pogledal po ravnini.

»Kje je moj rjavec?«

»Tamle za grmovjem se pase.«

»Šel bom, effendi! Rad bi ti dal roko v slovo, pa kri mojega brata se drži tvoje roke. Smem se te dotakniti le, da te ubijem.

Zdravstvuj!«

»Zdravstvuj!«

Odšel je.

Pri grmovju se je še obrnil, nam mignil v pozdrav, zajahal pa izginil.

Čakan imam še danes. In krvna osveta spi še danes in se pač nikdar ne bo zbudila.

Zanimiv prizor je nudil krojaček.

Napetu naju je opazoval. Prepričan je bil vse do zadnjega, to mu je bilo videti, da bom Miridita vkljub svojim pomirljivim besedam ubil. Ali je bil z izidom najinega pogovora zadovoljen ali ne, tega nisem razbral z njegovega obraza. Le brezmejno čudenje se je zrcalilo na njem.

Halef je bil zelo nezadovoljen. Najrajši bi bil menda slišal, da jih sme Miriditu naštetih petdeset s svojim nezmotljivim bičem. Toda tako obnašanje bi bilo podlo in grdo, Miridit bi bil smrtno razžaljen in še huje bi me sovražil. Moja spravljivost in velikodušnost pa ga je razorožila, pač nikdar več se mi ga ni bilo treba bati.

Ker pa ni smel vihteti biča nad Miriditom in ker si tudi meni ni upal ničesar reči, se je znosil nad krojačekom.

»No, ti junak igle in sukanca,« je začel, »kaj stojiš pa zijaš v nebo, kot da bi kamele deževalo —? Kaj ti ne gre v glavo?«

»Effendiju se čudim.«

»Zakaj?«

»Ubil bi ga bil lahko.«

»In tebe tudi!«

»Zakaj mene?«

»To ti že še svojčas dopovem. In tudi napišem ti.«

»Če bi me bil ubil, — kdo pa bi vam pot kazal? Nihče!«

»Kar bi bila seveda velika škoda!«

»Kdo ve, kaj vse bi se vam še lahko pripetilo med potjo!«

»No, nič hujšega ne, kakor če si ti pri nas!

Ali poznaš zakone krvne osvete, ki veljajo pri vas?«

»Poznam.«

»Je res, da odslej krvna osveta miruje med njima?«

»Seveda je res. Namreč dokler effendi ne vrne čakana. Pa to velja le za krvno osveto.«

»Kako misliš?«

»Miridit vas lahko vkljub temu napade, izropa in ubije. V takem slučaju bi vas ne ubil radi krvne osvete, ampak radi ropa.«

»Allâh je velik, vaša poštenost pa zelo majhna! Kaj pomaža sosedu, če mu obljubim, da ne bom več kradel njegovih buč, če pa mu drugo noč pokradem melone —. Vsi skupaj ste vendarle veliki lopovi!«

Prekinil sem njun prepir in vprašal krojača:

»Kje predlagaš, da bi prenočili?«

»V Kliseliju.«

»Si znan tam?«

»Da. Poznam handžijo.«

»Kako daleč je?«

»Slabih pet ur.«

»Zakaj nam svetuješ ravno Kliseli?«

»Lep kraj je, na Ovčjem polju leži. Vse se dobi, kar človeku srce poželi, in vse zelo poceni in dobro.«

»Kako daleč je še od tam v Skoplje?«

»Osem ur.«

»Dobro! Pa prenočimo v Kliseliju!«

Zapustili smo kraj, ki bi bil lahko usoden za nas, ki pa je bil priča poštene, odkrite sprave.

Krojač je jezdil pred nami, kazal nam je pot. Očko in Omar sta jezdila trdo za njim, s Halefom pa sva zaostala. Opazil sem, da ga že zelo srbi jezik.

Res je koj ves radoveden začel:

»Gospod, saj si prepričan, da je naš krojaček tisti Suf?«

Pokimal sem. Hudomušno mi je pomežiknil.

»Se še spominjaš, kaj si Sufu obljubil, če ti pride v pest?«

»Kaj?«

»Tistih petdeset!«

»Da. In —?«

»Boš ostal pri besedi?«

»Dobi jih, pa ne spotoma.«

»Obilo si jih zasluži!

Pa gospod, kar ne razumem te! Naš sovražnik je, pa si mu toliko povedal in zaupal!«

»Namenoma.«

»Da! Svoja pota hodiš, dalje gledaš, nego mi. In zato se delaš, kot da mi zaupaš. Jaz bi ga enostavno namlatil in pustil ležati!«

»— pa bi samemu sebi škodoval! Dokler je pri nas, nam nič ne more. Zapomni si, bolje je, da imaš sovražnika pred seboj, pred očmi, ko pa za seboj! Vidiš ga, lahko ga opazuješ.

Nocoj na primer nas mislijo vse pomoriti. Kje in kako, tega še ne vemo.«

»Pa boš zvedel —?«

»Krojač mi bo povedal.«

»Opazoval ga boš?«

»Šel bo naprej. Izgovarjal se bo, da mora nam preskrbeti prenočišče, pa bo seveda obvestil svoje ljudi, da prihajamo. Pazi torej! Tam, kjer bo s takim izgovorom odšel, tam nas mislijo podaviti!«

»Lepa reč! In kje bo to?«

»Ne vem.«

»In kdo, misliš, da nas tam pričakuje?«

»Vsi naši dobri prijatelji, Manah el-Barša, Barúd el-Amazat, oba Aladžija, stari Mübârek seveda tudi in —.«

»Pa Miridita ne bo poleg?«

»Seveda bo.«

»Misliš —? On da bi pomagal Aladžijema —?«

»Nam bo pomagal.«

»Ne verjamem!«

»Pošten človek je. Le zato me sovraži, ker je moja krogla slučajno zadela njegovega brata. Radi Žutega me ne sovraži.

Mislim, da nas spoštuje, da pa mrzi in sovraži zahrbtno, strupeno obnašanje svojih zaveznikov. In pomisli, podaril sem mu življenje —! Kdo ne ljubi življenja —? Hvaležen mi je!«

»Ali nisi tudi drugim prizanesel —? So ti bili hvaležni —?«

»Oni drugi so lopovi! Da so pošteni, kakor je Miridit, že zdavnaj bi bili z njimi gotovi.

Prepričan sem, da bo Miridit prišel. In morebiti nam še koristi, da sva se pobotala.«

IV.

Uroki.

Zapustili smo višine in stopili na Ovčje polje.

Več ur je široko, rodovitno je in dobro obdelano. Srečavali smo bogata žitna polja, pridno obdelane vrtove in razsežne sadonosnike. Podnebje je milo, južno sadje dozoreva na prostem. Poljski pridelki so bili po večini že pospravljeni, žito je bilo zloženo v ogromne stožčaste kope. Hribov ni bilo videti, pač pa smo potovali po bujnih listnatih gajih.

V petih urah smo prispeli v Kliseli.

Ko smo se bližali vasi, smo zagledali poslopje, gradiču podobno, kar je nenavaden pojav za tiste kraje, kjer so hiše večinoma zelo preproste in ubožne. Gradič so obdajali sadonosniki in velik ribnik je ležal ob cesti.

»Kaj pa je tisto poslopje?« sem vprašal krojača.

»Grad je.«

»Čigav?«

»Last handžije, ki bomo pri njem prenočili.«

»Gostilna da bi bila v takem gradu?«

»Ni gostilna.«

»Pa si govoril o handžiji in o hanu —!«

»Mislil sem, da je vseeno, ali rečem han ali konak.«

»Če ni gostilna, nas pa ne bodo sprejeli!«

»O, zelo radi! Poznam gospodarja. Silno gostoljuben je, rad vidi tujce pri sebi. Tudi mi mu bomo dobrodošli.«

»Kdo pa je?«

»Turek iz Soluna. Obogatel je, pustil je trgovino in kupil tale gradič in posestvo, da bi v miru preživel svoja stara leta in užival sadove svojega dela.«

»Kako mu je ime?«

»Murâd Habulam.«

»Kak pa je?«

»Srednjih let, dolg in suh pa golega obraza.«

Dolgi, suhi Turki golega obraza mi prav nič ne ugajajo. Ne morem si misliti poštenega, odkritega Turka, da bi bil suh ko okostnjak. Izkusil sem si, da se je treba na Turškem čuvati pred človekom, ki je črez mero dolg in golega obraza.

Menda mi je bilo videti, kaj mislim. Krojač me je vprašal:

»Ti ni všeč, da vas peljem k njemu?«

Svojegega mnenja mu nisem smel naravnost povedati.

»Ne!« sem odgovoril. »Ne ugaja mi, da bi se nas pet ljudi vsililo za goste popolnoma neznanemu človeku.«

»Saj se mu ne vsiljujete! Sam vas vabi!«

»Tega pa nisem vedel —,« sem se začudil. »Kedaj pa nas je povabil?«

»Pravim, da rad vidi goste. Večkrat sem ga že obiskal in enkrat za vselej mi je naročil, naj mu pripeljem goste, — če so namreč taki, da se mu jih ni treba sramovati. Ljubi tujce, učen človek je, mnogo sveta je videl, prav kakor ti. Koj si bodeta dobra prijatelja! In bogat je, deset dvajset gostov za njega ne pomeni nič.«

Učen človek, ki je videl mnogo sveta —. No, zakaj bi si ga ne pogledal —?

In da bi še rajši šel, je pridjal krojač še eno vabo:

»Krasno stanovanje boš našel, harem, vrt, sploh vse, kar si more poželeti bogat človek.«

»Ima tudi knjiže?«

»Seveda! Prav veliko bogato knjižnico ima!«

Turek pa knjižnico —! In še veliko in bogato povrh —! Za tak trnek sem seveda moral zagrabiti.

»Naj pa bo!« sem dejal. »Pa pojdi in nas napovej!«

Ko je odšel, sva s Halefom ugibala, kdo bi bil tisti bogati, učeni Turek, ki je videl že mnogo sveta, ki ima krasno stanovanje, harem, knjižnico in ki je že kar vnaprej povabil v goste vse popotne tujce —. In niti napovedati se nam ni bilo treba —. Ker sta nas že itak napovedala Aladžija —.

Med pogovorom je nenadoma Halefov konj plašno odskočil.

Jezdili smo trdo ob ribniku. Čoln je plaval po njem in v čolnu je sedelo mlado dekletce ter veslalo na vso moč.

Oblečena je bila, kakor so oblečene mlade Bolgarke. V rdečo ruto je bila zavita in dve težki debeli kiti sta ji viseli po ramenih. Menda se ji je zelo mudilo, niti privezala ni čolna, skočila je na suho in pohitela mimo nas. Rdeča ruta in hlastne kretnje ali pa karkoli drugega je splašilo Halefovega konja, skočil je, zadel dekletca s kopitom in ga podrl na tla.

Tudi moj vranec se je splašil in se vzel na zadnje noge. Bolgarka je naglo vstala, pa se obrnila na napačno stran ter prišla vrancu pod kopita. Kriknila je.

»Mir!« sem ji zaklical. »Tiho bodi! Konje nam plašiš! Mirno leži!«

Vranec je še poplesal, pa ni stopil na njo. Vstala je in mislila zbežati.

Ustavil sem jo.

»Dekle, čakaj! Kako ti je ime?«

Obstala je in me pogledala.

Pristno bolgarsko lice je imela, mehko, okroglo in polno, droben nasek in krotke oči. Njena obleka je bila revna, pa snažna. Bosa je bila. Halefov konj jo je najbrž udaril, dvigala je levo nogo in bolestno kremžila obraz.

»Anka mi je ime.«

»Še živijo tvoji starši?«

»Da.«

»Imaš brate in sestre?«

»Pa še mnogo!«

»Tudi zaročenca že imaš?«

Zardela je, pa ponosno odgovorila:

»Pa še kakega!«

»Kako mu je ime?«

»Janko.«

»Kaj pa je?«

»Hlapec.«

»Pač nista bogata?«

»Da sva bogata, bi se bila že zdavnaj vzela.«

»Kedaj pa se vzameta?«

»Ko bova imela dovolj.«

»Koliko pa bo treba?«

»On mora imeti tisoč piastrov in jaz tudi tisoč.«

»In kaj bodeta z denarjem?«

»V Skoplje pojdeva, kjer živijo najini starši, pa si najmeva vrtnarijo. Njegov oče je vrtnar in moj tudi.«

»Kje pa bodeta dobila toliko denarja?«

»Štedila bova!« je dejala samozavestno.

»Sta že mnogo prištedila?«

»Počasi gre, gospod! Moja plača je majhna in še očetu moram včasih priložiti, ker ima vrtnarijo tudi samo v najemu.«

Vesel sem je bil, pridna je bila. Od svoje majhne plače je podpirala še očeta, čeprav je morala radi tega čakati na svojo srečo.

»Te noga boli?«

»Konj me je udaril.«

Ni bilo menda prehudo, pa segel sem v žep in poiskal nekaj drobiža, kakih petdeset do sedemdeset piastrov je bilo, in ji ga dal.

»K zdravniku boš morala iti, da ti nogo pregleda, in v lekarno po zdravila, da boš kmalu spet zdrava. Tule vzemi, da boš plačala zdravnika in zdravila!«

Segla je, pa naglo spet odmaknila roko.

»Ne smem vzeti!«

»Zakaj ne?«

»Ne bo treba iti k zdravniku in ne v lekarno. Zato tudi denarja ne potrebujem.«

»Pa ga vzemi v dar od mene, kot odškodnino za strah!«

V ljubki zadregi me je gledala, povabila oči pa dejala:

»V dar —? Za bagšiš —? Saj ti nisem še nobene usluge storila!«

»Tudi ni treba. Darilo ni plačilo za uslugo.

Vzemi in deni denar k prihrankom! Ali pa ga pošlji očetu.«

Obraz ji je zasijal.

»Gospod, tvoje besede so dobre! Poslala bom denar očetu in molila bom za tebe k Materi božji, čeprav si musliman.«

»Nisem musliman. Tudi sam sem kristjan.«

»Res —?« se je razveselila. »Katoličanka sem in tudi moj zaročenec je katoličan.«

»No, bil sem v Rimu in sem videl svetega Očeta in kardinale.«

»O, ko bi mi pripovedovali!«

Njeno željo ji je pač narekovala ženska radovednost, pa prihajala ji je od srca.

»Rad bi ti ustregel, pa najbrž se ne bova nikdar več videla.«

»Ne? Kam pa potuješ?«

»Nocoj ostanem v Kliseliju.«

»Kje pa boš prenočil?«

»Pri Murâd Habulam.«

»Sveta Mati božja —!«

Naglo je stopila bliže, prijela za stremen in šepnila:

»Ali si ti tisti effendi s tremi spremljevalci?«

»Effendi sem in tri spremljevalce res tudi imam, kakor vidiš. Zakaj vprašaš?«

»Pričakujejo te.«

»O tem pa ne vem ničesar.«

»Ali nisi danes prišel iz Zbiganc?«

»Da.«

»Ti si!«

Stopila je na prste in mi šepnila še tiše:

»Čuvaj se!«

»Le glasno govori, Anka! Tile trije smejo vse slišati, moji prijatelji so. Pred kom naj se čuvam?«

»Pred Murâd Habulamom!«

»Ga poznaš?«

»Kako ne! Če pa je moj gospodar.«

»Pri njem služiš?«

»Da! In Janko tudi.«

»Zakaj pa bi se naj čuval?«

»Vaše življenje je v nevarnosti.«

»To že vemo. Kaj pa misli storiti z nami?«

»Teга nisem zvedela. Prisluškovala sva z Jan-kotom pa čula to in ono. Da pridejo štirje tujci, ef-fendi in trije spremljevalci, danes iz Zbiganc pa da nameravajo nekaj hudega z vami.«

»Boš čuvala nad nami?«

»Rada, prav rada, gospod! Moje vere si in sve-tega Očeta si videl —. Čuvala te bom, pa če bi me radi tega gospodar tudi iz službe pognal!«

»Če bi te nagnal, bom jaz skrbel za tebe.«

»Res, gospod?«

»Besedo ti dam na to!«

»Verjamem ti, ker si kristjan.

Pa ne zameri! Mudi se mi. V kuhinjo moram, go-spodarica je odšla v Skoplje na obisk. Koj je morala oditi, ko je prišla vest, da ostanete danes pri nas.

Čuvajte se Humûna, Habulamovega služabnika! Njegov zaupnik je in mene ne mara, ker imam Jan-kota rada.

Prenočevali bodete v stolpu stare matere.«

»Kje je tisti stolp?«

»V vrtu.«

»Zakaj pa naj tam prenočimo? Ali ni v hiši pro-stora za nas?«

»O pač. Ne vem, zakaj vas hoče gospodar nastaniti v stolpu.«

»Nas boš obiskala?«

»Bom! In povedala vam bom, če bom kaj posebnega videla in zvedela. In če sama ne bom utegnila priti, pa pošljem Jankota. Priden je, zaupati mu smete.«

Hlastno in naglo je govorila pa odhitela po polju.

»Effendi, kaj vse smo čuli!« je pravil Očko. »Nevarnost nam grozi v tisti hiši! Pojdimo rajši v han!«

»Ne! Tudi v hanu bi nas našli. Pri Habulammu je nevarnost manjša, ker sta Anka in Janko naša prijatelja in zaveznika. Pazila bodeta in nas obveščala o nevarnosti.«

»Gospod je prav povedal,« je menil Halef. »Sam Allâh nam je poslal tisto lepo dekle! Krščanstvo mora biti lepa vera, da tako naglo združuje srca —! Musliman sem in ne morem biti kristjan. Pa če bi ne bil musliman, bi postal spoznavalec Jezusa, sina Marijinega.«

Pa glejte, tamle prihaja krojaček, izdajalec!«

Jezdili smo ob vrtnem zidu. V zidu so bila vrata in pri njih je stal krojač.

Že od daleč nam je mahal z roko.

»Pridite pridite —! Dobrodošli ste! Gospod vas pričakuje!«

»Zakaj pa nam ne pride naproti?«

»Bolan je.«

»Leži?«

»Ne. Protin ga muči, hoditi ne more.«

»O, neprijetna reč —! Za samo sitnost mu bomo —!«

»Prav nič! Še veselilo ga bo, do bo našel v svoji boleznij ljudi, ki ga bodo kratkočasili. Kajti najhujše v taki bolezni je dolgčas.«

»No, poskrbeli mu bomo za zabavo!«

Pojzdili smo na dvorišče.

Od daleč je bilo poslopje res skoraj gradu podobno. In po tem, kar nam je povedal krojač, smo res pričakovali pristno bogato, lepo, če že ne razkošno graščino.

Toda kaj smo zagledali —!

Poslopje je bilo res visoko in dolgo, pa napol razpadlo. Okna so prazna strmela v nas, streha je bila razdrta, omet je že davno izginil in ob zidu je ležala rdečkasta moka razpadajoče opeke.

Pojezdili smo pred visoka in široka vrata. Tam nas je čakal pobalin z dolgim, potegnjenim, pristnim zlikovskim obrazom.

Krojač mi ga je predstavil.

»Tale je Humûn, gospodov osebni služabnik.«

Aha —! Tisti, ki nas je pred njim posvarila Anka, da se ga naj čuvamo —! Jankotov tekmeč —! Skoraj bi rekel, da razumem, zakaj ga ne mara.

Globoko in spoštljivo se nam je priklonil in pokazal na krepka hlapca, ki sta stala za njim.

»Effendi,« je pravil, »moj gospod je na svojo veliko žalost zvedel, da ne moreš hoditi. Zapovedal je, da te morata tale dva nesti v hišo. Močna sta, zaupati se jima smeš.«

Zlezel sem s konja. Hlapca sta se križem prijela za roke, sedel sem jima v naročje kakor v naslonjač. Zanesla sta me v vežo in skozi dve predsobi v sprejemno dvorano. Tovariši so stopili za menoj.

Sprejemna dvorana je bila še precej dobro opremljena. Ob stenah so stali nizki diwâni. In na vzvišenem prostoru, vhodu nasproti, je sedel »graščak«. Poleg njega je bil prazen prostor, namenjen najbrž meni. Na tleh pred njim so ležale blazinice, pripravljene za moje tovariše.

Nosači so obstali z menoj pri vratih. Gospodar se je priklonil, vstal pa ni. Pozdravil me je:

»Dobrodošel si mi, effendi! Allâh naj blagoslovi tvoj prihod in naj ti nakloni veliko število dni v moji hiši! Ne zameri, da ne vstanem! Protin me trga v no-

gah, ne morem hoditi. Naj te prinesejo bliže, sedi ob moji strani! Tvoji tovariši pa naj počivajo tule pred nama!»

Posedli smo.

Povedal sem nekaj vljudnih besed v zahvalo za sprejem in se opravičil, da sem nepoklican stopil v hišo. Pa ni me pustil govoriti, rekel je, da mora on biti meni hvaležen.

Hlapca sta odšla in sluga je prinesel čibûke pa kavo. V Orientu so vajeni, da cenijo bogastvo hišnega gospodarja po njegovi pipi. No, če sem ga sodil po pipi, je bil Murâd Habulam vsekakor bogat človek.

Cevka njegovega čibûka je bila iz pristnega rožnega lesa, nagosto ovita z zlatimi nitkami ter okrašena z dragulji in biseri. Ustnik je bil izrezljan iz jantara, dimastege, pol prozornega, ki ga v Orientu mnogo više cenijo ko pri nas.

Kavo so nam prinesli v srebrnih findžânih, ki so stali v zlatih podstavkih, in ko sem kavo poskusil, sem si moral priznati, da sem samo enkrat, in sicer v Kairi, pil boljšo kavo. Kava je bila seve pripravljena po turško, pili smo jo obenem s fino semletim sedom. Tak findžân drži kvečjemu štiri naprstnike.

Tudi moja pipa je bila enako dragocena ko Habulamova. Le žal, da so bile glavice tako majhne! Desetkrat sem potegnil, pa je dogorela. Humûm, ljubljeneec svojega gospodarja, je čibûke pridno polnil.

Turški običaj predpisuje, da se ne sme gosta koj vprašati za njegovimi razmerami. Govorili smo o vsakdanjih rečeh in potem šele se je gospodar pomaknil bliže in vprašal:

»Si danes prijetno potoval, effendi?«

»Allâh je bil moj vodnik.«

»Afrit, krojač, je pravil, da prihajaš iz Zbiganc —.«

»Da. Od sinoči sem bil v Zbigancih.«

»In prej?«

»Prej sem bil v Radoviču in v Strumici.«

»Dan za dnevom si potoval?«

»Da. Iz Odrina in Stambûla prihajam.«

»Iz Stambûla —? Allâh je dober s teboj, ker ti je Stambûl naklonil za rojstno mesto!«

»Nisem rojen v Stambûlu. Pripotoval sem v Stambûl iz Damaska.«

»Si v Damasku rojen?«

»Tudi ne. Frank sem, Nemec.«

»Kako pa si prišel v Damask?«

»Potoval sem iz domovine v veliko puščavo Sa-hâro, od tam v Egipt in v Arabijo.«

»Allâh je velik —! Tako daleč naokoli si potoval —? In kupčija ti je dobro uspela?«

»Ne potujem radi kupčije.«

»Ne —? Zakaj pa?«

»Da vidim kraje in ljudi. Spoznaval bi rad njihov jezik in njihove običaje.«

Neverno me je gledal.

»Zato —? Allâh —! Kaj ti koristi, če si ogledaš gore in doline, ljudi in živali, puščave in gozdove —! Kaj imaš od tega, če vidiš, kako se ljudje oblačijo in kako govorijo —?«

Vedno isti stari nazori, ki sem jih že tolikokrat srečal —! Orientalec kar ne more razumeti, čemu bi naj človek hodil gledat tuje kraje in ljudi. Kupčija, trgovsko potovanje, potovanje v Mekko, — više in dalje ne sega njegovo obzorje.

»Se zanimaš za zemljepisje?« sem ga vprašal.

»Zelo rad berem take knjige.«

»Kdo jih je napisal?«

»Učeni ljudje, ki so tiste kraje sami videli.«

»Vidiš! In tistim ljudem si pač hvaležen, da te s svojimi knjigami zabavajo in poučujejo?«

»Seveda!«

»No, tudi v moji domovini živijo ljudje, ki radi berejo take knjige. Na tisoče in tisoče jih je, ki jih berejo. In take knjige pišejo le ljudje, ki so vse tiste

kraje tudi sami videli. In da jih vidijo, morajo potovati. In tak človek sem jaz.«

»Torej si učenjak v zemljepisju? Pa vkljub temu te vprašam, čemu potuješ? Domačo hišo in harem moraš zapustiti, veselju življenja se moraš odpovedati, v tujini prenašati glad in žejo in razne neprilike, morebiti se podajati tudi v smrtno nevarnost —!«

»Seveda!«

»In ko se vrneš pa sedeš in pišeš in pišeš —! Da si oči izrabiš —! In samo zato, da tisti radovedneži zvejo, kaj vse si videl —! Kaj imaš od tega?«

»Ali potovanje ni užitek?«

»Ne! Potovanje je velika neprijetnost in sitnost!«

»Bi pač ne stopil na primer na veliko goro, da bi videl solčni zapad?«

»Ne! Kajti moji možgani so zdravi. Čemu naj zapustim tale svoj udobni diwân, kjer lahko v miru kadim svoj čibûk in pijem svojo kavo? Čemu naj lezem in plezam na gore? Da bom moral spet nazaj —? Nima pomena! Solnce bo vzhajalo in zahajalo, tudi če ne bom zlezel na vrh gore. Allâh je vse pametno uredil in njegovih sklepov ne bom spremenil, če polezem na visoko goro!«

Da, taki so ti ljudje —! Allâh illâ 'llâh —! In vsepovsod Allâh —! Taka je njihova modrost in tak je njihov izgovor za njihovo duševno in telesno lenobo.

»Torej bi pač tudi ne maral potovati po tujih deželah, da bi jih spoznaval? Tako potovanje bi ti bilo prenaporno in prenevarno?«

»Nikdar ne bom potoval po tujini. Čemu —? Kaj dobim za to? Denar zapravljam in nesreča se mi lahko pripeti —. In prav tako tudi ti nimaš ničesar od svojih naporov.«

»O pač. Meni potovanje nese. Živim od potovanja.«

»Ni mogoče! Ali gore ješ in reke piješ, ki jih obiskuješ?«

»Tisto ne. Pa ko se vrnem domov, napišem knjigo o svojem potovanju in za tisto knjigo dobim denar.«

Končno sem mu povedal nekaj, kar ni bilo tako čisto neumno.

Obraz se mu je zjasnil.

»Aha —! Razumem te! Nisi zemljepisec, ampak kitabdži — knjigar —!«

»Ne. Kitabdži mi plača za knjigo, ki jo napišem, jo natisne in prodaja bravcem. In oba imava dobiček.«

Položil je prst na nos, razmišljal in dejal:

»Razumem! Ti si tisti, ki prinese kavo iz Arabije, kitabdži pa je tisti, ki jo ljudem na drobno prodaja —. Ali ni tako?«

»Da, tako približno je.«

Spet je razmišljal pa vprašal:

»Ali vse napišeš, kar doživiš?«

»Le to, kar je zanimivo.«

»Kaj pa je zanimivo?«

»Vse, kar moje misli in moja čuvstva bolj ko običajno razvname.«

»Na primer, če spoznaš posebno dobrega človeka —?«

»Da. Tisti pride v knjigo.«

»Ali pa posebno hudobnega —?«

»Tudi tistega dam v knjigo, da ga bravci spoznajo in zasovražijo hudobijo.«

Resno je gledal, zamišljen si je šel z ustnikom pod turbân. Zadeva mu ni ugajala.

»Hm —!« je godel. »Oba, dobri in hudobni, prideta v knjigo —? In ljudje v tvoji domovini zvejo za nju?«

»Tako je!«

»Ali zapišeš tudi njuni imeni?«

»Seveda.«

»In kdo sta in kaj sta in kje živita in v kaki hiši —?«

»Celò zelo natančno.«

»In kaj sta počenjala in kaj si govoril z njima in kaj si o njiju zvedel —?«

»Vse.«

»Allâh —! Izdajalec si, nevaren človek! Bati se te je treba!«

»Pač ne! Dobremu se ni treba ničesar bati, njegovo ime bo živelo po vseh deželah, kajti tiste knjige prevajajo tudi v druge jezike. Hudobnemu pa se čisto prav zgodi, da zve svet o njegovih hudobijah.«

»Boš pisal tudi o Zbigancih?«

»Zelo mnogo. V Zbigancih sem doživel marsikaj zanimivega.«

»In o Kliseliju boš tudi pisal?«

»Teга danes še ne vem. Ker ne vem, kaj vse bom v Kliseliju doživel, videl in slišal. Pa to bom gotovo pohvalno omenil, da imaš krasen čibûk in da piješ izvrstno kavo.«

Molče je zrl pred sebe.

Med pogovorom sem ga bistro opazoval. Čudno znan se mi je zdel njegov obraz. Kje sem ga neki že videl —?

Ni bila podoba, da je res bogat. Njegov šâš je bil star in umazan, star in umazan je bil tudi njegov kuftân. Bedra in kolena je imel na debelo ovita s cunjami, menda radi protina. Vkljub protinu pa so mu tičale bose noge v starih, tenkih, shojenih copatah.

Slok, mršav človek je bil, srednjih let, obraz pa so mu že razorale zgodnje gube. Ostre poteze, majhne bodeče oči, trde in brezčutne, močno razvita brada, široka, v kotih navzdol obrnjena usta so bila vse drugo ko prijetna. Čisto tak sem si mislil obraz skopuha, ki misli le na dobiček, ki samo grabi, pa ne vpraša za sredstvi.

Končno je bil s svojim razmišljanjem gotov.

»Upam, da ti bo ugajalo pri meni in da boš le lepe reči pisal o meni —!«

»Gotovo! Zelo gostoljubno si me sprejel, hvaležen ti moram biti.«

»Še vse drugače bi te bil sprejel in vse lepše pogostil, pa moja gospodarica je odpotovala, sam pa ne morem hoditi. Protin me muči.«

»Kje pa si se nalezel tega hudega gosta?«

»V vojski.«

»Si bil vojak? Najbrž častnik?«

»Še vse kaj več sem bil. Bil sem vojni dobavitelj, skrbel sem sultánovim vojakom za obleko in hrano.«

Vojni dobavitelj —! Zato je veljal za bogataša —! Zato si je kupil graščino in posestvo, kjer bi rad »v miru preživel stara leta in užival sadove svojega dela«, kakor je pravil krojač.

Pomilovaje sem mislil na uboge, polnage in stradane vojake sultánove, pa na možnje denarja, ki so si jih gospodje vojni dobavitelji »zaslužili«.

»Tvoja služba je bila pa zelo visoka in imenitna!« sem hvalil. »Užival si zaupanje padišahovo, da ti je tako službo naklonil!«

»Da, tako je!« je dejal samoljubno. »Dobavitelj je tisti, ki pribori bitke in vojske, je tisti, ki vodi junake k zmagi. Brez njega ni poguma, brez njega razjeda vojsko glad, mraz in bolezen. Domovina mi mora biti hvaležna!«

»Naj tudi to omenim v svoji knjigi?«

»Da, omeni! Prosim te!

Ali boš mnogo lepega in dobrega napisal o deželah in o podanikih padišahovih?«

»Zelo mnogo,« sem kratko odgovoril. Slutil sem, kam namerava napeljati pogovor.

»Pa tudi marsikaj slabega?«

»Tudi. Povsod živijo dobri in slabi ljudje.«

»Si našel tudi pri nas slabih ljudi?«

»Da,« sem povedal ravnodušno. »Posebno zadnje dni in v teh krajih.«

Nemirno je mencial po blazinici. O tem bi bil rad kaj več govoril, pa ni vedel, kako bi začel.

»In vse to bodo zvedeli tvoji bravci —! Da bi do-
bil tudi jaz kako tako tvojo knjigo —.«

»Ne razumel bi je, ni pisana v tvojem jeziku.«

»Pa bi mi vsaj ti sam pripovedoval, kaj vse si
doživel pri nas —.«

»Rad. Pa pozneje, ko si počijemo.«

»Bi rad šel počivat? Naročil bom, da ti pokažejo
tvoje stanovanje. Prej pa bi mi le še kaj pripove-
doval —!«

»Res sem truden. Pa da ti izpolnim željo, ti naj
tale moj spremljevalec pregledno poroča o naših po-
tovanjih v zadnjih tednih.«

»Le kar naj začne, poslušam.«

Halefu nisem mogel bolje ustreči. Sila rad je
pripovedoval. Pa jezilo ga je, da ga je mož tako na
kratko, bi rekel, skoraj zapovedujoče nagovoril. Ve-
del sem, kako bo začel svoje poročilo.

»Dovoli mi predvsem,« je povedal, »da ti povem,
kdo ti bo velikodušno posvetil svojo besedo. Jaz sem
namreč hadži Halef Omar ben hadži Abu 'l-Abbâs
ibn hadži Dawûd al-Gosarâ. Moj rod jezdi najboljšo
ferdžanske kobile in bojevniki mojega rodu ubijajo
leve s sulico. Praded mojega pradeda je jezdil s pre-
rokom na vojsko in praded njihovih pradedov je jedel
melone z Abrahamom, Izakovim očetom. Ali sega tu-
di vrsta tvojih pradedov tako daleč nazaj?«

»Vrsta mojih pradedov sega v sivo davnino,« je
dejal Murâd Habulam nekam negotovo.

»To je dobro! Kajti človeka ne smemo soditi po
njegovih čibûkih in findžânih, ampak po številu pra-
dedov. Tisoči čakajo v raju na mene, ki sem njihov
ljubljeni potomec. Ne počastim vsakogar s svojo be-
sedo, toda ker tako želi moj prijatelj in slavni emir
Karâ ben Nemsî, pa bom govoril. Zahtevam pa, da me
poslušáš z nedeljeno pozornostjo.«

Vse to je mali lopov povedal tako mirno in samo
po sebi umevno, kot da je bil sam poleg, ko je praded
njegovih pradedov melone jedel z Abrahamom. Čisto

tako se je naredil, kot da je izredna čast za Habulama, če ga vobče nagovori.

In potem je pripovedoval, pripovedoval v izbranih, dobro premišljenih, bujno cvetočih besedah naše doživljaje zadnjih tednov. Noben odvetnik bi ne bil bolje govoril. Ne ene besede ni zinil, ki bi dala nekdanjemu vojnemu dobavitelju sumiti, da vemo, pri čem da smo z njim.

Prav vesel sem ga bil, priznalno sem mu pokimal, ko je končal in me je vprašaje gledal, češ, ali se nisem dobro odrezal!

Murâd Habulam se je delal, kot da je ves iz sebe. Odložil je čibûk, kar pomeni pri muslimanu zelo mnogo, sklenil roke in vzkliknil:

»O Allâh —! O Allâh —! Pošlji vendar sile svojega maščevanja na zemljo in iztrebi z ognjem svoje jeze vse hudodelce, ki njihovi zločini vpijejo do neba! Ali ne verjamem, kar sem čul —? Ne morem, ne, ne morem — res ne —!«

Zagrnil se je v molk, vzel svoj mohamedanski molek v roko in spuščal jagode skozi prste, kot da moli. Tudi mohamedani imajo namreč svoj »rožni venec«, devetindevetdeset jagod šteje in na nje »moli« ali pravzaprav šteje mohamedan devetindevetdeset Allâhových lastnosti.

Pa je le spet dvignil glavo in vprašal:

»Effendi, ali potrdiš, da je res, kar je pravil tale hadži?«

»Vsako besedo.«

»Torej sleherni dan so vas mislili umoriti —?«

»Tako je bilo!«

»In vsakikrat ste morilcem srečno ušli —? Ljubljenci Allâhovi ste!«

»In da je morilcem uspelo, pa bi tudi bili Allâhovi ljubljenci —?«

»Ne, zapisano bi bilo v knjigi življenja, da morate umreti. In kar je zapisano v knjigi življenja, tega niti Allâh ne more spremeniti. Kismet je.«

»Upajmo, da bodo tudi tisti lopovi prav kmalu našli svoj kismet! Tak namreč, da bodo že na zemlji kaznovani za svoje zločine.«

»Sam bi bil lahko za to poskrbel, pa si jim prizanesel!«

»Nisem njihov sodnik.«

»Ali boš o teh doživljajih tudi pripovedoval v svoji knjigi? O Žutem, o Aladžijih, o Manah el-Barši, o Barûd el-Amazatu in o starem Mübâreku?«

»Vse bom omenil.«

»Strašna kazen bo za nje! Misliš, da se boš še kedaj srečal z njimi?«

»Gotovo! Zasedujejo me. Tukaj v tvoji hiši sem seveda varen, toda ko jutri odpotujem, mi bodo zločinci spet za petami.«

»Saj vendar ne boš tako hudo osramotil moje hiše, da bi že koj jutri odpotoval —!«

»Premislil si še bom. Sicer pa je, kakor sam praviš, v knjigi življenja zapisano vse, kar se človeku pripeti. Torej tudi to, kako dolgo bom ostal pod tvojo streho. Nihče ne more tega spremeniti, niti sam Allâh ne, si dejal.«

»Tako je! Upam pa, da mi bo prijaznost tvojih oči še dolgo sijala. Olepšal mi boš enoličnost mojega življenja in mi lajšal bolečine mojih nog, če ostaneš še prav dolgo moj gost.«

»Tudi meni bi bilo zelo ljubo, če bi mogel. Čul sem, da si mnogo potoval —.«

»Kdo je pravil?«

»Krojač.«

V zadregi je bil. Krojač me je nalagal.

Vkljub temu je resno odgovoril:

»Da, mnogo mest in vasi so prehodile moje noge, ko so bile še zdrave.«

»Pa si pravil, da ne maraš potovati, da rajši sediš na diwânu, kadiš čibûk in piješ dobro kavo —.«

»Da, sedaj, ko imam bolno govo —.«

»Zakaj pa si si bedra ovil, stopal pa ne?«

»Ker imam bolezen v bedrih, v stopalih pa ne.«

Hm —! Pa je pravil, da ga muči protin —.

»Pa čutiš hude bolečine v palcu?«

»Nobenih.«

»In otekla sta palca?«

»Tudi ne.«

»Kako pa je z vročino ponoči?«

»Nikdar še nisem imel vročnice.«

Hm —! Tisto o protinu je bilo gladko zlagano —.

Čemu me je krojač nalaгал —?

Še knjižnico sem moral omeniti.

»Da, taka bolezen je huda! Človek se ne more geniti iz hiše —. Pa v svoji samoti si poiščeš razvedrila in zabave v svoji bogati knjižnici —.«

»V knjižnici —?«

»Da. Učen človek si, mnogo knjig imaš. Zavidam te za nje!«

»Kdo je rekel, da imam knjige?«

»Krojač.«

V zadregi je povedal:

»Effendi, moja knjižnica ni mnogo vredna! Meni seveda zadostuje, za takega moža, kakor si ti, pa ne pomeni nič.«

»Saj mi boš dovolil, da si jo pogledam, kajne? Zanimam se za knjige.«

Še huje je bil v zadregi.

Knjižnice vobče ni imel. Krojač me je nalaгал. Potovanja, učenost, knjižnica so bile le vabe, ki bi me naj čim zanesljiveje spravile pod Habulamovo streho. Čemu —? In čemu si je izmislil Habulam protin —?

»Pokazal ti jo bom,« je pravil. »Pa danes ne. Utrujen si, praviš. Dal ti bom odkazati sobo.«

»Kje pa bomo prenočili?«

»Ne tukaj v hiši, motili bi vas. Dal sem vam pripraviti sobo v stolpu stare matere. Tam bodete mirno spali, sami bodete.«

»Čisto, kakor ti je ljubo!

Zakaj pa se imenuje tista stavba stolp stare matere?«

»Teža pravzaprav niti sam ne vem. Neka stara ženska, ki je svojčas živela v tejle hiši, se baje ponoči prikazuje v beli obleki na galeriji stolpa in blagoslavlja svoje otroke.

Veruješ v strahove?«

»Ne.«

»Se pač tudi tiste starke ne boš bal?«

»Mi na misel ne prihaja! Še vedno straši?«

»Pravijo. Nihče ne gre ponoči v stolp.«

Čemu je pripovedoval o strahu v stolpu —? Se nas je mislil kdo lotiti v vlogi stare matere —? In Murâd Habulam bi se izgovarjal, da nas je strah ubil —?

Strašno otročja misel, ki se je mogla roditi le v možganih takih ljudi!

»Veselilo bi nas,« sem dejal, »če bi nas strah obiskal. Vprašali bi ga, kako je na onem svetu.«

»Bi si upal?«

»Zakaj ne?«

»Slabo bi naletel! Življenje ga stane, kdor govori s strahom!«

»Ne verjamem. Nobenemu zavrženemu Allâh ne bo dovolil, da bi zapustil trpljenje džehenne ter se še sprehajati in hladiti na zemljo. Dobrih duhov pa se ni treba bati. In če bi se živ človek preoblekel za straha in nas prišel nadlegovat, tistega pa bi kar kratkomalo prijeli in mu pošteno pretipali kosti.

Prosim, da nam nakažeš stanovanje! Kje pa stoji tisti stolp?«

»Za vrtom.«

»Tudi vrt imaš?«

»Da. Upam, da ti bo všeč. Mnogo me stane, pa je res lep ko vrt zveličanih za vhodom v prva nebesa.«

»Žal ne bom mogel uživati njegove lepote, ker ne smem hoditi.«

»Lahko jo boš užival, če hočeš. Ne bo ti treba hoditi, peljali te bodo.«

»Na čem?«

Za kopami sem zagledal stolp. K str. 408.

»Moja žena namreč tudi ne more hoditi. Dal sem ji napraviti voziček, vozijo jo po vrtu. Danes je ni doma, lahko ti sedeš v voziček.«

»Hvaležen bi ti bil!«

»Koj ga dam pripeljati. Humûm te bo vozil, tudi stregel vam bo, vsako željo vam mora izpolniti.«

Razumel sem.

Dolgi pobalin z zlikovskim obrazom bi nas naj opazoval —. In obveščal gospodarja, kaj počenjamo in govorimo —.

Iznebiti sem se ga moral. Poskusil sem z vljudnostjo.

»Nočem te oropati tvojega osebnega služabnika! Vajen sem, da mi tovariši postrežejo.«

»Teга ne smem dovoliti!« je hlastno ugovarjal. »Tudi tvoji tovariši so moji gostje!

Ne brani se! Humûmu sem naročil, naj vam streže, vedno bo v vaši bližini.«

Vedno v naši bližini —! Nadzoroval bi nas naj —!

Za vsako ceno sem se ga moral iznebiti.

Humûm je pripravil voziček, poslovil sem se od gospodarja in odpeljali so me. Tovariši so stopali za menoj.

Skozi vežo smo prišli na dvorišče. Nesnažno je bilo, za gnojišče je služilo. Na eni strani je stala hiša, na dveh drugih nizke lesene ute, pokrite s slamo, menda shrambe za gospodarsko orodje in poljske pridelke, na četrti pa hlevi. Skozi hlev smo prišli na vrt.

»Ta »vrt« je bil velik travnik, seniki so stali v dolgih vrstah po njem. Tu pa tam je bila kaka greda z zelenjavo in vmes so samevale revne cvetlice. Tak je bil Habulamov vrt, »lep ko vrt zveličanih pri vrodu v prva nebesa« —. In ki ga je »toliko stal« —. No, prerok pač ni imel posebnega spoštovanja pred okusom svojih muslimanov —.

Mimo gred smo prišli spet na travnik, ki je bil večji ko prvi. Kope snopov so stale po njem in za kopami sem zagledal stolp, okroglo, staro stavbo s pritličjem in dvema nadstropjema, kakor so kazala trojna okna, eno vrh drugega. Okna so bila seve brez stekla. Vrata v stolp so bila odprta.

Humûm je porinil voziček skozi vrata.

V pritličju je bila le ena sama soba. Polomljene stopnice so peljale navzgor. Ob stenah so ležale pre-

proge in na njih blazinice. Sredi sobe je stala mizica na zelo nizkih nogah. Drugega pohištva ni bilo.

»Tule je vaše stanovanje!« je pravil Humûm.

»Vaši gostje stanujejo vedno v tem stolpu?«

»Ne. Tale soba je najboljša, kar jih imamo. Moj zapovednik vas hoče posebno odlikovati, zato vam jo je odkazal za stanovanje.«

»Kaki prostori so pa nad nami?«

»Še dve sobi, kakor je tale. In potem soba z lepim razgledom. Pa sobe v nadstropjih niso opremljene, nihče ne stanuje v njih.«

Stene so bile vse razpokane, prav kot da je vsako leto hud potres obiskal stolp stare matere. Ometa ni bilo, dimnika tudi ne. Murâd Habulamova »najboljša soba« je bila enostavno gola luknja.

Zakaj so nas vtaknili v njo —?

Spotoma mi je prišlo na misel, kako se bom iznebil nadležnega vohuna Humûma.

Srečal sem delavca s krmežljivim očesom in nehote sem se spomnil na praznoverje Orientalcev o urokih.

Orientallec se hudega pogleda silno boji. Otroke zavarujejo matere pred uroki z rdečim trakom, ki mu ga privežejo krog vratu, ali pa s koščekom korale, ki ima podobo prstov ali roke. Odraščeni človek pa pozna le eno sredstvo zoper uroke. Iztegniti mora roko in razkrečiti vseh deset prstov proti uročnemu človeku. Kdor tako stori ter naglo zbeži, temu se nič ne zgodi.

To praznoverje sem nameraval uporabiti.

»Zelo sem zadovoljen s stanovanjem.« sem pravil. »Upam, da nam boš za ponoči prinesel tudi luč?«

»Prinesem vam jo obenem z večerjo. Želiš še česa, effendi?«

»Tudi vode nam prinesi!«

»Pohitel bom. Upam, da bodete z mojo pozornostjo in točnostjo zelo zadovoljni. Takim gospodom je treba naglo postreči.

Čul sem, kaj ste pripovedovali mojemu gospodu. Spoštujem vas in cenim. Srce mi je trepetalo, ko sem slišal o nevarnostih, ki so vam grozile. Allâh vas je čuval, sicer bi bili že zdavnaj poginili.«

»Da, Allâh nas je čuval. Naklonil mi je dar, ki me obvaruje vsake nevarnosti. Noben sovražnik mi ne more nič.«

Koj je bil silno radoveden.

»Kak dar pa je tisto, effendi?«

»Moje oko.«

»Kako to?«

»Poglej mi naravnost v oko!«

Pogledal je.

»No, nič ne vidiš?«

»Ne, effendi!«

»Ali ni v mojih očeh nekaj posebnega?«

»Nič.«

»To je prav tisto! Ni mi videti! Treba je le, da sovražnika pogledam, pa je izgubljen.«

»Ni mogoče —?«

»Da! Ničesar v življenju se mu več ne posreči. Kogar pogledam, tega zasleduje moje oko. Ako namreč tako hočem. Njegova duša je moja last, le misliti mi je treba na njega, pa ga zadene nesreča.«

Prestrašen je hlastnil:

»Effendi, res —? Kem bakiš da imaš —?«

»Da! Pa uporabljam ga le pri hudobnih ljudeh.«

»Allâh naj me čuva —! Nič več nočem imeti opravka s teboj —! Allâh wallâh —!«

Razkrečil je vseh deset prstov proti meni, se obrnil in zbežal, kar so ga noge nesle.

Tovariši so se na ves glas krohotali.

»Dobro si opravil, effendi!« se je režal Halef. »Ta se ne vrne več! Drugega služabnika dobimo!«

»Da! In najbrž tistega, ki si ga želim, namreč Jankota, Ankinega zaročenca.«

»Zakaj misliš, da tistega?«

»Ker je Humûnov tekmeč. Humûn ga sovraži, zato bo naprosil gospodarja, naj nam njega določi za služabnika. Njega naj moj pogled uniči.

Posadite me na blazinice pa pojdite in pogledjte po stolpu! Vedeti moramo, kam so nas vtaknili.«

Posadili so me in zlezli po stopnicah. Kmalu so se vrnil.

Halef je poročal:

»Nad nami je še dvoje nadstropij, v vsakem je takale soba kakor tale. Ne verjamem, da bi nam v stolpu pretila nevarnost.«

»In vsaka soba ima svoje okno?«

»Da.«

»So tudi v nadstropjih okna opremljena z oknicami?«

»Da.«

»Kako se zapirajo?«

»Z močnimi lesenimi zapahi.«

»Lahko jih torej od znotraj zapremo in nihče ne more po temi k nam. Slišali bi ga.

In kako je na vrhu?«

»Na vrhu je pokrita ploščad. Strop nosijo štirje stebri, kamenita ograja jo zapira. Tam je menda tista ,soba z lepim razgledom', ki je o njej pravil Humûn.

Zunaj okoli stolpa je še kamenita galerija. V ograji so bila kedaj vrata, skozi nje se je prišlo na galerijo. Pa tista vrata so zazidana.«

»Videl sem galerijo, ko smo se selili v stolp. Na tisti galeriji je najbrž stala ,stara mati', ko je blagoslavljalna svoje otroke.«

»Sedaj pa ne more več ven, razen če bi zlezla črez ograjo.«

»Čemu so vrata zazidali —?

Kako pa se pride na ploščad?«

»Skozi lino v tleh.«

»Hm —! Ploščad je na vse strani odprta?«

»Da.«

»Kako pa je, kadar dežuje —? Deževnica se nabere na ploščadi in teče skozi lino v spodnja nadstropja —! Ali je poskrbljeno, da se odteka?«

»Da. Lino v tleh zapira loputa, ki pa je na robih obložena z gumijem in se zapira neprodirno. Razen tega so tla na ploščadi nagnjena od sredine na zunaj in v ograji je luknja, ki se skozi njo lahko odteka deževnica.«

»Hm —! Tista ploščad nam utegne biti nevarna —!«

»Zakaj?«

»Od zunaj lahko pridejo na galerijo, od tam na ploščad in skozi line k nam v pritličje —.«

»Stolp je previsok!«

»Ne. Pritlična soba je tako nizka, da z glavo segam do stropa, torej nekaj manj ko dva metra. Če sta sobi v prvem in drugem nadstropju tudi tako nizki, ležijo tla ploščadi komaj slabih šest metrov nad zemljo. Ako računam še dva metra za debelino vseh treh stropov, bo galerija komaj osem metrov nad tlemi.«

»Kako pa bodo zlezli osem metrov visoko?«

»Po lestvi.«

»Misliš, da imajo tako visoko lestvo?«

»Pri takem velikem gospodarstvu lestve vedno rabijo. In če ena sama ni osem metrov visoka, pa zvežejo dve ali tri.

Povej, ali se da loputa zapreti z zapahom?«

»Ne.«

»Vidiš! In line v prvem in drugem nadstropju nimajo loput?«

»Ne.«

»Ako torej hočejo priti do nas, jim je pot odprta. Lestvo prislonijo, zlezejo na galerijo, odprejo loputo in se splazijo po stopnicah k nam. Brezskrbno bi spali, nepričakovano bi nas napadli —.

Ni pomoči, sam moram gori, da vidim, kak je položaj.«

»Kako pa boš prišel po stopnicah?«

»Očko, ti me boš nesel! Me boš vzal na rame?«

»Da, effendi! Le kar sedi!«

Pobasal me je na svoja široka ramena in me varno nesel po stopnicah v stolp.

Vsako nadstropje je res imelo le eno samo sobo. V tleh je bila lina, na njo so bile prislonjene stopnice. Line so bile brez loput, le zadnjo, v stropu drugega nadstropja, je zapirala močna, težka loputa. Na robih je bila obložena z debelo plastjo gumija, ki ni puščal vode.

Ograja je bila meter visoka, ploščad sama pa dobra dva metra. Med stebri se je videlo na vrt, na polja in nasade.

Kamenita galerija krog stolpa je bila že vsa razpadla in trhla. Ni bilo več varno stopiti na njo, zato so menda tudi zazidali vrata.

Meril sem z očmi višino stolpa od tal pa do galerije. Nisem računal premalo, res ni bilo več ko slabih osem metrov. Ker je bilo v pritličju samo eno okno, so na drugi strani lahko brez skrbi pristavili lestvo in zlezli na galerijo.

Kako bi se zavaroval pred napadom —?

Le eno se je dalo ukreniti. Loputo smo morali od znotraj tako trdno zabiti, da je od zunaj, s ploščadi, niso mogli odpreti.

Ozrl sem se še po okolici. Razgled je bil res lep. Pa oblačilo se je. Že na potu k Habulam sem opazil, da se pripravlja k dežju. Jesen je prihajala v deželo in z njo za tiste južne kraje deževna doba.

Očko me je odnesel nazaj v pritličje. Sedel sem na blazinice in razmišljal, kako bi preprečil Habulomove načrte.

Mlad, krepek fant nam je prinesel vode. Njegov obraz je bil odkrit in razumen, prijazen. Radovedno nas je gledal.

»Selâm!« nas je pozdravil. »Gospodar me je poslal, vode sem vam prinesel. Tudi večerja bo kmalu gotova.«

»Zakaj pa Humûn ni prišel?«

»Gospodar ga potrebuje.«

»Pa je pravil, da nam bo stregel —.«

»Gospodarja so napadle bolečine v nogah, protin ga spet trga, ker se pripravlja k dežju. Pa mora Humûn ostati pri njem, ker ga je vajen.«

»Torej nam boš ti stregel?«

»Da, gospod, če ti je prav!«

»Bolje mi ugajaš ko Humûn. Kako ti je ime?«

»Janko.«

»Aha —! Ankin zaročenec si, kajne?«

»Da. Pravila mi je o tebi. Bogato si jo obdaril. Preštela je denar šele, ko je prišla domov. Pa se je prestrašila. Najbrž si se zmotil. Toliko ji gotovo nisi mislil dati. Dala mi je denar, da ti ga vrnem.«

»Ne vzamem ga nazaj! Dobro sem vedel, koliko sem ji dal. Le nesi ji ga spet nazaj! Njen je!«

»Preveč je, gospod!«

»Ne. Morebiti poklonim tudi tebi toliko in še več, če bom zadovoljen s teboj.«

»Ne maram bagšiša, gospod. Ubog sem, pa zaslužil si bom denar. Stregel ti bom z veseljem in brez bagšiša. Anka mi je pravila, da si naše vere in da si bil v Rimu. Srečen sem, če ti ustrezem.«

»Vidim, da si priden človek. Veselilo bi me, če bi ti mogel koristiti. Kaj bi imel najrajši?«

»Da bi bila Anka prav kmalu moja žena.«

»Prej pa morata imeti vsak svojih tisoč piastrov, kajne?«

»Seveda. Sicer ne moreva začeti.«

»Pa glej, da boš tistih tisoč prav kmalu imel!«

»Anka ti je vse izblebetala, kakor čujem —.«

»Nič ne de! Koliko vama še manjka?«

»Anki manjka še mnogo, sam pa bom kmalu imel svoj tisočak.«

»Kmalu? Koliko ti še manjka?«

»Samo dve sto piastrov.«

»Kedaj si jih boš prislužil?«

»No, dve leti še bo že treba delati. Pa potrpel bom. Krasti nočem, Habulam pa slabo plača.«

»Kaj pa, če bi ti jaz podaril tistih tisoč piastrov?«

Neverno me je gledal.

»Gospod, šališ se!«

»S takim, pridnim, poštenim dečkom se ne sme šal uganjati! Veš, kar dal ti bom tistih tisoč! Ti pa boš še dalje štedil in prilagal k Ankinemu zakladu.«

Dve sto piastrov je bilo približno pet sto dvajset dinarjev. Rad sem mu jih dal, vreden jih je bil in — saj mu nisem dal iz svojega.

In kako srečen je bil! Kar razumeti ni mogel, da mu da tujec toliko denarja, ki si ga niti zaslužil ni.

Seveda mu nisem povedal, zakaj mu jih dam. Nisem ga ravno mislil podkupiti, bi tudi ne bilo treba, ker je bil pošten človek. Pa zvestega zaveznika bi si bil rad pridobil, ki bi za nas tudi nekaj tvegal. In za ta njegov trud sem ga hotel nagraditi.

Dal nam je roko in nas zagotavljal, da bo vse storil, kar želimo, ter da bomo zadovoljni z njim.

Previdno sem ga izpraševal po gospodarju. In zvedel sem tole.

Habulam je bil brat Manah el-Barše, nekdanjega skopljanskega davkarja, ki je moral pobegniti, ker je poneverjal državni denar. Zato mi je bil njegov obraz tako znan!

Manah el-Barša je večkrat obiskal svojega brata in ker se ni smel javno pokazati, vsaj v bližini Skoplja ne, mu je brat pripravil skrivališče v kopi blizu stolpa. Za skrivališče bi služinčad ne bila smela vedeti, pa že davno so ga izsledili. Seveda so molčali.

Važno je tudi bilo, da je Habulam Jankotu naročil, naj se ne mudi pri nas in naj mu poroča, kaj smo govorili in počenjali.

»Gospod, kaj naj storim —? Za vohuna in izdajalca nočem biti.«

»Reci mu, da nas nisi razumel, ker smo govorili v tujem jeziku!«

»Tako bo najbolje.

Sedaj pa moram oditi. Večerja bo gotova.«

Pustil je vrata za seboj odprta, da bi si lahko s svojega sedeža ogledal kopo.

Obširna je bila bolj ko druge in nam nasproti je bilo pri tleh mesto, ki se je razlikovalo od okolice. Tam je bil najbrž vhod v skrivališče. Kopa je bila seveda od znotraj votla. Iz vrha stožca je molel drog in na njem je bil pritrjen šop slame. Menda je z njim dajal Manah el-Barša bratu znamenja, kadar je bil skrit v kopi.

Janko se je vrnil s polno košaro. Koruznega kruha nam je prinesel in topel, prijetno duhteč jajčnik.

»Gospod,« je šepnil, »Anka je dejala, da ne smete jesti jajčnika!«

»Zakaj ne?«

»Gospodar sam ga je pripravil in medtem poslal Anko iz kuhinje. Pa videla je skozi špranjo, da je vzel iz žepa škrnicelj z mišnico.«

»Tako —? Ali je bil še v kuhinji, ko si prišel po večerjo?«

»Da. Vprašal me je, o čem ste govorili. Dejal sem, da nisem razumel vašega pogovora. Zapovedal mi je, da moram biti prijazen z vami in da vas moram napeljevati v pogovor. In vse da mu moram povedati, kaj me boste vprašali in o čem da bomo govorili. Obljubil mi je pet piastrov, če bom dobro vohunil.«

»Boš prodal dušo za pet piastrov?«

»Niti za tisoč ne!«

»Ali je v mesu in kruhu tudi strup?«

»Anka je rekla, da smete meso in kruh mirno jesti.«

»Dobro! Zaupamo ji. Tale jajčnik pa bomo dali pokusiti vrabcem.«

Res imenitno stanovanje smo namreč imeli. Iz sten se je okrušilo kamenje in v luknjah so se naselile številne družine vrabcev. Gnezda so bila malomarno

zgrajena, smetje, perje pa še marsikaj druga je letelo na nas.

Vrabci se nas niso čisto nič bali. Brez strahu so prihajali in odhajali skozi vrata in zrli na nas s tisto predrzno zaupljivostjo, ki z njo gledajo ti ptičji proletarci na ljudi, pred katerimi nimajo prav nobenega spoštovanja.

Vrgel sem jim nekaj kosov jajčnika v kot. Koj so prileteli ter se prepirali za mastno večerjo. Bili so vobče v polnem številu zbrani v stolpu. Zunaj se je stemnilo in daljni grom je napovedoval nevihto.

»Prinesi nam luč!« sem naročil Jankotu. »Pa povej gospodarju, da bomo zadelali in zapahnili vsa okna.«

»Zakaj mu naj to povem?«

»Ker bi te sicer itak vprašal. Povej mu, da se bojimo stare matere.«

Ko je odšel, so stopili tovariši v gornja nadstropja in zaprli okna. Janko se je vrnil s staro lončeno svetiljko, ki pa je bilo v njej komaj za dobro uro olja.

»Zakaj pa nam je poslal tako malo olja?«

»Pravil je, da bodete itak kmalu legli spat, ker da ste utrujeni.

Anka pa je pametno deklet in mi je dala še tole steklenico povrh.«

Dal mi je polno steklenico olja.

»To že ni več štednja!« sem pravil. »In tudi ne skoparenje. V temi bi naj sedeli in spali. V temi se človek ne more braniti.«

Plašno čivkanje se je oglasilo v gnezdih. Pogledali smo po vrabcih.

Našopirjeni so sedeli v gnezdih, nemirni so bili in se vili kakor v bolečinah. Eden je zletel iz gnezda, zaplahotal in obležal. Mrtev je bil.

»Tako naglo —!« je menil Haléf. »Lep kos mišnice je lopov pomešal v jajčnik!«

»Je je tudi treba lep kos, da zastrupi štiri močne ljudi! Pri nas bi seveda ne delovala tako naglo. Ha-

bulam ni samo brezmejno zloben, tudi strašno neumen je! Mislil je, da bomo kar pocepali in da se ne bomo utegnili maščevati.«

Kmalu je ležalo še več mrtvih vrabcev na tleh. Smilili so se mi revčki, pa žrtvovati smo jih morali, da smo si rešili lastno življenje.

»Kaj pa počnemo z jajčnikom, gospod?« je vprašal Halef. »Ali pojdemo k Habulamu in ga z bičem v roki prisilimo, da ga mora sam pojesti?«

»Prvi del tvojega predloga sprejemem, drugega pa ne. Koj pojdemo k Habulamu in vzamemo jajčnik s seboj pa ga obložimo z mrtvimi vrabci.«

»Gospod, ne stori tega!« je prosil Janko. »Slaba bi mi predla! Mislil bi, da sem ga izdal.«

»Takemu očitku se lahko izognemo. Rekel boš, da smo dali tudi tebi pokusiti kos jajčnika, zvijal se boš v bolečinah. Boš znal?«

»Mislim, da bom.«

»Dobro! Odrezal bom kos jajčnika in rekel, toliko si ga pojedel. Vse drugo pa prepusti meni!

Ali veš, kje bi našli Habulama?«

»V sprejemni sobi bo. Ali pa še v kuhinji.«

»Kaj pa še počenja tam? Bi rad še več jedi zastrupil?«

»Anka mi je pravila, da hoče biti poleg, ko bo pripravljala večerjo.«

»Kje je kuhinja?«

»Na levo od hišnih vrat. Peljali so te mimo.

Pa bodite previdni in ne dajte se prezgodaj videti, sicer se vam skrije!«

Odšel je pred nami.

Sedel sem v voziček, odpeljali so me. Halef je nosil jajčnik z mrtvimi vrabci, pokrtil ga je s kuftanom.

Ko smo privozili skozi hlev, smo krenili ob dvoriščnih poslopih, da bi nas Habulam ne opazil prezgodaj. V veži smo kmalu našli vrata sprejemne sobe.

Tla so bila pokrita s preprogami, tiho smo se bližali vratom. Očko jih je odprl.

»Kaj hočeš?« sem čul nevoljni Habulamov glas.

Omar me je porinil v sobo.

Prestrašen je razkrečil Habulam vseh deset prstov, se obrnil v stran in kričal:

»Allâh me varuj —! Allâh me čuvaj —! Ven, brž ven —! Kem bakiš imaš —!«

»Le za svoje sovražnike, za tebe pa ne!«

»Ne ne —! Ne smeš me pogledati —!«

»Ne boj se! Dokler nisi moj sovražnik, ti moj pogled ne bo škodil!«

»Teğa ne verjamem —! Ven ven —!«

Z obema rokama je kazal k vratom.

»Murâd Habulam!« sem dejal strogo, »kaj ti prihaja na misel! Ali tako sprejemaš svoje goste —? Povem ti, da ti moj pogled ne more škodovati, in ne ôdidem prej, da zveš, po kaj sem prišel. Obrni se k meni in mi brez skrbi poglej v oči!«

Ni se obrnil.

»Ali mi boš pri Allâhu obljubil, da mi tvoj pogled ne bo škodoval?«

»Obljubim ti!«

»Pa bom tvegal. Ampak povem ti, prokletstvo te zadene, če bom nesrečen!«

Obrnil se je. Pa tak strah se mu je zrcalil v obrazu, da bi se bil najrajši na glas nasmejati.

»Česa želiš?«

»Nekaj bi ti rad povedal. Prej pa bi te še nečesa prosil.

Navada je taka, da gospodar lomi s svojimi gosti kruh. Ti seveda nisi mogel priti k nam, ker te muči protin, in zato —.«

Umolknil sem in se delal, kot da sem šele tedaj zagledal njegove noge. V resnici pa sem že koj pri vstopu opazil, da jih nima več povezanih.

Čisto ravno je stal. Široke turške hlače so mu v gubah padale po kolenih in bedrih. Njegove pre-

strašene kretnje so bile nagle in krepke, o protinu ni bilo sledu.

Molčal sem nekaj trenutkov pa dejal:

»Ampak — kaj vidim! Ali se je zgodil čudež —? Protin te je nenadoma zapustil —?«

V tako globoko zadrego sem gâ nagnal, da ni napravil druga iz sebe ko nekaj nerazumljivih besed.

»Pa se še bojiš mojega pogleda —?« sem nadaljeval. »Mojim prijateljem prinese moj pogled srečo. Tudi ti si moj prijatelj in glej, ozdravel si!

Gorje le tistim, ki mi želijo hudo! Moj pogled jih uroči. Da, celò pogledati mi ni treba takega človeka, dovolj je, da mislim na njega, pa je že uročen.«

Ponudil sem mu izgovor, hlastno je segel po njem.

»Da, effendi, seveda —! Le to je bilo! Kajti že leta sem me muči protin, danes pa, komaj da si odšel, mi je šinil čuden, nepopisen občutek v noge. Tako lahek sem bil na mah —! In nič več me ni trgalo po nogah. Poskusil sem, stopil sem, šlo je —! Še nikdar v življenju se nisem počutil tako zdravega in čilega ko danes! Tvoj pogled me je ozdravil!«

»Pa glej, da tako tudi ostane! Če bi spremenil svoje mišljenje, se ti bo vrnila tudi bolezen. Da, še huje bi obolel.«

»Effendi, kako se naj spremeni moje mišljenje? Tvoj prijatelj sem, ti pa moj!«

»Tako je! In prav zato mi je bilo žal, da nisi mogel deliti z nami večerje. Ne boš pa pravil o nas, da ne poznamo običajev vljudnosti in prijateljstva. Zato smo prišli in ti prinesli najtečnejše dele naše večerje. Prosimo te, da jih použiješ v naši prisotnosti! Poleg bomo in se srčno veselili, da ti bo teknilo.

Hadži Halef Omar, ponudi mu!«

Halef je odkril jajčnik, stopil k Habulamumu in mu ga ponudil:

»Vzemi, o gospod, tole jed našega prijateljstva! Dovoli nam v svoji ljubeznivosti, da smemo videti, kako ti bo teknilo!«

Osupel nas je gledal Habulam.

»Kaj naj to pomeni —? Zakaj ste naložili mrtve vrabce na jajčnik?«

»Dali smo jim jajčnika pokusiti, pa so koj umrli od radosti nad takim slastnim užitkom. Preselili so se v raj in plavajo nad njegovimi vrtovi ter prepevajo z rajskimi slavčki slavo tvoje kuharske umetnosti.«

Ni vzel jajčnika. Ves prebledel je jecljal:

»Effendi, ne razumem te —! Zakaj bi naj bili vrabci poginili od jajčnika —?«

»To je ravno tisto, kar bi te rad vprašal. Zato smo prišli.«

»Kako naj jaz vem, zakaj so poginili —?«

»Ali nisi ti pripravil jajčnika?«

»Jaz —? Kako ti pride to na misel —?«

»Ljubezen do nas te je gnala, da si nam lastno-ročno pripravil večerjo.«

»Kaj še! Saj ne znam kuhati —! Vse bi pokvaril.«

»Pa povej, komu se imamo zahvaliti za jajčnik!«

»Anka ga je spekla.«

»Reci ji, naj ga sama poje! Tale jajčnik je zastrupljen! Kdor ga je, mora umreti.«

»Effendi, kako si me prestrašil —!«

»Še vse huje bi se prestrašil, da nimam uročnega očesa. Mrtvi bi sedaj ležali v stolpu in naše duše bi se ti ponoči prikazovale, kakor se je prikazovala stara mati, in bi dolžile lahkomišelnega človeka, ki je namešal strup v jajčnik.

K sreči pa je moj pogled oster in presunljiv, vse vidi, vse skrivnosti razkrije. Nič mu ne uide, ne hudo ne dobro. Opazil sem mišnico v jedi in jo dal pokusiti vrabcem. Koj so poginili.«

»Alláh —! Ti naj verjamem —?«

»Moraš mi verjeti!«

»Kako je prišel strup v jajčnik?«

»Sam najbolje veš!«

»Prav ničesar ne vem! V moji kuhinji vendar ni strupa!«

»Imaš podgane v hiši?«

»Pa še mnogo!«

»Tudi mišnico?«

»Da. Kupil sem jo v Skoplju.«

»Kje jo imaš shranjeno?«

»Tamle na polici leži. Nihče ne ve za njo.«

Pogledal sem po polici. Različne posode, lonci, steklenice in škatle sem videl, škrnicelja pa nobenega.

Morebiti ga je imel še v žepu.

»Če mi ne moreš pojasniti, kako je prišel strup v jed, ti bom pa sam povedal. Moj pogled prodre zidove. Anko vidim, tvojo služkinjo, v kuhinji je in ti si poleg. Ven jo pošiljaš —. In ko odide, vzameš škrnicelj z mišnico iz žepa pa natrosiš strupa v jajčnik —.«

Za nekaj korakov je odskočil.

»Effendi —!«

»Ali ni bilo tako?«

»Ne! Nikak zastrupljevalec nisem!«

»Ali sem rekel, da si zastrupljevalec —? Napačno si segel, sladkor si iskal, pa si zgrabil za mišnico.«

»Ne ne —! Tvoje oko te vara! Vobče nisem bil v kuhinji!«

»Pa te vendar vidim s svojim duševnim očesom!«

»Ne, motiš se! Drug človek je bil!«

»Moje oko me nikdar ne moti. Sezi v kuftân! Škrnicelj s trupom imaš še v žepu!«

Nehote mu je šinila roka v desni žep. Pa koj jo je spet izvlekel.

»Ne vem, kaj misliš, effendi —! Čemu bi naj nosil strup po žepih —?«

»Za podgane.«

»Pa nimam ničesar v žepu!«

»Le sezi v desni žep!«

Segel je, pa izvlekel prazno roko. Vneto je za-
trjeval:

»Nič ni v žepu!«

»Murâd Habulam, morebiti si dosedaj govoril
resnico. Topot pa si se zlagal! Škrnicelj je res v
žepu!«

»Ne, effendi!«

»Halef, sezi ti po njega!«

Halef je stopil.

Habulam se je umaknil in jezen vzkliknil:

»Effendi, kaj počenjaš —! Mar meniš, da sem
lopov, ki smeš z njim uganjati, kar se ti zljubi —?
Živ človek nima pravice, da bi preiskoval moje
žepe!«

Svareče je dvignil Halef prst.

»Ti, Murâd Habulam, ne brani se! Če užališ mo-
jega effendija, te pogleda s svojim uročnim očesom in
nobene pare ne dam za tvoje življenje!«

Ni mu več branil.

Halef je izvlekel škrnicelj.

»No, Habulam, ali sem prav povedal —?«

»Da, effendi!« je jecljal. »Ampak pri Allâhu, —
ne vem, kako je prišel škrnicelj v moj žep. Nekdo
mi ga je podtaknil, da bi mi škodoval.«

»Meniš, da naj ti verjamem —?«

»Moraš! Prisegam ti pri bradi prerokovi, da je
res! In nihče drug mi škrniceljna ni podtaknil ko
Janko!«

»Tisti najmanj!«

»Ne poznaš ga! Prihuljen, zahrbtn človek je, na
samo hudobijo misli! Čemu vas je poslal k meni? Ali
mu nisem naročil, naj vam postreže? Ali ne ve, da
nikogar ne sprejemem nenapovedanega? Zakaj vam ni
zabranil vstopa?«

»Ni mogel. Poslali smo ga v hlev pa medtem brz
odšli k tebi.«

»Pa je bil vendar on!«

»Po krivici ga dolžiš! Sam je jedel jajčnik. Ali bi ga bil le samo pokusil, da ga je sam zastrupil —?«

Prestrašil se je.

»Kaj —? Jajčnik je jedel —? On —?«

»Vprašaj ga! Ne vidiš, da manjka cel kos jajčnika?«

Ves plašen je sklenil roke.

»Allâh —! Umrl bo!«

»Žal —!«

»In ti si kriv!«

»Jaz —?«

»Ti si mu ga ponudil!«

»Ne, dragi Habulam, ti si kriv! Zakaj si nam poslal zastrupljeno jed —? Mene ne boš prevaril!

Pravzaprav bi morali nemudoma zapustiti tvojo hišo. Pa nesreča bi prišla nad tebe. Iz usmiljenja do tebe še ostanemo do jutri, da ti damo priliko zaboljšanje in pokoro.

Ampak čuvaj se! In pusti nas odslej pri miru!

Odšli bomo sedajle v stolp. Ko boš sam, pre-mišljuj, kako nepreviden si bil in kako neprevidno je tisto, kar nameravaš!«

Besede ni rekel. Šli smo.

Lahko bi mu bil čisto jasno povedal, kaj namerava. Pa ni še smel vedeti, kako mislimo o njem.

Mračilo se je. Oblaki so viseli nizko, v sobi je bila tema. Nismo prižgali luči, v temi smo sedeli, da nas niso mogli opazovati. Vrata smo le priprli, da sem videl na dvorišče in h kopi.

Ni bilo verjetno, da bom kaj posebnega zapazil. Če so nas nameravali napasti, so se lotili svojega posla skrajno previdno.

V.

Kaj sem slišal v kopi.

Pa sreča mi je bila naklonjena.

Žarek blisk je pretrgal temo in v njegovem svitu sem opazil pri kopi ljudi. Dva sta pravkar vlačila snope iz vhoda, drugi pa so stali poleg.

Kdo so bili ti ljudje —? Najbrž tisti, ki smo jih pričakovali. Dež je lil, služinčad je bila v hiši in prilika je bila ugodna, da so lahko neopaženi zlezli v skrivališče.

Koj sem sklenil, da bom prisluškoval.

Najprvo sem poslal Jankota k vratom na prežo. Bliski so mu svetili.

Kmalu mi je prišel javit, da so vsi zlezli v kopo in vhod spet zadelali. Pripravil sem se.

Izpraznil sem žepe. Ne nosim ravno dragocenosti s seboj na potovanje, pa kar izgubiš v slami, težko kedaj spet najdeš. In po slami, po snopju sem se mislil plaziti. Tudi orožje sem pustil v stolpu, celo nož. Le samokresa sem vzel s seboj.

Naročil sem še tovarišem, kako se naj obnašajo, če bi se mi kaj nepričakovanega pripetilo. Očko in Omar sta me pograbila in odnesla h kopi, pa naglo odhitela nazaj v stolp.

Vhodu nasproti sem najprvo preiskal zunanjo steno kope. Snopi so ležali vodoravno, s klasjem na znotraj, z ritinami na zunaj, in tesno so bili stisnjeni. Ni lahka reč, se preriti skozi tako steno snopja. Povrh so naši sovražniki sedeli v kopi, brez šuma sem se moral pririti do njih.

K sreči je tulil vihar krog kope, grmelo je neprestano in dež je prasketal. Razmaknil sem dva snopa, porinil glavo med nju in vrtal dalje. Slama je bila

za moža dolga in snopi s klasjem vred so bili precej daljši ko jaz. Z nogami vred sem izginil v steni kope.

Priril sem se do klasja, luč se je zasvetila.

Čisto pravilno sem sodil. Kopa je bila od znotraj votla. Porinil sem še glavo za toliko naprej, da so mi klasi zakrivali obraz, da pa sem dobro videl skozi.

Notranjost kope je imela kake tri metre v premeru. Na sredi je tičal močen, visok kol, ki je nosil slamnato streho kope. Na kolu je visela svetiljka in naokoli so ležali snopi, ki so služili za sedeže. Vhod je bil od znotraj le slabo zadelan.

In v tem skrivališču so sedeli moji dobri znanci. Vsi so bili zbrani, devet jih je bilo, nobenega ni manjkalo.

Razumel sem, čemu da je postavil Murád Habulam tako skrivališče.

Njegovemu bratu Manah el-Barši bi bilo zadoščevalo manjše skrivališče. In v kopi se mu vobče ni bilo treba skrivati. Saj bi mu brat našel udobnejše zavetišče v hiši ali pa v gospodarskih poslopih.

Ne, kopa je bila pripravljena za večjo družbo, pa za tako, ki se je morala res skrivati in ki je morala neopažena zborovati.

Sama po sebi se mi je vsilila misel, da se v kopi zbirajo člani Žutove družbe. Potem pa je bil Murád Habulam tudi član te družbe, in še zelo odličen član —. Je bilo torej le res tako, kakor so pravili. V vsakem mestu, v vsaki vasi je imel Žuti zaveznike —.

In tamle je res tudi sedel moj dobri prijatelj in vojni dobavitelj, ravno meni nasproti. Vkljub »hudemu protinu« je v dežju in nevihti prišel na dvorišče in se splazil v kopo.

Poleg njega je sedel njegov brat Manah el-Barša in za njim Barúd el-Amazat, poleg pa Mübârek. Ročno je nosil v obvezi. Pri vhodu je stal Humûn, njemu nasproti pa Miridit. Je torej le prišel na zborovanje, prav kakor sem slutil.

Trdo pred menoj so sedeli trije, Aladžija in vohun Suef, naš krojaček Afrit. Videl jih nisem, ker so sedeli nizko pod mojo glavo, pa slišal sem jih.

Devet jih je torej bilo vsega, sami naši sovražniki, ki so se zakleli, da nas bodo nocej spravili v stran. Njihova obleka je bila mokra od dežja, pleve in rese so se jih držale, da niti barve ni bilo več spoznati.

Prvi, ki sem ga čul, je bil Miridit.

»Škoda, da smo postavili konje v gozd! Nevihta jih bo splašila, ušli nam bodo.«

»Ne boj se!« je pravil Habulam. »Moji hlapci bodo dobro stražili!«

Konji so torej stali nekje v gozdu in stražili so jih Habulamovi hlapci —. Oboje me je zanimalo. Dobro je bilo, da sem vedel, kje so njihovi konji, pa tudi, da ima Habulam razen Humûna še več zaupnih ljudi med služinčadjo.

Stari Mübarek je vzel roko iz obveze. Barûd el-Amazat mu jo je umil z vodo, ki je bila pripravljena v skledi, in Murâd Habulam je privlekel iz žepa neko mazilo. Dobro se je pripravil na obisk, vedel je, kdo pride in česa bodo gostje potrebovali!

Dvakrat sem streljal na Mübâreka, v strumiških razvalinah in pri Dere kulibi. Prvi strel mu je šel skozi meso v nadlaktu, drugi pa mu je zdrobil komolec. Rani sta ga gotovo hudo boleli, posebej še, ker je bila obveza vse prej ko pravilna. V najboljšem slučaju bi mu roka ohromela, bal pa sem se, da mu jo bo treba odrezati. Če ni kmalu prišel dobremu zdravniku v roke, bi skoraj gotovo v nekaj dneh nastopilo zastrupljenje krvi.

Ko je bila rana umita, so naložili mazila na kos platna in rano spet obvezali. Stari ni trenil, železne živce je imel.

»Allâh Allâh —! Kako te je Frank zdelal —!« ga je pomiloval Habulam. »Tale roka ne bo nikdar več zdrava!«

»Ne, pohabljen bom!« je škrtal Mübârek. »Ubog pohabljenec brez roke! Zato pa bo umrl strašne, desetkratne smrti!

Ali je res tako slepo šel v mrežo?»

»Kakor vrana, ki ji po zimi nastaviš škrnicelj s koščekom mesa! Neumna žival vtakne glavo v škrnicelj pa obtiči v njem, ker je papir odznotraj namazan s ptičjim limom. Z roko jo lahko ujameš, nič ne vidi. In tak škrnicelj smo nataknilo Franku na glavo. Brat tule mi je pravil, da je Frank silno pameten. Pa do danes še nisem nič posebnega opazil na njem.«

»Ne, pameten vobče ni. Šejtâna ima!«

»Motiš se! Nima šejtâna, kem bakiš ima!«

Mübârek se je prestrašen obrnil.

»Allâh wallâh —! Kaj praviš —?»

»Res je! Sam je tako pravil Humûnu in ga svaril. Najhuje pa je, da nima samo uročnega očesa, ampak da škoduje njegovo oko tudi na daljavo. Dovolj je, da na koga misli in ga gleda z duševnim očesom, pa je tisti človek uročen.«

»Allâh nam bodi milostljiv —! Ni šejtân tisti, ki ga ščiti, njegovo uročno oko mu pomaga, da mu nič ne moremo —! Kdor se bori z njim, ga mora seveda v obraz pogledati pa je izgubljen!

S tem človekom se ne smemo več odkrito boriti, zahrbtno ga moramo napasti in pred vsem skrbeti, da napadalca ne zadene njegov pogled.«

»Torej je naš lepi načrt za nič?« je menil Murâd Habulam.

»Seveda. Razen če kateri izmed vas prevzame vlogo strahu. Pa nobenemu bi ne svetoval, Frank bi ga pogledal in po njem bi bilo.

Kdo je bil določen za straha?»

»Humûn.«

Humûn pa je hlastno in prestrašen razkrečil vseh deset prstov.

»Jaz ne grem —! Izprva bi bil šel, sedaj pa mi na misel ne prihaja! Nočem! Moje življenje mi je predragoceno!«

Za straha bi naj bil —? Zato so nas nastanili v »stolpu stare matere« in nam natvezli bajko o beli ženi —. Škoda, sem si mislil, ob lepo zabavo sem se spravil s svojim uročnim očesom.

»Pa pojde morebiti kateri drug?« je pogledal Habulam v krogu zbranih junakov.

Nobeden se ni oglasil.

»Torej nič! No, pa si izmislimo nekaj drugega! Saj smo vsi zbrani, čas imamo, lahko se domenimo.«

Barúd el-Amazať se je tehtno oglasil:

»Ni nam treba nikakega dolgega posvetovanja! Umreti morajo, to je tisto, kar vsi želimo. In ubiti jih moramo, ne da bi bilo treba tistemu Franku pogledati v obraz. To pa je le mogoče, če jih napademo, ko bodo spali, torej ponoči.«

»Čisto prav si povedal!« je pokimal Manah el-Barša. »In zato bomo počakali, da zaspijo, pa planili nad nje in jih pobili. Ako že prej ne bodo poginili od mišnice —.«

»Od mišnice —?« je vprašal Mübârek. »So dobili mišnico?«

»Seveda!« je kimal davkar.

»Kdo pa si je tisto izmislil?«

»Jaz! Domenila sva se s Habulamom, ko sem mu prišel napovedovat tujce. Pomešal bi jim jo naj v jajčnik, dobili bi ga naj za večerjo.«

»In si to tudi res storil?« se je obrnil Mübârek k dičnemu tovarišu in vojnemu dobavitelju.

»Seveda sem tako storil.«

»Pa jim nisi dal premalo mišnice —?«

»O, tri polna prgišča! Dovolj za deset takih ljudi!«

»No, potem pa so itak že poginili —! Čemu pa še kujemo nove načrte? Zadeva je v redu in lahko se koj —.«

»Le počasi!« je pravil Habulam. »Strup jim namreč vobče ni škodoval.«

Mübârek je bil razočaran.

»Ne —?«

»Jajčnika vobče niso jedli.«

»A tako —! Mislil sem že, da mu je spet pomagalo tisto njegovo uročno oko.«

»Saj mu je tudi! Opazil je, da je jačnik zastrupljen.«

»To ni mogoče!« so pravili vsi hkrati.

»Ni mogoče —? Bi le rad vedel, kaj je temu džauru vobče še nemogoče!«

»Ampak,« je poizvedoval Mübârek, »Frank te je gotovo nemudoma poklical na odgovor radi zastrupljene jedi —?«

»Seveda! Pa še kako je nastopil! Pomislite, k meni je prišel in še z vsemi svojimi spremljevalci vred in mi prinesel jajčnik kazat! In s svojo ljubeznivo porogljivostjo je pravil, da moram deliti z njim večerjo pa me je povabil, naj si vzamem kos jajčnika!«

»O —!«

»Seveda! In povrh je še zahteval, da moram jajčnik jesti pred njegovimi očmi —! In obložil ga je z mrtvimi vrabci!«

»Z mrtvimi vrabci —?« so se čudili.

»Da bi se namreč prepričal, ali je res strup v jedi, je vrgel nekaj drobtin vrabcem. Vrabci so seveda koj poginili.«

»O Allâh —!«

»Povrh in na nesrečo je pojedel kos jajčnika tudi Janko in bo najbrž umrl.«

»Ni ga škoda!« je zlobno pripomnil Humûn.

Nevoljno se je obreğnil Habulam:

»Mar zato, ker je tvoj tekmeč pri lepi Anki —? Pomisli, kaj bo, če pride stvar v javnost —! Preiskali bodo Jankota in našli, da je umrl od mišnice! Še radi zastrupljenja me zaprejo!«

In podrobno je pripovedoval še enkrat ves dogodek pa pristavil:

»Pred sodnijo nočem priti! Jajčnik sem z vrabci vred sežgal. Nihče mi ne more dokazati, da je bila kaka jed zastrupljena.«

»Janko bo dokazal!«

»On —? Že mogoče. Pa poskrbel bom, da bo molčal. Sicer pa — kdo ve, kaj je použil! Tako bom rekel. Sam da sem jedel jajčnik pa mi ni škodoval.«

»Ali bodo dobili tujci drugo večerjo?«

»Da. Vsaj ponuditi jim jo moram.«

»Boš spet primešal mišnice?«

»Kaj ti na misel prihaja —! Da jo spet najde tisti Frank s svojim uročnim očesom —! Me obdolži zastrupljenja in spravi v ječo —!

Ne, pošteno, dobro in obilno večerjo dobijo, kot da so moji najboljši prijatelji.«

»In prav boš storil tako, menim!« je pravil Mübârek. »Tvoja gostoljubnost jih bo zamotila, razpršila njihove dvome in sume, prepričani bodo, da so varni pri tebi, in naše delo bo lahko.«

Torej kar moč sijajno jih pogosti! Saj lahko nekaj žrtvuješ! Malenkost bo v primeri z neizmernim dobičkom, ki ti ga je prinesla naša zveza in ti ga bo še prinesla!«

»Neizmeren dobiček da mi je prinesla —? Čuj, govoriš, kot da bi bil že kar milijone zaslužil —! Tisti dobiček, ki mi ga nudite, je majhen v primeri z nevarnostjo, v katero se podajam, ker sem vaš priganjač!«

»Oho —!«

»Da! Le kar na nocojšnji slučaj mislite! Če ubijemo tele štiri ljudi in če se razzve, da so izginili pri meni, je djano z menoj! Preiskavo dobim v hišo in ves moj vpliv mi nič ne bo pomagal. Izgubljen bi bil!

Vi pa odjezdite, nihče vas ne more prijeti! Nimate domovine, nimate posestva! Jaz pa pobegniti ne morem, vse bi izgubil, kar imam.

Tak je tisti neizmerni dobiček!«

»Se moraš pač stvari pametno lotiti!« je godel Mübârek. »Sledu ne sme ostati o prokletih tujcih!«

»Seveda! Pa kako naj naredim —? Kam bi jih djal?«

Srdito je pravil Mübârek:

»Na drobne kosce jih razsekajte in vrzite v ribnik ščukam! Orožje, konje in obleko in kar še imajo, tisto bomo že sami spravili na varno.«

»In ščuke naj jaz pojem —?« je vprašal Habulam ter razkrečil vseh deset prstov. »Mi na misel ne bo prišlo!«

»Saj ni treba! Ribe lahko prodaš v Skoplje!

Pohiteti moramo! Pred zoro moramo opraviti. Pa brez ropota in šundra. Niti streljati ne smemo.«

In nato so se na dolgo in široko posvetovali, kako nas bodo najlepše napadli, zadavili in ubili ter spravili v stran.

Končno so si bili edini. Načrt je bil prav tak, kakor sem slutil, ko sem ogledoval stolp.

Splezali bi ponoči po lestvi na galerijo, z nje na ploščad, odprli loputo in zlezli po stopnicah k nam v pritličje. Spali bi seve, planili bi nad nas ter nas vse hkrati podavili.

»Kaj pa, če bodo bedeli?« je menil eden.

»Ne verjamem!« je pravil Habulam. »Čemu bi naj bedeli —? Vrata in oknice bodo zaprli in zadelali in da bi kdo prišel po stopnicah, na to niti mislili ne bodo.

Sicer pa — saj se lahko prepričamo, ali bedijo!«

»Kako?«

»Prisluškovali bomo pri oknih. Pa prepričan sem, da bodo spali. Posebej, ker bodo v trdi temi.«

»Saj si jim vendar dal luč —!«

»Da. Pa olja le za eno uro. O polnoči bo luč gotovo ugasnila.«

»Ali škripajo stopnice?« se je bal Barúd el-Amazat.

»Ne. Kamenite so. Stare so že sicer in nekoliko razpadle, pa ni se nam bati, da bi zaropotale.«

»Kaka smola, če bi s stopnicami vred priropotali v pritličje —! Zbudili bi se pa planili po nas!«

»Ni se ti treba bati tega! Sicer pa vzamemo luč s seboj, posvetili bomo po stopnicah, preden stopimo po njih.«

»Da nas lopovi zapazijo, kaj?«

»Ne! Saj ima stolp troje nadstropij, luč ne more prodreti v pritličje. Preden stopimo na zadnje stopnice, pustimo luč v prvem nadstropju ali pa jo upihnemo ter jo prižgemo šele, ko smo opravili.«

»Dobro! Pa vkljub vsemu stvar ne bo lahka! V popolni temi moramo opraviti, brez vsakršnega ropota in naglo! Ne bo lahko!«

»No, ne bojim se, da bi nam izpodletelo. Le eno je potrebno! Vloge si moramo razdeliti! Vsak mora vedeti, kaj bo storil. Vse se mora vršiti gladko, točno, v miru in redu.«

»Kake vloge misliš?«

»No, mislim, vsakemu se mora že prej, že kar sedajle povedati, katerega bo zgrabil, da ne bomo pri napadu drug drugemu napoti.«

»Ta nasvet je zelo dober! Kar razdelimo si jih!«

Skoraj bi se bil na glas smejal —! Delili so si nas, pa nas še niso imeli —!

Vobče je bil ves njihov načrt tak, kakršnega si morejo izmisliti le otroci. Zlezli bi na stolp, prilezli k nam in nas ubili —. Vse bi naj šlo gladko —. Z nobeno nepričakovano možnostjo niso računali —. In pred vsem so nas imeli za strašno neumne in nepredvidne —. Pa so se čudili, da jim vsi njihovi naklepi izpodletijo —.

Delili so si torej vloge.

»Na Franka moramo računati dva!« je predlagal Habulam.

»Tistega vzameva midva!« se je oglasil eden Aladžijev. »Mislim, da bova enemu samemu že kos.«

Hm —! Lahko sem bil ponosen —!

»Dobro!« je pravil Habulam. »Tudi prav lahko razumem, zakaj sta si ga izbrala —!

Za one tri izberimo najmočnejše izmed nas. Za vsakega enega.

Za Aladžijema je vsekakor Miridit najmočnejši. Naj vzame tistega, ki mu pravijo Očko.«

»Ne!« je ugovarjal Barûd el-Amazat. »Tistega Očkota zahtevam za sebe.«

»Zakaj?«

»Mene preganja, nad menoj bi se rad maščeval. Sam ga zadavam.«

»Tebe zasleduje?« se je čudil Habulam.

»Da. Že mesece.«

»Zakaj?«

»Ukradel sem mu hčerko in jo prodal za sužnjo.«

»Komu?«

»To vas nič ne briga.«

»Ukradel si jo? Teža seveda ne bo vsak oče mirno vtaknil v žep. In zato te zasleduje?«

»Od tistega čas sem mi je za petami.«

»Kak človek pa je? Zdi se, da je Srb —.«

»Črnogorec je. Svojčas sva si bila dobra prijatelja.«

»Najbrž te je razžalil pa si se maščeval in mu odpeljal hčerko, kajne?«

»Nič mi ni storil.«

»Zakaj pa si mu ukradel otroka?«

»Njegova hčerka, Zenica ji je bilo ime, je bila lepotica. Nekdo, bogat človek je bil, jo je videl in jo zaprosil za roko. Pa zavrnila ga je. Prišel je k meni in mi ponudil bogato nagrado, če mu Zenico spravim v roke.

No, kaj bi bili vi storili v takem slučaju?«

»Denar bi si zaslužili!« se je režal Habulam.

»Seveda! Jaz tudi! Ukradel sem jo, ni bilo težko. Z očetom sva si bila prijatelja, zaupal mi je. Izročil sem jo tistemu človeku, odpeljal jo je s seboj v Egipt.«

»In jo vzel za ženo?«

»Ne. Nekdo mu jo je ugrabil.«

»Kdo?«

»Ne uganete! Pa ga dobro poznate!«

»No —!«

»Tisti, ki je spet in iznova vse zakrivil, tisti, ki nam je neprestano za petami, tisti lopov —.«

»Frank —?«

»Da! Tisti Karâ ben Nemsi.«

»Allâh naj ga pogubi!«

»Upajmo, da se tvoja želja nocoj izpolni!«

»Kako pa je prišel tisti človek vmes?«

»Zenica je ljubila drugega, nekega bogatega veletrgovca iz Stambûla. Isla mu je ime. Ko je zvedel, da je njegova zaročenka izginila, jo je šel iskat. In iskal jo je po vseh deželah padišahovih pa prišel tudi v Egipt. In tam sta se srečala s tistim Karâ ben Nemsijem. Izsledil je Zenico, jo odpeljal in jo vrnil zaročencu. Ta jo je vzel s seboj v Stambûl in jo poročil.

Tako je bilo. Le eno bi rad vedel —! Kako da jo je tisti človek našel —.«

»Njegovo uročno oko mu je pomagalo!« je menil Habulam. »Vse vidi, vse najde! Saj je tudi strup našel v jajčniku!

Kaj pa tisti, ki si mu Zenico prodal? Ali ni šel za njo, jo Isli ugrabil in se maščeval nad njim in nad Frankom?«

»Seveda je šel za njo. Pa maščevanje mu ni uspelo. Šejtân čuva Franka. In prav on, oziroma njegov tovariš, Omar mu je ime, ga je pozneje ubil v Stambûlu. Vrgel ga je z galerije Galatskega stolpa.«

»Tisti Omar?«

»Da. Beduin je, iz Alžerije je doma. Že od Odrina sem me preganjajo. Stari Črnogorec kar koprni, da bi se maščeval nad menoj.«

»Pa ga boš že ohladil!«

»Mislim, da ga bom. In zato ga vzamem jaz. Miridit pa bi naj vzel tistega Omarja!«

Ves čas sem je stal Miridit molče in s prekrižanimi rokami vходу nasproti. Na Barûd el-Amazatovo ponudbo pa je nevoljno zamahnil z roko in mirno povedal:

»Mene tisti Omar danes nič ne briga.«

Vsi so se začudili.

»Ne —?« je dejal Habulam. »Si si torej izbral drugega? Morebiti tistega, ki mu pravijo hadži Halef —? Mislil sem, da si pogumnejši —.«

Miriditu se je jezno zabliskalo oko. Pa mirno je dejal:

»Misliš torej, da mi manjka poguma?«

»Da!«

»Ker sem si izbral najmanjšega —?«

»Da.«

»Kdo pa pravi, da sem si ravno tistega zbral?«

»Mislim tako.«

»Prav nič ti ni dovoljeno misliti o meni! Morebiti boš tudi rekel, da mi manjka poguma, če sedajle izjavim, da nocoj vobče nobenega od tistih ljudi nočem vzeti na sebe —?«

Vsi so osupnili. Nekaj časa so molčali in potem je vprašal Habulam:

»Misliš reči, da ne boš nobenega napadel?«

»Da, tako mislim reči.«

»Tvoje obnašanje bi bila nezvestoba do naše družbe —. Upam, da si govoril v šali —!«

»Čisto resno sem govoril.«

Spet je legel molk na zborovalce. Vse oči so bile uprte v trdi, nepremični obraz Miriditov.

In nato je spregovoril Manah el-Barša:

»Če pa misliš tako, bi bilo bolje, da te nismo nikdar poznali —. Kdor ni z nami, je proti nam! Če misliš ostati pri besedi, te moramo smatrati za svojega sovražnika.«

Miridit je počasi odkimal.

»Nisem vaš sovražnik, ne bom vas motil pri vašem poslu. Pa tudi pomagal vam ne bom.«

»Davi si govoril drugače —.«

»Od davi sem si premislil.«

»Torej ne smatraš teh ljudi za naše skupne sovražnike?«

»O pač. Ubili so mi brata. Pa sklenil sem danes z njimi premirje.«

Šinili so pokonci.

»Premirje —? Si znorel —? Kako se ujema to z besedami, ki si nam jih povedal pri svojem prihodu —?«

»Čisto dobro se ujema.«

»Ne! Ko smo se ločili, si bil trdno namenjen, da boš tistega tujca ubil. In ko si prišel, si dejal, da ti ni uspelo.

Mislili smo, da so ti ušli. Iz tvojih besed pa posnamemo, da si celò govoril z njimi —.«

»Seveda sem govoril.«

»In sklenil premirje —?«

»Le začasno.«

Čim mirneje je govoril Miridit, tem huje se je razburjal Barûd el-Amazat. Vstal je, stopil pred Miridita in strogo povedal:

»To ti ni dovoljeno!«

»Kdo mi bo branil?«

»Mi! Naš zaveznik si, nimaš pravice in ne dovoljenja sklepati premirje z našimi sovražniki brez našega dovoljenja!

Šicer pa je tvoja pogodba neveljavna, sklenjena je brez nas in proti nam. To ti bodi jasno in razločno povedano!«

Miridit je nasršil obrvi. Oči so se mu bliskale, pa premağal se je in še vedno mirno povedal:

»Torej meniš, da si ti tisti, ki meni zapoveduješ in naročaš?«

»Da! Zavezniki smo in nobeden ne sme ničesar storiti, kar bi bilo proti volji drugih. Zato ti moram povedati, da si ravnal zelo neprevidno in nepremišljeno!«

Tedaj je Miridit vzrojil.

»Tisoč vragov —! Ti se drzneš meni to povedati, ti, ki te niti ne poznam, ki o tebi niti ne vem, kdo da si, odkod da si prišel in kje boš našel vhod v džehenno —? Le samo enkrat mi še reči tako žalitev, pa te moja krogla pošlje k šejtânu —! Jaz sem Miridit, sin najslavnejšega in najpogumnejšega rodu Arnautov, in se od takega človeka, kakor si ti, ne dam žaliti! S svojimi besedami si se postavil na rob groba! Le migнем naj, pa si se prevrgel v grob!«

»Oho —! Tudi jaz sem oborožen —!«

Zagrabil je za pištolo.

»Stojte!« je zaklical stari Mübârek. »Ali se bodo prijatelji streljali —? Barûd el-Amazat, čisto prav si storil, da si se razvnel za našo stvar! Pa tega ne smeš storiti z besedami, ki so žaljive! Sedi spet! Miridit pa nam bo razložil, jasno in odkrito, kako je prišlo, da je s tem človekom sklenil premirje.«

Godrnjaje je sedel Barûd el-Amazat. Miridit pa je dejal:

»Dal sem Franku svoj čakan.«

»Allâh —! Tak običaj je svet in se ne da več preklicati!«

»Za koliko časa si mu dal čakan?«

»Vse dokler mi ga sam ne vrne.«

»To pomeni toliko, kakor za vse čase.«

»Če se njemu tako zljubi, ne morem ugovarjati.«

»Ne bom te grajal, ne vem še, kaj te je nagnilo k temu usodnemu dejanju. S človekom, ki imaš do njega krvno osveto, se ne sklepa premirja brez tehtnih razlogov. In gotovo so tudi tebe napotili zelo tehtni, važni razlogi —.«

»Življenje mi je podaril. V njegovih rokah sem bil, pa me ni ubil.«

»Pripoveduj, kako je bilo!«

Miridit je poročal o svojem ponesrečenem dvo-boju. Njegovo poročilo je bilo strogo stvarno, posebno je podčrtaval, da bi mu bil lahko nekajkrati vzel

življenje, pa mu nisem, in da sem mu nazadnje dal svobodo brezpogojno in brez vsake obljube. Nazadnje je še povedal:

»Moje dejanje torej ni bilo nepremišljeno in nepredvidno. Pregovor pravi: ‚Plemenitost je močnejša ko orožje‘. Nisem nikdar verjel, da bi bilo res, sedaj pa verjamem. Moj brat si je bil sam kriv svoje smrti. In ker sem ga hotel vkljub temu maščevati, sem bil smrtni sovražnik Nemca in ubiti bi me bil moral, da si reši življenje. Toda tega ni storil. V njegovih rokah je bilo moje življenje, pa niti lasu mi ni skrivil. ‚Kri za kri!‘, tako pravi zakon krvne osvete. Korân pa uči: ‚Prizanesljivost za prizanesljivost!‘ Komu naj se uklonem, korânu, ki nam ga je dal prerok, ali postavam in običajem grešnih ljudi —? Ali ni zapisano: ‚Hvaležnost odpira nebesa‘ —? Nemec mi je storil največjo dobroto, ki mi jo more kedaj storiti človek, podaril mi je življenje. Ako bi mu vkljub temu stregel po življenju, bi si za večno nakopal Allâhovo jezo. Zato sem mu dal svoj čakan.

Če radi tega ne dvignem roke zoper njega, vam še ni treba misliti, da sem vaš sovražnik. Storite, kar hočete! Ne bom vas oviral. Ne zahtevajte pa od mene, da bi vam pomagal ubiti svojega dobrotnika.«

Resno in s poudarkom je govoril. Njegove besede so več ali manj le zalegle.

Nemi so se nekaj časa gledali njegovi tovariši. Niso mu mogli očitati izdajstva ali pa lahkomiselnosti. Toda njegova prizanesljivost jim je bila neprijetna, občutno je križala njihove račune. Izgubili so v njem izdatno pomoč.

Prvi se je oglasil stari Mübârek. Srdito se je zadrl:

»Šejtân naj pogoltne tega Franka —! S kožo in dlako vred! Povsod nam zgağari! Tako je, kot da bi se mu res vsaka reč v dobro zasukala!

Čisto zanesljivo sem računal na tebe —! Priznam, tvoji razlogi so tehtni! Toda predaleč ne smeš —! Če

ti je podaril življenje, — dobro, razumem, da njemu nočeš vzeti življenja! Toda zakaj pa prizanašaš njegovim tovarišem —? Njim nisi nobene hvale dolžen!

Franka sta prevzela Aladžija. Ti pa prevzemi Omarja, kakor smo se domenili!«

»Razlogov imam dovolj, da pustim tudi njegove tovariše pri miru. Kar stori Navec, stori v sporazumu s svojimi tovariši. Moja hvaležnost torej ne velja samo njemu, ampak tudi njegovim ljudem. In če bi tudi naj veljala samo njemu, bi se jih ne smel dotakniti, ker bi ga žalil, če bi ubil katerega njegovih ljudi.

Prišel sem za vami, da vam to povem. Ne računajte z menoj! Sklenil sem, da se napada ne udeležim, in se bom tega svojega sklepa na vsak način držal.«

»Premisli posledice!«

»Ničesar mi ni treba premisliti.«

»O pač! Ali ti je tako vseeno, če bi izgubil naše prijateljstvo?«

Ponosno se vzravnal.

»Ali naj pomeni tvoja beseda grožnja —? Ako da, bi bilo bolje za tebe in za vse, da nisi zinil! Dal sem Navecu svoj čakan, torej svojo častno besedo, in svoje častne besede ne bom prelomil. Kdor me k temu sili, dobi posla z menoj.

Ako mislite spremeniti svoje prijateljstvo v sovražstvo, storite to v Allâhovem imenu, ne mislite pa, da se vas bojim! Ničesar ne bom storil ne za vas ne proti vam, dokler me pustite pri miru!

To je vse, kar sem vam mislil povedati. Gotov sem, pa lahko grem.«

Obrnil se je k vhodu.

»Stoj!« ga je poklical Habulam nazaj. »Bodi pameten pa ostani!«

»Pameten sem. Da bi ostal, za to pa nimam povoda.«

Spet je stopil korak.

»V takem vremenu vendar ne moreš oditi!«

»Kaj meni mar za dež!«

»V taki nevihti ne boš jezdil v Zbigance!« je ugovarjal Mübârek.

Prežeče je pogledal Miridita.

Ta pa je obstal, uprl oči v Mübâreka in dejal:

»Ne boj se! Vem, kaj misliš! Ne bom vas izdal! Motiš se, če misliš, da bom ostal pa skrivaj govoril s tistimi ljudmi! Ven pojdem v gozd po konja, zaja-hal bom pa odjezdil. Rekel sem, da nisem proti vam in besede ne bom prelomil.«

Sklonil se je, da bi odstranil snope iz vhoda.

Uvideli so, da ga ne bodo zadržali. Zatu mu je Mübârek še rekel:

»Če res misliš oditi, pa nam vsaj prisezi pri bradi prerokovi, da ne boš pomagal tujcem!«

Miridit se je vzravnal, jezno zamahnil z roko in dejal:

»Tvoja zahteva je razžaljenje! Dal sem vam besedo in verjeti mi morate! Si že kedaj čul, da sem besedo snedel? Ali pa si mar ti vajen, da besedo prelomiš, ker meni ne verjameš —?

Pa prisegel bom, ker se nočem v sovraštvu ločiti od vas. Si zadovoljen?«

»Da. Toda pomisli, kaka kazen te čaka, če bi ti prišlo na misel, da bi nas prevaril! Z nami se ni šaliti!«

Mübârek je govoril grozeče. Miriditov ponos je bil užaljen, to se mu je videlo.

Stopil je trdo pred Mübâreka in povedal:

»Ti se drzneš meni tako govoriti, ti, ki je vse tvoje življenje le ena sama velika laž —? Kdo pa si —? Stari Mübârek, svetnik —!? Je to res —? Tudi Busra si bil, tisti pohabljenec, ki je hodil po berglah. Ali to ni bila prevara —? In ti, ti boš meni očital prevaro —!

Odkod pa si prišel? Kje je tvoja prava domovina? Nihče tega ne ve. Prišel si v našo deželo kakor bolezen, kakor kuga, ki naj pred njo Allâh obvaruje

svoje vernike. Zagrebel si se v zidove stare razvaline kakor plevel, ki ogroža vso okolico. In od tam, iz razvaline strumiškega gradu, si širil laž in prevaro in strup in sovraštvo, tam si počenjal svoje hudobije in grdobije —. Sam sem grešen človek, toda s teboj se ne maram primerjati, še manj pa dovolim, da bi me ti razžalil, ti, ki mene, poštenega Miridita, še pogledati ne smeš! Če si domišljuješ, da se te morajo ljudje bati, prepuščam slabičem, da se naj vdajajo takemu strahu. Jaz se tebe ne bojim! Vsakega izmed nas stane le eno samo besedo pa si izgubljen. Ne bom tiste besede nikdar izgovoril, razen če me prisiliš. Preden bi te izdal, se poslužim rajši druge besede, besede, ki je ni slišati, ki pa se vidi in čuti. In če bi rad vedel, katera je tista beseda, pa poglej sem! V roki jo držim!«

Izdrl je nož in mu ga zavihtel nad glavo.

Prestrašen se je umaknil Mübârek.

»Allâh —! Me mar misliš zabosti —?«

»Danes še ne in tudi pozneje še ne, če me ne prisiliš. Ne pozabi tega!

Sedaj pa lahko noč!«

Vtaknil je nož za pas, zlezal med snope ter izginil.

Habulam je mignil Humûnu. Previdno je zlezal za njim, pa se kmalu vrnil in poročal, da je Miridit res zajezdil konja ter izginil v noči.

»Allâh mu je vzel pamet!« je rekel Barûd el-Amazat. »Z njim ne moremo več računati!«

»Ne, odslej ne več!« je pritrdil Mübârek. »Pa ni mi zaman grozil —! Skrbel bom, da nam ne bo mogel škodovati.«

»Ga misliš ubiti?« je vprašal Manah el-Barša.

»Ne vem še, kaj bom storil. Pa današnji slučaj nas nujno svari, da moramo tistega Franka in njegove tovariše slejkoprej spraviti s sveta.

Torej, kdo prevzame Omarja?«

»Jaz!« se je ponudil Humûn.

»Dobro! Ostane nam le še mali hadži. Žal vam sam ne morem pomagati, ker sem ranjen.«

»Dajte ga meni!« se je oglasil Manah el-Barša. »Z veseljem ga upihnem. Majhen je, na videz slaboten, pa ne smete ga podcenjevati! Ta pritlikavec ima pogum panterja in gibčen je ko ris. Pa tudi močen je, sem čul. Ne smete misliti, da mi manjka poguma, ker sem si njeга izbral!

Pa tudi o času se moramo dogovoriti, kedaj jih bomo napadli. Predlagam, da ne določimo točne ure. Prisluškovali bomo, in sicer večkrat. Ko se prepričamo, da so zaspali, pa se lotimo dela.«

»Tako tudi jaz mislim, da bo najboljše!« je menil Habulam. »Pripraviti moram lestve in drugo, zato bom sedajle odšel. Humûn pojde z menoj. Pa poslal ga bom od časa do časa k vam, da poizvem, kedaj mislite začeti.«

Vstal je.

»Počakaj še!« ga je ustavil Mübârek. »Neke malenkosti še moramo določiti!«

Skrajni čas je bil, da se umaknem.

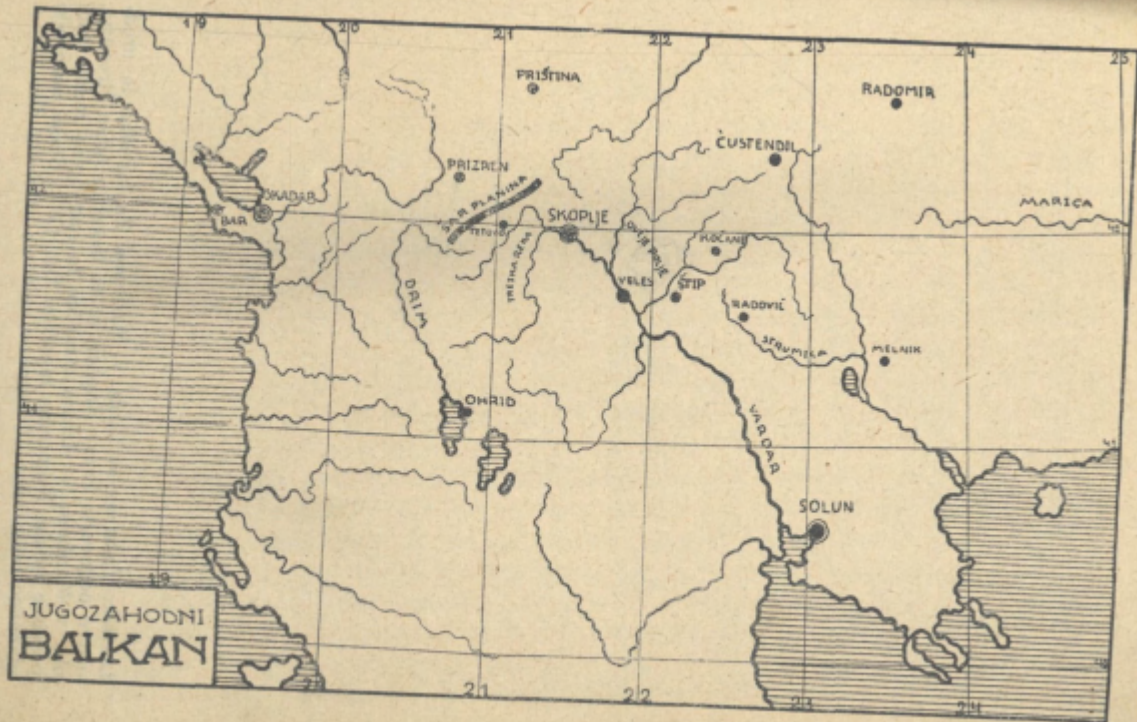
Habulam bi odšel, vsa čedna družba bi gotovo nekaj minut molče sedela. Čuli bi šuštetih slamo, ko bi lezel iz kope. In sploh sem moral nemudoma in še pred odhodom Habulama k tovarišem. Habulam je utegnil pogledati v našo sobo, vsaj od daleč, prisluškoval bi, pa bi mene ne našel pri tovariših —.

Porabil sem priliko, ko so se zapletli v glasen pogovor, in zlezal ven. Uspelo mi je.

Še sem razmišljal, kako bom prišel s svojo bolno nogo do stolpa, ko je Očko pogledal skozi vrata. Opazil je, prihítel, me zadel na rame in odnesel v stolp.

Tam so me posadili na blazinice in me zvedavo popraševali, kako je bilo in kaj sem čul.

In nato je predlagal Halef sila duhovit načrt, kako bomo iznenadili vso čedno družbo, tak duhovit načrt, da se še danes smejem, kadar se spomnim na tisto noč.

Lastnik: Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Za lastnika in uredništvo odgovarja Franc Hrastelj in za tiskarno Albin Hrovatin, oba v Mariboru. — Izhaja mesečno in ima poleg rednih tudi posebne izdaje. Naročnina mesečno Din 13'—. Stalni naročniki plačujejo letno samo 10 obrokov, oziroma celoletno Din 130'—.

K. MAY:

ZBRANI SPISI

PETA KNJIGA

PO DEŽELI ŠKIPETARJEV

V MARIBORU 1932

TISKARNA SV. CIRILA V MARIBORU

PO DEŽELI ŠKIPETARJEV

ČETRTI ZVEZEK

OB VARDARJU

V MARIBORU 1932

TISK IN ZALOGA TISKARNE SV. CIRILA V MARIBORU

VSEBINA:

	Str.
1. Neprostopoljna kopel	449
2. Obračun	468
3. Karânirwân han	507
4. V valovih Vardarja	528
5. Prekajena gnjat, raztrgane hlače in drugo	553

Po nemškem izvirniku

K. MAYA

avtoriziran prevod

Neprostovoljna kopel.

Marsikaj neprijetnega sem doživel na svojih potovanjih, tudi marsikaj prijetnega, veselega, zanimivega in smešnega. Zalezoval sem nasprotnika po gozdovih, med skalovjem, po puščavi, v vodi, prisluškoval v vseh mogočih položajih in prilikah, — ni pa se mi še primerilo, da bi bil moral laziti za njim v kopo, med snopje, kakor je bilo tistikrat, ko smo bili v gosteh pri bogatem »graščaku« Murâd Habulamu v Kliseliju.

Murâd Habulam si je prislužil svoje bogastvo v Solunu kot vojni dobavitelj. Ko je imel dovolj, je šel »v pokoj«, kupil si je posestvo v Makedoniji blizu vasi Kliseli in tam je mislil v miru uživati sadove svojega dela. Pa tudi v Kliseliju si je še poskrbel postranski zaslužek. Bil je nekak priganjač Žutega, vodje zloglasne in nevarne družbe pustolovcev, roparjev, poklicnih morilcev in vsakovrstnih ljudi, ki so jim postala med svetom tla prevročča, ki so prišli v navzkrižje s postavo in se umaknili v nedostopne gore Balkana. Habulam je vabil v svojo graščino bogate tujce in jih na ta ali oni način spravljal v roke Žutovim ljudem. Pri tem poslu mu je pomagal Suef, pritlikav potuhnjenec, ki se je izdajal za krojača Afrita, pa je bil zaupnik Žutov ter zloben in predrzen do skrajnih mej.

Tudi mi smo zašli v mreže tem ljudem.

Bili smo za petami tolpi Žutovih ljudi. Zaman so nam zdaj tu zdaj tam skušali priti do živega, vsako njihovo nakano smo pravočasno preprečili s svojo čuječnostjo. Pa so nam poslali na vrat svojega »naj-

pametnejšega človeka«, kakor so ga imenovali, ti-
stegea Suefa, spraval bi jim nas naj pod nož.

Pridružil se nam je v Zbigancih, krojač da je, je
pravil, in Afrit da mu je ime, zelo ponižnega, skrom-
nega in tihega se je delal. Vzeli smo ga s seboj, za
kažipotata bi nam naj bil, v Skoplje je potoval in v Šar
planino, kjer je bil doma. Tudi mi smo bili namenjeni
v Skoplje in še dalje na zapad. Izprva ga nismo pre-
poznali, nič hudega nismo slutili, celò zelo všeč nam
je bil ponižni, tihi krojaček. Spotoma seve so se nam
odprle oči.

Pot iz Zbiganc v Skoplje je res predolga za en
sam dan in lažnivi Afrit se je ponudil, da nam bo
poskrbel za udobno in prijetno prenočišče pri Murád
Habulamu. Slutil sem, kaj namerava, vedel sem, da
so nekje v bližini Žutovi ljudje, ki smo jih zasledovali
in ki so nam tako ljubeznivo stregli po življenju, ve-
del sem tudi, da nam nameravajo nastaviti past, pa
dal sem se zvabiti k Murád Habulamu, ker je vsikdar
bolje, še imaš sovražnika pred seboj ko pa za seboj,
in ker sem upal, da bom pri Murád Habulamu zve-
del, kaj nameravajo naši nasprotniki. Vkljub temu bi
nam bila slaba predla, da nam nista pomagala Anka
in njen zaročenec Janko, Habulamova služabnika,
pridna, poštena človeka, bolgarska katoličana.

»Graščak« Habulam nas je izredno prijazno
sprejel in nas nastanil v »stolpu stare matere«, v
okrogli, dobrih osem metrov visoki, že precej raz-
padli stavbi, ki je imela pritličje in dvoje nadstropij,
na vrhu pa odprto ploščad in zidano galerijo. Sredi
žitnega polja je stala. Zastrupiti nas je hotel z jajčni-
kom, v katerega je primešal mišnice. Nakana mu ni
uspela, Anka, njegova kuharica, nas je posvarila.

In nato so se zbrali lopovi k posvetovanju v kopi
blizu stolpa. Šel sem prisluškovat. Kopa je bila seve
od znotraj votla, nalašč pripravljena za tajna zbo-
rovanja.

Ni lahka reč, tako prisluškovanje v kopi med stisnjenimi snopi. Pa posrečilo se mi je in poln važnih novic sem se vrnil k tovarišem v stolp.

Halef je sklepal roke, ko me je zagledal.

»Kak pa si, gospod —!«

Zunaj je namreč lil dež, obleka je bila mokra, rese in pleve so se je prijele, ko sem ril po snopju.

»Nič ne de! Da sem le dobro opravil.«

»Si mnogo zanimivega zvedel?«

»Marsikaj. Posadite me na blazine, pripovedoval bom.«

Očko me je odložil na blazine nasproti vratom.

Nisem namreč mogel hoditi. Pred dvema dnevo-
ma sem si izvinil levo nogo v borbi z Aladžijema,
glasovitima pretepačema in obcestnima roparjema, ki
sta me čakala v zasedi med Strumico in Radovičem.
Posebno hudo menda ni bilo, pa z izvinjeno nogo
potovati ni ravno priporočljivo, bal sem se posledic.
V Radoviču sem si djal nogo v sadreno obvezo,
radoviški hekim pa mi je poklonil velike platnene
škornje, obšite z usnjem in podšite z debelimi pod-
plati. Noga me je bolela in da bi je še huje ne utru-
dil, nisem stopil na njo od Radoviča sem, nositi so me
moral, kadar nisem bil v sedlu. Jezdenje mi k sreči
ni povzročalo neprilik.

»Pustite vrata odprta!« sem naročil, ko sem se
udobno razpoložil ob steni.

»Mokri bomo!« je ugovarjal Omar. »Deževalo bo
v sobo!«

»Ne bo sile. Veter piha od druge strani.«

»Čemu pa naj bodo vrata odprta?«

»Habulam bo vsak hip prilezel iz kope. Odprav-
ljal se je, ko sem zapuščal skrivališče. Pogledal bo
seveda k nam, videti mora, da smo res vsi doma.«

»Pa bo tudi Jankota videl!«

Janko, Habulamov hlapec in naš strežnik, je
namreč ostal pri nas, medtem ko sem prisluškoval.

»Postavi se naj za vrata, da ga ne bo opazil!«

»Pripoveduj, gospod, kaj si zvedel v kopii!«

»Vsi naši dobri prijatelji so zbrani, Aladžija, Barûd el-Amazat, Manah el-Barša, Habulamov brat, seveda tudi Habulam sam, njegov osebni služabnik in zaupnik, zlikovski Humûn, in pa stari Mübârek. In tudi Miridit je bil.«

»Torej je Miridit le prišel?«

»Saj sem pravil, da pridel!«

»Pa bo pomagal našim prijateljem?«

»Ne. Moje besede so zalegle, še bolj pa moja prizanesljivost. Nagovarjali so ga, naj sodeluje, pa ni hotel. Hvaležen mi je, ker sem mu pustil življenje. In poštene jim je pravil! Posebno staremu Mübâreku in Manah el-Barši.«

»Bo nam pomagal?«

»Tudi ne. Noče biti ne naš prijatelj ne naš sovražnik. Pri miru nas bo pustil. Vkljub dežju je odjezdil še nocoj nazaj v Zbigance.«

»In kaj so sklenili oni drugi?«

»Za vsako ceno nas mislijo spraviti s poti. Stari Mübârek je ves divji. Dvakrat sem mu prestrelil roko, kakor veš, enkrat v razvalinah strumiškega gradu, drugikrat pa pri Dere kulibi. Rani sta slabo obvezani, gnojita se mu in če ne pojde nemudoma k dobremu zdravniku, bo v nekaj dneh nastopilo zastrupljenje krvi. V najboljšem slučaju mu bodo morali roko odrezati. Ubog enorok pohabljenec bo.«

»Pravična kazen za njegove sleparije —!« je kruto dejal Halef. »Saj se je že v Strumici delal pohabljenega! Kot hromi berač Busra je lazil okoli po berglah, da je laže kradel in goljufal! In odslej mu pohabljenosti ne bo več treba hliniti! Allâh je pravičen!«

»Teга seveda ne spozna stari grešnik! Jaz da sem kriv njegove nesreče, pravi, ves besen je na mene.

In zato je bil silno razočaran, da Habulam njegov naklep z mišnico ni uspel.

Pripravljen pa so imeli še drug načrt. Humûn bi nas naj šel strašit v vlogi stare matere in bi nas naj podavil.«

Tovariši so se režali.

»Zato torej so nas nastanili v stolpu stare matere —!« je menil Halef. »In govorili o beli ženi, ki da se prikazuje na galeriji stolpa in blagoslavlja svoje otroke —!«

»Seveda!«

»Imenitno —! S strahovi se pač prav rad pečam! So zelo zanimivi! Le naj pride! Lepa zabava se nam obeta!«

»Ne bo prišel.«

»Ne —?« je dejal razočaran.

»Boji se mojega uročnega očesa. In tudi nobeden drug ni hotel biti za straha. Z zabavo torej žal ne bo nič.«

Habulam nam je namreč izprva pridelil svojega osebnega služabnika Humûna za postrežbo. Pri nas v stolpu bi naj stanoval in nas seveda opazoval. Pa gladko sem se ga iznebil, natvezel sem mu, da imam kem bakiš, uročno oko. Urokov se orientalec silno boji. Mesto Humûna nam je Habulam poslal Jankota za postrežbo.

»Habulam je pripovedoval dogodek z zastrupljenim jajčnikom,« sem nadaljeval poročilo, »in pravil svojim zavzetim zaveznikom, da mi je moje uročno oko izdalo strup v jajčniku. Silno so se prestrašili, bojijo se me, nobeden mi odslej ne bo več pogledal v obraz.

In zato je predlagal Barûd el-Amazat, da bi nas napadli v spanju.«

»Tule v stolpu?«

»Da. Zlezli bi po lestvi na galerijo, odprli loputo na ploščadi, prišli po stopnicah in nas ubili.«

»Prav tako, kakor si napovedal, ko si si ogledoval ploščad!«

»Da! Celò vloge so si že razdelili. Mene sta si izbrala Aladžija. Maščevati da se morata, sta pravila, ker sem ju v soteski med Strumico in Radovičem tako grdo opeharil in zdelal.

Tebe, Očko, pa bo zadavil tvoj dobri prijatelj Barûd el-Amazat, ker ga preganjaš.«

Kruto je zagodrnjal Črnogorec Očko:

»Le naj kar pride! Se bom že vsaj nocoj maščeval za vse gorje in za vso žalost, ki je je kriv on!«

»Pravil je o Zenici, ki ti jo je ugrabil in jo prodal v Egipt Ibrahimu. Omenil je tudi, da sem mu jo odpeljal in vrnil zaročencu. Tudi na mene je divji.

Tebe, Omar, pa bi naj ubil Miridit.«

»Pa si pravil, da je odšel —!«

»Da. Odklonil je, nobenega posla noče imeti z nami. Mesto Miridita te bo ubil Humûn.«

»Tisti zlikovski pobalin z dolgim obrazom —?« se je režal beduin Omar. »No, dal mu bom občutiti koščene pesti alžerijskega beduina!«

»Kdo pa bo mene?« je radoveden silil Halef.

»Tebe pa bo zadavil Manah el-Barša. Opravičeval se je pred svojimi junaki, da si je izbral tebe, ki si sicer majhen in pritlikav —.«

Moj sluga in spremljevalec Halef je bil res droben in suh, pa vkljub temu zelo pogumen in ponosen in nič ga ni huje pičilo, ko če mu je kdo rekel, da je pritlikavec.

Tudi topot je vzrožil.

»Tako je rekel —? Mu že pokažem —!«

»— pa da si vkljub temu pogumen, gibčen in tudi močen.«

Hvaležno si je gladil redke kocine pod orlovskim beduinskim nosom.

»Spoznal me še bo! Naj le pridel!«

Govorili smo seveda le rahlo, da nas Habulam ni mogel slišati. Če je kje zunaj prisluškoval in nas opazoval, si je lahko mislil, da govorimo o brezpomembnih, vsakdanjih rečeh.

Ko sem zasodil, da se je gotovo že vrnil v grad, sem dal vrata spet zapreti.

»Veš, gospod, kaj bi bilo najbolje?« je menil Halef.

»Da jo o pravem času popihamo —?«

»Kaj še! Najrajši bi zlezel kar sedajle v kopo in pognal vsakemu tistih lopovov kroglo v glavo. Najlepše bi se jih iznebili, v miru in udobno bi lahko potovali vse do Skadra!«

»Jih misliš hladnokrvno pomoriti?«

»Pomoriti —? Nikak umor bi ne bil! Sami so morilci, roparji, pobiti jih je treba! Kakor pobijem smrdljivega šakala ali pa hijeno in si ne očitam umora, tako lahko z mirno vestjo postrelim te zločince. Še dobro delo bom storil!«

»Nismo njihovi sodniki!«

»Oho —! Po življenju nam strežejo, to sam najbolje veš. Braniti se moramo in v silobranu smem nasprotnika ustreliti.«

»Tisto je seveda res. Lahko pa preprečimo njihove nakane, ne da bi nam bilo treba ubijati.«

»Mar misliš, da nas bodo potem pustili pri miru?«

»Žal niso tako plemeniti kakor Miridit.«

»Vidiš! Nocoj preprečimo njihove nakane, jutri pa jih imamo spet na vratu! In kdo ve, ali nam jutri uspe —!«

»Če bomo pazili kakor doslej, nam nič ne morejo.«

»Ali nas res naj dan za dnem nadlegujejo —? In nam nastavljajo mreže, iz katerih se moramo s trdom in zvijačo izmotavati —? Kaj pa imamo od svojega potovanja —? Praviš, da potuješ za pouk in zabavo. Bi le rad vedel, ali je posebno zabavno, če živiš dan na dan v smrtni nevarnosti —! In poučno bi naj bilo tako potovanje —? Česa pa si se že naučil —? Saj ne utegneš proučavati krajev in ljudi, če moraš neprestano misliti na obrambo lastnega življenja —!

Ne, hvala lepa za tako potovanje! Saj smo podobni mravljam, ki lezejo po stezi, kjer jih lahko vsak trenutek pohodi človeška noga!

Kakor sem dejal, postrelili bomo te šakale v človeški podobi pa bo mir!«

»Sam prav dobro vem, kak je naš položaj. Ako te zločince primemo in postavimo pred kâdija, se nam bodo s kâdijem vred v pest smejali. Djal jih bo v ječo in ko odjezdimo, jih bo pa spet izpustil. Sami smo si izkusili, da so celò politični uradniki zavezniki Žutovih ljudi. In če jih sami kaznujemo, se pa pregrešimo zoper zapovedi krščanstva in zoper zakone človečanstva.

Ne enega ne drugega ne smemo storiti. Dovolj smo močni, previdni in prebrisani, iznebili se jih bomo, ne da bi bilo treba moriti.«

»Saj se ne pregrešimo zoper nikake postave, če pobijemo sovražnika, ki nas napada —!«

»V našem slučaju že. Posebej še jaz, ki sem kristjan. Ako se lahko nasprotnika iznehim brez prelivanja krvi, bi se pregrešil, če bi ga ubil.

Sicer pa se da z zvijačo mnogo več doseči ko s silo.«

»S kako zvijačo pa se jih misliš iznebiti?«

»Pustil bom, da bodo zlezli na ploščad vrh stolpa, pa poskrbel, da ne bodo mogli nazaj.«

Halef je zamišljen pomolčal.

»Hm —! Misel bi ne bila slaba —! Pa kaj nam pomaga lepa misel, če ni izvedljiva —!«

»Zakaj bi ne bila?«

»Kako boš naredil, da ne bodo mogli s stolpa?«

»Lestvo jim vzamem.«

»Pa pridejo po stopnicah!«

»Izdali bi se. In izdati se ne smejo.

Sicer pa jim lahko pot po stopnicah zadelamo. Zabili bomo loputo.«

Obrnil sem se k Jankotu.

»Ali nam boš oskrbel žreblje in kladivo pa močno železno spono? Orodja ne bodo vzeli s seboj, z rokami pa ne bodo odtrgali lopute, če jo zabijemo.«

Koj je bil pri volji.

»Lepo! Če jim vzamemo še lestvo, pa lahko stojijo do zore na zračni ploščadi in dež jim bo njihovo vnemo zelo izdatno ohladil.«

Halef si je zadovoljno mel roke.

»Gospod, tvoj načrt je prav izvrsten! Veš, tvoja prizanesljivost in mehkosrčnost mi sega včasih že na živce! Topot pa sem zadovoljen s teboj! Sijajno, da bodo ti lopovi vso noč stali gori na odprti ploščadi —! Sesti nimajo kam, ploščad pa je na vse strani odprta in od vseh strani bo tako lepo deževalo po njih —! In veter jih bo prepihal do mozga in kosti —!

In še nekaj! Robovi lopute so neprodorno obloženi z gumijem, vhod na galerijo je tudi zazidan, deževnica se ne bo imela kam odtekati, — upam, prav trdno upam, da bodo ob zori že do gležnjev ali pa še višje stali v vodi! Krasno!«

»Ne bodo!« je pripomnil Janko. »V zidu, ki obdaja ploščad, je luknja, skozi njo se bo odtekala deževnica.«

»Luknja —? Hm —! Je ne moremo zamašiti?«

»Prav lahko! Prediva je dovolj pri hiši.«

»Izvrstno! Zamašili bomo tisto luknjo!

Sijajno! Stali bodo v mrzli deževnici in se nalezli protina, revmatizma, trganja in vseh deset tisoč vrst prehlada! Saj se je pritoževal Habulam, da ga tare protin —! Ne bo se mu več treba hliniti, res ga bo imel!

Do kolen, ne, do pasu bi naj stali v vodi! Do pazduhe —! Pošteno bi se naj okopali in ohladili in —.«

Planil je na noge ter stopal po sobi s sklonjeno glavo in globoko zamišljen. Podjetno si je vihal redke brčice, v obrazu mu je krčevito delovalo.

Gledal sem ga. Kdo ve, kaka misel se mu je porajala, porednemu, malemu hadžiju —!

In sunkoma je obstal pred Jankotom, mu tehtno položil roko na ramo in dejal:

»Janko, dobri, zvesti prijatelj, poslušaj! Rad te imam, pa še stokrat rajši bi te imel, če bi mi oskrbel tisto, kar tako nujno sedajle potrebujem —!«

»Kaj pa potrebuješ?«

»Nekaj, česar pri vas pač imate. Brizgalne menda ni dobiti pri vas, kaj?«

»Misliš veliko brizgalno za ogenj?«

»Kakršnokoli.«

»Velike nimamo, pač pa majhno vrtno brizgalno na dve kolesi.«

Halef ga je udaril po ramenu:

»Človek — mož — prijatelj — brat —! Sijajen dečko si! Ne bil bi verjel, da posedujete tako orodje!«

»Habulam je kupil brizgalno lani v Skoplju, ker so mu sosedje zažigali kope. V vrtu stoji.«

»Koliko drži?«

»Nekaj več ko velika kopalna kad.«

»Jako dobro! Zelo dobro!«

Zamislil se je pa pravil:

»Ampak kaj nam pomaga tista lepa brizgalna na dve kolesi, če pa nimamo glavne reči, ki bi jo za svoje namene najbolj rabil —!«

»Kaj pa?«

»Cev mislim, prav dolgo cev. Take cevi pač nimate?«

Ves navdušen in razburjen je bil mali hadži. Tako nujno, s toliko vnemo je govoril, kot da gre za usodo vsega sveta.

Janko pa je odgovoril:

»Tudi cev imamo. Čemu bi nam bila brizgalna, če bi cevi ne imeli —? Kako pa bi brizgali vodo na ogenj?«

»Neverjetno —! Tudi cev imate —? O, potem je vse dobro!«

»Kako dolga pa mora biti?«

»Vsaj do strehe stolpa mora segati.«

»Tako dolga pa je, menda še daljša.«

Halef je kar planil v njega.

»Človek, daj da te objamem —! Pridi na moje zlato srce, ti veselje mojega življenja, ti sreča mojih dni, ti radost mojega zemeljskega bivanja —!

Brizgalno torej imate in cev tudi —! Tako dolgo cev, da sega do vrha stolpa —! Kdo bi si bil mislil, da bomo take reči našli v majhnem Kliseliju —!«

»Saj pravim, da si je omislil gospodar gasilno orodje za slučaj požara. Na gospodarstvo se dobro razume.«

»In poskrbel je tudi nam za krasno zabavo!

Pa še nekaj potrebujem. Vode namreč. Brizgalna brez vode je kakor telo brez duše.«

»O, vode je dovolj!«

»V ribniku misliš? Predaleč je! Kdo bo nosil vodo iz ribnika pa sem do stolpa! Premalo nas je in posode tudi nimamo!«

»Ni je treba nositi iz ribnika! Za stolpom, čisto blizu zidu, je dal gospodar izkopati jamo, skrbeti moramo, da je vedno pola vode. K jami pristavimo brizgalno, cev pa napeljemo h goreči kopi.«

»Jama je blizu stolpa —? Imenitno —! Je globoka —? Koliko vode je v njej?«

»Ne vem sicer, čemu rabiš vodo, in tudi ne, čemu rabiš brizgalno. Pa mislim, da bo za tvoje namene vode dovolj.«

»Misliš —? Res krasno —! Tvoje besede so kakor blagodejna rosa, ki pada na ožgano pustinjo! Več so vredne ko sto piastrov in če bom kedaj milijonar, ti jih podarim tisoč!

»Praviš, da ne veš, čemu rabim brizgalno in vodo?«

»Ne.«

»Niti slutiš ne?«

»Ne.«

»Ne zameri, pa tvoji možgani so kakor izsušena kapnica! Poglej, moj gospod tule je že davno uganil! Kajne?«

Vprašaje me je gledal.

Iz njegovih besed seveda ni bilo težko uganiti, kaj namerava. Pokimal sem.

»No, in kaj praviš k mojemu načrtu —?«

Obraz mu je žarel, oči so se mu bleščale, njegova »sijajna misel« ga je vsega razpalila. Je bil pač poreden, majhen človek in nič ga ni bolj veselilo, ko če je mogel nasprotniku eno zagosti. Takih nagodkov sem že nekaj doživel, odkar sva skupaj potovala. Bili so večinoma le bolj domisleki, vredni prej porednega šolarja ko pa moža, ki nosi puško na rami in pištolo za pasom. In navadno se niso dobro iztekli.

Pričakoval je laskavo pohvalo in zato je zelo razočarano gledal, ko sem resnobno dejal:

»Otročarija je, druga nič!«

Užaljen je bil.

»Gospod, ne govori tako! Lopovi bodo zlezli na stolp in po stopnicah k nam, da nas podavijo. Poskrbel boš, si rekel, da ne bodo mogli nazaj, da bodo vso noč prebedeli na ploščadi v dežju in vetru. No dobro, pa še bom jaz svoje pridjal, da se ne bodo kje predobro počutili gori v »sobi lepega razgleda«, kakor je zlikovski Humûn imenoval ploščad. Načrpal jim bom vode v tisto sobo lepega razgleda —. Ploščad je sicer na vse strani odprta, pa zid jo obdaja, ki je za dober meter visok. Zamašili bomo tisto luknjo, ki se skozi njo odteka deževnica, in naši podjetni prijatelji bodo stali do pasu v vodi, če ne više —.

Ali ni moja misel izvrstna —? Ali se ti moške smilijo —? Se bojiš, da bi se kateri kje prehladil, da bi se nalezal zobobola ali protina —?«

»Smilijo se mi ne. Privoščim jim, da bi se sami ujeli v past, ki so jo nam nastavili. Tudi to jim privoščim, da bi kar moč neudobno preživeli noč, ki bi

naj bila naša zadnja noč. Pa vkljub temu mi tvoj načrt ni všeč.«

»Zakaj ne? Saj si vendar zaslužijo kazen!«

»Je res. Pa kar bi naj bila za nje kazen, se ne sme kje nam spremeniti v škodo! In to se utegne zgoditi!«

»Ne, gospod! Previdno in tiho se bomo pripravili, živa duša ne bo ničesar opazila!

Kaj pa vidva pravita, Očko in Omar?«

Bila sta seveda zelo zadovoljna s Halefovim poravnanim načrtom.

Slutil sem, da ne pojde vse tako gladko. Halefov načrt je bil vse preveč zamotan, preveč priprav je bilo treba in zamudnega dela. Pa kaj sem si hotel —! Vsi trije so silili v mene, me prosili, mi prigovarjali, me prepričevali in mi niso dali miru, dokler se nisem končno le vdal.

In nemudoma so začeli s pripravami.

Janko je privlekel brizgalno cev, zvito v kolo-bar, dolgo vrv, žreblje, spono in kladivo. Zlezli so po stopnicah na ploščad in čez nekaj časa sem vkljub grmenju in prasketanju dežja čul krepke udarce kladiva. Zabijali so loputo.

Ko so se vrnil v sobo, je Halef zadovoljen poročal:

»Dobro smo opravili, gospod! Ti sam bi ne bil mogel bolje!«

»Kako pa ste cev pritrdili?«

»Ustnik cevi smo pritrdili na zid ploščadi pa napeljali cev čez galerijo in jo spustili ob zidu navzdol. Prav do tal sega. Ko bodo zlezli na ploščad, pripeljemo brizgalno, privijemo cev in začnemo z namakanjem.«

»Našli bodo cev, ko bodo lezli na stolp!«

»Janko pravi, da bodo prislonili lestvo vsekakor na nasprotni strani stolpa, kjer jim drevje ne bo napoti. Luči ne bodo imeli, upajmo, da cevi ne najdejo!«

»No, recimo, da bo tako! Pa ustnik bodo našli, ko bodo na ploščadi! In slišali bodo vodo curljati!«

»Nič ne škodi! Tistikrat bo že prepozno, že prej jim odnesemo lestvo. Sicer pa ustnika tudi ne bodo izlahka našli, dobro smo ga skrili. In saj bo trda tema gori v kopalni sobi!

Da bi naši kopalški gostje le že kmalu prišli —!
Ves razburjen je bil.

»Potrpeti še boš moral!« sem ga miril. »Habulam je pravil, da nam bo poslal dobro večerjo. Preden ne dobimo večerje, jih ne bo!«

»Ali naj grem in pogledam, če je že gotova?« se je ponudil Janko.

»Pojdi! Čim prej večerjamo, tem prej bodo prišli.

Ampak ne pozabi, kaj smo pravili Habulam! Da si tudi ti poskusil zastrupljeni jajčnik! Narediti se moraš, kot da te res vije in ščiplje po trebuhu!

In še nekaj! Morebiti je medtem Anka kaj posebnega opazila. Utegnilo bi biti važno za nas. Govori z njo! Pa glej, da vaju Habulam ne bo videl!«

Odšel je.

Tiho smo obsedeli in čakali. V sebe zamišljen je čepel Halef v kotu, se rahlo smejal in si mel roke ter pogodrnjal. Njegove misli so se pečale izključno le z »namakanjem« sovražnika.

Janko je prinesel večerjo. Ni bil sam, Humûn mu je pomagal nositi. In tako ga je bilo strah pred mojim pogledom, da ni vstopil, pri vratih je čakal, da mu je Janko odvzel sklede, pa naglo zbežal v temo.

Večerjo smo izprva sumljivo gledali. Toda Janko nas je pomiril:

»Anka je rekla, da lahko brez skrbi jeste. Sama je kuhala večerjo in nikočar ni bilo medtem v kuhinji.«

Nismo se več obotavljali, segli smo po polnih skledah.

Habulam so v kopi njegovi zavezniki svetovali, naj nam da prav izvrstno večerjo. Pregnal bi nam naj

naše dvome in sume, obilo bi naj jedli in dobro spali, da bi nas laže iznenadili in podavili. In Habulam se je res izkazal.

Večerja je bila prav izvrstna. Dobili smo kurjo juho, ki boljša niti v hotelih Prage in Dunaja ne pride na mizo. Žlic tam doli seveda nimajo, zajemali smo juho z drobnimi findžâni. Po juhi smo dobili ogromnega purana, nadevanega s sladkim testom, s figami in stolčenimi orehi, za njim pa pečeno kozletino, ki nam je prav dobro teknila vkljub predsodkom, ki jih imajo nekateri ljudje do kozjega mesa. Mastnega pilawa z rozinami in mehko kuhanimi mandeljni, narodne jedi orientancev, seveda tudi ni manjkalo. Sadja in močnatih jedi se nismo dotaknili. Tudi od drugih jedi je skoraj polovica ostala.

Ko smo se najedli, sem vprašal Jankota:

»Kje pa je tvoj gospodar?«

»V svoji sobi sedi.«

»Kaj pa počenja? Je kdo pri njem?«

»Sam je, kadi in pred sebe strmi. Poklical me je k sebi in me vprašal, kaj mi je. Najbrž mu je kateri mojih tovarišev povedal, da stokam in se zvijam.«

»No, in kaj si rekel?«

»Strašno sem kremžil in pačil obraz, se držal za trebuh in pravil, da me hudo grize in da sem najbrž jedel nezrelo sadje.«

»Zelo pametno si se odrezal! Mislil bo, da ničesar ne veš o zastrupljenem jajčniku, pa ne bo skrival svojega mišljenja.«

»Da! Prav nič ga ni skrival. Čisto odkrito je kazal svoj srd, zabavljajal je in klel, ves divji je bil. In vse je hotel vedeti, kaj počenjate in kaj govorite. Pravil sem mu, da čutiš hude bolečine v nogi in da ne moreš hoditi. Utrujeni da ste in da boste kmalu legli spat. Naročil mi je, naj vam koj po večerji posteljem in odidem. Čimprej pojdete spat, je pravil, tem prej boste jutri vstali in zgodaj da moram biti pripravljen za postrežbo.«

»Zelo previden je, dobro zna skrivati svoje prave namene! Če bi šlo nocoj po njegovem, bi nam jutri ne bilo treba več postreči.

Kje pa spiš navadno?»

»Skupaj s Humûnom in z drugimi hlapci.«

»Sitna reč —!»

»Misliš, ker ne bom mogel priti ponoči k tebi —?»

»Seveda ne!»

»Ne skrbi se, gospod! Nobeden mojih tovarišev noče več spati z menoj. Gospodar je zapovedal Humûnu, da mi mora postlati v podstrešni sobi.

Če želiš, se bom naredil, kot da sem šel spat, pa pridem skrivaj k tebi v stolp. Potrkal bom.«

»Pa ne smeš potrkati kakor običajno! Utegnil bi priti tudi kdo drug, ki ne sme vedeti, kaj počenjamo. Potrkaj tamle na okno in sicer najprvo enkrat, nato dvakrat in nazadnje trikrat! Le na tako trkanje bomo odprli.

In povej tudi Anki, kako naj trka! Morebiti pride ponoči s kako važno novico. Ne vemo, kaj vse se še utegne pripetiti. Vobče bo treba, da nocoj oba bedita in pazita na vse!»

Odnesel je sklede in se vrnil z odejami pa nam postlal. Ko se je poslovil in odšel, smo zapahnili vrata in ugasnili luč. Špranje so bile v oknicah in v vratih, prisluškovati so mislili, tako so pravili, ko sem tičal med snopi, pa bi opazili, da luč še gori.

Tiho smo sedeli in čakali na Jankota. Dolgo ga ni bilo. Že sem se bal, da ga je morebiti gospodar zadržal, ko je potrkalo. Dogovorjeno znamenje je bilo, odprli smo.

Janko je bil.

»Pozen sem!» je šepetal. »Opazoval sem Habulama. Vse ljudi je nagnal spat in potem sta se splazila s Humûnom h kopi. Pravkar sta zlezla v njo.«

»Začeli bodo. Najprvo bodo prišli poslušat k vratom in k oknu in ko se prepričajo, da se pri nas nič ne gane, bodo zlezli na ploščad.«

»Poslušat pojdemo!« je pravil Halef podjetno.

»Kam —? Da vas opazijo —!«

»O ne! V drugo nadstropje pod loputo pojdemo. Ne bodo nas slišali, mi pa bomo dobro čuli njihove korake in kako bodo trgali loputo.«

Šli so.

Sam sem ostal v pritličju. Napenjal sem uho, pa dež je prasketal zunaj, ničesar nisem čul.

Črez dobre pol ure so se vrnilo.

»Gospod,« je poročal Halef ves razvnet, »so že gori! Pravkar leze zadnji po lestvil!«

»Koliko jih je?«

»Sedem sem jih naštel.«

»Se ujema! Devet jih je bilo v kopi, ko sem prisluškoval, Miridit je odšel, Mübârek je ranjen, ostal je v kopi, drugi pa so vsi prišli, tudi Habulam in Humûn.«

»Začnimo!« je silil Halef. »Odnesli bomo lestvo in pristavili brizgalno.«

»Ogrnite si odeje! Sicer bodete mokri do kože!«

Dobro so se ogrnili, odpahnili vrata in odšli v temo.

Vzravnal sem se ob steni in odmaknil oknico.

Krnica je bila tik pod oknom. Vkljub temi sem opazil tovariše, motali so se krog brizgalne in privijali cev. In kmalu nato sem čul enakomerno škripanje črpalnega vzvoda in polglasno poveljevanje Halefovo.

Namakanje se je začelo —.

V stolpu je bilo vse tiho. Da bo Halefu »zalivanje« uspelo, o tem nisem prav nič dvomil. Lopovi na ploščadi so pač zaman iskali, kleli ter ugibali, odkod

prihaja voda. Vzvodovega škripanja gotovo niso čuli, dušil ga je dež. Najbrž so se lotili lopute in jo skušali odpreti. Habulam je pravil, da bo vzel s seboj na stolp tudi sveder in kladivo. Mogoče je vsekakor bilo, da bi jim uspelo. Prišli bi po stopnicah —.

Pripravil sem samokrese in poslušal. Pa nič se ni genilo, Halef je loputo temeljito pribil.

Dobra ura je minila, ko so se vrnili tovariši.

Ves zadovoljen je pravil Halef:

»Gotovi smo, gospod! Črpali smo na vse kriplje in mokri smo ko kužki. Ali dovoliš, da prižgemo luč?«

»Da! Bolje je, da imamo luč.«

Prižgal je svetiljko in dolil olja. Pometali so mokre odeje v kot in odšli v stolp. V drugem nadstropju je odprl Halef oknico ter počastil naše kopalniške goste s temle sijajnim nagovorom:

»Selâm alêkum —! Ali ste prišli na ploščad, gospodje, da bi se v tem vročem letnem času nadihali svežega zraka —?

Kako vam ugaja lepi razgled? Naš effendi mi je naročil, naj vas vprašam, ali želite morebiti njegov daljnogled —. Bodete vsaj lepše videli, kako dežuje!«

Namočeni zarotniki so molčali.

»Kako pa, da ste se šli ponoči kopat?« jih je dražil Halef. »In še tako visoko gori v stolp? Je tako v navadi tod pri vas? Zelo neprijetno bi mi bilo, ako je morebiti voda prehladna.

Pa ne bom vas motil pri kopanju. Ni dostojno. Vljudno se bom odstranil. Upam, da boste do zore gotovi, in tedaj si bom kot vaš vdani sluga dovolil, da vas vprašam, kako se počutite.«

Prilezli so nazaj. Halef se je ves srečen režal.

»Gospod, imenitno so šli v vodo! In nobeden ne zine! Prav temeljito se bodo namočili! Zdelo se mi je, da sem čul, kako so jim šklepetali zobje.

Sedaj pa pravzaprav lahko gremo spat, kajne? Nihče nas ne bo motil.«

»Da!« je dejal Janko. »Le mirno ležite spat! Bedel bom za vas ter vas zbudil, če bo treba.

Pa ničesar se nam ni treba bati. Ne morejo s stolpa. Kvečjemu bi utegnila priti voda skozi tla in priteči k nam. Pa to ni nevarno.«

Zanesli smo se na zvestega zaveznika in legli spat.

II.

Obračun.

Dolgo sem zaman čakal na spanec.

Mislil sem na naše sovražnike, ki so se komaj osem metrov nad nami »namakali« v hladni kopeli in skorajda so se mi smilili, čul sem zadovoljno hihitanje Halefovo in poslušal enolično prasketanje dežja ter ugibal, kaj nam prinese zora.

Šumenje dežja me je končno le uspavalo.

Pa dolgo menda nisem spal. Glasno trkanje nas je vse zbudilo. Ponovilo se je, nekdo je dajal dogovorjeno znamenje.

Kdo bi bil —? Janko je spal pri nas. Ali je bila Anka —? Gotovo! Z važnimi novicami je prihajala.

Janko je odprl, Anka je vstopila. Vsi smo planili na noge.

»Oprosti, gospod, da te motim!« se je opravičevala naša mična zaveznica. »Važne vesti prinašam.

Janko mi je pravil, da ste djali pod vodo našega gospodarja in njegove prijatelje. Vam je uspelo?«

»Da.«

»Najbrž mislite, da še stojijo v vodi na ploščadi?«

»Seveda! Saj ne morejo s stolpa.«

»Mislim, da so odšli.«

»Ni mogoče! Lestvo smo jim vzeli, po stopnicah niso prišli, s stolpa pa si osem metrov globoko tudi niso upali skočiti.«

»Ne vem, kako so si pomagali. Le to vem, da so sedajle že v gradu, vsaj Habulam in Humûn.«

»Neverjetno —! Pripoveduj!«

»Janko mi je naročil, naj skrbno pazim na vse in naj ne zaspim. Habulam me je zgodaj poslal spat, pa bedela sem in prežala skozi okno. Videla sem, da

sta se Habulam in Humûn splazila v vrt. Da bi slišala, kedaj se vrneta, sem šla v pritličje in legla za vrata sobe, ki leži ob veži. Nekaj časa sem bedela, pa spanec me je le premačal.

Kako dolgo sem spala, ne vem. Koraki so me zbudili. Dva sta prišla po dvorišču in stopila v vežo. Enega sem spoznala po glasu, naš gospodar Habulam je bil. Preklinjal je, kakor ga še nikdar nisem čula kleti. Slišala sem, da sta v kuhinji zakurila in da si je Habulam dal prinesiti sveže perilo in drugo obleko. Ogenj je prasketal v kuhinji, jezne glasove sem čula, ljudje so hodili po kuhinji.

Kaj počenjajo, tega ne vem. Pohitela sem k vam, da vam sporočim, kaj sem opazila.«

»Pridna si in prav si storila! Ni dvoma, ušli so nam iz kopeli. Pa kako —?

Halef, kam ste djali lestvo?»

»Na tla sem jo položil. Do lestve nikakor niso mogli, saj nimajo takih dolgih rok, da bi segale do tal!«

»Tisto že. Ampak, hm —! Kaj pa če se je najpogumnejši spustil po cevi na tla in spet prislonil lestvo —. Pravil si, da ste ustnik zelo dobro pritrdili in skrili —. Pa so ga le našli!«

»Allâh nas čuvaj —! Pogledjmo!«

Odhitel je ven, Očko in Omar pa za njim.

Slabe volje in počasnih korakov so se vrnil.

»Odšli so! Zlezal sem na ploščad, prazna je.«

»In lestva je prislonjena?»

»Žal —! In cev leži na tleh.«

»Prav, kakor sem slutil! Našli so cev. Eden se je spustil po njej na tla, odvezali so jo in vrgli s stolpa. Prislonil je lestvo in gostje so zapustili prijetno kopel, ne da bi bili le samo lahko noč rekli.

Neumnost si zagrešil, Halef!«

»Kako neumnost?»

»Da si pustil lestvo pri stolpu.«

»Sem mar vedel, da bodo zlezli po cevi —!

Kam so se skrili?«

»V kuhinji sedijo, grejejo se in obleko sušijo.«

»Naj bi rajši sedeli v džehenni! Prej bi se posušili!« se je jezil.

»Kaj bo sedaj, effendi?«

»Hm —! Premisliti je treba. Najbolje bi bilo, če bi —.«

Jezen glas me je prekinil.

Pustili so namreč vrata odprta, luč je sijala na trato. Nekdo je vrata odprl.

Habulam je bil. Jezno je kričal.

»Anka, vražje dekle —! Kdo ti je dovolil priti semkaj?«

Dekle se je prestrašeno zgenilo.

»Koj mi prideš ven! In Janko, ti pes, si tudi tu —? Kaj se plaziš po vrtu —? Ven, takoj ven in domov! Sicer vaju bič nauči pokorščine!«

»Murâd Habulam,« sem dejal, »ali bi ne izvolil rajši vstopiti?«

»Hvala! Nočem da bi me pogubil tvoj uročni pogled! Če bi bil vedel, da zapeljuješ moje služabnike k nepokorščini, nikdar bi te ne bil sprejel pod streho!«

»O tem bova še govorila. Le kar vstopi!«

»Mi na misel ne bo prišlo! Pošlji mi moja dva služabnika ven! Ničesar nimata opraviti pri vas v stolpu!«

»Pridi si po nju!«

Ni odgovoril. Pa čul sem polglasno govorjenje. Ni bil sam.

Halef je stopil k vratom.

»Če noče priti, pa pojdem po njega!«

Grozeče se je nekdo zunaj zadržal:

»Nazaj, pes, sicer te ustrelim!«

Petelin je zaškrtal.

Brž je Halef zaloputnil vrata.

»Si čul, gospod —?« je dejal bolj začuden ko zastrašen.

»Zelo razločno je govoril! Barûd el-Amazatov glas je bil.«

»Da! Dva sta stala pri kopi in pomerila na mene. Ni jim uspelo, da bi nas zahrbtno podavili, pa nas mislijo odkrito napasti. Ali pa vsaj oblegati.«

»Ne verjamem. Ne upajo si streljati, ljudje v gradu bi jih čuli in tudi vas je blizu. Zvedelo bi se, da so nas ubili. Da ne mislijo zarez, so že sami pokazali, ker tista dva na tebe nista streljala. Saj bi te bila lahko kar ustrelila, v luči si stal.«

»Meniš —? Čemu pa sta se potem vobče postavila h kopi?«

»Ni težko uganiti. Popihati jo mislijo. Opazili so, da manjka Jankota in Anke, šli so ju iskat, pa ju našli pri nas. Koj so razumeli položaj in spoznali, da je najbolje, če pobegnejo. In da jim pri begu ne bi bili napoti, so postavili dva sem pred naša vrata, drugi pa se odpravljajo.«

»Tako bo, gospod! Ampak povej, ali bomo mirno gledali, kako bodo odpotovali?«

Vzel sem repetirko, vstal in se ob steni splazil k oknu. Omar je ugasnil luč, da me od zunaj niso videli. Rahlo sem odprl oknico in pogledal ven.

Dež je prenehal, svitalo se je. Nekaj korakov od stolpa oddaljena sta stala dva človeka. Eden se je naslanjal na puško, drugi je držal puško v desni roki, cev je molela kvišku. Pogovarjala sta se.

Naslonil sem repetirko na spodnji rob okna, pomeril na kvišku molečo cev in sprožil.

Mož je prestrašen kriknil, krogla je zadela, mu sunila cev v obraz in izbila puško iz roke.

»O nesreča —!« je vpil. »O zahrbtnost —!«

Spoznal sem ga po glasu. Barûd el-Amazat je bil.

»Proč proč —!« je kričal Manah el-Barša. »Še ves grad bo spravil ta lopov s svojimi streli na noge!«

Pobral je puško, pograbil Barûd el-Amazata in ga potegnil za seboj. Izginila sta v jutranjem mraku.

Iz Manahovih besed sem sklepal, da vobče nista mislila streljati. Bala sta se ljudi.

Obrnil sem se k tovarišem.

»Puške v roke pa brž v hleve! Naši konji so v nevarnosti! Ukrasti nam jih utegnejo!«

Vsi so planili skozi vrata, tudi Anka in Janko.

Sedel sem v kot vratom nasproti in vzel repetirko v roke, da bi bil pripravljen za vsak slučaj. Pa nihče več ni prišel blizu.

Le Anka se je čez nekaj časa vrnila z Jankotom in Omarjem. Omar je poročal, da sta Halef in Očko ostala pri konjih za stražo. Nihče ni prišel v hlev, vobče nikogar niso srečali. Zelo se jim je mudilo.

Vprašal sem Jankota in Anko, kje da je gozdič, ki so v njem lopovi skrili konje, medtem ko so zborovali v kopi. Pa nista vedela.

»Humûn bo gotovo vedel!« je menil Janko. »Pa ne bo ti povedal!«

»Mu bom že izvlekel njegovo skrivnost!«

»S čim?«

»Kleščice imam, ki z njimi lahko izvlečem iz takega človeka vse, kar hočem.«

»Nič ti ne bo povedal! Svojega gospodarja in svojih zaveznikov ne bo izdal. Preveč je navezan na nje.«

»Poleg boš in videl boš, kako odkritosrčno bo govoril!

Ali poznaš krojača Afrita natančneje?«

»Ne. Vem, da mu je pravzaprav Suef ime, druga pa nič.«

»Ali je obiskoval Habulama?«

»Mnogokrat je bil pri njem. Sumim, da ni prihajal s poštenimi nameni. Zato sem mu šel s poti. Najbolje je, da človek s takimi ljudmi nima posla.

Tudi moj gospodar mi ne ugaja. Ni pošten. In slabo plača. Povrh pa se še dere in sitnari nad nami ves dan.«

»Zakaj pa mu ne odpoveš?«

»Saj bi najrajši kar šel. Kar z vami. Čul sem, da bi radi obiskali Karânorman han. Morebiti ti lahko koristim. Imaš opravke tam?«

»Velikega zločinca iščem, ki najbrž živi v Karânorman hanu. Vodja je roparske tolpe in Habulam je njegov zaveznik in menda celò najožji zaupnik.«

»Kaj —? Moj gospodar da je prijatelj zločincev —?«

»Da! Tudi tisti ljudje, ki so bili danes pri njem, so roparji in zločinci, Žutovi ljudje in njegovi zavezniki. In kak človek da je tvoj gospodar, si sam videl! Zastrupiti nas je mislil!«

»Res je, gospod! Nočem več ostati pri njem. Šel bom odtod, pa četudi ne dobim koj druge službe. Na svojo srečo,« je pogledal Anko, »bom sicer moral še čakati, pa rajši čakam, ko pa da bi še dalje služil takemu človeku.«

»Tistih svojih tisoč piastrov misliš da še ne boš imel tako kmalu skupaj, ki ti jih še manjka, da si najmeš v Skoplju vrtnarijo?«

»Da. Žal —!«

»No, opozarjam te, da še tudi od nas dobiš plačo! In Anka tudi.«

»Zakaj?« se je čudil.

»Rešila sta nam življenje. Da nam nista pomagala, bi danes ne živeli več. In zato dobita plačo, ki bo primerna vajinim zaslugam in našemu premoženju.«

»Čisto prav si povedal, gospod!« se je nekdo oglasil pri vratih.

Halef je bil. Prišel je iz hleva, konji niso bilo več v nevarnosti in Očko je zadostoval za stražo.

»Ne smejo govoriti za nami, da smo nehvaležni ljudje!« je nadaljeval. »Nismo sicer bogati, toliko pa bomo morebiti le imeli, da vama zagotovimo srečo. Že zato, ker mislita radi nas odpovedati službo. Poskrbeti moramo, da vama vobče ne bo treba druge službe iskati.«

Dostojanstveno in važno se je postavil pred zaročenca.

»Vprašam te torej, Janko, resno in z vsem podarkom, ali res hočeš tole Anko za ženo?«

»Seveda!« se je Janko veselo smejal.

»In kedaj jo boš vzел?«

»Brž ko mogoče.«

»In ti, cvetlica Kliselija in rešenica našega življenja, povej, ali hočeš, da bo tale Janko tvoj mož, ki mu boš pokorna, dokler bo seveda pameten in ne bo zahteval neumosti od tebe?«

»Da!« je zardela.

»No, pa naj rosi na vaju blagoslov tale mošnja sreče in hvaležnosti! Jaz sem namreč slavni blagajnik naše družbe. Denar nesreče je, ki ga imamo tule nabrahega, pa sklenili smo, da bomo sejali z njim srečo. In za to se nam danes nudi prilika.«

Izvlekel je mošnjo z zlatniki, ki smo jih odvzeli Mübâreku pri Dere kulibi.

»Dovoliš, gospod?« me je vprašal.

»Seveda!« sem pokimal. Radoveden sem bil, koliko bo dal. Moj mali Halef in spremljevalec je namreč včasih skoparil.

Odvezal je mošnjo.

»Odprita dlani, da bo kapljal na nje dež vajine sreče!«

Janko se ni prav nič obotavljal. Brž je iztegnil roko in odprl dlani. Sramežljiva Anka je bila bolj počasna. Četvero odprtih dlani je zajelo že nekaj dote.

In nato je Halef segel v mošnjo in polagal zlatnike zaročencema na dlani, menjaje se enega Jankotu, enega Anki. Deset jih je naštel Jankotu in deset Anki, same zlate turške lire so bile, vsaka po sto piastrov. Skupno sta dobila vsak po tisoč piastrov, po našem torej vsak po 2500 dinarjev. Lepa vsota za služabnika!

Vsa zavzeta in s širokimi očmi sta srečna zaročenca gledala zlati blagoslov.

Halef pa ju je poučeval:

»Naštel sem vsakemu deset funtov v zlatu. Pazita, ko bodeta zlatnike menjala! Za sto piastrov zlata vama morajo dati sto osem piastrov v srebru, ker za toliko je zlato več vredno. To pomeni osemdeset piastrov za vsakega, sto šestdeset piastrov za oba! In taka vsota ni majhen denar za vaju!«

Halefov nauk ni bil čisto nič nepotreben. Če sta pametno prodala zlatnike, sta dobila za dobro poldruugo liro več, nego smo jim dali.

Pa le napol sta ga poslušala. Vse njune misli, vsa njuna čuvstva je zajelo zlato, ki se jima je bleščalo na dlanih. Kar do besede nista mogla.

Končno je brez sape vzkliknil Janko:

»Gospod — ali se šališ?«

»Prav nič!« je resno povedal Halef.

»Tole zlato bi naj bilo najino —?«

»Vajino jel!«

»Tisoč piastrov za mene in tisoč piastrov za Anko —?«

»Točno tako jel!«

»Ni mogoče —! Kako naj verjamem —?«

»Pa je tako! Kar je v vajinih rokah, je vajino, in kar je tule v mošnji, je moje. Storita s svojo lastnino, kar bom jaz storil s svojo! Poglejta!«

Zadrgnil je mošnjo in jo muzajoč se vtaknil v žep.

Obotavljala sta se.

»Samo zlato —! Samo zlato —! Še enkrat nama povej, da je najino, sicer ne moreva verjeti, da bi bilo res —!«

»Ali verjameš ali ne, to je meni čisto vseeno. Glavno je, da ga vtakneta v žep, kakor sem jaz svoj denar, in da se brž vzameta. Kajti Jankotu se zelo mudi. Nikar se torej predolgo ne obotavljajta!«

»Pa vendar morava še prej gospoda vprašati! Tisoč piastrov, strašno mnogo denarja je —! Toliko niti ne potrebujeva, saj imava že vsak svoje prihran-

ke. In — kaj pa bo vam ostalo, če mislite nam vse svoje premoženje podariti!«

Halef se je veselo nasmejal.

»Ne brigajta se za nas! Dobro vemo, kako se živi brez denarja! Po potih bogatih stricev jezdimo in celò naši najhujši sovražniki nam morajo plačevati davek.

Mar misliš, da bomo Murâd Habulam le eno samo paro plačali za prenočišče in za večerjo? Nam na misel ne prihaja! Gospod mi bo, upam, dovolil, da mu poplačam z denarjem, ki ga kujemo na čisto poseben način.

Denarja torej ne potrebujemo, mirno lahko vzameta, kar smo vam dali. Ne bomo stradali! Navadili smo se zadnje čase, da odvezamemo vsakemu lopovu, kar ima pri sebi nakradenega denarja, in da obdarimo s tistim denarjem poštene, pridne ljudi. Upam, da srečamo kmalu spet nekatere take zlikovce! In spet si bomo napolnili žepe. Hvala Allâhu, ki tako modro vlada dežele padišahove!«

In ker se le nista nehala zahvaljevati, sem naročil Halefu in Jankotu, naj odneseta našo prtljivo v hlev in naj osedlata konje.

»Odpotovati misliš —?« se je zavzel Janko.

»Da. Pa še ne takoj. Le poskrbeti moram, da so konji za vsak slučaj pripravljeni. Tebe in Anko vzamemo seveda s seboj.«

»Habulam ne bo dovolil!«

»Se bomo že pobrigali, da bo dovolil.«

»Kako ti bova hvaležna! Prišel si k nam kakor —.«

»Tiho! Vem, kaj misliš reči, in da si priden, hvaležen človek. In to mi zadostuje.«

Odšli so.

Sam pa sem sedel v voziček, ki mi ga je dal Habulam v uporabo, in Omar me je odpeljal v grad.

Danilo se je, precej daleč se je že videlo. Dež je prenehal, lepo vreme se je obetalo.

Na potu k hlevom smo prišli mimo odprte ute. Vozovi in plugi so stali po njej, pa tudi lahek enovprežen voziček, in poleg je visela turška konjska oprava. Oboje je zelo ustrezalo mojim namenom, posebej še, ker sem opazil v hlevu mladega živahnega konjička, ki je bil kakor nalašč za priprago k vozičku.

Nadzoroval sem napajanje in osedlanje ter naročil, naj me peljejo k Habulam.

»Naj greva tudi midva z Anko?« je vprašal Janko.

»Seveda.«

»Hud bo!«

»Nič se ne bojta! Za mojim vozičkom bodeta stala in brez mojega dovoljenja se ne smeta geniti od mene, pa naj reče, kar hoče!«

Ko smo šli čez dvorišče, sem opazil človeka, ki nas je, se je zdelo, opazoval.

»Kdo je tisti človek?« sem vprašal Jankota.

»Eden mojih tovarišev hlapcev. Najbrž je stražil zunaj v gozdiču pri konjih. Ga boš vprašal, kje je gozdič?«

»Ne bo povedal.«

»Gotovo ne.«

»Pa ga pustimo pri miru! Humûn mi bo rad povedal.«

V veži smo srečali Humûna. Slonel je ob steni in gledal na dvorišče. Ni bilo dvoma, tudi Humûn nas je opazoval.

Ko so me peljali mimo njega, me je nahrul:

»Česa iščeš tod?«

»Z Murâd Habulamom bi rad govoril,« sem dejal mirno.

Ni mi pogledal v obraz, bal se je urokov. Tudi prste je razkrečil in videti mu je bilo, da bi se nas bil najrajši prej ko slej iznebil.

»Ne moreš govoriti z njim!«

»Zakaj ne?«

- »Spi.«
  - »Zbudi ga!«
  - »Ne smem.«
  - »Pa jaz hočem, da ga zbudiš!«
  - »Tisto mene nič ne briga.«
  - »Zapovem ti!«
  - »Ti meni ne zapoveduješ!«
- Mignil sem Halefu.
»Bič!«

Komaj sem zinil čarobno besedo, že je plosknil Halefov bič kljubovalnemu Humûnu po hrbtu. Kar zviljal se je.

In Halef je kričal nad njim:

»Kdo ti ne zapoveduje, ti sirovež —? Povem ti, vse dežele sultânove in vobče vsega sveta morajo ubogati mojega effendija, kadar sem jaz poleg, jaz, ki sem kakor rjoveč lev v primeri s teboj, ti — ti kihajoča glista!«

Gosto so padali udarci, zaman se je branil Humûn. Tulil pa je, kot da ga na raženj nabadamo. Po vsem gradu je odmevalo.

Končno je bilo Halefu dovolj. Odnehal je, pa z dvignjenim bičem vprašal:

»Ali pojdeš buditi starega grešnika?«

»Zatožil vas bom! Odrli te bodo, pri živem telesu te bodo odrli!« je tulil in zbežal.

»Slaba nam bo predla!« se je bal Janko.

»Kaj še! Ne bojimo se teh ljudi! Danes je velik praznik, praznik bastonade se imenuje. In obhajali ga bomo z največjo pobožnostjo.«

»Praznik bastonade —? O takem prazniku pa še nisem čul!«

Z veseljem se je vtaknil Halef vmes:

»Danes boš zvedel za njega! Gospod, veliko, krasno besedo si povedal! Veseli te bodo verniki in radovali se bodo tebe zveličani vseh zadnjih treh prerokovih nebes! Končno končno boš pokazal, da si kras moškega spola in junak vseh junakov!

Moje mišice pa se bodo spremenile v kače in moji prsti v škarje rakov. Divjal bom nad roparji in besnel nad morilci. Tuljenje bo šlo po Kliseliju in jadicovanje po sinovih zločincev. Jokale bodo matere in hčerke tistih, ki imajo slabo vest, tete in sestre zločincev si bodo pulile lase in trgale pajčolane. Maščevanje odpira svoje žrelo in pravičnost si brusi kremplje. Kajti tule stoji sodnik z bičem osvete v roki, junak dneva bastonade, hadži Halef Omar ben hadži Abu 'l-Abbas ibn hadži Dawûd al-Gosarâ!»

Bič je vihtel v rokah, s povzdignjenim glasom je govoril in obraz mu je žarel. Govoril je navdušeno in z zanosom, kakor človek, ki se zaveda, da je poklican v reševanje svetovno važnih zadev.

Humûn se je zlagal, ko je rekel, da Habulam spi. Ko smo krenili k vratom sprejemne sobe, nam je prihitel naproti in me ves besen nahrul:

»Človek, kako se drznež udariti mojega služabnika —? Vse vas dam do krvi pretepstil!»

Ni bil sam. Humûn je prišel z njim in Suef. In za njima se je gnetlo še pol tucata hlapcev in dekel.

Nisem mu odgovoril, mignil sem Omarju, naj me pelje dalje.

Moj molk je Habulamovo jezo še huje podkuril. Stopal je za vozičkom in iz ust so se mu sipale groznje, take divje, da bi sledu ne ostalo o nas, če bi se dale uresničiti.

Ko smo prišli pred vrata sprejemne sobe, jih je mislil Halef odpreti. Pa Habulam se je postavil pred nje in kričal:

»Nihče ne sme vstopiti! Prepovem vam!»

»Ti —? se je smejal Halef: »Ničesar nam ne boš prepovedal!»

»Najvišja policijska in sodna oblast v Kliseliju sem!»

»No, potem smemo Kliseliju čestitati! Če najvišja policijska in sodna oblast krade, ropa in mori, kaki bodo šele podložniki!

Umakni se, sicer te poljubi moj bič, pa tako, da bo plosknilo!«

Dvignil je bič in ker se Habulam le še ni umaknil, ga je ošvrknil, da je odskočil gibčno in naglo kakor najboljši cirkuški telovadec.

In kričal je, da je zvenelo po ušesih:

»Udaril me je —! Udaril me je —! Allâh je videl in vi vsi ste videli! Zgrabite ga, poderite ga na tla, zvežite ga!«

Tako je vpil hlapcem. Pa nobeden se ni genil, niti Humûn in Suef ne.

Halef se vobče ni zmenil za nje, odprl je in vstopil. Očko in Omar sta porinila voziček skozi vrata.

Habulam je planil za nami, za njim se je rinila služinčad. Sredi sobe je obstal in kričal:

»Nečuvena predrzost —! Najstrožje vas kaznujem!«

»Nimaš nas pravice kaznovati!«

»Najvišji sodnik sem v Kliseliju! Koj bomo začeli z zasliševanjem. Jaz in Humûn, moj služabnik, midva sva tožitelja in jaz sem obenem tudi sodnik. Moji služabniki pa so priče.«

Obrnil se je k svojim ljudem.

»Postavite se pred vrata, da nam obtoženci ne uidejo! In nemudoma prinesite klop bastonade!«

Služinčad je jadrno ubogala. Humûn in Suef sta se postavila poleg njega, eden na desno, drugi na levo, nekaj hlapcev je stopilo k vratom, dekla pa je pohitela po »klop bastonade«.

Habulam je sedel. Tudi Humûn in Suef sta morala sestiti.

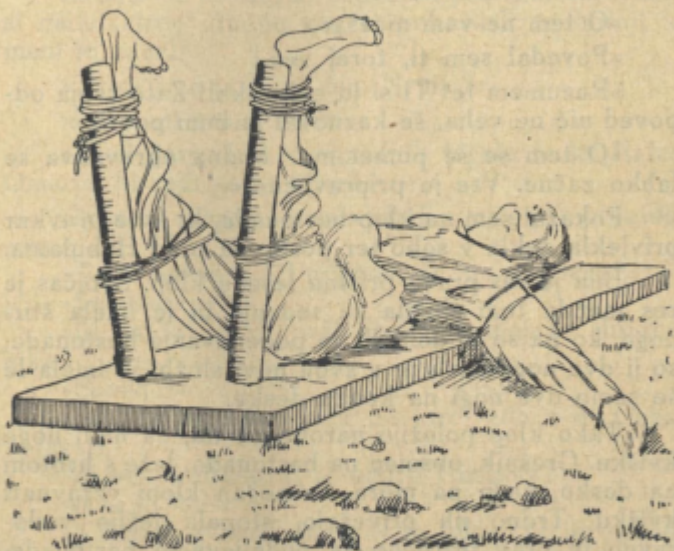
»Vidva sta prisednika! Potrdila bodeta mojo razsodbo.«

Take resne obraze so na mah kazali, da bi se jim bil najrajši na glas nasmejati.

Halef mi je šepnil:

»Gospod, ali bomo res molčali k tej komediji —? Sramota je za nas, da se damo pred vso služinčadjo tako za norca imeti!«

»Pa se vkljub temu prav krasno zabavamo! Le nič se ne boj! Kolikokrat smo že stali pred sodnikom in vsikdar je bilo še tako, da smo bili nazadnje mi sodniki, sodniki pa obtoženci. Tako bo tudi danes.«

Klop bastonade. K str. 482.

»Tiho!« me je nahrul Habulam. »Obtoženec mora molčati, kadar stoji pred sodnikom.

Janko, Anka, kaj stojita tam pri zločincih —? Odstopita! Pregrešila sta se zoper moja povelja, kaznoval vaju bom.«

Res prava komedija je bila! Do zob smo bili oboroženi, Habulam in Suef vsaj sta vedela, da se

nikogar ne bojimo, pa si je stari grešnik še domišljeval, da se mu bomo molče in brez odpora pokorili —.

Janko in Anka se nista genila. Še huje ju je nahrul.

Posegel sem vmes.

»Oprosti,« sem dejal, »tale dva od danes nista več v tvoji službi.«

»O tem ne vem ničesar.«

»Povedal sem ti, torej veš.«

»Razumem te! Ti si ju nahujskal! Zato tvoja odpoved nič ne velja, še kaznoval ju bom povrh.«

»O tem se še pomenimo. Sodna obravnava se lahko začne. Vse je pripravljeno!«

Pokazal sem na klop bastonade, ki jo je pravkar privlekla dekla v sobo ter postavila pred Habulama.

Bila je res prava pristna lesena klop. Svojčas je res menda tudi služila za sedenje in je imela štiri noge, ko pa so jo določili za podeljevanje bastonade, so ji dve nogi izdrli in v svoji novi službi je imela le še samo dve nogi na koncu deske.

Tako klop položijo narobe na tla, da moli noge kvišku. Grešnik, obsojen na bastonado, leže s hrbtom na desko, noge pa mora ob nogah klopi vzravnati kvišku. Trdno jih privežejo, stopala ležijo vodoravno in prav priročno za podeljevanje bastonade. Bistven del tega orodja so poleg vrvi še tudi palice.

Bastonada je zelo občutna kazen. Že po prvem udarcu počí koža na podplatih. Izurjen kawwâs deli udarce počrez čez podplate, pri peti začne in neha pri prstih. Udarci padajo trdo drug poleg drugega, eden na desni podplat, drugi na levi. Ko so podplati od pet do prstov razbičani in če število udarcev še ni polno, začne kawwâs iznova pri petah, pa tako, da se novi udarci pravokotno križajo s prvimi. Turek pravi všečno, da »šahovnico udarja«.

Murâd Habulam je z nežno ljubeznijo ogledoval klop, se obrnil k nam, nas premeril z nedvoumnim pogledom pa zapovedal enemu hlapcev:

»Bejaz, ti si najmočnejši! Pojdi sem! Ti boš izvršil obsodbo!«

Bejaz, dolg, močen človek, je stopil bliže, pobral palice in jih strokovnjaški ogledoval.

In nato se je Murâd Habulam ponosno vzravnal, si nadel strog uraden obraz, pokašljaj, se obrnil k meni in začel:

»Tvoje ime je Karâ ben Nemsî?«

»Tako mi pravijo tod.«

»Ti si gospod in zapovednik tegale hadži Halef Omarja, ki sedi poleg tebe?«

»Nisem njegov zapovednik, njegov prijatelj sem.«

»To je vseeno. Ali priznaš, da me je udaril?«

»Seveda!«

»In da je udaril tudi Humûna, mojega služabnika?«

»Seveda!«

»Sam si priznal, njega mi torej vobče ni treba vprašati.

Ali veš, kolikokrat je udaril Humûna?«

»Nisem štel.«

»Najmanj dvajset udarcev je bilo!« se je oglasil Humûn.

»Dobro! Jaz sem prejel le samo enega, ampak —.«

»Žal —!« mu je segel Halef v besedo. »Z veseljem bi ti jih bil naštel še enkrat toliko kakor Humûnu!«

»Molči!« se je zadrhl Habulam. »Govoriti smeš le, če te vprašam! Sicer pa zahvali Allâha, da ti je zadržal roko in da nisi večkrat udaril! Jaz sem tukaj gospodar in zapovednik, najvišji sodnik sem v Klišeliju, vsak udarec šteje za trideset udarcev.

Dvajset si jih dal Humûnu, enega, ki velja za trideset, pa meni, je skupaj petdeset udarcev. In zato jih boš sedajle tudi ti prejel petdeset. Stopi sem pa se sezuj!«

Bejaz je pripravljaval vrvi, da bi ga privezal. Pogledal sem po tovariših.

Njihovi obrazi so bili kar nepopisni. Resno so se držali, kakor se spodobi za sodno obravnavo, toda skozi to resnobo je gledala slabo prikrita porogljivost, pa tudi prežeča pripravljenost, da udarijo na moj prvi migljaj.

Halef se seveda niti genil ni.

»No, brž!« je zavpil Habulam.

Spet se ni genil.

»Pojdi po njega!« je mignil Bejazu.

Hlapec je stopil pred Halefa.

Ta pa je vzel pištolo v roko, mu jo pomolil pod nos in napel oba petelina.

Ves prestrašen je odskočil Bejaz.

»O Allâh —! Streljal bo na mene —! Pojdi si sam po njega!«

»Strahopetnež!« je zmerjal Habulam. »Orjak si, pa se tegale pritlikavca bojiš —!«

»Ne bojim se njega, le njegovih pištol!«

»Ne sme streljati!«

Mignil je hlapcem, ki so stali za nami.

»Brž, primite ga!«

Pa hlapci so se spogledovali, nobeden ni stopil niti koraka. Bali so se »pritlikavca«.

Le eden je pokazal, da se ne boji, krojaček Suef.

Vzel je pištolo iz žepa, stopil k Bejazu in dejal:

»Stori, kar ti vелеva gospodar! Če dvigne pištolo, mu poženem kroglo v glavo.«

Suef, ki se je prej imenoval Afrit, je bil nevaren potuhnjenec.

Ves prejšnji dan je bil najponižnejši in najnedolžnejši človek, ubog krojaček, ki si z nami niti govoriti ni upal, — na mah pa se je prelevil v odloč-

nega, pogumnega, kar drznega človeka. Iz njegovih oči se je bliskalo sovraštvo, da bi nas lahko bilo strah, če bi strah vobče poznali.

Halef se je zaničljivo nasmejal.

»Ti, krojaček — pa bi rad streljal?«

»Molči! Nikak krojaček nisem! Česa vobče iščete vi tujci tod pri nas? Kaj vas briĝajo naše zadeve —? Vtikate se v naše posle, pa ste tako nepopisno neumni, da me imate za krojača!

Nikak krojač nisem! Da bi vedeli, kdo sem in kaj, trepetali bi strahu! Pa spoznali me še bode! In pri tebi bom začel.

Če se takoj ne sezuješ in ne ležeš na klop, te bom k pokorščini prisilil!«

Mislil je resno.

Pa Halef se ĝa ni ustrašil. Po strani ĝa je pogledal, vzel pištolo v levo roko in prijazno rekel:

»Kako pa boš tisto naredil?«

Razumel sem, kaj namerava.

Suef pa se je dal zapeljati.

»Takole!« je dejal.

Pristopil je in iztegnil roko, da bi prijel Halefa za suknjo.

Ta pa je po bliskovo zamahnil in mu pripeljal tako krepko zaušnico, da mu je padla pištola iz roke in da je odletel nekaj metrov daleč po tleh.

In še preden se je pobral, je bil Halef pri njem in ĝa je z obema rokama tako naglo obdeloval s klofutami, da na obrambo niti misliti ni utegnil.

Habulam je planil na noge in tulil v onemogli jezi. Humûn je kričal in krilil z rokami, hlapci so vpili, dekle so vreščale, bil je pravi peklenski dirindaj. Nobeden pa si ni upal priskočiti Suefu na pomoč.

Končno je Halef vstal.

Suef je smuknil in mislil pobrati svojo pištolo, pa Halef ĝa je prehitel in sunil pištolo z ного. Zadel je ob voziček in obležala blizu mene.

Suef je skočil za njo in se sklonil, da bi jo pobral, pa je prišel v območje mojih rok. V hipu sem ga zgrabil za vrat in dvignil od tal. Moj krepki prijemek mu je vzel sapo, roke so mu ohlapnile, zazijal je. Očko je pobral pištolo in si jo vtaknil za pas.

Posadil sem lažnivega krojača pred sebe na tla, ga udaril za uho in mu zapovedal:

»Tule boš sedel in genil se ne boš! Če le migneš, ti zmečkam glavo kakor gnilo repo!«

Povesil je glavo in spustil roke, ni se genil več. Služinčad je kričala in divjala.

»Halef, vzemi bič pa poskrbi za mir!« sem naročil.

In že je tudi priletel Halefov bič Habulamu po hrbtu, koj je umolknil. Tudi drugi so bili kmalu tiho.

»Sedi!« sem nahrul »najvišjega sodnika v Klišeliju«.

Molče je ubogal.

»Proč tamle od vrat!« sem zapovedal hlapcem. »Tjale v kot se poberite! In tam ostanite, dokler vam ne dovolim oditi!«

Jadrno so ubogali.

Tako sem si zavaroval hrbet in imel nasprotnike pred očmi.

Habulam ni vedel, kaj bi storil in kaj bi rekel. Oči so mu jezno begale od enega do drugega. Pesti je stiskal in se grizel v ustnice. Pa zdelo se mu je le potrebno, da mora nekaj povedati. Zinil je.

Koj sem ga spet nahrul:

»Molči! Sicer dobiš bič! Odslej sem jaz tisti, ki bom govoril. Mar meniš, da si bom res dal podplate razbičati in da smo zato prišli v tvojo hišo? Ti da bi nas sodil —? Mi smo tisti, ki bomo sodili! Tebe in tvoje pomagače bomo sodili in obsodili ter obsodbo tudi izvršili. In sicer nemudoma!

Dal si prinesiti klop. Prav je! Ampak bastonado dobite vi!«

Vzrojil je.

»Kaj ti na misel prihaja —! Tu v moji hiši misliš —.«

»Molči! Kadar govori sodnik, mora obtoženec molčati, tako si prejle dejal. Tvoja hiša je prava jama razbojnikov, pa še misliš, da —.«

Nisem končal.

Očko je kriknil in planil v laži-krojača. Tudi sam sem opazil, kaj počenja.

Suef je bil res skrajno nevaren človek. On edini si je upal prijeti za orožje. Čepel je pred mojimi nogami, mislil, da ga nihče ne opazuje, pa izvlekel izpod suknjiča nož, se po bliskovo vzravnal ter sunil proti meni.

Pa ni se mu posrečilo. Očko ga je zgrabil za roko in že sem ga tudi sam stisnil za vrat. Halef je priskočil in mu izvil nož.

»Preišči mu žepe!«

Držal sem ga za vrat, Halef pa ga je pretipaval. Dvocevno nabito pištolo je našel, različne malenkosti in mošnjo denarja.

Odprl jo je in mi kazal zlatnike.

»Vidiš —! In tale lopov se je izdajal za revnega krojača, ki si po parah služi denar od koče do koče —! Še toliko, je pravil, nima, da bi si zdravnika plačal —!

Denar je gotovo ukraden! Kaj bomo z njim?«

»Nazaj mu ga daj! Ni naš!

Pištolo pa mu bomo vzeli, da ne bo kje iznova spet zavratno napadal.«

Posadil sem ga pred sebe na tla. Škrtal je z zobmi.

Kaj je bil pravzaprav —? Strahu bi trepetali, če bi vedeli, kdo da je, tako je dejal —.

Nevaren nam je bil, morebiti nevarnejši ko vsi drugi, ker je bil potuhnjen in zahrbtn. Iznebiti sem se ga moral, pa ga obenem kaznovati, toda tako iz-

datno kaznovati, da bi nam nikdar več ne hodil na pot.

Mignil sem tovarišem.

»Halef, Očko, Omar, privežite ga na klop!«

Pa potuhnjeni zlikovec je bil strupena kača, ki še sika in pika, ko je že v precepu.

Čepel mi je pred nogami in se delal, kot da ni ma več moči. Ko pa so iztegnili tovariši roke po njem, je šinil pokonci in planil sredi med njimi k Habulam, mu izdrl nož in pištolo izza pasu, se obrnil k meni in kriknil:

»Mene da bi privezali —? Zadnjikrat v življenju si zinil!«

Pomeril je, strel je počil.

Pa ni me zadel.

Nagle ko misel so bile njegove kretnje, pa prav tako nagel sem bil tudi jaz. Sunil sem se na stran in padel z vozičkom vred po tleh. Kroglja je šinila čez mene in med Jankotom in Anko, ki sta stala za menoj, ter se zarila v vrata, kakor smo pozneje ugotovili.

In komaj da sem ležal na tleh, že sem spet planil pokonci in se zagnal v morilca. Pa ne v skoku, saj bi ne bil mogel. Noža mi je bila izvinjena, klecnil bi bil v kolena, da sem se naslonil na njo. Ne, zakolobaril sem se po tleh čez glavo in roke, priletel pred morilca, ga zgrabil z obema rokama ter ga podrl na tla.

Murād Habulam in njegovi ljudje so se tako prestrašili, da besedice niso spravili iz sebe, niti genili se niso. Suef je ležal pod menoj, klečal sem mu na stegnih in mu tiščal glavo k tлом. V desnici je držal izstreljeno pištolo, ki je bila k sreči enocevna, v levici pa nož. Njegov nož mi je bil nevaren, pa Halef je že klečal poleg njega in ga zgrabil za roko.

»Očko, semkaj!« je kričal. »Na klop z njim. Privežimo ga, da se genil ne bo več!«

Ni minila minuta, pa je bil laži-krojač trdno in po vseh predpisih bastonade privezan na usodno klop. Janko je postavil voziček na kolesa in sedel sem.

»Vidiš, da je tvoja hiša res prava jama razbojnikov!« je kričal Halef nad Habulamom. »Da ni naš effendi vaje boja in da ni bil nagel in prisotnega duha, bi bil sedajle mrtev. Ampak potem —! Potem bi bili videli, kaj bi se zgodilo!

Z našo potrpežljivostjo je pri kraju! Zvedeli bode, kaj se pravi streljati na nas in nas zastrupljavati!«

»O zastrupljevanju ne vem ničesar!« je trdil stari grešnik.

»Molči! Pride vrsta še tudi na tebe!

Začeli bomo s temle lopovom. Zvabil nas je v jamo razbojnikov. Vedel je, da nas mislite spraviti s poti. Pomaгал je morilcem, sokriv je umora, ki bi se bil zgodil, da nismo preprečili vaših namer. Našega gospoda je mislil zabosti in streljal je na njega —. Morilec je!

Razsodi, gospod, kaj se bo z njim zgodilo! Smrt si je zaslužil, ali ne?«

»Gotovo, da si je zaslužil smrt! Večkrat, ne samo enkrat.

Toda pustili mu bomo življenje. Morebiti se poboljša.«

Halef je bil razočaran.

»Niti kaznovati ga ne misliš —?«

»O pač! Dali mu bomo bastonado. Kazen bo za njegove zločine in obenem resen opomin k poboljšanju.«

»Koliko?«

»Trideset.«

»Premalo! Meni jih je Habulam prisodil petdeset!«

»Trideset jih bo dovolj.«

»Pa morajo biti krepki, tako krepki, da bodo zalegli za petdeset!

Kdo mu jih bo naštel?«

»Ti seveda! Saj si se veselil na ta posel!«

Le skušal sem ga.

Rad je vihtel bič, tudi bastonado je z veseljem privoščil vsakomur, ki si jo je zaslužil. Nisem pa še doživel, da bi bil sam vzel palico v roke. Poznal sem ga, taki posli niso bili po njegovem okusu.

In res se nisem zmotil.

Ponosno in prezirljivo je zakrnil z rokami.

»Hvala, effendi! Kadar je treba z bičem poskrbeti za spoštovanje in pokorščino, sem vsikdar z veseljem pripravljen, da ti ustrezem. Ampak za kawwâsa pa ne bom! Bič je znamenje gospodstva, bič rad vihtim, ker sem svoboden beduin. Palico pa vihti kawwâs, ki je podložen človek. Obsodbo izvršuje rabelj! Rabelj pa nisem!«

»Prav si povedal! Pa sam določi, kdo bo za rablja!«

»Rad bom določil, gospod!«

Hudomušnost mi je šinila v obraz. Pogledal je po Humûnu.

»Lepo je in hvalevredno tudi, če se prijatelji častijo!« je pravil. »Humûn je zaveznik tegale lažikrojača, Humûn mu naj podeli tistih trideset udarcev v znak svoje zavezniške in prijateljske ljubezni!«

Pokimal sem mu. Izbira je bila čisto po mojem okusu.

Mignil je Humûnu.

»Si čul, kaj smo ukrenili? Stopi bliže pa izkaži svojemu prijatelju dobroto pravičnosti!«

Trmasto je povedal Humûn:

»Ne bom!«

»Pač ne misliš resno! Povem ti, obsodbo je treba izvršiti in tistih trideset udarcev mora pasti! Če jih nočeš dati svojemu zavezniku in prijatelju jih

pač sam dobiš! Tako ti slovesno obljubujem pri bra-
di svojega očeta!

Torej —! Ne obotavljaj se! Sicer ti pomagam
z bičem.«

Humûn je le uvidel, da ni pomoči. Stopil je h
klopi in pobral palico. Njegovo obotavljanje je ka-
zalo, da je ne misli posebno izdatno vihteti.

Koj ga je posvaril Halef:

»Ampak to ti povem, za vsak zamahljaj, ki bo
preslab, dobiš eno z bičem! Potrudi se!

Očko, naj ti da gospod svoj bič! Postavi se poleg
tegale dobrosrčnega moža, ki bo delil palico pri-
jateljstva svojemu zavezniku! In kadar mu dam oku-
siti bič, boš zamahnil tudi ti! In bič ga bo izpodbo-
del, da bo opravil naročeno delo v naše zadovoljstvo.

Omar, ti pa boš štel in poveljeval!«

Humûnu je bilo pač zelo neprijetno pri srcu.
Rad bi bil prizanesel prijatelju, pa škodoval bi bil
sebi. Kajti poleg njega na desni in levi sta stala Ha-
lef in Očko z bičem v roki. In njegovo samoljubje je
zmagalo nad ljubeznijo do prijatelja. Ubogal je. In
najbrž ni bilo prvikrat, da je delil bastonado. Da je
izurjen v tem poslu, to se je koj videlo, ko je stro-
kovnjaški položil palico Suefu na podplat.

Suef ni rekel besedice. Uiti ni mogel, trdno je
bil privezan. Pa da so bili njegovi pogledi noži, pre-
bodel bi nas bil.

Murâd Habulam ni odvrnil očesa od njega. Ust-
nice so mu drhtele, včasi je zinil, da bi ugovarjal, pa
premaгал se je.

Humûn je zamahnil. Habulam je kriknil.

»Stoj! Zapovem ti!«

Ni mogel več krotiti svoje razburjenosti. Ves je
trepetal.

»Nobene besede več!« sem mu zapretil. »Mi-
lostno mislimo opraviti z vami, vse drugače, nego
ste vi nameravali z nami. Toda če zineš le še besedo
brez mojega dovoljenja, te dam zvezati in odpeljati v

Skoplje. Dokazali bomo, da si nas mislil ubiti. In če misliš, da te bo kâdi izpustil, ko bomo odpotovali, pa te opozarjam, da je v Skoplju dovolj frankovskih konzulov, ti bodo že poskrbeli, da ne boš odšel brez kazni!

Taka usoda te čaka, če ne ubogaš! Bodi pamenten pa molči!»

Sesedel se je. Poznal je moč evropskih konzulov, bal se jih je. Odslej ni zinil besede več.

Suef je dobil svojih trideset na podplate. Stisnil je ustnice in ni dal besede od sebe, le z zobmi je škripal.

Koža na podplatih mu je počila, krvavel je. Ko je zagledal Humûn prve krvave proge, ni niti mislil več na prizanašanje. Tako krepko je udarjal, da bi mu bil najrajši odvzel palico. Nekaterim ljudem šele pogled na kri vzbudi krvoločnost. Divjake tak pogled kar upijani, pravijo.

Že pri prvem udarcu sem obrnil oči v stran. Ni zabava, gledati take prizore, tudi ni prijetno, če je treba koga obsoditi na bastonado. Pa topot sem moral ugoditi čutu pravičnosti, skrb za lastno varnost in za varnost drugih me je silila, da sem moral seči po takem hudem, pa učinkovitem sredstvu.

In pokazalo se je, da si je Suef palico zaslužil, več ko dovolj zaslužil.

Ni kričal, niti enkrat ni zastokal. Šele ko je padel zadnji udarec, je kriknil:

»Rakije na rane, rakije rakije —! Brž brž!«

Tedaj je tudi Habulam izpregovoril. Poslal je Anko po rakijo.

Prinesla je je polno steklenico. Brž jo je Habulam vtaknil Suefu v usta, v dolgih požirkih je pil, da bi se omamil. In nato mu je nalil rakije na rane.

Da žganje strašno peče, če pride na rane, to ve vsakdo. Suef pa ni črhnil, le zasikal je od bolečin.

Živce je imel ta lopov, ki so bili menda iz železa —. Ali pa je morebiti bastonado že večkrat oku-

sil in njegova narava je bila na tak užitek že navajena —.

Odvezali so ga, zlezel je k Habulamu. Tam je počenil, prezirljivo nam je kazal hrbet, vtaknil glavo med kolena in molčal.

»Gospod, opravili smo z njim!« je poročal Halef. »Kdo pride za njim na vrsto?«

»Humûn.«

»Koliko?«

»Dvajset.«

»Kdo mu jih bo?«

»Sam določi!«

»Murâd Habulam!«

Halef je prav uvidevno izbiral. Lopov je moral pretepati lopova, svojega zaveznika —! Sejal je med nje sovraštvo in maščevanje —.

Habulam se je seveda branil.

»Ne bom ga! Moj najzvestejši služabnik je!«

Halef se je režal.

»Izvrstno! Prav zato, ker je tvoj najzvestejši služabnik, mu boš s palico najobčutneje in najizdatneje dal okusiti svoje zadovoljstvo!«

»Ne bom!«

»Te bomo že prisilili!«

»Ne dam se siliti!«

»Če jih nočeš dati Humûnu dvajset,« sem odločil, »jih sam dobiš štirideset!«

Zaleglo je.

Humûn se je branil, pa nič ni pomagalo, privezali so ga. Obotavlja se je segel njegov gospodar po palici, pa Halef in Očko sta stala z bičem poleg njega in mu krepila voljo s podjetnimi zamahljaji. Učinkovito so padali udarci po Humûnovih podplatih.

Ni moško prenašal kazni. Pri vsakem udarcu je zatulil. Pa videl sem, da so si hlapci zadovoljno pokimavali in mene skoraj hvaležno gledali. Bil je

ljubljenec svojega gospodarja in je najbrž tovariše mučil, osovražil se je pri njih.

Tudi njemu so dali žganja. Zlezal je v kot in molče počenil.

»Kdo pa sedaj?« je vprašal Halef.

»Murâd Habulam.«

Stari je še stal pri klopi s palico v roki. Tako se je prestrašil, da je za nekaj korakov odskočil.

»Kaj —? Kako —? Bastonada —? Meni —?!«

»Seveda!« sem pokimal.

Pa le strašil sem ga. Drugo sem nameraval z njim.

»Živ človek me nima pravice udariti!«

»Pač! Jaz na primer imam tudi tako pravico.«

»Kdo ti jo daje?«

»Sam. Zaslužil si si bastonado!«

»Ničesar nisem storil!«

»Vse vemo! Dal si nas zvabiti v svojo hišo, da bi nas umoril s svojimi zavezniki.«

»Laž! Sama velika laž!«

»Ali ni bil sinoči pri tebi Manah el-Barša, ki je bil svojčas davkar v Skoplju, pa je moral zbežati, ker je poneverjal denar?«

»Ne poznam ga!«

»Tako? Ali ni tvoj brat?«

»Nimam brata! Sanja se ti!«

»Se mi je pač tudi sanjalo, kaj, da sta se domenila, kako bo tale Humûn prevzel vlogo stare matere in nas prišel strašiti? In podavil bi nas naj —.«

Zavzet me je gledal. Ni razumel, odkod vem za njegove nakane.

»Effendi, pripoveduješ mi reči, ki jih ne razumem!«

»Pa Humûn jih razume! Glej, kako začudeno gleda! Čudi se, odkod vem za vaše skrivnosti.

Pa še več vem. Humûn ni hotel iti za straha, bal se je mojega uročnega očesa. In ker tudi nobeden drug tistih vaših junakov ni hotel prevzeti vloge

strašila, ste skovali nov načrt. Zlezli bi na stolp, prišli ponoči po stopnicah in nas po vrsti vse pobili, ko bi brezbrizno spali.«

Prestrašen je dvignil roke.

»Allâh wallâh —! Si ob pamet —?«

»Prav nič! Celò vloge ste si že razdelili. Aladžija bi naj prevzela mene, Barûd el-Amazat pa Očkota. Očko ga išče, maščevati se hoče, ker mu je odpeljal Zenico, njegovo hčerko. Ali vam ni pripovedoval tiste zgodbe —? In tvoj brat Manah el-Barša bi se lotil Halefa, majhen da je sicer, je pravil, pa vkljub temu gibčen in nagel in močen tudi. Zato ga naj ne smatrajo za strahopetneža, da si je njega izbral —. Miridit pa ni hotel sodelovati. Sklenil da je premirje z menoj, je pravil, svoj čakan mi je dal, ki ga vidiš tule za mojim pasom.«

»Allâh akbar —!« je prestrašen mrmral Humûn. »Vse ve! Njegovo uročno oko mu je vse povedalo!«

Habulam je šinil pokonci.

»Ne ne, nič ne ve, prav ničesar!« je kričal. »Ne poznam tistih ljudi, effendi, ki si jih imenoval, nobenega ne poznam!«

»Ali nisi bil z njimi na stolpu?«

»Ne.«

»Ali niste stali do pasu v vodi?«

»Ne!«

»In nato je eden zlezal po cevi vrtne brizgalne na tla, prislonil lestvo in vas rešil iz neprijetne kopeli?«

»Ne!«

Vse huje je kričal.

»In potem ste se sušili v kuhinji?«

»Prav nič ne vem o tem!«

»In prej še, ali vas ni bilo vseh devet v votli kopi?«

»Nikake votle kope nimam!«

»Blizu stolpa stare matere stoji.«

»Ni res!«

»Pokazal ti jo bom! Povem ti, tičal sem med snopi trdo za vami, vsako besedo sem čul, ki ste jo govorili!«

Odskočil je in me osupel gledal.

»Ali ni Miridit zavihtel noža nad starim Mübârekom, ali mu ni povedal nekaj prav krepkih, tistemu staremu grešniku, laži-svetniku, ki je toliko let varal dobro strumiško ljudstvo —. Ali nisi ti sam staremu Mübâreku prinesel mazila za njegove rane? In Mübârek je dejal, da bom moral umreti desetkratne smrti —. Na kosce me morate razsekati, je zahteval, in ščukam v ribnik vreči.«

Habulam se je sesedel.

»Nič — nič — ne vem —!« je jecljal.

»No, bomo pa tegale Suefa vprašali. On bo vedel —. In če se ne bo spomnil, mu bomo z udarci osvežili spomin.«

Tedaj se je Suef obrnil, pokazal zobe, zarenčal ko zver in siknil:

»Pes —! Misliš, da se bojim tebe in tvoje bastonade —? Ali si me čul stokati —? Mar meniš, da me boš z bastonado prisilil k priznanju —?«

»Pa povej resnico, če si upaš!«

»Da, upam si! Tako je, kakor si dejal! Ubiti smo te mislili! Ni nam uspelo! Toda pri Allâhu, ne bode te prišli daleč in krokarji bodo požrli vaša trupla!«

»Meša se mu, meša se mu —!« je vpil Habulam. »Bolečine so mu zmešale možgane!«

»Strahopetnež —!« je siknil Suef.

»Gospod, vprašaj tudi Humûna!« je svetoval Halef. »In če noče govoriti, mu jih prisodi še dvajset!«

Stopil je k Humûnu in ga prijel za ramo.

Preplašen je kriknil:

»Pusti me, ti šejtânov hadži —! Vse bom priznal, vse vse —!«

Zadovoljno se je muzal Halef.

»Ali ni bilo tako, kakor je pravil effendi?«

»Da da, čisto tako je bilo!«

»Tudi njemu so bolečine zmešale pamet!« je kričal Habulam.

»No,« sem dejal, »imenoval ti bom dve priči, ki nista dobili bastonade, ki jima torej bolečine niso zmešale pameti.«

Obrnil sem se k Jankotu.

»Janko, povej, ali je Habulam res nedolžen?«

»Umoriti vas je mislil.«

Ves iz sebe je kričal Habulam:

»Lopov! Dobro veš, da te bom kaznoval za tvojo nepokorščino! Zato lažeš —! Maščeval bi se rad že vnaprej!«

»Anka, povej, ali nisi videla, da je tvoj nekdanji gospodar pomešal mišnico v jajčnik?«

»Da, natančno sem videla.«

Tedaj je dvignil Habulam roke kakor k prisegi in zavpil z velikim glasom:

»O Allâh, kaka laž —! Effendi, prisegam pri preroku in pri vseh svetih kalifih, da sem nedolžen!«

»Murâd Habulam, krivo si prisegel in —.«

Prekinili so me.

Da je Habulam lagal, tega mu niso zamerili, da pa je skušal svojo laž potrditi s prisego, da je onečastil prerokovo ime in pobožne kalife s krivo prisego, to pa je silno razdražilo navzoče mohamedane.

Halef je zagrabil za bič, jezno mrmranje je šlo po služinčadi, ki je bila menda po večini mohamedanska. Humûn pa se je postavil na razbičane noge, šepal pred svojega gospodarja in mu pljunil v obraz.

»Fej —! Bodi proklet na vse veke —! Tvoja strahopetnost te bo spravila v džehenno! Služil sem gospodu, ki ga bo pokopal Allâh v najgloblje pogubljenje! Nočem ti več služiti! Poprej pa bova še obračunala —!«

In že je tudi Suf stal pred Habulamom, mu tudi pljunil v obraz in dejal:

»Sram te bodi! Onečastil si svoja stara leta! Tvoja duša naj bo pogubljena in tvoj spomin naj ugasne med pravimi verniki! Nič več nočem imeti posla s teboj!«

In odšepala sta vsak na svoje mesto.

Tak je mohamedan —. Rop, umor bo brez posebnega pomisleka poravnal s svojo vestjo, svojega preroka in njegovih naslednikov pa ne pusti sramotiti.

Habulam je stal, kot da je strela udarila v nje-ga. Prijel se je za čelo pa vrgel roke v zrak in kričal:

»Allâh Allâh —! Grešil sem —! Pa popravil bom svoj greh —! Priznam, umoriti sem vas mislil, priznam, da sem namešal mišnice v jajčnik!«

»Allâh illâ 'llâh wa-Muhammad rasûlu 'llâh —!« je zadonelo v krogu.

In Halef je stopil k njemu, mu težko položil roko na ramo in dejal:

»Tvoja sreča, da si prisego preklical! Moj gospod bi mi sicer ne dovolil, pa prisegam ti pri bradi prerokovi, solnce tvojega življenja bi bilo šlo v zat-on, preden bi bil zapustil tole hišo!

Priznaš torej, da si kriv?«

»Da.«

»Potem pa si si tudi zaslužil kazen, ki smo ti jo določili.

Gospod, koliko jih bo prejel?«

»Sto.«

Stari grešnik je poskočil.

»Sto —?! Ne preživim jih!«

»Čisto tvoja zadeva! Sto jih dobiš na podplate!«

Ves polomljen se je sesedel. Kolena so se mu tresla. Velik zločinec je bil, pa še večji strahopetnež.

»Usmiljenje —!« je stokal. »Allâh ti bo povrnil!«

»Ne, Allâh bi se srdil nad menoj, če bi ne izvršil, kar naroča njegova postava. Grešil si in greh

mora biti kaznovan! In kaj bi rekla Suf in Humûn, če bi tebi odpustil kazen, njima pa je nisem!«

»Bastonado mu dajte!« je klical Suf.

»Sto jih mora dobiti!« je pritrjeval Humûn.

»Čuješ —!« je pravil Halef. »Allâhova volja je in tudi mi hočemo, da dobiš zaslužen kazen!

Pojdi sem! Položi dolgost svojih udov na tole znamenito klop, da te privežemo trdno in nepremično!«

Pograbil ga je.

Stari grešnik se je zvijal ko črv in javkal ko otrok. Mignil sem Očkotu in Omarju. Prijela sta ga in položila na klop.

»Pustite me —! Pustite me —!« je kričal. »Umrli bom od tolikih udarcev! In če umrem, se vam bo prikazoval moj duh in vam ne bo dal miru!«

»Le reci tistemu svojemu duhu, naj nas rajši pri miru pusti!« se je režal Halef. »Slaba bi mu predla, če bi se na primer meni prikazal!«

Nič mu ni pomagalo, privezali so ga. Koščene, mršave noge so se mu krčevito krivile, kot da že čuti udarce.

»Kdo —?« me je vprašal Halef.

»Ti!«

Ugovarjati je mislil, pa mignil sem mu, razumel me je.

Gabilo se mi je, še preden so začeli. Kaj šele, ko bi padlo tucat udarcev —. Vse kaj druga sem nameraval z njim, pametnejšo kazen, ki bi ga tudi občutno zadela, ki pa bi z njo koristil drugim.

In Halef je koj vedel, kaj nameravam. Prijel je za palico in jo tehtal v roki.

»Veseli se, Murâd Habulam! Veseli se, da sem jaz tisti, ki ti bo podeljeval blagodejno kazen! Tistih sto boš čutil prav tako, kakor da jih je tisoč! In velik del tvojih grehov ti bo Allâh izbrisal in izpregledal na račun tistih udarcev!«

»Milost —! Usmiljenje —!« je stokal starec.

»Allâha prosi usmiljenja!«

»Plačal bom udarce!«

Imeli smo ga tam, kamor smo ga hoteli spraviti. Pa Halef ga je še huje dražil.

»Plačal jih boš?« se je smejal. »Se pač šališ! Skopost je bila tvoja pramati in lakomnost mati vseh tvojih pradedov!«

»Ne ne —! Saj nisem skop! Vse bom plačal, vse vse —!«

»Tege seveda effendi ne bo dovolil, pa rad bi le vedel, koliko boš dal, če bi ti odpustil vsaj nekaj udarcev. Povej! Ponudi!« ga je skušal navihani Halef.

»Rad vam dam za vsak udar piaster!«

»Sto piastrov torej vsega —? Komaj —? Si znorel?« ga je natezaval. »Deset tisoč piastrov je vredna zabava sama, ki jo bomo uživali, če dobiš bastonado, in dvajset tisoč so vredne bolečine, ki jih boš čutil. To je vsega trideset tisoč piastrov. Ti pa nudiš samo sto —! Sramuj se! Pa praviš, da nisi skop!«

»Dve sto dam!«

»Molči! Ne utegnem poslušati besed tvoje skoposti! Začeti moram.«

Postavil se je pred stopala, se jih dotaknil s palico in zamahnil.

»Za Allâhovo voljo!« je kriknil Habulam. »Ne udari! Več bom dal! Mnogo mnogo več!«

Prizor je bil neokusen. In prav nič se nisem zabaval, čeprav je Halef v svoji hudomušnosti cenil našo zabavo na deset tisoč piastrov. Morebiti bo celò kdo rekel, da je bilo naše počenjanje nekrščansko in sirovo.

Prijetno in zabavno gotovo ni bilo, pa bilo je upravičeno.

Nismo se nahajali v deželah zapadne Evrope, imeli smo posla z ljudmi, ki so bili vajeni obžalovanja vrednih azijskih razmer, kjer sta bič in palica še vedno neizogibno orožje pravice. Pomislite tudi,

da so bili ti ljudje člani na široko razpredene, nevarne družbe, ki je koreninila seveda le v skrajno zanemarjenih in krivičnih pravnih razmerah dežele. Od Carigrada pa vse do Kliselija smo srečavali ljudi, ki jim ni bilo sveto ne življenje ne premoženje bližnjega, pa najsi je bil sodeželan ali pa tujec. Dan za dnem smo bili v smrtni nevarnosti. Premišljeno in pretkano so nas zvalili v Habulamovo hišo, kjer bi naj bili neopaženo izginili. Zastrupiti so nas mislili in ko jim to ni uspelo, pa podaviti, poklati, streljali so na nas —.

Pa se čudite, da se je nas lotevala razdraženost, da nas je minevala rahločutnost in prizanesljivost, nam, ki smo dan za dnem imeli posla s takimi brezčutnimi, brezsrčnimi roparji in morilci —?

Da bi šli k oblastim —? Kâdi in zločinec, oba bi se nam smejala! In prav lahko bi se zgodilo, da bi nas zaprli, lopove pa oprostili. Taka in slična čuda smo doživeli po padišahovih deželah več ko samo enkrat.

Ne, sami smo si morali pomagati!

Ali smo bili torej kruti in krvoločni, če smo odmerili tem brezbožnim, brezvestnim morilcem nekaj udarcev —? Prav gotovo ne! Še vse preveč prizanesljivi in mili smo bili!

In kdo nas bo obsojal, če smo staremu, zakrknjenemu grešniku dali okušati sladkost preteče bastonade? Zelo dober namen sem zasledoval s tem mučenjem. Morebiti bo kdo rekel, da sem izsiljeval denar, morebiti celò zasodil, da je moje dejanje po postavah kulturnih dežel kaznivo —. Odgovoril bi mu, da nismo bili v kulturnih deželah zapadne Evrope, da smo morali računati z razmerami Turčije.

In po teh razmerah smo se ravnali. In še danes si ne očitam ničesar radi svojega obnašanja tisti dan v Habulamovi hiši.

Halef je povetil palico.

»Več boš dal? Koliko?«

»Tri sto bom plačal —.«

Iznova je Halef zamahnil.

»— ne, štiri sto —!«

Palica je zažvižgala.

»— pet sto!«

»Samo pet sto —?«

»Nimam več!«

»No, če nimaš več, pa bodi zadovoljen z darovi, ki ti jih prisodimo mi! Bogatejši smo, seve samo z udarci. Toliko jih zmoremo, da lahko ves Kliseli obdarimo z njimi.

In da ti to dokažemo, ti jih bomo velikodušno še petdeset priložili. Prejel jih boš torej sto petdeset. Upam, da se boš s hvaležnim srcem spominjal na našo velikodušno radodarnost!«

»Ne ne —! Nočem jih sto petdeset —! Saj jih niti sto nočem!«

»Pa prisodili smo ti jih sto petdeset in ker si siromak in nimaš več denarja ko pet sto piastrov, ne moremo spremeniti obsodbe.

Omar, pojdi sem pa šteji! Čas je, da začnemo.«

Zamahnil je. Prvi udarec je priletel starcu na desni podplat.

»Allâh kerim —!« je jeknil. »Šest sto bom dal.«

»Dve —!« je poveljeval Omar.

Udarec je priletel na levi podplat.

»Stojte — stojte —! Osem sto dam —!«

»Tri!«

Halef je zamahnil.

»— devet sto!«

»Nič več?«

»Tisoč dam!«

Vprašaje me je pogledal.

Pokimal sem.

Halef je povetil palico in vprašal:

»Tisoč —? Effendi, kaj zapoveš?«

»Čisto tako, kakor bo Habulam odgovoril.

Povej, Habulam, ali imaš tisoč piastrov?«

»Imam jih.«

»Doma?«

»Da da!«

»Prej pa si dejal, da nimaš več ko pet sto!

Pa naj bo! Utegnemo si zadevo še premisliti.«

»Kaj je treba še premišljevati —! Dobili bode te denar, v miru lahko živite od njega vsi štirje!«

»Motiš se! Če ti bomo vobče milostno izpregledali udarce za tisoč piastrov, dobijo denar reveži. Seveda nam jih moraš v gotovini in takoj izplačati!«

»Storite z njimi, kar hočete. Da me le pri miru pustite!«

»Radi tistih revežev, ki bodo denar dobili in ki so ga gotovo bolj potrebni ko ti, radi tistih revežev, pravim, bi se morebiti dal pregovoriti —. Seveda le, če sprejmeš še en pogoj —.«

Zastokal je.

»Še en pogoj —? O Allâh — o Allâh —! Hočete še več denarja?«

»Ne. Zahtevam le, da Jankota in Anko takoj izpustiš!«

»Rad rad —! Naj gresta kamor hočeta!«

»In odštel jima boš plačo takoj in brez odbitka!«

»Da! Vse dobita!«

»In obema boš napisal lepo izpričevalo!«

»Tudi!«

»Dobro! Odpotovala bodeta kar z menoj. V Skoplje sta namenjena. Peš pa je v Skoplje predaleč. Tudi prtljago imata. Zato želim, da jima posodiš voziček, ki stoji zunaj za hlevom v uti.«

»Wai —! Mi na misel ne prihaja!«

»Čisto kakor hočeš!

Halef, nadaljui! Tretji udarec je na vrsti!«

Palica je zažvižgala.

»Stoj —!« je viknil stari. »Ne morem jima dati voza!«

»Zakaj ne? Ga danes sam rabiš?«

»Ne bodeta mi ga vrnila!«

»Janko in Anka sta poštena. Vrnila ti ga bode-
ta! Sicer pa — saj ju lahko greš tožit, če ti voza ne
vrneta —.«

»V Skoplje —? Je predaleč!«

»Ali nisi dejal, da je tvoja žena v Skoplju na
obisku?«

»Da. Kaj je z njo?«

»Njej izročita voz.«

Branil se je še, končno pa se je vdal.

»In sedaj smo gotovi —?« je zastokal, ko smo
se domenili.

»Ne še.«

»O —! Kaj še hočete?«

»Podpisal boš izjavo, da si nas mislil zastrupiti
in umoriti.«

Prestrašil se je.

»Kaj boš s tistim pismom?«

»Jankotu ga bom dal. Če ga ne boš pustil pri
miru, bo izročil pismo sodniji.«

»Prenevarno je!«

»Halef, palica!«

»Počakaj šel!« je kriknil.

»Kaj bi rad? Ne obotavljaj se!«

»Janko bi utegnil pismo zlorabiti —. Izročil bi
ga sodniji, čeprav bi mu nič ne storil —.«

»Pomisli, da tako pismo ni pravzaprav nič po-
sebno nevarno za tebe! Vsi tvoji služabniki tule so
čuli tvojo izjavo, da si nas nameraval zastrupiti in
umoriti. Vsi vejo, kaj se je zgodilo, in kmalu bo tudi
vsa okolica vedela, da si zastrupiljevalec. Ljudje te
bodo sovražili, izogibali se te bodo.

In prav zato te hočem milostno soditi. Kazno-
van boš tudi brez nas. In tvoje kazni ne more tisto
pismo ne povečati ne pospešiti.

Ne obotavljaj se! Ne utegnem čakati!«

In da bi dal mojim besedam primeren poudarek,
se je Halef s palico dotaknil njegovega podplata.

Koj je zaleglo.

»Podpisal bom!« je rekel Habulam. »Odvežite me! Ali pa imaš morebiti pripravljene še druge pogoje —?«

»Ne. Odvežite ga!«

Bolestno se je vzravnal.

»Po denar in po papir pojdem!« je pravil prihuljeno.

»Lahko greš. Pa da boš laže stopal, te bodeta spremljala Halef in Očko.«

Odšepal je. Halef in Očko sta mu sledila za petami.

Čakali smo.

Opazil sem, da si hlapci in dekletke pošepetavajo. Namigavali so si in gledali mene.

Eden je stopil bliže in povedal:

»Effendi, nočemo več služiti Habulam! Sam veš, zakaj ne!«

»No, pa mu odpovejte!«

»Ne bo nas odpustil! In zato prosimo tebe, da nam pomagaš.«

»Kako naj vam pomagam?«

»Prisiliš ga lahko!«

»Ne morem!«

»Jankota in Anko pa si le osvobodil!«

»Njima sem dolžen zahvalo, življenje sta mi rešila. Čemu pa bi se za vas trudil? Habulamovi so mišljeniki ste, pomagali ste mi!«

»Tisto pa ni res, effendi!«

»Ali niste stražili konj njegovih prijateljev, ko so bili čez noč na obisku?«

Moral sem zvedeti, kje so stali konji, in poiskati njihovo sled, da bi ugotovil, ali so vsi odjezdili in kam so krenili. Prilika se mi je nudila.

»Morali smo, effendi! Ves večer in vso noč smo stali v dežju in stražili. Mislili smo, da dobimo nagrado. Ko pa so tisti ljudje odhajali, so bili vsi divji in mesto bagšiša smo dobili bič.«

- »Kedaj so odjezdili?«
»Ob svitu.«
»Kam so krenili?«
»Po cesti v Skoplje.«
»Kje so stali njihovi konji?«
»Zunaj vasi.«
»Čul sem, da v nekem gozdiču —.«
»Da. V hrastovem gaju za vasjo.«
»Dobro! Če mi pokažeš tisti gaj, bam skušal do-
seči, da vas Habulam odpusti.«
»Rad ti pokažem, effendi!«

III.

Karânîrwân han.

Habulam se je vrnil. Očko je nosil papir, črnilo in pero, Halef pa mošnjo.

»Tule je denar, gospod!« mi jo je dal. »Preštel sem, polnih tisoč piastrov je.«

Vtaknil sem mošnjo v žep.

Habulam je odšepal k Jankotu in Anki, jima dal plačo in srdito siknil:

»Poberita se! Voziček pa oddajta v Skoplju moji ženi! Dnevno bom molil k Allâhu, da bi bil vajin zakon nesrečen in poln prepira.«

Janko se je ujezil. Djal je denar v žep in rekel:

»Še žališ naju, ti, ki si zločinec, kakor ga ni najti! Topot si se rablju izmuznil, ker je tale effendi kristjan, ker je dobrega srca in milostljiv. Pa kmalu pride ura, ko bo pravična kazen zadela tebe in vse tvoje zaveznike, roparje in morilce! Vaše ure so štete, kajti vaš vodja bo podlegel temule pogumnemu effendiju!«

Habulam se je zaničljivo zarežal.

»Naj ga le poišče!«

»O, našel ga bo!«

»Saj ne ve, kje ga je najti!«

»O, prav dobro ve!«

Zaslutil sem, kaj misli Janko reči.

Omenil sem mu, da iščem vodjo roparske družbe, zloglasnega Žutega, in da vem, kje živi. Omenil sem mu Karânorman han v Šar planini za Tetovim.

Habulam in njegovi pomagači niso smeli zvedeti, da poznam Žutovo bivališče, posebno Sufne. Odkimaval sem Jankotu, pa zaman.

Vse bolj zaničljivo se je režal Habulam.

»Res ve —?«

»Mar misliš, da ne vemo, kje živi vaš vodja? Sam pojdem z effendijem v Karânorman han in mu pomagam.«

Zunaj je bilo —. Janko se ni zmenil za moja odkimavanja, ves se je razvnel, rad bi bil menda Habulam pokazal, da se ga ne boji več.

Ta pa je napeto prisluhnil.

»Karâ — nor — man han —?« je pravil počasi in posebno poudaril besedo norman. »Kje pa je tak kraj?«

»V Šar planini nad Tetovim. Tam živi vaš vodja.«

»Karâ — norman han —? Imenitno!«

Obrnil se je k Suefu.

»Kaj praviš na to?«

In prezirljivo se je zakrohotal.

Ko je Janko povedal svojo skrivnost, se je lažikrojač naglo obrnil in ga napeto gledal. Na Habulamovo vprašanje pa se je tudi sam glasno zakrohotal.

»Da, imenitno —! Le naj gredo v Karânorman han in naj ga iščejo! Rad bi bil poleg in rad bi videl njihove dolge obraze, ko ne bodo nikogar našli!«

Njegovo obnašanje me je iznenadilo.

Mislil sem, da se bo prestrašil. Pa se je krohotal —. Tudi Habulam se je smejal —. Nista hlinila svoje veselosti, resnična je bila —.

Zakaj sta se smejala —? Ali nisem prav bral tistega imena —?

Pred dobrim tednom, v Odrinu je bilo, sem našel pri Ali Manahu, Barûd el-Amazatovem sinu, listič s skrivnostnimi, nerazumljivimi besedami. Razbral sem jih in zvedel, da vabi Hamd el-Amazat svojega brata Barûd el-Amazata v Karânorman han. Iz raznih drugih okoliščin sem sklepal, da se nameravata brata sestati pri Žutem. Žuti je torej živel v Karânorman hanu. Tako vsaj sem bral to ime na lističu.

Žuti se je skrival, Žuti — Rumeni — je bilo gotovo le samo njegovo »bojno ime«. Kdo da je, kako da je njegovo pravo ime in kje živi, to so vedeli le njegovi najožji zavezniki in zaupniki. Habulam in Suef pa sta bila brez dvoma njega najožja zaupnika. Zakaj se nista prestrašila, ko je Janko dejal, da pojedemo v Karânorman han —? Zakaj sta se režala —? Zakaj je Habulam tako čudno poudaril besedo norman —?

Ali Žuti ni živel v Karânorman hanu —?

Pa slično vsaj se je moralo glasiti ime, to sem koj uganil. Ali sem res napačno bral —? Karâ in han, ti dve besedi sta bili menda pravilni —. Treba je bilo pogledati na listič.

Pa za uĝibanje trenutno ni bilo časa, napisati sem moral poročilo o Habulamovih zločinih.

Pisal sem kar na kolenih, kakor orientalec običajno piše. Drugi so molčali, da me niso motili.

Murâd Habulam je sedel k Suefu, šepetala sta ter me porogljivo in škodoželjno gledala.

Ujezilo me je njuno obnašanje.

»Pojdi in zaprezi!« sem naročil Jankotu. »Naložita svoje reči na voziček! Odpotovali bomo.«

»Ali naj pripeljem konje pred hišo?« je vprašal Halef.

»Ne še! Pač pa poglej še enkrat v stolp! Nekaj drobtin zastrupljenega jajčnika še leži v kotu, kamor smo ga vrgli vrabcem. Zberi jih in prinesi meni! Morebiti jih bomo še potrebovali.«

Bistroumni Halef me je koj razumel.

»Tudi škrnicelj z mišnico sem vtaknil v žep.«

»Dobro je! Vidim, da je Habulam zelo dobre volje in celò na naš račun, kakor se zdi. Poskrbel bom, da ga bo smeh minil.«

Janko in Anka sta šla pripravljat prtljago, Halef pa je prinesel nekaj koščekov jajčnika. Dovolj jih je bilo za kemično preiskavo.

Habulam me je v skrbeh gledal.

»Effendi, čemu ti bodo?«

»Izročil jih bom v Skoplju sodnijskemu izvedencu in si dal potrditi, da je mišnica v jajčniku.«

Prestrašil se je.

»Pa čemu —? Kaj nameravaš?«

»Marsikaj. Med drugim bi rad tudi tvojo veselost nekoliko ohladil.«

»Veselost —? Misliš, ker sva se s Suefom smejala?«

»Da! Vedi, da se ne dam za norca imeti!«

»Saj se nisva tebi smejala!«

»Komu pa?«

»Tistemu Karânorman hanu.«

»Zakaj?«

»Ker o takem hanu ničesar ne veva.«

»Ne —? Pa je Suef včeraj, ko je bil še krojač Afrit, pravil, da ga pozna.«

»Janko je govoril o nekem vodji, ki da živi v Karânorman hanu. In grozil nama je —. Pa sva se smejala, ker ničesar ne veva o kakem vodji in še manj, da bi živel v Karânorman hanu.«

»Tako —? Torej ničesar ne veš o Žutem?«

Vidno se je prestrašil.

»Ne. Jaz vsaj ne vem ničesar in tudi Karânorman hana ne poznam.«

»Pa poznaš morebiti kraj, ki se slično imenuje?«

Ostro sem ga pogledal. Požiral je in požiral, gledal v tla in odgovoril:

»Ne, ne poznam ga.«

»Videti ti je, da spet lažeš! Prav nič se še nisi poboljšal! Mene ne boš varal!

Bom že sam našel, kako je tistemu kraju ime.«

Poiskal sem Hamd el-Amazatov listič in še enkrat natančno pogledal zažonetni stavek.

Turki pišejo z arabskimi črkami in kakor v arabškem, tako tudi v turškem pismu ni posebnih črk za samoglasnike. Navadno samoglasnikov tudi ne pišejo, razen če bi bila kaka beseda sicer dvoumna.

Imajo pa za samoglasnike posebna zamenja, pike, črtice in kljukice, ki jih pišejo nad soglasniki ali pa pod njimi. Tako na primer zaznamuje črtica nad soglasnikom a ali e, pod soglasnikom pa i. Kljukica nad soglasnikom pomeni u ali o, v turškem jeziku tudi ü ali ö.

Ker piše orientalec navadno kar na kolenih ali na dlani in pa zelo naglo in površno, se rado zgodi, da bravec tako črtico ali kljukico prezre ali pa napačno bere, posebno še, če besede ne pozna.

Ali se je tudi meni tako zgodilo —? Najbrž.

Druge besede skrivnostnega stavka so bile topot za mene manj pomembne, šlo mi je le za ime Žutovega bivališča. Habulam je v besedi Karânorman han tako čudno poudarjal norman. Ali sem ta dva zloga napačno bral —? Prezrl kak samoglasniški znak —?

Pogledal sem.

In v hipu sem vedel, kje sem se zmotil.

Črno pikico v papirju nad soglasnikom n sem bral za kljukico, torej za o, prezrl pa sem črtico, torej i, pod istim soglasnikom, ker je bila tako tenka in tako površno narejena, da sem jo komaj videl. Mesto nor sem torej moral brati nir.

Pa tudi soglasniške znake sem napačno bral. Črki m in w sta si namreč precej podobni v arabskem pismu. Pisec je povrh pisal zelo naglo in nerazločno, pa sem mesto w bral m. Zlog man, kakor sem dotodaj bral, je bil napačen, brati sem moral wân in beseda se ni glasila norman, ampak nirwân. Kraju je bilo ime Karânirwân han.

Pogledal sem po Habulam.

Prežeče in poželjivo so mu visele oči na lističu.

»Kaj imaš tamle, effendi?« je vprašal.

»Listič, kakor vidiš.«

»Nekaj je napisano na njem?«

»Da.«

»Ali smem vedeti kaj?«

»Beseda Karânorman han,« sem odgovoril. Zaenkrat mu še ni bilo treba vedeti, da sem medtem pogrešek v branju že popravil in da znam brati pravilno.

»Bi mi pokazal listič?«

Zakaj je bil radoveden —? Zakaj je tako poželjivo gledal tistič —?

Ali je poznal Hamd el-Amazata —? Ali je vedel za vsebino lističa in za skrivnost, ki sem jo zaman skušal rešiti —? Čemu je hotel listič videti —? Da bi ga raztrgal —? Pač menda ne, saj bi mu nič ne koristilo, ker sem itak vedel, kaj je pisano na njem.

Bolje je bilo, da sem mu ga dal. Opazoval bi ga in morebiti zvedel še kaj novega in za nas važnega.

Dal sem mu listič.

»Poglej si ga! Pa ne izgubi ga! Rabim ga še!«

Hlastno je segel po njem, pogledal in prebledel. Zakaj —?

Halef je rahlo in pomembno zakašljajal. Ozrl sem se in videl, da mi pomežikuje k Suefu.

Tudi Suef se je zelo sumljivo obnašal. Vzravnal se je na kolena, stezal vrat, oči je imel uprte v Habulama in napeto je poslušal, da bi mu ne ušla prav nobena beseda.

Habulam in Suef sta bila Žutova zaupnika, o tem nisem dvomil. In njuno obnašanje je pričalo, da vesta tudi za skrivnostni listič in za njegovo vsebino, da vesta celò več, nego slutim.

Zagrešil sem neprevidnost, ko sem dejal, da bom kmalu odpotoval. Da sem še ostal, bi ju opazoval, morebiti bi se mi nudila celò prilika za prisluškovanje. In tudi s previdnim, premišljenim izpraševanjem bi se dalo iz takih ljudi marsikaj izvleči.

Žal pa nisem smel odhoda preklicati. Sumljivo bi bilo, nič bi mi ne bilo koristilo.

Med tem se je Habulam pomiril. Majal je z glavo, ogledoval listič in dejal:

»Kaj naj tole pisanje pomeni —? Kdo ga naj bere —? Tole ni ne turški ne srbski, vobče menda ni nikak jezik.«

»O pač!«

»Da! Nekatere zloge berem, pa kaj ko ne dajo nobenega zmisla —.«

»Treba je le tiste zloge pravilno sestaviti pa dajo čisto dober zmisel!«

»In ti jih znaš tako sestaviti?«

»Da.«

»Pa povej, kako se bere!«

»Zdi se, da se za listič posebno zanimaš —!«

»Zanima me, ker mislim, da tile zlogi vobče nič ne pomenijo. Pa sestavi zloge in beri, da vidim, ali res znaš!«

Skrivaj pa ostro sem opazoval Žutova zaupnika in bral:

»In pripa veste la Karânorman han ali za panajir Menelikde.

Ali razumeš?«

»Nekatere besede.«

Lağal je. Razločno sem videl, kako mu je šinil strah po obrazu. Tudi Suef se je prestrašen sesedel.

Vedel sem, pri čem da sem z njima.

»Stavek je mešanica turškega, srbskega in rumunskega jezika.«

»Pa čemu taka mešanica —? Zakaj pa pisec ni pisal razumljivo, ali turški ali srbski ali rumunski —? Čemu je zloge tako čudno sestavil?«

»Ker tale listič ni vsakomur namenjen.«

»Komu pa posebej?«

»Le zaupnikom.«

»Čigavim?«

»Žutovim ljudem. Žuti in njegovi ljudje si dopisujejo v tajnem jeziku. Besede naberejo iz turškega, srbskega in rumunskega jezika, jih razdelijo na zloge in sestavijo po določenih, dogovorjenih pravilih, tako da mešanice ne razume, kdor za tisto pravilo ne ve.«

»Šejtân —! je hlastnil Suef.

Mojstrski se je znal premagovati, pa topot se je le izdal. Iznenadil sem ga —. Pravo sem zadel, četudi sem samo ugibal.

Habulam se je tresel glas, ko je povedal:

»Praviš, da te mešanice ne razume, kdor ne ve za tista pravila —. Ti pa znaš brati, kaj je na lističu!«

»Saj si čul, da znam.«

»Si Žutov zaupnik —?«

»Ne pozabi, da sem Frank!«

»Meniš, da ste vi Franki pametnejši ko mi?«

»Vsekakor.«

»Zelo ponosno govoriš, effendi!«

»Pa res je. Za vas in za ljudi, ki med njimi živite, je taka mešanica že velika tajnost, za nas pa ne. Pisanje je po otročje sestavljeno in kakor si slišal, sem ga razbral.«

»Tiste zloge si res sestavil v neke besede. Toda tistih besed ne razmem —. Kaj pa pomenijo?«

Spet je lagal. Kot Žutov zaupnik je seveda čisto dobro razumel, kaj listič naroča. In tudi kot nekdanji vojni dobavitelj je gotovo znal razen turškega tudi srbski in rumunski. Rad bi se bil le prepričal, ali tudi jaz prav razmem pisanje.

»Te besede pomenijo po turško: Nemudoma vest v Karânorman han, pa po sejmu v Melniku!«

Po otročje se je čudil.

»A tako —! Ampak povej mi še nekaj! Dejal si, da lističa ne smem izgubiti. Ali ti je tako silno važen?«

»Seveda.«

»Zakaj?«

»Ker iščem Žutega.«

»Tako je ime tistemu roparskemu poglavarju —?« se je delal nevednega.

»Da.«

»In kako ga boš našel?«

»Po tem, kar je na lističu napisano.«

»Meniš?«

»Vsekakor.«

»Torej si bil na sejmu v Melniku?«

»Da.«

»In sedaj potuješ v Karânorman han?«

»Da.«

Delal se je nevednega in nedolžnega, poizvedel bi bil rad, koliko vem o Žutem. Pa tudi sam sem se delal topot nevednega, rade volje sem mu odgovarjal, nisem mu pokazal, da vem, kaj namerava. Drug drugega sva varala.

In Habulam se je dal prevariti.

»Kdo pa meniš da je pisal listič?«

»Tvoj dobri znanec.«

»Ne vem, ko ga misliš!«

»Ime mu je Hamd el-Amazat. Ga poznaš?«

Zadrhtelo mu je po obrazu. Pa hlinil se je:

»Kako ga naj neki poznam —? Še nikdar nisem čul tega imena!«

»Ne —? Pa je mož vendar brat Barûd el-Amazata!«

»Tudi njega ne poznam.«

»Ne —? Pa je bil nocoj pri tebi!«

»Se pač motiš! Nikogar ni bilo!

Kje pa živi tisti Hamd el-Amazat?«

»Svojčas je bil v službi pri trgovcu Galingréju v Skadru. Pa je odpotoval k Žutemu.«

»V Karânorman han?«

»Da.«

»Čemu?«

»Sešel se bo tam s svojim bratom Barûd el-Amazatom.«

»Same lepe zgodbe mi pripoveduješ! Kdo pa ti je povedal, da potuje tisti Hamd el-Amazat v Karânorman han?«

»Tale listič.«

»Effendi, zelo prebrisane glave si! In veš, sedaj razumem tudi tisto o tvojem uročnem očesu! Vobče nimaš kem bakiša! Kar si mi o njem pravil, si si vse le izmislil, da bi me prevaril. Tvoja bistrournost ti je vse povedala, ne pa tvoje uročno oko!

Zato boš gotovo tudi našel pravi Karânorman han, ki si o njem dejal, da ga iščeš.«

»Sem ga že našel.«

»O ne! Tisti, ki o njem govoriš, ni pravi!«

Nasmejal sem se.

»Habulam, pravkar si zinil veliko neumnost!«

»Ne vem, da bi bil —.«

»Da! Samega sebe si postavil na laž!«

»Nisem lagal!«

»Si! Prej si rekel, da ne poznaš Žutega in da ne veš, kje živi. Pravkar pa si se izdal, da veš za njega!«

»Besedice nisem rekel!«

»O pač! Dejal si, da Karânorman han v Šar planini ni pravi. Mislil si reči, da v tistem Karânorman hanu Žutega ni. In tako si se izdal, da veš za Žutega in da tudi veš, kje živi!«

V zadregi je povedal:

»Effendi, tvoja sklepanja so sama prazna ugi-banja!«

»O, prepričan sem, da sem pravilno sklepal!«

»No, pa dajmo, da je tako! Toda zaenkrat veš samo toliko, da tisti tvoj Karânorman han ni pravi, ne veš pa, kateri da je pravi.«

Sila važnega se je delal, obenem pa prijaznega, kot da se ni nič pripetilo. Da naju je poslušal človek, ki ni vedel za najino razmerje, bi si bil mislil, da sva si najboljša prijatelja.

Zamislil se je, djal prst na nos in povedal:

»Pravzaprav si nas zelo milostno sodil, kakor uvidim. Rad bi ti bil hvaležen in zato ti dam tale navet. Pojdi v Skoplje k oblasti pa si daj predložiti seznam vseh mest, vasi in naselbin skopljanskega

okraj! Našel boš več Karânorman hanov in zvedel tudi, kje ležijo. Pa greš od enega do drugega in boš gotovo našel, kar iščeš.«

»Hvala za nasvet! Tudi sam sem že mislil na to. Toda uprava v padišahovih deželah je slaba, prepričan sem, da v Skoplju takega seznama vobče ne bom našel, ali pa da je površen in za nič. Zato rajši ne bom šel v Skoplje k oblastim.«

»Pa tudi pravega Karânorman hana ne boš našel!«

»Vobče ne bom jezdil v Karânorman han.«

»Kam pa?«

»Spremenil bom o v i p a m v w ter jezdil v Karânirwân han.«

Počasi in s poudarkom sem povedal ime.

Prebledel je in prestrašen segel z roko h glavi. Prav sem bral.

»Šejtân —!« je siknil Suef.

Tudi njegov vzклик mi je povedal, da sem na pravi sledi.

Obotavlja se in s stisnjenimi zobmi je vprašal Habulam:

»Karânirwân han —? Ali je kje tak kraj?«

»Nirwân je perzijsko ime, tod pa govorijo le turški in srbski, tudi bolgarski. Perzijsko krajevno ime v bližini Skoplja je torej nenavadno.

Toda — ali si že kedaj čul o jezikoslovnih raziskavanjih?«

»Ne še, effendi!«

»Škoda! Pa je dejal Suef, da si učen človek —. No, nič ne de! Le razumel ne boš, če ti povem, da se da včasih iz krajevnega imena sklepati na lastnika. In tako sklepam tudi jaz.«

»Kaj sklepaš? Le povej, morebiti te pa razumem.«

»Morebiti. Poslušaj!

Mož je Nirwâni, ker je doma iz perzijskega mesta Nirwân. Nadehli so mu turško ime Karâ, ima to-

rej črno brado. Tako je nastalo pol turško pol perzijsko ime Karânirwân. Pozidal si je gostilno, han, in zato mi je čisto umljivo, da so imenovali tisto hišo po lastniku Karânirwân han in da se še danes tako imenuje.«

»Šejtân —!« je spet ušlo Suefu.

Murâd Habulama je oblival mrzel pot, v tako zadrežo sem ga nagnal s svojimi jezikoslovnimi opazkami.

Obrisal si je čelo in dejal:

»Kar neverjetno je, kako si iz enega samega imena narediš celo zgodbo —! Bojim se le, da se motiš!«

»O ne! Prisegel bi tudi, da tisti han ne leži v mestu ali na vasi.

»Zakaj ne?«

»Ker bi sicer ime tistega kraja tudi bilo na lističu. Ne, tisti han leži na samoti! In zato bi ga tudi zaman iskal v krajevnem zapisniku skopljanskem.«

»Če leži na samoti, ga pa nikdar ne boš našel! Tujec si, potuješ po deželi, ne utegneš se dolgo muditi. In dolgo bi se moral muditi, da bi našel tak samotni kraj. Ne boš ga našel, ker ga ni lahko najti!«

»Motiš se! Še celò prav lahko ga bom našel, upam.«

»Kako neki?«

Ni se mi več posmehoval. Iz njegovega glasu je donel pritajen strah. Izkušnja ga je izučila, da njegove skrivnosti za mene niso nikak trd oreh.

»Povej, ali živi v bližnji ali daljni okolici Kliselija kak Perz?«

»Ne. Vedel bi za njega.«

»Rad ti verjamem! V deželi Škipetarjev so Perzi redki. In če bi že kje kateri živel, bo vsakdo vedel za njega, posebej še zato, ker so Perzi šiiti — mohamedanska ločinka —, ki imajo čisto posebne verske obrede. Med vami, ki ste sunniti, bi bil tak

šiit izreden pojav in treba mi je spotoma le poprašati po Perzu pa bom zvedel za njega.«

»Je vse lepo in duhovito, effendi! Ampak pomisli, dežela je razsežna in mož živi morebiti daleč v stran od poti, ki si si jo izbral.«

»O, Karânirwân han leži na moji poti!«

»Če pa še ne veš, kje leži —!«

»Za smer vem, po kateri moram potovati, da pridem do Karânirwân hana ali vsaj blizu njega.«

»Kako da veš za smer?«

»Tisti listič mi je povedal.«

»Effendi, ne razumem te! Saj sem ga vendar tudi sam prebral, besedo za besedo, pa nisem nič našel, niti najmanjšega sledu o legi Karânirwân hana!«

»O, Murâd Habulam, že spet si zinil veliko neumnost!«

Prestrašil se je. Niti samemu sebi ni zaupal več.

»Jaz —?«

»Ti, da! Ali nisi prej pravil, da ne znaš brati lističa —? Pa si sedajle rekel, da si ga bral, besedo za besedo —. Kako se to ujema?«

Kar zvijal se je od zadrege.

»Effendi, bral sem listič, razumel pa nisem, kaj je napisano.«

»Hm —! Rajši nič ne govori, da se ne boš še globlje zakopal v laži! Dejal si, da nisi nič našel, niti najmanjšega sledu ne o legi Karânirwân hana. Torej si vsebino lističa le razumel —! Razen tega so na lističu sami zlogi, ti pa praviš, da si bral besedo za besedo —. Torej si zloge le sestavljal v besede in torej tudi dobro veš, po kakih pravilih jih je treba sestavljati —.

Murâd Habulam, zapomni si, lažnivec mora imeti zelo dober spomin! Sicer se ujame v lastne laži!

Pa pustiva to! Poslušaj! Rekel sem, da mi listič pove smer, po kateri moram potovati, da pridem do Karânirwân hana ali vsaj v njegovo bližino.

Listič je namreč napisal Hamd el-Amazat svojemu bratu Barûd el-Amazatu. Piše mu, naj pride k njemu in naj potuje čez Melnik, Hamd el-Amazat pa da mu bo prišel naproti do Karânirwân hana. Povej mi, ali bodeta Hamd el-Amazat in Barûd el-Amazat po velikih ovinkih potovala drug drugemu naproti?«

»Gotovo ne.«

»Potovala bodeta po najkrajši poti?«

»Gotovo!«

»Poiskati mi je torej treba le najkrajšo pot in na tisti poti bo kraj, kjer se mislita brata sestati.«

»Pa to je ravno tisto, česar ne boš našel!«

»Prav lahko! Hamd el-Amazat je pisal pismo v Skoplju, Barûd el-Amazat pa je stanoval v Odrinu, ko je pismo prejel. Drug drugemu potujeta naproti, torej leži Karânirwân han na črti, ki si jo potegnem med Skadrom in Odrinom. To je za mene tako jasno in samo po sebi umljivo, kot da sem Karânirwân han že našel.«

»Šejtân —!« je že četrtič siknil Suf. Lažikrojač je bil menda tega imena zelo vaje.

Naredil sem se, kot da nisem ničesar čul. Njegovi neprostovoljni vzkliki so mi bili najzanesljivejši dokaz, da sem na pravi poti.

Habulam pa je pravil:

»Effendi, čisto lepo in umljivo je, kar si pravil! Želim ti, da bi tisti kraj res tudi našel! Pa ne verjamem, da bi ga!

Govoriva rajši o čem drugem! Dal si pobrati ostanke zastrupljenega jajčnika in praviš, da ga boš nesel v Skoplje ter izročil sodnijskemu izvedencu v preiskavo. Ali res tako nameravaš?«

»Seveda.«

»Čemu me mučiš? Plačal sem svojo kazn, pa še drago plačal. Povrh sem prejel še dva udarca na podplate, ki me hudo skelita. Mislim, da bi bilo to že dovolj kazni —.«

»Plačal si svojo kazen, pa si se mi posmehoval! Menda si medtem že uvidel, da je bila tvoja posmehljivost čisto neumestna in preuranjena. Našel bom Karânirwân han tudi brez tebe in brez vas vseh!

Toda da si se mi drznil posmehovati, za to zaslužiš kazen! Vedi, Franka ne boš za norca imel! Odneseš bom zastrupljeni jajčnik s seboj v Skoplje in ga predložil sodnji.«

Strah ga je bilo.

»Effendi,« je prosil, »priložil bom še sto piastrov za reveže!«

»Ne maram jih, pa če bi jih bilo tudi tisoč!«

Le delal sem se neizprosnega. K sodnji vobče nisem mislil hoditi, čisto kaj druga sem nameraval s svojo grožnjo.

In res mi je šel na lim.

»Pomisli, prosim,« je vneto pravil, »pa boš morebiti le kaj našel, kar bi potolažilo tvojo jezo!«

»Hm —!« sem godel.

Moje obotavljanje mu je dalo novega upanja. Uvidel je, da le nisem tako čisto trd in neizprosen.

»Pomisli!« je silil.

»Morebiti — da, morebiti bi se le še pobotala —.

Povej, ali je tod pri vas lahko dobiti posle?«

Brez pomisleka je odgovoril:

»Dovolj je ljudi, ki grejo v službo.«

»In tudi ti bi lahko in kmalu našel hlapce in dekle?«

Še vedno ni slutil, kam merim.

»Prav lahko.«

»No, pa si jih poišči!«

»Zakaj? Saj jih imam dovolj.«

»Poglej si tamle svoje ljudi! Vsi želijo, da bi jih odpustil.«

Tega ni pričakoval. Jezen se je okrenil in srdito pogledal po poslih.

»Kdo pravi?«

»Sami so rekli.«

»Allâh —! Dal jim bom okusiti bič!«

»Tega seve ne boš storil! Ali ga nisi sam okusil? Dobro veš, kako tekne!

Zakaj pa nočeš odpustiti svojih ljudi?«

»Zato, ker nočem!«

»No, pa vzamem zastrupljeni jajčnik s seboj v Skoplje in k sodnji. Kakor hočeš!

Halef, so konji pripravljene?«

»Da, gospod! Koj jih pripeljem pred hišo. Tudi Janko je menda že pripravljen.«

»Dobro! Odpotovali bomo. Peljite me pred hišo!«

Habulam je šinil pokonci.

»Stoj! Kako si vendar nagle jeze!«

»Nagle jeze nisem, pač pa kratkih besed.

Boš odpustil ljudi?«

»Ne pojdeš na sodnijo, če jih odpustim?«

»Ne.«

»Bi jih že odpustil, pa drugih ne dobim.«

»Pa si dejal, da poslov tod ni težko najti —. Ne obotavljaj se! Boš ali ne?«

»Koj sedajle?«

»Da! Izplačaj jih, pa naj grejo!«

»Vsaj nekaj dni naj še ostanejo, da dobim drugel!«

»Najmi si medtem dninarje!

Ne utegnem čakati. Tule je poročilo in izpričevalo za Jankota in Anko! Preberi oboje pa podpiši!«

Sedel je in počasi bral.

Poročilo mu seveda ni ugajalo. Ugovarjal je, to in ono bi mu naj spremenil, ublažil, izpustil, pa nisem se dal pregovoriti.

Končno je le podpisal in Halef je odnesel poročilo in izpričevalo Jankotu.

»Povej jim le še, da so odpuščeni, pa jih izplačaj!«

Ni odgovoril.

Tedaj pa se je Suef jezno zadrl:

»Pusti jih, naj grejo k šejtânu! Pa si dobi druge, ki ničesar ne vejo o sinočišnjih in današnjih dogodkih! Naženi jih! Čim dalje grejo, tem bolje je.«

Suefove besede so zalegle.

Habulam je šel po denar. Počakal sem še, da je posle izplačal, mu dal zastrupljeni jajčnik in škrnicelj z mišnico, pa dal pripeljati konje.

Slovo ni bilo posebno nežno in prisrčno. Habulam je dejal hladno, da nas ne more pospremiti do vrat, ker da ga skelijo podplati.

»Izkusil si si,« sem mu dejal, »da zna Allâh tudi največjo laž spremeniti v resnico! Ko smo včeraj prispeli, si tožil, da te tare protin in da ne moreš hoditi. Lagal si. Danes pa se je tvoja tožba spremenila v resnico! Ne moreš hoditi!

Ne bom te opominjal k poboljšanju. Trdega in zakrknjenega srca tudi najboljši pridigar ne more omehčati.

Še o tvoji gostoljubnosti se morava pomeniti. Ne bom se ti zahvaljeval. Sam dobro veš, zakaj ne. Suef je govoril o hanu, o gostilni, kamor da nas bo peljal. Pa varal nas je, peljal nas je k tebi. Čemu, to oba prav dobro veva, ni treba, da bi še enkrat pregrevala neljube dogodke. V hanu bi bil plačal, tebi pa ne dam nič.

In tako sva si bõt. Upam pa, da ne bo narastel kje kak nov račun!«

Suef se je srdito okrenil:

»Pa midva si nisva bõt! Plačal mi boš še račun za to, kar sem danes prejel!«

»Prav rad! Vsekakor ga plačam spet s palico.«

»Ne! Tistikrat bodo žvižgale krogle!«

»Me bo veselilo! Prepričan sem, da se še kje srečava. Poznam te, ne boš me več prevaril!«

Zaničljivo se je režal.

»O prav malo me še poznaš!«

»Bomo videli! Vsaj to čisto dobro vem, da boš koj za nami tudi ti zapustil Habulamovo gostoljubno hišo.«

»Saj ne morem hoditi —.«

»Jezdil boš!«

»Vseveden si, človek! In če si res tako sila pameten, kakor se delaš, mi pa še povej, kam bom jezdil!«

»Za onimi drugimi.«

»Čemu?«

»Povedal jim boš, da vem, kje je najti Žutega, da vem za Karânirwân han.

Pa jih pozdravi in jim povej, da drugi pot ne bodo stali v vodi, ampak v krvi, pa seveda v lastni krvi!«

Očko me je porinil skozi vrata.

Konji so bili pripravljene, zajahali smo. Tudi Janko in Anka sta že čakala. Njuna prtljaga je bila na vozičku, mnogo je itak nista imela, in njuna obraza sta žarela od veselja.

»Peljita se naprej proti Skoplju!« sem jima naročil. »Jezdili bomo najprvo na kraj, kjer so stali konji. Kmalu vaju dohitimo.«

Odpeljala sta se, mi pa smo krenili za vasjo proti gaju.

Spremljal nas je hlapec, tisti, ki je v imenu tovarišev prosil, naj posredujem, da jih bo Habulam odpustil, in mi v zahvalo obljubil, da mi pokaže gaj.

Krenili smo po poti za vasjo, v petih minutah smo bili pri gaju.

Vprašal sem še hlapca, koliko jih je odjezdilo. Pet da jih je bilo, je pravil, poznal pa je le Manah el-Baršo, Habulamovega brata. Dal sem si druge popisati, Barûd el-Amazat je bil, stari Mübârek in Aladžija. Mübârek je vkljub svojim ranam čisto strumno sedel v sedlu, — stari grešnik je imel res živce ko nilski konj.

Dal sem hlapcu roko, zahvalil se mi je za posredovanje in zadovoljen odšel.

Radi bolne noge nisem mogel iz sedla. Naročil sem tovarišem, naj preiščejo sledove.

»Čemu?« je pravil Očko. »Saj vemo, koliko jih je bilo in kdo so bili. Kam jezdijo, to pa tudi vemo.«

»Morebiti ima kateri izmed konj kako posebnost pa jo bo videti na vtisku kopit. Utegne biti, da srečamo spotoma različne sledove, pa bi ne vedeli, ali imamo naše ljudi pred seboj. Na taki posebnosti pa bi jih spoznali.«

Hrasti so stali naredko, tla so bila travnata, sledovi so bili dobro vidni. Tovariši so iskali, tudi sam sem pomagal, kolikor se je dalo iz sedla. Pa nič nismo našli.

Odjezdili smo.

Dež je razmočil tla, brez težave smo našli sled. Peljala je iz gaja na skopljansko cesto. Bal sem se, da jo bom na cesti izgubil, da se bo pomešala med druge sledove. Toda k sreči še razen naših znancev nihče ni jezdil pred nami, blato je bilo za pedenj globoko in sled zelo razločna.

Došli smo mladi par in ker nobenega od Habulamovih ljudi ni bilo več blizu, sem presrečnemu Jankotu vtaknil v žep še tistih tisoč piastrov, ki se je z njimi odkupil Habulam.

Branil se je, preveč da je, je pravil, ni si toliko zaslužil. Pa vdati se je moral. Oba sta se vsa srečna zahvaljevala. Osrečili smo dva poštena človeka in taka cena je obilo odtehtala neprijetne dogodke v Habulamovi hiši.

Le počasi se je pomikal po blatni cesti voz s srečnim parom, tudi mi smo le počasi jezdili. Potoki so narastli, svet ob cesti je bil poplavljen. Vreme pa je bilo lepo, sonce je toplo sijalo.

Halef je prijezdil k meni.

»Ali misliš prehiteti naše ubežnike? Ti bo uspelo?«

»Ne mislim jih prehiteti, Halef! Bolje je za nas, da jezdijo pred nami.«

»Zakaj?«

»Ker ne vemo, kje leži Karânirwân han. Kazali nam bodo pot, šli bomo za njihovo sledjo.«

»Pa si pravil prej, da jih moramo prehiteti.«

»To je bilo tistikrat, ko sem mislil, da je treba Žutega iskati v Karânorman hanu. Za tisti han sem prilično vedel. Kje da leži Karânirwân han, tega pa ne vemo.«

»Misliš, da ga boš našel?«

»Upam, da prav kmalu.«

»Najbrž leži kje za Skopljem, ne?«

»Vsekakor. Ni verjetno, da bi ležal med Kliselijem in Skopljem.«

»Je Skoplje veliko mesto?«

»Cenim ga na trideset tisoč prebivalcev.«

»Kako pa boš našel v Skoplju sled naših ubežnikov —? V takem velikem mestu se vsaka sled izgubi!«

»Sled njihovih konj boš seveda zaman iskal v takem obljudenem kraju. Tako zasledovanje je mogoče le v pesku puščave ali pa po tratih pustinje in po gozdovih.

Toda tudi v mestu pušča človek sled za seboj, pa če je še tako veliko in obljudeno. Take sledove je treba seveda drugače iskati. Ali se še spominjaš, kaj smo doživeli v Stambûlu? Našli smo Ibrahima in še mnoge druge ljudi. In vendar nismo iskali sledov po tleh.

Sicer pa sodim, da naši dobri znanci v Skoplje vobče ne bodo šli. Izognili se bodo mestu.«

»Zakaj?«

»Ker je za nje Skoplje prenevarno. Misli na Aladžija! Ljudje ju poznajo in oblasti gotovo tudi. Ne smeta se pokazati!«

»Če pa oblastniki držijo s temi ljudmi —.«

»Mali oblastniki po podeželskih mestih že. Saj smo sami doživeli nekaj takih slučajev. Skoplje pa je vendarle veliko mesto, sedež višjih oblasti in vojaštva. Tam so tla za take ljudi le prevroča.

Misli tudi na Manah el-Baršo, na ubeglega nekdanjega skopljanskega davkarja! Bežati je moral, najbrž so ga nagnali, državni denar je poneverjal. Poznajo ga, tak človek se ne sme več prikazati v Skoplju, prijeli bi ga.

Mogoče je seveda vsekakor, da bodo radi ranjenega Mübârekâ obiskali mesto. Rane se mu gnójijo in če kmalu ne pride dobremu zdravniku v roke, mu bo slaba predla.

Pripravljeni moramo biti na obe možnosti in da jih bomo iskali po mestu.

Najverjetneje pa je, da bodo mesto objezdili ter onstran mesta spet prišli na cesto, ki pelje v Tetovo.«

»In tam za Tetovim, misliš, leži Karânirwân han?«

»Če prav slutim, leži kje v kaki samotni dolini Šar planine. Tisti kraji so divji, težko dostopni, tam se lahko skrivajo ljudje kakor je Žuti, tam se tudi laže branijo, če bi jim bile kedaj oblasti za petami.

Nič se ne boj, našli ga bomo!«

IV.

V valovih Vardarja.

Prijezdili smo do Krive rijeke.

Poplavila je bregove, brodili smo po mlakah in jezerih. Če so že pritoki Vardarja tako silno narastli, kar je bil šele Vardar —.

Našli smo most črez Krivo rijeko. Ob mostiščih je stala voda na cesti za komolec visoko. Most sam je bil lesen in voda je nevarno butala ob mostnice. Nevihta pretečene noči je divjala, kakor je kazalo, po vsej dolini Vardarja od Šar planine do Plaskavice.

Vasi med Krivo rijeko in Vardarjem so bile pod vodo. Ljudje so stali ob hišah in delali z vsemi silami, da bi zajezili poplavo. Sledili smo ubežnike skozi vasico ob pritoku Krive rijeke, za vasjo pa sled izgubili.

Druge poti v Skoplje ni bilo. Ali so ostali na vasi —? V hanu, ki smo mimo njega prijezdili? Ni bilo druge pomoči, vrniti sem se moral v vas in poprašati za njimi.

Han je stal trdo ob vodi, valovi so pljuskali ob zidove. Pri vratih je stal človek in kopal nasip. Po strani in neprijazno me je gledal.

Pozdravil sem ga in pridjal:

»Hud gost vas je obiskal!«

Pokazal sem na poplavo.

»Da! Pa še ni najhujši.«

»Poznaš še hujše goste?«

»Seveda!«

»Na primer?«

»Ljudi!« je dejal zbadljivo.

»Upam, da takih gostov nisi tudi sam doživel.«

»O pač!«
»Kedaj?«
»Večkrat in tudi danes.«
»Danes —? Si handžija?«

»Da.«

»Ali dobim pri tebi požirek žganja?«

»Videl sem vas mimo jezdit. Zakaj si se vrnil?
Jezdi dalje!«

Naslonil se je na motiko in me sumljivo gledal. Njegov obraz je bil odkrit in pošten. Ni kazalo, da bi bil hudoben človek ali pa da bi sovražil ljudi. Zakaj je bil neprijazen, skoraj oduren —? Zaslutil sem pravi vzrok.

Dejal sem:

»Vidim, da mi nisi naklonjen. S čim pa sem si zaslužil tvojo nevljudnost?«

»Pregovor pravi, da je vljudnost kras človeka. In res je. Toda vsikdar in za vse ljudi ne velja ta pregovor.«

»Ali tudi mene šteješ med take?«

»Da.«

»Povem ti, da se motiš! Ljudje so bili pri tebi, ki so me obrekovali!«

»Odkod pa veš, da so bili?«

»Pravim, da vem.«

»Zakaj mi nočeš povedati? Prav tvoj molk mi izda, da me niso nalažali. Le kar dalje jezdi! S teboj se nočem pečati!«

»Pa jaz se mislim pečati s teboj! Nalažali so te! Nisem tisti in ne tak, kakor so ti me popisali.«

Zaničljivo je zamahnil z roko.

»Ne muči se! Poznam te!«

»Ni mogoče —? Odkod?«

»Pravim, da te poznam! Svetujem ti, da se kar spraviš odtod! Naša vas ni kje v gorah, kjer bi se bilo treba bati tebe in tvojih ljudi! Tod živijo ljudje, ki so takim potepuhom že še kos!

»Tule, poglej tegale! Padišahov uradnik je!«

Po vojaško oblečen človek je stopil iz hiše. Podoben je bil handžiji, najbrž sta si bila brata.

Neprijazno me je gledal.

»Kaj je?« je vprašal handžijo. »Kaj bi rad tale človek?«

»Ne vem. Me tudi nič ne briga. Povedal sem mu že, da mi ni za njegov obisk in da naj jezdi kar dalje.«

»Bom tudi!« sem odgovoril. »Pa vprašal bi vaju rad nekaj. Upam, da bodeta na vljudno vprašanje tudi vljudno odgovorila.«

»Vljudno ti odgovoriva,« je dejal vojak. »Pa tvoje vprašanje mora biti tako, da zasluži vljuden odgovor!«

»Ali smem predvsem vprašati, kdo si? Padišahovo suknjo nosiš. Si vojak?«

»Vojaški zdravnik sem iz Skoplja, na obisku sem pri bratu. To je tisto, na kar bi te predvsem rad opozoril.«

Ostro in s pudarkom je govoril.

Razumel sem ga, pa tudi razumel, po kaj so prišli ubežniki v han in kaj so o nas govorili.

Vprašal sem:

»Davi je pet jezdecev obiskalo vaš han, kajne?«

»Da.«

»In eden je bil ranjen?«

»Da.«

»Obvezal si ga?«

»Tako je. Ali veš, kdo ga je ranil?«

»Vem. Jaz sem streljal na njega.«

»Torej je le res, kar so pravili?«

»Kaj pa so pravili?«

»To sam najbolje veš! Če nimaš druga nič vprašati, sva gotova!«

Obrnil se je v hišo.

»Stoj!« sem ga ustavil. »Lahko si seveda mislim, da so vaju nalažali, kaj da so pravili, tega pa ne vem.«

»Pravim, da sam dobro veš, kaj so govorili. Pojdi!«

»Počakaj! V službi sultânovi si, brati znaš. Poglej si tele papirje!«

Dal sem mu svoje potne liste.

Ko je zagledal sultânov pečat in podpis na fermânu, me je osupel pogledal pa se globoko priklonil in dejal:

»Fermân imaš, najvišji potni list —? Tak papir dobijo le izredno dobro priporočeni ljudje in le s posebnim dovoljenjem padišahovim!«

»Vsekakor. Veseli me, da veš, kaj pomeni fermân, in upam, da boš svoje mnenje o meni nekoliko spremenil.«

»Pa si tudi pravi lastnik fermâna?«

»Da. Preberi popis moje osebe in poglej, ali se ujema!«

Prebral je fermân, me gledal, majal z glavo in dejal bratu:

»Se le zdi, da sva temule effendiju krivico delala! Ni tisto, kar so oni davi pravili o njem —.«

»Nalagali so vaju!«

»Hm —! Sevedal!«

V zadregi je bil.

»Ali bi mi povedal, kaj so lagali o meni?«

»Si torej res effendi iz Germanije?«

»Da.«

»Tule vzemi svoj fermân! Res so naju nalagali.«

»Pravili so, da sem zločinec, ropar?«

»Da,« je pritrdil obotavljaše se in v vse hujši zadregi.

»Mislim sem si! Povem ti, tisti zločinci so roparji, ki so mene obrekovali!«

»Pa so še čisto drugače obnašali —.«

»Ni čuda! Potrebovali so tvoje zdravniške pomoči! Videl sem rano tistega starca, nevarna je, gnoji se. Vljudni so bili, sicer bi jim ne bil ustregel.«

»Je res. Pa med njimi je bil eden, ki ga poznam.«

»Manah el-Barša?«

»Da. Bil je svojčas davkar v Skoplju.«

»Pa so ga odstavili? Denar je poneverjal, zbežati je moral, kajne?«

»Da.«

»No, in takemu človeku še verjameš —?«

»Ni treba, da bi bil ravno ropar!«

»Pa je! Toda bila sta med tistimi ljudmi res dva prava pristna roparja. Ju nisi spoznal?«

»Katera misliš?«

»Si že kedaj čul o Aladžijih?«

»Že večkrat. Obcestna roparja sta, vso deželo od Šar planine pa do Strumice vznemirjata, vse se ju boji. Gorje vasi, kjer se prikažeta! Zaman ju lovijo.

Čemu pa poprašuješ po Aladžijih?«

»Tista dva sta bila na obisku.«

»Ni mogoče —!«

»Si si pogledal konje?«

»Da.«

»No, ali nisi opazil šarcev?«

»Da, krasna konja sta in —.«

Umolknil je, me v zadregi gledal in zijal. Zavesetilo se mu je v glavi.

»No, govori!«

Končno je našel besedo.

»Alláh —! Sedaj razumem vse! Pravijo, da jez-dita Aladžija šarce —.«

»Da! Po svojih konjih sta dobila ime.«

»Torej misliš, da —.«

»Nič ne mislim. Čisto natančno vem. Aladžija sta bila poleg.«

»O Alláh —! Slep sem bil —!«

»No, in če sta Aladžija priznana roparja, pač tudi njuni tovariši ne bodo nič boljši ljudje!«

»Kdo bi si bil mislil —! Ti lopovi —! Sami so roparji in morilci, pa so tebe in tvoje tovariše črnili, da ste roparji —!«

»Kaj pa so pravili o nas?«

»Da so v Kliseliju naleteli na vas. Sprli da ste se pa ste jih počakali in napadli. Tisti starec ima roko dvakrat prestreljeno. Vsa gnojna je, ne vem, če bo še kaj z njo —.«

Pripovedoval sem mu na kratko naše doživljaje. Ves iznenaden me je poslušal.

»In kam so se obrnili?«

»Proti Skoplju.«

»Pa ni videti njihovih sledov na cesti. Zato sem se vrnil v han, poizvedel bi rad, kod so šli. V Skoplje, mislim, da ne pojdejo.«

»Krenili so s ceste, je vsa blatna in razmočena, so pravili. Po travnikih bodo jezdili.«

»Res misliš, da bodo s takim nevarno ranjenim človekom po ovinkih jezdili v Skoplje?«

»Kam pa?«

»Pravim, da v Skoplje gotovo ne. Izogniti se morajo mestu. Manah el-Baršo poznajo v Skoplju in Aladžija gotovo tudi. Vsaj policija ju pozna.«

»Pa zakaj bi naju bili nalagali?«

»Ker so vedeli, da pridemo za njimi. Zasledujemo jih. Napovedali so napačno smer, da bi zabrisali sled za seboj.

Kje pa so krenili s ceste?«

»Jezdili so nekaj sto metrov ob reki, pa krenili na desno. Našel boš sled, svet je travnat in razmočen.«

Poslovil sem se in se vrnil k tovarišem.

»Kaj si zvedel?« je vprašal Halef.

»Tako je, kakor sem slutil. Izognili se bodo Skoplju in krenili s ceste na desno.«

»Boš jezdil za njimi?« je žalosten vprašal Janko.

»Moramo!«

»In mi se bomo morali ločiti —! Veselil sem se že, da bomo skupaj potovali v Skoplje —.«

Vsa ginjena sta se srečna zaročenca poslovila in se sama odpeljala svoji bodoči domovini naproti.

Krenili smo proti reki in kmalu našli mesto, kjer so ubežniki zapustili cesto in se obrnili na zapad.

»Ali veš, kam bomo prišli?« je vprašal Halef.

»Točno ne. Mislim pa, da na cesto, ki pelje iz Skoplja ob Vardarju v Veles. In ob Vardarju boš videl nekaj čisto posebnega!«

»Kaj neki?«

»Železnico zidajo iz Skoplja v Solun.«

»Ej —! Se bom vsaj enkrat v življenju vozil po železnici —! In ko pridem k svoji Hanni, najlepši vseh hčera in cvetlici vseh cvetic, ji bom lahko pripovedoval, da sem sedel v vozu, ki ga vleče dim!«

»Ne vleče ga dim, ljubi Halef, ampak para.«

»Dim ali para, — ali ni to vseeno?«

»Ne! Dim je zgorelina, para pa izhlapina. Sicer pa ti take reči zaman razlagam, ker ti manjka potrebnega znanja, da bi me razumel.«

»Kakega znanja, gospod?«

»Fizikaličnega.«

»Kako pa je tisto fizikalično znanje?«

»Nanaša se na moči in na zakone narave.«

»O, moči in zakone narave pa dobro poznam! Ako me kdo razžali, mu dam zaušnico, tak je zakon narave. In moč narave pa je tisto, kar prisoli zaušnico. Ali ni tako?«

»Da, ljubi Halef! Včasih po svoje čisto prav poveš, četudi ni prav.«

Sicer pa se žal ne boš hvalil svoji Hanni, ženi vseh žen, da si se vozil po železnici!«

»Zakaj ne?«

»Ker jo šele zidajo, rednega prometa še ni. Pa se tudi ne utegnemo voziti po železnici. Za ubežniki moramo. In ti se gotovo niso vozili po železnici.«

Ni bil zadovoljen.

Sled je bila dobro vidna, naglo smo jezdili. V pol uri smo zagledali cesto iz Skoplja v Veles. Ob cesti je stala vas in za njo je valil Vardar svoje od neurja umazane valove proti jugu.

Slučajno sem se ozrl na jugovzhod in opazil jezdeca, v skoku je prihajal bliže.

Kdor po takem blatu jezdi v skok, temu se zelo mudi. Ali je bil morebiti kateri naših ubežnikov —?

Vzel sem daljnogled, pogledal, pa ga iznenaden dal Halefu.

»Allâh —!« se je čudil, ko je spoznal naglega jezdeca. »Suef je, ki se je izdajal za krojača!«

Prav sem uganil, ko sem mu pri slovesu povedal, da bo nemudoma za nami zapustil Kliseli.

»Pohitimo! Mudi se mu, posvaril bi rad svoje zaveznike. Pred nami ne sme črez Vardar, ušel bi nam. Zastaviti mu moramo pot.«

»Ne bomo ga prehiteli —!« je menil Halef in meril z očmi razdaljo med Suefom in vasjo.

»Njegovi mrhi bo moj Rih že še kos! Bom pa sam jezdil in mu presekal pot k reki. Pridite za menoj!«

Pognal sem vranca.

Kmalu me je Suef opazil. Videl sem, kako je za hip obstal, pa pognal konja z bičem.

Zažvižgal sem vrancu, ko veter je šinil po ravnini.

Ni minila minuta pa sem bil na cesti med Suefom in vasjo. Mimo mene ni hotel jezditi, bal se me je, na desno ni mogel kreniti, tam so jezdili tovariši, na levo pa tudi ne, ker mu je pot zapiral narastli Vardar.

Obstal sem in počakal tovariše. Tudi Suef je obstal, kakih štiri sto korakov je bil oddaljen.

»Dobro si naredil!« je pravil Halef. »Zaprl smo mu pot! Kaj storimo z njim? Ali pojdemo in ga primemo?«

»Pri miru ga pustimo, dokler se nas ne loti.«

»Pa nam je pri slovesu grozil s krogliami —!«

»Prejel je kazen za svoje grehe. Počakajmo, da nas spet dejanski napade, zaenkrat pa se naredimo, kot da ga vobče ne vidimo.«

»Napako smo zagrešili!«

»Kedaj?«

»Da smo mu našteli udarce samo na podplate!«

»Kam pa bi jih bil naj še dobil?«

»Tudi na tisti del telesa, ki se z njim padašah dotika prestola, kadar sedi. Ne mogel bi ne jezdit in hoditi. Na trebuhu bi moral ležati in varni bi bili pred njim!«

»Nič bi ne bili na boljšem. Habulam bi bil pač drugega sela poslal za ubežniki.

Pustimo ga pa jezdimo k reki!«

Krenili smo skozi vas. Počasi je jezdil Suef za nami. Gotovo ga je kuhala jeza, da smo prišli vmes in mu zaprli pot.

Vardar je nevarno narastel, bregovi so bili pod vodo. Na desnem bregu so delali na nasipu ob novi železnici, nizke lesene barake so stale ob progi, stanovanja za delavce.

Mostu ni bilo, brod je skrbel za prevoz, star, okoren, lesen splav.

Obstali smo za vasjo.

»Ali se ne damo koj prepeljati?« je vprašal Halef.

»Ne. Krenili bomo na stran in počakali, da vidimo, kaj bo storil Suef. Prehiteti nas ne more več, pred njim smo na brodu. Ali se bo z nami vred prepeljal, ali pa bo počakal. In potem jezdimo za njim, za kažipota nam bo v Karânirwân han.«

Pojezdili smo ob reki navzdol, obstali in se naredili, kot da se zanimamo za poplavo, pa bistro opazovali Suefa. Lahko si je seveda mislil, da smo se samo potuhnili.

Pot k brodu mu je bila prosta. Pa ni krenil k splavu. Pognal je sicer konja, pa se spet obrnil in na videz z velikim zanimanjem opazoval delavce.

Čudil sem se. Kaj je nameraval —?

»Noče!« se je smejal Halef. »Pametnejši je ko mi!«

»Bomo videli! Dela se, kot da gleda delavce, v resnici pa pogleduje tjale k tisti beli hiši. Najbrž je han.

Pojdimo k brodu in se naredimo, kot da se mislimo prepeljati!«

Travniki ob bregu so bili poplavljeni. Zajezdili smo v valove. Do trebuha so mestoma segali konjem.

Stari brod ni vzbujal mnogo zaupanja. Les je bil preperel, brodar je bil star dedec, trije nedorastli mladiči so mu pomagali. Voda pa je drla, da je bilo kar nevarno videti. Valovi so nosili s seboj težka bruna in deske in se kolobarili v silnih vrtincih.

Ni mi bilo posebno prijetno pri srcu, ko sem stopil na stari splav.

Brodar je sedel na klopi in kadil. Pozorno nas je premeril od pete do glave ter pomenljivo pokimaval pomagačem.

Postavil sem se tako, da sem videl Suefa. Komaj da smo stopili na splav, je že pognal konja k hanu, razjahal in mukoma odšepal skozi vrata.

»Halef in Očko, brž za njim! Zvedeti morata, kaj bo v hanu počenjal in govoril! Ne izgubita ga izpred oči!«

Pohitela sta nazaj na suho in odjezdila proti hanu. Pol minute za Suefom sta že tudi sama vstopila.

Obrnil sem se k brodarju.

»Kaj bom plačal, da nas prepelješ?«

»Za vse štiri?«

»Da.«

»Dvajset piastrov.«

Pomolil mi je dlan.

Narahlo sem udaril po njej z bičevnikom in dejal:

»Nič ti ne bom dal!«

»Pa boš ostal tostran!«

»Ne, prepeljal nas boš! Zahteval si petkrat več, nego smeš! In zato te bom kaznoval. Zastonj nas boš prepeljal in na drugem bregu dobiš za vsak piaster, ki si ga zahteval, eno po podplatih! Tule si poglej padišahov fermân! Pa vedi, da nisem človek, ki se da od takega brodarja prevariti!«

Pogledal je pečat, vzel čibûk iz ust in vstal, prekrižal roke na prsih, se poklonil in ponižno povedal:

»Effendi, vse je dobro in prav, kar pošilja Allâh! Prepeljal vas bom in jih prejel za to dvajset na podplate! Allâh naj blagoslovi padišaha, njegove otroke in njegove vnuke!«

Tako je spodaj v Turčiji —

Jaz pa nisem Turek, segel sem v žep in mu dal dvajset piastrov.

»Tule vzemi dvajset piastrov! Bastonado pa ti izpregledam, ker se mi smilijo leta tvoje starosti. Reka je narastla, prevoz je napcren in nevaren, zato pač smeš zahtevati nekaj več ko običajno. Le preveč ne smeš zahtevati!«

Ni vzel denarja. Molče je zijal v mene.

»No, ali naj denar spet shranem?«

Tedaj šele mu je šinilo življenje v kosti. Skočil je, mi iztrgal piastre in zavpil:

»Kaj —? Kako —? Plačaš, čeprav potuješ v varstvu padišahovem in njegovega najvišjega vezirja?«

»Ali tisti ne smejo biti pravični, ki potujejo v varstvu padišahovem?«

»O, gospod, o aga, — o effendi, o emir, navadno niso! Iz tvojih oči pa sije milost in iz tvojih besed zveni usmiljenje prijaznega srca! Zato naj blagoslovi Allâh tebe, tvoje dede in pradede, tvoje otroke, vnuke in pravnuke in otroke tvojih poslednjih potomcev!

Da, take milosti smo redko deležni, čeprav je naše delo naporno in naš kruh trd.«

»Saj mnogo zaslužiš, ne?«

»Od koga neki?«

»Tamle gori mrgoli delavcev, polovica jih gotovo stanuje v vaseh na levem bregu.«

»Manj zaslužim, mnogo manj, effendi! Delavci so si više gori na reki naredili lastni brod, v čolnu se prevažajo. Manj zaslužim, ko pa če ne bi zidali železnice, najemnina pa je ista.«

»Pa v čolnu se danes čez tole deročo, narastlo reko vendar ne bodo vozili!«

»Danes se nihče ni peljal v čolnu čez reko. Prenevarno je, še enkrat toliko veslačev bi rabili.«

»Pa ti si danes že mnogo ljudi prepeljal, ne? Tudi pet jezdecev, med njimi dva na šarcih —?«

»Da, effendi! Eden je bil ranjen. Prišli so iz hana tamle, kjer so razjahali.«

Pokazal je na belo hišo.

»Koliko časa je temu, da si jih prepeljal?«

»Že dobri dve uri. Bolje bi bilo, da jih nisem videl!«

»Zakaj?«

»Ker so me prevarili. Obljubili so, da dobim bogato nagrado, in ko so bili na onem bregu, pa sem dobil bič mesto piastrov. In povrh so mi še nekaj naročili. Pa tistega naročila ne bom izvršil. Kdor nič ne plača, temu tudi ustreči ni treba!«

»Ali smem zvedeti, za koga so ti dali naročilo?«

»Prav rad ti povem! Za tistega človeka, ki je stal tamle na bregu pa odjezdil v han.«

»Ga poznaš?«

»Seveda! Kdo bi ne poznal potujočega krojača?«

»Je res krojač?«

»Pravijo tako. Pa tod pri nas ne poznam nikogar, ki bi mu bil le samo krpo prišil na kuftân.«

»Hm —! Kaj pa so ti naročili za tistega krojača?«

»Pohiti da naj, ker da bodo le do zore čakali na njega.«

»Kje?«

»Teža pa niso povedali.«

»Si katerega izmed tistih petih poznal?«

»Le Manah el-Baršo, ki je bil svojčas davkar, ki pa je moral bežati, ker je ljudi do krvi odiral. Allâh naj ga blagoslovi s tisoč boleznimi na telesu in z deset tisoč boleznimi na duši —!«

Se več je mislil povedati, pa je zavzet umolknil.

Iz hana sta namreč stopila dva človeka, vsak je nosil dvoje vesel. Šla sta k reki in ob njej navzgor.

»O Allâh —!« je viknil stari brodar. »Nepredvidneži —! Ali se res mislijo v čolnu prepeljati —?«

»Kje je čoln?«

»Tamle za vrbovjem, ki ob njem sedi tista ženska. Ne vidiš ga, skrit je.«

Moža z veseli sta obstala pri ženski in izginila za vrbovjem.

»Po čoln sta šla, kajne?«

»Da! Res se bodo prepeljali —! No, uspelo jim bo, če jih bo Allâh prav posebno čuval.

Pa sama se gotovo ne mislita prepeljati. In tisti, ki ga bodeta prepeljala, bo štel težke piastre —! Jaz bi ga ceneje spravil na drugi breg —!«

Tudi ženska je izginila za vrbovjem.

»Tisto žensko vzameta s seboj! Tista bo plačala!«

Stari je zmajal z glavo.

»Tista ne plača niti pare! Žena je enega izmed delavcev in se vozi zastonj. Od jutra že čaka na bregu, pa si je nihče ne upa prepeljati.

Pa kaj je to —? Ali bi krojač —?«

Med brodarjevimi besedami je namreč Suf stopil iz hana in zlezal v sedlo. Po strani je pogledal po nas in odjezdil k vrbovju.

»Allâh illâ 'llâh —! Tudi krojač bo sedel v čoln —! Naj pazi, da se ne bo preveč Vardarja na-

pil —! Vem, da je velik revež. Za deset para bi ga prepeljal —. Zakaj ne pride k meni —?«

Tako je tarnal skopi starec. Prepustil sem ga njegovim dvomom, ni mu bilo treba vedeti, zakaj da se je laži-krojač izognil njegovemu trhlemu brodu. Upal je pač, da bo v čolnu prej prispel na drugi breg ko mi na našem okornem splavu. In če je brž odjezdil, bi nam lahko še ušel in se izgubil kje v gorah. Da bo pustil sled za seboj, na to seveda ni mislil.

Halef in Očko sta se vrnila. V diru sta prijezdila.

»Gospod, lopov se bo prepeljal v čolnu —!« je pravil Halef. »Trideset piastrov je obljubil, če ga prepeljejo.«

»Ste še kaj več zvedeli?«

»Da, pa ne mnogo. Ko sva vstopila, je govoril s handžijem o naših ubežnikih. Namigaval je sicer handžiji, naj molči, ta pa je bil že sredi stavka in ga je povedal do konca, ali pa se ni zmenil za nas.«

»In kaj je povedal?«

»Da bodo čakali na krojača v konaku ob Treski.«

»Kje je tisti kraj?«

»Ne vem. Tudi od handžije nisva mogla zvedeti. Zdi se, da je tudi eden zaveznikov.«

»Druga nista govorila?«

»Le o prevozu.«

»Glasno, da sta čula?«

»Da. In tisti Suef naju je pri tem škodoželjno in zlobno gledal. Vesel je bil, da nas bo jezilo. Upa pač, da bo prej na drugem bregu ko mi. Najrajši bi mu bil dal eno z bičem —.«

»Rekla mu nista nič?«

»Ne.«

»Prav!

Glejte, razjahal je, konja pelje za vajeti! Za vrbovjem je izginil! Res da se bo v čolnu prepeljal

in njegova mrha bo plavala za njim —! Ne vem, če mu bo uspelo —!»

»O, gospod,« je pravil Halef. »Opazoval sem krojačevo mrho, boljša je, mnogo boljša, nego kaže podoba! Suefov konj ima šejtâna, ti povem!«

»No, nesreča se hitro pripeti in vkljub vsemu, kar je bilo med nama, bi ne želel, da bi se pripetila —. Že radi ženske ne, ki se vozi z njim.

Brž se prepeljimo! Da ga prehitimo, če mogoče. Naprej, brodar!«

Stari je pravkar iztresel čibûk in izvlekel tobačnico. Nanovo si je mislil nadevati. Vkljub naročilu se je lotil umazane pipe.

»Človek —,« sem se zadrl, »odloži pipo! Topot bo šlo tudi brez dima!«

Pa ni ubogal.

»Ne, effendi!« je pravil všečno. »K mojemu poslu spada čibûk! Tega si ne dam vzeti! Tako je bilo, odkar vozim ljudi čez Vardar, in tako bo ostalo do moje zadnje vožnje.«

»Pa ti povem, da moram prej biti na drugem bregu ko čoln!«

»Nič se ne boj, effendi! Tisti čoln najbrž vobče ne bo došel na drugi breg!«

Udobno in počasi si je nadeval čibûk, segel po ogorek, ki je tlel na nalašč za čibûk pripravljenem drobnemu ognjišču sredi splava, prižgal, potegnil prve dime, se še prepričal, ali res gori, pa vstal in zaklical z glasom, kot da poveljuje celemu polku:

»Na noge, vi pridni, vi dobri! Zaslužiti moramo piastre, ki smo jih dobili!«

Više gori na reki je šinil čoln iz vrbovja.

V sprednjem delu je sedela ženska, v čolnu sta napenjala veslača mišice in se upirala ob vesla, na krnu pa je čepel Suef in držal v rokah vajeti. Za čolnom je plavalo njegovo kljuse in molelo glavo iz vode. Krmila ni bilo videti.

Ko nas je Suf zagledal, je prezirljivo zamahnil z roko. Seveda! Če so vso pot tako naglo pluli, kakor so začeli, je bilo čisto verjetno, da bodo dospeli na drugi breg, ko bomo mi komaj sredi reke. Kajti pomočniki našega častivrednega brodarja so se obračali, kot da so iz lesa.

Premišljeno in počasi so odpeli verige, udobno prijeli za droge in zbadali z njimi po vodi, kot da iščejo iglo na dnu reke. Žal naši konji takega prevoza niso bili vajeni, nemirni so bili, stopicali so in ostati smo morali v sedlu, da smo jih laže obvladali, sicer bi bil tovarišem naročil, naj tudi sami sežejo po drogih.

Toda Halef je kmalu iznašel pravo sredstvo, da je podkuril počasnim brodnikom. Segel je za pas po bič in se obrnil k najbližnjemu mladiču:

»Podvizaj se!«

In oplazil ga je z bičem po hrbtu.

Zaleglo je. Stari je kriknil:

»O Allâh —! O žalost —! O usoda —! Zagrabite, vi sinovi, porinite, vi možje, sunite, vi mladiči! Delajte, vi močni, potrudite se, vi marljivi! Čimprej pridemo na breg, tem večji bo bagšiš, ki nam ga bodo naklonili ti slavni štirje šejhi in emirji!«

Nežno namigavanje z bagšišem je šinilo mladičem tako učinkovito v kosti, da so res z vsemi močmi zagrabili, porinili, sunili in delali. Z dvojno hitrostjo smo pluli.

Nisem odvrnil očesa od čolna. Veslali so ob levem bregu navzgor, da bi pristali vasi naproti na desnem bregu. Dokler so bili blizu brega, kjer voda ni tako hudo drla, je še šlo, ko pa so se obrnili proti sredini, so se morali vpeti z vsemi silami v vesla. In vendar jih je vkljub naporu potegnil tok za seboj, vse bolj so se nam bližali. Kar seveda Sufu ni bilo všeč, videli smo, kako je prigovarjal veslačema, naj se potrudita.

Pa tudi naši ljudje so morali napenjati vse moči. Tok je bil tako silen, da so vrvi votlo in sumljivo brnele. Če se je katera utrgala, smo bili brez pomoči izročeni valovom. Stari brodar je porabil vse zaklade svojih psov in laskavih besed ter podžigal pomočnike do skrajnih možnosti.

Čoln je medtem prihajal vse bliže, vkljub naporom čolnarjev, da bi ga spravili iz sredine reke. Zagrešila sta veliko napako, prezgodaj sta krenila na sredino. Veslati bi bila morala tako daleč ob levem bregu navzgor, da bi bilo treba le malo udarcev z veslom, pa bi bil čoln v dolgi poprečnici premeril širino reke.

Že so nam bili tako blizu, da smo razločno videli obraze. Naš stari, izkušeni brodar je meril čoln z večimi očmi.

»Ne pridejo čez!« je pravil. »Tok je za štiri vesla premočen! Ali se bo zlomilo veslo ali pa —.

O Allâh —! O nesreča —! O nezgoda —! O poguba —! Izgubljeni so —!«

In res je bilo.

Enemu veslačev je tok izbil veslo iz rok. Veslo ga je udarilo po prsih in v svojem strahu je izpustil še drugo veslo.

Čoln je imel le še dvoje vesel in enega samega veslača. Ta pa je bil preslab za deročo reko.

Na desnem bregu so počivali krampi in motike. Delavci so pustili delo in pohiteli k vodi. Vse je napeto opazovalo boj čolna z narastlo reko.

Pa tudi mi smo pripluli na sredino. Valovi so na eni strani dvignili splav, prav lahko se je zgodilo, da bi ga zalili, izgubljeni bi bili. Preživljali smo nevarne trenutke.

Prav tedaj pa so možu v čolnu pošle moči. Potegnil je vesli iz vode, obupno zamahnil z rokami in topo obsedel. Čoln je bil prepuščen toku, valovi so ga zagrabili in gnali proti nam. Z vrtoglavo naglico se je bližal splavu.

Z brega je zadonel obupen krik:

»Žena — žena — drži se —!«

Pa že se je zgodila nesreča.

Zamolkel tresk — čoln je trčil ob brod. En sam krik groze je zajeknil v čolnu, na brodu in na bregu.

Ženska se je krčevito oprijemala čolna, pa sunek je bil silen, vrgel jo je čez rob, izginila je valovih.

In z njo vred sem izginil v valovih tudi jaz.

Kako se je vse to tako naglo zgodilo —?

V takih trenutkih skrajne nevarnosti deluje človek po nekem skrivnem nagonu, ki mu navdahne edino pravo in rešilno dejanje, mišljenje in sklepanje pa v takih trenutkih popolnoma odpove. Po bliskovo stori človek, kar je edino prav, in pozneje niti sam ne ve, zakaj in kako da je prav tako ravnal in ne drugače.

Pa le nekateri ljudje so obdarjeni s takim nagonom.

Drugi spet v takih trenutkih ukrenejo vse potrebno po jasnem, bistrem razmišljanju.

Nikar mi ne recite, da tisti drobci sekunde, ki na njem visi življenje, da ne zadostuje za razmišljanje in za ukrepe! Neskončno dobrotni Stvarnik je obdaril človeškega duha s čudovitimi močmi.

Tudi v sanjah preživlja človek v eni sami minuti dogodke dolgih dni. Meni na primer se je nekoč sanjalo, da sem dokončaval izpite. Za pismeno nalogo je bil določen cel dan. Prvi sem bil gotov, oddal sem nalogo in odšel za nekaj ur na sprehod v hribe, da si oddahnem.

Ustmeni izpit je trajal dva dni. Na večer zadnjega dne, malo pred koncem izpita, se je zlomila klop, na kateri sem sedel, — in prebudil sem se.

Moj tovariš je pravkar zapiral okno —.

Vprašal sem ga, kako dolgo sem spal. Povedal mi je, da sem mu kvečjemu pred tremi minutami de-

jal, naj me ne nadleguje več z vprašanji, ker da sem utrujen in da bi rad spal.

Dremal sem torej samo tri minute in v teh treh kratkih minutah sem preživel cel dan pismenih in ustmenih izpitov z vsemi podrobnostmi. Da, celò čisto natančno sem še vedel, kaj smo imeli za nalogo, koliko strani sem je napisal, spominjal sem se še tudi na vprašanja pri ustmenih izpiti. In čisto natančno sem se še spominjal tudi svojega sprehoda v hribe, kod sem hodil, kaj sem mislil, koga sem srečal in s kom sem govoril.

Drugi dan seveda o vsem tem nisem vedel ničesar več.

Ako torej v sanjah človek lahko preživi v treh minutah tri dolge dni duševnega in telesnega dela, je pač mogoče, da tudi bede opravi v drobcih sekunde duševno delo, ki bi za njega sicer rabil nekaj minut.

Na svojih potovanjih sem večkrat doživljal trenutke, ki je od njih zaviselo moje lastno življenje in tudi življenje mojih tovarišev. In ko je bila nevarnost mimo, sem čisto natančno vedel, da sem v tistem enem samem trenutku nevarnost spoznal, si dobro premislil vse možnosti, kako bi najuspešneje rešil sebe in tovariše, in tudi ukrenil, kar je bilo najboljše in najvarnejše. Taki dogodki se nam zdijo neverjetni, čudoviti, pa, — ali ni človek, ali ni njegovo telesno in duševno življenje en sam velik čudež vseмогоčnega Stvarnika? Brezbožnež mi bo ugovarjal, pomilujem ga —.

In tako je bilo tudi tistikrat na narastlem, deročem Vardarju.

Kako sem prišel s svojo bolno nogo s konja, koliko časa sem rabil, da sem zmetal od sebe orožje, pas z vsem, kar je bilo v njem in za njim, da sem izpraznil še žepe, — tega vsega ne vem več.

Halef mi je pravil pozneje, da sem planil iz sedla, še preden je trčil čoln ob splav. Ni dvoma, da

sem že tistikrat slutil, kaj se bo zgodilo. Zaman me je zadrževal. Pa o vsem tem ničesar ne vem. Vse moje misli so bile osredotočene le v eno samo skrb, — kako bom rešil žensko.

Le to vem, da sem jo pograbil in potegnil s seboj v globine ter zaplaval pod brod. Nevaren mi je bil.

Ko sem priplaval spet na površje, sem bil že nekaj sto metrov niže. Držal sem žensko za rokav, nezavestna je bila, kar mi je bilo zelo ljubo. Ovirala bi me bila sicer pri plavanju.

Bil sem onstran sredine. Doseči sem moral desni breg, pa prezgodaj nisem smel izčrpati moči. Legel sem na hrbet in si položil žensko počrez čez pas ter se prepustil valovom. Le od časa do časa sem sunil z nogami in se porival k bregu.

Ves sem bil pod vodo, toliko da sem utegnil dvigniti glavo, kadar mi je zmanjkalo sape. Skrbel pa sem, da ženska ni prišla z glavo pod vodo. Videl nisem ničesar, valovi so mi zalivali oči. Vrtinci so me grabili in skrbno sem moral paziti, da nisem z napačnimi kretnjami še globlje zašel v nje, bruna, deske in druge reči so butale ob mene, polna reka jih je bila. In plaval sem oblečen —! Še v mirni vodi težko plavaš oblečen, kaj šele v narastli, deroči reki, obložen z utopljenko! Obleka se je napila vode, težki škornji radoviškega hekima so mi viseli na nogah ko svinec, vleklo me je pod vodo.

Nekje na bregu so kričali ljudje. Da bi vsaj videl, kako daleč je do brega —!

Končno mi je uspelo, da sem se izkopal iz vrtincev in zaplaval v mirne vode. Bil sem menda na poplavljenem svetu, zaman pa sem iskal z nogami tal. Globoko globoko sem se pogreznil.

Nekdo je kričal:

»Za božjo voljo —! Dalje dalje —! Tam so jame —! Semkaj!«

Razumel sem ga.

Ko so delali nasip, so kopali zemljo poleg proge in izkopali globoke jame. Nad tistimi jamami sem plaval, narastli Vardar jih je zalil.

Voda mi je pluskala v oči, nisem videl na suho. Pa po glasu sem zasodil, da breg ni daleč. Sunil sem se z nogami in z rokami v smer, od koder je prihajal klic.

Končno sem otipal tla pod nogami. Bil sem trdo ob železniškem nasipu.

Roke so se iztegnile po meni in po ženski, odvzeli so mi jo. Zlezal sem po nasipu, kakor svinec je visela obleka na meni.

Veselo kričanje me je pozdravljalo, le eden je tarnal in tožil, da mu je žena utonila. Pomiril sem ga, njen mož je bil. Utoniti da ni mogla, sem pravil, kvečjemu če se je onesvestila. Odnegli so jo po nasipu v barako.

Kopita so zapela. V skoku so pridirjali tovariši. Prvi je bil Halef:

»Gospod —! Gospod —!« je kričal že od daleč.
»Si mrtev —? Si živ —?«

»Živ sem! In počutim se kakor moker kužek.«

»El-hamdu li-'llâh —!«

Skočil je s konja, pokleknil pred mene, me prijel za roke in pol v joku pol v strahu pravil:

»Kako moreš skočiti v tako deročo vodo —! Si je mnogo popil?«

»Da. Imela je skoraj prav tako okus kakor pivo radoviškega handžije.«

»Je rajši ne bom pokusil.«

Allâh, kako sem se prestrašil, ko si izginil v vodi —! Ali je tista ženska vredna, da si tvegaj življenje za njo?«

»Seveda! Ali bi ti ne tvegaj življenja za Hanno, ženo vseh žen in cvetlico vseh cvetlic?«

»Za Hanno seve! Pa za tisto žensko —! Kdo pa je? Ali je tvoja zaročenka —? Je tvoja sestra —? Te ljubi —? Bo kedaj tvoja žena —?«

»Halef, tudi ženska, pa čeprav je tuja, je človek! V smrtni nevarnosti je bila! Življenja pa nisem prehudu tvegala, vode si mi hvalabogu ni treba bati.«

»Ampak Vardar je danes zdivjal! Le poglej ga, kako se srdi, da si mu iztrgal žrtev!

Pripeljal sem ti Riha. Zajahaj!«

»Kje pa je moje orožje?«

»Vse sem prinesel. Puški visita tamle na sedlu.«

»In kako je bilo z onimi drugimi, ki so se vozili v čolnu?«

»Veslača smo potegnili na splav, krojač pa je padel v vodo.«

»Je utonil?«

»Žal ne. Niti šejtân ga ne mara. Oba sta plavala, krojač in njegova mrha.

Pojdimo pa ga poiščimo!«

Pogledal je po reki.

»Tamle sta!«

Daleč spodaj sta plavala. Suef se je držal konju za rep, blizu brega sta že bila. Krojačeva mrha je bila res zlata vredno živinče.

»Ali naj mu dam eno po nosu, ko ga pomoli iz vode?« je podjetno vprašal Halef.

»Ne! Dovolj strahu si je naužil.«

»Ušel nam bo!«

»Naj uide! Ga bomo že še našli!

Važnejše posle imamo! Moker sem, posušiti se moram!«

Koj so se ponudili delavci, povabili so me v barako, ki je služila za skupno kuhinjo, ob peči so pravili, se bom kmalu posušil.

Zajahal sem, pa konja mi ni bilo treba voditi. Delavci so prijeli za vajeti, celò za stremena, eni so stopili naprej, drugi so nas vzeli na sredo, spet drugi so stopali za nami in v hrupnem, zmagoslavnem

sprevodu, ki pa je bil za mene zelo moker, so me peljali v gostoljubno barako.

Prav tedaj je Suef prikobacal iz vode, zajahal in zdirjal po travnikih proti zapadu. Oba, jezdec in konj, sta odnesla zdravo kožo.

Halef je grozil s pestjo za njima in godel:

»Kopriva ne pozebe, — pa Allâh ustvarja in Allâh uničuje!«

Ob bregu je stal stari brodar s pomagači. Ko me je zagledal, je povzdignil glas in povedal:

»Tisočkratna zahvala kalifom, desetstisočkratna zahvala preroku in stotisočkratna zahvala Allâhu, da te je očuval v trenutku velike nevarnosti! Ko si izginiš v valovih, mi je okamenelo srce in duša je točila krvave solze. Pa zdravega in čilega te spet vidim in zato je moja duša polna radostnega vriskanja, kajti spomnil se boš na svojo besedo in mi dal bagšiš, ki si mi ga obljubil!«

Tako torej —! Tak je bil namen njegovega vznešenega nagovora —. Od Balkana do Sahâre, povsod je orientalec isti —.

Resnobno sem odkimal:

»Prav nič se ne spominjam, da bi ti bil obljubil bagšiš.«

»Voda ti je zmešala glavo! Le pomisli, kaj smo govorili, ko nas je tvoj spremljevalec z bičem v roki opominjal, naj se podvizamo!«

»Voda mi ni nič zmešala glave, vsake besede se spominjam. Govoril si o bagšišu, jaz pa nisem ničesar rekel na tvoje besede.«

»O emir, kako te pomilujem! Tvoje misli so vendarle oslabele v vodi! Prav zato, ker na moje besede nisi ničesar rekel, prav zato računam, da mi boš dal bagšiš. Če mi ga nisi mislil dati, bi bil moral ugovarjati.«

»In če ti ga ne dam?«

»Če ga ne daš, bom moral tvojo dušo kaznovati.«

»In kako jo misliš kaznovati?«

»Zasodil bom, da si človek, ki je besedo snedel.«

Slabo je naletel, ne sicer pri meni, pač pa pri delavcih. Razdražilo jih je, da je zahteval bagšiš, ki mu ga niti obljubil nisem, pa še tako naduto, drzno in žaljivo.

V hipu so ga pograbili, pesti so se dvigale, udarcev je kar deževalo po njem.

»Bagšiš zahtevaš od effendija, ki je življenje tvegalo, da je rešil ženo našega delovodje —? Sram te bodi!«

»Pustite ga!« sem vpil v šunder in gnečo. »Dobil bo svoj bagšiš!«

»Ni mu ga treba dati! Saj ga že dobiva!«

Še bolj nagosto so padali udarci.

»Stojte stojte —!« je kričal starec. »Nočem bagšiša! Nočem ga!«

Iztrgal se jim je in planil na splav, kamor so se že pred njim spravili na varno pomočniki. In kako uren je bil! Kar na mah ga je bila sama gibčnost in prožnost! Celò na čibûk je pozabil, čeprav je trdil, da brez njega ne začne svojega posla. Izgubil ga je in eden delavcev mu ga je smeje se vrgel na splav. Pa ni se zmenil za njega, zgrabil je za drog in jadrno odrinil od brega. In ko je bil na varnem, so se odprle zatvornice njegove jezičnosti in obmetaval me je s psovkami, ki si jih niti prevesti ne upam.

Halef je stopil na breg in dvignil puško.

»Molči!« Sicer ustrelim!«

Pa stari ni nehal. Prepričan je bil, da Halef ne bo uresničil grožnje.

Toda moj hadži ni poznal šale, kadar je bilo treba braniti čast njegovega gospoda. Pomeril je v drog, ki ga je držal brodar v rokah, ustrelil in dobro zadel. Kar treske so letele.

Prestrašen je kriknil brodar, izpustil drog in se vrgel sredi splava na trebuh. Menda je mislil, da bo na tleh še najbolj varen pred kroglami.

Na vse grlo so se krohotali delavci njegovim smešno naglim kretnjam in njegovemu otročjemu obnašanju.

Prepustili smo brodarja njegovi usodi, peljali so me k največji baraki, dvignili iz sedla in zanesli v sobo.

Raztrgane hlače, prekajena gnjat in drugo.

Soba je bila velika.

Po kotih je ležalo orodje, na stenah je visela delavska obleka, široke klopi so stale ob njih, ki so služile za sedenje in spanje. V zadnjem kotu pa je stala mogočna glinasta peč s štirimi kotli, delavska kuhinja.

Krepek, mlad človek je prišel iz sosednje barake, stopil k meni in mi stisnil roko.

»Effendi, prav si povedal! Ni mrtva, le onesvestila se je. Upam, da se bo kmalu zavedla. Prihitel sem, da se ti prisrčno zahvalim za rešitev!«

»Tvoja žena je?«

»Da. Nadzornik sem, na levem bregu stanujem, žena me je prišla obiskati. Preveč je tvegala, utonila bi bila, da nisi skočil za njo. Iz srca sem ti hvaležen.

Toda preobleči se moraš! Moker si! Koj ti prinesem svojo praznično obleko!«

Odhitel je in se kmalu vrnil s hlačami, suknjo, telovnikom in copatami. Stopila sva s Halefom za steno.

In ko mi je slačil mokro obleko, je ves zabrižen zatarnal:

»Gospod, pri kraju je z dostojanstvom tvojega stanu in z milino tvojega značaja! Tale lepa obleka te je stala v Stambûlu šest sto piastrov! Pa poglej, kaka je! Voda ji je vzela ves sijaj in vso lepoto!

In glej tule! Napori pri plavanju so ti grdo razcepili hlačnico! Zadelati je treba razcep, da ne bo užaljena nežnost tvojih udov! Pa kdo ga bo zadelal —? Nit in iglo imam sicer, ozdravil in sešil bi nevarno rano, kakor je treba, toda kje bom našel

likalnik, ki bo vrnil hlačam njihovo veselo in prijetno obliko —?

»Dobro bi seveda bilo, če bi hlače zlikali —. Poprašaj! Morebiti pa je kak krojač med delavci.«

Odšel je z obleko pred barako in popraševal:

»Čujte, vi sinovi in vnuki železnice, ali je kateri izmed vas mimogrede tudi krojač?«

»Jaz!« se je nekdo oglasil.

»Alláh te naj blagoslovi, prijatelj, da si se v letih svoje mladosti naučil, kako je treba tkalčevo sukno spajati z iglo in nitjo! Mnogo koristiš svojemu ljudstvu, kajti le v tako sešito sukno lahko možje in sinovi tvojega rodu vtaknejo noge in roke!

Ampak povej, ali znaš tudi krpati?«

»Tisto pa že! Krpati znam, da je obleka lepša ko nova.«

»Velik mojster igle in sukanca si!

Pa še nekaj povej! Imaš tudi likalnik?«

»Celò dva!«

»Torej pa ti izročim obleko svojega prijatelja in zapovednika. Posuši jo pa zlikaj in tale razcep mora izginiti. Če narediš, da ga nihče več ne bo opazil, dobiš bagšiš in vsi verniki vseh dežel bodo veseli tvoje umetnosti in spretnosti in bodo širili tvojo slavo do mej vsemirja!

Vzemi obleko v svoje izurjene roke in duh pre-rokov naj te razsvetljuje!«

Lotil sem se sadrene obveze. Hekimove škornje mi je Halef že prej sezul.

»Videti je obvezi, da je bila v vodi!« je pravil. Se je razmočila?«

»Ne. Pa odstranila jo bova. Komaj nekaj dni jo sicer samo še nosim, pa mislim, da smem tvegati.«

Štiri dni sem nosil obvezo, poskusiti vsaj je bilo treba, ali je noga že boljša. Pa tudi vsa premočena je bila, moral sem jo sneti. Če bi bilo treba, bi si za sila napravil novo. Saj mesto ni bilo daleč.

Razrezala sva jo z noži, odstranila sadro in stopil sem na nogo. Nič me ni bolela. Stopil sem celò nekaj korakov po sobi, se naslonil na nogo, — šlo je. Zdrav sem bil. Poškodba le ni bila tako nevarna, kakor sem se bal.

»Hvala Allâhu —!« se je veselil Halef. »In tehle bolniških škornjev ti pač ne bo treba več obuti? Sicer pa jih je voda res prav žalostno spremenila.«

»Ne bom jih več rabil, upam.«

»Pa jih bova poklonila delavcem, imajo jih lahko za kavin cedilnik. Kajti v teh krajih kavo precejajo, menda, da jim preveč dobro ne tekne. Allâh ima pač različne ljudi v svojem kraljestvu —.

In spet boš obul svoje visoke, svetle škornje! V njih, veš, si čisto drugačen človek! V temle bolniškem obuvalu si bil podoben dedu svojega pradedu, ki je izgubil zobe že pred potopom.

Ti jih naj prinesem?«

Obul sem usnjate škornje, stopil po sobi in našel, da dajo nogi dovolj opore. Mnogo itak ni bilo treba hoditi, saj smo cele dneve presedeli v sedlu.

Izposojena obleka se mi je čisto dobro prilegala, lastnik, delavski nadzornik, je bil približno moje postave. Vesel me je bil, ko me je prišel gledat, in povabil naju je v svojo barako, žena da bi se mi rada zahvalila.

Pred barakami so sedeli delavci pri obedu. Koruzen močnik so zajemali iz velikanskih skled, sami domačini so bili, skromni ljudje, dan za dnem so otepali svoj močnik, zaslužene piastre pa devali na stran.

Nadzornikova žena se mi je vneto zahvaljevala. Nisem ji pustil govoriti. Oba z ženo sta bila kristjana.

»Veseli me, da si tudi ti kristjan!« je pravil.

»Odkod pa veš, da sem?«

»Tvoja spremljevalca sta mi pravila, medtem ko si se preoblačil. Čul sem tudi, da nisi podanik sultanov, ampak da si doma iz Nemčije.«

»Ti pa si tod doma?«

»O ne. Kar nas je delavcev, smo skoraj vsi s hribov. Tukajšnjim ljudem ne diši tako delo, mi pa smo ga vajeni. Ko se je razzvedelo, da se bo dalo pri železnici zaslužiti, so se kar cele vasi napotile k Vardarju. Zaslužimo, reveži smo v hribih, lepe piastre bomo prinesli domov.«

»Nadzornik si?«

»Po poklicu sem stavbenik. Ponudil sem se, pa so me naredili za delovodjo.«

»Stavbenik —? Si obiskoval višje šole?«

»Ne. Dva sinova sva doma. Starejši bo prevzel posestvo, sam pa sem šel v svet in se učil pri stavbeniku v Skoplju.«

»Kaj pa je tvoj oče?«

»Čoban je — ovčar.«

»Kje?«

»Kakih osem ur odtod.«

»Blizu Skoplja?«

»Ne. Na zapadu, ob reki Treski.«

Prisluhnil sem.

Ali nista Halef in Očko zvedela, da bodo ubežniki čakali na Suefa v konaku ob Treski —? Prej ko slej sem moral za njimi. Suef je bil že pred nami, zelo bi mi bilo ustrezno, če bi sam našel konak in če bi mi ne bilo treba iskati Suefovih sledov.

»Ali je tam kaka vas?«

»Ne, niti naselbina ni. Le dve hiši stojita ob reki, ena je naša, druga pa sosedova, ki ima obenem tudi konak. Zato pravimo kraju konak ob Treski.«

»Izvrstno!«

»Zakaj?«

»Ker iščem tisti konak.«

»Tja misliš jezdit? Čemu? H konakdžiji?«

»Najbrž.«

Začudil se je.

»Najbrž —? Torej še sam ne veš h komu?«

»Ne. Pa bom že še zvedel.«

Si videl tistega človeka, ki se je s tvojo ženo vozil v čolnu?»

»Da. Padel je v vodo, pa se je rešil.«

»Njegov konj ga je rešil. No, za tistim moram. V konak ob Treski je namenjen, tam ga čakajo ljudje, ki moram z njimi govoriti nekaj resnih besed.«

»Čuje se, kot da si niste ravno preveč dobri prijatelji —.«

»Uganil si!«

»Kdo pa so tisti ljudje?«

»Najbrž si jih sam tudi videl. Da'vi so se prepeljali na brodu. V konak ob Treski jezdijo.«

»Zakaj pa moraš za njimi?«

»Velik zločin nameravajo, ki ga moram preprečiti.

Povej, ali nisi morebiti enega izmed njih poznal?«

»Da —! Manah el-Barša je bil poleg, nekdanji davkar iz Skoplja. Ko je jezdil mimo mene, mi je grozil.«

»Zakaj?«

»Sovraži me. Pobiral je haradž — davek, ki ga v Turčiji plačujejo kristjani —, pa je zahteval desetkrat več, nego smo mu dolžni plačati. Seveda mu nisem toliko dal. Tudi druge je ogoljufal, zmenili smo se in ga naznanili. Za velike vsote je ogoljufal kristjane.«

»Torej naznanili ste ga? So ga kaznovali?«

»Ne. Pobegnil je. Pravijo, da je vzel državni denar s seboj, izpraznil da je blagajno. Odstavili so ga in ne sme se več prikazati v Skoplju. Iščejo ga.

Torej za tistim človekom potuješ —? Z našim konakdžijem sta si dobra prijatelja, najbrž je k njemu namenjen.«

»Bi mi popisal pot h konaku?«

»Poti ni lahko najti. Dobro mora poznati hribe, kdor hoče priti odtod naravnost h konaku. Popisal bi ti pot, pa bojim se, da ti ne bo mnogo koristilo.«

»Ali poznaš koga med delavci, ki bi mi bil za kaŕipota?«

»Seveda! Več jih je, ki so blizu tam doma. Delovodja sem, pravico imam, da smem dati delavcem dopust v nujnih slučajah.«

Pomišljaj je pa dejal:

»Lahko ti ustrežem. Dal ti bom zanesljivega človeka, hribe pozna prav tako dobro kakor jaz.«

»Kdo pa je?«

»Moj svak, brat moje žene. Hvaležen ti je, da si jo rešil. In ko bo oče zvedel, kaj si storil za nas, te bo rad sprejel pod streho.«

Seveda sem bil vesel ponudbe.

»Kako daleč je od vaše hiše pa do konaka?«

»Dobri dve minuti.«

»Konakdži nas bo torej videl, ko prispemo?«

»Ali želiš, da bi te ne videl?«

»Vsaj prezgodaj ne sme zvedeti za nas.«

»Dobro! Svak te bo vodil tako, da te nihče ne bo opazil.

Misliš že danes odpotovati?«

»Prej ko mogoče.«

»Osem ur je hoda, trda tema bo, ko prispete, nihče vas ne bo videl.«

»Bi poklical svaka?«

»Daleč zunaj na progi je zaposlen. Pa prišel bo, predstavil ti ga bom.

Sedaj pa dovolita, da vama postrežem! Poldne je, jesti morata!«

»Le nikar se ne trudi! Bova že sama poskrbela, da dobiva kaj za pod zobe. Saj je gotovo tudi na desnem bregu najti kak han.«

»Tisto pa ne! Moja gosta sta! In ponudil vama bom nekaj, česar v deželi mohamedanov ne dobita izlahka.«

Odprl je zaboj, napolnjen s slamo, ter privlekel na dan — prekajeno gnjat in klobase.

Halef je ogorčeno zakrilil z rokami.

»O Allâh —! Mar res misliš, da bom jedel zadnji del svinje in svinjsko meso, ki se je peklo v dimu —? Prerok nam je svinjsko meso strogo prepovedal in hudo bi se pregrešil, če bi se s tako jedjo onečistil za vedno in večno!«

Nasmejal sem se mu.

»Saj od tebe, Halef, nihče ne zahteva, da bi moral jesti zadnji del svinje in svinjsko meso, ki se je peklo v dimu! Jaz pa, ki nisem mohamedan, si bom tole okusno prekajeno svinjino prav izdatno privoščil.«

V dvomih je gledal meso.

»Črvi so v njem!«

»Ne bojim se jih!«

Obračal je oči v stran, pa iznova pogledal po mizi.

»Pravzaprav bi mesa niti pogledati ne smel, kajti že sam pogled po svinjskem mesu bi nam naj vznemirjal strah in grozo. Ampak —,« je pokašljaj, »ker Očkota in Omarja ni blizu in ker me torej noben pravoveren musliman ne vidi, bom le ostal pri tebi, pa samo, da ti pokažem svojo zvestobo. In kadar boš vtaknil kos gnjati v usta, bom pa zamežal ali pa vsaj proč gledal.«

Gostoljubni nadzornik se je muzal, prinesel še soli, popra in kruha ter vzel nož izza pasu. Posnemal sem njegov slavni zgled, lotila sva se najprvo gnjati in jedel sem, kakor že dolgo ne.

Halef je sedel nekoliko za menoj. Nisem videl, ali res meži ali gleda proč. Najbrž ni storil ne enega ne drugega, sline je požiral in nevoščljivo me je gledal.

Poznal sem ga, sladkosnedež je bil! Prekajene svinjine na svojih potih sicer še nismo srečali, ker smo potovali po strogo mohamedanskih deželah, pa na primer piščanci, močnate jedi, vkuhano sadje in slaščice je ljubil nad vse na svetu. In da bi se njegov razvajeni nos dolgo ustavljal sočnemu, svežemu vonju

prekajene gnjati, — tega gladko in kratko nisem verjel. Povrh je videl, kako slastno je teknilo njegovemu gospodu in prijatelju.

Slutil sem, kaj bo prišlo, in si z veliko všečnostjo odrezal nov, izdaten kos. Jeznega se je naredil.

»Fej, gospod —! Ali ti je res vseeno, če te odlej ne bom več spoštoval —? In niti dotakniti se te ne smem več, če se strogo ravnam po postavi preroka in korâna!«

»Žal mi je, ljubi Halef! Toda trenutno se pokoravam okusnosti tele gnjati, ne pa korânu.«

Požrl je debelo slino.

»Ali je res tako sila okusno?«

»Na svetu ni okusnejše stvari kot takale dobro prekajena gnjat.«

»Allâh —!« se je upravičeno vznevoljil. »Zakaj je prerok prepovedal svinjsko gnjat?«

»Sam gotovo nikdar ni okusil prekajenega zadnjega dela svinje. Da jo je, bi jo bil svojim vernikom najtopleje priporočal.«

»Kaj pa če jo je prepovedal radi črvov?«

»Saj ni črvov v gnjati, prisežem ti, da ne!«

Pomolčal je.

»Torej misliš, da bi se dalo pokusiti?«

»Le kar!«

Na glasu mu je bilo slišati, da se mu nabira voda v ustih.

Naš delovodja se je režal in muzal, pa seve skrival svojo hudomušnost pred Halefom in kazal obraz, kot da mu po vsakem grizljaju raste navdušenje za gnjat.

Tedaj je Halef vstal in stopil pred vrata.

Razumel sem.

Šel je, da pogleda za Očkotom in Omarjem. Pred menoj in pred delovodjem, ki sva bila kristjana, bi se ravno ne sramoval preveč. Če tovarišev mohamedanov ni bilo blizu, bi brez posebnih pomislekov segel po prepovedani jedi.

Z zadovoljnim obrazom se je vrnil. Ni ju videl. Stala sta na nasipu, kakor sem pozneje zvedel, in občudovala lokomotivo, ki je vlekla voz kamenja. Nista se utegnila brigati za nas.

Pomolil sem mu lep kos gnjati — K str. 562.

Prisedel je in obotavlja se pravil:

»Gospod, vem, da ne govoriš rad o veri —. Pa nekaj bi te le rad vprašal —.«

»No —!«

»Kaj misliš, ali naš prerok včasih le ni čisto prav učil —?«

»Ne vēm. Pa ne verjamem. Saj sam pravi, da mu je veliki angel Džibraïl narekoval korân.«

»Hm —! Kaj pa, če se je veliki angel zmotil —!«

»Pač ne, ljubi Halef!«

Nagajal sem mu. Pa ni odnehal.

»Kaj pa, če prerok angela ni prav razumel —!«

»Mogoče —.«

»Da!« je vneto prijel za novo misel. »Če natančno premislim, se mi zdi, da bi Allâh svinje ne bil ustvaril, če bi je verniki ne smeli jesti —.«

»Čisto tvojih misli sem!«

Globoko globoko je šel po sapo.

Pospravil sem drugi kos gnjati in segel po klobasi, ki mi jo je nadzornik muzajoč se ponujal.

Halef se je zbal, da bova vse pojedla, preden bo premagal svoje verske pomisleke.

S poželjivimi očmi me je gledal.

»Povej, gospod, ali res tako imenitno diši, da kažeš tak zadovoljen obraz?«

»O, še vse bolj diši in tekne, nego mi bereš na obrazu!«

»Pa mi daj vsaj povohatil!«

»Onečistil si boš nos!«

»Si ga bom pa zatisnil.«

»Hm —! Potem seveda si ga ne boš onečistil —.«

Odrezal sem lep kos gnjati, ga nataknil na nož in mu ga pomolil, pogledal pa ga nisem. Tudi nadzornik je gledal proč.

Hipen molk —. In zacmokalo je.

»Ah —! Oh —! Rajske dišave —! Krepko, okusno, duhteče, vabljivo —! Škoda, da nam je prerok tako jed prepovedal —!

Tule je nož, effendi!«

Vrnil mi je nož.

Meso je izginilo —.

Naredil sem se začudenega.

»Kje pa je meso?!«

»No, na nožu vendar!« je dejal in gledal po sobi.

»Ni ga!«

Okrenil se je.

»Pa res —! Je pač z noža padlo!«

»Škoda —!

Ampak, Halef, meni se zdi, da žvečiš —!«

Zvito se je smejal.

»Zakaj bi ne žvečil, če pa mi je meso padlo naravnost v usta —. Ali mar meniš, da bom kar celega pogoltnil —?«

»Tisto ne! Kako tekne?«

»Tako imenitno, da bi te nečesa prosil —!«

»Le kar zini!«

»Ali dovoliš, da zaklenem vrata?«

»Se bojiš, da bi nas kdo napadel?«

»Ne. Toda Očko in Omar nista prerokovih postav proučavala tako globoko kakor jaz. Če bi sedajle vstopila, bi ju utegnila premagati skušnjava, pa bi jedla meso svinje. In to je tisto, kar bi rad preprečil. Ne smeta si obtežiti vesti z očitkom, da sta se onečistila z duhom mesa, ki je nadevano v čreva in prekajeno.«

Vstal je, zaklenil vrata, spet sedel, potegnil nož — in si junaški odrezal funt težek kos gnjati ter ga z živahno naglico pospravil za redkimi brčicami.

In nato si je všečno pogladil trebuh ter dejal:

»Vidiš, gospod, kako zelo ti zaupam!«

»Zaenkrat sem videl le to, da ti je gnjat izredno teknila.«

»Moj tek je posledica mojega zaupanja. Kar je moj gospod, to tudi mene ne bo spravilo ob sedma nebesa. Zaupam, da boš molčal in da ničesar ne boš zinil ne Očkotu ne Omarju. Sicer bi trdila, da tvoje mišljenje meni več velja ko postava in korân in vsi kalifi.«

»Čemu bi naj obešal na veliki zvon, kake jedi tebi posebno teknejo?«

»Vidiš, tako je! In ker je bila gnjat tako izredno dobra, si bom vzel še kos tistele klobase. Saj mi bo naš dobri nadzornik dovolil, kajti kar da gostoljubnost, to povrne Allâh stoter!«

Nadzornik mu je veselo pokimal in Halef se je resno potrudil in pokazal, da se zaenkrat prav nič ne zmeni za preroka in za njegovo postavo.

In ko se je najedel, je obrisal nož ob hlače, ga vtaknil za pas in povedal:

»Nekaterim Allâhovim bitjem pač ljudje delajo veliko krivico v svoji nehvaležnosti! Svinja na primer gotovo ni ničesar zagrešila, da jo pravoverni muslimani tako zaničujejo! Da sem bil za preroka, bi bil bolje pazil, kaj mi veliki angel narekuje. In vse živali bi bile v časti in slavi in veljavi, ako bi okusnost njihovega mesa razveseljevala srca človeška.

In ker smo gotovi, pa spet lahko odpremo vrata in ni se mi treba bati, da bi moji prijatelji škodo trpeli na duši.«

Vstal je pa odpahnil vrata.

Hip pozneje je vstopil mlad, čeden fant.

Nadzornik mu je vesel hitel naproti, ga pozdravil in mi ga predstavil:

»Tale je Isrâd, moj svak, ki sva o njem govorila.«

»Prišel sem, da se ti zahvalim!« je pravil mladi človek. »Rešil si sestro smrti!«

»In koj lahko tudi dejanski pokažeš svojo hvaležnost!« je pristavil nadzornik.

Razložil mu je moje želje in da bi rad še tisti dan odpotoval v konak ob Treski.

»Ali bi mi pokazal pot?« sem ga vprašal.

»Prav rad! Vesel sem, da ti smem in morem ustreči!«

Toda na delu sem —.«

Pogledal je nadzornika.

»Danes ti ni treba več delati!« mu je pravil delovodja. »Dam ti dopust. Šel boš z effendijem in mu pokazal najkrajšo pot.«

»Ampak peš ne moreš —!« sem omenil. »Naglo bomo jezdili. Imaš konja?«

»Izposodil si ga bom na vasi.

Kedaj pa misliš odpotovati?«

»Brž ko mogoče.«

»Tako kmalu še ne boš mogel, ker tvoja obleka še ne bo suha. Medtem pa si poiščem konja.«

Poslovil se je.

»Prav dobrega vodnika boš imel!« je pravil delovodja. »In vse boš zvedel od njega, kar te zanima.«

»Me bo zelo veselilo! Marsikaj bi ga rad vprašal.«

»Ali smem vedeti, kaj je tisto?«

»Predvsem bi rad vedel, kje leži Karânirwân han.«

»Karânirwân han —? Čemu bi rad vedel?«

»V Karânirwân han jezdijo tisti ljudje, ki so davi prišli tod mimo.«

»Žal ne poznam nobenega takega kraja. Za Karânorman han pa vem.«

»Za Tetovim je, v Šar planini?«

»Da. Pri vasi Vejice.«

»Vem. Pa Karânorman han ni tisti, ki ga iščem. Karânirvân han je hiša na samoti, ni večjega kraja blizu.«

»Čigav pa je?«

»Last je nekega Perza.«

»Perzi so tod redki.«

»Poznaš katerega?«

»Le enega.«

»Kako mu je ime?«

»Njegovega pravega imena ne poznam. Pravijo mu, Karâ Adžemî, Črni Perz.«

»Ker ima veliko črno brado?«

»Da! Si ga že videl, da veš, kako brado ima?«

»Videl ga še nisem. Pa beseda Karâ mi pove, da ima črno brado.«

»Ali njega tudi iščeš?«

»Da. In morebiti je tvoj Črni Perz tisti, ki ga iščem.

Kje pa živi?»

»Se ne ve. Nekje gori pri Ljumi, mislim, je doma. Vsaj toliko se spominjam, da je nekoč pravil o medvedih, ki jih je srečal v tistih gorah.«

»Medvedi živijo v Šar planini?»

»Redki so. Pa oče mi je pravil, da so bili prej kedaj zelo številni. Leta minejo, da se izgubi kak medved v tiste gore.«

»Poznaš Perza?»

»Večkrat sem ga že videl. In tudi govoril sem že z njim.«

»Kaj pa je?»

»Konjski trgovec je, bogat človek. Trgovina mu menda nese. Videl sem ga včasih z desetimi hlapci in s celimi čredami konj pri našem sosеду konakdžiji.«

»Pri njem se ustavlja?»

»Da.«

»Zanimivo! Tvoje besede mi marsikaj pojasnjujejo. Tisti konjski trgovec je Perz, — Karâ mu je ime — s konakdžijo se pozna — in k njemu je namenjen tudi Manah el-Barša s svojimi spremljevalci —. Zelo verjetno je, da je tisti, ki ga iščem.«

»Veselilo me bo, če sem ti pokazal pravo sled.«

»Ali ve tvoj svak še kaj več?»

»O tem človeku pač ne. Leta je že z doma, prav kakor jaz.

Pa ko prideš nocoj na naš dom, vprašaj očeta in brata! Morebiti vesta kaj več.«

»Sta si tvoj oče in konakdži prijatelja?»

»Nista si prijatelja, pa tudi sovražita se ne. Soseda sta, prisiljena sta, da izhajata drug z drugim. Konakdži ni odkrit človek, zdi se, da nekaj skriva.«

»Ali ne veš, če morebiti občuje z zloglasimi ljudmi?»

»Hm —! V tak konak pridejo ljudje vsake vrste —. Nič ne morem reči. Kvečjemu bi lahko ome-

nil, da občuje tudi s starim Šarko. In to ni dobro znamenje.«

»Kdo pa je tisti Šarka?«

»Oglar je, v planini živi s svojimi pomočniki. V globoki jami stanuje in ljudje si šepečejo, da je tam blizu ta in oni pokopan, ki ni umrl naravne smrti. Pot čez planine je samotna in čudno je, da je že marsikdo odšel po njej, pa se ni več vrnil. In tisti ljudje, ki so izginili, so bili vsikdar bogati, ali pa vsaj denar so imeli pri sebi in druge dragocenosti.«

»Torej spet prava jama razbojnikov! Zakaj pa ti-
steža Šarko ne primejo?«

»Ne morejo!«

»Mu ne morejo dokazati njegovih zločinov?«

»Tisto ne, da bi ne mogli. Pa nihče si prav ne upa v planine. Njegovi pomočniki so sirovi ljudje, močni ko medved. S takimi ljudmi se nihče rad ne spoprime.«

»Kaj pa vojaštvo?«

»Hm —! Nekoč so poslali iz Skoplja četo vojakov, trideset jih je bilo. Prijeli bi naj Aladžija, zvedelo se je, da sta pri oglarju. Pa vojaki so se vrnil, ne da bi bili opravili. In grdo so bili zdelani.«

»Kdo pa jih je zdelal?«

»Ne vejo. Ponoči so jih napadli ljudje, ki jih niso poznali, niti videli jih niso prav.«

»Torej tudi Aladžija poznata Šarko? Ju tudi ti poznaš?«

»Ne.«

»Pa si ju danes videl!«

»Ni mogoče —!«

»Tista sta bila, ki sta jezdila šarca. Po konjih sta dobila ime.«

»Tako —! Kdo bi si bil mislil —! Aladžija sem videl —.

Sedaj seveda se prav nič ne čudim, da so tisti ljudje brodarja plačali z bičem —.

In meniš, da tudi Aladžija jezdit v konak ob Treski?«

»Gotovo!«

»Pa tam ne ostaneta. Morebiti sta namenjena k Šarki.«

»Vsekakor.«

»In za njima misliš jezdit?«

»Da.«

»Če treba, tudi k Šarki?«

»Da.«

Prestrašen je sklenil roke.

»Za božjo voljo te prosim, nikar ne jezdi! Oglar in njegovi pomočniki so divji ljudje, najmočnejšega volka zadušijo s pestjo!«

»Poznam ljudi, ki bi tudi zadušili najmočnejšega volka s pestjo, zmogli še nekaj več, pa niso divji ljudje.«

»Bolje je, če pustiš take ljudi pri miru!«

»Ne morem jih pustiti pri miru. Zločin nameravajo, preprečiti ga moram, življenje enega mojih znancev je ogroženo. In maščevati moramo zločin, ki so ga zagrešili na mojem prijatelju.«

»Pa naj drugi preprečijo tisti zločin!«

»Kdo? Vse se jih boji!«

»Izroči zadevo policiji!«

»O jej —! Policija se jih šele boji!

Ne, sam moram za njimi, sam moram opraviti. In bom tudi, pa če dobim posla z vsemi oglarji vsega sveta.«

»Kar strah me je za tebe —! Tisti oglar je pravi šejtân! Dlakast je ko opica in zobe ima ko panter.«

»Kako ljudje pretiravajo!«

»Ne! Ljudje so mi pravili, ki so ga sami videli! Ne boš mu kos!«

»Zvijača in previdnost sta več vredni ko telesna moč!

Sicer pa, poglej sem, morebiti te tole pomiri!«

Na tleh je ležala tračnica. Dvignil sem jo na koncu in jo držal z iztegnjeno roko nad glavo.

Osupel je odstopil za korak.

»Effendi — ali si — ali si —? Da, če si tak, potem izlahka zadaviš volka s samo pestjo!«

»Ne bo tako strašno! Kdor se zanaša na sirovo telesno moč, je navadno izgubljen. Kakor rečeno, zvižajača in previdnost položita tudi najmočnejšega orjaka na tla.

Sicer pa smo zelo dobro oboroženi. Nikogar se nam ni treba bati.«

»In —« je ponosno pokazal Halef na sebe, »in moj gospod ne potuje sam, mene, svojega zanesljivega prijatelja in zaščitnika ima pri sebi! Naj se le drznejo bojne trume sovražnikov in naj pridejo! Pozobljemo jih kakor divja svinja kobilice!«

Zelo zabavno ga je bilo gledati. Njegova majhna postavica se ni prav nič ujemala z njegovimi mogočno donečimi besedami in z njegovim junaškim zanosom.

Pa resno sem gledal. Le nadzornik se ni mogel vzdržati smeha.

»Smeješ se —? se je kregal Halef. »Povem ti, ne dam se razžaliti! Tudi ne od človeka, ki sem jedel njegovo gnjat in njegove klobase! Da bi me natančno poznal, trepetal bi pred menoj in pred mojo jezo!«

»Saj že trepečem!« je pravil nadzornik in pokazal resen obraz.

»O, tisto še ni čisto nič! Trepetati moraš, da ti bo duša slišno klepetala v telesu! Ne veš namreč, s kakimi živalmi in ljudmi smo se že vse borili! Ubili smo leva, gospoda puščave, in se borili s sovražniki, ki bi se ti pred njimi kar v tistole skrinjo skrilo, kjer imaš shranjene prekajene zadnje dele svojih svinj. Izvršili smo slavna dela, ki nas bodo ovenčala z nesmrtno slavo. O nas se bo pisalo v knjigah junakov in v delih nepremagljivih bojevnikov. Ne dovolim, da bi se mi kdo smejal! Zapomni si to!

Ali poznaš moje ime?»

»Ne. Čul sem le, da ti pravi effendi Halef.«

Zaničljivo je pomahal z rokami.

»Halef —? Kdo je Halef —? Nihče! Halef — tako je mnogim ljudem ime. Toda — ali so tisti ljudje hadžiji —? Ali imajo očete in očete svojih očetov, ali imajo dede, pradede in prapradede, ki so bili vsi hadžiji?»

Povem ti, moje ime je hadži Halef Omar ben Hadži Abu 'l-Abbâs ibn hadži Dawûd al-Gosarâ! Moji pradedi segajo tako daleč nazaj v sivo davnino, da že nihče več ne ve o njih, niti jaz sam ne.

Ali segajo tudi tvoji pradedi tako daleč nazaj v davnino?»

»Da.«

»Kako daleč?»

»Tako daleč, da že nihče več ne ve o njih, niti jaz sam ne.«

Siloma je zadrževal smeh.

Molče in jezno mu je Halef nekaj časa zrl v obraz, prezirljivo zamahnil z roko, se obrnil in odšel proti vratom, pa še povedal črez ramo:

»Torej pa molči! Kdor o svojih pradedih ničesar ne ve, tak človek se ne sme primerjati z menoj!«

Nadzornik se je smejal za njim.

»Pa si pravkar sam priznal, da tudi ti o svojih pradedih ničesar ne veš —!«

Srdito se je zadrl Halef:

»Tisti so moji, ne pa tvoji! O svojih mi ni treba ničesar vedeti, tako slavni so!«

In po teh besedah je izgínil s pozorišča.

»Smešen dečko, tale tvoj spremljevalec, kajne!«

»Majhen jè, pa priden, zvest, neustrašen in res pogumen. Ne boji se tistega oglarja. To ti je mislil povedati, pa povedal ti je po svoje.«

»Odkod pa je? Zdi se, da ni naš človek.«

»Sin puščave je, beduin iz Alžerije. Ko sem pred meseci potoval po tistih krajih, sem si ga najel za

slugo. In od tistega časa potujeva skupaj po deželah padišahovih. Navadila sva se drug na drugega. Kakor rečeno, dober človek je, toda svoje navadice ima.

Pa poglejmo še tudi po moji obleki! Treba bo oditi, morebiti je že suha in hlače so menda že tudi zakrpane.«

»Tudi sam moram oditi, da nakažem ljudem delo. Oprosti, effendi! Prej pa te še popeljem k človeku, ki si mu izročil hlače v popravilo.«

Stopili smo k sosednji baraki.

Čula sva jezno besedovanje in prav ko sem prijel za kljuko, je nekdo sunil v vrata, da so mi butnila v obraz.

Odprla so se, Halef se je preril skozi nje, pa ritenski, in v eni roki je držal moje hlače, z drugo pa je vlekel za seboj »krojača«.

»Osel neumni! Ali nimaš oči!« se je zadril čez ramo. Ni me videl.

»Seveda imam oči, ljubi Halef!«

Šinil je okoli.

»A —! Ti si, gospod! Pravkar sem bil namenjen k tebi!«

»Kaj pa je?«

Ves rdeč je bil od jeze. Porinil je krojača pred mene, mi držal hlače pod nos in kričal:

»Gospod, koliko si plačal za tele hlače?«

»Sto petdeset piastrov.«

»Povem ti, neumen si bil, da si toliko plačal, tako neumen, da se mi smiliš!«

»Ni mogoče —!«

»Da! Plačal si sto petdeset piastrov za hlače, ki niso nikake hlače.«

»Kaj pa so?«

»Vreča, čisto navadna vreča, ki v njo lahko nasuješ, kar hočeš, grah, koruzo, krompir, ako hočeš, tudi žabe in ribe!«

Srdito me je gledal, da bi me bilo lahko kar strah.

Miroljubno sem odgovoril:

»Kako moreš moje hlače imenovati vrečo —?«

»Kako —? Poglej!«

Šinil je s pestjo v hlačnico, ki se mi je razcepila, pa ni mogel z njo skozi, suval je in suval, vse zaman. Izzivalno me je gledal.

Razumel sem. Dobri, krojač, ki je bil obenem tudi železniški delavec, je mislil zakrpati hlačnico, pa jo je v svoji preveliki vnemi — zašil.

»Vidiš,« je vpil. »Vidiš iznenadenje in nesrečo?«

»Seveda vidim.«

»Stopi z nogo v hlačnico!«

»Ne bom.«

»Pa v hlačnico vendar moraš, moraš v njo! Kajti zato si si hlače kupil, ki danes niso več hlače, ampak navadna vreča!

Ni druge pomoči, ko da jezdiš odslej po svetu z eno nogo v hlačnici z drugo pa brez hlačnice! Kaj porečejo ljudje, ko te bodo gledali, tebe, slavnega emirja in effendija! Kajti kje boš v tem nesrečnem kraju dobil druge hlače!«

»Saj ne potrebujem drugih!«

»Seveda potrebuješ druge! Teh vendar ne moreš obleči!«

»Oblekel jih bom.«

»Kako neki? Samo na eno nogo?«

»Na obe! Tale tvoj nesrečni krojač bo sešito hlačnico razparal pa bo vse dobro!«

»Hlač — ni — co — raz — pa — ral —?!«

Strmel je v mene kakor odsoten.

Pa je prasn timer v nebrzdan smeh.

»Gospod, prav si povedal! Nato niti mislil nisem v svoji jezi! Hlačnico bo razparal —! To je edino, kar bo pomagalo!«

Ves v zadregi in plašen naju je gledal »krojač«. Po Halefovih besedah pa se mu je razjasnil obraz, kakor če solnce posije po nevihti.

Toda tako čisto poceni le ni opravil. Mali hadži ga je nahrul:

»Lopov! Ali vidiš, kako ogromno neumnost si zagrešil! Najprvo sešiješ hlačnico, potem pa si ne veš pomagati!«

»O, saj sem vedel, kako bi si pomagal!«

»Zakaj pa nisi povedal?«

»Ker mi nisi pustil govoriti.«

»O Allâh —! Kake ljudi imaš v svojem kraljestvu! Čisto lepo mirno sem te vprašal, kako bi se dal tale pogrešek popraviti, s pravo svetniško potrpežljivostjo sem čakal na odgovor, ti pa si stal in zijal, kot da si kamelo požrl in kot da ti je njena grba obtičala v požiralniku! Pa sem te zagrabil za tvojo lastno grbo in te vlekel pred effendija.

Tako je bilo. Boš znal šiv razparati?«

»Da!« je odgovoril krojač malodušno.

»Koliko časa boš paral?«

»Dve tri ure.«

»O Allâh —! Radi tvoje krparije naj ostanemo še dve tri ure —! Do večera —? Povem ti, ne utegnemo!«

»Ne bo treba čakati,« sem povedal. »Pomagal mu bom.«

»Ti —? Ti da bi krpal —? Kako se bo to ujemalo z dostojanstvom tvojega poklica in z ugledom tvoje osebnosti —?«

»Čisto dobro in lepo se bo ujemalo. Šla bova s temle dobrim človekom, ki pa je slab krojač, tjale v barako in popravil bom hlačnico, on pa bo zlikal obleko.

Predvsem pa mi povej, ti slavni umetnik igle in sukanca, ali si res krojač?«

Počehljaj se je za ušesom, tiščal in tiščal, pa dal od sebe tale odgovor:

»Pravzaprav nisem.«

»Kaj pa si pravzaprav?«

»Mizar.«

»Kako pa, da se izdajaš za krojača?«

»Ker imam dva likalnika.«

»Si ju kupil?«

»Podedoval sem ju.«

»Od koga?«

»Od deda, ki je bil krojač. Edino je bilo, kar sem podedoval. Kupil sem si še iglo in nit pa krpam ljudem obleko, ker kot mizar ničesar ne zaslužim. Zato sem šel tudi k železnici.«

»Kot mizar, ki ima dva likalnika in ki krpa ljudem obleko —? Zelo mnogostranski si!

Torej s krpanjem si služiš kruh, kadar kot mizar nimaš dela? Najbrž tako, kakor si meni sešil hlačnico?«

»O, tisto se je zgodilo pomotoma!«

»In dva likalnika imaš? Znaš likati?«

»Sijajno!«

»No, pa se bova z združenimi močmi lotila dela!«

Vzel sem hlače, pogledal, pa iznenaden vzkliknil:

»Poglej, kaj pa je to!«

Pokazal sem mu šiv.

Ni me razumel.

»Kake barve je tole sukno?«

»Temnomodre.«

»In kake barve je nit, ki si z njo hlače sešil?«

»Bela je.«

»Strašno! Nimaš črne niti?«

»Dovolj je imam.«

»Zakaj pa si vzela belo?«

»Ker je močnejša ko črna.«

»Zelo skrben krojač si! Pa bova le rajši vzela črno nit. Kar pojdiva v barako!«

»Bi pomagal, gospod?« je vprašal Halef.

»Pojdi! Vzel boš hlače in jih držal, jaz pa bom šival.«

Ljudje so odšli na delo, koča je bila prazna. Sedla sva s Halefom na klop, krojač nama je dal iglo in nit, mesto škarij sva vzela nož in važni posel se je začel.

Krojač se je sukala okoli peči in metal v njo polena, kot da misli vola speči. Taka vročina je žarela iz peči, da sem se nehote spomnil na lepe dneve, ki sem jih preživel v peščeni solnčni Sahâri. Obleka je bila suha, likanje se je lahko začelo.

Naš umetnik se je najprvo lotil telovnika. Položil ga je na desko ter segel s kleščami po železo v ogenj. Razbeljeno je bilo.

Več pa mož ni storil. Gledal je železo, gledal je mene, se s poudarkom praskal za ušesom in molčal.

»No —!« sem silil.

»Kaj pa?«

»Likaj!«

»Kako?«

»Kakor običajno. Saj si dejal, da znaš sijajno likati!«

»Hm —!«

»Kaj hm —?«

»Ako likam, dokler je železo vroče, ti zažgem telovnik, ako pa počakam, da se ohladi, ga sicer ne bom zažgal, pa tudi telovnik ne bo zlikan.

Svetuj mi, effendi! Čul sem, da si mnogo potoval in mnogo videl! Morebiti si kedaj tudi videl, kako lika krojač hlače?«

»Čuj, tvoj ded se mi zdi sumljiv!«

»Lepo te prosim, nikar ga ne sumniči! Moj ded, — Allâh naj se ogleda na njega v rajju! — je bil pobožen pravoveren musliman in priden podanik padišahov!«

»Mogoče. Krojač pa ni bil.«

»Effendi,« je spravil na dan, »odkod pa veš, da ni bil?«

»Uganil sem. Povej, kaj je bil pravzaprav?«

»No, če hočeš vedeti, — drvar je bil.«

»Pa si pravil, da je bil krojač —!«

»Krpal je drvarjem obleko, kadar je bilo treba.«

»Odkod pa je dobil tista dva likalnika?«

»Podedoval ju je.«

Na ves glas sem se nasmejal.

»In tisti ded tvojega deda menda tudi ni bil krojač —.

Si oženjen?«

Osupel me je gledal. Ni razumel, zakaj sem tako naglo obrnil besedo drugam.

»Nisem še.«

»No, pa glej, da se kmalu oženiš! Da boš tista slovita likalnika sporočil svojim vnukom! Človek mora ostati zvest zgledom svojih prednikov! Upam, da tisto starodavno železo nikdar ne bo prišlo v tuje roke!«

»Ne, effendi, tega pa ne dovolim! Od te dedščine se naš rod nikdar ne bo ločil!

Ampak, prosim, naroči mi, kaj naj storim!«

»Naročam ti, da se svoje dedščine nikdar več ne dotakneš!«

»Kdo pa bo hlače zlikal?«

»Če si jih bom sam zakrpal, si jih bom še tudi sam zlikal.«

Globoko si je oddahnil, skočil in izginil skozi vrata.

Halef bi bil najrajši skočil za njim in ga z bičem kaznoval, ker se je izdajal za krojača. Poučil sem ga, naj se v bodoče rajši ne da premotiti s sijajnimi naslovi.

Priznam odkrito, da mi likanje ni šlo gladko izpod rok. Posebej še ne, ker, kolikor vem, v moji rodbini še nihče ni podedoval likalnika.

In ko sem bil s slavnim delom končno pri kraju, si nisem znal drugače pomagati, ko da sem na vso moč samega sebe hvalil. In Halef mi je na vso moč pomagal. Trdil je, da še nikdar ni videl takih krepkih in trpežnih šivov, in čisto posebno je bil vesel, da so se hlače po mojem likanju svetile, kot da so namazane s slanino. Mojstri krojaške umetnosti so mi pozneje seve zatrjevali, da si naj radi tistega »bleska« ničesar ne domišljujem.

Nadzornik se je vrnil z bratom in povedal, da je pripravljen. Oblekel sem zakrpane in zlikane hlače in druge kose svoje moške zunanosti in mislil poslati Halefa po tovariše in po konje.

Tedaj pa je vtaknil krojač glavo skozi vrata. Menda si je izračunal, da smo že brez njega vse opravili in da njegove umetnosti ne rabimo več.

»Effendi, kakor vidim, si gotov. Toda, ker si uporabljal moja dva likalnika, mislim, da me boš odškodoval in mi poklonil izdaten bagšiš —.«

Spet bagšiš —.

»Dobiš ga!« je dejal Halef.

Izginil je za steno. Krojač pa se je pričakovaje porinil v sobo.

In Halef se je vrnil — z ogromnimi škornji radoviškega hekima.

Pomolil jih je »krojaču« in dejal ljubeznivo:

»Poklanjam ti tele slovite škornje v priznanje tvoje spretnosti in ročnosti v sukanju igle in vihtenju likalnika! Deni jih k likalnikoma in sporoči jih svojim vnukom in pravnukom! In še v poznih rodovih naj se tvoji potomci spominjajo, da je njihov praded znal hlačnico spremeniti v vrečo.

Allâh je ustvaril opico in osla, tebe, krono svojega stvarstva, pa je poslal sem ob Vardar.«

Krojač je vzel škornje ter začuden in razočaran gledal v njihove temne globine. Takega bagšiša ni pričakoval.

»Kaj zijaš v škornje, kot da si v njih izgubil pamet?« ga je dregnil Halef. »Odpravi se z njimi in hvali Allâha pa našo velikodušnost!«

Da bi ga potolažil, sem djal v vsak škorenj nekaj piastrov. Njegovo razočaranje se je prelilo v prijetno presenečenje. Z obilnimi besedami se je zahvaljeval in odhitel, menda, da pokaže škornje tovarišem.

Posloveli smo se od gostoljubnega nadzornika ter odjezdili na zapad v predgorje divje Šar planine.

Lastnik: Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Za lastnika in uredništvo odgovarja Franc Hrastelj in za tiskarno Albin Hrovatin, oba v Mariboru. — Izhaja mesečno in ima poleg rednih tudi posebne izdaje. Naročnina mesečno Din 13'—, Stalni naročniki plačujejo letno samo 10 obrokov, oziroma celoletno Din 130'—.